ROMANUL SECOLULUI XX

VIKTOR ASTAFIEV

visul crestelor albe

UNIVERS

Originar din depărtata regiune a Krasnoiarskului, Viktor Astafiev (n. 1924) se înscrie, alături de Abramov, Belov, Bîkov, Rasputin ș.a., în rîndul celor mai de seamă figuri ale prozei sovietice contemporane. Debutează în 1951. Din șirul operelor sale publicate pînă în prezent se remarcă : **Starodub** (1960), **Furtișagul** (1966), **Un păstor și o păstoriță** (1971, trad. rom. 1974), **Ultimul salut** (1974), **Visul crestelor albe** (1978).

În paginile cărții de față, distinsă cu Premiul de stat pe 1978, stilul lui Astafiev pendulează între autobiografie, poem în proză, legendă și roman de aventuri, împletite într-un tot perfect omogen și captivant, care capătă dimensiunile unei fresce ample a peisajului siberian, cu oameni, locuri și întîmplări memorabile, pilduitoare. Leit-motivul comunicării omului cu semenii săi și cu natura însăși este creat de către autor printr-o revărsare de sunete și imagini — uneori chiar de minunate tăceri — care aduc în fața ochilor noștri cîtadini o lume extrem de interesantă și necunoscută.

Lei 13,50

VIKTOR
ASTAFIEV

Visul crestelor albe

roman-mozaic

Editura
UNIVERS
Bucureşti 1981

PREFAŢĂ

I S-A ADUS LUI VIKTOR ASTAFIEV ACUZAŢIA că autobiografismul i-ar slăbi opera, că ar fi o calitate secundară. Întru apărarea scriitorului s-a ridicat A. Lanşcikov, care susţine că nu trăsăturile autobiografice sunt cele ce-i leagă într-un tot opera, ci crezul său etic şi faptul că, prin pana lui Astafiev, se exprimă autobiografic o întreagă generaţie.

Într-adevăr, întreaga „generaţie a războiului”, ca s-o numim astfel, se poate simţi solidară cu Viktor Astafiev: generaţia celor născuţi înainte şi în timpul războiului, care n-au cunoscut zbuciumul primilor treizeci de ani de după revoluţie, dar l-au moştenit, amplificându-l cu propriul lor zbucium belic şi postbelic.

Astafiev este considerat unul dintre scriitorii tradiţionalişti, aşa-numiţi „rurali”, ai literaturii sovietice contemporane, scriitori ce formează astăzi o adevărată şcoală din care fac parte şi Valentin Rasputin, Vasili Belov, Feodor Abramov şi alţii. Prin viaţa sa însă, prin rămânerea lui nicidecum ostentativă, ci – dimpotrivă – modestă şi reală, în mediul siberian în care a văzut lumina zilei, Viktor Astafiev este poate cel mai informat şi cel mai bun cunoscător al vieţii din asprele şi depărtatele regiuni care creează decorul permanent al operelor sale.

Născut în anul 1924, în regiunea Krasnoiarskului, crescut la Casa copilului, plecat pe front în fragedă tinereţe şi reîntors pentru totdeauna pe plaiurile natale, singurele în stare să-i refacă – anteic – puterile, Viktor Astafiev începe să publice la câţiva ani după sfârşitul războiului, cucerindu-şi un loc pe care fiecare nouă operă a sa îl consolidează în paginile istoriei literaturii ruse.

Tradiţia slavă fusese multă vreme părăsită de către autorii de după revoluţie, aşa că revenirea ei în literatură a adus, fără îndoială, un suflu de viaţă, de culoare şi – în mod paradoxal – de adevărat realism al provinciei contemporane ruse.

După o serie de nuvele şi de romane care atrag asupra sa atenţia cititorilor şi pe cea a criticii, („Trecătoarea”, „Furtişagul”, „Ultimul salut”, „Un păstor şi-o păstoriţă”, „Se topesc zăpezile”) Astafiev scrie între anii 1972– 1975, romanul „Visul crestelor albe” (în original „*Peştele-Împărat*”) care ne oferă întreaga gamă a extraordinarelor posibilităţi literare ale autorului.

Astafiev realizează ampla construcţie a acestuia dintr-o suită de capitole, fiecare în sine fiind o povestire, de obicei a vieţii sau a unui episod hotărâtor din viata unuia dintre eroii volumului, acţiunile şi sensurile acestor vieţi întrepătrunzându-se şi împletindu-se pe asprele drumuri ale Cercului Polar.

Deşi romanul are puternice note autobiografice, Astafiev rămâne oarecum în umbră, ca martor aproape tăcut al celor ce se-ntâmplă în jurul său, privind, ascultând şi judecând – cu tristeţe sau nedumerire, de obicei – oamenii şi întâmplările cu care are de a face.

Pe decorul întotdeauna viu, întotdeauna în mişcare, veşnic zbuciumat de trecerea anotimpurilor, a zilelor şi a nopţilor polare, în mijlocul unei naturi sălbatice, aspre şi duşmănoase, se perindă o lume ciudată, necunoscută nouă, lumea celor care – fie de voie, fie de nevoie – trebuie să înfrunte pe de o parte vitregia naturii, pe de altă parte propria sălbăticie a speciei dezumanizate.

Oamenii lui Astafiev se împart în două lumi total diferite. Prima îi cuprinde pe cei care reuşesc să lupte cu adversităţile prin contopirea lor cu natura, prin muncă, prin perseverenţă, dar mai ales printr-o puritate fie înnăscută, fie câştigată odată cu integrarea lor într-o puternică solidaritate umană; în sufletul acestora se trezesc şi-nfloresc sentimente nebănuite, neaşteptate, ca o lumină. Cealaltă lume este formată din cei care consideră atât

natura, cât şi pe semenii lor ca o pradă care trebuie sfâşiată şi jumulită până la ultima fărâmă.

Nimic atenuat, nimic edulcorat, nimic înfrumuseţat în descrierea acestor oameni. Nici descrierile de natură nu au, la Astafiev, tonuri palide sau pastelate. În nordul îndepărtat, viaţa este aidoma naturii, şi invers, aşa că nimic nu poate fi blând în acea zonă aprigă.

Dealtfel, eroii dragi lui Astafiev, cei blajini, omenoşi şi de treabă, nu reprezintă categoria câştigătoare – cel puţin pe plan social. Kolea, fratele autorului, duce-n spate, încă de mic, tot greul familiei, lipsit până şi de singurul său prieten din copilărie – câinele Boie, secerat de rafala de mitralieră a unui paznic de deţinuţi. Plecat la vânătoarea de vulpi polare, este doborât de vrăjmăşia iernii, a relaţiilor dintre cei doi tovarăşi de echipă şi de mirifica apariţie a şamancei din tundră, care-l amăgeşte până în apele îngheţate ale râului. Acest suflet admirabil, care în familie „era singurul ce ştia să fie devotat oricui, iar faţă de neamuri, devotamentul lui devenea aproape bolnăvicios”, moare câţiva ani mai târziu, în mijlocul unei aşezări de oameni hrăpăreţi şi apucători, în care nici el şi nici prietenul său Akim nu aveau ce căuta.

Akim, omul cu mâinile mereu întinse către semenii săi, cu sufletul veşnic deschis spre o nouă prietenie, spre o nouă familie de care să se ataşeze, spre orice fiinţă – fie ea om sau câine – care ar avea nevoie de el, este cea mai luminoasă figură a naraţiunii. El este cel de care îşi bat joc arivиştii, acaparatorii, aşa-zişii „oameni liberi”, ca Goga Gherţev: „– Şi eu sunt liber! – Tu? Ha-ha-ha! Mă faci să râd! Ai fost şi vei fi peste tot un fiu adoptiv, e clar?”

Akim este cel ce poartă parcă în sufletul său întreaga încărcătură seculară a spiritului slav, „sufletul omului bătut de toate vânturile vieţii”, cum spune Serghei Zalighin despre cei mai reuşiţi eroi ai lui Astafiev. Dar Akim nu este doar slav, e şi nordic – o pătrime din sângele său este dolgană – şi către aceşti oameni ai nordului se îndreaptă, mai presus de orice, afecţiunea lui Astafiev, către acel soi de oameni ce poartă în priviri „dorul după pământul

binecuvântat din care fusese alungat de cuceritori în depărtatele ţinuturi de miazănoapte sau, poate, gândul la oamenii ce trăiseră înaintea lui şi care vor trăi după el. Nimeni n-a reuşit vreodată să explice această veşnică tristeţe a nordicilor, tristeţe pe care nici ei înşişi n-ar putea-o desluşi; tristeţea aceasta sălăşluieşte în adâncul lor, îl apasă; îi face blânzi, dar cu toată simplitatea şi bunătatea lor, nu-şi deschid cu totul inima, nimănui şi niciodată; iar viaţa lor – mai ales cea din taiga, la vânătoare sau la pescuit – o păstrează învăluită dacă nu în mister, atunci cel puţin în datini şi ritualuri de neînţeles celui venit din alte părţi.”

Akim se trage din Boganida, satul în care „până şi bărbaţii cei mai cruzi, mai înverşunaţi şi mai ursuzi, în altă parte sau în alte vremuri, ajunşi în mijlocul celor din Boganida, erau pătrunşi de o bunătate şi de o milă ce-i înălţau în propriii lor ochi” şi în care „relaţiile de omenie ce-i uneau pe locuitori cuprindeau şi animalele”. În Boganida se munceşte, se respectă tradiţiile, se iubesc copiii şi animalele. Se bea, se bea zdravăn, se vorbesc măscări şi se face dragoste cam la nimereală, dar totul se petrece firesc, fără duşmănie, fără răutate, fără murdărie. Mama lui Akim face copii din flori, unul după altul, dar nimeni n-o ţine de rău: „– Ai cui sunt? întrebau oamenii veniţi de prin alte părţi – Al pescarilor! râdea femeia. – Ai noştri! adevereau pescarii!”

Munca, râul şi vestita ciorbă de peşte îi leagă pe toţi laolaltă şi nimic n-ar fi distrus viaţa asta simplă şi neînchipuit de curată pentru zile ca ale noastre, dacă Boganida n-ar fi fost sortită să piară prin sistarea lucrărilor şoselei de dincolo de Cercul Polar. Locuitorii s-au împrăştiat, copiii au fost duşi la Casa copilului şi Akim şi-a pierdut mama, devenind acel veşnic „fiu adoptiv”, rătăcitor prin taiga, căutându-şi visul, „dorinţa de-a trăi ceva inexplicabil”, care „chiar dacă n-avea să se-mplinească acolo, între crestele albe, ceva urma să se lămurească totuşi cumva, iar el o să devină mai liniştit, n-o să mai rătăcească pe pământ, o să găsească un refugiu pentru

sufletul lui şi – poate – pentru viaţa lui...”

Asemenea lui Akim, asemenea celor din Boganida, sunt şi echipele de vânători din taiga, aviatorii liniilor polare şi ai helicopterelor, vechii lucrători la balize, toţi cei care „înţeleg întotdeauna chiar şi strigătele de ajutor nerostite”, toţi adevăraţii nordici cu sufletele încă încărcate de visuri, de imaginea unei flori, de solidaritate umană, de credinţa că orice pe lumea asta îşi află plata, mai devreme sau mai târziu.

Viktor Astafiev a spus cândva că oamenii fără lege nu-i reuşesc, că-i ies fără viaţă, caricatural. Cu tot respectul şi cu toată afecţiunea pe care le purtăm autorului, ne permitem să fim de cu totul altă părere. Arta sa portretistică parcă se întrece pe sine atunci când îi descrie pe toţi cei a căror ticăloşie mânjeşte nordul, călcându-i în picioare pe locuitorii de baştină ai acestor locuri, obiceiurile, tradiţiile şi întreaga lor spiritualitate. Cu un humor negru, amintind râsul scrâşnit al unui Panteleimon Romanov, autorul observă distrugerea sufletească şi decăderea morală datorate „binefacerilor civilizaţiei”: „Copiii kerjacilor ieşeau din găoace sub ochii noştri: năzuiau cu îndărătnicie să pătrundă în «societatea înaltă», lepădând din mers, odată cu pielea, şi lanţurile vechi, ruginite ale strămoşilor. „Taţii” mai respectau încă regulile de purtare, dar şi caracterele lor se înmuiaseră, vechea credinţă începuse să se clatine, mulţi dintre ei beau, înjurau în public şi fumau. Tânăra generaţie nu putea să nu părăsească vechile legi şi să nu intre în hora generală. Destul au dat înapoi, destul au opus rezistenţă: câte plăceri au ratat!”

Cu totul opuşi celor din Boganida, locuitorii din Ciuş – localitatea în care se stabiliseră Kolea şi Akim – sunt răi, aprigi şi hrăpăreţi. Oameni ca Akim, Kolea, Kireaga-picior-de-lemn sau ca entuziasta Liudocika – repartizată după facultate pentru a „culturaliza” nordul – sunt sortiţi eşecului; singura salvare pentru ei este fuga din faţa invaziei adunăturii de tâlhari şi parveniţi, spre locuri încă nepoluate, la propriu şi la figurat.

Există însă, în capitolele vieţii din Ciuş, o licărire de

speranţă, o dostoievskiană temă a plăţii şi a ispăşirii. Niciunul dintre eroii principali ai capitolelor primei părţi nu este mârşav de bunăvoie şi nesilit de nimeni. Deasupra fiecăruia a apăsat sau apasă o soartă, ca un blestem, care l-a împins spre crimă sau spre ticăloşie, fiecare plătind apoi însutit.

Grohotalo dăduse foc cadavrelor celor ucişi de banderovişti, sub ameninţarea armelor acestora; Ignatici o batjocorise pe Glaşka într-o pornire de gelozie, la îndemnul celorlalţi tineri din sat; Comandorul ridicase arma asupra fratelui său, orbit de invidie pe îndemânarea lui Ignatici. Fiecare ispăşise, sau ispăşea, crima-blestem a vieţii sale, dar, poate că doar Ignatici era cel conştient de acest lucru, căci – în ciuda unei vieţi exemplare cu care căuta să-şi spele păcatul de tinereţe – întâlnirea cu *Peştele-Împărat,* în valurile întunecate ale fluviului, face ca, în sufletul lui, umilinţa şi remuşcarea să ia nebănuite proporţii.

Oricât de corupţi de băutură şi de sete de bani, ar fi aceştia, oricât ar fi de porniţi să masacreze peştii, păsările, animalele şi pe ei înşişi, Astafiev are faţă de ei un soi de indulgenţă, de înţelegere, de parcă – în ceea ce-i priveşte – n-ar vrea să ne stârnească aversiunea, ci mila. Ei sunt cei măcinaţi între o natură nemiloasă şi o lume şi mai nemiloasă decât natura.

Refugiul în băutură şi-n găinării este singurul mod de supravieţuire aflat de ei, în incapacitatea lor morală şi în lipsa de resurse spirituale de a afla altul.

Aversiunea – ura, am putea spune – a autorului se îndreaptă spre ceilalţi, spre cei care, cu bună ştiinţă, se rup atât de natură, cât şi de semenii lor, acei în care nu se mai află niciun grăunte de lumină, cărora ideea de plată şi răsplată nici nu le trece măcar prin minte, la care omenia şi – mai mult – sufletul slav s-au pierdut de mult. Aceştia au ocupat oraşele, după care au început să stâlcească în picioare tot ce-a mai rămas frumos, curat, neîntinat în natură, pentru simpla plăcere de a distruge.

Dacă pentru cei din Ciuş braconajul este şi el o formă de supravieţuire – barbară, mârşavă, dar, hai să zicem, cu cir-

cumstanţe atenuante – pentru „amatorii de senzaţii tari”, care „sosesc cu trei-patru maşini «GAZ», înarmaţi până-n dinţi, în timp ce, la marginea pădurii, zăpada a şi fost curăţată, focul aprins şi ceaiul cu esenţe de plante medicinale rare pus la fiert”, autorul nu are nicio indulgenţă. În nepăsarea lor criminală, distrug tot ceea ce n-ar fi în stare să creeze sau să dreagă vreodată. Există parcă o paralelă între sălbatica vânătoare de reni din pădurile de agrement şi criminala transmutare a locuitorilor din Turuhansk şi Erbogaciov pe valurile pline de vârtejuri şi nenavigabile ale Tunguskăi. Renul ţintuit de gloanţe în poiana înzăpezită şi omul răstignit pe stâncă cu „braţele larg deschise, de parcă, văzând de sus gurile ucigătoare ale fluviului, i-ar fi oprit pe oameni să meargă mai departe” sunt victimele aceleiaşi nebunii distrugătoare care-l înspăimântă pe autor. Cu câtă tristeţe, constată acesta că omul „şi-a pierdut sentimentul de nobleţe, spiritul de prietenie şi de dreptate faţă de natură. Totul în el s-a acoperit cu un strat de grăsime datorat încrederii în superioritatea inteligenţei sale asupra naturii

Inconştienţa cu care Goga Gherţev, individ dăruit cu nenumărate calităţi, o atrage pe Liudocika în camera lui şi pe Elea în tundră, după ce îşi părăseşte nevasta şi copiii, se datorează tocmai faptului că-i lipseşte singura calitate esenţială – sufletul. Antiteza Goga / Akim – egoismul dus la culme, cu dăruirea totală! – înfruntarea permanentă de-a lungul anilor, moartea lui Goga şi salvarea aproape incredibilă a Elei, datorită infinitelor resurse morale ale lui Akim, apar aproape parabolice în dimensiunile de „saga” ale peregrinărilor lor.

Moartea accidentală a lui Goga printr-un singur pas greşit în taigaua care nu iartă şi supravieţuirea lui Akim, supravieţuire ce implică şi salvarea pe toate planurile – fizic, moral şi spiritual – a Elei nu vor oare să sugereze aceeaşi idee dostoievskiană de „plată” pentru faptele noastre şi de... atenţie la paşii greşiţi ce pot fi fatali în taigaua vieţii citadine? Cu atât mai mult, cu cât taigaua aceasta citadină, de care caută Viktor Astafiev să se ţină

cât mai departe în propria sa viaţă, i se pare infinit mai duşmănoasă decât cea polară:

„Prinşi de agitaţia vieţii, oamenii şi-au pierdut obişnuinţa de a se gândi la moarte, de a se pregăti din timp pentru migraţia veşnică. Nu există aşa ceva – au aflat oamenii peste măsură de deştepţi; fiecare ştie încă de pe băncile şcolii: moartea înseamnă întuneric, pulbere, descompunere (...).

Acesta (Petrunea; n.n.) se prăpădise în taigaua verde, cea adevărată; dar, de cele mai multe ori, oamenii se pierd în taigaua omenească, grăbită, prinsă de treburile sale, hărţuită de grijile de fiecare zi. Aleargă, aleargă, nu se ştie unde, îşi pierd din când în când câte un tovarăş şi, ca păsările intimate, gonite de frig, nici nu se uită înapoi.”

Toate aceste frământări spirituale şi existenţiale, aceste permanente semne de întrebare ale omului aşa-zis modern, aşa-zis civilizat, devin cu atât mai răscolitoare, cu cât autorul le-a turnat într-o formă tulburătoare.

Desigur că un specialist în ecologie ar putea considera romanul un strigăt de alarmă în privinţa distrugerii echilibrului în natură; un sociolog l-ar putea foarte bine socoti un manifest împotriva profitorilor, al elementelor antisociale, al alcoolismului, etc. Toate acestea există, într-adevăr, dar nu ar avea puterea de convingere pe care o au, dacă nu ne-ar fi oferite într-o atât de desăvârşită formă literară.

Impresia pe care ne-o lasă opera odată citită şi – neapărat! – recitită, este cea a unui poem în proză de mari proporţii, care poate folosi, fără a-i modifica absolut nimic, drept senzaţional scenariu cinematografic. Imaginile vizuale şi auditive sunt atât de puternice, încât, pe ecranul minţii noastre, secvenţele se succed într-o continuă revărsare de tulburătoare revelaţii, în timp ce urechile sufletului percep, ca pe o muzică, sonorităţile – calme sau violente – ale naraţiunii, tăcerile veghilor încărcate de sensuri şi gândurile zbuciumate ale eroilor cărţii.

Fundalul este cel despre care am vorbit: violenţa, zbuciumata natură a extremului nord. Iernile sunt aprige,

nopţile lungi, aurora boreală fantastică, verile scurte şi încărcate de o neasemuită frumuseţe, tocmai datorită nesfârşitei aşteptări ce le precede.

„Zăpada era răvăşită şi ridicată deasupra tundrei, pământul şi cerul se uniseră rotindu-se împreună, zburând spre acele spaţii unde nu există niciun punct de sprijin, iar căsuţa vânătorilor, turtită de zăpezi, scuipând fum prin horn, zbura şi ea, rotindu-se în mijlocul vuietului, al şuieratului şi al hohotelor duhului pădurii. În geamul îngheţat se oglindea, abia zărită, lumina focului din sobă, care se zbuciuma ca o gâză, căutând măcar o crăpătură în stratul gros de gheaţă; şi acest strop de lumină, această steluţă care străpungea bezna era semnul vieţii statornice a întregii lumi.” Parcă ar fi o imagine desprinsă dintr-un film de Tarkowski în care fărâma aceea de viaţă din străfundul gheţurilor polare ia proporţii de salvare cosmică. Aceasta este salvarea în opera lui Viktor Astafiev. Aceasta este scăparea din „lumea cealaltă, în plină fierbere, lume inventată şi construită de om şi care l-a zăvorit în celulele oraşului... Măcar pentru o singură noapte am reuşit să mă despart de această lume şi sufletul meu s-a liniştit, şi-a revenit, a căpătat certitudinea existenţei fără de sfârşit a universului şi a trăiniciei vieţii.”

Pe acest teren al „trăiniciei vieţii” se mişcă eroii noştri. Intrarea acestora în scenă se face treptat, anunţată la început prin apariţii scurte, episodice, de figuraţie, pentru ca apoi – unul câte unul – să umple scena cu personalitatea lor distinctă.

La început, pare că autorul însuşi va fi personajul principal, dar această părere este infirmată, aşa cum am spus, de faptul că el rămâne mai curând martor al celor ce se întâmplă în jur, prezenţa sa făcându-se simţită prin consideraţiile făcute pe marginea celor văzute şi auzite.

Kolea, fratele autorului, este primul care irumpe brusc, prezentat de bunica lor, care „grăieşte precum în Biblie: – Acesta este fratele tău”. Mai apoi, Kolea va deveni eroul întâmplărilor din tundră, unde setea de necunoscut – acea sete ce-i mână pe oameni spre întâmplări şi locuri

nemaiîntâlnite – îi distruge sănătatea, dar îl şi duce într-o zonă feerică în carp spectacolul aurorei boreale şi apariţia şamancăi ne transportă şi pe noi într-o lume de zbucium, dar şi de mit şi poezie: „Rătăceşte şamanca prin tundră de mult timp, poartă haină albă croită din blăniţe scumpe, pe cap are căciuliţă albă din blană de iepure, iar în mâini – mănuşi albe, pufoase. După ea se ţine, ca o umbră, un ren alb cu coarne de argint, care mişcă mereu capul, zornăindu-şi clopoţeii:”

Împotriva vitregiei naturii şi a îndârjirii pe care o sădeşte în inimile oamenilor, aceştia reînvie obiceiuri de incantaţie şi descântec, adevărate pagini de tradiţie străveche.

Kolea este cel care, la rândul său, îl aduce în scenă pe Akim, care va deveni personajul principal al părţii a doua a romanului şi mai ales, al celui mai lung şi mai fascinant capitol – cel care a dat şi titlul versiunii româneşti.

Până la partea a doua însă, Akim va fi doar cel care îl va plimba pe autor printre oamenii nordului, prin nemiloasa lume a braconierilor. Rând pe rând, personaje abia amintite într-o „secvenţă”, devin figuri de „gros-plan” în următoarele. Comandorul şi Grohotalo, în trecere aproape neobservată prin figuraţia capitolului „Damka”, au dreptul la adevărate „scenarii” ale vieţii lor, în capitolele următoare.

Aşa cum am amintit, în partea a doua, Akim devine eroul principal al naraţiunii. Minunată este aici tehnica de „play-back” – ca s-o numim tot cu un termen curent al vieţii noastre – a autorului. Dacă în prima parte, această măiestrie este folosită mai mult pentru evocarea familiei autorului sau a conturării biografiei personajelor, în partea a doua, capătă proporţii de-a dreptul proustiene. Firava floare polară ne aruncă înapoi, în copilăria acelui Akim cunoscut de noi până atunci în perioada prieteniei sale cu Kolea. Lumea Boganidei, cu tradiţii, obiceiuri şi datini transmise de-a lungul generaţiilor de pescari se mişcă în ritmicitatea unui ritual cunoscut doar de oamenii apelor. Mişcarea este aproape permanentă, rare sunt secvenţele statice şi atunci ele sunt tablouri de o mare frumuseţe: „Pe

deal, Kireaga rămânea nemişcat şi trist, privind în zare, amintindu-şi de război, de prietenii de pe front. Aburul înăbuşitor ce se ridica din pământul îngheţat, devenind tot mai des şi mai întunecat pe măsură ce înainta în tundră, acoperea întinderi, vegetaţia scundă şi pestriţă, contopindu-se cu ceaţa ce-nvăluia lacurile şi râurile. Aburul învăluia, ca o perdea deasă, şi făptura strâmbă şi nemişcată, adunată toată spre umărul drept, a fostului lunetist cu o medalie agăţată de vestă...”

Emoţionanta luptă a lui Akim cu ursul care-i ucisese prietenul ni-l dezvăluie pe Akim-cel-rătăcitor, Akim-fiul-adoptiv, cu nesfârşita lui sete de prietenie, de comunicare. Senzaţională este întreruperea acţiunii în clipa când Akim se furişează, cu arma în mână, spre renul pe care vrea să-l vâneze în clipa aceea, intervine – în antiteză – masacrul renilor din pădurile moscovite. Intercalată în mijlocul echilibrului existenţial al taigalei, imaginea uciderii animalelor pentru satisfacerea unor plăceri demente, capătă forţa unui adevărat act de acuzare. Revenirea la vânătoarea lui Akim pare să ne trezească dintr-un oribil coşmar şi oricât de înspăimântătoare ar fi moartea prietenului său, aceasta intră într-un ciclu natural, în firea lucrurilor parcă, iar praznicul nu face decât să încheie aşa cum se cuvine un ciclu normal al vieţii în taiga. Aici apare, uşor distonant printre ceilalţi membri ai expediţiei, Goga Gherţev. Înfruntarea dintre acesta şi Akim se desfăşoară abia de-a lungul acelui „Vis al crestelor albe”, într-o succesiune de amintiri şi de reveniri ale imaginilor din trecut, derulându-se pe fondul morţii lui Gherţev şi al salvării Elei. Amintiri declanşate şi ele de detalii mărunte: momeala găsită asupra mortului, toporişca, însemnările din caiete...

Peripeţiile prin care trec Elea şi Akim pentru a se salva, suprapuse peste întâmplările din trecut, creează o ritmicitate atât de susţinuta, încât „suspense”-ul nu-l părăseşte pe cititor nicio clipă, ţinându-l cu sufletul la gură până la inevitabilul final al visului trăit de Akim,

Renunţarea „lumii civilizate” la tot ce este frumos în

natură, preţuind mai ’nainte de orice avantajele tehnicii, se oglindeşte în imagini de o tristă ironie:

„Pe Biriusa se află o stâncă deosebită. La vreo zece verste de gurile Biriusei, ea stă în apă, masivă, semănând cu o carte întredeschisă, atinsă de rugină şi măcinată de timp. Pe o parte a stâncii, pe acea parte a cărei pagină e deschisă spre mal, un artist din vechime, sau, poate, natura, a sculptat o faţă de om cu nas mare, cu doi ochi, cu o gură strâmbă şi încleştată: când treci pe aproape, faţa pare plângăreaţă, când te depărtezi, îţi zâmbeşte, îţi face cu ochiul, ca şi cum ţi-ar spune: trăim, fraţilor, creăm!...

— Iat-o!

Am tresărit şi m-am dezmeticit. Călătorii din avion se lipiseră de ferestruici şi priveau fără să-şi ia ochii de la hidrocentrala ce se depărta.”

Autorul nu refuză civilizaţia, nu refuză progresul, nu refuză tehnica, ci pledează doar pentru aşezarea acestora pe temelia valorilor perene, a spiritualităţii moştenite din veac. Antiteza taiga polară / taiga urbană, Boganida / Ciuş sau Gherţev / Akim reflectă starea de spirit a unui om cuprins de spaimă în faţa unor pierderi de nerecuperat: „Cine ar putea spune ceva împotriva utilităţii pentru fiecare dintre noi a milioanelor şi milioanelor de kilowaţi? Nimeni, desigur! Dar când vom învăţa oare – în sfârşit – nu numai să luăm, să luăm – milioane, tone, metri cubi, kilowaţi – dar să şi dăm?”

Viktor Astafiev cere dreptul la viaţă. Cere acest drept pentru el, pentru cei dragi, pentru toţi semenii săi, pentru toate vieţuitoarele:

„Akim uitase că făcusem războiul, că în iadul tranşeelor văzusem multe şi că ştiu, ştiu prea bine, ce poate face sângele dintr-un om! De aceea mă îngrozesc când văd că oamenii se dezlănţuie trăgând cu arma – chiar dacă ţintesc în fiare sau în păsări – şi, aşa, în joacă, în trecere, varsă sânge. Ei nu ştiu că, începând să se teamă de sânge, încetând să respecte acest sânge fierbinte şi viu, păşesc fără să-şi dea seama peste acel hotar fatal, dincolo de care se termină omul; şi, din vremurile îndepărtate, umbrite de

întunericul peşterilor, apare şi priveşte, fără să clipească, mutra omului primitiv, cu fruntea îngustă şi cu colţii ieşiţi din gură.”

Viktor Astafiev mai cere dreptul la vis, la împlinirea viselor, a miraculosului, a fantasticului:

„Noi toţi, ruşii, păstrăm în sufletul nostru, până la bătrâneţe, ceva de copil; aşteptăm mereu daruri, basme, ceva neobişnuit, în stare să ne-ncălzească – să ne ardă chiar – sufletul acoperit cu o zgură de asprime, dar care în miezul său rămâne fără apărare.”

Parafrazându-l, putem spune că şi noi, toţi oamenii lumii, aşteptăm asemenea daruri şi basme, atât de rare în zilele noastre. Tocmai de aceea îi putem fi recunoscători lui Viktor Astafiev, care a oferit literaturii contemporane, în această epocă a rapoartelor tehnice şi a literaturii de informaţie, fantasticul său „Vis al crestelor albe”.

DANA PETRIŞOR

Priveam îngândurat, absent,
Cu reci priviri, cu graiul mut,
Al existenţei dans dement
Pe locul unde m-am născut.

Nikolai Rubţov

Dacă ne vom purta cum se cuvine, atât noi, cât şi plantele şi animalele, vom exista miliarde de ani, căci soarele poartă-n el mari rezerve de combustibil, iar consumul acestuia este cât se poate de bine reglat.

Haldor Shepley

PARTEA ÎNTÂI

Boie

MI SE-NTÂMPLĂ DIN CE ÎN CE MAI RAR să mă întorc de bunăvoie în ţinutul meu de baştină. Prea sunt deseori chemat la înmormântări şi parastase – pentru multe neamuri, mulţi prieteni şi cunoscuţi. Aşa e bine: multă dragoste să primeşti în viaţă, multă să dăruieşti; da, aşa e bine, până vine vremea când cei dragi încep să se prăbuşească aşa cum brazii străvechi din pădurile bătrâne îşi dau ultima suflare cu trosnete adânci şi oftaturi prelungi.

S-a-ntâmplat totuşi să mă duc în ţinutul Eniseiului şi fără să mai fiu chemat de vreo telegramă laconică şi tristă şi să ascult şi altceva decât bocete. Am petrecut ceasuri şi nopţi pline de farmec lângă foc, pe malul fluviului ce tremura în luminile bacurilor, săgetat până în adâncuri de picăturile de aur ale stelelor; ani ascultat nu numai clipocitul valurilor, vuietul vântului şi murmurul taigalei, ci şi povestirile molcome de o fermecătoare sinceritate ale oamenilor aşezaţi în jurul focului, în mijlocul naturii – povestiri, mărturisiri, amintiri – până la căderea nopţii sau chiar până ce, zorile se iveau cu lumina lor blândă, pornită dinspre depărtatele coline, în timp ce – parcă din neant născută – ceaţa se strecura spre noi, iar cuvintele deveneau mereu mai grele, cleioase, limba amorţea, focul pâlpâia şi întreaga fire era dăruită cu liniştea aceea mult aşteptată când se-aude doar suflul ei curat ca al unui prunc. În asemenea clipe ţi se pare c-ai rămas singur faţă-n faţă cu natura şi, cu o tainică şi temătoare bucurie, simţi că se poate şi că trebuie în sfârşit să ai încredere în tot ce te-nconjoară; şi

fără să-ţi dai măcar seama, te apleci ca o frunză sau ca un fir de iarbă sub picătura de rouă, adormi pe nesimţite adânc, şi – dormind astfel până la prima rază, până la trilurile cu care zburătoarele îşi dreg glasul la malul apelor văratece care mai păstrează căldura aburindă din ajun – vei zâmbi în întâmpinarea unui Bimţământ uitat de mult: iată, aşa de liber te-ai mai simţit doar pe vremea când memoria încă nu-ţi era încărcată cu niciun fel de amintiri, când nici măcar de tine nu-ţi aminteai, când percepeai lumea din jur prin porii tăi, cu ochi ce-abia se obişnuiau cu ea şi te agăţai precum o frunză de arborele vieţii şi tot asemenea acestei frunze te simţi şi-acum, într-o atu de rară clipă de pace sufletească...

Aşa e omul făcut: cât trăieşte, inima şi mintea îi lucrează febril, absorbind nu numai povara propriilor amintiri, ci şi amintirea celor pe care i-a întâlnit la răspântiile vieţii şi care au dispărut pentru totdeauna în vârtejul ei clocotitor, ori a celor ce s-au lipit de sufletul lui într-o asemenea măsura, încât nici durerea, nici bucuria lor nu mai pot fi rupte, despărţite de propria-i durere sau bucurie.

...Pe vremea aceea, existau încă permise pe calea ferată pentru cei decoraţi şi – după ce am primit banii ce mi se cuveneau pe timpul războiului din premii – am plecat spre Igarka pentru ca s-o aduc, de dincolo de Cercul Polar, pe bunica mea din Sisima.

Unchii mei, Vanea şi Vasea, pieriseră în război, Kostka era marinar în flota de nord, iar bunica din Sisima era femeie de serviciu la responsabila magazinului portuar, o femeie de treabă, dar cu mulţi copii; bunica, obosită peste măsură de aceştia, îmi trimisese o scrisoare prin care mă ruga s-o scap din regiunea aceea de miazănoapte şi de oamenii aceia buni, dai; totuşi străini.

Mă aşteptam la multe în această călătorie, totuşi cel mai însemnat lucru pentru mine l-a constituit faptul că am coborât de pe vas chiar în momentul când în Igarka iarăşi ardea ceva şi mi s-a părut că nu plecasem nicăieri, că nu s-au scurs atâţia ani, că totul a rămas aşa cum era cândva; chiar şi un incendiu are loc fără a schimba ceva în viaţa

oraşului, fără a tulbura ritmul muncii. Doar o mână de oameni se înghesuiau şi alergau spre locul incendiului, iar maşinile roşii duduiau pompând – după obiceiul locului – apă din şanţurile şi bazinele aflate între case şi străzi, clădirea cuprinsă de flăcări trosnea puternic, scoţând un fum negru şi, spre marea mea surprindere, se afla chiar în vecinătatea casei în care slujea bunica mea din Sisima.

Stăpânii erau plecaţi de-acasă. Bunica din Sisima, înlăcrimată toată, era cuprinsă de panică; vecinii începuseră să scoată, pentru orice eventualitate, lucrurile din apartamente, dar ea nu-ndrăznea s-o facă pentru că lucrurile nu erau ale ei şi ce te faci dacă s-or pierde?...

N-am avut timpul nici să ne-mbrăţişăm, nici să ne sărutăm, nici să plângem, aşa cum se întâmplă de obicei. Fără să mai stau pe gânduri, am început să leg laolaltă lucrurile străine. Dar, foarte curând, uşa s-a deschis larg şi o femeie grasă s-a prăbuşit trecând pragul, s-a târât în patru labe până la dulăpior, a înghiţit nişte valeriană direct din sticluţă, şi-a tras puţin sufletul şi, cu un gest slab al mâinii, ne-a cerut să încetăm pregătirile de evacuare: afară s-au auzit bătăile liniştitoare ale clopotului pompierilor, tot ce-a fost sortit să ardă a ars, incendiul – slavă Domnului! – nu s-a extins la clădirile învecinate; maşinile au plecat, lăsând de serviciu doar una care stropea fără grabă bucăţile de lemn ce încă mai fumegau. Împrejurul incendiului se adunaseră orăşeni tăcuţi, deprinşi cu orice, şi doar o bătrână mânjită cu funingine, cu spinarea dreaptă şi cu un fierăstrău scăpat de sa foc în mână, bocea după cine ştie cine sau după cine ştie ce.

S-a-ntors de la lucru şi stăpânul casei – un bielorus – flăcău zdravăn cu chip şi apucături de şmecher, nepotrivite cu înălţimea şi naţionalitatea lui. Împreună cu el şi cu gospodina am băut zdravăn. Eu am început să deapăn amintiri de pe front, iar stăpânul casei, aruncând o privire asupra medaliei şi decoraţiei mele, a spus cu tristeţe, dar fără pic de răutate, că şi el a avut grade şi decoraţii, dar uite că s-au dus.

A doua zi a fost zi nelucrătoare. Împreună cu stăpânul

casei am tăiat lemne la Râpa Ursului. Bunica din Sisima se pregătea de drum, bombănind: „Nu le-am fost deajuns! Acu-l isploatează şi pe băiet!”. Dar eu tăiam lemne, cu plăcere, făceam schimb de bancuri cu gazda şi ne pregăteam să mergem la masă, când a apărut, în susul râpei bunica din Sisima cu ochii plini de lacrimi şi, după ce ne-a zărit, a început să coboare agăţându-se de crengi. După ea se târa silueta tulburător de cunoscută a unui tinerel firav cu o şapcă în opt colţuri şi cu pantaloni care atârnau în falduri pe el. Acesta a zâmbit timid şi prietenos. Bunica din Sisima mi-a grăit precum în Biblie:

— Acesta este fratele tău.

— Kolka!

Da, acesta era copilul de-odinioară care ştia să-njure încă înainte de a învăţa arta de a se ţine pe propriile lui picioare şi cu care era, odată, să ard în ruinele clădirii vechiului teatru din Igarka.

Relaţiile mele cu familia nu s-au îmbunătăţit nici după ce m-am întors de la Casa copilului printre ai mei. Martor mi-e Dumnezeu c-am încercat să fac tot ce se poate ca să îndulcesc aceste relaţii; fiind un timp foarte ascultător, am căutat să ajut în casă, muncind, nu numai pentru a-mi câştiga pâinea, ci şi pentru întreţinerea mamei vitrege şi a copiilor, căci tata, la fel ca-n trecut, bea tot ce-avea pân’la ultima copeică şi – plecându-se legilor libere ale vagabonzilor – îşi lua lumea-n cap, uitând de copii şi de casă.

În afară de Kolka, a mai răsărit în familie şi Tolea, ceea ce a însemnat, aşa cum zice un vechi cântec popular, că cel de-al treilea – c-o vrea sau că n-o vrea – „trebuie să plece”, ori, de plecat, este cumplit să pleci în lume la orice vârstă, dar mai ales la şaptesprezece ani, când anii copilăriei nu au fost depăşiţi şi copilul n-a devenit încă flăcău în putere, ci este la o vârstă nehotărâtă, de trecere. La anii ăştia, băieţii – ca şi fetele – sunt în stare de cele mai multe năstruşnicii, prostii şi acte disperate.

Dar eu am plecat. Pentru totdeauna. Ca să nu mai fiu „paratrăsnetul” în care se descărca energia turbată şi

deşartă a chefliului meu părinte şi mânia mamei mele vitrege care, an de an, devenea tot mai sălbatică, mai nestăpânită. Am plecat, dar n-am uitat niciodată că am totuşi părinţi – buni sau răi – şi mai ales fraţi şi surori. Kolea m-a înştiinţat că acum sunt cinci! Trei băieţi şi două fete. Băieţii s-au născut înainte de război, iar fetele, după ce tata luptase în calitate de comandant de pluton la Stalingrad cu divizia a treizeci şi cincea şi – rănit la cap – fusese trimis acasă de către comisia medicală.

M-a năpădit dorul să-mi văd fraţii şi surorile şi – de ce să nu recunosc – voiam să-l văd şi pe tata. Bunica din Sisima mi-a spus, la despărţire, oftând:

— Du-te, du-te... oricum... e taică-tău, du-te şi vezi să n-ajungi şi tu ca el...

Tata lucra ca şef de echipă la centrul de aprovizionare cu lemne de foc, la vreo cincizeci de verste de Igarka, lângă halta Suşkovo. Am navigat pe băl rinul vas pescăresc „Igareţ”, pe care-l cunoşteam din vremi trecute. Vasul era acoperit cu o plapumă de funingine, zdrăngănea de zor din toată fierăria, iar coşul, legat pe toate părţile cu sârmă, se-nvârtea ca un melesteu pătând că-n orice clipă o să se desprindă de la locul lui şi-o să ne cadă-n cap; de la pupă pân-la proră. „Igareţ” era îmbibai cu miros de peşte; vinciul, ancora, coşul, babalele, fiecare scândurică, fiecare cui şi parcă însuşi motorul, care plescăia din nişte supape ce semănau a ciuperci, toate puţeau îngrozitor a peşte. Kolka şi cu mine stăteam tolăniţi pe un morman de plase de pescuit, albe şi moi, aruncate în cală. Între podeaua de scânduri şi fundul vasului mâncat de sare, clipocea, revărsându-se din când în când, o apă ruginie, plină cu tot felul de rămăşiţe şi maţe de peşte; racordul pompei era în-fundat cu solzi, de peşte, pompa nu reuşea să scoată apă, vasul se apleca într-o parte la orice cotitură şi rămânea multă vreme în această poziţie, gâfâind din greu şi încercând să se redreseze, în timp ce eu ascultam tot ce-mi povestea frate-meu. Dar ce-mi putea spune nou despre mica noastră familie? Totul rămăsese aşa cum ştiam şi de-aceea auzeam mai mult zgomotele maşinii, ale vasului,

decât vorbele lui şi abia acum începeam să-nţeleg că s-a scurs multă vreme, c-am crescut şi că s-ar putea să mă fi-nstrăinat cu totul de tot ce văzusem şi auzisem în Igarka, de tot ce vedeam şi auzeam în drum spre Suşkovo. Şi – peste toate acestea – „Igareţ” gâlgâia, trepida, ducându-şi, bătrâneşte şi cu greu, la bun sfârşit treaba cea de toate zilele, în timp ce mie mi se rupea inima de mila acestui lighean puturos.

Începuse să-mi pară rău că am plecat spre Suşkovo când, deodată, mi-am simţit inima zvâcnind şi înteţindu-şi bătăile, căci am zărit – lângă o baracă singuratică, aflată jos pe malul fluviului – un om cu mişcări stângace, cărunt, cu faţa proaspăt rasă, cu mustăcioară în formă de fluture sub nasul sensibil şi foarte mobil. Nu, până astăzi nimeni şi nimic n-a putut încă înăbuşi, n-a putut înfrânge în noi sentimentul care ne copleşeşte inima chiar împotriva voinţei noastre. Inima mea a simţit şi a recunoscut cu mult înaintea mea pe cel ce-mi era părinte! Ceva mai departe, pe malul înverzit de bătaia valurilor, trebăluia o femeie cu trupul zvelt, încă tânăr şi cu basmaua căzută pe ceafă. În întâmpinarea vasului „Igareţ” care ancorase sfârşit de puteri şi continua să scoată trâmbe de fum prin toate bortele sale, alergau spre fluviu o droaie de copii îmbrăcaţi şi încălţaţi cu ce-a dat Dumnezeu, stârnind un praf gălbui din nisipul spulberat de vânt; în urma lor, zburda lătrând un câine alb...

Nu trimisesem la Suşkovo nicio telegramă, căci eram sigur că nici n-ar fi apucat să ajungă; Kolka venise să se înscrie la şcoala din Igarka unde dăduse întâmplător peste mine, mă luase cu el şi acum sărise pe mal şi înecându-se striga cu sufletul la gură, arătând spre vas:

— Tătucă! Tătucă! Ia uite pe cine-am adus!

Tata, după ce s-a frământat puţin pe loc dând din mâini şi din picioare cu mişcări pripite şi dezordonate, s-a repezit spre mine, sprinten ca pe vremuri, m-a îmbrăţişat – lucru pentru care a fost nevoit să se înalţe pe vârfurile picioarelor – şi m-a sărutat cu stângăcie, gest care m-a intimidat grozav; ultima oară când îşi sărutase copilul era acum paisprezece ani, când se-ntorsese de pe marele şantier al

Belomorcanalului.

— Trăieşti! Slavă Domnului, trăieşti! Pe obrajii părintelui meu şiroiau lacrimi mărunte şi dese. Mie mi-a scris sau mi-a spus nu ştiu cine c-ai fi pierit pe front, c-ai dispărut sau aşa ceva...

Ia uite-te la el: „ori c-ai fi pierit, ori c-ai fi dispărut, ori mai ştiu eu ce...” Of, tată! Tată!...

Maică-mea vitregă continua să stea neclintită, ca o străină, pe plajă, doar capul începuse să-i tremure des şi îngrijorat.

M-am apropiat de ea şi-am sărutat-o pe obraz.

— Şi noi care credeam cu-adevărat că te-ai prăpădit, spuse ea. Iar eu nu prea eram lămurit dacă-i părea rău sau se bucura.

— M-am însurat. Am familie. Am trecut pe-aici doar ca să vă văd! m-am grăbit să-mi liniştesc părinţii şi, simţind la ei aceeaşi uşurare ca-n sufletul meu, m-am mustrat în gând: „Neghiobule! Cauţi mereu ce n-ai pierdut!”

Copiilor crescuţi în pădure, cam sălbatici din lipsa de legătură cu oamenii, le-a trebuit o vreme ca să se deprindă cu mine, după care – aşa cum se-ntâmplă de obicei – mi s-au apropiat cu totul, arătându-mi undiţele şi puştile de joacă, trăgându-mă după ei spre pădure şi la râu. Kolea mă urma peste tot. El era singurul care ştia să fie devotat oricui, iar faţă de neamuri, devotamentul lui devenea aproape bolnăvicios. După frate-meu, se ţinea ca o umbră un câine numit Boie. Boie sau Baie, în limba evencă, înseamnă prieten. Kolea îi pronunţa numele, în felul lui, puţin schimbat: Boio, iar când îl striga de mai multe ori, în pădure răsuna, ca un ecou, doar „io – io – o – o”.

Boie, câine din rasa Laika nordică, cu joiana albă şi labele din faţă gri, de parc-ar fi fost mânjite cu cenuşă şi cu o dungă tot cenuşie brăzdându-i fruntea, nu părea, după înfăţişare, un animal lacom. Frumuseţea şi inteligenţa lui se adunaseră laolaltă în ochii săi pestriţi, plini de o caldă înţelepciune şi mereu întrebători. Dar n-are rost să vorbim despre ochii inteligenţi ai câinilor şi mai ales ai celor din rasa Laika, pentru că despre asta s-a spus tot ce era de

spus. Am să pomenesc doar de-o credinţă populară nordică: „înainte de a deveni ceea ce este, câinele a fost şi el om – bineînţeles, om bun”. Această superstiţie copilăresc de naivă, dar respectată cu sfinţenie, nu cuprinde şi pe căţeii de casă, sau pe dulăii ghiftuiţi şi mari cât un viţel, purtători de medalii pentru rasa din care fac parte. Printre câini, ca şi printre oameni, se află trântori, hrăpăreţi, palavragii, haini care muşcă rău, iar nobilii care-au dispărut de pe-aici nu mai au reprezentanţi decât printre speciile cocoloşite în casă.

Boie era un câine harnic, şi-n acelaşi timp, supus. Îşi iubea stăpânul, deşi acesta nu era în stare să iubească pe nimeni în afară de propria lui persoană; dar aşa i-a fost sortit câinelui – să fie ataşat omului, să-i fie prieten credincios şi să-l ajute la nevoie.

Născut în mijlocul naturii aspre a nordului, Boie îşi dovedea credinţa prin tot ce făcea, nu răbda să fie alintat, nu cerea plată pentru truda sa, se hrănea cu resturile de la masa omului – adică peşte şi carne procurate tot cu ajutorul său – dormea tot anul afară, în zăpadă, şi doar când gerurile deveneau de neîndurat, iar nasul lui umed şi subţire începea să-ngheţe chiar dacă şi-l acoperea cu coada stufoasă, zgâria timid uşa, iar după ce intra la căldură. În casă, îndată se strecura sub laviţă. Îşi trăgea labele sub el se făcea ghem şi privea la oameni cu sfială, ca nu cumva să-i supere. Iar când întâlnea privirea cuiva, îşi cerea iertare, cu o uşoară bătaie din coadă, pentru că a intrat în casă şi pentru mirosul de câine, care pe timp geros se simţea deosebit de puternic şi de pătrunzător. Copiii furau, câte ceva ca să-i ofere câinelui să mănânce din mână. Boie adora copiii şi deşi pricepea el că nu-i frumos ca, refuzând, să supere nişte fiinţe atât de mici, cu un miros atât de plăcut, ştia în acelaşi timp că nu este de demnitatea lui să profite de darurile lor, aşa că îşi lipea urechile de cap şi se uita la stăpânul său cu o privire care parcă spunea: „N-aş fi acceptat eu oferta asta, dar copiii n-au minte...” Şi – neprimind nici încuviinţare, nici refuz, dar ghicind că stăpânul, deşi nu încurajează răsfăţul nici nu-l interzice –

Boie lua cuviincios, (din palma copilului, o fărâmă murdară de zahăr sau o coajă de pâine, ronţăia pe tăcute sub laviţă, lingea |cu recunoştinţă mica palmă trandafirie şi obrăjorii şi se grăbea să închidă ochii, dând a-nţelege că-i sătul şi că-l fură somnul. De fapt, însă, el îi urmărea pe toţi cu atenţie; vedea şi auzea tot ce se petrecea în jurul său.

Oh! Cu câtă bucurie părăsea dulăul înghesuiala din izbă îndată ce se-ncălzea puţin pe-afară! Se tăvălea prin zăpadă, se scutura, căutând să scape cu orice chip de mirosul stătut al unei locuinţe omeneşti supraaglomerate. Urechile care se cam blegeau la căldură, se ridicau din nou ţanţoşe şi – după ce arunca o privire spre casă, ca nu cumva să-l vadă stăpânul – o lua la goană după Kolka, înfigându-şi colţii în bundiţa lui. Kolka era singura fiinţă din lumea asta cu care Boie îşi îngăduia să se joace şi asta numai în tinereţe. Mai târziu avea să renunţe la orice fel de jocuri şi să se depărteze de copii, întorcându-le spatele. Dacă ei deveneau prea sâcâitori, Boie îşi arăta colţii, scotea un mârâit gutural, dar toate acestea fără a vrea să-i ameninţe, ci mai curând arătând din priviri că n-o face din răutate, ci din oboseală.

Boie nu putea trăi pe lume fără vânătoare. Dacă tata sau Kolka, datorită împrejurări lor, lăsau să treacă prea mult timp fără să meargă la pădure, Boie îşi lăsa în jos coada şi capul cu urechile blegite, rătăcea fără rost şi fără să-şi poată afla locul, ba uneori scheuna şi gemea, de parc’ar fi fost beteag.

Dacă cineva îl certa, el – ascultător – înceta să se mai tânguie, dai rămânea neliniştit şi nerăbdător. Uneori, Boie fugea de unul singur în taiga şi rămânea acolo multă vreme. Odată a adus în dinţi un cocoş-de-munte, altădată, după prima zăpadă, a adulmecat o vulpe polară, a fugărit-o până la baracă şi-a obosit-o în aşa hal alergând-o în jurul stivei de lemne de foc, încât, atunci când gospodarul, auzind zgomotele şi lătratul, a ieşit afară, puiul de vulpe s-a strecurat între picioarele lui căutând ocrotire şi scăpare.

Boie vâna păsări, veveriţe, înota pe sub apă după vidre rănite şi botul lui era deseori însângerat de muşcăturile

micilor fiare curajoase. Se pricepea la de toate în taiga şi avea o minte neobişnuit de ageră pentru un animal, fapt care pusese pe gânduri oamenii ce locuiau în preajma pădurii şi care se cam temeau de el, socotind că-i ceva necurat la mijloc. Nu o dată Boie a-sărit în ajutorul prietenului său Kolka, salvându-l. Într-o zi, Kolka s-a dus atât de departe după un cocoş-de-munte, uşor rănit, încât l-a prins noaptea în taiga şi temerarul vânător ar fi îngheţat în zăpadă dacă Boie n-ar fi dat de urma lui şi nu ar fi adus ajutoare.

Asta s-a-ntâmplat la începutul iernii, iar în primăvara următoare, Kolka, având poftă să vâneze raţe, a ajuns tocmai la o baltă pierdută în inima pădurii. Boie a dat roată bălţii gonind prin pădure, a păşit prin ierburile moi, s-a oprit pe o mică limbă de pământ şi, s-a ridicat în două labe, rămânând neclintit cu ochii ţintă la oglinda apei. „A zărit ceva!” a tresărit Kolka. Boie s-a lăsat în patru labe în rogoz, s-a târât până la mal, de-acolo a zvâcnit ca un arc, şi bâldâbâc drept în apă „Prostul! – a zâmbit Kolka – s-a plictisit acasă şi acum zburdă!” Dar Boie aducea în dinţi ceva ce aruncase pe mal şi apoi se scuturase bine de apă. Kolka s-a apropiat şi a rămas cu gura căscată: în iarbă se zbătea o ştiucă mare de vreo două kilograme. Boie se proptise c-o labă pe ea şi avea un aer cât se poate de triumfător.

Auzind povestea asta, tata a vrut să-i ardă câteva la fund vânătorului pentru o minciună atât de gogonată; dar Kolka a cerut cu îndărătnicie să meargă cu el la baltă şi-abia după aceea să fie bătut, dacă s-o dovedi c-a minţit. Când Boie a scos o altă ştiucă mare din apă, tata, pe care părea că nimic nu-l mai poate uimi pe lume, a desfăcut larg braţele, spunând: „Multe am mai văzut eu în viaţa mea zbuciumată, prin multe întâmplări am trecut, dar asemenea minune nu mi-a fost dat să văd. Ăsta-i bestie, nu câine! Altădată m-ar fi spânzurat cu câine cu tot de creanga unei zade ori ne-ar fi înecat pe amândoi, pentru vrăjitorie, c-un pietroi legat de gât...”

Pe vremea aceea, unele remorchere mai foloseau încă,

drept combustibil, lemnul de foc. Acostând timp îndelungat la mal, lângă Suşkovo, vasele se aprovizionau cu combustibil pregătit aici în cursul iernii de către oamenii veniţi de aiurea prin aceste locuri, cei mai mulţi fiind deportaţi.

Lui Boie îi plăcea grozav să-ntâmpine şi să conducă vapoarele. Odată, s-a urcat pe-un remorcher după tata, care se strecurase acolo căutând ceva de băut, şi – în timp ce stăpânul său căuta vodcă sau bere, iar el îşi căuta stăpânul – a fost prins în laţ de şmecherii de pe remorcher. Niciodată Boie n-a muşcat oameni şi nici măcar n-a ştiut că, uneori, n-ar strica să-i muşte. Vaporul a încărcat lemne, a început să duduie şi a fost gata de plecare. Tocmai atunci, membrii familiei au observat că lipseşte cel care le făcea rost de hrană şi-i păzea. L-au strigat, l-au chemat, dar n-au primit niciun răspuns. Toţi copiii au început să urle într-un glas, iar mama vitregă a izbucnit în plâns, gândind că fără câine sunt pierduţi cu toţii. Tata ţinea de parâmă. Căpitanul îl ameninţa cu amendă pentru întârzierea vasului. Marinarii de pe vas au înjurat cât i-a ţinut gura, dar până la urmă, au lăsat în jos scara, ca să urce tata. Acesta, puţin cam cherchelit, a scotocit prin toate încăperile remorcherului, dar n-a găsit câinele. Atunci a strigat cu glas hotărât:

— La mine, Boie!

Imediat, din camera maşinilor s-a auzit scheunatul plângăreţ al câinelui. Pe vapor s-a produs panică, deoarece tata căuta să tragă cu puşca spre cabina căpitanului în timp ce întreaga familie se agăţa de el încercând să-i smulgă arma. Tata a tras totuşi o salvă de alice în urma vasului, după plecarea lui, dar nu şi-a atins ţinta, căci acesta se îndepărtase de mal.

Boie lăsase ochii-n jos dând din coadă pocăit, ruşinat de boroboaţa sa. După această păţanie, nu s-a mai apropiat niciodată de vase. De obicei, stătea pe malul spălat de valuri, privea la vapor, dar – în acelaşi timp – şi la tufişurile dimprejur, de parc’ar fi vrut să spună că dac-o fi să se-ntâmple ceva, odată o şterg în pădure şi nu mă mai prindeţi voi!

Cam pe vremea reîntâlnirii mele cu familia, funcţia de şef de echipă la centrul de aprovizionare cu lemne devenise prea obositoare pentru tata; sufletul lui era însetat de schimbări, de activitate tumultuoasă, dorind să obţină postul de şef al sectorului „peşte”, căci se considera specialist neîntrecut în prelucrarea peştelui.

Am căutat să-l conving să renunţe la ai castă idee, arătându-i că, de curând, fusese publicat un decret aspru, cu sancţiuni severe, privind răspunderea financiară şi de orice altă natură; i-am explicat că familia are – slavă Domnului! – unde locui, că taigaua o hrăneşte cu carne, peşte, fructe de pădure şi alune, că, orice s-ar spune, el a construit înainte de termen Belomorcanalul şi că a obţinut destule succese în muncă până acum, dar la toate astea, părintele meu mi-a răspuns scurt şi hotărât: „Oul nu învaţă găina!”. Şi, curând după plecarea mea din Suşkovo, a reuşit totuşi să fie angajat într-un post de răspundere.

După un an, am primit de la el o scrisoare care începea cu următoarele cuvinte: „În timp ce-ţi scriu, lacrimile îmi curg...”. După introducerea atât de lirică a epistolei nu mi-a fost prea greu să-nţeleg că tata e din nou la pârnaie. Şi, din nou – a câta oară? – am pierdut urma părintelui meu şi s-a rupt legătura şubredă şi întotdeauna chinuitoare cu familia noastră neîncheg ată şi nefericită.

După vreo zece ani de la întâlnirea mea cu tata şi cu familia, la Suşkovo, am fost trimis în nord în legătură cu activitatea mea de creaţie. De data asta, Dumnezeu era milostiv: în Igarka nu ardea nimic. Ultimul incendiu avusese loc în oraş cu o săptămână în urmă, distrugând tocmai hotelul – instituţie care-mi era deosebit de necesară. Ziariştii locali m-au cazat în tabăra de pionieri aflată pe Capul Vîdelennîi, locul cel mai uscat şi cel mai înalt din oraş, unde vânturile alungă ţânţarii şi copiii dorm în căsuţe fără apărătoare.

Dimineaţa, m-a trezit sunetul trompetei şi, după ce am aşteptat să se potolească gălăgia copiilor, m-am dus să mă scald în Enisei. Când am ieşit din apă, am văzut în faţa mea un flăcăiandru slăbuţ, cu privirea cercetătoare, cu o faţă

veselă şi plăcută şi cu o şapcă-n opt colţuri; stătea pe o bancă frumos vopsită şi-mi zâmbea prietenos.

Mi-am aruncat privirea-mprejur, n-am văzut pe nimeni altcineva şi atunci i-am zâmbit şi eu. Tânărul mi-a sărit de gât, m-a strâns în braţele sale osoase gata să mă-năbuşe şi – asemenea bunicii din Sisima, cu zece ani în urmă – a grăit ca din Biblie:

— Eu sunt fratele tău!

Kolea fusese şi rămăsese un adolescent firav, deşi terminase stagiul în armată cu gradul de sergent major. Neaflând niciodată la părinţi căldura şi blândeţea dorite, le căuta mereu la alţii. Mi-a poveştii lăcrimând şi râzând totodată cum au trăit şi cum au crescut după vizita mea la Suşkovo.

După ce-a obţinut funcţia de conducere dorită, tată a început să ducă iar o viaţă dezordonată, imposibil de descris, făcea numai prostii, chefuia de parcă se-apropia sfârşitul lumii, pierzându-şi şi ultimul strop de minte pe care-l mai avea.

Odată, a plecat în lacurile depărtate din tundră, spre Piasina, unde lucrau brigăzi de pescuit formate aproape în întregime din femei. Hrănindu-se numai cu peşte, acestea aşteptau cu nerăbdare bani şi cartele de alimente – pâine şi făină. Dar, în drum spre lacuri, tata a tras nişte chefuri de pomină, împreună cu neneţii, şi aşa a uitat de toate şi de toţi, ba chiar şi de el însuşi. Renii au adus din tundră, în canionul Plahino, o sanie polară în care a fost găsit tata învelit în blană de urs, beat mort, cu părul crescut în dezordine, cu nasul şi urechile degerate. În urma săniei, fluturau nişte panglici multicolore, iar dintr-un sac desfăcut şi din buzunarele şefului pescăriilor se rostogoleau bani. Copiii au început să se joace cu panglicile acelea, aruncându-le şi rupându-le până când a venit în fugă mama vitregă care a-nceput să jelească şi să-şi smulgă părul din cap, deoarece aceste panglici erau cartele de alimente iar banii – salariile pescarilor.

Băuse jumătate din întreaga sumă. De unde naiba să-i pui La loc? Tata – deşi beat mort – îşi dăduse totuşi seama

că nu-şi mai poate continua drumul spre lacuri, la brigăzi, pentru că oamenii flămânzi or să-l rupă-n bucăţi şi-or să-l arunce sub gheaţă să fie hrană peştilor. Aşa că făcuse calentoarsă. Şi chiar şi acum, se răţoia la toţi strigând cu voce răguşită de ger: – Puţin îmi pasă de oameni!... Morohedov (directorul fabricii de prelucrare a peştelui) mi-e bem prieten! Şi noi amândoi îi dăm dracului pe urci! Şeful sectorului de prelucrare a peştelui îi poreclise „urci” pe membrii brigăzilor care, în tundră, execută lucrări cumplit de grele: sparg gheaţa groasă de doi metri cu târnăcoapele şi ca să ajungă la apă fac trei praguri, iar copca din gheaţă îi ajunge omului până peste cap. Şi totuşi, lucrează, nu se dau înapoi şi prind soiurile cele mai scumpe de peşte, nisetru siberian, somon norvegian, coregon şi altele.

Până şi copiilor le-a venit să intre-n pământ de ruşine văzând şi ascultând nebunia tatei, înţelegând cu toţii – chiar şi el însuşi – că de data aceasta i s-a-nfundat.

Şeful sectorului de prelucrare a peştelui şi contabilul său au fost judecaţi de tribunalul itinerant, în sala clubului din cantonul Plahino. Amândoi au încasat douăzeci şi patru de ani pentru destrăbălare în post de conducere. După condamnare, tata a fost trimis din post în post până la şantierul podului de peste Ienisei, în Extremul Nord unde se construia calea ferată.

Coloana deţinuţilor cobora malul râului prin Igarka spre şlepuri. Kolka stătea pe margine, aşteptându-l pe tata ca să-i poată strecura un pachet de mahorcă. Mama vitregă venise împreună cu toţi copiii, urmându-l pe tata, se stabilise la Igarka, la nişte cunoscuţi şi doborâtă de nenorocire, se îmbolnăvise, capul îi tremura fără-ntrerupere în timp ce gâtul subţire ca de pasăre îi zvâcnea spasmodic. Nici nu-i de mirare, când ai cinci copii şi rămâi fără adăpost, fără pâine, fără bărbat – fie el bun sau rău. Cu faţa suptă, Kolka îl căuta pe tata din ochi înţelegea şi el că de-acum încolo or să pribegească îndurând suferinţe cumplite. Din pricina lacrimilor, Kolka nu l-a recunoscut imediat pe tata, în mijlocul coloanei, în schimb, Boie l-a zărit îndată, s-a bucurat, a lătrat, s-a repezit spre convoi sărind la pieptul

tatei, lingându-l pe faţă şi trăgându-l de pufoaică să-l ducă spre casă. În coloană s-a produs învălmăşeală şi deodată s-a auzit clănţănitul unui închizător de armă. Tata, cu chipul smerit şi vinovat s-a interpus, apărându-l pe Boie.

— E doar un câine... Nu se pricepe el la treburi de-ale oamenilor... Şi văzându-l pe Kolea care plângea, şi-a lăsat privirea-n pământ zicând: – Ar trebui să mă împuşcaţi pe mine, nu câinele...

Cu greu l-a smuls Kolka pe Boie, de-acolo. Câinele a început să urle de răsuna tot cheiul, neînţelegând ce se petrece şi de ce i se ia stăpânul. Şi deodată, zvâcnind, l-a trântit pe Kolka la pământ, tăind calea stăpânului său spre şlep.

Un gardian tânăr şi smolit la faţă s-a oprit, a lovit câinele cu piciorul dându-l la o parte şi fără să-şi scoată măcar mitraliera de pe umăr, l-a secerat din mers c-o rafală seacă şi scurtă.

Boie păru deodată că se frânge din şira spinării în timp ce partea din faţă a trupului său puternic începu să se zbată, scormonind pământul cu labele. Din pricina prafului, blana câinelui se făcuse cenuşie. Deţinuţii încercau să nu calce animalul muribund, sărind peste el, şi rupând rândurile. Gardienii începură să se agite, mânându-i pe deţinuţi în goană, spre cala şlepului. Tata plângea urcând grăbit scara în învălmăşeală. Kolka plângea, prăbuşit peste Boie.

Boie a mai ridicat capul odată din praful de turba răscolit de, picioare, căutându-şi stăpânul din ochi, dar zărindu-l pe omul cu arma, a aruncat o privire rapidă şi pătrunzătoare asupra insulei năpădite de vegetaţia polară, săracă, asupra petecului de cer cenuşiu şi asupra zidului de păduri de peste Enisei, mereu îmbietoare, pline de linişte şi de tainele pe care Boie atât de mult le iubise şi pe care numai el ştia să le dezlege. Născut pentru a munci şi a trăi alături de om, fără să poată înţelege pricina uciderii lui, câinele a scheunat răguşit şi-a murit oftând trist, ca un om, de parc-ar fi compătimii sau condamnat pe cineva.

Şi Kolka s-a înhămat la hamul pe care tata niciodată n-a vrut să-l poarte. În timpul iernii polare cu geruri cumplite,

toamna când totul este pătruns de umezeală, sau primăvara pe vremea revărsărilor periculoase, puştiul pleca-n taiga şi pe apa nurilor, cu puşca şi năvodul, şi astfel îşi hrănea cum putea familia, ajutând-o pe maică-sa... Odată s-a-ntâlnit nas în nas cu un urs ce tocmai ieşise din bârlog. Nemaiavând timp să reîncarce puşca cu o singură ţeavă, a tras în fiară cu alice. În timp ce ursul orbit se tăvălea pe jos, urlând şi apărându-se de câine, băieţandrul s-a ascuns după un capac, a încărcat arma cu un glonte şi-a tras în urs atunci când acesta s-a năpustit din nou asupra lui.

Vânătorul şi susţinătorul familiei avea pe atunci paisprezece ani şi mult prea slabele lui puteri nu i-au îngăduit să tragă după sine, vreme prea îndelungată, o căruţă atât de grea. Era încă prea firav şi în scurt timp i s-au sleit puterile. Mama vitregă a fost nevoită să-i dea pe cei mici la Casa copilului şi astfel ei au ajuns să aibă parte de acea viaţă cu care părinţii îl ameninţau în trecut pe fiul cel mare – adică pe mine – şi nu toţi fraţii şi surorile mele au putut duce această viaţă...

După ce mi-a povestit toate acestea, frate-meu s-a ridicat repede de pe bancă, mi-a înşfăcat valiza şi m-a târât în oraş. Tot drumul a tot vorbit şi vorbit, de parcă nu mai ajungea să termine ce avea de spus şi tot timpul a dat din mâini, obicei pe care l-am moştenit cu toţii de la tata. Tata a dispărut nu se ştie pe unde, dar gesturile şi apucăturile lui, nu cele mai bune, au rămas pentru totdeauna întipărite în noi.

Mama vitregă, după ce s-a recăsătorit, a plecat cu noua ei familie pe magistrală. Kolea a rămas în Igarka, unde lucra ca-şofer de taxi, se însurase de curând, dar nu mi-a vorbit nimic nici despre tânăra lui nevastă, nici despre munca lui, rămânând cu gândul dus la pădure şi la râu. A doua zi m-a cărat dincolo de vechea Igarka, la lacuri, unde – având amândoi aceeaşi pasiune – am împuşcat o droaie de raţe, pe care însă nu le puteam, scoate din apă. Lacurile erau acoperite cu tot felul de ierburi şi – nefiind niciun pic de vânt – nimic nu putea împinge raţele la mal. Frate-meu,

fără să stea prea mult pe gânduri, şi-a scos cizmele şi pantalonii, şi-a sumes cămaşa încolăcind-o în jurul pin tecului supt cu buricul ieşit în afară de cât plânsese în copilărie şi s-a lăsat să lunece în apă în timp ce cu îl înjuram şi-l ameninţam că niciodată nu voi mai merge cu el. Cum ar putea el, cu trupul lui „atletic”, să se descurce pe fundul lacurilor polare unde gheaţa veşnică este acoperită cu turbă sfărâmicioasă şi mâl!...

— Nu-i nimic, nu-i nimic! icnind de frig, Kolka păşea încet, dar cu îndrăzneală în larg. Sunt obişnuit. Apoi s-a poticnit de ceva şi, drept răspuns la înjurăturile mele, a început să-mi descânte: Răul se duce pe apă, răul tot din apă iese, răul răului îi zice: tu eşti rău, eu sunt rău, răul e mâncat de rău...

— Uf! Uf! a călcat iar strâmb frate-meu, a scos un oftat din pricina apei care-l frigea de-ngheţată ce era şi s-a îndreptat cât a putut de repede spre mal, fără a fi terminat zicala, dar reuşind să scoată vreo zece raţe. Cu pielea înroşită de parc-ar fi fost opărit de apa rece ca gheaţa, mânjit de lintiţă, de mâl şi de ierburi, a-nceput să ţopăie în jurul focului, iar după ce s-a săturat de ţopăială şi s-a mai dezmorţit, a dat să-mi spună că poate-ar fi bine să mai încerce o dată. Apa-i rece doar la-nceput, apoi poate fi îndurată.

M-am apucat să răcnesc la el mai dihai decât înainte şi frate-meu, cu părere de rău, şi-a schimbat gândul.

Am aşteptat să se stârnească vântul, care ar fi putut împinge raţele la mal, dar în locul lui a început furtuna. Fără nicio altă toană, am rămas două zile şi două nopţi pe celălalt mal al Eniseiului, hrănindu-ne cu raţe fripte în spuză, fără sare. În toate apucăturile fratelui meu, în firea lui nepăsătoare, în povestirile sale întotdeauna vesele, în graiul lui veşnic presărat cu glume, ba da iar în tot ceea ce făcuse – cum ar fi faptul că se iubise cu o fată vreme de peste un an, se însurase cu alta cu care se întâlnise doar în vreo trei sau patru seri, ca să nu mai vorbim de ieşirea îndelungată cu taxiul în afara oraşului – în toate acestea regăseam neînchipuit de multe trăsături ale părintelui

nostru dispărut... La faţă, frate-meu semăna leit cu tata, dar purtarea lui era, în mare măsură cea a unui băieţandru. Copilăria pe care n-o trăise, în timpul căreia nu se jucase şi nu zburdase, mocnea în flăcăul ăsta şi avea să-l însoţească în întreaga lui viaţă... Pesemne că cele sortite omului trebuie să se-mplinească într-un fel oarecare.

Kolea mi-a spus că-l arde dorinţa s-o şteargă iarna la vânătoare în tundră. Cu maşina lucrează fără nicio tragere de inimă, iar în oraş se plictiseşte. N-avea niciun rost să-l contrazic, căci aceasta l-ar fi-ndârjit şi mai mult – în vinele fratelui meu clocotea sângele tatei...

...Aşa se face că-ntr-o toamnă aurie, pe când eu zburam cu im avion uriaş, sub un cer senin, spre Moscova, pentru a mă instrui la cursurile de literatură, fratele meu, Nikolai Petrovici, împreună cu doi tovarăşi, înota printre norii grei şi plini de zăpadă, într-un mic hidroavion care zdrăngănea din toate balamalele, îndreptându-se spre Taimîr pentru vânătoarea de vulpi polare. Avionul, cu burta lui în formă de luntre, s-a lăsat zgomotos pe suprafaţa unui lac necunoscut, cu maluri uşor povârnite, aproape pustii, speriind cârdurile dese de raţe şi de gâşte aflate pe apă. Vânătorii au meşterit o plută din buştenii aduşi de valuri şi au transportat cu ea, pe mal, alimentele şi lucrurile necesare. Aviatorii, după ce au vânat după pofta inimii, au adunat vânatul din apă, au strâns mâna celor trei colegi ce nu-şi mai doreau altceva decât ca norocul să-i însoţească la vânat şi şi-au luat zborul, urmând să revină pe la mijlocul lui decembrie, cu acelaşi avion, aşezat pe schiuri la acea dată.

Mica izbă veche şi putrezită, construită din bârne, cu mulţi ani în urmă, pe malul, Dudîptei – unul dintre numeroşii afluenţi ai fluviului Piasina – avea nevoie de mari reparaţii. Tovarăşii săi l-au însărcinat pe Kolea să întindă năvoadele, să pescuiască pentru momeală, pentru hrana lor şi a clinilor, iar ei s-au apucat să tăie buşteni, să cârpească şi să repare adăpostul pentru iarnă.

După ce a-ntins două năvoade, unul pe lac, altul în dreptul căsuţei de pe malul Dudîptei, Kolea s-a apucat să

sape o groapă în care urma să dospească peştele prins, al cărui miros trebuia să se răspândească apoi cât mai departe. În timp ce săpa groapa, pescarul nostru se gândea mereu la năvoade, nerăbdător să afle ce peşte s-a prins în ele. A coborât la râu, dar nici urmă de plase. Noroc că-i dăduse prin cap să lege coada plaselor de un pietroi de pe mal, căci altfel nici nu le-ar mai fi găsit. A încercat să tragă un năvod de pe plută, dar acesta nu s-a urnit din loc. „S-a agăţat”, şi-a zis cu părere de rău Kolea, merg în d de-a lungul odgonului, întins ca un arc, şi încercând să-l desprindă. Dar, de îndată ce s-a depărtat de mal cu pluta şi s-a uitat în apă, nu mică i-a fost mirarea văzând că plasa se scufundase din pricina peştelui! Cu greu au reuşit toţi trei flăcăii să scoată din apă plasa prea plină cu peşte: somoni şi nisetri siberieni, coregoni, ştiuci colţate – numai peşte de soi. Plasa avea acum nişte „ferestre” prin care şi un om ar fi putut trece! Au hotărât s-o repare cât mai repede, căci altfel aveau să rămână doar cu frânghiile.

Pe lac se prinsese un somon norvegian cu spatele lat, plesnind de grăsime şi mulţi peşti mici, buni de aruncat. Au hotărât că, dacă vor avea timp, să conserve pentru iarnă, ca să ducă şi acasă din acest peşte gustos, uscându-l la vânt, iar restul turma să fie folosit ca momeală în capcanele de prins vulpi polare, ştiut fiind că o momeală bună asigură cel puţin jumătate din succesul vânătorii.

Harnicii vânători au umplut cu momeală două gropi mari, au mâncat peşte prăjit şi afumat până n-au mai putut şi au topit un butoiaş de untură de peşte, care, după cum se ştie, este de mare folos în timpul iernilor grele, iar în cazul orbirii provocate de strălucirea zăpezii este leac sigur. Era frig, bătea vânt rece, totul în jur era străveziu ca de cristal, iar momeala din gropi nici gând să se strice. Aceasta era, dealtfel, singura grijă a vânătorilor. Au hotărât deci ca, în cazul în care peştele din gropi nu se va strica, să-l ducă la căldură în adăpostul lor, pentru a-l face să răspândească un miros puternic, chiar dacă erau nevoiţi să îndure şi ei această duhoare. Neavând ce face, umblau prin tundră, culegeau porumbele rămase pe ici, pe colo prin tufişuri şi

răchiţele de prin muşchi. La aproximativ zece verste de căsuţa lor, printre stâncile roase de bălţi şi bătute de vânturi, se afla un petec de pădure de foioase, ca o mică insuliţă, pe care creştea merişorul cel roşu. Copacii aveau crengile groase, sucite, cu noduri mâncate de mucegai, iar boabele de merişor, deşi zbârcite şi mărunte, erau un adevărat desert şi pe deasupra un remediu sigur împotriva scorbutului. Au umplut un butoi cu boabe de merişor şi, ca să nu se acrească din lipsă de zahăr, flăcăii cei pricepuţi au turnat apă fiartă deasupra. Au scos buşteni din râu, ca să aibă lemn de foc pentru toată iarna şi au pregătit bragă din porumbele, ca să nu se atingă de spirt înainte de începerea muncii „adevărate”.

Sezonul a început bine, nimic de spus! Kolea şi tânărul său însoţitor Arhip erau puşi pe treabă şi chiar şi pe şotii. Orice hotărâre a starostelui lor era pe loc dusă la îndeplinire de către cei doi flăcăi. Starostele era un om trecut prin multe – făcuse şi războiul şi zăcuse şi-n închisoare. În această regiune, lângă lacul Piasino, săpase pământul îngheţat, pescuise la gurile Eniseiului împreună cu alţi pescari şi prinsese morun; vânase şi foci siberiene în regiunea Sopki. Încercase şi meseria de căpitan al unui vas comercial, dar nu-i plăcuse, pentru că i se păruse o muncă bună pentru invalizi, iar el era deprins cu o viaţă încordată, plină de tot felul de primejdii, sufletul lui neastâmpărat fiind veşnic însetat de mişcare şi de spaţiu.

Cu sufletul plin de speranţă, tinerii vânători alergau prin tundră, scotoceau prin crânguri, trăgeau câte-un foc deasupra lacurilor, pescuiau în Dudâpta, tăiau lemne, se ţineau de şotii şi râdeau fără să observe că starostele lor devenea, pe zi ce trece, tot mai irascibil şi mai posomorât. Flăcăii făceau tot felul de glume pe socoteala lui: când se pregătea să se aşeze pe-o buturugă, o trăgeau de sub el, lăsându-l să cadă cât era de lung, în hohotele lor de râs; altădată îi ascundeau lingura sau îi strecurau beţe de chibrit în ţigări; atunci când şi le aprindea, îi zburau din gură ca rachetele. În serile care odată cu scurgerea timpului deveneau tot mai lungi şi mai întunecoase, flăcăii

spuneau snoave şi visau cu glas taie: „În curând, vom prinde vulpi polare, vom zbura până în Igarka, iar pe tine, bătrâne, o să te-nsurăm c-o muiere cu coapsa de şapte puduri şi sânii de treizeci şi două de chile! Priveşte-nainte cu curaj, nu te uita-n urmă şi nu te frământa pentru ce-a fost!”

„Mă frământ pentru ce-o să fie! le răspundea el în gând. Asta este, băieţi, asta e! Cum naiba o să vă descurcaţi?”

În tundră bântuia o, molimă printre lemingi – denumirea ştiinţifică a ţiştarilor, cele mai mici şi mai dăunătoare rozătoare din nord; acolo, această făptură e hrana tuturor sălbăticiunilor; chiar şi renul, cu buzele tui lătăreţe, dacă-l prinde, îl mănâncă fără să-i pese, în timp ce pentru lacoma vulpe polară, ţiştarul înseamnă tocmai hrana ei de bază. Şi iată că apele râului aduceau valuri de ţiştari morţi care atrăgeau pe Dudîpta mulţime de peşti veniţi să se-ndoape cu ei. Încă din prima zi, când Kolka – înnebunit de privelişte – i-a chemat cu voce jalnică să scoată năvodul, bătrânului îi sărise inima, încercându-l o neagră presimţire: dacă n-or să fie ţiştari, adio vulpe polară! Călătoria vulpii polare – sau, în limbaj ştiinţific, migraţia – este plină de enigme, însă un singur lucru este limpede şi cunoscut dintotdeauna: vulpea polară trăieşte, ca orice altă vietate, numai acolo unde are hrană. Nu numai vulpile aflate în trecere, dar şi cele de prin părţile locului aveau deci să plece de-acolo, căci cine se lasă, de bunăvoie, să piară de foame?

După ce primele geruri au învăluit pământul într-o pojghiţă de fier şi lacurile c-un strat de gheaţă zornăitoare, au apărut în tundră nenumăratele urme întortocheate ale micilor sălbăticiuni în căutare de hrană. Vulpea polară se hrănea cu resturi de ţiştari, şoareci de câmp, cu păsări bolnave care nu reuşiseră să zboare odată cu cârdul şi cu tot ce mai era viu şi mirosea a carne. Vulpile migratoare atacau gropile cu momeală. Kolea şi Arhip le fugăreau veseli, trăgeau cu puştile şi astfel au ucis vreo zece vulpi cărora le-au ciuruit rău de tot blana. „Ia te uită! se bucurau flăcăii. Ce mai năvală de vulpi spre tabăra noastră!”

Şi fără-ndoială c-ar fi năvălit în tabără! Dacă şi starostele

ar fi fost un gură-cască, vulpile ar fi reuşit să distrugă rezervele de hrană şi i-ar fi înfometat pe vânători. Dar încă de la căderea primei zăpezi, după ce a cercetat urmele dese din junii taberei, acesta a hotărât ca toate cele de-ale gurii să fie urcate în pod, să se acopere cu pietroaie capacele de la butoaie, iar peste gropile cu momeală să se îngrămădească bulgări de pământ şi buşteni aduşi de ape. Neavând încredere în băieţii lui atât de neprevăzători, starostele păzea cu străşnicie el însuşi făina şi sarea. Aşezând în colţurile încăperii cursele pentru ţiştari, reuşea să-i prindă cu nemiluita. Dar iată c-a venit ziua când ţiştarii au dispărut, a încetat foşnetul hoţesc din timpul nopţii, zgâriatul şi chiţcăitul vesel şi atunci starostele s-a-ntins cât era de lung pe-o laviţă, cu mâinile sub cap, fără să fumeze, fără să poată dormi şi fără să scoată o vorbă. După un îndelungat şi apăsător timp de gândire, a spus cu voce ştearsă... mult prea ştearsă:

— Băieţi, vulpea polară n-o să mai vină...

Vânătorii au rămas înmărmuriţi. Aşteptaseră pe ger şi pe vânt şi, deşi singurătatea începuse să-i apese, se hrăniseră mereu cu nădejdea că-n curând vulpile vor veni şi atunci nu va mai fi timp de plictiseală.

— N-o să putem vâna... repeta într-una, necruţător, starostele. Vulpea nomadă va ocoli aceste tărâmuri lipsite de hrană, iar cea din partea locului, după ce va termina cu ultimii ţiştari şi cu tot ce-o mai putea ronţăi, va părăsi şi ea nordul, colindând pământul după hrană.

— Ce-i de făcut?

— Putem pleca, băieţi. O să facem o sanie, o să aşezăm în ea toate proviziile şi o să ne-nhămăm la ea cât timp zăpada nu va fi prea mare.

— Şi cât o s-avem de mers?

Ştiţi cum vânam eu pe-aici altădată? Mergeam în frunte, iar alţii-n urma mea cărau armele – glumi şeful şi nici hărţi n-aveam...

Băieţii, deşi nesăbuiţi, învăţaseră totuşi ci te ceva în viaţă şi auziseră şi ei câte ceva despre tundră: mergi şi tot mergi, kilometri întregi, fără să ştii cât, fără corturi şi fără câini de

ham. Avuseseră şi ei trei câini, cumpăraţi întâmplător, în grabă, care prindeau cu uşurinţă ţiştari, fugăreau iepurii în jurul lacului, colindau prin tundră speriind ultimele vietăţi, se îndopau fără încetare cu peşte, încăierându-se. Dar doi dintre ei pieriseră: unul fusese sfâşiat de o haită de lupi polari ce trecuse pe-acolo, iar celălalt – înotător îndrăzneţ – se aruncase în apele învolburate după o raţă uşor rănită care plutea pe pojghiţa primelor gheţuri şi o urmărise cu atâta îndârjire, încât, epuizat, nu mai fusese în stare să iasă la suprafaţă, rămânând sub gheaţă cu prada în dinţi. Starostele hotărâse ca cel de-al treilea câine să fie păzit ca ochii din cap.

— De-am şti măcar cât timp avem de mers!

Scos din fire pentru o clipă, dar, slavă Domnului, încă fără duşmănie, starostele şi-a răsucit o ţigară, a aprins-o fără grabă şi, îndesind un lemn în sobă, a rămas multă vreme cu privirea adâncită în volbura învăpăiată a flăcărilor şi a răspuns suspinând:

— Nici asta nu ştiu, băieţi; dacă n-o să viscolească, dac-o să mergem în pas susţinut, dacă n-o să ne rătăcim, dacă n-o să ne certăm, dacă norocul n-o să ne părăsească, zic şi eu că într-o jumătate de lună vom ajunge... Vorbind cu glas scăzut, dar limpede, starostele apăsa îndeosebi pe cuvântul „dacă”, de parcă l-ar fi subliniat, silindu-i să-l asculte cu atenţie, să cântărească şi ei cele spuse, să le judece:

— Dacă... dacă... Simţind nehotărârea în cuvintele starostelui, flăcăii au început să cârtească, de parcă ar fi fost traşi pe sfoară, starostele fiind vinovat de toate necazurile lor. De fapt, chiar era vinovat! Le-a promis marea cu sarea, le-a dat pe la nas cu otrava câştigului, i-a aţâţat, i-a îndârjit şi... până la urmă? Un sentiment de înverşunare, dorinţa de a da vina pe cineva pentru o nereuşită care încă n-a devenit nenorocire, se aprinsese în privirile şi în vorbele tinerilor vânători. Rugina înstrăinării se strecurase între ei şi-şi începuse. Încet acţiunea distructivă. Nu-şi dădeau seama pentru moment ce însemna asta; deocamdată erau mânaţi doar de-o toană – li se promisese o acadea şi n-o primiseră – neavând încă sentimentul unui

pericol de moarte. O îngrijorare nedesluşită îi cuprinsese, dar şi-o înăbuşeau în suflet, supăraţi de efortul acesta care li se părea neprevăzut şi inutil. Se pregătiseră de lucru mânaţi de sentimentul unui succes neaşteptat, al unei minuni vânătoreşti, dar în plină iarnă, în tundra mută şi monotonă, nici chiar o vânătoare reuşită nu-ţi poate şterge sentimentul de singurătate şi de tristeţe. S-a întâmplat uneori ca vânători cu experienţă să renunţe a mai ieşi din adăpost pentru a cerceta capcanele puse. Atinşi de scorbut, se culcau pe laviţe şi, copleşiţi de greutatea ce le apăsa sufletele, pierzând credinţa că undeva pe lume mai există viaţă şi oameni, lâncezeau îndobitociţi şi indiferenţi, în singurătate, cufundându-se în bezna unui somn vâscos, înotând tot mai departe şi mai departe spre liniştea nemărginită, unde nu mai ai parte de griji şi de frământări şi – ceea ce pare şi mai important – de tristeţea ce-l învăluie pe om ca mlaştina unui iaz. Tocmai de aceea, starostele hotărâse să plece în expediţie cu un artei – să fie trei, în loc de doi – căci aşa, în mai mulţi, va fi mai vesel, iar flăcăii sunt harnici, nerăsfăţaţi, vânjoşi, nărăvaşi, vioi; de-o să apară vulpea, nu vor lăsa să le scape norocul şi vor învinge şi tundra, şi iarna.

— Şi dac-am rămâne? revenea mereu întrebarea în mintea starostelui. Băieţii îşi mai puteau încă îngădui să se supere, de parcă starostele ar fi fost mama lor, iar o mamă este menită să rabde din partea copiilor săi tot felul de reproşuri şi de supărări, îndepărtând în acelaşi timp, de ei şi de casa lor, toate relele.

— Dac-am rămâne? se întreba iar şi iar starostele şi tăcea. Băieţii nu-l tulburau; n-avea de ce să se grăbească. Sfârşind de tras din ţigară, n-a strivit-o pe duşumea ca ceilalţi, ci a scuipat peste mucul aprins, pe care l-a strecurat într-o cutie ruginită de conserve ca-ntr-o puşculiţă – obicei intrat pentru totdeauna în sângele omului rătăcitor, care adună într-o tabără de iarnă nu numai fiecare fărâmă de pâine, dar şi fiecare fir de tutun. S-a ridicat în picioare de lângă sobă, s-a aplecat, să nu se lovească de tavan, iar faţa lui mândră, încinsă de căldura focului, s-a zbârcit, de

parc-ar fi îmbătrânit deodată. Cu privirea întoarsă în sine, şi-a aruncat o clipă ochii pe geam, dincolo de care totul era alb, o mare de zăpadă nesfârşită, în mijlocul căreia coliba lor singuratică plutea ca o barcă, în timp ce în jur nu se zărea niciun mal, niciun liman, numai pustiul... Dac-ai fi făcut un pas de pe puntea acestei bărci, te-ai fi prăbuşit şi ai fi plutit veşnic, veşnic... Băieţi, cine poate cunoaşte năravul acestei sălbăticiuni, al acestei fiinţe-a lui Dumnezeu? S-ar putea oare să se mai întoarcă? Starostele vorbise fără vlagă, de parcă nu acesta ar fi fost cel mai important lucru, de parcă ceea ce era important se afla doar în mintea lui: încetase să ridice glasul, ba nici măcar „la dracu!” nu mai zicea, era mânat acum de o altă idee: În anul treizeci şi nouă, i-a venit vulpii polare o toană şi a început să dea târcoale prin cătune şi alte aşezări locuite! În Igarka au fost prinse vulpi chiar lângă casă, iar stivuitoarele de la depozitul de cherestea alergau după vulpi printre stive, lovindu-le cu scânduri... O taină a naturii... Ghemuit lângă sobă, starostele ofta şi fuma. În căsuţă era un nor de fum cât o piftie de biban, de-l puteai tăia cu cuţitul. Ei, dar dacă vulpea n-o să vină... Atunci chiar că ajungem să ne-mpuşcăm.

— Cum aşa?

— Foarte simplu, cu puşca! se scarpină starostele în cap. N-aş putea să vă explic. La chestia asta se-ajunge după mare chin... Trebuie să ne hotărâm: dacă plecăm, atunci o facem fără nicio întârziere; dacă rămânem, atunci se schimbă treaba. N-avem decât o seară ca să chibzuim. Să ne ducem fiecare în altă direcţie şi să ne punem mintea la treabă. Gândiţi-vă bine, băieţi, munciţi-vă căpăţânile, dac-aveţi ceva-n ele...

Flăcăii au rătăcit prin tundră toată seara, până noaptea, târziu. Era vremea cea mai bună, fără vânt, iar gerul pişcă din când în când, curăţa nările, gâtul, uşura sufletul şi limpezea mintea. Trupului care lâncezise prea mult îi era uşor să se mişte, să lunece, să zboare cu schiurile, căci vizibilitatea era atât de largă, încât pământul apărea în depărtare ca o minge, iar deasupra acestei mingi lucea

gheaţa de pe stâncile de lângă mare ca nişte ferestruici ale unor turnuri de pază îngheţate. Şi dacă le priveai mai mult timp, stâncile începeau să se mişte, să se risipească. Deasupra pietrelor poleite cu gheaţă, de pe malul mării, atârna – pentru scurt timp – soarele care parcă nu-şi mai avea rostul pe cer. A stat cât a stat atârnat şi-apoi a dispărut. Nu a apus, nu s-a lăsat dincolo de zare, ci pur şi simplu a dispărut, înghiţit fără urmă, absorbit ca o jucărie veche şi uzată, de un hău roşietic şi îngust, deschis, deasupra stâncilor, şi de îndată totul a fost cuprins de un întuneric din ce în ce mai adânc: şi crăpătura roşietică încremenită, şi stâncile, şi zăpezile albe pe deasupra cărora a mai pâlpâit un timp o fâşie roşie de cer,

O linişte adâncă a cuprins tundra. Umbrele încă nemişcate şi la fel de tăcute au învăluit-o, pogorând peste ea, apăsând lumina şi comprimând spaţiul. |,Soarele a apus până la primăvară", şi-au zis flăcăii, şi fiecare dintre ei a simţit că inima i se strânge-n piept, că în fiinţa lui a pătruns fiorul rece al despărţirii cu nimic asemuită, şi sufletele vânătorilor au fost cuprinse de un sentiment de disperare atât de puternic, încât cu toţii, deşi rătăciseră fiecare separat, fără a-şi împărtăşi gândurile, au hotărât „Plecăm!"

Dar în tundră s-a mişcat ceva, zăpada parcă s-a urnit din loc, spaţiul înconjurător a început să se clatine, au ţâşnit scântei ici şi colo, iar cerul care până atunci era pâclos, apăsător şi pustiu, şi-a deschis deodată larg porţile spre o lumină schimbătoare şi străvezie. Groaza şi încântarea au cuprins sufletele. Părea că trebuie să fugi, dar nu mai puteai fi stăpân pe tine. În toiul nopţii, în tundra cuprinsă de străfulgerări, stătea Kolea sprijinit de un ciomag, stătea Arhip, stătea, lângă colibă, starostele lor şi cu toţii zâmbeau sfioşi şi bucuroşi, fără să poată înţelege ce s-a petrecut cu ei, de unde a venit sau de ce simt această uşurare?

Vânătorii s-au întors în adăpost în acelaşi timp, la o oră târzie pentru aceste locuri. I-a întâmpinat dulăul Şaburko, poreclit astfel după numele fostului stăpân, ca răzbunare pentru preţul uriaş cu care-i jecmănise pe vânători, profitând de situaţia lor disperată, când îl cumpăraseră.

Răsuflând cu aburi reci, flăcăii au năvălit în colibă şi au-strigat într-un glas:

— Rămânem!

— De rămas putem rămâne, doar să scăpăm cu viaţă.

— Dă-o-n mă-sa! Nu suntem nici primii şi nici ultimii. De ce să plecăm fără vânat? Să lăsăm calabalâcu aici? Să plătim penalizări?...

— Ei! Ei! Deci colectivul a hotărât. Bine: ne supunem forţei colectivului!

După ce a încălzit mâncarea, starostele a scos din rezervă p jumătate de litru de spirt, a umplut o ceaşcă fără să spună o vorbă, a scos cuţitul din teacă şi şi-a crestat mâna cu el, diluând spirtul cu sânge. – Începe!... Feţele băieţilor se lungiseră şi au simţit cum îi ia cu frig pe sub piele. – Ce l-o fi apucat pe staroste? „Foştii” ăştia sunt oamenii scrântiţi şi niciodată nu poţi şti ce le trăzneşte prin cap! Starostele harşti! l-a apucat pe Kolea de mână, ţac! i-a crestat degetul cu cuţitul şi a lăsat să-i picure sângele în ceaşcă.

Arhip, alb la faţă, s-a tras către uşă cu gândul s-o şteargă afară, dar starostele l-a înşfăcat şi pe el, crestându-i degetul.

Spirtul s-a-nroşit de sânge, căpătând un aspect respin-gător. Băieţii au aşteptat posomorâţi să vadă ce va urma. Starostele a stropit rănile cu spirt şi i-a sfătuit să-şi panseze degetele, după care a aprins lumânarea şi a picurat ceară în cele patru colţuri ale încăperii, bombănind un descântec cumplit: „Intr-un ceas bun să vorbeşti, într-un ceas rău să taci. Pe pădurea deasă, pe apa mare, pe sângele cel fierbinte şi roşu al meu şi-al tovarăşilor mei, pe sudoarea ne-ntinată a pieptului meu, pe sufletul meu cel viu, spun o vorbă: jalea ca oarbă, şarpele osos – scorbutul – foamea cumplită, frigul năpraznic să ne ocolească, să ne lase, să se ducă pe pustii, să se-nvârtă după vânt, să se topească precum ceara cea fierbinte, să orbească la focul cel mişcător, să surzească la cuvântul de jurământ, să crape la Crucea cea sfântă! Cine va roade piatra de foc Alatîr, doar acolit să poată desface descântecul meu! Nici ziua, nici

noaptea, nici în zorii zilei, nici în amurgul serii, nici la amiază, nici bărbatul, nici vrăjitorul cu vrăjitoarea lui, nici muierea, nici omul tânăr, nici omul bătrân, nici chiar vrăjitoarea tundrei să nu poată-nvinge, să nu poată dezlega acest adevărat jurământ al meu. Amin

Starostele a lipit lumânarea de masă şi a amuţit, sfârşit de puteri. Izba s-a luminat şi atmosfera a prins viaţă, dar nu din pricina lumânărilor sau a sobei. Băieţii economiseau gazul şi lumânările, iar pentru luminat foloseau alte mijloace, de cele mai multe ori cârpe muiate în untură de peşte şi aprinse. S-au urcat cu toţii pe laviţe şi şi-au adunat picioarele sub ei, privindu-l îndelung pe staroste. Între timp, acesta a turnat spirtul în ceşti, şi le-a cerut să se apropie iar de masă, să ridice căştile şi, ţinându-le în mână, să se privească drept în ochi în timp ce el va spune jurământul, iar ei să repete, după el, fiecare cuvânt.

Flăcăii au început să bolborosească precum huhurezii, cu zâmbete sfioase, poticnindu-se şi sughiţând, o zicătură despre mări şi oceane, despre insula Buian, despre fiara cea iute şi despre ninsorile care cad; până la urmă au luat şi ei totul în serios.

— De vom reuşi sau nu, să trăim uniţi. De ne va plăcea sau nu vreun cuvânt al starostelui, să nu ne împotrivim şi să nu ne duşmănim unul pe altul. Tot ce vom gândi va trebui spus, fie că-i de bine, fie că-i de rău. Ziua s-a terminat, noaptea a-nceput. Dacă zăpada va troieni adăpostul, s-a terminat cu noi. Vom lucra, ne vom mişca şi vom vorbi – dacă vremea este rea şi nu te mişti, înseamnă că eşti pierdut! Albiile pentru capcane trebuie făcute cu adâncituri şi la gura şi înăuntrul lor, pentru ca sălbăticiunea care va nimeri în capcană să nu fie strivită sau mâncată de alte sălbăticiuni sau de ţiştari. Trebuie să punem mai multe capcane şi pentru că vulpile nu vor da năvală, trebuie să ne străduim să le atragem, să nu ne zgârcim la momeală, să pută cât mai mult, ca să atragem sălbăticiunile. Lumină este puţină – câte-un strop pe zi – deci trebuie să alergăm repede, dar să ne cruţăm, să nu ne istovim, căci dacă unul va răci şi se va îmbolnăvi, atunci va fi rău pentru noi toţi.

Legământul nostru este întărit cu sânge, el este pe viaţă şi pe moarte. Altfel... puteam face rost de sânge cald, îl beam toţi, neamestecat şi atunci, fiindu-mi milă de voi, nu v-aş fi schilodit trupurile tinere. Starostele şi-a împreunat degetele deasupra ceştii sale, a scos icnind, aerul din piept, a dat peste cap băutura descântată, şi-a şters gura cu mâna şi a început să mestece o coadă, de peşte uscat. Tinerii săi părtaşi au băut în silă spirtul înroşit de sânge, s-au cutremurat îngreţoşaţi şi au început să mestece peşte. Mai e ceva, băieţi! a continuat el după ce a aşteptat ca ei să-şi tragă sufletul şi să îmbuce ceva. Să nu mâncăm multă sărătură, să nu tot luăm în gură zăpadă, iar făina să n-o risipim atunci când facem pâine. Câinelui Şaburko să-i fixăm o porţie! A făcut o burtă ca de general! Şi să vă amintiţi mereu, în orice clipă: dacă te rătăceşti în tundră este mai groaznic decât în taigaua neumblată.

Spirtul îi înviorase pe flăcăi, sufletele se umplură de duioşie, o senzaţie plăcută li se răspândi prin trup.

— Bine, bine! l-au întrerupt ei pe staroste. Destul ne-ai dăscălit!

Şi aşa au început să curgă orele care se prefăceau în zile lungi, iar zilele în săptămâni şi mai lungi. Vulpile nu veneau. Au nimerit în capcane două vulpi slabe, costelive, cu blana jigărită, s-a mai rătăcit o dată o hermină: nimerise în pădurice acoperită de zăpadă până la vârfurile ţepoase ale copacilor. Pe malurile Dudîptei şi lângă lac, multe potârnichi au căzut în capcane cât timp acestea n-au fost acoperite de nămeţii de zăpadă. Dar a început viforniţa şi orice muncă a încetat. Se jucau cu bufniţele polare. Înfigeau im băţ în tundră, iar în vârful băţului puneau o capcană. Bufniţa vede şi noaptea – chiar prin viforniţă – şi nu ocoleşte niciun obiect, căci ea doreşte să se aşeze pe ceva solid, ca să se poată înfoia în pene. Mâncau bufniţe. Desigur, carnea lor nu-i ca a potârnichii, este cam amară, miroase a carne arsă de oaie sau a carne de ţiştar, în schimb are mult puf moale, uşor ca o spumă! Mare bucurie le-ar face puful ăsta, muierilor, dar de unde să iei muieri?

Iarna s-a aşezat de-a lungul Piasinei, al Dudîptei, în întregul Taimîr şi zăpada căzută a făcut totuna albiile râurilor cu malurile; dacă te afunzi, îţi dai duhul până ieşi. Zăpada nu îngheţase, era încă pufoasă, slavă Domnului, nu cresta faţa până la sânge. Stâncile, care stăteau ca nişte faruri la malul mării, au fost spulberate, înghiţite de aceeaşi noapte mută. Păduricea care străjuia inima tundrei ca o insulă-arici, a fost îngropată sub zăpadă. Zăpezile sclipeau în tot felul de nuanţe, luând vederea, iar cerul – pe măsură ce iarna. Înainta – se lumina şi se schimba tot mai tare. Acum însă, aurora boreală nu-i mai speria şi nu-i mai fermeca pe vânători, pentru că apărea mereu mai rar, mai slab; acum începea perioada vânturilor sălbatice, nestăvilite şi a viforniţelor aducătoare de nămeţi. Pe vreme bună, vânătorii se grăbeau să inspecteze în goană capcanele la lumina aurorei, nutrind o slabă speranţă de reuşită. Dar iată că se dezlănţui viforniţa polară, îi alungă pe vânători în adăpost, îi pecetlui în mica lor izbă, le astupă fereastra, zăvorî uşa, şi-i cufundă într-un hău de zăpadă. Numai hornul înfrunta cu stoicism zăpada, aruncând scântei în vânt şi lăsând să treacă o firavă dâră de fum.

Timpul abia se mişca, vânătorii nu mai aveau despre ce vorbi – îşi spuseseră totul; în casă nu mai aveau ce lucra – terminaseră ce-aveau de făcut – iar vântul devenea tot mai îndârjit, tot mai sălbatic. Zăpada era răvăşită şi ridicată deasupra tundrei, pământul şi cerul se uniseră rotindu-se împreună, zburând spre acele spaţii unde nu există niciun punct de sprijin, iar căsuţa vânătorilor, turtită de zăpezi, scuipând fum prin horn, zbura şi ea, rotindu-se în mijlocul vuietului, al şuieratului şi al hohotelor duhului pădurii. În geamul îngheţat se oglindea abia zărită lumina focului din sobă, care se zbuciuma ca o gâză căutând măcar o crăpătură în stratul gros de gheaţă şi acest strop de lumină, această steluţă care străpungea bezna era semnul vieţii statornice a întregii lumi.

Ceasul şi câinele Şaburko dădeau măsura trecerii timpului – ziua şi noaptea. Dulăul care moţăia în colibă se cerea afară o dată la douăzeci şi patru de ore, impunând

aceeaşi normă şi stăpânilor săi, care se cufundau apatic în tăcere, lâncezeau, le era lene să cureţe zăpada din jurul adăpostului, să măture şi chiar să-şi gătească mâncarea. Starostele îi dădea jos de pe laviţă trăgându-i de guler, îi silea să facă gimnastică, născocea tot felul de treburi sau le povestea din viaţa lui care fusese atât de plină, atât de bogată în tot felul de întâmplări, încât povestirea lor umplea o bună parte din timp. Flăcăii îl ascultau şi se mirau câte lucruri poate vedea, trăi şi cunoaşte un om, şi-l sfătuiau ca acum, când n-avea ce face, să „închege un roman" pe hârtie. Starostele ar fi vrut, dar nu prea aveau hârtie în căsuţă, doar câteva caiete subţirele, dar mai târziu, la bătrâneţe, poate se va aşeza să scrie un roman, deocamdată însă le cerea să-l asculte mai departe.

Iarna aprigă, vântul care pătrunde nu numai în tot trupul, dar şi în suflet, te învaţă să-ţi faci nevoile ca, păsările, aproape în zbor. Arhip nu se putuse adapta la acest regim grăbit, căci în general tot ce intra în el, intra cu greu şi ieşea şi mai greu. Uneori îngheţa atât de tare afară, în bătaia vântului, încât năvălea în adăpost cu pantalonii în mână, nemaiavând putere să-i încheie. Odată, a întârziat prea mult afară. Starostele l-a trimis pe Kolea după el. În timp ce-şi punea flanela... Kolea s-a înfuriat deodată: „Lua-l-ar dracu de mâncău! Şi-a găsit momentul când să înţepenească pe vine! Am să-i ard un ciomag pe spinare să se înveţe minte!",

Arhip fusese adus în brigada vânătorilor de către Kolea. Lucraseră împreună la garajul de taxiuri: unul ca şofer, celălalt ca lăcătuş. Arhip – care se trăgea din kerjaci[1], deşi încet la gândire şi nu prea îndemânatic la treabă, era harnic, econom şi pe cât putea, nu bea pe banii lui. Se părea că Arhip era un tovarăş de nădejde, solid şi, mai ales, disciplinat, numai că tot pe neaşteptate a fost şi primul care a cedat, începând tot mai des să se hârâie, căutând ceartă. La început, Kolea şi starostele se stăpâneau, căutând să nu ia în seamă ieşirile acestui om ursuz, cu nume atât de rar şi de străvechi. Dar, la un moment dat, tot

[1] Kerjaci – adepţi ai sectei religioase de rit vechi.

ce venea de la Arhip a început să-i scoată din sărite. Chiar şi numele lui, pe seama căruia înainte făceau glume, acum le devenise neplăcut.

Arhip nu era lângă adăpost. Kolea l-a strigat o dată, de două ori. Parcă cineva îi smulgea cuvintele din gură, vântul i le învolbura, iar zăpada i le acoperea. Starostele, auzind strigătul, a mârâit, s-a sculat repede, şi-a pus căciula pe cap, l-a împins pe Şaburko de sub laviţă drept în furtuna de zăpadă, ţinându-se după el şi înjurând de mama focului.

Şaburko l-a găsit îndată pe Arhip. Acesta stătea în dosul adăpostului, îşi ţinea pantalonii plini de zăpadă, încercând să strige, dar zăpada îi astupa gura. Tânărul se rătăcise în furtună, dar noroc că nu se depărtase de adăpost umblând aiurea, căci altfel s-ar fi prăpădit.

Arhip, deşi nu stătuse mult afară, degerase, gura i se încleştase de nici dinţii nu-i mai clănţăneau, scotea doar nişte gemete, iar lacrimile îi curgeau pe obraz îngheţând.

Cuprinşi de spaimă, cu respiraţia întretăiată, l-au cărat pe Arhip în adăpost, l-au culcat pe laviţă şi s-au apucat să-l frece. Arhip s-a încălzit şi şi-a revenit în fire. Starostele i-a spus „Tatăl nostru” spre învăţătură şi a dat poruncă colectivului: până nu se potoleşte nebunia de afară, nevoile se fac în covată. Această treabă atât de simplă îi reuşea numai starostelui. Flăcăii se chinuiau, se ruşinau unul de altul. Cel care a „zăcut la pat” prin spitale ştie că această treabă făcută la comandă este mai rea decât orice pedeapsă.

Primul care n-a mai putut îndura şi care s-a supărat a fost tot Arhip.

— Te-ai deprins cu ţucalul! N-ai decât să stai pe el! a strigat şi a dat să iasă afară, uitând cum era să îngheţe nu demult şi cum urla ca un lup când tovarăşii tui îl frecau. Kolea, de aceeaşi părere cu Arhip, şi-a pus căciula în cap încercând să iasă şi el. Starostele s-a repezit spre uşă şi a început să care la pumni, în bundiţele flăcăilor.

— Ţâncilor! a mârâit el ca o fiară. Vreţi să vă dezgrop din zăpadă frumuşei, albi?! şi, după ce i-a împins pe amândoi spre laviţe, le-a mai dat câte un pumn în ciudă, dar nu prea

tare, după care i-a certat îndelung, umilitor chiar, ca pe nişte copii, înfierbântându-se în aşa măsură din această distracţie, încât, l-a scos din fire pe Arhip. Ca un taur, kerjacul a scos un sforăit, după care, fără a spune o vorbă, s-a năpustit asupra starostelui.

Cei doi tovarăşi s-au încleştat ca duşmani de moarte; şi într-o clipă şi-au sfâşiat unul altuia cămaşa, în timp ce urlau ca nişte câini, se apucau de beregată, se zgâriau şi dădeau cu pumnii unde nimereau. Sângele ţâşnise şi, căzând pe sobă, a început să miroase a carne arsă.

— Măi oameni buni! a strigat. Kolea, băgându-se între ei. Dar cum putea el, un pirpiriu, să stăpânească doi zdrahoni care-se loveau de le pârâiau oasele. Goi până la brâu, plini de zgârieturi şi de sânge, se luptau în tăcere – fără înjurăturile obişnuite, fără vorbe, scoţând doar icneli şi răgete ca nişte adevărate fiare.

Feştila căzuse şi se stinsese. În casă – beznă, afară un vânt cumplit, iar cei doi vânători se luptau tot atât de cumplit, pe întuneric.

— Măi fraţilor a strigat mai tare decât prima dată Kolea şi a început să plângă. Fraţilor! Veniţi-vă în fire! Oameni buni!... Ajutor!...

Focul din sobă căzuse scânteind pe podea. Adăpostul se umplu deodată de fum – zănaticii răsturnaseră soba, şi dintr-o dată parcă s-au trezit şi au sărit în laturi. Kolea turna, peste lemnele fumegânde, apă din ceainic, adunată din zăpadă topită.

— Proştilor! Câinilor! Nenorociţilor! continua el să strige şi să plângă. O să ardem în tundră! Asta vreţi?!

Starostele s-a urcat pe laviţă, s-a ghemuit într-un colţ şi s-a-nvelit cu pătura. Arhip tuşea din cauza fumului, gala să verse, scotea nişte sunete nedesluşite, făcând eforturi să spună ceva, tot arătând, plin de ură, cu degetul înspre colţul unde se ghemuise starostele. Kolea punea soba de fier la loc, în lada cu pământ.

— Totuna, totuna... El mă... Eu îl... auzi glasul lui Kolea.

— Ce tot aiurezi? Te-ai ţicnit complet?! a dus Kolea degetul la tâmplă şi, brusc, l-a pocnit pe Arhip cu atâta

putere, încât acesta s-a pomenit dincolo de uşa care scârţâia, îngheţată. Potoleşte-te, neghiobule! Apoi, după ce a băgat în sobă bucăţile de lemn fumegânde şi a aerisit încăperea, Kolea a tuşit, şi-a suflat nasul şi, ştergându-şi cu poala cămăşii faţa murdară de funingine şi lacrimi, a rostit către staroste cu mânie şi mâhnire în glas: Şi tu, tu! Om serios! Pentru grupul nostru, chiar dacă-i mic, tu eşti răspunzător...

Starostele s-a mişcat pe laviţa care a scos un trosnet de rogoz uscat, s-a îmbrăcat, a coborât şi a arătat cu degetul spre ceainic, să-i toarne. După ce şi-a spălat faţa desfigurată, s-a apucat să se şteargă cu o cârpă.

— De n-ar fi fost apa – a clătinat Kolea ceainicul – ar fi ars tot adăpostul şi am fi crăpat în tundră ca nişte câini.

— Nu e bine, Kolka, nu e bine... Da, da, e rău, Kolka, e rău. A început! Cheamă-l pe lepădatul ăsta, o să răcească măgarul!...

S-au strâns iar la un loc, în colibă, vânătorii, căci n-aveau încotro. Nu-şi vorbeau, nu-şi aprindeau ţigara unul de la altul, făceau pe principialii. Amândoi aveau mutrele umflate, acoperite de vânătăi zdravene, de toată frumuseţea! Ce mai distracţie, s-au pocit unul pe altul, şi-au descărcat ura. Ce-avea să fie de-acolo înainte?...

După ce a gătit mâncarea, Kolea a scos din podul adă-postului, din rezerva interzisă, o sticlă de spirt, a dilua-, lichidul, l-a turnat în ceşti şi, ca o gospodină supărată, dar cumsecade şi atotînţelegătoare, le-a poruncit să ciocnească şi să bea paharul împăcării.

Au ciocnit şi au băut. Kolea, deşi încă supărat, dar cu oarecare uşurare şi dorinţă de împăcare, a început să râdă:

— Ei, cine-mi sunteţi!

Starostele îşi trecu palma peste faţă, de sus în jos, de parcă s-ar fi şters de ceva.

— Se întâmplă! spuse el pocăit. Aşa e, ajunge.

Arhip a bombănit şi el ceva şi s-a întors. Mai băură câte o ceşcuţă încercând să-şi vorbească. Vorba însă lâncezea, se frângea. Se rupsese legătura sufletească dintre oameni, nu-i mai unea lucrul cel mai de seamă în viaţă – munca. Li se

făcuse lehamite, se săturaseră unul de altul, iar nemulţumirea şi supărarea creşteau, împotriva voinţei lor.

Dar şi în tundră vine o zi când furtuna încetează. S-au trezit dimineaţa într-o linişte atât de adâncă, atât de asurzitoare după vâjâitul vântului care părea că nu va înceta niciodată, după zăngănitul hornului, după vuietul norilor de zăpadă, încât au fost cuprinşi deodată de o adevărată nelinişte. Starostele a ieşit afară, a început să chiuie, şi-a aruncat căciula în sus, i-a tras un şut cu piciorul, l-a luat în braţe pe Şaburko şi s-a rostogolit cu el prin zăpadă.

Vânătorii s-au răspândit în toate părţile, să dezgroape capcanele. Viscolul durase mult, aşa că stratul de zăpadă era uriaş. Vulpile însă, în căutarea hranei, aveau să înceapă să se rotească prin toată» tundra, neocolind poate nici aceste locuri. Se minţeau, se amăgeau pe ei înşişi, trebuiau să creadă în ceva şi îşi spuneau în sinea lor: „Vom avea noroc, vom avea... până la urmă”.

Înăbuşiţi de aerul rar, din care vântul izgonise parcă tot oxigenul, în timp ce frigul scosese toată umezeala din zăpadă, rătăceau prin tundră după capcanele aşezate în gropi şi, spre mirarea lor, dezgropări multe dintre acestea. Bufniţele, adulmecând hrana, scormoneau zăpada şi în felul acesta le deschideau drumul spre capcană. Numai că, în preajma Dudîptei, rămăseseră prea puţine bufniţe: vânătorii le prinseseră în capcane, le exterminaseră fără socoteală, iar acum îşi dădeau seama prea târziu de greşeala făcută.

Kolea şi-a găsit o treabă de făcut – căra trunchiuri răsucite care dădeau multă căldură. Păduricea era acoperită de zăpadă până în vârful arbuştilor, aşa că trebuia săpat mult pentru a dezgropa cu ajutorul schiului un copăcel cu vârful uscat, cu cioturi fărâmicioase poleite de ger, a cărui sevă rămăsese împietrită sub coaja strâns lipită de trunchiul copacului. Kolea lovea arborele cu toporul. Răşina zadei, ca un strat de grăsime albă, se lipea de tăişul toporului, iar firişoarele ei ca de păianjen pătrundeau prin inelele de vârstă ale copacului, înghesuite unele în altele,

nelăsând să se stingă respiraţia care urcase încă din vară dinspre rădăcinile nu prea adânci, dar noduroase. Păduricea era mică, doar o insuliţă minusculă, şi pe fiecare arbust nu se găseau mai mult de cinci crengi vii. De curăţai zăpada până la pământ, dădeai de cetină, care, chiar dacă era subţire, chiar dacă aducea a mucegai, îţi amintea de vară, de taiga. Pădurea trăia, lupta pentru viaţă şi înainta spre nord, spre oceanul de gheaţă. Mai mare mila s-o tai! Kolea alegea arbuştii rupţi, pe jumătate uscaţi, des-prinşi de desiş. După ce dobora zada, se aşeza pe buştean ca să-şi mai tragă sufletul, gândindu-se la complexitatea oricărei vieţi, la lupta grea pentru existenţă care se dă în sânul naturii!...

După ce făcea o chingă din funia groasă, şi-o trecea pe după umăr, trăgând după el buşteanul şi, însoţit de şuieratul schiurilor căptuşite cu blană de ren, alerga pe pârtia bine bătătorită spre căsuţă, bucuros că nu e viforniţă şi că poate nici nu va fi curând, că a făcut treabă bună, că vor strânge răşină de pe zadă, o vor topi într-un borcănel, după care o vor mesteca în gură pentru întărirea dinţilor. Se gândea că poate ar fi bine să facă o copcă în Dudîpta, să scoată apă, să încălzească încăperea şi să facă toţi o baie bună, ca nu cumva" să se pricopsească cu păduchi, că atâta le-ar mai trebui.

Judecând după liniştea deplină, după gerul înteţit şi după scârţâitul zăpezii de sub schiuri, după străfulgerările vii ale aurorei ce săgetau cerul de la un capăt la altul, se părea că perioada de linişte va mai dura încă, oferindu-le mai mult răgaz. Nopţile erau geroase şi citit de luminoase, încât se vedea totul în jur. Dar ce puteai să vezi? Zăpadă şi iar zăpadă? Chiar şi panglica şerpuitoare a râului, şi oglinda lacului erau acoperite de zăpadă până la înălţimea tundrei şi numai pe alocuri apăreţi, dinspre partea bătută de vânturile de miazăzi, câte o pată de zăpadă cenuşie care însemna fie un cot al râului, fie un mal mâncat de ape. În jurul lacului, pe lângă mal se adunaseră nămeţi de zăpadă, care acoperiseră tufişurile târâtoare şi să te ferească Dumnezeu ca, într-o clipă de neatenţie, să fi nimerit cu schi

urile pe aceste grămezi sau, şi mai rău, deasupra cotului făcut de râu! Însemna prăbuşirea sub zăpada care ar fi început să curgă ca nisipul, îngropându-te de viu. Mai încearcă să te dezgropi, să sapi tranşee în zăpadă, dacă eşti în stare!

...În liniştea albă a tundrei, cu jocurile de umbre şi de lumini ale aurorei boreale, te cuprinde un fel de nebunie, începi să ai vedenii: o navă cu catarge şi pânze zdrenţuite, un urs alb cu botul lung, larg deschis, dar mut, o sanie trasă de reni pe care şade Ulcin, un evenc[2] cunoscut încă din Plahino. Stă cu biciul avântat bătăios, iar chiciura i-a acoperit mutra plată, ochii săi mici şi negri lucesc veseli, dar el nu plesneşte din bici, nu plescăie din buze, nu strigă „haide-hai!" renii nu sforăie, nu împrăştie zăpada cu copitele. Renii plutesc, iar evencul îi admiră cu ochii zâmbitori. „Piei din ochii mei, Ulcin, piei! bolborosea cu teamă, făcându-şi cruce, Kolea. Tu ai murit, încă în iarna aceea, când toată familia noastră s-a chinuit în Plahino. Tu şi cu tata vă îmbătaţi cu vin. Crezi că am uitat?..."

Odată, Kolea a văzut un câine alb cu picioarele acoperite cu mici pete negre, care s-a oprit la distanţă. Câinele aştepta, dând din coadă prietenos. Era un câine cunoscut, chiar foarte cunoscut. Inima i-a zvâcnit: „Boie! Boie! Boie!" Kolea şi-a scos chinga şi a rupt-o la fugă, dar câinele dispăruse, în locul lui rămânând doar o moviliţă. Ce grozăvie! Kolea şi-a şters sudoarea de pe frunte, încercând să-şi facă cruce, dar nu mai ştia din care parte să înceapă.

Teama lui cea mai mare era ca nu cumva s-o întâlnească pe şamancă[3]. Rătăceşte şamanca prin tundră de mult timp, poartă o haină albă croită din blăniţe scumpe, pe cap are o căciuliţă albă din blană de iepure, iar în mâini – mănuşi albe, pufoase. După ea se ţine, ca o umbră, un ren alb cu coarne de argint, care mişcă mereu capul, zornăindu-şi clopoţeii. Şamanca îşi caută logodnicul, plânge nopţi întregi, urlă, îl strigă, dar în zadar şi de aceea farmecă orice bărbat pe care-l întâlneşte. Pentru ca logodnicul să nu afle

[2] Evenci – populaţie nordică.
[3] Şamancă – vrăjitoare.

despre desfătările ei desfrânate cu alţii, după ce îi istoveşte de moarte cu dezmierdările sale, îi îngroapă de vii în zăpadă. Şamanca nu se apropie de locuinţa omului – se teme de căldură. Inima ei născută în tundră, rod al pământului îngheţat, inima ei acoperită de gheaţă ar putea să se topească.

Starostele le povestise băieţilor acest basm şi, după cum s-a văzut mai târziu, fusese cam nechibzuit făcând-o. Flăcăii, tolăniţi pe laviţe spuneau măscări şi oftau cu năduf: „de-am avea şi noi o şamancă!...”

— Ia nu vorbiţi prostii, şi mai tăceţi din gură! le spunea şeful holbând ochii la ei şi certându-i: Feriţi-vă, pagini ce sunteţi! Cu aşa ceva poţi intra la idei, ia nu mai cobiţi...

Şamanca a apărut atunci când Kolea căra un buştean din pădure şi a văzut deodată cum se desprindeau din cer luminile sclipitoare ale aurorei, ca nişte nori de praf. În faţa lui apărea din când în când câte un fulg alb care zbura rotindu-se necontenit. Apoi au început să cadă fulgi mărunţi şi rari, dar inima i-î fost cuprinsă de nelinişte: se pregătea de viscol. În tundră s-a simţit o mişcare uşoară, ca şi cum viscolul şi-ar fi încercat puterile. Cerul a început să se umfle, stăpânit de o forţă întunecată. Opintindu-se, Kolea trase cu mai multă nădejde de chingă şi, înghiţind tot mai des câte o gură de aer, îşi înteţi mersul, cu capul în jos şi trupul aplecat înainte – aşa parcă era mai uşor şi se mergea mai repede. Dar iată că a simţit un tremur în ochi, zăpada, vopsită în roşu, a început să plutească şi să scânteieze orbitor, în mii de sclipiri, urechile au prins să ţiuie asurzitor, iar aerul, acel aer rarefiat din sferele nordice, îl apăsa, silindu-l să se oprească, să mai răsufle, şi Kolea s-a oprit. Un buştean, rostogolindu-se, i-a lovit din spate schiurile, zăpada şi-a recăpătat deodată culoarea albă, zgomotul din urechi s-a potolit şi suflul i-a revenit.

Şi în această clipă, din luminile schimbătoare, cu licăr mişcător, din valurile aurorei ce cuprindeau acum doar o jumătate de cer, a apărut EA şi, fără să atingă zăpada cu cizmuliţele brodate, ba chiar fără a-şi mişca picioarele, se apropia mută, minunată. Ochii ei oblici şi prelungi erau

luminaţi de o privire ademenitoare şi tristă, chipul îi era palid ca al unui copil al tundrei albe. Poate o chinuia o durere lăuntrică, poate inima îi era bolnavă? Dându-şi seama că se gândeşte la şamancă precum la o fiinţă vie, ca la un om care există cu adevărat, Kolea a tuşit tare, a tras o înjurătură voit murdară, a scuipat cu dispreţ şi, grăbind paşii spre adăpostul care nu mai era departe, a căutat să nu ridice capul şi să nu se uite în urmă, deşi îl treceau fiori pe şira spinării, gândindu-se că degetele şamancei erau gata să-l apuce de guler şi atunci ce-ar fi putut să facă? Capul căuta să intre în haină, genunchii îi tremurau, respiraţia i se întrerupea. Abia lângă uşa adăpostului, vânătorul a privit în urmă şi a văzut-o pe şamanca ce se depărta ca o nălucă. Întâlnindu-i privirea, vrăjitoarea s-a oprit şi, înainte să dispară în mijlocul zăpezilor şi să se înalţe pe valurile de lumini ale aurorei, i-a zâmbit uşor şi cu părere de rău. O lumină azurie ce străbătea întunericul nopţii se prelingea din pieptul ei şi i se părea că inima i s-a prefăcut într-un iepurilă cu urechile lungi, care se strânge ca un ghem şi tremură uşor sub palele aspre de vânt.

După ce şi-a scos schiurile şi chinga, Kolea a dat buzna în casă, şi-a şters fruntea şi, sfârşit, s-a lăsat să cadă pe un buştean de lângă sobă.

„Cine te-a fugărit?” l-a întrebat cu privirea starostele şi, pentru a nu fi nevoit să dea explicaţii. Kolea s-a grăbit să-şi schimbe hainele. Îmbrăcămintea îi era udă, de sub cămaşă ieşeau aburi „Nu trebuia să asud aşa”, s-a gândit el cu nepăsare.

Kolea n-a spus nimic tovarăşilor săi despre şamancă, socotind că în răstimpul cât vor sta închişi în adăpost până se va potoli viforniţa, această nălucă va pieri. Pe de altă parte, însă, îi era teamă să recunoscu, fie şi faţă de sine însuşi, că nu dorea deloc această pieire, ci dimpotrivă, că vedenia i s-a strecurat adânc în suflet. A început să aibă un somn neliniştit, s-a izolat de ceilalţi şi de cum s-a liniştit vremea, s-a grăbit să plece în tundră. Dar, pe neaşteptate, a observat că tovarăşul său cel greu de cap. Arhip, umblă agitat prin încăpere, de parcă ar căuta ceva, de parcă s-ar

grăbi undeva, aruncând năuc priviri prin cercul tivit de ger al ferăstruicii. „Nu cumva a văzut-o şi el?! se întreba Kolea bănuitor, ars de gelozie. Be-i aşa, îl omor! Îl împuşc! Nu i-o las!...”

— Ce v-a apucat, fraţilor? Mi se pare mie sau nu prea vi-s boii acasă? întrebă neliniştit starostele. Nu cumva şamanca e de vină? V-am îndrugat neghiobii, prostul de mine. Închinaţi-vă, înfuriaţi-vă, urlaţi, trageţi cu arma, daţi cu toporul în buşteni, dar nu vă lăsaţi copleşiţi. Asta e boală, băieţi, boală cumplită...

Amăgire. Închipuire. Boală. Fie! Pe lângă vedenia uluitoare, care făgăduia ceva tainic şi nemaivăzut, viaţa pe care o duceau era atât de urâtă, încât nu aveai nicio poftă să lupţi pentru ea. Flăcăii doreau schimbări, mişcare, iar trupurile lor se înverşunau chiar şi numai la gândul despre şamancă, împingându-i la fapte nechibzuite.

Şi, într-o zi, deşi îşi dădea bine seama că nu trebuie s-o facă, Kolea şi-a scos chinga şi schiurile şi, fără să ştie de ce, a înfipt schiurile în zăpadă în poziţie verticală, ba, privindu-le, s-a şi gândit că, aşa cum stau, seamănă cu teribilul şarpe boa cu gâtul său înspăimântător de umflat, pe care l-a văzut la cinema, când era în armată, unde, pe vremea aceea, aproape zilnic vedeau câte un film. Vai, armata, prietenii, oamenii, oraşele, casele, luminile, maşinile! Unde mai sunt? Oare au existat ele vreodată?

Sprijinit în toiag, se apropia de şamancă, dar ea se retrăgea, ferindu-se. El întindea braţele şi-i şoptea cu patimă cuvinte de dragoste, în ruseşte şi în limba evencă. Ea îl înţelegea, râdea, aruncându-i priviri galeşe. Când, în sfârşit, a reuşit s-o păcălească, să se apropie de ea, s-o apuce de cozi, acestea s-au desprins uşor de capul vrăjitoarei, iar Kolea, cu mâna întinsă şi cu pumnul strâns, a căzut sub malul Dudîptei, unde a stat un timp întins pe zăpadă, plutind nu se ştie încotro, împreună cu zăpada stârnită în cădere, neînţelegând că totul nu era decât o închipuire. Ca o pulbere îngheţată, zăpada continua să lunece-n jos, umplând orice adâncitură şi netezind orice moviliţă. Omul, care se agitase tăvălindu-se prin zăpadă, îşi

pierduse orice voinţă de a gândi şi de a lupta, când, în sfârşit, a văzut deasupra sa, în colţul Dudîptei, un câine, acelaşi câine alb cu pete sure pe labe şi pe cap, câinele cel credincios şi drag.

— Boie! Boie! Boie! Omul a scormonit zăpada, înotând spre câine. Scheunând, dând din coadă, câinele s-a târât în întâmpinarea lui şi, odată cu el, s-a mişcat şi zăpada din care a apărut pe neaşteptate un schi al cărui vârf s-a înfipt în obrazul omului. Acesta l-a apucat, l-a aşezat sub el şi, ca în copilărie, a început să vâslească cu braţele împotriva curentului, prin imensitatea nesfârşită a zăpezilor mişcătoare. Boie! Boie! Boie!... Dar câinele nu mai era nicăieri; în schimb, a zărit celălalt schi. După ce l-a dezgropat, omul s-a întins într-o rină pe cele două schiuri, ud, pătruns de ger, bătut de vânt, şi a încercat să-şi încălzească palmele suflând în ele. Printre rafale de vânt, i s-a părut că aude strigăte, lătrat de câine, bătăi surde. „Împuşcături! Arma!” Neavând putere să-şi scoată arma de pe umăr, a tras – nu cu degetul, cu toată palma – cocoşul, a băgat în gardă un deget amorţit, a depărtat ţeava armei de cap şi a apăsat pe trăgaci. Pe lângă urechea stângă a ţâşnit o flacără, s-a auzit o bubuitură, capul a fost împins într-o parte de şocul împuşcăturii, urechea şi-a pierdut auzul, de parcă ar fi fost înfundată cu un dop, picioarele vânătorului s-au înmuiat şi el s-a prăbuşit de-a curmezişul schiurilor...

...Boala lui Kolea i-a speriat şi i-a apropiat pe staroste şi pe Arhip. În ultimul timp, certurile dintre cei doi deveniseră tot mai aprige, ambii fiind gata să folosească armele şi topoarele. Kolea îşi dădea seama că la un moment dat nu va mai fi în stare să-i potolească, nu va mai putea să oprească furia celor doi zdrahoni, şi atunci, ori unul îl va omorî pe celălalt, ori el, Kolea îi va împuşca pe amândoi. Se gândea şi la această posibilitate – n-avea rost să-i mai îndemne la împăcare, să-i despartă, să-i dădăcească pe aceşti bătăuşi; câte un glonte în scăfârlie şi ducă-se dracului totul, facă-se prăpăd şi judecată, că nu sunt nici primii şi nici ultimii care se ucid între ei în adăposturile de iarnă...

Cei doi l-au îngrijit pe Kolea cu multă râvnă – încingeau soba până la roşu, îl ungeau cu muştar, îi turnau spirt în gura încinsă de febră, îi puneau în băutură câteva picături de răşină topită, iar în ceaşcă îi aruncau o monedă de argint fierbinte. Kolea se zvârcolea pe laviţă şi striga: „Oie!... Oie!... Oie!...”

— Ce spune?

— Nu ştiu – răspundea Arhip, scărpinându-se la ceafă şi căutând să-şi amintească ceva. Poate îşi cheamă câinele? A avut un câine, Boie...

— De-i vorba de câine, nu-i rău! Câinele-i prieten.

Vânătorii i-au dat aspirină, i-au pus comprese, sticle cu apă fierbinte, făcându-l să năduşească până şi-au atins ţinta: fierbinţeala a scăzut, răceala a fost izgonită, dar inima bolnavului, care nu era prea sănătoasă, slăbise. Starostele era priceput la multe: ştia să lupte cu răceala, ştia să lucreze cărţi de joc din miez de pâine cu ajutorul unor şabloane făcute tot de el, putea să facă un briceag dintr-o bucată de fier, un ceaun – dintr-o foaie de tinichea, o brichetă – dintr-un os. Ştia să facă supă din topor, să gătească un gulaş cu pingele, putea să coase fără aţă, să spele rufe fără săpun, să afume peşte fără să iasă fum, să zvânte carnea fără să miroase, să lupte împotriva scorbutului folosind cetina, să-şi facă bordei fără topor şi geam din băşică de ren, să facă dintr-un câine mort o momâie vie, dar nu avea habar cum şi cu ce se lecuieşte inima. În viaţa lui nu avusese timp să se ocupe de inimă, era bucuros să-şi păstreze trupul cel plin de păcate. Poate că auzise de la cineva sau singur a înţeles, cu mintea sa ageră şi pătrunzătoare, că în bolile de inimă trebuie să te mişti mai puţin, să nu te agiţi, şi aşa, poate, inima prea zeloasă se linişteşte, prinde putere, îşi domoleşte bătăile. Speriat şi supus, Arhip asculta de poruncile starostelui, aducea lemne de pe gropile cu momeală şi le aşeza în grămezi lângă adăpost, nu aprindeau lampa cu gaz, folosea feştila, untura de peşte şi numai în împrejurări deosebite aprindea lumânarea.

Vânătorii aşteptau sosirea avionului. Nimeni nu mai spera

să apară vânat din belşug. Odată, Arhip a adus o vulpe jigărită, micuţă, cu blana jilavă, de parc-ar fi fost pusă la murat. Oasele de sub blană parcă fuseseră măcinate. Capul îi fusese mâncat de bufniţe, orbitele goale păreau un hău întunecos, iar crăpăturile ţestei dezgolite aveau urme de sânge uscat. În tundră bântuia foametea şi fiarele începuseră să piară cu grămada.

„Moartea! Iată cum arată!” gâtlejul bolnavului a început să tremure, vinele de la gât să se umfle şi el a deschis larg gura încleştată, dând la iveală gingiile bol-, nave de scorbut, din care se prelingea un lichid roşu,

— Mi-e fricăăă!...

Şi parcă din depărtare s-a auzit deodată:

— O să fie bine, Mikolaha, o să fie bine... Curaj! Noi suntem cu tine. Nu te vom lăsa...

Avionul nu a sosit în decembrie, în ciuda celor hotărâte. Au crezut, au sperat că de Anul nou avionul va veni cu siguranţă. Peste albul iernii au început să cadă fulgi de zăpadă, viforniţa dezlănţuită şi-a sărbătorit revelionul, a zgâlţâit căsuţa, a făcut să zăngăne burlanul, a chinuit din plin natura şi oamenii, dar de îndată ce s-a potolit, s-a auzit bâzâitul unui mic avion. La început, avionul nu a observat căsuţa şi s-a îndreptat spre marea îngheţată, care era totuna cu malul şi cu tundra şi unde era în pericol să se lovească de stâncile acoperite de zăpadă. Arhip însă a aprins focuri atât de mari, turnând gaz peste lemne, iar starostele a tras atâta cu arma, încât avionul a tremurat, după care a făcut un nou ocol. Zărind semnalul, s-a lăsat în jos, clătinându-şi aripile şi, ca să nu se răstoarne cu burta în sus, a pipăit zăpada cu schiurile, lunecând deasupra pământului. Arhip şi starostele, lucrând cu schimbul, au bătătorit şi au netezit zăpada cu ajutorul unor tăvăluge făcute din buştenii aduşi de Kolea, care par că presimţise c-or să aibă nevoie de aceştia.

După ce-a aterizat cu bine, avionul a mai învârtit o vreme elicea, a mai huruit, a mai strănutat şi apoi a tăcut. Ştiind cât sunt de aşteptaţi peste tot, piloţii au coborât din avion zâmbitori, dar în faţa ochilor le-a apărut o privelişte

cumplită: doi bărbaţi voinici stăteau tremurând pe zăpadă şi plângeau. În uşa adăpostului se prăbuşise un flăcăiandru vlăguit, într-o cămaşa de noapte prea mare pentru el, chemând întruna pe cineva care s-ar fi aflat în taiga.

— Oie! Oie! Oie!...

Restul iernii, Kolea l-a petrecut în spitalul din capitala ţinutului; a fost declarat invalid de gradul unu, grad ce se acordă numai candidaţilor pentru lumea cealaltă. Dar el nu s-a dat bătut, l-au vindecat taigaua, râurile, peştele proaspăt, vânatul şi, peste puţin timp, a fost trecut la gradul trei de invaliditate. După ce-a mai prins puteri, a părăsit Igarka, plecând la rudele soţiei sale, într-o veche localitate de lângă Enisei, denumită Ciuş, unde s-a angajat şofer la cooperativa pescarilor.

Odată, întreaga familie împreună cu mine am plecat să-l vizităm pe Kolea. La fel ca în anii trecuţi, se mişca repede, se foia mereu, vorbea mult, nu se plângea de sănătate, căutând să-i mulţumească pe toţi cu o caldă ospitalitate. Ştiind ce pescar pasionat sunt, mi-a propus să mă ducă pe mine şi pe fiul meu la râul Opariha, să ne desfătăm cu pescuitul de lipani.

Picătura

Kolea, deşi ne ademenise la râul Opariha, amina totuşi mereu plecarea. „Cum vine Akimka, pornim!” – ne asigura el şi alerga mereu spre malul Eniseiului, pe chei.

Akim – prieten la cataramă cu frate-meu – plecase la Eniseisk să se angajeze ca pompier în păduri şi, după cum mi-am dat seama, hotărâse să-şi „preschimbe” indemnizaţia de transfer, deoarece nu-i plăcea să poarte cu el niciun fel de obiecte de valoare.

Îmi petreceam timpul la marginea localităţii Ciuş, pe o

limbă de pământ acoperită de prundiş, numită Karasinka – aici stăteau cisternele cu carburanţii gospodăriei agricole, de unde i se trăgea şi numele – şi prindeam cu undiţa plătici sprintene şi bibani de râu obraznici, cu burţile albe şi cu dungi strălucitoare. Mai iuţi decât ei se dovedeau numai ghigorţii care erau primii la orice pradă. Ziua ne scăldam şi ne prăjeam la soare – un soare dogoritor, vara acelui an fiind foarte călduroasă chiar şi în nord, iar apa, deşi nu atât de caldă ca în Marea Neagră, era totuşi minunată pentru scăldat.

Fie din pricina vieţii sedentare, fie pentru că mă lăsasem de fumat – mătuşile mele spuneau că semănăm cu străbunicul meu care avea burtă – ajunsesem obez, fapt ce mă făcea să-mi fie ruşine de înfăţişarea mea şi să-mi caut loc de scăldat mai departe de lume. În timp ce stăteam în chiloţi de baie pe Karasinka, cu ochii aţintiţi asupra undiţei, am auzit un glas peltic:

— Vai de mine si de mine! Câtă mâncare înghisi, omule?! Se burdihan ai! Groaznic!

Pe Enisei plutea într-o barcă un tinerel cu părul bălai şi rar, cu ochii înguşti, cu un zâmbet deschis şi o faţă cu pielea subţire, bătută de vânt.

După cuvântul „omule” şi după accentul caracteristic celor originari din regiunea Eniseiului de jos, mi-am dat seama cine este.

— Iar tu, scrumbie deşirată, tragi la măsea fără să mănânci, de aceea ţi s-a lipit buricul de şira spinării.

Tânărul s-a apropiat cu barca, a împins-o spre mal şi mi-a întins mâna – gest propriu omului care se întâlneşte rar cu semenii săi, cu care trebuie să dea mâna, iar deprinderea de a împinge mereu barca este tot un obicei al celor de pe Eniseiul de jos: din cauza vântului care bate din nord împotriva cursului, apele râului se umflă pe neobservate şi pot lua barca.

— De unde ştii, „omule”, că sunt o scrumbie? Avea o mână vânjoasă, aspră, iar ca înfăţişare „omul” era uscăţiv, cu picioarele strâmbe, dar bine clădit.

— Ştiu totul despre tine. Ştiu că ţi-ai băut indemnizaţia

de transfer la Eniseisk.

Akim a clipit mirat din ochii săi oblici, oftând pocăit.

— Am băut, omule, si avansul, si puşca...

— Puşca?! În trecut, vânătorii care îşi beau puşca erau biciuiţi. Ţăranul – pentru cal, vânătorul – pentru puşcă.

— Sine mai poate bisiui acum? A fost revolusie, acu-i libertate! a râs Akim şi mi-a ordonat vesel: – Strânze undiţa!...

...Şi iată-ne plutind pe Enisei spre un râu necunoscut cu numele de Opariha. Motorul fratelui meu era foarte vechi, uzat, făcea mult zgomot şi scotea fum rău mirositor, iar viteza era, cum se spune, „şapte verste pe săptămână şi câte un tufiş din când în când”. Oricum, însă, orice rău e spre bine – aveam timp să admir râul, să-i ascult pe fratele meu şi pe prietenul său. Ei îşi spuneau unul altuia „hanurici” şi cuvântul acesta, fie prin rezonanţa sa, fie prin altceva, parcă semăna cu ei, se potrivea cu ei ca o cărămidă într-un perete.

Akim era la cârmă – purta cizme pescăreşti, vestă descheiată la piept şi o şapcă îndesată până pe ochi – şi trăgea dintr-o ţigară udă. Kolea purta şi el cizme, o vestă şi veşnica-i şapcă în opt colţuri, care, din cauza năduşelii, a fumului şi a ploilor, căpătase o culoare pământie. Sub vestă, purta o hăinuţă şi o cămaşă de bumbac – obişnuinţa vânătorilor şi a pescarilor: pe râu, în taiga, în barcă, trebuie să fii „echipat”, bine îmbrăcat în orice anotimp.

Frate-meu stătea ghemuit pe o bancă din mijlocul bărcii lungi, iar eu şi cu băiatul meu, în faţa lui, pe o altă bancă. Cu glas tare, întrerupt de zgomotul motorului, sau de nevoia de a-şi trage sufletul, Kolea povestea despre întâmplările prin care trecuseră amândoi la vânătoare sau la pescuit. Îl cunoştea pe Akim încă din Igarka. Fiindu-i prieten, venise şi în Ciuş după Kolea, stătea la el şi, deşi îi era leat, Kolea fiind gospodar şi însurat, îl dojenea pe Akim, care îl asculta întocmai, atunci când nu era beat.

Ascultându-l pe Kolea, fiul meu a căzut de câteva ori de pe bancă. Akim, la cârmă, zâmbea îngăduitor, înţelegând că se povesteau isprăvile lor:

...Dincolo de Opariha, se află pârâul Surniha, pe care de obicei nu se poate trece cu barca, însă toamna, când apele sale se umflă, se poate înainta în susul râului cale de vreo douăzeci de kilometri, fie împingând barca, fie ajutându-te de o prăjină. La capătul drumului se află un loc grozav pentru pescuit. Odată, flăcăii ajunseseră în plină taiga, pe Surniha. Deşi erau morţi de oboseală de nu se puteau ţine pe picioare, Akim nu rezistase ispitei. Şi-a ales un prag, s-a culcat pe o piatră, a stat mult timp cu privirea aţintită în apă, după care a aruncat undiţa. Cum a aruncat undiţa, a şi prins un lipan de culoare închisă, cu aripioare lucitoare. „S-a făcut!” a urlat el. Bine-nţeles, nici prietenul lui nu s-a putut împotrivi. Şi aşa s-au apucat, amândoi, nemâncaţi şi nedormiţi, să scormonească râul până la fund. Numai ce apucau să arunce undiţa şi scoteau când un lipan, când un păstrăv. S-au înflăcărat, nu s-au mai gândit la nimic, deşi cunoşteau bine viaţa din taiga: mai întâi trebuie să-ţi faci un adăpost, să-ţi aşezi tabăra şi numai după aceea te apuci de treabă.

Dacă te grăbeşti şi faci totul de mântuială, nu te alegi cu nimic. Când au hotărât să „încerce”, au scos ciubărul cu rime şi au luat câteva, dar cum să-ţi ajungă aşa puţine râme, când peştele dă năvală!

— Kolka! a strigat Akim, care pescuia pe un prag mai în josul apei, într-o bulboană înspumată. S-au terminat rimele, iar pestele muscă mereu. Mai adă, te rog!

Kolea a lăsat undiţa cu semnul zero şase şi cu două dopuri, ca să se poată vedea când peştele o-ncepe să tragă la nadă, după care s-a dus la lucrurile lăsate sub tufişuri. A înşfăcat ciubărul, dar n-a mai găsit nicio râmă! În taiga nu se pot găsi râme – doar muşchi şi umezeală, pe alocuri gheaţă: nicio râmă nu rămâne vie pe-acolo! Înseamnă că s-a zis cu pescuitul! Degeaba atâta muncă, degeaba atâta strădanie! Să înghiţi validol, să-ţi iasă ochii din cap când tragi luntrea în lungul râului şi totul să fie în zadar!

— Akimka, fir-ar să fie! Cineva ne-a şterpelii toate rimele!...

— Nu se poate, nu se poate, omule! a ţipat Akimka şi-a

luat-o la fugă sărind de pe-o piatră pe alta, spre mal. A alunecat, a căzut în pârâu, şi cizmele i s-au umplut cu apă. A scuturat ciubărul, l-a pipăit, şi-a vârât capul în el, dar nici urmă de râme. Buzele lui Kolea se învineţiseră de supărare.

— Cum se poate! Cum se poate! repeta Akimka, aproape plângând. Ne-o păcălit! Kerzasii ne-o păcălit! Eşti prieten cu ei, îi omeneşti... Dar deodată, Akimka făcu văzând o ciocănitoare neagră stând pe-o buturugă. Stătea şi-şi curăţa ciocul. Mai încolo, încă una – probabil perechea celeilalte. Amândouă păreau grozav de mulţumite. După ce s-au ferchezuit, au încercat să aţipească după masă. Încă din largul râului, Akimka le auzise cum se chemau, cum croncăneau îngrijorate şi cum ţipau văitându-se, de răsuna toată pădurea; de fapt, aşa cântau ele, vesele după ospăţ. „Aha! Nesătulelor! M-asi nenorosit!” Akim şi-a potrivit cu iuţeală arma şi-a tras cu alice în ciocănitoare. Distanţa fiind mică, alicele au retezat capul bietei păsări. Perechea ei a început să ţipe, umplând pădurea cu bocetul său şi şi-a luat zborul spre adâncurile taigalei. Nemulţumindu-se cu uciderea păsării, Akimka a apucat-o de aripă şi-a aruncat-o ca pe o cârpă în apă. Kolea a ridicat mâinile de supărare, a scos nişte sunete nearticulate, a scuipat tableta de validol pe care o avea în gură şi s-a aruncat în pârâu după ciocănitoare. „Na-ţi-o bună! a strigat îngrozit Akim. Mi-a înnebunit prietenul!”. S-a gândit să sară în apă, să-l salveze, dar Kolea, ba înotând, ba mergând prin apă, a ajuns pasărea, a prins-o şi-a aruncat-o pe mal, spunând:

— Iată-le! Iată-le!...

Akimka a văzut îndată rimele ieşeau din ciocănitoare, ca dintr-o puşculiţă, căutând să se-mprăştie. Pe cealaltă pasăre Akim a pândit-o multă vreme, aşezând ciubărul pe-o buturugă. În sfârşit, a apărut hoaţa. Akim a-mpuşcat-o trăgând fără greş. În burta hrăpăreţe! Însă aproape nu s-au mai găsit râme. Au încercat să pescuiască punând drept momeală măruntaiele păsărilor. Lipanii şi mai ales păstrăvii trăgeau la nadă mereu, aşa că cei doi prieteni au umplut două butoiaşe cu peşte minunat. S-au aprovizionat pentru toată iarna, dar de atunci, de câte ori se află-n pădure, sunt

cu ochii-n patru şi păzesc râmele mai abitir decât pâinea...

...După ce am plutit o bucată de vreme, barca cu motor ne-a adus până la râul Opariha. Motorul s-a liniştit, n-a mai pufăit, n-a mai zdrăngănit, dar, fiind prea încins, îl învăluiau aburi fierbinţi şi stropit cu vâsla, a prins a fâsâi.

Akim ne-a propus nu mai ştiu pentru a câta oară – să mergem pe Surniha. Nu ştiu de ce, dar mie mi-a plăcut mai mult Opariha, la gurile ei; m-a atras mai ales prin faptul că nu prea vine lume pe-acolo, deoarece este greu navigabilă.

— Vezi, omule, să nu-si pară rău! m-a avertizat Akim. La-nceput, am mers repede, dar cum am ajuns în crângul de răchită roşie care se-ntindea încâlcită pe suprafaţa pământului, am înţeles de ce bunii cunoscători ai taigalei ocoleau de la mare distanţă acest râu. De fapt, era vorba de-o adevărată junglă, dar o junglă siberiana, care-a căpătat denumiri precise şi sugestive – speluncă, sminteală sau pui şi simplu balamuc.

Vreo două verste am înaintat, când târâş, când în patru labe – deschizându-ne uneori drum cu toporul –, când pe muchia vreunui mal ce se surpa. Am ajuns la capătul puterilor! În desiş erau noii de musculiţe, şi sudoarea se scurgea pe faţă şi pe gât, îndepărtând alifia contra ţânţarilor.

În sfârşit, am ajuns la un prundiş! Şi dintr-o dată, am dat de-o cotitură bruscă, după care au apărut maluri surpate lângă care apele îngrămădiseră tufişuri de coacăze, de păducel, tot felul de resturi, doi plopi bătrâni şi-un brad mare. Un loc mai bun nici c-ă se putea! Kolea a păşii pe prundiş şi-a-nvârtit deasupra capului mulineta groasă cu dopuri de la sticlele de şampanie, care-a ţâşnit pe sub tufişuri, afundându-se în apă, aşa că mi-am zis că, după plescăitul făcut de mulinetă, nu numai că nu va muşca, niciun lipan dar nici chiar un crocodil, dacă s-ar fi pripăşit prin aceste ape reci. Dar n-am apucat să-mi termin gândul, când am auzit:

— Uite-l! Coada undiţei de curând meşterită de Kolea dintr-un lemn moale se încovoia sub greutatea unui lipan uriaş.

Cu toţii ne-am grăbit să pregătim undiţele, să agăţăm râmele şi, după un minut, am auzit clipocitul apei şi am văzut cum fiul meu ridica de lângă un plop căzut de pe mal un lipan strălucind în lumină. Am încremenit de spaimă: malul era abrupt; prins în mrejele tufişurilor, fiul meu nu pescuise încă niciodată lipani atât de mari, deşi era destul de priceput la pescuitul lor. A ridicat peştele deasupra apei, dar fiind deprins cu undiţa de bambus mai tare, a uitat că ţine-n mână o ramură de mălin crud; peştele s-a zbătut în undiţă, s-a lovit de tufiş şi a căzut în apă. Făcând un salt disperat deasupra apei, lipanul a lovit apa cu coada lui liliachie şi dus a fost!

O cascadă de-njurături, dintre care epitetul neghiob” era poate cel mai duios, s-a revărsat asupra copilului din gura părintelui său. Akim, care stătea pe malul opus al râului, i-a luat apărarea băiatului:

— Nu-l mai ocărî pentru atâta lucru! Că peste om mai prinde noi! – şi a ridicat spre mal un lipan argintiu. Na, ai văzut?

Şi eu care credeam că nici-un peşte nu va muşca din undiţa lui a cărei coadă era ca o hulubă, funia prea groasă, pluta din penoplast cât un castravete de mare, iar cârligul tocmai bun pentru gura unui mihalţ. Potolindu-mi-se supărarea, am plecat în căutarea unui loc „bun”: pe râurile din Ural, de pildă, lipanii pot fi prinşi numai în astfel de locuri. Peştele ăsta a fost acolo, sărmanul, atât de-ncolţit şi trecut prin atâtea spaime, încât a devenit bănuitor, nervos şi, înainte de a muşca, îşi pune ochelarii, se uită atent, miroase şi-odaţă zvâc! se-ascunde sub o rădăcină ca cea mai mizerabilă mreană sau plevuşcă bună de nimic!

De pe mal se prăbuşise un cedru răsturnând o salcie şi câţiva scoruşi. Copacii căzuţi creau astfel un fel de zăgaz şi-acolo unde vârfurile lor erau bătute de ape se formase un vârtej, aşa că trebuia neapărat să fie peşti, deoarece puteau să iasă sprinteni din adăpost după hrană, dar după cât mă pricepeam, peştele cel mai hrăpăreţ, cel mai viclean, trebuia să stea, fără-ndoială, la capătul gros al cedrului, mai bine zis, dedesubtul acestuia, în umbră, între

crengile rupte şi ramificaţiile rădăcinii, Acolo era o bulboană mică, întunecată, în care pluteau liniştite tot felul de rămăşiţe, ceea ce însemna că era şi hrană. Trebuie îndemânare pentru a putea nimeri cu undiţa între mal şi crengile cedrului fără a le agăţa, dar tot pe râurile Uralului, pline de tot felul de resturi aduse de ape, unde lipanul se teme şi de plută, pescarii sunt atât de-ndemânatici, încât văd peştele când muşcă nu după plută, ci aşezând cârligul fără să-l agate, drept pe fundul râului, printre resturi şi prundiş, reuşind uneori să prindă peşte pentru ciorbă chiar dacă acesta înoată şi cu gura ruptă, sau a absolvit cursuri de apărare împotriva cârligelor.

M-am aşezat pe-un tufiş de măceş şi-am lăsat încet, în curentul de apă de la picioare, cârligul cu o rimă proaspătă, plumbul undiţei şi o plută din rogoz uşoară, de felul celor din Ural. Chiar şi obletul dacă miroase momeala, pluta se afundă în apă şi adio! Pluta mea a-nceput să se depărteze şi, în timp ce căutam un loc mai comod în dosul tufişului, m-am uitat şi am văzul că pluta dispăruse. „Bleg ce sunt! mi-am reproşat. Din prima aruncare, cârligul a ajuns printre crengi!” Am tras uşor şi-am simţit o izbitură în coada undiţei, iar după o clipă, la picioarele mele, printre pietre, se zbătea un lipan de culoare-nchisă, cu solzii ca petalele liliachii ale unei flori de primăvară.

După ce i-am admirat frumuseţea şi l-am băgat într-o servietă veche pe care mi-o dăduse Kolea în loc de tolbă, convins fiind că nu voi mai prinde nimic, am mai aruncat o dată undiţa – nici n-a apucat pluta să ajungă la trunchiul cedrului, că a şi fost scuturată, împinsă vijelios într-o parte şi trasă-n adânc: numai peştele mare trage cu atâta putere. Am smucit undiţa, peştele s-a opintit ducând firul spre cedru, dar eu l-am tras în sus şi – din mers – l-am scos, aruncându-l pe prundiş. Strălucitor, viu colorat ca focul, peştele s-a arcuit şi s-a rostogolit, iar eu, care mă socoteam un pescar serios şi cu experienţă, m-am aruncat icnind asupra lui, căutând să-l prind. Încercând să-l ţin în mâini, dar n-am reuşit. În sfârşit, am izbutit să-l depărtez de apă, să apăs pe pământ peştele ăsta bătăios ce se zbătea cu

înverşunare. „E păstrăv” – am strigat fericit eu care de ani de zile nu mai văzusem acest soi de peşte de o rară frumuseţe care trăieşte în apele reci şi foarte curate ale Siberiei, ale ţinuturilor de dincolo de Baikal şi ale Extremului Orient, unde este numit fântânel. În apele Uralului păstrăvul nu trăieşte.

Aţi avut prilejul vreodată să vedeţi o fâşie de oţel scoasă din forjă? Fâşie care încă nu s-a răcit de tot. Încă roşie la capete şi pe muchii, iar îh părţile laterale de o culoare albastră-liliachie? Afară de aceasta, peştele mai este acoperit cu pete, puncte, rotocoale, care pălesc văzând cu ochii. Dacă mai adăugăm şi forma suplă şi mlădioasă, vom avea imaginea păstrăvului! Ca orice altă minune a naturii, minunata ei fantezie dăinuie atâta timp cât este în elementul său – „la ea acasă”. Sub ochii mei, păstrăvul acela atât de frumos şi de dârz a-nceput să pălească, să se-nmoaie, pierzându-şi nu numai energia, dar şi coloritul. Aveam în tolbă un peşte moale, aproape decolorat, păstrând doar o licărire de frumuseţe, ca o umbră a înserării.

Dar omul e om şi patimile sale sunt de nestăvilit. Uşoara adiere de tristeţe a atins sufletul meu doar o singură clipă, dispărând sub impulsul pasiunii şi al exaltării. Am mai prins încă doi păstrăvi de sub cedru şi m-am apucat să pescuiesc în apa adâncă a râului, dincolo de vârful cedrului, unde lipanii căutau să se depărteze de păstrăvii cei lacomi şi iuţi, care aproape totdeauna ajungeau primii la hrană. Am mai prins câţiva peşti mari, fiind atât de absorbit de ceea ce făceam, încât am uitat şi de ţânţari, şi de fratele meu, şi de propriul meu copil.

— Tată! am auzit vocea fiului meu. Am prins un lipan ciudat! E foarte frumos! I-am explicat ce fel de peşte a prins şi am aflat că fiul meu prinsese, în afară de-un păstrăv, patru lipani de toată frumuseţea! Deşi este un băiat potolit, puţin cam retras, l-am văzut schimbat deodată, vocea îi tremura, agita, avea limbariţă.

— Tu cum stai?

Drept răspuns, am ridicat degetul mare şi, după un timp,

am auzit:

— Am mai prins un păstrăv!

— Bravo!

Deasupra mea s-a auzit un zgomot de nisip rostogolit şi pe dâmb a apărut Akim.

— Se cauţi aisi? Se vrei să prinzi aisi? Am ridicat geanta până aproape de nasul „scrumbiei” şi Akim şi-a prins obrazul în palme: Vai de mine! Se-i asta, omule? s-a jelit el lui Kolea, care tocmai se apropia de noi. Astia prind mereu, nu se mai opresc

— Lasă-i să prindă! Lasă-i să se de Tete! Să se bucure!...

— Iar tu – i-am spus lui Akim – mai bine legai o frânghie în loc de fir, făceai pluta din buştean şi băteai apa cu ea...

În clipa aceea am mai scos un lipan dintr-un loc, unde, după părerea lui Akim, niciun pescar cu mintea-ntreagă n-ar fi pescuit şi nici-un peşte sănătos la cap n-ar fi stat. „Scrumbia” n-a mai insistat, dar a rostit drept adaos: „E seva necurat aisi!”, apoi şi-a continuat drumul, asigurându-ne că tot el va prinde mai mult peşte decât ceilalţi. După ce s-a mai depărtat, a-nceput să chite cât îl ţinea gura: „Nu-n temniţă voi muri, ci-n ţărâna mamă...” Kolea râdea, traversând prin vad şi spunând că „scrumbia” deşirată va prinde într-adevăr mai mult decât alţii, va merge-n susul apei, va tulbura apele râului, va alunga toţi peştii şi dacă nu va da de-un peşte prost, va rupe-o bucăţică din coada undiţei pe care va-nfăşura firul, îşi va acoperi capul cu poala vestei şi va trage un pui de somn. Ţânţarii n-or să-l atace, crezând că-i de-al lor.

Pe urmele lui Akim s-a luat dulăul Tarzan, un câine mâncăcios şi cam nătâng. Căţeaua Kukla, credincioasă şi vicleană, minunată la vânat de blănuri, care nu-i părăsea niciodată pe Kolea, stătea la o mică depărtare de el, îşi scărpina botul cu labele şi alunga ţânţarii de pe nas. Ce l-a făcut pe Tarzan să se ataşeze de Akim, este o taină a naturii. „Scrumbia” se purta foarte urât cu Tarzan. Îl înjura, îl gonea şi, dacă-i dădea să mănânce un peştişor nenorocit, o făcea totdeauna cu tot felul de [iţe: arunca peştele într-un morman de frunze şi de ierburi şi îl îndemna:

— Aport! Aport! Înhasă pestele! Apucă-l!

Tarzan sărea ca un ţap în desiş, împrăştiind stropi de apă, urmărea peştele, deseori aducea prada şi, lingându-şi botul, aştepta răsplata: să i se dea peştele care-i plăcea mai mult decât zahărul. Eu obosisem de-atâta râs, în schimb, fiul meu, căruia tare-i plăcea hazul, continua să umble împreună cu Tarzan după Akim, căutând să nu scape o vorbă din cele spuse de acesta.

— Akimka! a strigat cu asprime Kolea. E timpul să pregătim ciorba, iar noi ce facem?

Akim n-a răspuns. Dispăruse mergând în susul apei.

Am luat-o şi noi pe malul râului Opariha. Întunericul începuse să coboare peste taiga; pădurea de cedri se apropia tot mai mult de malurile râului, iar pe alocuri copacii aproape că formau bolţi deasupra acestuia. Apa devenea zgomotoasă, pe istmuri şi pe albiile croite de apele primăverii creşteau tufişuri de coacăze şi de păpuriş verde şi smocuri de talpa-ursului, cu ghemotoacele lor grele, roşii-albăstrui în vârful unor umbrele luminoase, gata să se deschidă. Lângă un izvor ascuns de tufişuri. Înfloreau în umbră şi răcoare, cu ultimele lor puteri, răchiţelele care în alte părţi se şi scuturaseră în schimb, stânjenelul, lacrima-cucului, papucul-doamnei, perişorul – iarba-inimii – înfloreau peste tot, iar în râpi, unde zăpada se păstrase mult timp, se aflau, ofilite de ger, păstiţa şi brebeneii. Le luau locul iarba vie şi neghina care-şi aşternea frunzele sale creţe. Acoperind cu verdeaţă vâlcelele de lângă râu, râpele, istmurile sau pătrunzând în umbra răşinoaselor – sub care mai înfierea încă merişorul – ardeiul sălbatic şi cucuta de baltă cea puturoasă în timpul verii şi mereu în întârziere prin aceste locuri, răzbăteau cu greu de-a lungul râului Opariha spre desişul podurilor amorţite de gerurile iernii şi de zăpezi.

Drumul a devenit mai uşor. Speriate, pădurea de foioase, bozia, măceşul, păducelul, aglica şi tot felul de alte tufişuri se opreau în faţa zidului compact al taigalei şi numai prin râpi, prin luminişurile rămase după incendii, pe potecile croite de fiarele sălbatice, se mai furişau în liniştea

desişului pădurilor pătrunse de miros de mucegai.

Opariha făcea tot mai des cotituri scurte şi sprintene şi după fiecare cot, apărea un banc de nisip după care curgea lin sau se răsucea în bulboană.

Noi treceam prin apă de pe o insuliţă pe alta şi cei care aveau cizme scurte simţeau arsura apei reci ca gheaţa şi atât de limpezi, încât părea adâncă numai până la gleznă, dar când păşeai în ea, îţi ajungea până la brâu. Kolea a hotărât să ne oprim să facem ciorbă de peşte, deoarece soarele era sus pe cer, aerul era îmbibat de aburi şi nev era greu să răsuflăm cu hainele încheiate pe noi ca să nu pătrundă ţânţarii. În ceea ce mă privea însă, ţânţarii se ospătaseră pe furiş. Toată faţa îmi ardea, pielea de după urechi se umflase, gâtul mă durea, iar mâinile-mi erau pline de sânge până la încheieturi.

Am ajuns la o surpătură de pământ.

— Mai departe – a zis Kolea – niciun localnic n-a răzbit vara; şi l-a chemat pe Akim.

Niciun răspuns.

— Ce animal! Ce vagabond! O să-l istovească pe băiat şi-o să-i scoată sufletul lui Tarzan.

Peste surpătură mare, atât de veche, înaltă şi stratificată, încât se acoperise ici-colo de anini, se-ncovoiau mălinii; răchita roşie cu frunze înguste urca agăţându-se de trunchiurile arborilor cu nişte cleşti ca de rac, far tufişurile de coacăze se aplecau spre luciul apei. Râul fusese sfâşiat: de sub surpătură, ici şi colo, veneau în goană şuvoiuri răvăşite, zbârlite, grăbite să se unească. Deşi aceste locuri erau destul de primejdioase – arborii şi buştenii fiind putrezi, în orice moment te puteai prăvăli sau te puteai schilodi – nici-un pescar „civilizat” nu le ocolea. Am pătruns într-un desiş groaznic de pe surpătură, dar băieţilor le-am spus să ocolească acest loc de iad, unde apa se-auzea, dar nu se vedea; iar de sub picioare străbătea hârâitul cariilor, gândacilor şi păduchilor de plante.

Printre butuci, rădăcini, gunoaie, trunchiuri de copaci noduroşi, buşteni spălaţi de ape, grămezi de pietre, prundiş, apăreau ochiuri întunecate de apă. În unul dintre

acestea am zărit un cârd de peştişori. Lipanii săltau cu botul alb înainte, pipăiau gunoiul şi talaşul de la lemnul mâncat de carii. Unii dintre peşti reuşeau să prindă în gură o larvă de carii sau de ţânţari, după care o ştergeau ascunzându-se sub buşteni, urmaţi de întregul cârd. Un braţ al râului cobora brusc sub un buştean, se pierdea sub surpătură şi abia după mult timp, înnebunit de întuneric şi de înghesuială, reuşea să scape din masivul păduros. Am dat drumul prudent la mulinetă şi, îndată ce râma a atins apa, de sub buştean s-a mişcat o umbră, mâna a simţit o smucitură şi-am început să ridic încet un peşte mare ce se zbătea-n cârlig arcuindu-se.

Până s-a întors Akim cu însoţitorii săi care abia-şi târau picioarele de cât îi obosise alergând pe malul Oparihăi, am mai prins şi câţiva lipani, tot lângă surpătură, şi eram gata să-i scot la iveală, când „omul” şi-a deschis sacul în care erau nişte păstrăvi atât de frumoşi, încât izbânzile mele au pălit de tot. Totuşi, în ceea ce priveşte numărul de peşti prinşi, fiul meu l-a-ntrecut pe Akim, care, mărinimos, ne acoperea cu laude:

— Ehei! Omule, se pescari or venit! Merg în urma ta si tot prind peştii! Se grozăvie!

Le-am spus prietenilor mei „hanurici” că ei – cu uneltele lor de pescuit înfumurate – nu vor prinde nimic în locurile făgăduite, în afară de-un buştean noduros sau de-o cizmă veche.

— Nici n-o să mergem acolo, dacă-i aşa! au răspuns în cor cele două „scrumbii”. Această poreclă i-am dat-o şi lui Kolea, deoarece întreaga lui viaţă, de când a-nceput să gândească, a trăit-o în nord şi-a prins o mulţime de peşti, printre care şi scrumbii din Turuhan, iar în ceea ce priveşte capacitatea acestor băieţi-scrumbii de mărimea unor adolescenţi de-a-nghiţi peşte, am putut-o constata cu ochii noştri ceva mai târziu.

Akim a curăţat repede şi cu-ndemânare peştele prins. Am crezut că vrea să-l săreze, ca să nu se strice. Dar după ce-a fiert apa cu cartofi, „omul” a pus în căldare toţi peştii prinşi şi i-a presat cu băţul, ca să nu li se ardă cozile.

— Pentru ce atâta peşte?

— Lasă, îi mâncăm noi. Am umblat mult, suntem flămânzi...

A fost o ciorbă de peşte pe cinste! La drept vorbind, în căldare nu mai era ciorbă obişnuită, ci scăzută, şi încă ce ciorbă! Fiul meu era foarte priceput la pescuit, dar nu prea mânca peşte. Eu însă, care uitasem ce-nseamnă belşug de peşte, am dat gata vreo cinci lipani delicioşi şi m-am declarat sătul.

— Asta-i tot se posi mânca? a glumit Akim. Atunsi cu se-si întresii cozeamite burdihan?

Cei doi prieteni au răsturnat toţi peştii din căldare pe o pelerină, i-au sărat mult şi i-au mâncat cu ceapă pe-ndelete, nelăsând nici măcar capetele. M-am uitat la ei, din nou, cu uimire: unde oare a putut intra atâta peşte? După ce-au mai dat pe gât, fiecare, vreo cinci căni de ceai, „scrumbiile” s-au uitat cu-nţeles unul la celălalt şi şi-au încheiat socotelile:

— Slavă Domnului, am îmbucat si noi seva. Domnul ne-a hrănit si nimeni n-a văzut.

— Bună treabă aţi făcut!

— Cu peşti ne-am ţinut în copilărie – spuse Kolea, în timp ce strângea lingurile. Sărăcia era atât de mare din cauza tatei, încât, mă crezi ori nu, mâncam peşti fără pâine, fără sare, de parcă erau iarbă...

— Cum să nu cred! Doar sunt ceva rudă cu tata...

Simţind că-ncepem să depănăm amintiri triste, Akim s-a sculat în picioare, a căscat îndelung, a rupt vârful de la coada undiţei, a-nfăşurat pe ea firul, a luat sacul cu lucruri, a aruncat în el bagajele de prisos şi, declarând că o asemenea petrecere a mai văzut-o şi-n mormânt şi că barca nu trebuie lăsată noaptea fără pază, a luat-o-n josul râului, spre Enisei.

Noi am mai stat de vorbă lângă focul care se stingea, după care am pornit agale în sus, de-a lungul Oparihăi, Pe măsură ce înaintam, peştele trăgea tot mai mult la undiţă. Starea de frământare sufletească se-ndepărtase, Kolea mi-a luat tolba, dându-mi în schimb rucsacul, înăuntrul căruia

pusesem şi căldarea, pentru ca lipanii şi păstrăvii să nu se strivească. Deprinşi cu apa rece şi curată, peştii începeau să se umfle la o oră-două după ce erau prinşi. Tarzan a mâncat atâta peste şi şi-a stâlcit în aşa hal labele ude călcând peste pietriş, încât mergea clătinându-se, de parcă era beat şi, din timp în timp, scotea câte-un urlet puternic de beţiv, ca şi cum s-ar fi întrebat": „De ce m-am luat după voi? De ce n-am rămas să păzesc barca? Aş fi fost acum împreună cu Akimka în tabără, el s-ar fi jucat cu mine şi nu eram obligat să merg nicăieri." Kukla cea harnică nu şi-a udat labele, ci şi-a urmat calea prin pădure, iar când se apropia de vreunul dintre noi, dădea din coadă. Scormonise pământul pe undeva, avea pe nas urme de ţarină şi de sânge, iar privirea-i trăda oboseala de după un ospăţ copios..

Cândva, aici, pe Opariha, Kolea vânase cocoşi-de-munte, iar căţeaua, tânără şi fără experienţă, se aruncase prosteşte asupra unuia din aceştia. Cocoşul s-a înfoiat ameninţător, a scos un şuierat şi a lovit cu ciocul fruntea căţeluşei cu atâta furie, încât ea s-a speriat şi a zbughit-o între picioarele stăpânului său. Pasărea însă s-a înverşunat şi mai mult şi, orbită de furie, a vrut să continue lupta, desfăcându-şi coada şi aripile. „Kukla! Ăsta vrea să ne-nghită! a strigat Kolea. Şo pe el!" Kukla, deşi se temea de cocoş, n-a putut să nu dea ascultare stăpânului său, a sărit în spatele păsării şi a muşcat-o de coadă. De atunci, Kukla atacă orice fiară, nici urşii n-o mai înspăimântă; însă de cocoşii-de-munte se teme, nu latră când îi vede şi caută să-i ocolească.

Opariha devenea tot mai grăbită şi mai mohorâtă. Rareori apărea câte un istm cu un moţ de frunze înverzite sau acoperit de rogoz. Cedrii, crângurile de pini, de brad, se-ntindeau până la malul apei. Licheni pletoşi şi rădăcini dezgolite atârnau din malurile mâncate de ape, mirosul de mucegai de pădure plutea deasupra râului, în nări pătrundea aroma subţire şi răcoroasă a muşchiului înflorit, în gât se simţea gustul amar al ferigilor tinere, care începuseră să-şi răspândească în aer pulberea, rarele flori

de pădure începeau să-nmugurească, iar berbecuţul îşi înălţa tecile tulpinii. În unele veri, bobocii, florile şi tecile se ofileau aici fără ca măcar să fi înflorit.

Ne-am depărtat la vreo şapte-opt kilometri de Enisei şi n-am dat de nicio urmă a prezenţei omului în aceste locuri – urme de foc, arbori doborâţi, cioturi sau obiecte aruncate. Tot mai des întâlneam surpături de-a curmezişul râului şi urme de marali[4] sau de elani pe nisipul spălat de ape. Soarele se-ndrepta spre locurile mai întunecoase ale pădurii. Înainte de asfinţit, liniştea s-a lăsat odată cu întunericul, musculiţele s-au făcut tot mai îndrăzneţe, iar aerul – tot mai înăbuşitor. Deasupra noastră au trecut, cu un şuierat, cufundării, au căzut. În râu lovind apa cu fundul lor proeminent şi cu labele lor lucitoare. Au privit în jur, au măcăit şi s-au apucat să devoreze lipanii mărunţi care se adăposteau în locurile unde apa nu era prea adâncă.

M-am uitat la cens – era unsprezece şi zece minute – şi mi-a venit să zâmbesc: ţinusem post paisprezece ore, dar nu pe loc, ci străbătusem prin desişuri croindu-ne drum când cu pieptul, când târâş, când trecând peste apă. Dacă cineva dintre noi ar fi fost pus să facă acelaşi lucru în producţie, ar fi depus o reclamaţie la sindicat.

Kolea şi-a ales un dâmb de nisip pe care s-a prăbuşit ca un sac. Deşi aerul era nemişcat – atât de deasă devenise taigaua în jur – prin defileul râului ce şerpuia convulsiv, venea totuşi o adiere răcoroasă, simţeai pe obraz o boare abia perceptibilă sau, mai degrabă, respiraţia taigalei, ameţită de mălinii încă în floare, de florile din vârful tecilor de „berbecuş”, de aburul rădăcinilor şi al ferigilor.

Mai jos de istm, lângă un centru dezgolit de ape, ce stătea ca un dinozaur, sprijinit pe labe, se afla un ochi de apă vălurit, iar deasupra se profila silueta subţire a fiului meu: acolo, un coşcogea lipan muşcase de trei ori în şir şi tot de atâtea ori îi scăpase!

L-am chemat la mine pe băiat, şi el, cu părere de rău, a renunţat la lipanul pe care nu reuşise să-l prindă. Am doborât uscături de cedru şi le-am tăiat cu toporul. Şi foarte

[4] Maral: specie de cerb siberian.

curând apa fiartă cu esenţă de coacăze, în care mai pusesem ceai pentru tărie, a căpătat aromă. Fratele meu, culcat pe nisip cu faţa-n jos, stătea nemişcat. Am umplut o ceaşcă cu ceai şi l-am apucat de umăr.

— Îndată! mi-a răspuns el, fără să ridice capul, după care a mai rămas aşa un timp, depănându-şi gândurile. Cu greu s-a ridicat şi s-a aşezat, frecându-şi cu palma partea stângă a pieptului. Maica taiga m-a ademenit, mi-a dat ţâţa, iar eu, ca un copil, m-am repezit şi mi-am muşcat limba...

Ceaiul l-a-nviorat. Kolea s-a culcat pe-e parte şi şi-a sprijinit obrazul în palmă, ascultând glasul taigalei, care se lepădase de orice zgomot sau foşnet, renunţase la orice mişcare şi, înstrăinată, se cufundase în sine, în cetini, în frunze, în muşchi, în bezna mlaştinii. De undeva, de la o verstă depărtare, răzbea foşnetul unei păsări care se cuibărea, greoaie şi stângace, într-un copac, pocnetul sec de nuci lovite al bondarilor ce se izbeau de trunchiurile arborilor, măcăitul cufundărilor, care mereu mai tulburaţi de priveliştea focului ce lumina în întuneric, comentau laconic această întâmplare: se auzea zgomotul produs de căderea unui con uscat care se-agăţa de cioturi, şuieratul scurt al veveriţei tărcate şi strigătul prelung şi speriat al ciocănitoarei strigăt ce-a făcut ca pe buzele fratelui meu să se aştearnă un zâmbet; am zâmbit şi eu împreună cu fiul meu, amintindu-ne de păţania prietenilor „hanurici” pe râul Surniha. Dar totul în jur vibra de murmurul unui corn păstoresc din coajă de mesteacăn, ce părea că se-mpleteşte cu susurul râului, rămânând totuşi desprins de acesta, drăgăstos, pătimaş, îmbietor.

— Ce tot spui? s-a întors spre mine Kolea. Unde ai văzut aici păstori? Aici sunt animale – marali, elani, cerbi.

Vorbea aspru, aproape supărat – nu era-n apele lui. Dar, după ce m-a privit în ochi, a dres focul fără să fie nevoie, după care m-a lămurit mai domol:

— Aici paşte o femelă de elan cu puiul său.

Câinilor li s-a zbârlit părul pe spinare, şi-au ciulit urechile. Eu am încetat să tai cetină pentru aşternut. Dar câinii s-au potolit îndată şi s-au culcat, acoperindu-se cu cozile. Kukla,

isteaţă şi vicleană, s-a culcat în partea spre care se îndrepta fumul, apărându-se astfel de ţânţari. Tarzan aproape că se vârâse în foc şi totuşi ţânţarii îl mâncau de viu. Din când în când, scutura cu labele ţânţarii de pe bot, aruncându-ne o privire plină de reproş, ca şi cum ar fi spus:
– Da se poate unî ca asta? Unde m-aţi adus şi de ce nu mai aveţi astâmpăr? Kolea a aruncat vesta pe cetină şi-a acoperit urechea cu gulerul unei haine vechi, şi-a îndesat pe cap şapca şi s-a culcat lângă foc; fiul meu s-a-nfăşurat în pantalonii din pânză de cort şi s-a culcat şi el de cealaltă parte a focului.

Nu voiam să dorm. Nu puteam. Băusem ceai tare, sufeream pentru fratele meu, şi – în afară de aceasta – visasem atâţia ani să stau la un foc de tabără în taigaua încă neumblată, mai bine spus neschilodită de om... Cum să se fi lipit somnul de mine tocmai atunci când această sărbătoare rară sosise?

Ce simţeam în acel moment pe malul Oparihăi, lângă un foc stingher, ce se zvârcolea ca o cometă cu coadă în mijlocul întunericului pădurii, lângă un râu care ziua zburda nebuneşte, iar noaptea se potolea, şopotind mereu, în taină, ca o femeie?

Multe şi nimic.

Acasă, într-un apartament de oraş, după ce ţi-ai luat micul dejun, stai morocănos lângă calorifer şi visezi; la primăvară, la vară, voi pleca să hoinăresc prin păduri şi acolo voi vedea atâtea şi voi trăi clipe unice... Noi foţi, ruşii, păstrăm în sufletul nostru, până la bătrâneţe, ceva de copil; aşteptăm mereu daruri, basme, ceva neobişnuit, în stare să ne-ncălzească – să ne ardă chiar – sufletul acoperit cu o zgură de asprime, dar care în miezul său rămâne fără apărare, reuşind, până şi într-un trup uzat, chinuit, bătrân, să-şi păstreze puful de pui de-abia ieşit din ou.

Şi oare nu aşteptarea a ceva neobişnuit, a acestui basm veşnic, oare nu setea de miracol l-au împins într-o zi pe fratele meu în tundra Taimîrului, pe râul Dudîpta, unde şamanca i-a strecurat o suferinţă şi o tristeţe deloc închipuite? Şi pentru ce am venit noi aici, pe Opariha?

Desigur, nu din dorinţa de a hrăni ţânţarii care roiau şi bâzâiau în jurul nostru tot mai îndârjit pe măsură ce noaptea devenea mai întunecoasă. Ceea ce apărea la lumina focului căzând peste ape nu era doar un nor cenuşiu de musculiţe, ci un aluat sau un bulgăre de chit. Fără a fi bătut cu telul, acest aluat se frământa singur deasupra focului, se umfla, ca şi cum ar fi avut plămadă şi scutura în foc tărâţe galbene.

Kolea şi fiul meu, cu mâinile ascunse sub ei, tresăreau, se mişcau în somn. Câinii s-au dat mai aproape de foc. După ce m-am spălat bine în râu şi mi-am curăţat obrazul de sudoare, m-am uns din belşug cu repudin (dacă ar fi existat raiul, eu aş fi depus acolo, cu anticipaţie, o cerere cu rugămintea de a se reţine cel mai bun colţişor pentru omul care a inventat unsoarea contra ţânţarilor). Câte un ţânţar mai dibaci găsea totuşi un loc de unde să poată suge sânge, căci din când în când, se auzea un bâzâit subţire, ceea ce însemna că insecta cu trompa lungă, sătulă, îşi lua zborul. Totuşi, puteai respira, trăi, privi, asculta. Şi apoi, ce importanţă mai avea durerea datorată înţepăturilor pe lângă liniştea şi alinarea sufletească, ce nu puteau fi exprimate decât printr-un cuvânt de modă veche – beatitudine.

Deasupra râului se lăsase ceaţa. Curenţii de aer o purtau deasupra apei, o sfâşiau izbind-o de copacii cu rădăcinile dezgolite, o răsuceau în suluri, o plimbau peste micile istmuri pătate cu rotocoale de spumă. De fapt, aceste văluri diafane-n legănare blândă nu puteau fi numite ceaţă: ele erau suflul de uşurare al pământului după o zi călduroasă şi umedă, eliberarea de zăduful apăsător, alinarea prin răcoare a tot ce este viu. Chiar şi mormolocii din râu încetaseră să mai înoate şi să se mai bălăcească în apă. Râul curgea, de parcă ar fi fost acoperit de muşchi, totul se umezise, frunzele începuseră să sclipească, umezeala se aşezase pe cetini, pe ciorchinii de flori, pe sălciile mlădioase; mălinul de pe celălalt mal încetase să-şi mai scuture în apă petalele albe, undele râului îi spălau ciorchinii împuţinaţi şi răvăşiţi, şi această tufă ce înflorea

târziu şi sărăcăcios avea ceva de femeie a zilelor noastre, ceva din străbaniile ei ca, în ciuda vârstei, în ciuda anilor, să se dichisească, să iubească, să sărbătorească primăvara ce i-a fost dăruită de fire...

În spatele cedrului profilat în apă ca un dinozaur şi care, noaptea, semăna şi mai mult cu animalul antediluvian, acolo unde stătea lipanul acela baban care-i scăpase fiului meu, s-a iscat fulgerul o dată, de două ori, despicând cu tăişul securei râul în două de la un mal la celălalt, ca pe o tablă zincată, iar ceaţa sfâşiată şi ea în două a fost desfăcută în fâşii: una purtată de râu, a început să se scurgă în jos, iar cealaltă s-a adunat într-un nouraş, care s-a pitit lângă mal, şi s-a aşezat pe tufişurile de lângă focul nostru.

Aerul s-a-ncărcat c-o lumină ştearsă, adâncurile taigalei s-au depărtat, lăsând să pătrundă un val de aer răcoros şi pur, sub ochii noştri a-nceput să se destrame ghemul de musculiţe ce dispăreau nu se ştie unde, iar fumul, în vârtejul său, le prindea moi şi fără viaţă. Băieţii culcaţi lângă foc au scos un oftat prelung, trupurile lor încordate s-au destins, au adormit din nou, adânc, şi-au odihnit întreaga lor fiinţă – auzul, mirosul, mâinile şi picioarele greu încercate. Unul din ei a scos chiar un sforăit scurt, expresiv, dar îndată şi l-a strunit, simţind în subconştient că nu doarme acasă, sub acoperiş, apărat de uşile încuiate, o părticică din creierul lui rămânând trează, stând de veghe.

Am mai dres focul, care pentru o clipă s-a înteţit, dar apoi s-a liniştit din nou. Fumul a fost împins spre râu, asemenea limbii de foc strălucitoare. Aşezându-mă mai aproape de flacără, am întins mâinile, închizând şi deschizând pumnii, de parcă rupeam frunzele unei mari răchite siberiene. Mâinile mi-au amorţit, mai ales stânga; o durere uşoară s-a furişat de la umăr spre braţ, ca o lamă rece, ca urmare a vieţii sedentare îndelungate de la oraş, după care venise efortul brusc şi intens, precum şi zăduful din ajun.

Deasupra crestelor pădurii, luna a apărut ca un lipan argintiu, s-a agăţat de vârful ascuţit al unui brad înalt şi, fără zgomot, a alunecat în tufişul din luncă. Întinderea de

stele de pe bolta cerească a devenit mai intensă, râul s-a-ntunecat, iar umbrele copacilor, care apăruseră odată cu luna, s-au ascuns din nou. Numai Opariha arunca sclipiri peste bancurile de nisip, curgând prin albia ei răvăşită şi întortocheată spre Enisei. Acolo, pe-o pantă lină, ea avea să se rupă în mai multe braţe şi guri şi, ca o mătură jerpelită, gudurându-se timid, urma să scarpine uşor coasta Eniseiului greoi şi plin de vigoare. Frânându-şi cursul pentru o clipă, departe, pe o plajă întinsă din piatră albă, învolburându-şi apele grele, părintele Enisei primea astfel la sânul său încă un râu şi-l înmănunchea într-un ghem cu alte râuri şi cu alte pârâiaşe străvezii, care alergau spre el, neliniştite, cale de sute de mii de verste, pentru ea să umple, picătură cu picătură, cu energia lor tânără, mişcarea veşnică.

Se părea că o linişte mai adâncă decât cea care se lăsase nu era cu neputinţă; şi totuşi, nu cu urechea, nici cu trupul, ci cu sufletul firii care sălăşluia şi în mine, am simţit culmea liniştii: tâmpla zilei ce se năştea ca pulsul unui prunc; sosise acea clipă scurtă, când deasupra lumii pluteşte singur şi indivizibil Duhul lui Dumnezeu, cum se spunea în vremurile de odinioară.

Pe vârful ascuţit al frunzei lunguieţe de salcie, a crescut, s-a umflat, împlinindu-se, o picătură prelungă şi – plină de greutate – a rămas nemişcată, temându-se să nu dărâme universul prin căderea sa,

Am înmărmurit.

Tot aşa, pe front, rămânea înţepenit lângă tun ostaşul cu centura strânsă, aşteptând comanda, care nu era, de fapt, decât o slabă voce omenească, stăpână însă pe-o forţă îngrozitoare – focul, zeificat în antichitate de către om, iar apoi, transformat în vijelie aducătoare de prăpăd. Acest cuvânt care, cândva, a ridicat pe om din patru labe până la treapta de cea mai inteligentă dintre fiinţele inteligente, s-a prefăcut în braţul ce-l osândeşte. „Foc”! – niciun cuvânt dintre cele pe care le-am cunoscut nu a fost şi nu este pentru mine mai cumplit şi mai atrăgător!

Picătura, străvezie şi grea, atârna deasupra obrazului

meu. Frunza de salcie o ţinea în jgheabul ei, iar greutatea picăturii nu putea, nu reuşea încă, să înfrângă rezistenţa mlădioasă a frunzei. „Să nu cazi! Să nu cazi!” o rugam, o imploram, o conjuram eu, percepând cu toţi porii şi cu toată inima liniştea tăinuită în mine şi-n lume.

În adâncul pădurilor, se desluşeau – ca un suflu tainic – paşii uşori ai cuiva. Pe cer părea că are loc o mişcare plină de sens, şi tainică totodată, a norilor sau, poate, a altor lumi sau a „îngerilor înaripaţi”?! Liniştea asta paradisiacă te putea face să crezi şi-n îngeri, şi-n fericirea veşnică, şi-n distrugerea răului, şi-n învierea bunătăţii eterne. Câinii agitaţi ridicau capetele, Tarzan a mârâit înăbuşit ca şi cum ar fi rostogolit pietricele în gât, dar aţipind din nou, a scos un lătrat uşor, un plescăit din limbă şi şi-a înghiţit mârâitul odată cu ţânţarii.

Băieţii dormeau adânc.

Mi-am turnat ceai, amestecat cu fulgi de funingine şi cu ţânţari: priveam la foc, mă gândeam la fratele meu bolnav şi la fiul meu de vârsta adolescenţei. Mi se părea că sunt mici, uitaţi şi părăsiţi de toţi, având grozavă nevoie de ocrotirea mea. Fiul meu terminase clasa a noua, era numai oase, omoplaţii colţuroşi ridicau haina la spate, pielea de la încheieturile mâinilor era întinsă, genunchii îi ieşeau în afară; încă nu se închegase, nu se sudase. Încă mai era un copilandru. Dar în curând avea şi el să se rupă de familie, să plece la-nvăţătură, la armată, printre străini, sub ochii altora... Frate-meu, deşi ca vârstă era bărbat şi avea doi copii, deşi colindase întreaga taiga, regiunea Eniseiului şi fusese şi în Taimîr, la trup era chiar mai mic decât fiul meu. La ceafă, vertebrele se reliefau ca nişte alune, mâinile-i erau subţiri, slabe, spinarea era teşită spre şolduri, burta lipită de spate, umerii înguşti uşor încovoiaţi; în schimb era puternic, iar trupul său pirpiriu şi nearătos ascundea o fire de bărbat, esenţă tare. Cu toate acestea, nu ştiu de ce, mi s-a făcut milă şi de fiu, şi de frate, şi de toţi oamenii din lume. Dormeau fără grijă lângă un foc în taiga, în mijlocul unei lumi fără margini, neliniştite; doi oameni apropiaţi dormeau somnul cel mai dulce – somnul de dimineaţă – şi,

cu mintea toropită de somn, îşi dădeau seama, mai bine zis simţeau că sunt apăraţi, că „alături era cineva care îi păzea împotriva oricărei primejdii, întreţinea focul, îi încălzea, avea grijă de ei...

Dar într-o zi urmau să rămână singuri, cu fiinţa lor şi cu această lume minunată şi înspăimântătoare şi nici eu, nici altcineva nu avea să-i mai încălzească şi să-i mai apere!

De câte ori nu spunem vorbe mari, fără să pătrundem mai adânc în sensul lor! Repetăm întruna: copiii sunt fericirea, bucuria noastră, copiii sunt ca lumina din fereastră! Dar copiii sunt şi suferinţa noastră! Nelinişstea noastră necontenită! Copiii sunt verdictul ce ni-l dau semenii noştri, oglinda noastră în care se reflectă, aşa cum sunt, conştiinţa, înţelepciunea, cinstea, curăţenia noastră. Noi putem fi scut pentru copii, dar ei pentru noi – niciodată. Mai mult încă: oricât de mari, puternici, înţelepţi ar fi, ei au nevoie întotdeauna de ocrotirea şi de ajutorul nostru. Şi stai şi te gândeşti că în curând vei muri, iar ei vor rămâne singuri, că în afară de tatăl şi de mama lor, nimeni nu-i cunoaşte cu adevărat! Cine-i va accepta cu toate lipsurile lor? Cine-i va înţelege şi-i va ierta?

Şi această picătură!...

Ce se va-ntâmpla dacă ea se va năpusti asupra pământului? O, dac-am putea să ne despărţim de copii cu inima liniştită, într-o lume potolită!

Dar această picătură!... Picătura!

Am pus mâinile sub cap. Sus de tot, pe un cei cenuşiu, uşor limpezit, deasupra îndepărtatului Enisei licăreau două stele mici de mărimea unei seminţe de floare din taiga. Întotdeauna, stelele trezeau în mine simţământul unei alinări pline de melancolie prin lumina lor de candelă, prin misterul şi inaccesibilitatea lor. Cuvintele „cealaltă lume” îmi evocau nu viaţa de dincolo de mormânt, nu întunericul, ci acele stele minuscule care sclipeau din depărtare. Straniu, totuşi: de ce tocmai lumina stelelor mici, îndepărtate. Îmi umplea sufletul de o tristă alinare? De fapt, ce era straniu în asta? Odată cu trecerea anilor, am aflat: bucuria este de scurtă durată, trecătoare, deseori

amăgitoare, iar tristeţea este veşnică, binefăcătoare, statornică. Bucuria este ca fulgerul, sau mai curând ca un trăsnet care a sclipit o dată, iar apoi se depărtează urmat de bubuitul tunetului. Tristeţea răspândeşte o lumină domoală, ca o stea enigmatică, dar lumina aceasta nu păleşte nici noaptea, nici ziua: ea dă naştere gândurilor despre cei apropiaţi, dorului de iubire, visărilor despre necunoscut, fie că e vorba de trecutul întotdeauna chinuitor de dulce, fie că e vorba de viitorul ademenitor, dar vag, care te-nspăimântă şi te atrage totodată. Tristeţea este înţeleaptă şi matură, are o vârstă de milioane de ani, pe când bucuria este întotdeauna de vârsta copilăriei, arată ca un copil, deoarece în orice inimă ea se naşte din nou şi cu cât înaintezi în viaţă, cu atât ea se-mpuţinează, aşa cum în taiga florile apar tot mai rar, pe măsură ce taigaua devine tot mai deasă...

Dar ce legătură aveau toate astea cu cerul, cu stelele, cu noaptea, cu întunericul din taiga?

Sufletul meu era acela care împrăştiase peste tot în jur nelinişte, neîncredere, aşteptarea unei nenorociri. Taigaua pe pământ şi stelele pe cer au existat cu mii de ani înaintea noastră. Stelele s-au stins ori s-au fărâmat în cioburi, iar în locul lor, pe cer, s-au aprins altele. Şi copacii din taiga au murit-şi s-au născut: un copac era pârjolit de trăsnet, altul săpat de ape, altul îşi arunca seminţele în apă sau în bătaia vântului, o pasăre rupea conul de pe un cedru, îi ciugulea seminţele şi arunca resturile peste muşchi. Ni se pare că noi am transformat totul, chiar şi taigaua. Nu este adevărat: n-am făcut decât s-o rănim, s-o păgubim, s-o călcăm în picioare, s-o zgâriem şi s-o ardem cu focul. Dar n-am reuşit să-i transmitem frica, agitaţia noastră; n-am reuşit nici să-i inoculăm spiritul de duşmănie, oricât de mult ne-am străduit. Taigaua a rămas la fel de maiestuoasă, solemnă, calmă. Credem că dirijăm natura şi că putem face cu ea tot ce dorim. Dar această amăgire dăinuie numai până rămâi singur, faţă-n faţă cu taigaua, până trăieşti în taiga şi te tămăduieşti prin ea; numai atunci te pătrunde puterea ei, simţi întinderea şi măreţia ei cosmică!

La prima vedere, totul era simplu, accesibil oricărui ochi, oricărei urechi. Iată: a apărut o zibelină mică pe vârfurile copacilor, dincolo de râu, şi a pufnit de spaimă şi de curiozitate la vederea focului nostru. Zibelină a pândit veveriţe, pentru a-şi hrăni puii. Pasărea, care în (ursul nopţii s-a aşezat greoi pe un copac, a fost o femelă de gotcan. Seara târziu, şi-a părăsit cuibul spre a-şi destinde aripile. Ghearele i-au înţepenit sub burtă de-atâta nemişcare – îşi pierduseră obişnuinţa de a se agăţa de ramuri – de aceea i-a trebuit atâta timp pentru a-şi face loc pe o creangă. După ce s-a uitat de sus dacă nu cumva vreo fiară se furişează pentru a-i lua ouăle lăsate în cuib, zburătoarea a alunecat în jos, ca o umbră, să mai îmbuce seminţe sau boabe de merişor din vara trecută şi, după ce s-a rotit în jurul copacilor, s-a întors din nou la buşteanul pestriţ, sub care avea, într-un cuib rotund, cinci ouă la fel de pestriţe ce cu greu puteau fi descoperite. Cu trupul său fierbinte, de pe care şi-a smuls penele lăsându-şi burta goală, a acoperit ouăle, şi a închis ochii moleşiţi: pasărea clocea pui, mici cocoşi-de-munte.

În apropiere de mormanul de crengi uscate a trecui o femelă de maral cu puiul ei. Mişcându-şi uşor urechile dintr-o parte în alta, mama îşi tot înfigea botul în pământ, ciupind câte-o frunză, nu atât pentru că i-ar fi fost foame, cât pentru a-şi învăţa puiul să pască. Un elan ajuns la apele Oparihăi, mai sus de tabăra noastră, mesteca frunze şi iarbă de apă, ducând după el prin râu resturi de hrană. Mugurii liliachii ca nişte jucării se umflaseră pe ramurile cedrilor, iar peste o lună, două, aceşti muguraşi aveau să se transforme în conuri mari, în care se vor coace seminţe galbene, poleite cu lac. A venit în zbor gaiţa de culoarea focului, a deşurubat, a rupt, Dumnezeu ştie de ce, un con de cedru liliachiu, s-a ascuns printre tufişuri şi s-a apucat să ţipe cu o voce scârboasă ce nu se potrivea cu frumuseţea ei meridională, multicoloră. Ţipătul, umbra gaiţei prădalnice în stare să mănânce şi ouăle, şi puii, şi chiar pasărea care clocește, speriară un fluierar care şedea între pietricele. Alergase până la râu, fie să bea apă, fie să se admire în

oglinda undei. În timp ce o codobatură cenuşie zbârnâi, zburând din ascunzişul său. Înşfăcă în zbor un ţânţar sau o altă gâză şi o zbughi printre floricelele cu tulpina înaltă de un roşu aprins, floricele ce semănau la frunze, culoare şi ca aspect general cu lăcrămioarele. Dar aici nu putea fi vorba de lăcrămioare! Floarea aceea era usturoiul sălbatic. Peste tot, ea a devenii mai aspră, mai scorţoasă şi numai în inima taigalei, sub un mal umbrit, se umplea cu seva dăruită de gheţuri. Iată cristalele gheţurilor care începuseră să sclipească de partea cealaltă a râului, pe locurile unde se topise zăpada; muguraşii liliachii ai cedrilor se vedeau legănându-se, codobatura se hrănea, găinuşa de baltă se gătea. Presuri de zăpadă, ca mici pete albe, se zoreau pe tulpina copacului...

Aşadar?...

Şi ce dimineaţă se înfiripa!

Nici n-am băgat de seamă cum s-a furişat. Întunericul s-a împrăştiat, s-a topit, ceaţa a dispărut, lăsând la vedere trunchiuri pestriţe de copaci. Bufniţa, care în plină noapte hoinărise în jurul râului şi de fiecare dată când ajungea în lumina focului nostru se dădea speriată înapoi, a intrat printre sălcii, a fixat cu privirea, tabăra noastră şi, fără să mai vadă nimic, s-a" micşorat sub ochii noştri, înfăşurându-şi penele tot mai strâns în jurul trupului. Cufundării au lovit apa cu aripile, şi-au luat zborul, au trecut cu un şuierat deasupra noastră, întorcând, toţi odată, capetele spre foc şi zorindu-şi puţin zborul din pricina fumului ce se legăna molatic.

Totul se petrecea într-o ordine firească! Iar eu nu voiam să mă gândesc la ce se petrecea dincolo de taiga! N-aveam niciun chef! Ce bine că, în nord, noaptea de vară e scurtă şi nu-i întuneric beznă ca în mormânt! Dacă noaptea ar fi fost lungă şi întunecoasă, atunci şi gândurile întunecoase şi nesfârşite mi-ar fi năpădit mintea şi m-ar fi făcut să adun într-un tot acea linişte feciorelnică, infinită, cu lumea cealaltă, în plină fierbere, acea lume inventată şi construită de om, care l-a zăvorit în celulele oraşului...

Măcar pentru o singură noapte, am reuşit să mă despart

de această lume şi sufletul meu s-a liniştit, şi-a revenit, a căpătat certitudinea existenţei fără de sfârşit a universului şi a trăiniciei vieţii.

Taigaua respira, se trezea la viaţă, creştea.

Dar picătura?!

M-am uitat împrejur şi din cauza stropilor argintii, contopiţi aici, foarte aproape, într-o masă strălucitoare compactă, am închis ochii. Inima mea a zvâcnit şi a încremenit de bucurie: pe fiecare frunză, pe fiecare ac de conifer sau firicel de iarbă, în corolele florilor, pe pământuful tecilor de „berbecul;", pe ramurile brazilor albi, pe capetele căzute din vatră şi rămase neatinse de foc ale lemnelor, pe haine, pe arborii uscaţi, ca şi pe tulpinile copacilor vii – chiar şi pe cizmele băieţilor cufundaţi în somn – licăreau, sclipeau, iradiau picăturile şi fiecare dintre ele scăpăra câte-un strop minuscul, de lumină; dar împreună, aceşti stropi acopereau totul în jur cu strălucirea triumfătoare a vieţii şi parcă pentru întâia oară într-un sfert de veac cât trecuse de la război, neştiind cui să-i aduc în această clipă prinos de recunoştinţă, am murmurat sau, poate, am gândit: „Ce bine că n-am murit în război şi că mi-a fost dat să trăiesc şi să văd această dimineaţă..."

Totul împrejur era umezit, saturat de apă dătătoare de viaţă, frunzele stăteau plecate cu vârfurile în jos şi – cu un foşnet abia auzit – picăturile începură să curgă, să şiroiască pe pământ, pe nisip, pe malurile Oparihăi, pe o toporişcă galbenă, pe micul rucsac cenuşiu, pe copacii uscaţi, căzuţi în râu. Iarba se culcase smerită, florile se aplecaseră, acele de cedri se întorseseră cu vârful în jos; dincolo de râu, ciorchinii de mălin se prefăcuseră în smocuri de vată, băieţii şedeau, zgribulindu-se, lângă focul care ardea tot mai slab, cu genunchii strânşi mai aproape de piept, câinii se sculară în picioare, întinzându-şi mădularele, căscară cu gura larg deschisă, scoţând un scheunat uşor.

— Ce v-a apucat, afurisiţilor! i-am dojenit cu blândeţe. O să vi se rupă fălcile de-atâta căscat!

Kukla a dat din coadă în semn de scuză şi a închis botul. Tarzan a scheunat cu disperare, punând capăt unui căscat

dulce şi s-a apucat să se scuture, împrăştiind nisip şi fire de păr. L-am alungat de la foc, m-am descălţat, am atârnat pe ţăruşi obielele care se umeziseră în cizmele de cauciuc şi, suflecându-mi pantalonii, am pornit să traversez râul. Am simţit cum picioarele îmi sunt strânse ca într-un cleşte de gheaţă; mi s-a tăiat respiraţia şi m-a cuprins senzaţia de greaţă. Totuşi am traversat râul, am luat un braţ de usturoi sălbatec, l-am aruncat lângă foc, m-am încălţat din nou şi am aruncat o privire: undeva, în partea de sus a râului vecin, Surniha, dincolo de cocoaşa bancului de nisip, în spatele pădurilor, a taigalei, se arăta soarele. Nicio rază nu străpunsese încă, cu acele sale ascuţite, cojocul taigalei, dar tot cerul, de la un capăt la altul, se brăzdase, devenise albicios şi profunzimea boltei începea să se topească, să se topească mereu, făcând loc unei nuanţe de azuriu pal, străvezie şi rece, în care se simţea, tot mai perceptibil pentru ochi sau pentru un alt simţ mai ascuţit şi mai perceptiv, un început de căldură încă sfioasă, lipsită de puteri.

Un duh viu a umplut împrejurimile, pădurile, tufişurile, ierburile, frunzele, Şi-au reînceput zborul muştele, gândacii cu frunţile lor ca de fier şi buburuzele se izbeau de tulpinile copacilor şi de pietre, veveriţa tărcată s-a spălat cu lăbuţele pe un buştean împotmolit în râu şi, lipsită de griji, a luat-o la picior; de peste tot veneau ţipetele alunarilor, iar focul nostru, care abia mai pâlpâia, s-a-nviorat, a trosnit de mai multe ori împroşcând cu cărbune şi s-a-ncins de la sine. Din cauza zgomotului făcut de înteţirea focului, undeva prin apropiere, dincolo de crângul de sălcii, ceva s-a mişcat greu, cu un horcăit şi s-a auzit zgomot de pietre răsturnate. Clinii s-au năpustit spre tufişuri, scuturându-le de rouă şi întrecându-se în lătrat, iar bufniţa udă şi somnoroasă, după ce s-a legănat pe salcie, şi-a luat avânt, dar nu a putut zbura departe şi s-a lăsat pe muşchiul de dincolo de râu.

— E un elan! zise Kolea ridicând capul şi ştergându-şi buzele umflate de înţepături şi ochii somnoroşi; a dat câte-un bobârnac peste bot clinilor uzi, reîntorşi într-o clipă din urmărire: – Nemernicilor, dormiţi şi nu vă pasă că oamenii

puteau fi mâncaţi...

Kukla s-a întors ruşinată. Tarzan, crezând că frate-meu se joacă, s-a urcat pe el cu labele murdare. Kolea l-a trântit în nisip şi l-a plesnit pe burta udă cu atâta putere, încât au sărit stropii.

Dacă frate-meu se juca, însemna că i-a trecut supărarea.

— Destul cu ştrengăriile! am bodogănit eu în virtutea dreptului de frate mai mare şi, scoţând din rucsac o bucată de săpun, i-am spus să se spele. Apoi m-am grăbit să trec vadul spre cedrul care continua să stea la fel de neclintit în râu, cu fruntea împotriva cursului apei: lipanul acela baban nu-mi dădea pace, mă îmboldea la fapte. Pluta a atins suprafaţa apei, s-a îndreptat şi a lunecat rapid de-a lungul copacului. M-a apucat căscatul şi tocmai când gura mi-era cuprinsă de un spasm, pluta, fără izbituri şi salturi, a dispărut în curentul apei. Nu am apucat să-mi termin căscatul dulce, când am simţit că în undiţă se zbate un peşte puternic care, încercând să se ascundă sub cedrul noduros, se proptise în valurile refluxului ce plesneau peste el Dar eu n-am lăsat lipanul să intre sub cedru, pentru că acolo s-ar fi putut strecura printre ramuri şi mi-ar fi scăpat, ci l-am dirijat rapid şi – din mers – l-am scos pe bancul de nisip. Peştele bătăios şi sclipitor se zbătea încovrigându-se în firul scurt al undiţei a cărei coadă se curba; niciun alt peşte de apă dulce nu s-ar fi putut arcui în undiţă: doar lipanul şi păstrăvul sunt în stare de asemenea figuri de circ!

Kolea, scoţându-şi din apă faţa plină de săpun, j-a strigat fiului meu:

— S-a zis cu lipanul tău!

— Ce frumuseţe de lipan! a spus fiul meu, ridicându-şi capul şi clipind des, apoi, încălţându-se, i-a făcut cu ochiul unchiului său: L-aş fi prins eu, dar tata n-a putut dormi toată noaptea din cauza lipanului – lasă-l să se bucure!...

— Ia te uită la ei, ce glumeţi sunt! V-aţi făcut somnul, v-aţi înviorat! Numai „scrumbia” mai lipseşte!

Dar şi fără Akim, erau la înălţime. În timp ce-şi beau ceaiul, glumeau pe socoteala mea şi dojeneau câinii, cărora le scăpase elanul.

Soarele s-a ridicat brusc, în toată strălucirea sa, deasupra pădurii şi a străpuns-o de la un capăt la altul cu mănunchiuri de raze ce se fărâmiţau în apele repezi ale Oparihăi. Din depărtare s-a auzit un freamăt ce-a cuprins întreaga pădure; vântul nu ajunsese încă până la tabăra noastră, dar din foc au început să sară fulgi de funingine, frunzele păducelului au tremurat, plopii au şuşotit, iar petalele albe de mălini ca nişte solzi au atins apa râului. Dar iată că s-au clătinat mai întâi vârfurile dese ale cedrilor, apoi a zvâcnit şi s-a rupt crucea de pe un brad înalt, pădurea s-a mişcat, şi-a legănat ramurile, şi prima rafală de vânt a răzbătut până la râu, a smuls flacăra din foc, a învolburat deasupra lui un fum înecăcios; dar freamătul ce înainta ca un val era încă departe, îşi aduna puterile, nu se hotărâse să se dezlănţuie în timp ce fiecare copac, fiecare ramură, fiecare cetină se legănau mai unite, într-un ritm tot mai desăvârşit; freamătul îndepărtat al taigalei, fără a ieşi încă din adâncurile pădurii, a adunat, a unit, a aspirat mişcarea tuturor frunzelor, ierburilor, cetinilor, ramurilor, vârfurilor; a crescut, transformându-se într-un vuiet cu răbufniri, s-a rostogolit vijelios în valuri, a adus de dincolo de pădure un nor, apoi încă unul şi deodată nori mici cârlionţaţi, pufoşi, ca o turmă de miei, au acoperit toată întinderea cerului şi, judecând după o uşoară opacitate care parcă unsese o felie de cer şi muchia pădurii, unindu-le, se putea ghici apropierea dinspre nord a unor nori negri.

Iată de ce, cu o zi înainte, respiraţia era îngreuiată, aerul îmbibat de roiul de musculiţe îţi istovea trupul şi-ţi chinuia inima: se apropia furtuna.

Mergeam repede, pescuiam puţin, vântul devenea tot mai violent şi pe Enisei nu e de glumit cu vântul, mai ales cu cel de miazănoapte. Barca noastră era veche, motorul aproape complet uzat, noroc că piloţii erau pricepuţi.

Taigaua se legăna, ramurile cedrilor şuierau, iar frunzele mestecenilor, ale plopilor şi ale altor arbori se zbuciumau. Kolea ne zorea tot mai îndârjit şi-l certa pe Tarzan. Acesta nu putea merge deloc pe perniţele rănite ale labelor care se umflaseră peste noapte şi rămânea din ce în ce mai mult în

urmă, scheuna a jale, apoi glasul lui a devenit un adevărat plâns. Noi voiam să-l aşteptăm şi chiar să-l luăm în braţe, dar frate-meu a ţipat la noi şi a rupt-o la fugă spre Enisei.

Cu cât ne apropiam de fluviu, cu atât palele de vânt deveneau mai puternice. În adâncul taigalei, vântul se simţea mai puţin în vuietul ce se întindea, compact, deasupra capetelor noastre, şi nu ne mai înspăimânta atât. Pe Enisei însă apărură coame albe de spumă, vântul bătea. În rafale, vuietul când se întărea, când slăbea, furtuna se înteţea, alungând de pe fluviu bărcile şi vasele mici.

Akim strânsese lucrurile, pregătise barca, ne aştepta, şi când ne-a văzut, în loc de bun venit, a început să înjure:

— Dumnealor sunt orăşeni, nu prisep cum devine cazul! Dar tu, tu se ai în căpăsâna ta? îl apostrofă pe Kolea.

— Tarzan a rămas în urmă. Va trebui să-l aşteptăm.

— Dacă-l aşteptăm pe Tarzan, pierim noi! Akim respinse scurt pretenţiile noastre de orăşeni şi se mai îmblânzi doar după ce am reuşit să desprindem barca şi să ieşim din bătaia valurilor care se spărgeau la mal. Nu se prăpădeşte el, zăpăsitul! O să zacă în taiga, o să flămânzească si o să se mai deştepte.

Treceam în partea bătută de vânt, sub un mal abrupt şi abia atunci am înţeles de ce paşnicul Akim era supărat. Valurile băteau în prora bărcii şi uneori o acopereau complet. Noi aruncam pe rând apa din barcă, cu borcane, cu căldarea sau cu vâsla. Dar câtă apă poţi scoate cu borcanul sau cu vâsla? Mi-am scos o cizmă şi m-am apucat să arunc apa cu ea. Akim, ţinând strâns în mâini cârma, tăia valurile cu prora înaltă a bărcii, şi într-un moment de răgaz, a dat din cap aprobator către mine. Fiul meu, care nu mai fusese pe un fluviu atât de mare pe timp de furtună, alb la faţă, lucra tăcut şi nu se uita peste bord. Bătrânul şi credinciosul motoraş se opintea din răsputeri, lăsând să-i scape fum nu numai pe ţeava de eşapament, dar şi prin propriile sale crăpături. Zgomotul lui aproape se pierdea, trepida de încordare din toate încheieturile, când cârma se lăsa în jos şi vinciul fora în adânc. Barca urca cu greu pe coama valului şi după ce ajungea pe creastă, pe vârful alb

clocotitor, motorul, pufnind vioi, cobora barca din nou cu îndrăzneală pe panta valului, în mijlocul apelor învolburate, în vreme ce inima ba se umfla în piept ajungând până la gât, ba cădea ca o cărămidă în burtă.

Dar iată că, în sfârşit, barca încetă să mai fie aruncată de jos în sus şi de sus în jos, apa nu mai pătrundea peste bord, deşi prora se mai ciocnea, din când în când, de câte-un val, făcându-l ţăndări. Akim s-a muiat, şi-a suflat nasul peste bord, din fiecare nară pe rând, a prins cârma sub braţ, a aprins o ţigară şi, trăgând cu poftă din ea, ne-a făcut cu ochiul. Kolea s-a culcat pe locul sortit mărfurilor, lângă prora căptuşită cu tablă, şi-a băgat capul sub streaşină, s-a acoperit cu o scurtă din foaie de cort şi cu o vestă a lui Akim şi s-a prefăcut că doarme.

Akim a aruncat din gură ţigara care ardea strâmb din cauza vântului, a tras cu piciorul spre sine nişte ramuri de brad şi, mestecând un smoc de usturoi sălbatic, de parcă avea de gând să-l înghită, a strigat cu gura plină:

— Ei, cum a fost? Mai mergem la pescuit?

— Desigur! am răspuns noi, poate cu prea multă voioşie. Fiul meu, ud din cap până în picioare, s-a târât în patru labe prin luntre şi s-a culcat lângă Kolea. Acesta l-a prins de mână, l-a tras spre el. Încercând să întindă micuţa vestă peste amândoi.

Dincolo de cârmă, de valurile abrupte ce se ridicau iar, a rămas micul râu Opariha cu gurile sale lucitoare, acoperite de tufele de răchită ca de nişte cârlionţi încărunţiţi şi de o dungă roşie de măceş ce înflorea pe sprânceana malului. Mai departe, se întindea compactă taigaua şi – deşi o cunoşteam – ea se închidea din nou în sine, înstrăinându-se. Dunga albă, formată din piatră de var şi de nisip ne despărţea din ce în ce mai mult de Eniseiul zbuciumat, de pădurile întunecate ce păreau nemişcate, de defileurile îndepărtate, şi numai mişcarea lină, catifelată a ierburilor din lunca râului – printre care şerpuia, rătăcea, se zbătea panglica albăstruie a Oparihăi – înviora depărtările; şi deşi au trecut de atunci multe zile şi nu puţini ani, de îndată ce închid ochii, îmi apare în faţă panglica albăstruie, care

tremura pe tâmpla pământului şi alături de ea – bastionul monolit al taigalei, sudat timp de secole pentru veşnicie...

Damka

Trecuseră câţiva ani de la acea noapte de neuitat, de pe malul Oparihăi – noapte atât de neobişnuită pentru agitata noastră viaţă de astăzi – când am primit o telegramă de la fratele meu prin care mă ruga să vin urgent la el.

Nu-l doborâse boala de inimă, ci el fusese cel ce reuşise s-o înfrângă. Dar nenorocirea nu vine niciodată singură: apăruse o boală mult mai cumplită – cancerul. De cum mi s-a înmânat telegrama, mi-a sărit inima din loc: „cu trecerea anilor, am devenit superstiţios şi temător; acum mă tem de telegrame...”

Pe aeroportul orăşelului Eniseisk – bătrân de ani, atât ca înfăţişare, cât şi prin obiceiurile sale, plăcut la prima vedere, dar având. În interior acel aer cazon propriu tuturor gărilor sumbre din regiuni îndepărtate, mai ales nordice – un bărbat pirpiriu, cu dinţii stricaţi, cu perciuni cărunţi ca de pâslă şi cu ochi de copil ce luceau într-o faţă suptă, distra publicul povestind cum fusese nu de mult judecat şi pentru ce se alesese cu un an de muncă forţată.

„Ce neghiobi sunt judecătorii ăştia!, râdea bărbatul. Lucrase la un club ca fochist, făcea foc în sobe, dar focul se face numai iarna! Orice prost ştie asta! Înseamnă că el i-a păcălit cu o jumătate de an!”

În mijlocul gării, pe pardoseala spălată, se întindea o pată albă – cineva spărsese o sticlă cu lapte. Cioburile trosneau sub picioare, lichidul se întindea prin sală şi ori de câte ori cineva cu încălţările murdare călca în lapte, acesta se încăpăţâna să rămână alb; iar acest alb imaculat părea un î-eproş adresat nouă, tuturor celor care până nu demult mai umblam chirciţi de foame. Fotoliile moderne,

capitonate cu piele artificială, erau crestate cu lama. Căptuşeala murdară, lustruită de şezuturile oamenilor se încreţea printre fâşiile de piele. În gară bâzâiau insinuant musculiţele, se roteau ţânţarii care înţepau picioarele oamenilor şi se strecurau sub fustele femeilor, astfel că cele care încă nu se gătiseră cu pantaloni îşi dădeau seama că aici pantalonii nu reprezentau un ultim strigăt al modei, ci un veşmânt strict necesar. Pe geamurile ferestrelor urcau cu încăpăţânare şi apoi lunecau în jos ţânţarii ghiftuiţi de sânge. Un băiat cu braţul drept imobilizat în ghips se apucase să-i strivească cu mâna stângă. Pe o parte a geamurilor se scurgeau picături roşii, iar pe partea cealaltă, picături străvezii de ploaie. Urmele şerpuitoare lăsate pe geam coincideau, dar dârele de sânge nu se contopeau cu cele străvezii, nu se anihilau reciproc şi acest desen pe sticlă părea că reprezintă o sinistră şi de nepătruns enigmă a existenţei.

— Încetează! O femeie care stătuse până atunci retrasă într-un colţ, încălţată cu cizme din pânză impermeabilă şi îmbrăcată cu o veche bluză croşetată, lovi uşor mâna sănătoasă a băiatului care, depărtându-se de fereastră şi aşezându-se supus, se lipi de ea. Femeia şi-a aşezat mâna bolnavă a copilului pe genunchi, l-a strâns mai aproape de trup şi după ce a scos un oftat adânc, s-a liniştit.

— Trrră-ă-iim noi azi. În veselie, dar mâine mai bine-o să fie! şi-a anunţat iar prezenţa bărbatul cel pirpiriu cu dinţii stricaţi care, între timp, dispăruse. După ce-a agitat o sticlă cu vin de proastă calitate, a început să bea direct din ea, mişcându-şi spasmodic mărul lui Adam, umflându-şi venele, icnind şi gemând uşor. Deşi bea cu greu şi înghiţise în silă o nimica toată, a chicotit totuşi cu poftă, a dat din cap şi a proclamat:

— Strrraş-şnică, mama ei! Şi a-nceput să scoată nişte sunete despre care nu te puteai dumeri dac-aduceau a tuse sau a râs. – Ea zice: „Acuzat, ridică-te-n picioare!” Nu pot, zic, nemâncat, zic. Toţi banii s-au dus pe amenzi. Văleleuu!

Şi în faţa avionului, omul şi-a continuat glumele. După ce a dat gata sticla cu vin, a devenit încă mai guraliv şi mai

sâcâitor; şi-a prins în butoniera de la vastă o floare de păpădie, a-ncercat să agaţe cu un compliment o frumuseţe de femeie tânără şi trupeşă, cu sprâncenele negre: „Ochişorii tăi sunt ca diamantele, doar că nu se rostogolesc!” şi a arătat cu degetul spre floarea de la butonieră în semn că, deh! el nu e-nsurat şi c-ar vrea s-o peţească.

— N-ai ţine la tăvăleală nicio singură noapte! Te-aş da gata! i-a retezat-o scurt, dar fără supărare, femeia.

La avion, aşa cum se obişnuieşte pe aeroporturile îndepărtate, aproape nesupravegheate, călătorii au fost lăsaţi să aştepte. Aici, aviatorii sunt copleşiţi de propria lor importanţă şi dacă nu fac pe grozavii, socot că riscă să-şi piardă demnitatea. Pistele de decolare erau aşezate într-o depresiune, iar aeroportul era înconjurat de bălţi şi de tufişuri. După o ploaie călduţă şi plicticoasă, ţânţarii s-au năpustit iar asupra călătorilor. Pe bărbatul cel pirpiriu ţânţarii nu-l atacau din pricina alcoolului cu care era îmbibat, după cum explica el, în timp ce, cu limba-i împleticită, făcea glume pe socoteala femeilor. Acestea se plesneau cu palmele peste coapse, îşi strângeau picioarele, iar unele dintre ele, lăsând ruşinea la o parte, alungau insectele prădalnice băgând mâna pe sub fustă.

— Suu-u-ge! Su-u-ge ţânţarul! Deşteaptă insectă, grozav de deşteaptă! Simte unde-i carnea mai dulce!

— Măi scârnăvie! Când ţi-oi da una, te răstorn! s-a înfuriat tânăra. Ţi-ai găsit unde să-ţi dai drumul la gură! Aici sunt copii, şi tu vorbeşti ce nu trebuie...

— Tac, tac! Bărbatul cel pirpiriu a ridicat braţele în semn de capitulare. Mâinile îi erau stâlcite, zgâriate, nespălate. Câte-o mai fi tras bărbatul ăla al tău!

— Adică ce am mai tras eu cu el! Un adevărat „bampir”! V-aş atârna de gât tuturor un bolovan şi marş în „Anisei”! şi fără a se adresa cuiva anume, a continuat cu voce tare: Ce-i păsa? S-a ghiftuit, a băut cât a vrut, putere avea, sângele-i fierbea şi i-a venit pofta de bătaie. Să mă bată însă pe mine, nu-i venea la socoteală, că-l atingeam eu mai zdravăn!... A găsit el pe unul pirpiriu pe care l-a bătut de l-a

făcut piftie. Acu stă ca boieru la zdup, are de toate; nimeni nu fură aşa podoabă şi mai pretinde şi pachete de-acasă. Ce mai viaţă! Iar celălalt, schiloditul e la spital şi eu mă zbat cum pot: un pachet la spital, altu la-nchisoare, apoi du-te la muncă, îngrijeşte copilul, fă-i soacrei pe plac... şi pentru ce toate astea? Pentru că bărbatul meu, dragul de el, a dus-o numai în chefuri. Piei, broască râioasă! S-a-ndreptat cu pieptul înainte spre omuleţul care, retrăgându-se în faţa atacului ei năvalnic, începuse să se schimonosească mai ceva ca-nainte, să dea din picioare şi să facă cu ochiul.

— Ce-aş mai bea şi ce-aş mai chefui! Omul tău este la zdup, de n-aş ajunge şi eu acolo!...

— O s-ajungi, o s-ajungi! i-a urat femeia şi, oprindu-se, a scuipat cu năduf: Mi-e scârbă de voi, ăştia cu guri spurcate, sunteţi mai răi ca moartea!

Omuleţul, deşi se fandosea, nu depăşea limita dincolo de care se trece de la vorbe la fapte şi, lăsând în pace femeia, a încercat să mă agaţe pe mine, îndrugând ceva despre pălăria şi despre silueta mea. Nu l-am lăsat, s-o i-a razna. „Tacă-ţi fleanca! i-am spus, că de nu, ţi-o astup cu pălăria-!” Femeia m-a privit atent: copleşită de durerea ei, îşi dădea seama şi de durerea mea, aşa cu a scos un oftat resemnat, urmărindu-şi firul gândului:

— De i-ar aduna pe toţi beţivii, pe toţi golanii ăştia, într-un loc bine păzit, după o poartă ferecată, să nu vadă nici vin, nici altceva şi să lucreze cât e ziua de mare. Că nu se mai poate! Nu poţi face un pas, tu, om cinstit, fără să dai de ei!

În sfârşit, uşa avionului s-a deschis. Bărbaţii s-au înghesuit pe scară ca nişte zmei, împingându-se unul pe altul până înăuntrul avionului, dând la o parte femeile dintre care două erau cu copii.

— Parc-ar fi armăsari, lua-i-ar dracu! Ce viteji sunt când e vorba de băut vin sau de-nghesuit, muierile! bombănea femeia cea tânără în timp ce-o ajuta pe alta cu copil să urce scara. Bărbaţii şi flăcăii, încântaţi de isprava lor, se aşezau comod pe locurile cucerite, râzând şi făcând glume pe

socoteala acelor gură-cască rămaşi în urmă. Eu am lăsat femeile să treacă înainte – de! eram absolvent al Şcolii superioare de literatură din Moscova, am stat doi ani în căminul Institutului de literatură, mi-am însuşit regulile de bună purtare în societate şi am rămas fără loc. Bilet aveam, prezent eram, avionul venise, dar loc nu era: piloţii luaseră în plus – până la Ciuş – o fată, cunoştinţă de-a lor – asta era! – şi, cu îndărătnicie, nu mă „vedeau". Am stat în picioare, printre fotolii, în mijlocul compartimentului, ţinându-mă de poliţa pentru bagaje şi nu speram, o! nu! ci pur şi simplu mă întrebam: îmi va oferi vreunul dintre băieţii tineri locul său, măcar după o jumătate de drum? Mai ales că urmele războiului se puteau vedea, cum se zice, şi cu ochiul liber, însă n-am auzit decât următoarele cuvinte, aruncate în gol: „

— Intelectuali avem cu duiumul, dar locuri nu se găsesc! Văleleuuu!

Bărbatul cel pirpiriu avea chef de vorbă, când în uşa deschisă a compartimentului a apărut pilotul secund care se ridicase în silă şi, apropiindu-se de pasagerul sâcâitor, a spus;

— Dacă nu te-astâmperi, te evacuez fără paraşută.

Pilotul a fixat între fotolii o curea nu prea lată ce semăna a chingă pentru cai şi mi-a făcut semn să mă aşez. I-am mulţumit politicos. După ce a mormăit „cum doriţi", pilotul s-a retras în cabină.

Omuleţul a tăcut ascultător. Gâtul lui subţire, ca de găină, străbătut de vene, s-a frânt, iar capul care semăna cu o ridiche s-a prăbuşit între fotoliu şi peretele avionului, bălăbănindu-se şi lovind marginea peretelui.

Ceilalţi călători au aţipit şi ei. Avionul zbura la altitudine mică, pârâia zdravăn, dar paşnic în felul său, iar când cădea în goluri de aer şi se redresa duduind din greu, părea că horcăie şi zăngăne, cerându-şi iertare că se scutură în mers de-un nor ce s-a lipit de el, după care lua din nou înălţime.

Am răsuflat uşurat. Cât de lipicioşi şi de sâcâitori sunt beţivanii! Te cuprinde ruşinea când îi vezi şi-i asculţi pe neisprăviţii ăştia, mai ales pe cei în vârstă, striviţi de viaţă,

care-şi expun neghiobia în public!

Mă păcăliseră zburătorii şi-mi păpaseră scaunul, dar râul fusese şi spre bine: avionul zbura aproape tot timpul deasupra Eniseiului şi – stând în picioare – am putut urmări prin hublou privelişti minunate! Fiind originar din regiune de munte, habar n-aveam că de-a lungul Eniseiului mijlociu se întindeau, cât vedeai cu ochii, depresiuni acoperite cu mlaştini, cu păduri rare şi sărace, cu bălţi brun-roşcate şi smârcuri gălbui printre ele. Sub aripa stângă, apăreau lacurile asemenea unor pete sau unor brazde. Împestriţate de cârduri de raţe sălbatice, de lebede şi de pescăruşi ca nişte scântei albe. În timp ce sub aripa dreaptă, de-a lungul malului înalt, se vodca o geamandură roşie aidoma unui cufundac alergând în întâmpinarea noastră, iar deasupra ei se aplecau stâncile roşcate, printre adânciturile cărora urcau în fugă, ţinându-se de mână, copacii: salcâmi acoperiţi de ciorchini galbeni, caprifoiul, sângerul şi aglica, precum o spumă albă. După ce ajungeau pe vârful dealului, copacii îşi desfăşurau, larg şi victorios, ramurile. Câmpia râului împestriţată de pâlnii ca de explozia unor mine – apa se învolbura deasupra bulboanelor – era largă şi în general liniştită şi doar aceste pâlnii, cu zgârieturile făcute de ghearele cataractelor de piatră şi cu oglinda apei zbârcită la colţuri, de parcă era atinsă de-o groapă, dovedeau totuşi că, jos, sub noi, nu e o câmpie, ci un fluviu plin de apă şi de necontenită mişcare. Vârfurile insulelor moţate aruncau săgeţi de-a lungul valurilor, fâşiile de mâl se despărţeau, ici şi colo, de fluviu, formând braţe strălucitoare, încărcate parcă de argint-viu, şi se îndreptau repezi spre păduri, pierzându-se în adâncul lor.

Sclipiri de argint şi de aur pe ape, o frântură de spumă albă, strălucitoare, pe cocoaşa fluviului – care curând s-a dovedit a fi o motonavă; plajele de nisip acoperite de pescăruşi semănând de sus, mai degrabă c-un roi de fluturi albi; ciorile plictisite rotindu-se deasupra taigalei ce se usca, unde întotdeauna puteau găsi ceva de-ale gurii; o colibă acoperită la repezeală cu coajă de brad; pe un mic istm verde, un foc din care se-nalţă limba firavă şi vineţie a

fumului – lângă acei pescari care, oricine ar fi fost ei şi oricum ar fi trăit la oraş, pe malul râului rămâneau întotdeauna primitori şi prietenoşi. Priveau la noi cu mâna streaşină la ochi; un pescar mărunţel în chiloţi cu negru şi portocaliu a lăsat coada undiţei pentru a putea saluta avionul cu mâna; depărtare şi apropiere, clipă şi veşnicie, groază şi extaz; şi totuşi, cât de tainică este pentru noi toţi această lume atât de accesibilă!...

— Cetăţene! Cetăţene! Am revenit la realitate. Tânăra femeie mă trăgea de mânecă. Tot drumul rămăsese cu ochii închişi, ţinându-şi pe genunchi mâinile mari şi roşii – lucra probabil la plutărit sau la vite.

— la loc! a murmurat ea cu voce înceată ca la spital, sculându-se. Cred că ţi-au înţepenit picioarele.

— Mulţumesc, mulţumesc! am reţinut-o de umăr şi pentru a nu o jigni cu refuzul meu, i-am zâmbit prietenește: Am o muncă sedentară.

— A-a! mi-a zâmbit la rândul său tânăra. Mergi în concediu, la Ciuş sau în delegaţie?

I-am spus scopul călătoriei mele şi s-a-ntristat:

— Îl cunosc pe fratele tău. A lucrat ca şofer în sovhoz. A slăbit, a slăbit grozav. N-o să-l mai recunoşti.

Tăbăcită de nenorociri şi de suferinţe, cu sufletul ei sensibil de femeie, n-a mai continuat discuţia pentru a nu-mi răscoli durerea; a închis din nou ochii, savurând rarele clipe de linişte şi odihnă – sau mai degrabă – suferind, chinuindu-se în sine şi pentru sine.

Micul avion uruia, se clătina, zăngănindu-şi întruna uşa de metal. Apoi s-a aplecat brusc, lăsându-mi parcă anume posibilitatea să mai văd o dată fluviul şi pământul, numai că de data asta eram răsturnaţi pe-o parte, astfel încât cerul se apropiase de geamul avionului, rămânându-ne doar să-ntindem mâna ca să apucăm un petec de vată din nori, după care virajul s-a-ncheiat, iar avionul a început să lunece, pe panta înclinată a fluviului, spre orăşelul Ciuş.

Din văzduh, Ciuş seamănă cu toate satele din jurul Eniseiului, împrăştiate în dezordine, tixite de vechituri, fără copaci, şi dacă nu ar fi fost cei câţiva plopi plantaţi nu se

ştie când şi de cine, în mijlocul satului, nu l-aş fi putut recunoaşte. În jurul localităţii şi dincolo de-un pârâu, la gurile acestuia brăzdate de şenilele tractoarelor, se întindea – sau mai exact spus se unea cu o poiană întinsă, acoperită cu rapiţă, păpădie şi piciorul-cocoşului – aeroportul din Ciuş, cu o clădire de lemn, un dispozitiv rudimentar şi două rânduri de felinare agăţate de stâlpi mici. Pe aeroport păşteau vacile, viţeii şi caii, când micul nostru avion, virând din partea Eniseiului, şi-a început aterizarea, îndreptând u-şi botul printre semnele de pe pista de aterizare care abia se zăreau din iarbă, în faţa avionului gonea un flăcăiandru în cămaşă de culoare zmeurie, umflată de vânt, alungând cu o vărguţă o vacă bălţată ce-şi purta cu neîndemânare ugerul greoi. Părea că dintr-o clipă în alta avionul va ajunge vaca şi-o va lovi sub coada ridicată cu îndărătnicie, numai că totul s-a terminat cu bine, că şi băiatul, şi vaca, şi piloţii erau probabil obişnuiţi cu cele petrecute, ba poate chiar se mai şi distraseră puţin.

Am coborât din avion îndată după pilotul, care, cu o eleganţă studiată, îşi înclinase chipiul albastru cu emblemă, pe tâmplă, spre ochiul drept cu care privea în spaţiu pe deasupra oamenilor. Pilotul secund târa după el, ţinându-l de subţiori, pe bărbatul cel pirpiriu, care încă nu se dezmeticise din somnul adânc ce-l cuprinsese şi nu-nţelegea ce se petrece cu el. Se agăţa cu mâinile de fotolii, picioarele i se împleticeau şi din gură îi ieşeau sunete nearticulate. Pilotul i-a dat brânci din avion. După ce a căzut cu zgomot în iarbă, a scos un oftat, s-a trezit şi a cerut insistent să i se dea şapca. Pilotul a căutat sub fotoliu, de unde a aruncat o şapcă boţită. Omuleţul a scuturat şapca de genunchi, a băgat pumnul în ea s-o-ntindă, după care a-ndesat-o pe cap, cu cozorocul la spate.

Pe drumul de la aeroport, bărbatul cel pirpiriu se oprea lângă fiecare casă, povestind pe larg cum a fost judecat, pe ce termen l-au condamnat, cât de demn, ba chiar eroic s-a comportat la judecată şi ce chef straşnic a făcut la Eniseisk după o asemenea victorie. Lângă o baracă veche din

scânduri, o femeie cu faţa cafenie, osoasă, de mulatră, îmbrăcată cu o haină bărbătească ponosită, stătea de pază la castelul de apă. Aşteptându-şi soţul, care – după cum se vedea – nu prea se grăbea spre casă, strângea în mână un băţ de mălin crud.

— Damka! Damka! Damka! îl chema ea. Vino-ncoace să-ţi dau eu ţie!...

Bărbatul cel pirpiriu căpătase această poreclă ciudată din pricina râsului său bizar: un gospodar, auzind odată râsul acestuia în ograda sa, ţipase la căţea. Învinuind-o pe nedrept:

— Taci, Damka! Taci, mincinoaso! La cine latri?

Damka nimerise la Ciuş aşa cum venise şi pe această lume: din greşeală. În cel de-al doilea caz, mama sa încurcase socoteala zilelor şi astfel îl zămislise; în cazul sosirii la Ciuş; orarul fusese de vină. După ce se angajase la Igarka pentru lucrările de pe Cerskaia, Damka se pusese pe chefuit. Şi dă-i aşa, tot drumul spre locul de destinaţie, bând din banii de deplasare. În timpul escalei la Ciuş, coborâse pe mal după băutură şi – stând la coadă – îşi irosise timpul. În acest timp, vaporul scurtase timpul de staţionare şi plecase fără el. Nevastă-sa, abonată sigură la nenorocire, se întorsese şi ea la Ciuş, cu o şalupă locală şi – fără să-i spună un cuvânt – apucând un băţ dintr-o stivă de lemne, îl ciomăgise până obosise. Apoi, pusese la loc băţul. Îşi mai îmbrâncise o dată bărbatul, se aşezase pe lemne şi începuse să bocească cu voce tare, jeluindu-se unor oameni necunoscuţi de viaţa ei amară.

Lumea pestriţă din Ciuş îl acceptase pe Damka. Omul ăsta, care toată viaţa lui nu făcuse decât să taie frunză la câini, nu putea constitui în faţa locuitorilor din Ciuş o ameninţare pentru pofta lor de acaparare. Mai mult încă, datorită firii sale nepăsătoare şi a indiferenţei sale desăvârşite faţă de avuţie, intrase ca o noutate, aducând o notă de varietate, în această adunătură de oameni ursuzi şi închişi în ei înşişi. Îl dispreţuiau pe Damka, dar îl tolerau, se distrau pe seama lui, considerându-l pe el – ca şi pe alţii dealtfel – drept o nulitate care nu se pricepe să trăiască, cu

alte cuvinte să acapareze, să ia cu japca, să aducă în casă, la subsol, în groapa secretă cu gheaţă, care există aproape în fiecare curte din Ciuş, fel de fel de bunuri.

Akim şi Kolea, oameni nervoşi, dar integri, nu prea se potriveau cu oamenii locului şi nici Ciuş nu era o aşezare pe potriva lor, dar aşa hotărâse soarta: ca rudele soţiei lui Kolea, oameni petrecăreţi şi neobrăzaţi, dintre care doi vajnici fii îşi ispăşeau pedeapsa pentru bătăi cu cuţitele, să fie originari tocmai din acest sat şi nu din altul.

Copiii, nepoţii mei, jucau lapta[5] pe lângă casă; m-au recunoscut, au alergat în întâmpinarea mea, dar s-au oprit la o oarecare depărtare, zâmbind sfioşi, M-am apropiat de ei şi i-am sărutat pe obrajii prăfuiţi, lucru care i-a intimidat peste măsură, întrucât copiii Siberiei nu prea sunt deprinşi cu alintările. Apucând mânerul valizei, au început s-o tragă cu îndărătnicie, fiecare către el. La fereastră, perdeaua s-a mişcat şi s-a ivit chipul somnoros, cu ochii ce păreau parcă şi mai oblici, ai lui Akim. Şi-a plesnit palmele uimit şi a dat buzna afară din casă, desculţ, cu părul ciufulit, călcând prin găinaţ.

— Vai de mine! Ia te uită! striga el, repezindu-se în întâmpinarea mea şi exprimându-şi din mers uimirea: Aeroportul o sinea una si bună: „Nu ştim când vine avionul. Nu ştim”... Toată noaptea m-am scăldat în râu si am obosit. M-am culcat pe rogozină si dus am fost... Se mai primire pentru un oaspete! Bravo mie!

— Cum se simte Kolea?

— O să vezi si singur.

Kolea încerca să se scoale din pat, făcând gesturi stranii: mai întâi căuta să prindă cu mâna, în aer, capătul unei funii invizibile. Încercând să se agaţe de ea, pentru a se putea ridica. Tata şi-a-mprăştiat, şi-a răspândit prin lume copiii, dar gesturile şi obiceiurile sale, mai ales în ceea ce priveşte băutura, au rămas în unii dintre noi.

Nereuşind să se agaţe de „funie”, Kolea a căzut în perne şi şi-a dus mâna la ochi, o mână atât de slăbită, încât la încheietură părea despicată în două.

[5] Joc asemănător cu oina.

— Uite... m-am îmbolnăvit, nemernicul de mine! Cred că mi-a sunat ceasul...

Multe lucruri am să uit – mi se vor şterge din memorie – dar gestul acela de copil neajutorat, cuvintele acelea brutale cu care fratele meu încerca să-şi înfrângă propria-i slăbiciune, să-şi umilească boala, îmi vor rămâne veşnic în minte. Şi sentimentul de vinovăţie îmi va rămâne – de data aceasta un sentiment deosebit de acut – căci fratele meu era mai tânăr decât mine cu vreo zece ani, eu făcusem războiul şi rămăsesem teafăr, mult rău văzusem în viaţa mea, clar şi mai mult bine... El însă ce apucase să vadă? De la vârsta de nouă ani umblase cu puşca prin taiga, scosese plasa de pescuit din apa rece ca gheata, aşezase momeala pe vânt, pe frig, spărsese copci în gheaţă, făcuse tot ceea ce chefliul nostru părinte nu voise să iacă: îi hrănise pe copiii părăsiţi de acesta. De aceea îşi iubea cu atâta foc copiii, fiind uneori orbit de dragoste şi răsfăţându-i ca şi cum i-ar fi răsplătit prin compensaţie pentru dragostea cu care părinţii lui îi rămăseseră datori sau poate pentru că presimţea că aceşti copii sunt sortiţi să rămână orfani şi se temea c-ar putea avea o soartă ca a lui, că vor rătăci prin lume, îşi vor prăpădi sănătatea şi o vor lua pe căi greşite.

Seara, când a venit de la circa sanitară să-i facă injecţia cu morfină, Kolea i-a spus lui Akim:

— Voi plecaţi! Lui Vitea îi place atât de mult. Eniseiul... De ce să vă pierdeţi vremea cu mine? Şi, cu buzele tremurânde, a întors capul – îi era milă de el însuşi ştiindu-se atât de slab şi de doborât. Îndatoritor şi activ, el ar fi sărit într-o clipită în barcă să ne plimbe pe fluviu, în întâmpinarea valurilor şi a vântului, ducându-ne poate până la Opariha...

Pe colină, lângă magazinul „Kedr”, de la care cobora o scăriţă ruptă până la debarcader, se adunase tineretul – floarea oraşului Ciuş. Încă pe vremea celeilalte vizite ale mele, locuitorii de baştină încercaseră să-mi explice de unde vine numele localităţii: pe fluviul Obi, din apropierea căruia izvorăşte şi se îndreaptă spre Enisei râul Sîm, pescarilor de prin partea locului le place să mănânce cegă

crudă; o taie în bucăţi, aproape vie încă, pun sare şi piper şi o înghit cu vodcă, iar acest fel de mâncare primitivă se numeşte ciuş. Nu cumva această denumire e venită de pe Obi? Dar localnicii nu mănâncă ciuş, ci doar cegă proaspăt sărată. Locuitorii din regiunile mai nordice mănâncă, dealtfel, mult peşte crud, proaspăt, aproape viu, înfulecând – cum se zice pe acolo – îndeobşte peşte alb – păstrăvi de mare, coregoni, sau somn siberian. Aşa că numele satului se trage, mai degrabă, de la faptul că, pe vremuri, când Sîm constituia limita până la care se cultiva pământul în regiunea Eniseiului, prin părţile acelea se înmulţiseră în asemenea măsură cocoşii-de-pădure, încât primăvara, locurile unde se topea zăpada erau pline de cocoşi care se luptau între ei scoţând sunete războinice – „ciuf – fâşşş!” sunete care, la distanţă, se contopeau într-un singur sunet – Ciuşşş! Ciuşşş! Ciuşşş! Oricum ar fi fost, numele acestei străvechi aşezări ţi se înfigea în minte îndată şi pentru totdeauna.

De-a lungul râului, în sus şi în jos, satul era despărţit de lunci, de pajişti, de mlaştini şi de iazuri, de către două mici pâraie din care unul seca în timpul verii, iar prin celălalt – sprijinit de un mic dig ridicat pentru orice eventualitate – se scurgea un lichid cleios, greu mirositor. Într-un mic iaz împuţit zăceau aruncate scoarţe pentru argăseală, deşeuri de la joagăr, câini morţi, cutii de conserve, tot felul de cârpe, hârtii – toate vechiturile.

În mijlocul satului, lângă acei plopi care, fie că veneai cu vaporul, fie cu avionul, îţi apăreau primii în faţă, se amenajase o platformă de dans. Sub duşumeaua pe jumătate spartă a acesteia, se ouau găinile, iar beţivanii se târau acolo pe burtă, căutând ouă pentru gustare. Prin buruienile ce creşteau pe la colţurile gardului rupt care împrejmuia terenul „parcului”, găinile îşi plimbau puii. Cândva, existase aici şi o poartă unde se vindeau bilete de intrare la dans, dar treaba asta n-a mers deloc: nimeni n-avusese chef să dea bani pe bilete, iar flăcăii, dărâmând principiile financiare, săreau gardul trăgându-şi după ei partenerele.

Dar, mai apoi, dansul a încetat, şi muzica nu s-a mai

auzit nici ea. Poarta pe care fusese scris cu vopsea „Bine aţi venit” a fost furată şi pusă pe foc. Activitatea obştească a decăzut. Parcul a fost invadat de capre, porci şi găini, iar copiii se jucau prin el de-a v-aţi ascunselea. Târziu, în noapte, puteai auzi hohote deşucheate de râs, suspine pătimaşe, puteai admira policromia chiloţilor de nailon şi puteai orbi la vederea frăgezimii neprihănite a trupurilor goale şi libere; aici, vara, nopţile – deşi pline cu ţânţari – erau luminoase, calde, îndemnând la desfătări ruşinoase...

Dacă-l priveai dinspre chei, parcul cu plopi, cu buşteni bătrâni, cu bucăţi de gard rămase neatinse pe alocuri, cu platforma rotundă de dans părăsită, semăna cu un decor văzut din culise. În stânga, pe o colină, se încovoia sub acoperişul de scânduri cantina care se învecina cu o clădire cu un singur pilon şi cu un mănunchi de cabluri aşezate în nişte găuri făcute cu sfredelul: acesta era postul de telecomunicaţii al portului, apărat de o tăblie: „Intrarea persoanelor străine este strict interzisă”. În ciuda acesteia, în camera plină de praf şi de fum a postului de telecomunicaţii se adăposteau întotdeauna tot felul de indivizi care, fie că pierdeau un vapor, fie că îl aşteptau, deoarece debarcaderul se închidea noaptea; dar căpitanul portului şi soţia sa, căutând să menţină ordinea şi curăţenia, nu dădeau voie oamenilor să rămână pe debarcader – pretextând lupta împotriva vagabondajului – stingeau toate luminile, cu excepţia felinarelor de semnalizare, permiţând accesul călătorilor la casă, la camera de păstrare a bagajelor şi la cântar, doar cu o jumătate de oră înainte de sosirea vaselor.

În dreapta, pe aceeaşi colină, deasupra fostei albii a unui pârâu secat, pe o ridicătură ce aducea a movilă funerară, se ridica, întunecată şi sumbră, o clădire râmată de porci, cu obloanele trase, cu uşile ferecate cu bare late de fier şi bătute-n atâtea cuie, încât semănau cu nişte panouri de tir ciuruite de alice: acesta era magazinul „Kedr”, cea mai enigmatică clădire din localitatea Ciuş. Aducea a biserică închisă, mohorâtă, rece, surdă la rugăciunile oamenilor. Doar anunţurile afişate de curând şi prinse în cuie mari pe

uşi, precum şi lumina ce străbătea din interior printre crăpături arătau că această instituţie trăia şi respira.

De două ori am fost în Ciuş şi numai într-o singură zi am reuşit să văd magazinul „Kedr” deschis; în alte zile; uşile magazinului era acoperite de anunţuri ce semănau cu buletinele medicale ale unui om atins de o boală incurabilă.

La început, anunţurile erau scurte, oarecum arogante: „Inspecţie sanitară”. Apoi, un anunţ apropiat de specificul comercial „Reaşezare de preţuri”. După aceasta: „Inventar”, cuvânt rostit parcă într-o ultimă suflare. După o oarecare pauză, un strigăt sfâşietor. „Revizie”. În sfârşit, din pieptul chinuit de soldat ce a luptai prea mult de unul singur, au ţâşnit cuvintele: „Predarea mărfurilor”.

Clădirea, mucegăită şi mohorâtă, plină de chiţăitul guzganilor şi al şoarecilor, îndemna la fapte şi la gânduri dubioase, la acţiuni duşmănoase. Magazinul „Kedr”, închis ermetic, care ţinea legătura cu lumea înconjurătoare prin intermediul scurtelor buletine şi al uşii din spate, blocată de lăzi, ducea întotdeauna o viaţă încordată. Aici se schimbau fără întrerupere responsabilii şi vânzătorii, trecând direct de la tejghea în spatele gratiilor închisorii – din cauza bişniţelor şi a ciubucurilor – dar nu se schimbau nici mărfurile, nici atitudinea indiferentă a comercianţilor faţă de cumpărătorul care ar fi avut neobrăzarea să deranjeze din când în când elita locală – ai cărei membri se considerau a fi de multă vreme şi în mod stabil, lucrătorii de la tejgheaua acestui magazin sătesc – cerând detergenţi pentru rufe, chit pentru geamuri, uniforme şcolare, încălţăminte, rochii, paltoane moderne. S-au găsit chiar şi indivizi care au avut tupeul să ceară periuţe şi pastă de dinţi. Pastă de dinţi la Ciuş! Poftim! Cum se poate lucra cu astfel de oameni? Tatsu n-a văzut în viaţa lui cum arată o căruţă, iar el – mutră de papiţoi! – cere pastă de dinţi! De ce naiba să mai lucrezi! Şi de aceea, pe cele mai multe umeraşe din magazinul „Kedr” zăceau atârnate pulovere şi confecţii cu modele din anii patruzeci-cincizeci, toate învechite, prăfuite şi pătate de muşte. În schimb, din acest magazin izvorau toate noutăţile şi cele mai picante bârfe.

Dar câtă bucurie, câtă veselie le aducea locuitorilor din Ciuş micul difuzor aşezat pe acoperişul centrului de telecomunicaţii din port! Urla zile şi nopţi de-a rândul, informându-i despre mersul vieţii din ţară şi de pe toate continentele sau transmiţând muzică. Seara, între „Kedr” şi cantină, se plimba tineretul, aşteptând cu nerăbdare vaporul de pasageri, în speranţa că odată cu sosirea lui se va întâmpla ceva, că va sosi vreun oaspete sau, poate, se va încinge vreo bătaie. Şi deşi legea privind combaterea alcoolismului intrase în vigoare cu toată autoritatea – toate magazinele ce vindeau băuturi spirtoase fiind închise, fapt verificat de miliţianul satului în persoană – mulţi erau totuşi bine abţiguiţi. Dintre bărbaţii care beau aşezaţi pe buşteni lângă fluviu, unii se şi tăvăleau pe jos. Damka nu se dădea bătut. Probabil că reuşise să „aţipească puţin”. Nu se dădeau bătuţi nici Comandorul, nici Grohotalo, că pe eroii ăştia doar cu tunul i-ai mai fi putut doborî. Dinspre fluviu, din direcţia buştenilor, se auzeau discuţii aprinse, printre care se strecura mereu exclamaţia „Văle-le-uuu!” Probabil că Damka povestea despre călătoria sa la Eniseisk.

Pe colină a apărut deodată un grup pitoresc. În faţă, plesnind din franjurile prăfuite ale pantalonilor, păşea, sigură de ea, o fată îmbrăcată cu o vestă lungă din catifea reiată, trasă în chip de salopetă peste un pulover portocaliu. Sosită în vacanţă, de la universitate la casa părintească, boită cu smoală sau ceva şi mai negru, fata îi făcuse praf pe toţi cu frumuseţea sa, cu îmbrăcămintea ei scumpă, cu felul său civilizat de a bea vinul, înghiţitură cu înghiţitură, după care trăgea adânc în piept câte un fum de ţigară. Pe sânii ei îmbietori strălucea un medalion de aur în greutate de cel puţin un kilogram şi – în mod involuntar – am şi făcut un calcul: câţi samuri, câţi elani, câte hermine, câte veveriţe, câţi nisetri au fost daţi în schimbul acestei bijuterii la modă?

În urma acestei studente chipeşe, ca la o nuntă de câini, mergeau flăcăii din Ciuş, privind-o cu devotament; după ei, la distanţă respectuoasă, urmau fetele din sat, cu rochii mai pestriţe, dar mai puţin scumpe. Toţi fumau, râdeau, nu se

ştie de ce, iar pe mine mă năpădise ruşinea din pricina acestui spectacol prost jucat, dar atât de adevărat. În difuzorul de pe acoperişul postului de telecomunicaţii, un cvintet sau un dixieland renumit maltrata minunata melodie ucraineană „Seara”, transformând-o într-un şlagăr modern: „Vei vedea că-i o greşeală să-i zici nordului «extrem»....”

Fata bătea apăsat din picioare, medalionul sălta şi se lovea de pieptul ei. Întregul grup pestriţ, imitându-şi idolul, răscolea praful de pe jos învârtindu-se şi strigând. Cu gurile căscate, fără să clipească măcar, flăcăii kerjaci care stăteau ciopor deoparte, priveau la acest grup şi mai ales la fata îmbrăcată după ultima modă Toţi băieţii aceia semănau grozav între ei, aveau ochii oblici moşteniţi de la mamele lor nordice, moţ creţ, căzăcesc, şi cămăşi de satin sau de mătase cu broderii pe mâneci, încinse cu brâu. Dar şi printre ei erau deja unii care purtau pantofi cu vârful ascuţit, ceas cu brăţară lucioasă, ciorapi pestriţi sau chiar blugi: lucru nemaipomenit de rar pe acolo. Flăcăii taigalei clipeau des din pricina luminii şi priveau atent, cântărind cele văzute, încă nu se pricepeau la dansuri şi ar fi preferat să poată tace ca pe vremuri: să strivească-n braţe fata cu pulover portocaliu, în spatele băii sau între stivele de lemne; Deocamdată erau încă intimidaţi şi cercetau posibilităţile de a intra cu ea în vorbă. Copiii kerjacilor ieşeau din găoace sub ochii noştri: năzuiau cu îndărătnicie să pătrundă în „societatea înaltă”, lepădând din mers, odată cu pielea, şi lanţurile vechi, ruginite ale strămoşilor. „Taţii” mai respectau încă regulile de purtare, dar şi caracterele lor se înmuiaseră, vechea credinţă începuse să se clatine, mulţi dintre ei beau, înjurau în public şi fumau. Tânăra generaţie nu putea să nu părăsească vechile legi şi să nu intre în hora generală. Destul au dat înapoi, destul au opus rezistentă: câte plăceri au ratat!

„Vom pleca, vom zbura devreme-n zori, într-o sanie cu reni...” urla difuzorul cu gura lui rotundă de metal, iar pe sub colină, pe malul stropit cu păcură şi acoperit în întregime cu sticle, borcane, surcele şi cârpe murdare, un

bărbat şi o femeie păşeau strâns înlănţuiţi, urlând cât îi ţinea gura: „Pe rivală o omor, pe rival îl căsăpesc! şi la ocnă, în Siberia, pornesc...”

Din direcţia aşezării Krivleaka, de după Karasinka, începea să se desluşească, prin întunericul ceţos şi nesfârşit al nopţii, silueta vaporaşului local numit, în semn de alintare, „Betuşka”. Pe scara debarcaderului, înainta cu greu bibliotecara Liuda, cu un rucsac mare în spate, cu valiza şi cu o plasă în mână, deschizând mari ochii fardaţi frumos şi cu măsură. Judecând după strădaniile făcute pentru a lua cu sine dintr-o dată întreaga avere, rămânând independentă, îmbrăcată modern şi cu gust – nu ca turma care ţopăia în praf – responsabila cu munca culturală din localitate părăsea pentru totdeauna orăşelul Ciuş, terminând stagiul obligatoriu de după absolvirea institutului. Treptele scării erau rupte după un calcul perfid – una da, una nu – iar parapeţii lipseau. Fusta strâmtă din stofă de lină o împiedica pe Liuda să facă paşi mari. Nu reuşise nici să ocolească scara, trecând prin râpă, nefiind obişnuită cu aşa ceva şi frântă de oboseală, probabil, din pricina pregătirilor de drum.

Toată lumea care era de faţă amuţise, aşteptând să vadă cum se va termina ascensiunea bibliotecarei pe scară: o să cadă sau ba? Până şi Akim se oprise şi o privea cu interes. Încă de când coboram spre fluviu, văzusem un flăcău bine făcut, tuns la ceafă în genul unui poet din secolul al nouăsprezecelea iar în faţă ca un raskolnik în exil. Purta pe piept o cruce masivă, din argint vechi, care, deşi era curăţată cu cărămidă, şmirghel şi cu cârpă de postav, continua să poarte amprenta veşniciei: să fie minuscula rouă a nesfârşitelor lacrimi omeneşti sau, poate, ale buzelor ce implorau milă? Iar la gâtul lui, această cruce de o inestimabilă valoare, purtată de mucenicii din vechime, păstrată din vremea răscoalelor, de pe vremea primilor ţari sau a patriarhului Nikon, era atârnată de un lănţişor ieftin de ceas de buzunar.

Flăcăul plimbase cu barca o fată libidinoasă, cu părul bălai: trecuse mai sus de debarcader, pusese vâslele înă-

untru, luase fata de la pupă, o aşezase pe genunchii săi şi, în văzul tuturor, o sărutase pe gât, între bărbie şi gulerul cămăşii pestriţe de pe ea. Pe mal, unii scuipau, alţii ţucăiau din buze, alţii plesneau din limbă. Fata nu dădea nici-o atenţie celor de pe mal, fuma tot mai nervos şi scotea din gură, cu unghiile ei ascuţite, fire de tutuia, deoarece vâslaşul se apucase să părăsească barca, grăbindu-se s-o ajute pe bibliotecară. Liuda s-a oprit, a lăsat jos valiza şi plasa şi când flăcăul s-a apropiat, a scos un ţipăt de parc-ar fi fost muşcată de ceva, trăgându-i şi o palmă, cu toată setea, peste gură.

— Văleleu!

— Straşnic!

— Bravo, Liuda, bravo! Pe mal, fata cu pulover portocaliu a-nceput să aplaude, iar partenerii de pe mal o-ncurajau şi ei pe fata cea vitează prin strigăte şi aplauze.

— Nememico! Ce te prefaci? Fata din barcă a aruncat ţigara şi, cu mâinile-n şolduri, a ţipat strâmbându-se:

— Eu nnn-u mă culc c-un hipie!...

— Pleacă! a strigat cuiva flăcăul – nu se ştie cui – ei sau Liudei şi, culcându-se pe un mic ponton, şi-a tras crucea la spate şi s-a apucat să-şi clătească gura cu apă în timp ce barca în care rămăsese fata era dusă de apele fluviului, iar fata, scâncind de ciudă c-a fost părăsită, neştiind ce să facă, vâslea aiurea, încercând să îndrepte barca spre mal. Flăcăul nu i-a sărit în ajutor şi, scuipând apă amestecată cu sânge, îşi ştergea gura, urmărind cu coada ochiului cum Akim şi cu mine o ajutam pe Liuda să-şi ducă bagajele la debarcader.

Uitând să ne mulţumească, Liuda a trântit valiza pe cântar, aruncând o privire plină de furie şi neputinţă spre mal:

— Blestemat fie nordul şi cine m-a repartizat aici!

— Da cântarul ce vină are? a bombănit căpitanul portului, deschizând cântarul şi mişcând greutatea de-a lungul barei de oţel. Mulţi nervoşi mai sunteţi pe-aici şi eu sunt cel care răspunde de obiectele de inventar. Apoi a dojenit-o:

— Mai bine le ofereai băieţilor o sticlă şi nu te mai

fandoseai.

— Vezi-ţi de treburile dumitale!

Se auzea sirena de pe „Betuşka”. Bombănind în continuare, căpitanul s-a grăbit să prindă parâma. Lumea de pe colină se îndrepta spre debarcader.

Stăteam pe-un buştean, aruncând pietre-n apă, când, pe neaşteptate am auzit în spatele meu scârţâitul prundişului urmat de o voce cunoscută:

— Nu aveţi o ţigară?

— Nu fumez.

— Nu fumaţi? a întrebat Damka aşezându-se necuviincios pe acelaşi buştean pe care stăteam şi eu. Vă menajaţi sănătatea sau economisiţi banii?

Nu aveam chef să stau cu el de vorbă; mă plictisise încă de la Eniseisk. Gândurile mele erau la Kolea care zăcea în cameră, ameţit de morfină, pe jumătate adormit, pe jumătate suferind. Dar după ce efectul injecţiei avea să slăbească cu ce puteam să-l ajut? S-a apropiat şi Akim care o ajutase pe Liuda să urce pe vapor şi – jignit pentru că aceasta încercase să-i dea o rublă – mi-a spus: „Nu se prisepe deloc la oameni! Ducă-se la dracu cu rubla ei ruzinită...!” Akim i-a strâns mâna lui Damka şi i-a oferit o ţigară. Damka i-a făcut semn, cu o mişcare a capului, spre mine, Akim i-a spus ceva şi s-a-ncins între ei o discuţie prietenească despre câte şi mai câte.

„Betuşka” a plecat din port, îndreptându-se în susul Eniseiului. Şi pentru că noaptea, acolo, nu se lăsa în-tunericul, nimănui nu-i era somn; oamenii nu plecau de la mal, ci hoinăreau în căutare de distracţii pe care, uneori, se-ntâmpla să le şi găsească. Damka se distra pândind perechile din desişul cu plopi, de după grămezile de lemne, din baia părăsită, din tufişuri şi din alte locuri mai dosite; căpătase atâta îndemânare în această îndeletnicire de spion, încât era imposibil să te poţi ascunde de el. Pentru interesul deosebit arătat în această privinţă, flăcăii i-au tras odată o mamă de bătaie, după care începuse să dea impresia că s-ar mai fi potolit; dar meseria de spion s-a dovedit atât de atrăgătoare atât de pasionantă, încât nu-i

dădea pace, îmboldindu-l mereu la fapte mari.

Damka se lipise de târgul Ciuş şi pescarii îl luau cu ei, de plăcere, ca să-i distreze. Şi – făcând el pe prostănacul, jucând „tiatru” pe gratis – învăţase să mânuiască uneltele de prins peşte, furase taina meseriei, şi îşi cumpărase o barcă mică, de lemn, cu motorul uzat, de la un braconier venit de cine ştie unde să se ascundă de autorităţi. Aşa a demarat Damka şi – spre mirarea oamenilor – a început să pescuiască cu destul succes, ba să-şi şi vândă peştele cu şi mai mare succes, oricui se nimerea. Pe vapoare şi şalupe, în autovehicule, avioane şi helicoptere şi în orice alte mijloace de transport naval şi aerian, oamenii isteţi luau totdeauna cu ei un „stoc special de combustibil” pe care îl ofereau vara în schimbul peştelui, vânatului, cărnii, iar pe timp de iarnă – în schimbul alunelor şi al pieilor. Schimbul se făcea întotdeauna în natură, iar unitatea de schimb era o sticlă de băutură.

De pe vasul care naviga pe fluviul învecinat – Obi – fusese sechestrată peste o tonă de peşte „procurată” în schimbul băuturii. Pentru a putea percheziţiona vasul care se ocupa de ani de zile cu acest comerţ ilegal şi pentru a trage la răspundere pe căpitanul vasului – care se îngrăşase în aşa hal de pe urma speculei cu peşte, încât se pricopsise şi îşi pricopsise toţi copiii cu vile şi autoturisme – era necesară aprobarea procuraturii; dar, în lunca fluviului Obi, Dumnezeu era prea sus şi procurorul prea departe. De aceea, bişniţari de teapa lui Damka pescuiau nestingheriţi – vara cu instalaţiile de prins peşte, iarna cu carmacul – şi se bucurau de-un trai vesel. Printre altele fie spus, înainte de război, pe Enisei, aproape că nu existau astfel de gentlemeni ai norocului”. Pe vremea aceea, fabricile de prelucrat peşte încheiau contracte cu pescarii localnici şi cu cei veniţi din alte părţi, ce dădeau arvună, capcane, şi – o dată pe săptămână – ambarcaţiuni mici pentru strâns peştele treceau pe la fiecare artei, luau apoi în primire peştele şi aduceau pescarilor alimente, mănuşi, şorţuri de cauciuc, cizme şi alte articole de îmbrăcăminte de protecţie. Iar aceste arteluri mici – multe dintre ele fiind

formate doar din doi oameni – constituiau cea mai severă pază a fluviului. Aveau doar tot interesul să prindă cât mai mult peşte, ca să-şi îndeplinească planul şi să primească, toamna, premiile cuvenite, căci organizaţiile care tutelau aceste arteluri plăteau pentru peşte mai mult decât brigăzilor permanente ale colhozurilor.

Pescuind cândva cu tata şi cu tovarăşul său, Alexandr Vîsotin, într-un asemenea artei care lucra pe bază de contract, după ce ajunsesem să-i cunosc pe aceşti piraţi ai râurilor şi după multe discuţii despre actuala organizare a pescuitului, mă convinsesem că ar fi afurisit-o şi ar fi renunţat, cu dragă inimă, la munca lor clandestină, plină de riscuri, trecând de bunăvoie la pescuitul legal, dacă plata ei s-ar fi făcut drept şi cinstit, nu cu te miri ce şi mai nimic...

Dar aşa, pe râuri, era în floare pescuitul clandestin de noapte. Damka trăgea la măsea şi fredona tot felul de cântece. Odată, prinsese treizeci de bucăţi de cegă între care o pereche de câte şase kilograme – ăsta noroc! Şi ce era mai important, era faptul că aproape, toţi peştii erau vii. Cega moartă o aruncase peste bord: nu fuseseră decât câteva bucăţi. Obosise, dar bucuria îi era atât de mare. Încât îi venea să ţipe! O să astupe el clanţa muierii, da, o să i-o astupe! Tot îi face ea zile fripte din pricina pescuitului. Nici nu se trezeşte bine din somn şi începe: „Nu-ţi vii în fire, beţivane! Ţi-ai distrus viaţa şi mi-ai distrus-o şi pe-a mea!...” Şi tot aşa, întruna, încât nici nu-ţi mai venea să bagi în seamă ce spunea. Damka trăgea din ţigară, plutind cu barca, în timp ce-n magazie cegile loveau cu cozile în scânduri sau se frecau de ele cu şira spinării, cega fiind un peşte rezistent, vioi, de parcă s-ar fi grăbit să ajungă cât mai repede-n tigaie.

Motorul nu era pus în mişcare, barca plutea dusă de valuri, iar stăpânul ei admira natura, ca şi când n-ar fi aşteptat niciun vas. Deodată, pe Damka l-au atacat tăunii. În această regiune, tăunii sunt aproape de mărimea unei vrăbii; capul mobil, fosforescent, fundul proeminent şi vărgat ca la zebre, iar acul cât unul de macaz. Dacă nu eşti atent o clipă, ţi-l bagă în spate sau în altă parte a trupului.

Tăunii se roteau deasupra bărcii, vuiau ca nişte avioane de vânătoare, iar în frunte purtau o lumină verde ca cea de la taxiuri.

— Ia! Ia! Muşcă! Muşcă! îi îmbiase Damka, întinzându-le o mână turtită cu unghiile rupte. Neîncrezător, tăunul se aşezase pe mâna întinsă. Fie din cauza mirosului de benzină, fie din neîncredere sau, poate, fiindcă simţea că sângele este aproape, fundul începuse să-i tremure. „Şi-a pus pompele în mişcare, parazitul!" şi, observând cum tăunul se apleacă, îşi ridică fundul şi rămâne nemişcat în lăcomia lui. Damka îl pocnise zdravăn cu cealaltă mână, dar prea se antrenase bestia în treaba asta ca să-l mai bage-n seamă: drept urmare, plutea pe ape cu burta-n sus, mişcând din aripi, din labe şi încercând să-şi mai ia zborul. În acel moment apăruse şi un peşte care, haţ! îl înghiţise şi... adio! „Interacţiunea forţelor! a-nceput să filozofeze Damka. Natura singură stabileşte balanţa dintre bine şi rău".

La orizont apăruse o dâră de fum, sub care se profila o siluetă de mărimea unui tăun. Trupul pescarului a fost cuprins de un freamăt plăcut, simţi o durere la lingurică şi-l înfioră o toropeală năprasnică, aproape ea-naintea primului păcat. „Maică împărătească a Cerurilor sau a mai ştiu eu ce! Iată clipele vieţii de dragul cărora merită să stai în apă, să-ţi pui capul la bătaie, să te cerţi cu muierea!..."

Tăunul lovit nu fusese singur: erau o pereche, probabil mascul şi femelă. După ce rămăsese văduvă, tăuniţa înfuriată zburase până la mai după ajutor. Deasupra capului lui Damka începuseră să se rotească huruind vreo zece avioane de vânătoare. „Uhuhu... duşmanilor! Te pomeneşti că mă-nţeapă unul din ei!"

Damka a tras cordonul de pornire a motorului, dar acesta n-a vrut să pornească, a pârâit şi a scos fum. După trei sau patru încercări, motorul a pornit în sfârşit şi barca a zvâcnit brusc din loc. Damka, aruncat afară din barcă, a încercat să se agaţe de bord, dar n-a reuşit. În clipă aceea, s-a apropiat vaporul, de pe care a fost aruncat un colac de salvare. Marinarii l-au scos pe Damka din apă cu ajutorul unui cârlig,

l-au îmbătat turtă şi toţi cei de pe vapor s-au distrat grozav pe seama lui.

Motoraşul extenuat horcăia, scotea trâmbe de fum, piuliţele şi injectorii zdrăngăneau. „Şi dacă va-neeta să funcţioneze? Ce-i de făcut? Dar nu pot menaja motorul, trebuie să ajung cât mai repede la mal.” Pescarul era tare grăbit. „Ah! De-aş pune mâna pe-un «Vihr» se gândea cu tristeţe Damka. „Da de unde să faci rost? Motoarele «Vihr» se vând pe magistrală, pentru ca, duminica sau în concediu, oamenii muncii să-şi poată transporta rapid iubitele în sânul naturii, spre a se putea odihni cu ele în mod civilizat.”

Sufletul lui Damka era înfiorat de presimţiri plăcute, ar fi vrut să iubească şi să ierte pe toţi oamenii din lume: ţelul urmărit era în faţa lui, iar realizarea dorinţelor era tot mai aproape de el: se apropiase un vaporaş cu o singură punte, cu partea superioară proaspăt vopsită, plăcută la vedere, şi cu un aparat de radio care cânta... „Ştabi!” şi-a spus cu respect Damka. Merg undeva în interes de serviciu. Ăştia pot plăti gras – nu sărăcesc...” Cu aceste gânduri pline de speranţă, Damka a oprit motorul, a scos din magazie câteva bucăţi mari de cegă şi s-a ridicat în picioare; pentru că era scund, s-a urcat pe lada din barcă, să fie văzut mai uşor şi – luând peştele de coadă – a început să-l agite în aer şi să strige:

— Hei! Cetăţeni! Tovarăşi! Către voi strig, prieteni, cu strigătul omului însetat! Vând! Dau pe-o nimica toată! Hei!

Cega era vie, se încovoia, îşi căsca gura rotundă şi rapace, îşi înfoia aripioarele, de parc-ar fi vrut să-şi ia zborul.

Cei de pe vaporaş l-au zărit şi i-au făcut semne cu un steguleţ alb, care, deşi neprevăzut în vreun regulament al marinei, era totuşi bine cunoscut pe toate căile noastre de navigaţie fluvială. Semnalizarea părea o blândă mişcare de învăluire. S-au apropiat unul de altul ca la abordaj: barca veche, îngustă şi vaporaşul alb, cu cabine negre, pe puntea căruia domnea o atmosferă foarte sobră. Nici măcar aparatul de radio nu scotea sunete vesele, nu urla

nebuneşte. Doar o femeiuşcă ce nu semăna a rusoaică plângea, implorând aproape în şoaptă: „– Tovarăşe conductor, dă-mi, te rog, un bilet!” „– O... altă aia nu vrei? N-am bilete!” Damka avea obiceiul ca orice cântec sau proverb să-l schimbe îndată după placul său. „Se pare că oamenii de-aici sunt serioşi, sobri şi-şi văd de treabă. Poate că-s geologi sau de la vreun minister cu controlul finanţelor şi-al disciplinei în muncă”. Aşa că deveni ceva mai atent, mai circumspect.

Barca a fost legată de pupa vaporaşului, iar pescarul invitat, cu mult respect, în salon. Aici, la vederea afişelor prinse pe pereţi, a început să fie cuprins de-o uşoară nelinişte. Unul dintre ele reprezenta catastrofa vieţii: o uzină cu o conductă pe mal. Din conductă, se scurgeau în râu şiroaie de păcură, în timp ce nisetri, bibani, plătici şi şalăi pluteau cu burta-n sus, cu gura larg deschisă, dându-şi ultima suflare. „Vai! Ce grozăvie au făcut, blestemaţii!” tocmai cugeta Damka întristat, când deodată a observat că în afişul alăturat eră înfăţişat un pescar care, întocmai ca şi el, folosea instalaţia de pescuit. Un nisetru plin cu icre – judecând după burta lui umflată – nimerise între cârlige şi crăpase, dar crăpase în aşa fel, încât îşi păstrase facultatea de a privi cu reproş spre un individ care stătea chircit în colţul afişului. Sub privirea peştelui, mutra braconierului se crispase şi arăta... ferească Sfântul! O mutră posacă, nespălată, cu nasul vânăt şi cu ochii tulburi: să-ţi fi apărut o astfel de mutră în vis, te-ai fi crucit, fie că erai sau nu credincios. În colţul opus al afişului, stătea în picioare un om cât se poate de treaz, cu sprâncenele încruntate, care parcă semăna cu Ceremişin – inspectorul local al pescuitului. Acesta, ca-ntr-un afiş vechi din vremea războiului, arăta cu degetul drept spre Damka: „Braconierul este duşmanul naturii! Să luptăm împotriva braconierilor!”

Pe pescar îl treceau fiorii, aşa că a început să caute ceva mai distractiv şi, cu totul întâmplător, a descoperit într-o grămadă de poze o foaie modestă cât o pagină de caiet, pe care sta scris, cu litere roşii şi albastre: „Tovarăşi pescari! Nu distrugeţi peştele tânăr din speciile care se exploatează.

Daţi-i drumul în apă, nevătămat, din uneltele de pescuit; Nu uitaţi: peştele tânăr este baza pescuitului vostru viitor!” Inima lui Damka începuse să bată cu putere; a privit grăbit în toate părţile până când privirea i-a căzut asupra unui om care-i zâmbea prietenos.

— Ei, cum ţi se par afişele?

— Noi nu ne atingem de peştele tânăr; îl lăsăm pentru mai târziu, îl ocrotim! Văleleuuu! râse pescarul, înălţându-şi capul slăbuţ spre tavanul căptuşit cu material plastic alb. Omul tocmai scotea din birou nişte hârtii, continuând să zâmbească şi să dea din cap cu o amabilitate umbrită parcă de-un soi de tristeţe. „Poate i-o fi murit soţia sau cine ştie ce altă nenorocire l-o fi lovit; iar eu fac gălăgie!”

— Cu cât dai cega? l-a întrebat deodată necunoscutul, tot căutând ceva în birou. Damka sperase că pentru început, îl vor cinsti – după obiceiul pământului – cu o sticlă de vodcă de-o jumate de litru şi-i vor da, ca zacusca, un castravete – trufanda pentru regiunea asta, în acest sezon; abia după aceea ar fi putut începe tocmeala. Dar nu i se oferise nimic. „A, d-ăştia-mi sunteţi!...”

— O rublă jumate!

— Cum aşa, amice? Peste tot i-o rablă!

— O fi peste tot o rublă, clar la noi i-o rublă jumate! Asta e! Damka era încântat de el însuşi, de fermitatea şi de dârzenia lui. Râul şi natura îi căliseră caracterul! Păi dacă lucrurile or să meargă şi mai departe tot aşa, te pomeneşti c-o s-ajungă să-şi bată şi muierea, în loc să-l bală ea pe el! Până şi derbedeii care l-au bătut când i-a spionai or să-ncaseze câteva de la el!

— Da de ce-i aşa scump la voi?

— Motoarele sunt uzate – una la mână! Damka îndoise un deget. Nu se prea găseşte benzină – două! Controlul pescuitului stă la pândă – trei! Băutura s-a scumpit – patru! Şi cum a pomenit de băutură, odată i-a trecut toată îngâmfarea şi a-nceput să dea din gură ca o precupeaţă, fără să-şi tragă sufletul, uitând de importanţa propriei lui persoane: S-a dat drumul centralei de pe Angara muierea mi se-ngraşă pentru ziua ei magazinul e departe gâtlejul mi

s-a uscat...

— Opreşte-te! Opreşte-te a strigat marinarul după ce a găsit. În sfârşit, stiloul şi a deschis un carneţel. Parc-ai fi o mitralieră! M-ai năucit! M-ai asurzit!...

— Paraschiva are bube, Melania – boala ei, dacă e prea scumpă cega, o s-o iei sau n-o s-o iei! a potrivit-o vioi Damka. Văle-le-uuu!

— Privighetoareo! Coţofano! a spus marinarul măsurându-l cu privirea. Erşov! Un adevărat Erşov!

Damka deveni serios. O fi cumva vorba de Erşov, şeful serviciului angajări-personal de la oficiul regional? Un bărbat aşezat, nefumător. Soţia lui – nu prima – cea de-a doua, e casieriţă în port. Era vorba de un alt Erşov, autorul basmului „Căluţul cocoşat”; astfel, discuţia s-a-ndreptat asupra serviciului de angajare a personalului şi asupra altor servicii pe care Damka le cunoştea. În timpul discuţiei, şi-a povestit întreaga viaţă şi – fără voie – şi-a mărturisit şi propriul nume. Salonul se umpluse de lume care asculta râzând cele povestite de Damka. Damka. Încântat de atenţia lor, că doar nu era să-i pară rău, căuta să-i distreze, mai ales că speranţele că-i vor face cinste nu se spulberaseră încă.

Dar când se apropiară de Ciuş, omul care zâmbea misterios a lovit ameninţător cu pumnul în masă:

— Gata! Ne-am distrat destul! şi s-a adresat unui tânăr îmbrăcat în uniforma marinei fluviale: Cât?

— Treizeci de bucăţi. Patruzeci şi şapte de kilograme.

— Aşa-a! Cetăţeanul îl fixase pe Damka, de parc-ar fi fost general cu epoleţi şi cu vipuşcă roşie. Te-aş arde cu câte cincizeci de ruble de fiecare bucată şi ţi-aş confisca barca. Dar pentru reprezentaţia pe care ne-ai oferit-o pe gratis, îţi facem reducere. Acu semnează. Cadou de ziua nevestei!...

Damka a aruncat o privire asupra hârtiei şi limba i-a-ngheţat în gură. Era prima dată în viaţa lui când nu-şi găsea cuvintele. A încercat să râdă, lăsând să se înţeleagă că este şi el mare amator de glume pe care le înţelege şi le-apreciază, dar în locul obişnuitului „Vălele-uuu”, i-a ieşit doar un „ă-ăuuu”...

— Tovarăşe! Tovarăşe! bâiguia el pe jumătate leşinat. În timp ce-i coborau înapoi, în barca lui. Bunicul meu a fost partizan roşu, iar tata, şi el... emerit... Tovarăşi...

Vaporaşul, pufăind vesel, scoţând rotocoale mari de fum, se-ndreptase spre nord. Barca, luată de curent; fusese împinsă pe lângă Ciuş, mai departe, spre Karasinka şi se-nvârtise la gurile râului Sîm, Abia atunci, vigilenta soţie a pescarului – care niciodată nu ştiuse când e ziua ei – l-a-nduplecat pe un alt pescar să se ia după barcă şi – dacă bărbatul ei n-a fost lovit de dambla, dacă s-a pilit doar în aşa hal, încât a pierdut controlul cârmei şi zace pe fundul bărcii – să-l aducă acasă, că aici o să se descurce ea singură!....

Damka însă era treaz, şi atât de speriat, încât până şi la Ciuş repeta mereu, aiurit: „Tovarăşi! Tovarăşi! Bunicul meu...”

Soţia lui Damka se speriase rău de tot:

— Vai de capul meu! L-au fermecat! L-au stricat! ţipa ea. Kerjacii i-au făcut-o! Vrăjitori de baltă!

Toată noaptea s-a chinuit cu Damka, dându-i să bea fiertură din zece ierburi culese din şapte poiene. Dar nicio băutură din ierburile de casă sau de pădure ale vracilor şi nici măcar apa sfinţită nu şi-au făcut efectul dorit. Ce e drept, bolnavul nu mai aducea vorba despre bunicul şi tatăl său emerit, dar dădea ochii peste cap, limba lui atât de iute amorţise, capul i se bălăbănea; i se apropia sfârşitul.

Şi atunci, soţia lui Damka a fost sfătuită de aceiaşi kerjaci, oameni ai pădurii, pe care ea îi beştelise, să încerce un ultim leac; să aducă pământ din baia părăsită, de sub duşumelele bătute cruciş, să-l amestece cu vin şi să-i dea bolnavului să bea, fie şi cu forţa. În acest fel, se stârnea – de când lumea – în taiga, într-un trup încă viu, sila faţă de pământul mort. Pământul din baie i-a întors lui Damka maţele pe dos. Intoxicat de leacuri, a făcut supus tot ce i s-a cerut, a băut ascultător lapte fiert cu esenţă de pelin, după care a adormit buştean, neîntors, două zile şi două nopţi.

În acest răstimp, s-a aflat că pe Enisei îşi făcea cursa de

probă vasul organizaţiei controlului regional de pescuit, utilat după ultimul răcnet al tehnicii; astfel încât chiar dacă Damka nu S-ar fi aruncat singur în gura inspectorilor, ei tot l-ar fi prins şi jumulit. Bătrânul vas „Kura” era cunoscut, atât prin forma sa, cât şi prin fumul pe care-l scotea şi chiar prin sunetul motorului său, în timpul nopţii. Aşa că... încearcă să te lupţi cu ei Oamenii îşi exprimau compătimirea faţă de victima teroarei dezlănţuite de controlul pescuitului, îl îmbărbătau, încercau să-i dea de băut pe gratis, dar nevasta îi apăra cu străşnicie împotriva acestor încercări.

Curând însă, Damka şi-a revenit, s-a apucat din nou de pescuit clandestin, s-a îmbătat, a făcut chefuri şi a refuzat să plătească amenda. Aşa ajunsese el în faţa tribunalului, aşa se încrucişaseră drumurile noastre la Eniseisk şi Damka se îmbogăţise cu noi subiecte pentru povestirile lui pline de haz...

...Aşteptând momentul potrivit, în ultimele ore ale nopţii. Damka se frământa din pricina nemişcării, străduindu-se să nu plece iar într-o expediţie de pândit şi de urmărit pe alţii. Avea poftă de vodcă, îl întreba pe Akim dacă nu cumva făcuse rost de-o sticlă de jumate de pe „Betuşka”, dar acesta s-a răstit la el şi ne-am îndreptat dinspre râu spre o grădină de zarzavat mare, dar sărăcăcioasă, în care cartofii abia începeau să dea în floare, castraveţii din solar, dădeau a treia frunză, stratul de morcovi se acoperea cu o uşoară pânză verde, iar pe margini, urzicile ofilite se înghesuiau pe lângă pari. Păşeam încet spre locul unde, pe patul său de moarte, se Chinuia frate-meu. Morfina pe care-o primea de la circa sanitară nu-i mai folosea decât pentru două-trei ore, aşa că trebuia să ne gândim în ce fel şi de unde am putea să-i procurăm morfină. Uitasem complet de Damka. Dealtfel, pe oameni ca el îi vezi doar când se proptesc în faţa ta, memoria refuză să-i reţină şi ei dispar Ca fumul ce iese dintr-un foc de lemne verzi, gros şi înecăcios, dar trecător...

Dincolo de parii grădinii de zarzavat, dincolo de portiţa veche, lucea – obosit şi mohorât – fluviul pe fundul căruia

erau instalate sute şi mii de unelte de pescuit, plase, carmace, undiţe în care se încurcau, se sfâşiau şi se zbăteau în adâncuri, străpunşi de gheare metalice, nisetri, cegi, lostriţe, coregoni, mihalţi, somoni... Şi cu cât supravegherea devenea mai strictă, cu atât mai mulţi peşti mureau în adâncul apelor pentru ca apoi să plutească putrezi, fără ochi, cu burţile umflate – acoperite de solzi – purtaţi de ape, cu gurile şi aripioarele încărcate de mâl... Iar controlorii râurilor, ca şi braconierii, clătinau din cap cu mâhnire: „Ce nenorocire! Ce nenorocire! Cum se prăpădeşte averea poporului!”

Lângă Pragul de Aur

La vreo şase verste mai sus de Opariha, se varsă în Enisei un alt râu – Surniha – mai năvalnic, mai învolburat şi mai bogat în peşte; este râul pe care, cândva, Kolea şi Akim fuseseră prădaţi de ciocănitoarele acelea care le mâncaseră râmele.

Cumpăna apelor Surnihăi reprezintă capătul trecătorii. De departe încă, se zăreşte cocoaşa întinsă a promontoriului. Ghebul acesta retezat de ape îţi dă impresia că, ferindu-se de Enisei, s-a ridicat înspăimântat, pentru ca apoi să se prăbuşească brusc, formând un promontoriu pietros în Surniha.

Sfârşind lângă râu, trecătoarea se prelungeşte pe sub albia apei. Valurile Eniseiului se năpustesc năvalnice şi zgomotoase pe deasupra trecătorii. În mijlocul şi deasupra pragurilor de sub apă, se adună tot felul de resturi, iar între ele şi pietroaie mişună o lume de gâze, de gândaci de apă şi o mulţime de mormoloci – hrana preferată a nisetrilor, a cegilor şi a altor vieţuitoare acvatice.

De la Surniha până la Opariha şi încă mai la vale, pe cursul apei, trăiesc sturionii. Iată de ce, la gurile acestor

râuri, roiesc în permanenţă braconierii din Ciuş pentru care cuvântul „braconier” nu-i o vorbă de ocară, ba dimpotrivă, îl folosesc bucuros în locul denumirii obişnuite de „pescar”. Probabil că în vorba asta străină, împrumutată din alt grai, oamenii simt ceva tainic ce trezeşte în suflet dorinţa de-a întreprinde ceva la fel de misterios şi de plin de riscuri, dezvoltându-şi mai ales ingeniozitatea, întărindu-şi inteligenţa şi caracterul.

Locuitorii din Ciuş reacţionează la legile şi la noile rânduieli cu străvechea şiretenie ţărănească: dacă legea îi apără de greutăţi şi-i ajută să agonisească ceva mai mult, astfel încât să le rămână şi de băut, sunt dispuşi s-o accepte bucuros; dacă însă legea este aspră şi te ştirbeşte cumva interesele, atunci ştiu să facă pe proştii, pe înapoiaţii – „ziare nu citim, habar n-avem de nimic, noi suntem oamenii pădurii!” Şi dacă-s strânşi cu uşa şi n-au încotro, începe un asediu mut, îndelungat, de uzură, cu ocazia căruia cei din Ciuş îşi dovedesc îndârjirea pentru realizarea scopurilor lor: ocolesc ce este de ocolit, obţin ce-au vrut şi scapă de cei ce le stau în cale...

În jurul focului stau roată pescarii cu sufletul împăcat şi cu trupul relaxat, în aşteptarea muncii grele, de noapte, schimbând alene câte-o vorbă; pe lângă doi buşteni, au mai fost puse pe foc o uşă cu litera „J” vopsită pe ea, nişte canapele de la un club, un dulap, câteva scânduri... Focul arde vălvătaie, flacăra se înalţă dogorind, Adierea serii care flutură deasupra râului se joacă cu flacăra ce încinge feţele oamenilor, în timp ce, pe la spinare, pătrunde din taiga un aer rece împreună cu umezeala ce vine de la un sloi întins ca o pată murdară de-a lungul malului râpei. Nici nu-ţi vine a crede că în preajma Moscovei şi-n aproape întreaga Rusie centrală bântuie seceta, ard pădurile, pier ierburile şi grânele, dispar bălţile, seacă iazurile şi lacurile descoperind vederii crăpăturile de pe fundul acoperit cu mii, scad apele nurilor, gem şi mor de arşiţă vieţuitoarele de pe câmpii şi din păduri.

Prin aceste locuri, din pricina primăverii târzii, gheaţa a pornit la vale cu o putere năprasnică. Sloiurile uriaşe erau

imobilizate pe râu de vremea rece, dar pe cursul superior al Eniseiului, apele au început să crească. La hidrocentrala de la Krasnoiarsk, s-a dat drumul surplusului de apă, aşa că valurile au împins şi au rupt gheaţa. Apele acoperite cu sloiuri s-au dezlănţuit cu o furie cumplită, măturând totul în cale, depunând blocuri de gheaţă la cataracte şi la praguri, blocând fluviul. Năucite, ieşindu-şi din matcă, valurile s-au revărsat, nestăvilite peste văi şi lunci, lovind aşezările omeneşti de pe maluri, depunând mormane de pietre, cărând arbori, garduri, gherete, tot felul de boarfe. Şi astăzi încă, în păduri şi mai ales în lunca joasă, mlăştinoasă dintre Obi şi Enisei, se mai văd întinderi de pământ pe care persistă zăpadă mocirloasă. Suprafeţele acoperite de apele revărsate sunt de necuprins şi de netrecut, iar ţânţarii au invadat întreaga regiune.

În timpul zilei, trecusem prin hăţişul de pe mal, mă strecurasem de-a lungul Oparihăi, ca să văd ce fac lipanii: dacă s-au ridicat sau nu de la fund. Într-un loc, sub un pâlc de sălcii, descoperisem o băltoacă. Mi se păruse că ar fi acoperită cu apă mucegăită. Călcasem în gol şi căzusem. De fapt, era o pojghiţă compactă de ţânţari ce se odihneau într-un loc apărat de vânt şi ţâri(arii de aici nu-s ca cei din Rusia care întâi chibzuiesc îndelung, bâzâie, rotindu-se apoi în voie, începând abia după aceea, fără nicio grabă, să mănânce din tine. Ţânţarul nordic, micuţ de tot, cu burta suptă, atacă năvalnic, se înfige pe tăcute în orice-i iese în cale, fiind în stare să doboare un elan şi să aducă un om la disperare. În aceste ţinuturi, avea loc pe vremuri cea mai cruntă execuţie: criminalul, mai ales vreunul dintre cei ce se lepădau de Dumnezeu, era legat şi lăsat pradă ţânţarilor, în taiga.

De mult sosise vremea ca fiarele să urce către izvoarele râurilor şi către înălţimile munţilor bătuţi de vânturi, numai că apele primăverii şi zăpezile tăiaseră toate drumurile de pe întinderile acoperite de mlaştini ale taigalei. Acolo, ţânţarii puteau ucide în voie orice animal lipsit de apărare. Un elan tânăr gonise zile întregi până ce reuşise să răzbată la fluviu, trecând un braţ al acestuia şi prăbuşindu-se pe o

înălţime a insulei, sub privirile unui artei de căutători de calcar. Înarmaţi cu topoare şi cu răngi, oamenii se apropiaseră de elan. Acesta nici gând să fugă, ba nici măcar nu se urnise din loc. Privise spre oameni cu ochii plini de puroi; înăuntrul nărilor şuierânde se zăreau cheaguri de sânge; urechile-i erau, şi ele, acoperite de sânge închegat. Cocoşat, cu buzele atârnânde, acoperit cu smocuri de blană umedă şi boţită, animalul era absent la tot ce se petrecea în jur; doar trupul şi ochii săi trişti simţeau că suferinţele i se sfârşiseră, nările aspirau – în locul robirilor dense de ţânţari – adieri de vânt ce i se strecurau prin blana murdară şi prin porii pieii tăbăcite. Doar vârfurile urechilor fremătau uşor, abia perceptibil, şi doar după ele se mai putea ghici bucuria de a trăi a acestui trup uriaş.

Căutătorii de calcar au ucis elanul: acum aveau carne; deşi era carnea unui animal pe jumătate mort, era totuşi carne – se săturaseră de plătici şi de bibani...

Până la apusul soarelui am scos, la gurile Oparihăi, vreo douăzeci de lipani. Akim îşi căuta lucrurile prin tufişuri şi înjura. I-am sfătuit să-i întrebe pe pescari. „Vai de mine!” s-a lovit Akim cu pumnul în piept, lăsându-mă după aceea în pace: ce să-i ceri unui nebun! Încă de pe când păşeam pe malul râului, Akim scăpase în apă cutia cu chibrituri. Îi propusesem să mergem la pescari şi se supărase pe mine: „Asta-i bună! Să mă duc la pescari cu un necunoscut si încă unul borsos!” Am râs, crezând că glumeşte. În timp însă ce pescuiam, mi se păruse că la gurile Oparihăi lipanii erau prea mici şi mă îndreptasem spre un cot unde un pescar bărbos şedea paşnic şi prindea lipani. După obiceiul orăşeanului prea sociabil, încercasem să mă prind în vorbă cu el, despre pescuit, când de după tufişuri, apăruse Akim care mă trăsese, spre mal fără niciun fel de menajamente.

— Se te bazi peste tot? bombănise el. Kerzacul e pescar? zău? Printre lipani? zău! Ia uite se-ai crezut! se uita la mine ca la un şcolar din clasa-ntâia. Sei doi frasi ai lui taie elani în tufiş. Au usis trei si au însercat să-i sânzereze, dar sânzele nu curze. Nu-i nimic: or să vândă carnea la

vaporeni. Orăşenii bagă la zghiab orise!

Akim a găsit chibrituri într-o cutiuţă metalică. Această cutiuţă, cu turnul Spasski gravat pe ea, i-o dăruisem lui Kolea pe vremuri. Of! Kolea! Kolea! Frăţioare. Ceaunul şi lingurile nu le-a mai putut găsi. A fript lipani la proţap, în timp ce-şi întorcea mutra prelungă de la flăcări, clipind din pricina fumului. Peştele fript la proţap este deosebit de gustos dacă – bineînţeles – ştii să-l prepari astfel încât să nu-i pârleşti coada şi burta şi să nu-i laşi spinarea crudă.

În jurul focului stăteau patru pescari: o şalupă suspectă îi făcuse să fugă de lângă uneltele, de prins peşte. Stăteau tolăniţi pe pietre, aşteptând. Încercaseră să se distreze pescuind lipani, dar era prea târziu. Odată cu căderea nopţii, se lăsase ceaţa, presiunea aerului scăzuse şi peştele încetase să mai mişte sau să mănânce; doar lostriţele din cotloane ascunse vânau plăticile pe bancurile de nisip, lovind din cozi noaptea întreagă ca nişte puşti cu alice. Kerjacii stătuseră pitiţi în tufişuri până ce se-ntunecase, iar apoi, după ce se lăsase valul de ceaţă al serii, trecuseră cu două bărci pe celălalt mal al Eniseiului şi ascunseseră, pe tăcute, carnea sub gheaţă.

Un pescar îmbrăcat cu grijă, bărbierit, cu o anume gravitate în mişcări, în mers şi-n vorbă, pe care-l chema Utrobin, a scos un ziar regional şi – neavând ce face – a început să-l citească cu glas tare, aruncând priviri ironice ascultătorilor: „În ultimii ani, mulţi braconieri acţionează noaptea, pentru a putea lucra în voie, iar aceasta a îngreunat mult munca serviciului de supraveghere a pescuitului. Acum, în lupta împotriva braconierilor, se folosesc instalaţii perfecţionate pentru vizibilitate pe timp de noapte; în curând toate motonavele şi şalupele aparţinând departamentului de exploatare a peştelui pe Enisei urmează să aibă asemenea instalaţii în dotare, iar raza de acţiune a acestor complexe dispozitive optice este de câţiva kilometri, aşa că, dacă braconierul de noapte va reuşi să scape de urmărire, aspectul său exterior, faţa, îmbrăcămintea, semnele distinctive ale vasului, marca motorului şi multe alte detalii vor fi cunoscute oricum de

către serviciul de supraveghere a pescuitului.

Braconierii reuşesc destul de des să se facă nevăzuţi. De obicei, au bărci cu motoare puternice, uneori chiar câte două la o barcă. Încercaţi să-i ajungeţi!”

— Am mers noi şi cu troica; pe dracu-o să m-ajungi! Iar în zare licăreau – pe dracu să-i prinzi! se lăudă un bărbat culcat lângă foc, cu faţa osoasă şi înverşunată şi cu ochii de culoarea plumbului. Era poreclit Comandorul şi era în dragoste cu vânzătoarea Raiusea.

— Văle-le-uuu! începu să schelălăie şi să mişte convulsiv din picioare Damka, în timp ce-nteţea focul..

— Nu întrerupe! se ridică într-un cot un bărbat îndesat, masiv şi – naiba ştie de ce – plin de sine.

— „Acum, în asemenea cazuri, se vor folosi cu succes dispozitive pentru vizibilitate pe timp de noapte – continuă Utrobin să citească – iar ziua, arme cu fotocelulă, cu care, de asemenea, a fost dotat serviciul de supraveghere a pescuitului. Cu fiecare an cresc şi mijloacele de transport ale departamentului de exploatare a peştelui de pe Enisei. După topirea gheţurilor, pe fluviu şi pe afluenţii săi, patrulează şaizeci de motonave puternice, paisprezece şalupe, treizeci şi cinci de bărci cu motor şi peste o sută de bărci din duraluminiu. Întreaga flotilă este pregătită pentru operaţiuni. Duşmanii naturii nu vor fi cruţaţi!”

Pescarul împături ziarul şi-l strecură fără grabă în buzunar. Se lăsase o linişte adâncă.

— Ne hăituiesc ca pe iepuri! spuse Damka, ce nu suporta tăcerea mai mult de-un minut.

— Paraziţii! înjură tare Comandorul, în timp ce privirea lui deveni şi mai greoaie. „Flotila este gata de opirăţiuni!...” repetă el fraza, schimonosind, nu se ştie de ce, cuvintele. Încă nu le-a dat prin cap să fabrice o bombă atomică şi pentru noi!...

— Daaa! O viaţă-ntreagă am pescuit, o viaţă-ntreagă a fost peşte cu duiumul! Acum, distrug peştele cu grămada şi prind fărâme de peşte... Ei! E vremea să ne lăsăm de treaba asta şi s-o luăm din loc spre sud, spre fâneţe. Ce să facem aici, fără pescuit, fără taiga? grăi liniştit Utrobin. Deşi

se adresase tuturor, simţeam că cele spuse mie-mi erau sortite.

— Direcţia scrie şi contabilul plăteşte! zise bărbatul cel masiv. Dădu apoi din mână şi – potolindu-şi trupul greoi – începu să se cuibărească lângă foc, strivind cu şoldul şi cu coatele pietricelele care trosneau sub greutatea lui.

— Despre se fel de armă-i vorba? se auzi vocea lui Akim. El nu se pricepea la dispozitive optice complexe, dar cuvântul cunoscut „armă” avusese asupra sa un efect deosebit.

— Simplu! se ridică brusc Comandorul. O îndreaptă spre tine şi te ciuruieşte!

—N-au dreptul! se auzi vocea bărbatului masiv care se mişcă pe pietriş.

— Ne gonesc de pe râu, ne gonesc din pădure! Curând or să ne gonească şi de pe lumea asta!...

Discuţia devenea din ce în ce mai aprinsă, degenera în sfadă, înjurăturile cădeau cu duiumul. Iar eu îi observam tot mai atent pe cei din jurul focului, încercând să-i înţeleg, să-i păstrez în amintire, să-i analizez.

Primul care atrăgea atenţia era Comandorul, pe care îl mai văzusem pe fluviu cu ocazia celeilalte vizite ale mele prin părţile locului. Se numea tot Utrobin – nume deseori întâlnit în regiunea Eniseiului, era frate cu pescarul care citise ziarul, dar nu-i semăna deloc, nici la chip, nici la fire. De mult, nu se ştie prin ce întâmplare, sosise pe meleagurile Eniseiului un om născut în munţii Caucaz şi de atunci, din urmaş în urmaş, se renăştea copia acelui djighit[6] necunoscut, păşind în viitor şi păstrând cu îndârjire trăsăturile chipului său înverşunat. De la pasărea călătoare venită din Caucaz, de la cecenul[7] fugar mai degrabă, o rămurică se lipise de trunchiul Utrobinilor. Comandorul avea şi o altă poreclă – Cecenul. Clădit doar din muşchi şi oase care formau noduri puternice pe tot trupul, avea sprâncene negre, groase de două degete, lipite de osul bombat al frunţii şi îmbinate la rădăcina nasului. De sub

[6] Călăreţ iscusit.

[7] Ceceni – populaţie din nordul Caucazului.

acestea, priveau – încordaţi şi provocatori – ochii strălucitori şi tăioşi, în timp ce părul cârlionţat şi zburlit, ce i se învolbura pe creştet, şi buzele moi, inexpresive, moştenite, se vede de la mama sa şi care nu se potriveau deloc cu restul, îmblânzeau aspectul rapace, impulsiv al chipului său. Nu vorbea, ci striga, fulgerând cu privirea pe interlocutor şi – poate – din pricina înfăţişării sălbatice, a pipei, ori a funcţiei sale – fusese cu adevărat comandantul unei nave de o sută de tone a sovhozului – îmi amintea de cântecul piraţilor, flibustierilor şi al altor răzvrătiţi: „Stă, înalt ca un stejar, cu perciunii ca de jar; pipa nu i-o smulgi din mâini, cum nu iei osul la câini”.

Seara, când ambarcaţiunea Comandorului acostase lângă malul Oparihăi şi el se-ndreptase spre foc, zărisem un sac ud aruncat peste magazia în care se frecau, una de alta, cegile. În barcă, totul era vraişte, murdar. La pupă, stătea rezemată de cabină o armă cu ţevile pătate de rugină. Este un mare păcat să te atingi de arma altuia, dar nu mă putusem stăpâni, deschisesem arma aceea, scosesem cartuşul şi din învelişul de cupru al tubului mă privise, cu pupila lui turnată în fabrică, glontele de plumb. „Ce-ţi trebuie arma, pe vreme liniştită, vara?” l-am întrebat, când m-am. Întors lângă foc. Comandorul a tresărit, m-a sfredelit cu privirea şi deodată a arborat o expresie plictisită:

— Cine ştie? a răspuns, căscând. Te poate ataca vreun evadat... Mai apare o raţă...

— Raţele clocesc acum.

— La voi, raţele clocesc, dar la noi nu le lăsăm să clocească, aici, în ţara pătlăgelelor roşii veşnic verzi şi a braconierilor îndrăzneţi...

— Vă-le-lee-u! a râs slugarnic Damka, mişcându-şi spasmodic trupul. Ceilalţi pescari râseră şi ei, cu poftă, de mine. Akim, găsind un moment prielnic, începu să se răstească la mine:

— Se naiba te sfădeşti cu ei?... Mai bine te-ai păzi!...

Comandorul zăcea răsturnat pe spate, cu mâinile sub cap şi cu ochii ţintă spre cer. Nenorocirea prin care trecuse îi măcinase sufletul. Puternic şi independent, n-o acceptase,

n-o aşteptase, nu se gândise niciodată la ea şi de aceea îl lovise ca din senin...

...Cu o vară înainte, prin aceeaşi perioadă a anului, într-o zi plină de lumină şi de linişte, Comandorul plecase să supravegheze instalaţiile de pescuit. O adiere slabă încreţea uşor apa, pentru ca apoi totul să reintre în nemişcare. Eniseiul, care tocmai se aduna în matca sa după ce o primăvară întreagă se zbuciumase, uriaşe şi îşi făcuse de cap la revărsarea apelor, strălucea acum sub soare mulţumit de sine, legănat de puterea, întinderea şi voinţa sa. De pe mal, dinspre pădurile ce apăreau în depărtare ca-ntr-un nor de fum, venea miros de mucegai din mlaştini, împletit cu adierea răcoroasă a ultimelor zăpezi ce se topeau în cele mai ascunse cotloane ale pădurii. Peste izul ierburilor putrede, al mlaştinilor mucegăite şi al cetinilor moarte, plutea mireasma florilor de primăvară. În locul răchiţelelor ce se scuturau de căldură, al mierii ursului ce se usca, apăruse culoarea aurie, strălucitoare a piciorului-cocoşului, în timp ce la poalele tufişurilor şi ale lespezilor de piatră, îşi desfăşura tecile „berbecuţul” cum i se spune pe aici, copilăreşte şi cu duioşie, papurei. Aerul era dulceag. Pornind dinspre mal, învăluia trupul pe sub cămaşă. Îl întinerea şi-l îmbia la o moleşeală plăcută ce-ndemna la depanarea amintirilor aţâţătoare: cândva, o femeie frumoasă de prin partea locului cu trupul ca laptele, suflase cu buzele ţuguiate peste picioarele „cecenului”, sub privirea pătrunzătoare a acestuia, care răsturnase atunci, din greşeală, o oală cu ciorbă... Iar acum, „frumoasa” „sufla” peste el vorbe de ocară. Totuşi, ce se întâmplase, se-ntâmplase: inima arsă parcă se liniştise sub suflarea uşoară a femeii, arsura de-afară slăbise, dar se-nteţise cea de dinăuntru şi – în ciuda durerii – îl cuprinsese atunci dorinţa să-şi strângă în braţe tânăra soţie şi să facă dragoste cu ea.

Iubeşte-mă, copilă,
Cât sunt în libertate;
Cât sunt în libertate,
Eu doar al tău rămâ-â-ân...

cânta Comandorul îmbătat de dulcea adiere a brizei, de faptul că – pe sub cămaşă – trupul şi sufletul îi erau împăcate, că nava „Kura” a serviciului regional de supraveghere a pescuitului se depărtase înspre cursul inferior al Eniseiului, că apa devenise mai limpede, mai caldă, că cega începuse să se apropie de praguri; doar pentru distracţia ei erau puse drăgălaşele instalaţii de prins peşte! Joacă-te, prostuţo! Joacă-te! Totul, în viaţă, din joacă-ncepe!...

Oare peştele poate să plângă? Cine ştie? Peştele trăieşte în apă şi chiar dac-ar plânge, tot nu s-ar putea vedea, că doar e ud. Sigur este, însă, că nu-i în stare să strige! Dac-ar fi fost în stare... întregul Enisei şi nu numai el, ci toate fluviile şi mările lumii ar vui de strigătele peştilor. Tare-i înţeleaptă natura – a dat fiecăruia cât îi trebuie: unii se vaită şi urlă, alţii trăiesc şi mor în tăcere. Cega se joacă printre cârlige şi dopuri şi – hop! – e agăţată pe sub coaste şi nimereşte-n sac! şi uite-aşa vor avea copiii lapte şi fata pantofi pentru absolvirea şcolii. Fata era slăbiciunea Comandorului. Ea era cea care luase tot ce era mai reuşit din chipul tatălui ei: sprâncenele negre, semeţe, părul întunecat, buclat, ochii tăioşi, pătrunzători, cu luciri stranii ca ai tatălui; de la mamă luase pielea albă ca laptele a nordicelor, gâtul graţios, gura purpurie şi mersul legănat. Ce bine este să ai o fiică! De-ar rămâne toată viaţa acasă! Da de unde! Apare un fante oarecare, o ademeneşte, o farmecă: şi asta-i tot o lege a naturii. Ce poţi face? Nu-i prima şi nici ultima. S-ar putea ca ginerele să se nimerească a fi un băiat de treabă, cu care va putea pescui şi va bea o duşcă...

Doamne, ce vreme frumoa-a-să...
Peste luncă s-a lăsa-a-at...

Comandorul cânta şi se gândea la tot ce-i trecea prin minte sau la ce-i aducea vântul, în timp ce luneca de-a lungul corzii instalaţiei de prins peşte, curăţând cârligele de

gunoaie şi de mâl. Apele agaţă de unelte tot felul de lucruri: cârpe, botniţe, cizme, afişe turistice sau chiloţi. Odată se-ntâmplase ceva îngrozitor. Tâlharii de inspectori îi încolţiseră atât de rău pe bieţii pescari, încât aceştia nici nu mai apucau să-şi tragă sufletul. Capcanele se cercetau doar noaptea la lumina lanternei, căci în august era beznă de-ţi băgai degetele-n ochi, iar cega da năvală! Desigur, era destul de pasionant. Deodată, îh unelte, se agăţase ceva greu. „Nisetru! Trebuie să fie obosit, cu puterile sleite, abia se smuceşte!” Inima şi mâinile pescarului erau tare ostenite, de-abia putea trage de coardă. A mai răsuflat un pic, şi-a adunat puterile şi a-nceput să tragă. Nisetrul nu era puternic, era mai uşor de scos. Un nisetru în putere opune de obicei o rezistenţă disperată! Peştele nu se mai smucea deloc, deşi era la fel de greu ca la-nceput. La suprafaţă apăruse ceva, dar nu se zbătea. „A obosit nisetrul! A adormit. A murit. Ce păcat!...” Comandorul a aprins lanterna: Doamne, Dumnezeule! Un mort! Dinţii rânjiţi, orbitele goale, nasul lipsă: fusese sfâşiat de peşti, de vidre sau de castori... Bine că nervii-i erau la locul lor, altfel ar fi căzut din barcă, de spaimă, aşa cum era el, singur, în beznă, pe râu! Ia te uită cum se prinde peştele! Asta-i prada pescarului! Închizând ochii, Comandorul desprinsese „prietenul din cârlige şi acesta prinsese a pluti la vale căutându-şi mormântul şi crucea”. Nu-i frumos să spui despre un răposat că-i mort, mai ales dacă-i înecat. Dacă-i spui „prieten” pare că nici nu-i nevoie să-i sapi mormântul, de parc-ar fi doar o glumă: s-au întâlnit întâmplător şi, fireşte, s-au despărţit. Totuşi, deşi „prietenul” plecase, o tulburare tot îi rămăsese în suflet: n-a făcut ce se cuvine, creştineşte. Ar fi trebuit să-l înapoieze ţărânei. Cu atât mai mult, cu cât îşi amintea de o superstiţie: „Dacă un mort pluteşte pe râu cu picioarele-nainte, înseamnă că-şi caută perechea!” Oare ăsta cum plutea: cu capul sau cu picioarele-nainte? Parcă puteai desluşi ceva pe-ntuneric! De atunci, când simţea ceva greu în cârlige, îi sărea inima din loc şi i se muiau genunchii: dac-o fi iar „prietenul”?

Nu te-ncrunta, frumoasa mea!
Nu te-ncrunta, frumoasa mea!
Surâsul tău i-o desfătare...

— Ce mai scorneli! a clătinat din cap Comandorul. Frumoasa! Dar nici cântecul, nici moralul ridicat nu-i puteau opri tristeţea ce-l copleşea de fiecare dată când îşi amintea de „prieten”. Parc-aş bea ceva pentru liniştirea şi desfătarea inimii mele! Că altfel, băuturica mea o să se-năcrească.

Deşi nevasta era cu ochii pe el şi îl cam buzunărea, de obicei reuşea să ascundă o hârtie de trei ruble. „E tare muierea mea! Otravă, nu alta! Nu se poate chefui cu ea! E drept... cu de-alde noi altfel nici nu se poate! Se zice că-ntr-un sat, un om cu muierea lui s-au apucat şi au băut tot ce-aveau: şi casa, şi vaca, şi barca cu motor, după care copiii s-au împrăştiat care-ncotro. Alt om a cumpărat un sac cu cartofi de sămânţă cu zece ruble, şi muierea l-a vândut pe cinci ruble pe care le-a dat pe-o sticlă de vodcă. Au băut-o împreună şi-apoi omul s-a apucat să-şi mardească muierea. O bătea şi plângea, plângea şi-o bătea. Apoi, au plâns amândoi. Ce bâlci! Dup-aceea s-au dus la dispensarul de dezalcoolizare. Şi-a mea mă ameninţă cu dezalcoolizarea. Cumplită-i muierea! Cumplită! Doar c-a avut parte şi de-un bărbăţel! Că de răul lui e cumplită!... Da... Nu te-ncrunta, frumoasa mea! Mai bine trag o duşcă de „Solnţedar!” Comandorul a prins coarda de furca vâslei, s-a dus la proră şi a cotrobăit prin lada de scule, dând la o parte peştele, borcanele şi tot felul de boarfe. „Solnţedar”-ul l-a supt direct din sticlă. Avea el pahar, ceaun şi lingură – avea de toate, doar era pescar organizat – dar direct din sticlă, băutura curge parcă mai îndrăzneaţă, aproape obscenă! Vodca i se strecura neîntrerupt în maţe, aprinzând toate măruntaiele şi întortocheata împânzire a vinelor.

După ce-a băut, s-a apucat iar de treabă, cu sufletul înseninat, şi munca avea mai mult spor. O fi vodca otravă, dar mare putere are! Şi-mprejur, totu-i minunat! Pe amândouă părţile fluviului, malurile sunt verzi, fărâme de

soare plutesc pe apă, în zare se zăreşte firul de fum al unui vapor sau al unui foc, pescăruşii zboară... Asta-nseamnă bucuria! Asta-i viaţa! Nu, niciodată nu-i va pricepe pe cioflingarii de la oraş: trăiesc după sirenă, se hrănesc ca la armată, plătesc pentru toate celea...

Stop! Ce-o fi asta?-

Şi Comandorul, alarmat, a ciulit urechile. Aşa-i: se apropie o barcă; prora-i saltă, valurile puternice se revarsă pe mal. În spatele promontoriilor, la umbra pădurii, se ascundea o ambarcaţiune. Deci inspectorul pescuitului îşi reparase barca şi îşi reluase slujba. „Of! Ciuma dracului! Totul, totul în jur e făcut pentru ca să te bucuri în viaţă şi uite: apar ori o muscă, ori un ţânţar, ori paznicii apelor, ca să nu uite bietul om să-şi amintească de pedeapsa dumnezeiască!...”

Comandorul şi-a înclinat capul, de parc-ar fi vrut să-mpungă pe cineva, în timp ce trăsăturile osoase ale chipului său ieşeau mai puternic în relief. Privirea lui, de obicei rece, devenise acum ca sloiul, iar fălcile i se încleştaseră într-un scrâşnet. A strecurat sticla încă negolită în magazie şi s-a pus, grăbit, pe treabă. În sufletul său, mai dăinuiau încă fărâme din liniştea şi pacea de adineauri, în timp ce neliniştea dintotdeauna, frământarea şi mânia îşi reluau degrabă locurile, înghesuindu-se în noaptea sufletului său. Totuşi Comandorul se mişca de-a lungul funiei capcanelor, în grabă, dar fără panică. A controlat jumătate din întreaga instalaţie: cârligele nu erau prea înfundate, aşa că mai putea avea timp să controleze şi să regleze şi restul. În timp ce-şi vedea de treabă, urmărea cu privirea barca inspecţiei şi îşi calcula forţele şi rezerva de carburanţi: rezervorul era plin, motorul – nou, iar el era singur în barcă în timp ce în cealaltă ambarcaţiune erau doi halei – aşa erau numiţi, în limba hantî, cei însărcinaţi să-i prindă pe pescari – inspectorul Semeon şi fiul său pe care-l lua întotdeauna cu el, ori de câte ori pleca în inspecţie. Oare-l învaţă sau i-e teamă? Îl învaţă! Semeon nu-i fricos deloc, altfel ar fi fost mort de mult.

Am mers noi şi cu troica – pe dracu-o să m-ajungi!
Şi-n depărtare licăreau – pe dracu-o să mă prinzi!

mormăia Comandorul în barbă, c-un freamăt răutăcios, continuând însă să rămână atent; o singură manevră greşită să fi făcut şi s-ar fi schilodit: cârligul i-ar fi putut străpunge mâna. „Semeoane, o să-mi plăteşti spitalizarea!” Bărcile se apropiaseră una de alta. Ambarcaţiunea din duraluminiu se îndrepta oblic, dinspre mal, spre el. Motorul era vechi şi uzat, dar acum vuia uniform şi vioi, lăsând o dâră de fum cenuşiu. Haleii îl revizuiseră şi-l cârpiseră. Comandorul începuse să se nelinişteascâ: nu cumva a lăsat autorităţile să se apropie prea mult? „Ah! V-arăt eu vouă! V-arăt eu hocus-pocus! V-arăt eu rotaţia pământului!...”

Sticla pe care nu reuşise s-o dea gata era a treia din acea zi. Dimineaţa băuse cu vecinul o juma de litru de vodcă pe care-o coloraseră cu esenţă tare de ceai. Stătuseră la masă, gravi şi cuviincioşi şi băuseră „ceai”. Intrase muierea, mirosise – că are un nas de laikă siberiană ce vânează veveriţe – se uitase la ei de sus: „Da ce v-aţi aprins aşa la mutră?” Ce se poate face într-o situaţie ca asta? Trebuie atacată prin surprindere, trebuie uluită! „Ia-ncearcă să munceşti pe râu, aşa ca mine, şi-o să te aprinzi şi tu... nu numai la mutră!...” Când se dusese după lemne, scosese din stivă o sticlă de „Vermut”, ascunsă acolo pentru orice eventualitate, şi această sticlă fusese golită şi ea până la ultimul strop. La-nceput nu simţise nimic. Apoi, de mâncat n-a mâncat ca lumea, ci a-nghiţit doar, din mers, nişte cartofi reci, a ameţit puţin şi a prins curaj. Îi venea să golească sticla de „Solnţedar” până la fund, sub ochii inspectorilor! să dea capul pe spate, să-şi scoată înainte burta suptă, lichidul să-i gâlgâie-n gâtlej, să facă pe artistul. Dar aici nu-i teatru: aici te poţi căptuşi cu nişte aplauze de nu-ţi mai poţi reveni! Braconierul de azi este ca un genist în război. Singura deosebire constă doar în faptul că genistul poate primi o decoraţie, iar braconierul o amendă sau o vacanţă la pârnaie.

Aruncând peste bord o cegă aproape moartă, lipicioasă,

ce atârna de ultimul cârlig, a sărit la pupa, a tras de curea şi... „Scapă-mă, tehnică naţională! Du-mă! Inspectorii-s aici!” De la prima opintire, motorul a uruit sătul şi-a început să bombăne sub pupa. „Uite că, dacă vrem, suntem şi noi în stare să facem o treabă bună!” a constatat grăbit Comandorul. Ideea asta era plăcută, liniştitoare şi de aceea a început să se dezvolte în sensul că... dacă ne-am mobiliza inteligenţa şi forţele, dacă n-am trage chiulul, dac-am lucra uniţi cu toţii, probabil că i-am lăsa în urmă pe aceşti capitalişti-imperialişti, nu numai în ceea ce priveşte cantitatea, dar şi la calitate. Dar n-a avut vreme să-şi ducă la bun sfârşit ideea profund materialistă, căci Semeon se ridicase în picioare pe cabină şi făcea, cu braţul, nişte mişcări, de parc-ar fi vrut să stingă focul sau să prindă tăuni, ceea ce însemna că-i dădea ordin să oprească motorul.

„Îţi arde de joacă, Semeoane, îţi arde de joacă! Bine; dacă vrei, hai să ne jucăm!” Comandorul a răsucit manivela, motorul a început să urle, barca să tremure şi a lunecat parcă nu pe apă, ci pe o oglindă atât de netedă, încât părea că în orice clipă barca se va desprinde de luciul ei şi-şi va lua zborul spre cer. Motorul ăsta „Vihr” parcă fusese inventat special pentru braconieri! Până şi denumirea i se potrivea ca o mănuşă![8]

Vitezele au crescut în ultima vreme şi astfel s-a scurtat şi timpul. Dacă stai să te gândeşti, până nu demult, ne mai târam cu ajutorul odgoanelor şi al vâslelor. Acum, ieşi seara, în fugă, pe râu. Îi depăşeşti pe pescari care abia se urnesc, aduni peştele de sub nasul lor şi-o ştergi urgent. Sufletul îţi cântă, în buzunar zornăie metalul... Aşa să tot trăieşti! Veşnică recunoştinţă pentru geniul ce-a inventat acest motor! Ala n-a învăţat inginerie degeaba! Dac-ar fi să-i dau de băut, i-aş face cinste c-o căldare întreagă!

Am mers cu troica, tra-la-la,
Şi-n depărtare licăreau, tra-la-la-la!

[8] Vihr – vârtej (în limba rusă).

Comandorul zbura pe-ntinsul fluviului, mânat de-o boare de vânt, cu sufletul plin de vitejie şi-ncântare; trupul său, una cu motorul, era ca un arc, revărsând energie, sângele-i fierbea de-atâta încordare, dar în sinea lui era tulburat şi turba de ciudă că nu apucase să dea gata sticla de „Solnţedar”. „Ei, nu face nimic, nu face nimic. O s-o golesc mai târziu, în cinstea victoriei!”

Pe fluviu urlau deci două motoare ambalate la maximum, şi ambarcaţiunile goneau una după alta cu atâta foc, încât – dacă le vedeai de la distanţă – păreau c-aleargă cai de curse. Cei din Ciuş se dădeau în vânt după asemenea distracţii. Uneori se mai îneca vreunul, dar există întreceri fără risc?

Barca inspectorilor nu avea vreun semn distinctiv, ci doar un număr şi o crestătură pe partea dreaptă din faţă, precum şi o dâră roşie de-a lungul bordului, trasă cu vopsea luată de la pompieri. Inspectorul şef nu primea nimic, în afară de dispoziţii foarte stricte, chitanţiere pentru amenzi şi o prăpădită de leafă egală cu ceea ce câştiga Comandorul la o singură ieşire reuşită. Şi totuşi, de atâţia ani, Semeon rămânea în postul lui. Oare lupta era cea care-l pasiona? Poate altceva? Poate sensul vieţii lui consta în a păzi râul, a respecta legea, a molipsi – ce vorbă urâtă! dar vorba asta se auzea şi la radio! – a molipsi copiii cu exemplul lui! Copiii care vor trăi şi după el! Da-a!” E om ca şi noi, Semeon ăsta, dar nu-i de-nţeles. Pe mal, e om ca toţi oamenii, se-ntâmplă să mai schimbe-o vorbă, să mai şi discute. I-adevărat că nu primeşte să-i dai de băut; aşa se şi cuvine, desigur: a face cinste înseamnă un târg. Dar pe râu nu există individ mai supărător, mai sâcâitor, mai nesuferit decât Semeon. Pe râu, este de neclintit când dă de pescari dubioşi...”

Odată, lângă Pragul de Aur, l-a prins pe-un neam de-al lui, pe Kuzma Kuklin, Dumnezeu să-l ierte. Bătrânul i-a zâmbit, arătându-şi gingiile de copil şi a fonfăit cu gura lui ştirbă: „Cumnate... cumnate...” A scos din pachet o ţigară şi i-a oferit-o: „Cumnate, cumnate...” Semeon a-mpins ţigara cu unghia, înapoi în pachet şi i-a ars lui Kuklin o amendă

de-o juma de sută. Kuklin s-a cutremurat de scârbă: „Eşti curvă, a zis el, nu cumnat!”

Într-adevăr, n-a fost drept! Atunci s-au pilit cu toţii, au vorbit despre toate astea şi – desigur – cel mai înverşunat a fost Kuklin: „Să-l ucidem pe Iuda! Să scăpăm de el!” Dar după ce s-au trezit, s-au socotit mai bine: nu, nu aşa trebuie! În primul rând, toate apucăturile lui Semeon, felul lui de-a fi, le erau cunoscute. Dacă ar veni altul în locul lui, vor trebui să-i înveţe năravurile, să se deprindă cu el şi s-ar putea să fie şi mai afurisit. Semeon îi ţinea din scurt, i-adevărat, dădea amenzi fără să se uite cine era şi ce hram purta, totuşi trăia şi el şi te lăsa să trăieşti: i se mai defecta motorul de la barcă, ba uneori chiar şi cel din propriul lui piept îi mai făcea necazuri; sau îl durea capul, unde fusese rănit. Uneori se mai ducea la cosit de fân, la cules legume din grădină, sau avea şedinţă la sovietul sătesc unde era deputat. Uneori pleca la consfătuiri raionale sau chiar regionale, unde se discuta cine şi cum urma să fie prins. Într-un cuvânt, putea fi suportat, deşi era periculos.

În al doilea rând, Semeon era isteţ şi curajos, trăgea cu milă, la chef nu se ducea fără să plătească, nu-l vedeai cu mâna goală, dar era uzat şi obosit; odată, la o şedinţă, şi-a vărsat şi el năduful: „Nici pe front nu m-am necăjit şi n-am obosit în halul ăsta, ca aici, cu voi! Blestemaţi să fiţi, potlogarilor!...”

Bineînţeles, în cuibul acela de tarantule nu te puteai culca pe-o ureche şi războiul se ducea zi şi noapte. Dac-ar fi apucat să le dea un deget, i-ar fi luat toată mâna.

În al treilea rând – şi asta era, de fapt, cheia problemei – pentru uciderea unui inspector ai fi putut fi pus la zid sau încasa o pedeapsă, de-ai fi ajuns să-i invidiezi şi pe morţi...

„Vai, s-ar părea că-n barcă nu-i fiul lui Semeon? Nu, nu-i fii-su! Doar acela are încă gâtul ca puiul de găină şi, deşi umblă netuns ca un diacon – c-aşa-i moda – băiatul nu-i încă flăcău în toată puterea cuvântului.” Comandorul s-a ridicat de pe cabină, şi-a mijit ochii, de parc-ar fi ochit cu puşca, şi-a ascuţit privirea şi a văzut, lângă motorul din urmă, un bărbat aspru la chip, cu o tunică albastră

decolorată şi cu pieptul descoperit, aplecat înainte. Lângă pupa, pe-o bancă, şedea Semeon, cu spatele încovoiat şi c-o şapcă-n cap. Fie iarnă, fie vară, el purta mereu şapca, deoarece avusese capul străpuns şi spart. Îi era frig din cauza plăcii cu care-i cârpiseră ţeasta. „Înseamnă că Semeon şi-a încheiat socotelile şi-i arată înlocuitorului său sectorul. De mine au dat din întâmplare.” O umbră de compătimire, de milă, s-a strecurat în inima Comandorului. „Semeoane, Semeoane, ce-ai avut de câştigat? Ce-ai primit pentru tot ce-ai făcut? Zile şi nopţi ai fugărit, pe râu, indivizi îndrăzneţi ca mine, ţi-ai pus capul la bătaie, ţi-ai prăpădit ultima fărâmă de sănătate, ţi-ai făcut nervii praf. Şi uite: în sat, s-au construit case noi, bărcile răsună de motoare «Vihr», bărbaţii beau vodcă şi cântă, în timp ce tu o să-ţi predai barca la stat, n-o să mai ai cu ce ieşi pe râu, o să pescuieşti plătici cu undiţa, împreună cu copiii. Ce folos că ai cap deştept dac-a nimerit la un prost! Măcar să te-nveselesc puţin, acum, la despărţire, ce zici?”

Comandorul a accelerat motorul, a strâns manivela sub braţ, şi-a aprins o ţigară şi a-ntors capul, sigur fiind că barca de duraluminiu a inspectorului a rămas în spatele insulei acoperite de desişul pădurii şi că, după ce va ocoli insula, va putea să oprească motorul, plutind dus de curent, ca să se ascundă în golf sau s-o şteargă-n sat. Dar ambarcaţiunea cu dungă roşie, pe care n-o putea auzi, din pricina Vihr-ului ce-i vuia în spinare, venea în urma lui, răspândind în toate părţile picături străvezii şi proiectând o uşoară umbră la pupa. Comandorul a apreciat distanţa, a privit lung spre insulă şi a scăpat ţigara din gură. A-ncercat s-o prindă, dar tot ce-a reuşit a fost s-o atingă cu mâna. Îl fugăreau de treizeci de kilometri! Combustibilul din rezervor nu mai avea să ţină mult, iar canistra de rezervă era-n compartimentul de scule şi nu conţinea decât vreo cinci litri. Sperase să poată „da o fugă” la instalaţiile de pescuit înainte ca autonava să fi terminat de încărcat cherestea. „Semeon o să aibă de lucru mai multe zile la motor!” îl asiguraseră cunoscătorii. Când colo... i s-a dat şi un om în ajutor! „Înlocuitor! Mama voastră!” Pe râu şi încă

în amonte, nu putea scăpa. Să tragă la mal şi să fugă-n pădure? Dar motorul? Dar barca? Dar cega? Dar sticla aia neterminată de „Solnţedar”? Îl vor recunoaşte după barcă, or să i-o confişte, or să-i ardă câteva la părţile moi... Nu! Asta nu! Degeaba i-a dat fie-sa numele de Comandor? Un Comandor adevărat nu se lasă prins şi se pricepe să evite-o catastrofă! Îndreptându-şi nasul de pasăre de pradă în întâmpinarea vântului ce adia dinspre pădure, Comandorul a-ntors barca într-un viraj atât de brusc, încât aceasta s-a înclinat pe-o coastă. Lăsând în urmă un semicerc alb ca o dâră de cretă, s-a-ndreptat în viteză spre aval. Barca a sărit sprintenă peste-un val înalt, s-a prăbuşit în adânc cu nasul înainte şi a prefăcut în stropi dâra albă de pe suprafaţa apei. Comandorul şi-a trecut lacom limba peste buze şi, rânjind obraznic, era-ndreptat ţintă spre barca din duraluminiu a inspectorilor. S-a apropiat în aşa hal, încât a putut distinge uluirea de pe chipurile urmăritorilor.” Ce bine arată înlocuitorul lui Semeon! Este zdravăn, bine făcut, oacheş, ţigănos, cu ochi mari, diavoleşti, cu pungi sub ei. Ăsta nu-i ca şontorogul de Semeon cu scăfârlia lui găurită. Cu ăsta va trebui să ne luptăm corp la corp sau poate chiar cu puşca!”

Abia şi-a sfârşit gândul şi Comandorul a auzit o împuşcătură-n urmă. Mai bine zis, la început, apa a fost lovită chiar lângă barcă şi abia apoi s-a auzit detunătura. „Uite-i că trag!” Comandorul şi-a tras capul între umeri, cuprins de disperare. Nu de frică; nu de spaimă: disperarea pusese stăpânire pe el şi-l strângea c-o neobişnuită putere, ca o greaţă. Ca şi când ar fi suflat într-o cameră de cauciuc şi aerul ar fi răbufnit din ea: era aceeaşi stare de scârbă în adânc, de parcă praful de cauciuc l-ar fi căptuşit pe dinăuntru şi nu s-ar mai fi putut dezlipi. După spusele unui cetăţean aflat în concediu la Ciuş, în regiunea fluviului Obi, inspectoratul nu umblă cu mănuşi: trage asupra bărcii, o găureşte şi cu asta, basta; îl scoate pe braconier din apă ca pe-un căţel. „Or să mai tragă oare?” Se ghemuise tot, căci spinarea îi era cât o uşă şi trăgătorii ar fi putut-o ţinti fără greş. A privit în urmă, fără să-i mai ardă de râs, şi s-a

bucurat dându-şi seama că motorul bărcii urmăritoare amuţise. Încercaseră şi ei un viraj îndrăzneţ, dar le capotase motorul!...

Comandorul şi-a dres glasul, a tuşit şi a-nceput să cin te cât îl ţinea gura:

O să mergem, să zburăm
Dimineaţa,-n zori de zi,
Şi atunci, întregul Nord
Ţie ţi-l voi dărui...

Cântecul îl auzise la fiica lui, Taika, iar ea îl auzise la radio. Are ureche muzicală fata lui! Grozavă ureche! Dar cântecul este cam... tâmpit. Zău! Adică cum „Nordul ţi-l voi dărui?" Ce, Nordul este o juma de litru, o cămaşă, o conservă? Aşa era Comandorul: cum se liniştea puţin, începea să reflecteze la teme abstracte. Altfel, cu viaţa pe care-o ducea, putea înnebuni. Pe de-o parte, munca grea; pe de altă parte, muierea care-l ţinea din scurt, nu-l lăsa să bea şi pe deasupra, tot felul de paznici ai pescuitului.

Comandorul zbura dus de ape spre porţile larg deschise ale fluviului; spre Nordul acela dăruit cu dărnicie tuturor – în cântece, în filme şi chiar în realitate, odată cu banii de deplasare – dar pe care puţini acceptau să-l primească în dar. Dimpotrivă, oamenii – chiar şi cei de baştină – părăseau pământul pe care se cuibăriseră altădată, plecând spre regiuni calde, spre Marea Neagră sau spre cea de Azov, în Crimeea sau în Moldova, unde vinul este mai ieftin şi unde televiziunea este mai apropiată; doreau să scape de geruri, de organele de pază a pescuitului, de aprovizionarea mizerabilă, de vagabonzi, de huligani, de indivizii puşi pe furat şi căpătuire. Luaţi Nordul! Luaţi-i dac-aveţi nevoie! Noi am îngheţat destul, am vărsat destule lacrimi, şi destul ne-am chinuit! „Îndată ce fata mi-o creşte mare, o termina şcoala şi-o intra-n slujbă, o să strâng bani şi-o să plec cu ea! hotărî deodată Comandorul. N-au decât să-şi caute alt dobitoc pe care să-l fugărească şi-n care să tragă!" între timp, barca inspectorilor ajunsese iar pe urmele celei a

Comandorului. Ambarcaţiunea alerga de zor; cu toată vechimea motorului şi în ciuda faptului că purta doi bărbaţi, fiind vorba de umplut rezervorul, ei erau în avantaj şi aveau posibilitatea să-l prindă. În privinţa alimentării nu prea aveau ei bătaie de cap: puteau umple rezervorul fără să oprească motorul. Comandorul a lovit rezervorul cu vârful cizmei de cauciuc: „E încă destul de plin; mai putem rezista”.

La orizont apăruse un promontoriu deluros, acoperit cu pietre. Deasupra lui, un mal abrupt era atât de găurit de găinuşele-de-baltă şi atât de plin de gropi uriaşe, încât un om se putea uşor strecura în ele. Câini de pripas scormoneau ţărâna pentru a scoate din ascunzători ouă şi pui de găinuşe. „Ce-i în lume-i şi-n natură! clătină Comandorul din cap. Aceeaşi şi-aceeaşi luptă!” Păsările planau, asemenea rolurilor de ţânţari, pe deasupra fluviului şi a ochiurilor de apă de lângă mal. Pe promontoriu, copiii păzeau undiţele: sosise vremea roşioarelor. Focuri de tabără ardeau şi cartofii se coceau pe jăratec. Băieţii, în slipuri elegante, bine făcuţi cu toţii şi veseli, reuşiseră deja să se bronzeze şi păreau mânjiţi cu funingine ca nişte drăcuşori. Erau voinici, liberi, se fugăreau unul pe altul, n-aveau niciun fel de griji, aruncau cu pietre-n apă, ţineau sforile undiţelor, trăgeau de undiţele pline... În inima Comandorului se strecurase o umbră de invidie: „Ce bine ar fi fost să rămână copil! Pescuieşti, tragi cu praştia-n păsări şi înfuleci cartofi copţi fără nicio grijă...”

A simţit o durere în burtă. Viaţă blestemată! Nici nu-şi mai aducea aminte de când nu se mai culcase la vreme, nu mai mâncase normal, nu mai fusese la cinema şi nu mai făcuse dragoste cu nevasta. Picioarele reumatice îl dureau noaptea, arsurile îl chinuiau, vederea-i slăbea şi n-avea cui se plânge. Ca să se-mbărbăteze, îşi repeta mereu zicala auzită de la nişte vagabonzi: „De trăieşti – te chinuieşti; de păcătuieşte – te grăbeşti; dacă te hrăneşti – te-neci: pe dracu să-ţi fie bine!” Aşa-i. Vinul ce te mai scapă. Dar ce-i şi vinul, de fapt? Un fel de poşircă acră din struguri de rând. Cu adevărat dăunător e „Solnţedar”-ul: urmările lui au fost

numite „meningitice”. Vagabonzii ăştia ştiau de toate, colindaseră toată ţara, iar unii dintre ei terminaseră institute, universităţi, erau tobă de carte!

Promontoriul Karasinka, băieţii, focurile de tabără şi clinii care le stau totdeauna prin preajmă rămăseseră după cotul râului. Din clipă-n clipă trebuiau s-apară gurile râului Sîm, râu ce-şi trage obârşia din mlaştinile fluviului Obi şi din taiga: acolo te puteai ascunde şi cu un vapor – şi cu o caravană de vapoare – nu numai c-o barcă, dacă te pricepeai 1 în jurul acestui râu sunt răspândite mulţime de insule, insuliţe, bancuri de mâl, braţe, canale, meandre şi alte asemenea minuni. Pe malul stâng al râului, chiar la gurile sale se afla localitatea Krivleak. Aceasta este aşezată solid, în mijlocul crângurilor de cedri, pe un teren mai înalt, nisipos, luminat dinspre râu de razele soarelui şi apărat de umezeala pădurii de către cedrii tăcuţi.

În o mie nouă sute treizeci şi doi, trecuse pe-aici un convoi cu cei strămutaţi de pe pământurile lor. Convoiul era mânat spre nord de un conducător isteţ, care, văzând aceste locuri minunate, oprise convoiul şi ordonase să-nceapă imediat construcţiile. La început, oamenii ridicaseră o baracă, apoi începuseră să apară, printre cedri, o mulţime de căsuţe, şi aşa, la o distanţă de numai o oră de mers cu maşina până la Ciuş, se ridicase satul acela frumos, cu nume simplu, cu oameni muncitori şi uniţi între ei. Oamenii aceia parcă erau din altă lume: altfel munceau, altfel petreceau, nu se, băteau, iar cei hrăpăreţi nu făceau mulţi purici pe-acolo.

Lângă Krivleak, pe sub mal, curgea braţul principal al Sîmului. Trebuia făcut un mare ocol – de cel puţin trei verste – pentru a putea trece de pe Enisei pe terenul cultivat. Pe partea dreaptă nu se mai putea trece. Apele se-nvolburaseră curgând vijelios, descoperind fâşii înguste de nisip, micile plaje şi limbile de nisip erau încă sub apă, dar apa era tulbure din pricina valurilor care treceau şi peste locurile mai puţin adânci. Însemna deci că apele scăzuseră. „Du-mă pe ocolite, drăguţo!” Comandorul tocmai îşi dirija barca pe o traiectorie în semicerc spre Krivleak, când de

după un cot al apei, i-a apărut drept în faţă barca inspectorilor care încercase să-i tale calea. „Nătărăule! a clătinat din cap cu compătimire Comandorul, adresându-se, în gând, celui de la cârmă, căci Semeon probabil că aţipise. Studiază mai întâi terenul, râul şi natura; abia după aceea să te avânţi cu viteza asta nebună!”

Se auzea uruind motorul ambarcaţiunii urmăritoare. Semeon se ridicase de pe cabină şi, clătinându-se, se grăbea spre pupa.

— V-aţi împotmolit! Acu fluieraţi! Ceea ce era de demonstrat! a tras concluzia Comandorul. A micşorat viteza, s-a ridicat de pe cabina de la pupa şi şi-a dus mâna streaşină la ochi: inspectorii se împotmoliseră serios. A trecut motorul într-o viteză inferioară, astfel ca barca să nu fie dusă de valuri, dar nici să nu fugă înainte, apoi s-a întins şi şi-a îndreptat umerii, trosnindu-şi oasele amorţite. După ce s-a dezmorţit, a scos din magazie sticla în care mai era băutură, a agitat-o, a strigat cu voce tunătoare: „Să trăim, tovarăşi!” şi a golit-o până la fund. A aruncat-o apoi spre barca inspectorilor, strigând: „Douăsprezece copeici m-a costat!” şi, socotind că a dat dovadă de prea puţin curaj, a ales cea mai mare cegă şi a fluturat-o, bătând tactul cu piciorul şi cântând: „Vai, vai! scumpa mea! Vai, peştişorul meu de aur!” Triumful l-a obosit curând, căci urmărirea fusese încordată, se sculase cu noaptea-n cap, iar băutura fusese de proastă calitate şi-i făcuse rău la stomac. Chiar că-i băutură dătătoare de meningită”.

Noul inspector păşea în cizme înalte care se afundau în mâl. Semeon îi arăta pumnul Comandorului, scuipa şi-i striga ceva. Urâtă treabă! Comandorul a trecut motorul în viteză şi şi-a-ndreptat barca spre râul Sîm, râu tulbure şi frământat, care mai purta încă pe valuri buşteni, rădăcini şi buturugi – râu liber, pe care aproape nimeni nu navighează. Râul avea atâta peşte, atâta vânat, încât oricât s-ar fi luat, tot nu s-ar fi împuţinat. Dar cine să fi luat? Doar braconierii se înfundau toamna în adâncurile taigalei, de unde veneau pale de aer rece, cu iz de muşchi şi de pământ virgin. Uneori, nici măcar căldura verii nu reuşea să topească

zăpada, rămânând straturi moi şi gălbejite, acoperite de cetine, de seminţe înaripate şi de solzi de conuri. Apoi, prin luna august, chiciura le prindea iar, primele gheţuri, le-mpietreau, şi cu mult înainte de Pocroave, peste pojghiţa de gheaţă se aşeza un nou strat de zăpada pe care orice urmă se imprima ca pe-o foaie albă de hârtie. În jurul râului Sîm mişunau samurii şi curând urma să le vină vremea. Comandorul avea să se pregătească de vânătoare: avea nevoie de vreo cinci sau chiar zece blăniţe pentru căciuliţa şi gulerul fetei sale, Taika. Aceasta tocmai termina şcoala medie şi avea să intre la cea superioară. „E tare chipeşă, zău aşa! Gătită cu blana de samur, te pomeneşti că dă gata vreun candidat în ştiinţe!...”

De inspectorii împotmoliţi Comandorul uitase de mult. Alte griji îl frământau. Simţea, încă de dimineaţă, nişte săgeţi în inimă şi oricât încercase să-şi alunge neliniştea, aceasta revenise mereu.; când încordarea urmăririi trecuse, frământarea îl cuprinsese cu şi mai multă putere. Ca orice om ai taigalei, nu numai că credea în presimţiri, dar le şi întărea prin afişarea unei stări de indiferenţă, de înfruntare, prefăcându-se că nu-i pasă de nimic.

La vreo cinci verste de gurile Simulai, a intrat pe-un braţ cu nivelul apei foarte scăzut, s-a uns cu „repudin”, a aruncat mantaua de ploaie pe marginea parapetului, s-a trântit pe jos şi şi-a îngropat capul în vesta îmbibată cu miros de ulei şi de peşte, sperând ca, în somn, să scape de nelinişte şi de presimţiri. A dormit adânc şi s-a trezit buimac, în gură simţea un gust amar şi o duhoare grea. Şi-a trecut capul peste bord, l-a clătinat în apă ca un urs lângă un stup de albine, şi-a clătit gura, a scuipat apa peste bord şi – după ce a spălat în valuri un borcan – l-a umplut cu apă rece şi şi-a astâmpărat setea. S-a mai înviorat, mintea i s-a mai limpezit, şi-a dat seama că era în barcă: aceasta era încărcată, iar el, căpitanul ei, dormise fără să-i pese de nimic.

După ce a scos barca din braţul în care apa scăzuse vărsându-se în râu, a ieşit de sub streaşină sălciilor şi a intrat în curentul apei, a vrut să tragă şnurul de pornire a

motorului, dar s-a răzgândit fără să ştie de ce şi s-a lăsat dus de curent, bucurându-se de liniştea pădurii în primele ore ale serii şi de rarele strigăte ale păsărilor. Îl cuprinsese din nou tristeţea şi mila de sine. Îşi adusese aminte că visase o barcă ce se răsturnase şi părea că se scufundă. Nu cumva îl pândea o boală? „O barcă scufundată – în vis – prevesteşte boala.” Crezi sau nu, dar minciunile din bătrâni se adeveresc de tare multe cri! Nu cumva o fi cancer? Prea sâcâie la lingurică. Te roade, te macină pe nesimţite, îşi întinde ghearele în tot trupul. Când îţi dai seama că ai ceva, te-au prins de tot...”

Comandorul a scuipat peste bord „M-am pilit! Ziua se-ntunecă la căderea nopţii, iar omul, la sosirea tristeţii!” a îngânat el, superstiţios, căutând în acelaşi timp să alunge gândurile negre. Ştia că dacă s-ar fi lăsat copleşit... se ducea de râpă: de ce ţi-e frică nu scapi! Dar trebuia să-şi căpătuiască fata: în dimineaţa aceea urma să aibă loc serbarea de absolvire. După plecarea lui, avea să se îmbrace în uniforma de lână, să-şi prindă în părul buclat o fundă albă, să-ncalţe ciorapi „Kapron”, iar mersul ei... nu era ea de nasul veneticilor de hippies! Nu cu îmbrăcămintea avea să-i dea gata Taika, ci prin firea ei puternică, siberiană. Datorită dragostei părinteşti, mâncării alese sau poate datorită traiului bun, la cincisprezece ani, trupul i se-mplinise şi sub rochie începuseră să i se contureze rotunjimile. Odată – era în clasa a opta – îi găsise în sertar un bileţel. Căuta nişte cârlige şi, când colo, dăduse de-un pliculeţ ca pentru prafuri. Înlemnise. Îl bătuse gândul că fata-i suferindă şi ia prafuri pe ascuns, să nu-l sperie. Desfăcuse plicul şi găsise un bileţel cu versuri!

Revăd şi-acum clipa în care
Mi-ai apărut pe drumul vieţii,
Nălucă dulce, trecătoare,
Simbol divin al frumuseţii.

Fruntea Comandorului se acoperise de broboane: cine putea fi atât de priceput la versuri, acolo, la Ciuş? Se tot

trudise să-şi amintească, dar nu reuşise: nu cunoştea tineretul. Atunci, încercase pe ocolite: cum că ar fi auzit la radio nişte versuri despre o nălucă trecătoare. Fiica parase lovitura direct: „I-o ruşine să citeşti scrisorile altora! Ce lipsă de educaţie, ce reminiscenţe ale vechiului regim, ce reacţionarism! Versurile astea triste au fost scrise de Aleksandr Sergheevici Puşkin! Măcar atâta puteai să ţii minte şi tu!...”

Comandorul îşi adora fata, o răsfăţa cumplit, dar şi ea îl iubea. Mai avea el o fată şi-un băiat, dar parcă-i erau străini. Erau mai apropiaţi de mama lor. La drept vorbind, în casa lor erau două case, iar Taika cea isteaţă era puntea dintre ele. Când venea beat acasă şi se-ntâmpla să facă scandal, Taika bătea din picior: „Comandor! Timona la tribord!” ceea ce însemna „la culcare!” şi el asculta supus. Rău, greoi, nesociabil, în faţa fiicei lui devenea un copilaş, nu i se putea opune şi n-avea ce-i face... Aşa că, de obicei, îşi ducea mâna la capul ameţit de băutură: „Am înţeles! Timona la tribord!” şi se trântea în pat, cu tălpile-n sus, cu găurile de la ciorapi la vedere. Toţi ceilalţi l-ar fi pisat în piuă, de furie, dar fata, ca să-l liniştească, îi vorbea ca unui bolnav şi-i citea din basmul „Căluţul cocoşat”: făcuse rost de o carte cu poze. Comandorul ştia basmul aproape pe de rost: „Fraţii grâul semănau şi la oraş îl vindeau; căci oraşul nu era prea departe de tarla”.

Tare-i bine, sănătos şi necesar să ştie omul că acasă-i aşteptat cu dragoste. Uneori, toamna, se-ntorcea noaptea târziu, ud, îngheţat ca un câine; îşi scotea cizmele în tindă, ca să nu tropăie pe duşumele, se ducea tiptil, în vârful picioarelor, să se urce pe cuptor, iar din cămăruţa fetei se-auzea glăsciorul ei: „Tu eşti, Comandorule?” „Eu sunt; dormi!” „Cum a fost cartul?” „Cartul a fost în ordine!”

Pe măsură ce fata creştea, Comandorul se-nfuria din ce în ce mai rar la beţie. Căuta să nu vorbească urât în faţa ei şi sufletul i se îmblânzea odată cu trecerea anilor...

Încă de pe râu, a zărit-o pe nevastă-sa lângă cabina pescarilor. Părea toată cenuşie. Nu şi-a dat seama de la început că era îmbrăcată cu un impermeabil cenuşiu. „Ce-o

fi căutând aici?” s-a neliniştit Comandorul şi – uitând să reducă viteză – a intrat cu toată puterea în mal. Soţia s-a apropiat încet de barcă, târşindu-şi picioarele-şi – oprindu-se ceva mai departe de el – a murmurat cu voce stinsă:

— Tu umbli creanga pe râu, da tot teafăr rămâi...

— Ce-i femeie? Ce tot spui acolo?

— Nenorocire! Au omorât-o pe Taika.

Apoi, nu şi-a mai amintit de nimic: nici cum a sărit din barcă, nici cum a gonit spre casă, urcând povârnişul de lângă mal din câteva salturi. Copiii – băiatul şi fata – ®e pitiseră după baraca băii, tinda era ticsită de lume, iar lângă pat stătea fratele lui mai mare, Zinovie. Văzându-l pe Comandor, s-a dat în lături. Comandorul a rămas în mijlocul odăii împietrit, privindu-şi copila culcată pe o cuvertură curată, în uniforma boţită, ruptă şi murdară. Era desfigurată ca o găinuşă-de-baltă, lovită cu praştia în pieptul alb.

— Copilul meu! Ce-i cu tine? Tai! spune ceva, hai, spune-mi! a strigat Comandorul cu o voce pierdută, ca s-o-ncurajeze. M-am întors! În cart... ordine...

Nevasta s-a prăbuşit deodată peste fetiţă şi a strâns-o-n braţe sub ea. „Ca o claie! O apasă...” s-a încrâncenat Comandorul,

— Fetiţa mea! Spune ceva! Spune părinţilor tăi!

Comandorul a gemut adânc, şi-a împins soţia la o parte, şi-a luat fata în braţe, a scuturat-o şi a-nceput s-o legene cu stângăcie. Când copiii erau mici – chiar şi Taika – nici nu voia să-i vadă, nu-şi bătea capul cu ei, îi înjura de mamă dacă plângeau, dacă se murdăreau sau dacă erau bolnavi, dar acum, ştergând cu palma mânjită de păcură sângele de pe faţa şi de pe gâtul fetei, încerca să-i ridice căpşorul de pasăre ucisă, iar părui ei, împletit într-o cosiţă grea, atârna ca o aripă ruptă şi lipsită de viaţă...

— Ce faci? Ţi-ai pierdut minţile? i-a strigat fratele mai mare. Apoi, luându-i-o din braţe pe Taika, a culcat pe pat trupul ce începea să-nţepenească, i-a aşezat mâinile pe piept şi şi-a făcut cruce privind în jos, spre covorul scump, obţinut de pe un vas în schimbul peştelui: – Ne-am sălbăticit de Tot! Nici lângă un trup răposat nu ne

stăpânim...

— Cine? Unde? a horcăit Comandorul auzind cuvântul „răposat”. S-a repezit spre cămară, apucând arma şi cartuşiera. Fratele, soţia, vecinii au încercat să-l ţină, dar el i-a aruncat la o parte şi a pornit alergând prin sat să-l caute pe făptaş.

Prin satul Ciuş trec cel mult opt maşini pe zi, dar ele calcă tot atâtea găini, porci, câini şi oameni cât calcă sutele de maşini din orice oraş, deoarece şoferii acestor numai opt maşini sunt întotdeauna beţi. După ce-şi băuse trăscăul, şoferul – care în ziua aceea transporta lemne pe mal – adormise la volan, intrase cu maşina pe trotuar şi călcase două şcolăriţe ce se-ntorceau de la serbare. Directoarea interzisese ca serbările de absolvire să aibă loc seara, deoarece şcoala se umplea cu tot felul de indivizi ce aduceau băuturi şi care aveau o influenţă nefastă asupra tineretului din sat. Taika fusese aruncată într-un grilaj şi izbită cu ceafa de-un stâlp; murise la circa sanitară, iar prietena ei fusese schiloditǎ. Şiret ca o pisică şi fricos ca un iepure, şoferul, cunoscând prea bine obiceiurile satului natal, se ascunsese dincolo de iaz, în tufişurile pline de gunoaie, dormind în aşteptarea miliţiei şi a judecătorului de instrucţie, fără să fi simţit măcar tăunii ce-i năpusteau faţa.

Neizbutind să-l găsească pe şofer, după ce-a tras toate cartuşele aiurea, fără ţintă, prin pădure, Comandorul a hotărât să se-nece. A aruncat de pe debarcader în apă puşca şi cizmele, şi-a sfâşiat cămaşa, şi s-a aruncat în Enisei, Cu greu au reuşit să-l scoată, căci se împotrivea amarnic. I-au dat să bea vodcă până şi-a pierdut cunoştinţa. Era cuprins de spasme, făcea spume la gură: cecenul cel furios căzuse doborât, se muiase, se frânsese. La înmormântare n-a plâns, n-a bocit, a stat treaz şi resemnat, în costum nou, cu o cămaşă elegantă, dar boţită, neştiind ce să facă şi nici unde să stea.

Şi-a revenit încet şi cu greu. Copleşit de nenorocire şi de singurătate, nu s-a mai apropiat de familie, ci, dimpotrivă, s-a înstrăinat de tot. A ajuns aproape să-şi urască copiii mai mici, pentru că ei – afurisiţii! – trăiau, iar Taika nu mai era.

Copiii, simţind ura părintelui lor, se ascundeau de el.

Fetiţa care fusese accidentată odată cu Taika şi rămăsese în viaţă, umblând în cârje, evita şi ea să-l întâlnească pe Comandor. „Oare ţie de ce ţi-o fi frică de mine?” se gândea el cu milă şi o saluta prietenos. Totuşi, undeva în sufletul lui, exista ceva ce-l apăsa şi-l rodea: de ce fata asta ciupită de vărsat, cu dinţii rari şi părul pământiu trăia, iar Taika cea frumoasă se prăpădise? De ce? Taika fusese bucuria tatălui ei! Ar fi dat viaţă unor copii sănătoşi şi frumoşi! Asta ce-o să nască? Gunoi! Încă un Damka!...

„Astea nu-s gânduri bune!” se dojenea Comandorul. Pentru gândurile astea negre, soarta avea să-l pedepsească, dar el nu se putea înfrâna. Ura şi duşmănia faţă de oameni puseseră stăpânire pe el, se întinseseră ca o boală mai cumplită decât cancerul; făcea tot ce putea: căuta să stea cât mai rar şi cât mai puţin printre semenii săi, trăia mai mult în cabina bărcii lui; când se îmbăta, gemea şi uda cu lacrimi fotografia fiicei sale, sărutând-o cu buzele, umflate, iar când maşina sovhozului era trimisă la iernat, el se afunda în taiga, la vânătoare, unde îşi meşterise pe râul Sîm o colibă tăinuită...

Nevasta Comandorului a îmbătrânit, a devenit cicălitoare şi tabăra fără teamă asupra lui: dacă n-ar fi băut, dacă ar fi ajutat-o să-şi crească copiii, fata nu s-ar fi prăpădit. Ce să-i faci? E şi ea o biată muiere: măcar când ţipă mai uită, se mai linişteşte, îşi mai uşurează sufletul chinuit. Dar nenorocirea nu-i o jucărie pe care s-o arunci după ce te-ai jucat cu ea! N-are decât să se chinuiască şi ea, să rămână şi ea cu sentimentul de vinovăţie, să nu-şi aline nici ea durerea!

Comandorul, care nu suferise în viaţa lui de vreo boală, a început să simtă că-i slăbeşte inima; tensiunea i-a crescut din pricina insomniilor, iar durerile de cap îi sfâşiau ţeasta; sufletul i se părea o povară de neîndurat, atârnată de gât şi trăgându-l spre pământ... mai jos... tot mai jos... Părea că stă să iasă din el însuşi, ars ca o iască, să cadă în ţărână, să se prăbuşească într-o groapă unde, într-un sicriu din lemn

de cedru, zace o copilă luminoasă gătită cu funde, dantele şi pantofiori de lac, o copilă care n-a apucat să ajungă domnişoară. O picătură de sânge, o rândunea, un mugur ce n-a apucat să-nflorească şi care a fost strivit de-un beţivan amărât, un braconier pe uscat...

Pescarul Grohotalo

Pescarul Grohotalo zăcea nemişcat ca un bolovan lângă focul ce răspândea o căldură dogoritoare. Întreg malul se cutremura de sforăitul lui, de parcă lanţul unei ancore i s-ar fi rostogolit – în ritmul valurilor – de la burtă până-n gât şi-napoi.

Prima oară când văzusem această matahală, mă uluise chipul său. Era neted ca o lună plină şi, asemenea ei, avea toate reliefurile voalate: nu se distingeau nici nasul, nici ochii, nici sprâncenele; singurele care se remarcau erau nişte buze subţiri de culoarea merişorului şi un neg păros care găsise cu cale să se aşeze drept în mijlocul frunţii cărnoase şi bombate şi care, de la distanţă, semăna cu semnul ritual pe care şi-l desenează femeile din India între sprâncene. Privind la omul acesta masiv, şi – nu se ştie de ce – mereu posomorât, îţi veneau în minte cuvintele bunului şi bătrânului clasic englez: „Vai, chipul acestui gentleman nu-i aureolat de nimbul intelectului...” Dealtfel, orice păreri luate din cărţi nu-i foloseau cu nimic lui Grohotalo, căci el nu citise cărţi nici din literatura sovietică, nici din literatura străină şi nici n-avea de gând să citească vreuna. Chiar şi fără ele, avea despre sine părerea că este o fiinţă cu totul deosebită şi avea asupra oricărui lucru o părere foarte precisă.

— Cum? Nu-i voie să piteşti vodcă? zicea el cu un zâmbet hâtru. Unde scrie? La ziar? Unde-i ziarul ăsta? La toate ziarele scrie? Oi crede că scriu adevărul? şi apoi dădea

sfaturi, îngroşându-şi vocea: Cu vodca se fac gologanii! Gologani pentru lef'şoară! Cine-ar vrea să muncească pe daiboj? Grohotalo urmase un drum foarte lung şi ocolit până ajunsese în satul siberian Ciuş. De felul lui, era din regiunea Rovno, dintr-un sătuc numit Klevţî – localitate producătoare de cereale – unde, spre nenorocul lui Grohotalo şi al tuturor locuitorilor satului, se aciuiase – gonită din codrii de la Kovel – banda banderoviştilor, care aştepta fie să intre într-o amnistie, fie s-o şteargă peste graniţă. Grohotalo nici nu visase cândva că drumurile lui se vor întretăia cu cele ale acestui grup de separatişti ucrainieni.

Micul sat Klevţî, aşezat în mijlocul unei întinderi frumoase, între câmpii, livezi şi crânguri, nu avea nimic suspect în înfăţişare. Nici detaşamentele de patrulare, nici armata, nici miliţia nu-şi puteau închipui că separatiştii pe care-i zdrobiseră se ascundeau atât de aproape de oraş, pileau rachiu, îi înspăimântau pe ţărani, atacau femeile tinere. Poate c-ar fi reuşit să rămână nedescoperiţi. În ascunzătoare pe toată perioada de nesiguranţă, dacă-ntr-o zi n-ar fi sosit în Klevţî un autocamion militar, să caute cartofi. Maşina era însoţită de doi soldaţi necombatanţi, de un sergent – de asemenea necombatant – şi de un şofer, cu trei trese de rănit pe braţ şi cu ordinul Steaua Roşie în piept. Membrii bandei, sălbăticiţi de băutură, au pus însă mâna pe necombatanţi, i-au ciopârţit cu cuţitele, i-au legat de bara de protecţie a maşinii, au lăsat să curgă benzina din rezervor, i-au adus cu sila pe ţărani să se „minuneze" de isprava lor şi au ales pe flăcăul cel mai zdravăn şi cel mai paşnic, obligându-l, sub ameninţarea armelor, să arunce un chibrit.

Focul, fumul întunecat, mirosul de carne arsă şi de cartofi au atras atenţia unei patrule motorizate care a-nconjurat satul Klevţî. Banderoviştii, încă beţi turtă, au răspuns cu focuri de armă, iar apoi i-au obligat, cu ameninţări, pe ţărani să tragă cu mitralierele, pentru ea să poată fugi sub acoperirea lor. Patrula i-a prins pe toţi. Printre ei era şi Grohotalo, care, cu ochii închişi, apăsa întruna pe trăgaciul unei mitraliere germane, repetând: „Of! maică! maică!"

până când l-au ameţit lovindu-l cu patul armei.

Grohotalo, împreună cu bandiţii, a fost adus la închisoarea din Rovno într-o maşină ticsită de arestaţi. L-au chinuit cumplit cu interogatoriile, dar mult mai mult a fost chinuit în celulă, după interogatoriu, de către „fraţii-separatişti” care-i tot repetau că el este cel ce-a aprins benzina, cel care i-a ars pe ostaşii roşii, cel care-a comis o crimă murdară şi din cauza căruia suferă atâţia nevinovaţi. Însemna deci că el era banditul principal şi de aceea ar trebui să declare la interogatoriu că el este şeful bandei. Dacă nu avea să declare ceea ce i se cerea, „fraţii” urmau să aibă grijă să-l „acopere” c-o şubă sau c-o saltea.

Dar la judecată, Grohotalo n-a încercat să mintă, a spus adevărul curat, a scăpat de spânzurătoare şi s-a ales cu zece ani de muncă silnică, urmată de deportare pe viaţă în locurile unde urma să-şi ispăşească pedeapsa. A lucrat la construcţia căii ferate din nord, dar înainte ca aceasta să fi fost terminată, a fost trimis în satul Ciuş, la exploatări forestiere, unde, după împlinirea sorocului de muncă silnică, a rămas pentru totdeauna, Iar în Ucraina nu s-a mai dus nici măcar în concediu, temându-se că banderovişti rămaşi în viaţă ar putea să-l dibuiască şi să-i facă felul. Grohotalo a devenit un adevărat om al Siberiei, dar chiar şi acum, când vedea la cinema meleagurile natale şi auzea cântecele copilăriei, se posomora, îşi pierdea cumpătul, se-mbăta şi-şi bătea nevasta. Soţia lui, siberiană de baştină, era o femeie zdravănă şi dârză, îl înfrunta, îl zgâria şi-l bârfea la toată lumea: „Bande-e-era! Fascist! A dat foc oamenilor de vii! Şi-acu îşi bate joc de mine!...”

Grohotalo era administratorul fermei de porci a sovhozului din Ciuş, unde instaurase o ordine desăvârşită. Chiar şi în anii slabi, porcii se-nmulţeau cu repeziciune, planul de predare a cărnii la stat era depăşit, iar chipul administratorului dădea să iasă afară din rama panoului de onoare. Deşi nu-l prea avea la suflet din cauza gurii lui spurcate şi a purtării lui grosolane, conducerea nu-l persecuta şi se făcea că nu vede cum administratorul îşi creştea în fiecare an – la ferma sovhozului – o pereche de

purceluşi de toată frumuseţea. Omul rămăsese credincios convingerii cu care venise din Klevţî, cum că nu se află-n lume şi nici nu s-ar putea afla ceva mai gustos ca slănina. Grohotalo nu făcea parte dintre cei care şi-ar fi putut schimba obiceiurile.

În afară de slănină şi de propria sa persoană, nu mai ţinea decât la bani, căci era cumplit de hrăpăreţ. Deşi lui, omului câmpiilor din Rovno, îi era groază de apele mari, învăţase totuşi să prindă peşte, nu pentru a se hrăni, ci pentru a-l vinde până la ultima fărâmă. Dascăl îi fusese răposatul Kuzma Kuklin, vestit în tot ţinutul pentru şiretenia lui. Kuklin ăsta după ce că era bolnav de piept, mai suferea şi de stomac şi făcea hemoragii după ce se-mbăta, de aceea îşi lua flăcăi zdraveni în ajutor şi de sub aripa lui îşi luaseră zborul destui pescari îndrăzneţi, pricepuţi în îndeletnicirea de braconaj fluvial. Bineînţeles, Kuklin nu se purta chiar ca un părinte cu ucenicii lui şi nici nu se grăbea să le dezvăluie toate tainele meseriei. Dimpotrivă, avea grijă să lungească cât mai mult perioada de ucenicie şi să-i păcălească serios la-mpărţirea prăzii, iar singurul lucru la care nu făcea economie era sudalma. Aproape toate înjurăturile ce se află în lumea asta i-au fost aruncate-n cap lui Grohotalo de către Kuklin, care-şi vărsa năduful. Iar Grohotalo a-ndurat orice, dar a-nvăţat meserie. După ce a învăţat-o însă, nici c-a mai vrut să ştie de Kuklin.

Răposatul Kuzma le spunea „confraţilor” săi, clătinând din cap: „Ţineţi minte ce vă spun! Burta asta de pleavă o să se ardă curând. În meseria noastră, toţi confraţii trebuie să fie strâns legaţi între ei, trebuie să facă parte din colectiv…”

Dar, pentru îndârjirea lui, pentru munca sa de rob şi pentru stăpânirea de care dădea dovadă, Dumnezeu a fost milostiv cu Grohotalo. Foarte curând, a ajuns să pescuiască lângă vestitul prag Kabarojka, ce se afla lângă o movilă cât o căsuţă, înconjurată de iarbă. În noaptea aceea întunecoasă, de toamnă, când o motonavă cât toate zilele a lovit cu prora băncuţa şubredă a braconierilor, lui Grohotalo i s-a părut că aude un strigăt în beznă; clar el s-a ascuns, în

loc să sară în ajutorul dascălului său. După ce lovise barca, fără să simtă măcar şocul ciocnirii, motonava se îndepărtase maiestuoasă, în noapte. Pescarii au presupus că impermeabilul lui Kuklin ar fi fost agăţat de motor şi astfel fusese el tras la fund. Trupul nu i-a fost găsit niciodată. Ucenicul de atunci al lui Kuzma Kuklin ajunsese la mal în bărcuţa cu prora avariată şi se lepădase pentru totdeauna de râu...

Pragul acela numit cu duioşie Kabarojka – jinduit de mulţi pescari care nu se pricepeau să găsească locul bogat în peşte – se afla la depărtare de mal cam la cât ai fi numărat până la trei sute, dacă pluteai cu viteză mică. Oricât încercase Kuklin să păstreze această taina, numărând doar în şoaptă, Grohotalo ghicise că trebuie numărat şi astfel găsise locul acela îmbelşugat, din prima încercare. Şi-a cumpărat apoi un „Vihr” şi o barcă din duraluminiu, fără să spună nimănui unde şi în ce fel a reuşit să pună mâna pe această tehnică modernă. În nord, până şi astăzi e greu să cumperi un motor bun şi o barcă de calitate, iar în anii aceia se vindeau numai la negru. Grohotalo zbura cu barca lui, împingându-şi înainte pieptul rotund ca un butoi, fără să ţină seama de distanţe, de vestita Kabarojka sau de viaţă.

Prindea peşte cu duiumul. Nu spunea niciodată câţi peşti prindea în fiecare instalaţie, dar trebuie să fi fost tare mulţi, căci renunţase la trăscău şi trecuse la vodcă şi încă la vodcă extra. Mutra lui lucea parcă şi mai tare, de parc-ar fi uns-o cu untură de peşte, în timp ce buzele subţiri îi ardeau ca la o femeie de stradă. Pescarii din partea locului îl numeau fătălău sau clapon. Îi rodea o invidie neagră, jar în ziua când, lângă barca lui Grohotalo, s-a auzit gălăgie şi plescăit în apă şi s-a aflat că-n capcanele lui nimerise un nisetru, au hotărât cu toţii: „Destul! E timpul să sfârşim cu el! A venit vremea să-l gonim pe ucrainean din Kabarojka, să-i tăiem parâma şi să-i găurim barca de duraluminiu. Dacă o ciripi ceva, o să-l ameninţăm, iar dacă n-o să ne meargă cu ameninţările, o să găsim altceva cu care să-i venim de hac.”

În timp ce simţământul de răzbunare frământa inimile şi

sufletele pescarilor, Grohotalo – cu ochii holbaţi de lăcomie – se lupta de unul singur cu un nisetru cât toate zilele. Pripindu-se, a încercat să-l tragă-n barcă: doar putere îi dăduse Cel de Sus, iar îndemânarea şi-o formase de mult. Dar, după ce „nenişorul” l-a privit cu ochii lui mici de porc, după ce-a lovit apa cu coada – şi avea o coadă ca de avion! – Grohotalo a-nţeles că numai el singur n-o să-l poată lua din mijlocul fluviului. I-a mulţumit în gând bătrânului Kuzma Kuklin ale cărui înjurături îi prinseseră atât de bine şi a înfipt în pielea tare a nisetrului încă vreo zece cârlige după care a tăiat ancorele şi – remorcând peştele – s-a-ndreptat spre mal. Înainta cu ajutorul vâslelor, căci, dac-ar fi mers cu motorul, peştele fiind greu şi puternic, ar fi putut fi sfâşiat. Între timp, nisetrul îşi revenise, înţelesese încotro şi-n ce scop este târât şi începuse să se zbată, să dea din coadă, să intre sub barcă făcând cercuri sub apă. Simţind fundul râului sub burtă, a înnebunit complet: a-nceput să salte-n apă ca un delfin, făcând figuri ca un acrobat de circ. Cârligele se rupeau, inelele de kapron plesneau...

Grohotalo a tras nisetrul pe nisip, prins doar în două cârlige, sleit de puteri şi făcut zob. A sărit peste bord ca să apuce peştele de cap şi a rămas uluit: o mare vieţui bare amărâtă zăcea pe-o coastă, mişcând din branhii sau – mai bine zis – din nişte capace de cratiţă. Peştele privea spre om cu o privire împăcată şi ostenită... Dar pe Grohotalo nu-l mai putea înspăimânta nimic.

— Muma te! a urlat şi, apucând nisetrul, l-a tras la mal. Când a ajuns aproape de râpă, de pădure, a căzut alături de nisetru, tăvălindu-se pe bolovani şi lovind cu pumnul spinarea sfâşiată şi capul peştelui.

— Aha! Te agăţaşi! Ai? Te agăţaşi! Ia ti uită! Ia ti uită! Dar victoria aceasta nu ajungea sufletului său tulburat. Grohotalo a sărit în picioare şi-a-nceput să tropăie cu cizmele lui uriaşe pe pietre, urlând Dumnezeu ştie ce şi dând ca nebunul din mâini.

„Nenorocirea te-ntăreşte, fericirea te orbeşte”: nu o dată auzise Grohotalo acest proverb. Africanii au şi ei o zicală asemănătoare: „Tu prinzi peştele cel mic în timp ce-un

crocodil se apropie de tine”, dar în acel moment de nebună fericire, Grohotalo nu-şi mai putea aduce aminte de nimic. Între timp, bărcile dispăruseră de pa râu şi pescarii – zărind în depărtare o barcă suspectă din duraluminiu – se ascunsesem în „găuri”. Dar când acea barcă suspectă a uruit puţin, apoi a tăcut, s-a izbit de mal şi a fost trasă pe prundiş de-un bărbat înalt, osos, cu moţ ţigănesc şi c-o faţă mare, brăzdată în tot lungul ei de cute adânci, Grohotalo a făcut pe nebunul crezând că-i un venetic curios să-i admire „nenişorul”. Acesta continua să dea din coadă supărat, să sară şi să împrăştie pietrele ca pe nişte şrapnele, unele dintre ele împroşcând faţa pescarului victorios.

Necunoscutul s-a apropiat de nisetrul nărăvaş, l-a apăsat cu cizma şi l-a măsurat cu palma. Grohotalo a vrut să-l oprească: „la mâna di pi el!”, dar victoria ce-o purta în suflet, perspectiva câştigului şi a băuturii pe care n-ar fi împărţit-o cu „muţii”, cum îi poreclise pe ceilalţi braconieri, îi dădeau o mărinimie ce-l împiedica să facă un rău inutil. Dimpotrivă, sufletul lui era încărcat de-o neobişnuită căldură, făcându-l prietenos şi vorbăreţ.

— Vezi? Agăţai un peştişor! a spus ei cu vocea sugrumată de emoţie, şi a-nceput să râdă în hohote, şi-a scărpinat burta, şi-a sumes pantalonii şi – nemaiştiind ce să facă şi ce să mai spună – a-nceput să şteargă nisetrul de nisip, cu palmele tremurânde, îngânând ceva duios, de parc-ar fi gâdilat şi mângâiat un purcel de lapte.

— Ai avut noroc!

— Păi... a spus Grohotalo plecând, modest, privirea. Trebui să ti pricepi, să cunoşti locul... şi cu inima gata să i se oprească în piept, socotind deja gologanii ce avea să-i ia pentru peşte, dar subevaluându-i greutatea, pentru a avea o plăcere şi mai mare la încheierea socotelilor, a-ntrebat cu o politeţe ce nu-i stătea în fire de obicei:

— O fi având oare pa’zăci di chile?

Bărbatul i-a aruncat pieziş o privire obosită şi cutele gurii i s-au mişcat batjocoritor:

— Eşti modest! Şaizeci în cap! Am ochiul format. Dau greş cel mult c-un kilogram.

Grohotalo, trecut prin şcoala războiului de asediu al separatiştilor, deprins cu atacurile mişeleşti asupra satelor adormite, asupra căruţelor şi a maşinilor, chinuit de viaţa de deţinut, în stare să simtă pericolul de la o verstă sau chiar de la zece verste, s-a neliniştit deodată:

— Da cine-i fi tu?

Bărbatul şi-a rostit numele.

Grohotalo s-a muiat ca o cârpă. Mâinile, obrajii şi fruntea cu neg cu tot i s-au subţiat, i s-au împuţinat, în timp ce trupul mătăhălos al pescarului şi-a pierdut reazimul, de parcă doar hainele şi propria lui piele îl mai susţineau să nu se năruie ca un biet obiect de lut. În acelaşi timp, l-a cuprins un simţământ de desprindere de tot ce era lumesc, de parcă s-ar fi rupt de pământ şi ar fi plutit pe undeva, având impresia că, dintr-o clipă-n alta, se va prăbuşi printre pietrele reci şi va rămâne zăcând pe mal, zdrobit, uitat de toţi, presărat cu nisip şi acoperit cu zăpadă... Deodată i se făcu milă de sine însuşi: primise o lovitură neaşteptată şi trecutul i se îngrămădise într-o singură clipă; ceva l-a împins nu se ştie unde, l-a răsucit şi l-a aruncat deodată cu capul de zid. Întreaga sa fiinţă sângera: inima, ficatul, splina – căci orice necaz, orice suferinţă sufletească se năpustea în primul rând asupra lui Grohotalo cel nefericit... „Bucuraţi-vă, dacă vă dă ghies inima!” Apăruse un nou inspector al pescuitului! Fusese transferat din Turuhansk în locul lui Semeon. Se spunea că acolo trăseseră asupra lui, îl răniseră, dar nu-l omorâseră. „U-u-u! Muma lui! Că nu fusei eu cel care-a tras!...” a scrâşnit Grohotalo din dinţi, dar nu mai avea putere să urască; jignirea şi durerea îl făceau să recurgă la obişnuita şi salvatoarea umilinţă:

— Tovarăşe şăf! Nu suntem dicât noi... Grohotalo a-nghiţit în sec, dându-şi seama că nu spunea ce trebuie, c-o lua razna; dar cei din Rovno, când fac o prostie, nu se mai pot opri. Poate-o avea icre? Hai să le dăm pi din două. Să ciocnim în pace şi-n linişte. Are şi osânză! s-a agăţat el de ultima şansă de scăpare. M-auzi, tovarăşe şăf?

— Marş! Inspectorul pescuitului l-a fulgerat cu privirea lui de linx şi – sprijinindu-şi porthartul de genunchi – a început

să scrie.

Grohotalo, la capătul puterilor, s-a lăsat să cadă pe-o piatră. A stat ce-a stat, după care a-nceput să-şi care pumni în frunte, peste neg, de pare-ar fi-ncercat să-nfigă un cui într-un butuc, cu floarea înainte. Apoi s-a apucat să-n jure cu voce tare, încercând să-l facă să priceapă că – dacă nu vrea să meargă alături de „popor” – s-a zis cu inspectorul, că acolo sunt ţintaşi mai grozavi ca cei din Turuhansk şi lepădături în stare de orice.

Inspectorul n-a binevoit însă să intre în vorbă cu Grohotalo, continuând să scrie, iar când i-a-ntins hârtia, nici măcar nu i-a spus „semnează”, ci s-a mulţumit doar să-i arate cu degetul lui osos cu unghia despicată, locul unde infractorul era obligat să-şi pună semnătura. După ce a strecurat registrul de procese-verbale şi stiloul în porthartul uzat pe care-l avea încă din război, inspectorul şi l-a aruncat peste umăr cu gestul obişnuit al unui comandant, a tras nisetrul târâş în barcă şi, aruncându-l pe fundul de metal al acesteia, a desprins cu vâsla barca de mal şi – ajungând în mijlocul râului – a pus în funcţiune motorul, înfăşurându-şi în jurul mâinii şnurul de pornire.

Nu se poate şti de ce porthartul a fost ceea ce l-a înfuriat, mai presus de orice, pe Grohotalo: şi-a amintit poate de anii patruzeci şi cinci, de judecătorul de instrucţie care avea şi el un porthart, de lagărul aspru din ţinuturile nordice unde toţi militarii se grozăveau cu portharturi, sau poate nu şi-a amintit de nimic... Pur şi simplu, îi clocotea furia în piept.

— Conţopist din spatele frontului! O vinit cu porthartul după el! Noi ne vărsarăm sângele! s-a-necat el. Avea să afle, sigur c-avea să afle, câinele de informator, porcul, al cui sânge îl vărsase Grohotalo. Că doar în Ciuş, veştile se răspândesc cu iuţeala fulgerului: îi spui cumetrei, cumătră – cumătrului, iar acesta – întregului târg! Şi, cu o pornire sălbatică, s-a apucat să-l înjure iar pe inspector, făcându-l albie de porci: – Ticăloşiile! Spinteca-ţi-ar nisetrul maţele! Îneca-te-ai! Crăpa-re-ai! N-ar mai avea parte de fericire odraslele pe care le ai!... Dar asta era o vorbă-n vânt: se spunea că „ticălosul” n-are copii, că-i singur, că şi-a pierdut

familia în timpul războiului. „Animalul” n-avea să-şi însuşească nisetrul: avea să-l predea cu proces-verbal cooperativei pescarilor.

Dar unde şi cum ar fi putut să-şi ogoiască sufletul istovit? Cum avea să-şi ducă zilele? De ce dracu s-a apărat pe sine şi viaţa sa cu atâta trudă? Pentru ce-a îndurat atâtea? De ce, oare, atâtea piedici în drumul lui? „Of, măicuţă! Of „măicuţă!” a lăsat Grohotalo să-i scape din pieptul puternic, cuvântul drag de alinare. Ar fi dorit să verse lacrimi de uşurare, a-ncercat să le stoarcă, dar a rămas doar cu durerea din suflet, căci nu mai avea lacrimi... Împietriseră lacrimile-n el şi de aceea strigătul de jale către marna de mult răposată nu-i aducea nicio alinare, spre deosebire de anii patruzeci şi cinci, când – la amintirea mamei – lacrimile-i curgeau şiroaie.

Grohotalo s-a dezmeticit în barcă, pe apă, dar o nenorocire nu vine niciodată singură: nici motorul nu voia să pornească. Soarele coborâse dincolo de râu; pe când mai trăgea încă nisetrul în cârlige, soarele-i ardea spinarea şi scăfârlia. Cât timp pierduse zadarnic! În Ciuş, avea să senchidă magazinul şi nici supărarea n-avea să şi-o mai poată îneca... şi a tras şnurul motorului cu-atâta putere, încât în palmă i-au rămas doar fire rupte.

„Ah! Muma lui!” a strigat Grohotalo lovind cu piciorul în motor. Dar în aceeaşi clipă s-a şi lăsat pe vine urlând de durere: îşi strivise degetele. Continuând să urle, muşca şnurul, încercând să-l înnoade. Utrobin, fratele mai mare al Comandorului, care tocmai naviga în aval venind de la instalaţiile lui de pescuit, s-a oferit să-l ajute.

— Ce? Vezi-ţi de treabă!

— Cum crezi.

Damka s-a apropiat şi el, plutind într-o covată găurită şi dându-i sfaturi. Fiecare pescar era gata să-l ajute cu fapta sau cu un sfat, de parcă l-ar fi compătimit, chiar dacă rânjea şi dacă-n adâncul sufletului era bucuros că Grohotalo rămăsese fără „nenişor”. Grohotalo refuza orice ajutor, încrezându-se doar în propriile-i forţe şi nădăjduind doar în ele. Pescarii au accelerat vitezele motoarelor şi s-au grăbit

spre casă în speranţa că vor mai prinde magazinul deschis.

Oamenii întorşi de la lucru stăteau aşezaţi pe buşteni de-a lungul malului şi vorbeau despre evenimentele deosebite al zilei, despre femeile lor sau ale altora, despre... „tineretul de azi”, iar unii discutau chiar şi politică, în timp ce-n aer răsuna vocea puternică a lui Belda, omul nordului: „Mă cunoşti doar prea puţin; mi-ai făcut din viaţă-chin!...”, când, fără veste, Grohotalo, sleit de arşiţa soarelui, istovit de nisetru, de inspector şi de motor a izbit barca de mal.

— Adio magazin! a fost ultima lovitură primită de Grohotalo în ziua aceea.

A aruncat asupra satului o privire încărcată de durere şi de ură. Suferise atâta pagubă – o nenorocire! – şi nici n-avea cu ce să-şi aline durerea. Simţea nevoia să se-mbete, să-şi ungă sufletul, să-şi bea minţile, pentru ca apoi, năucit şi ameţit, să cadă şi să doarmă. Grohotalo strângea şi desfăcea pumnii trosnindu-şi degetele, de parc-ar fi făcut gimnastică, şi respira întretăiat, aruncând cuvintele ca pe nişte ghionţi:

— Amu!... Amu!... Amu!... creierul său căuta cu înfrigurare. – Amu!... Amu!... Amu mă duc să-i trag muierii o cafteală soră cu moartea, muma ei!... a zămislit, în cele din urmă, mintea lui o hotărâre înţeleaptă.

Dar, aflând veştile rele, nevasta i se ascunsese din vreme în beci, aşa că – negăsind-o – Grohotalo a apucat un topor, a prefăcut dulapul în surcele, a aruncat pe geam aparatul de radio „Vostok”, care – după părerea lui – vorbea prea tare. Dar tot nu se linişti. Atunci, a stropit cu benzină casa şi alte acareturi din ogradă, încercând să dea foc întregii gospodării. Nevasta, nemaiputând îndura, a-nceput să ţipe ca o apucată din beci, s-a adunat lumea şi s-au aruncat cu toţii asupra şefului fermei, pe care cu greu au reuşit să-l lege. Mai târziu, nimeni n-avea să creadă că Grohotalo făcuse pogromul fără să fi fost beat. „Nu se poate aşa ceva!” spuneau cei din Ciuş.

În seara aceea, satul Ciuş a fost în fierbere: plânsete, ţipete... Comandorul alerga pe străzi cu puşca în mână, căutându-l pe ucigaşul fetei sale; la celălalt capăt al satului,

Grohotalo fărâma lucrurile din casă, iar pe Enisei se înecaseră nişte caiacişti. Pe cine să fi legat? Pe cine să fi salvat?

Curând însă, cei doi nebuni au fost legaţi. Cei din Ciuş aveau o practică bogată în ceea ce priveşte experienţa de a lega pe cineva. Dintotdeauna, prin acele locuri, oamenii se fugăriseră, se-mpuşcaseră, se tăiaseră şi se-njunghiaseră unii pe alţii. În schimb caiaciştii nu au putut fi salvaţi şi s-au înecat, dar – la drept vorbind – ce căutau pe-acolo? N-aveau decât să se antreneze în altă parte, pe ape mai mici.

*

Au trecut doi ani. Semeon s-a pensionat. Noul inspector al pescuitului este încă activ, dar pleacă iot mai rar în misiune. Nu riscă în niciun caz să se avânte de unul singur şi-l antrenează pe fiul fostului inspector, care, după ce-şi va îndeplini stagiul militar, va intra, probabil, în serviciul supravegherii pescuitului şi atunci vor veni zile grele, căci el ştie totul şi-i cunoaşte pe toţi, nemernicul; e neînduplecat şi deştept pe deasupra! Ce credeţi c-a pus la cale? Nu-i mai fugăreşte pe braconieri pe râu pentru a-i prinde cu „corpul delict”, ci, pur şi simplu, întâmpină bărcile la mal, când ajung în sat, şi le percheziţionează. Ce poţi face? Te ascunzi prin canale, prin afluenţii fluviului, şi aştepţi căderea nopţii sau pe cei de-acasă care vin după peşte. Vrând-nevrând, au ajuns să fie nevoiţi să-si vândă peştele în altă parte. Iată de ce stăteau pescarii la foc, aşteptând s-apară vreun vas căruia să-i poată vinde peştele.

Comandorul ne-a oferit un ceaun în care să fierbem ciorba de peşte. Akim l-a refuzat cu răceală. Nu ştiu de ce, se ferea de Comandor, nu-l putea înghiţi şi nu ascundea acest lucru. Ceaunul, ceainicul şi frânghia pe care Kolea le ascunsese în pădure nu le-am mai găsit. Akim era supărat, arţăgos, înjura în barbă şi răscolea boarfele din barcă. În timpul acesta, acostau mereu şi alţi pescari care se ascunseseră cu bărcile în spatele promontoriului Oparihăi. Au fiert în deplină libertate o căldare de ciorbă de cegă pe

care au mâncat-o cu poftă – sorbind din linguri de lemn, bând vodcă din căni şi glumind pe seama alcoolismului – cea mai populară temă a zilelor noastre. Îl sâcâiau fără încetare pe Grohotalo pentru vechea lui păţanie cu nisetrul, dar Grohotalo devenise atât de mătăhălos, de masiv, încât nu numai glumele, dar nici măcar gloanţele nu l-ar fi putut răzbate. Stătea mai departe de ceilalţi, de cealaltă parte a focului, pe-o buturugă, cu capul plecat, lăsând să i se vadă doar ceafa de urs şi devora mâncarea plescăind din buze. Nu tăia niciodată pâinea, ci sfâşia cu dinţii din ea, apoi tăia cu un cuţit ascuţit brici o bucată uriaşă de slănină cu şorici, o arunca în gură ca pe un obuz suplimentai într-o ţeavă de tun, după care apuca un pumn întreg de cepe, le ghemuia, le muia în sare, îşi astupa cu ele uriaşa gură roşie şi începea să mestece privind în gol şi depănându-şi molcom gândurile. „Ce mâncău!”, am oftat eu cu invidie.

Pescarii care sorbeau ciorba se înviorau tot mai mult. Un bărbat cu veston cauciucat şi cu o şepcuţă orăşenească pe creştet l-a înghiontit pe cel de lângă ei, arătând cu capul spre mine: pentru un siberian este o adevărată ruşine şi o jignire să nu cinstească pe cineva cu mâncare şi cu băutură.

— Dumnealor n-au voie! a declarat Damka, întinzându-se deasupra focului. Purta pe el aceeaşi vestă pe care o avea şi cu doi ani înainte. Vesta, îmbibată de la guler şi până la poale cu mucilagiul cleios al peştilor, devenise ţeapănă, lucea şi se rupea din loc în loc. La dumnealor – a arătat el cu lingura de lemn spre depărtări – se aplică legea împotriva alcoolismului, cu toată străşnicia. Văleleuuu!...

Privirea Comandorului l-a fulgerat pe Damka precum o scânteie de la sudura electrică. Fără o vorbă, Comandorul şi-a schimbat locul, împingându-l pe orăşean, care – la rândul său – a făcut acelaşi lucru cu Utrobin, fratele Comandorului. Akim a dat din umeri ea semn că e ruşinos să iei parte la o masă comună fără să-ţi aduci partea, iar eu nu-l lăsasem să cumpere băutură pentru partea lui, căci Akim când bea era tare sâcâitor. Am scos din rucsac o sticlă de coniac păstrată pentru orice eventualitate şi am aşezat-

o lângă cazan:

— Iată şi partea noastră...

Sticla a trecut din mână în mână. Comesenii o agitau, o priveau în lumină, o miroseau hotărând că-i o risipă, că s-ar fi putut cumpăra două sticle de vodcă din aceiaşi bani, dar mi-au iertat această ciudăţenie oftând uşor, în timp ce Damka, foarte îndatoritor, a rupt banda metalică de la gâtul sticlei şi a scos cu dinţii dopul de plastic.

Şi-au turnat, au băut, şi au plescăit din buze: Părerea generală şi-a spus cuvântul: „nu e rău”, dar au repetat sfatul cel înţelept: „Altădată să cumperi două sticle în loc de una singură”. La care au mai adăugat o poruncă: „Mănâncă, bea şi te ospătează, dar nu ne vorbi de rău.” Am promis să nu-i bârfesc. Pescarii nu m-au crezut, dar s-au prefăcut că s-au liniştit şi au început o discuţie pe o temă ştiinţifică: „cum sunt plătiţi scriitorii şi cât la sută din adevăr îşi pot permite să strecoare în scrierile lor. Au căzut de acord asupra procentului de cinci la sută. Dezamăgirea pescarilor cu privire la drepturile noastre de autor i-a făcut să-şi amintească de dispozitivele inventate pentru prinderea braconierilor în timpul nopţii. „Sigur că cei care inventă asemenea porcării încasează mult mai mult.” Şi ce se mai petrece-n lume? Care-i situaţia? Însuşi omul îşi aduce belele pe cap, singur se bagă-n puşcărie, singur îşi născoceşte lacătele şi sârma ghimpată de nu mai poate scăpa? Noi înşine ne săpăm groapa?...”

— Ah! Ah! Fir-ar să fie! se minunau oratorii de descoperirea lor filozofică.

— Păi... să fie muzică! a strigat Akim cu ochii săi mici strălucind, întrerupând discuţiile savante şi plesnindu-şi palmele de genunchi. Dacă-i bal, bal să fie! şi, însoţit de strigăte de aprobare, a scos din tufiş un „extinctor” – sticlă mare de vodcă ieftină, cu numele pompos de „Porhovei”! Cine-mi era Akim ăsta! Adusese oare pe ascuns sticla aceea sau avea rezerve pe-acolo?

Noaptea, târziu, Comandorul a plecat cu barca cine ştie pe unde. Zâmbind cu înţeles, pescarii făceau aluzie la Raiusea. Vânzătoarea era atât de „prinsă” de cecenul cel

veninos, încât, încâlcind aspra lege împotriva alcoolismului, a deschis magazinul în miez de noapte şi i-a vândut băutură, fapt pentru care Comandorul a strivit-o în braţele sale, a sărutat-o şi-aplecat în grabă cu gândul la „colectiv”, promiţând însă că foarte curând o să-i aducă cegă proaspătă şi-or să poată sta de vorbă despre treburi „personale”.

Pe malul Eniseiului se auzeau râsete, vorbe şi domnea o atmosferă de înţelegere şi de frăţie. Focul se-nălţa spre ceruri, iar ţânţarii nu se simţeau deloc. În căldare clocotea ciorba, cozile de cegă răsucite zburau în sus, la lumina focului şi a scânteilor.

Cineva se străduia să cânte, altcineva să danseze, dar cei mai mulţi se îmbrăţişau şi plângeau.

— Chef să fie, fraţilor!

— Doar o viaţă-avem!

— De nimic nu-mi pasă!

— Uite, de dragul unei asemenea petreceri înţepenim de frig pe râu, în bătaia puştilor.

— Văle-le-uuu! Văle-le-uuu!

— Ah! Iubeşte-mă, copilă, cât mai sunt în libertateee... Ce chef am să-l pocnesc pe vreunul la moacă! Îmi arde sufletul; îi e dor şi lui de-o-ncăierare!

— Intri pe cinspe zile la pârnaie!

— Aşa-i! Ce vremuri! Nu te lasă nici să bei, nici să te-ncaieri!

— Da, dar în schimb, ai cinema în fiecare zi!

— Cinema? Care cinema? Îţi ard una-n mutră, de-ai să vezi tu cinema!

— Hei, fraţilor! Ia petreceţi şi vă veseliţi, da fără bătaie!

— Ăsta ce se leagă de mine?

— Eu? Glumesc!

— Glumesc!

La fereastra ta-i lumină,
N-am nici linişte, nici pace:
Ca pe un ecran apare
Silueta-ţi diafană...

— Ce-i aia siluetă?

— Trup.

— Aha!

— Fraţilor, aş mai întreba ceva: ce-s ăia pomeţi? N-or fi ţâţe?

— Obraji, prostule!

— Of, Of! Nu mai pot! Mai bine coborai cu gândul ceva mai în jos...

— Să-i zicem, fraţilor, să-i zicem! Cu alune, cu alune! Tara-ra-ta-ta-ta-ta!

Şi-n toată vremea asta, pescarul Grohotalo care înghiţise o jimblă întreagă, un mănunchi de ceapă şi-o halcă de slănină, făcea să se cutremure aerul, rostogolind pietrele dimprejur cu sforăitul lui. Somnul îi era adânc şi liniştit. Nu auzea nimic şi doar când Darnica cel sâcâitor l-a călcat peste mână sau peste altceva în timp ce tropăia, şi-a întrerupt pentru o clipă sforăitul. Dintr-o dată, s-a putut auzi cântecul cristeiului şi al altor păsări ale pădurii. Dar după ce i-a făcut vânt lui Damka, de parc-ar fi fost un ţintar şi în timp ce acesta, lovit în cădere, se ridica scuipând de undeva, de sub mal, Grohotalo şi-a pus din nou în mişcare toate motoarele, făcând să tremure limbile de foc, inspirând liniştea pământului, aroma florilor, răcoarea, şi expirând totul schimbat, strivit, boţit, puturos. În curând însă, au apărut rateuri în activitatea puternicelor motoare, răbufnirile sforăiturilor s-au stins de tot, după care Grohotalo şi-a mişcat de vreo două ori spinarea cât un munte, a gemut jalnic ca un copil şi s-a aşezat, privind cu ochii adormiţi pe cei de faţă. I-a recunoscut, a deschis c-un urlet o uriaşă gură roşie, a scuturat din umeri, şi-a scărpinat pieptul şi s-a depărtat în întuneric. Iată însă c-a reapărut în lumina focului, ducând ceva în braţele întinse. Treptat, treptat, pescarii au putut distinge o damigeană durdulie din material plastic, aşezată ca o găinuşă albă pe-o halcă de slănină.

— Ăsta-i rachiu de casă! Trebuie lichidat ca un duşman!

— Ha! Ha! Vasăzică-i făcut acasă!

— Înseamnă că-i băutură gruzină?

— Doar că-i fiartă pe lemne de Ciuş.

— Fraţilor, întâi şi-ntâi halim slănina! Apoi ne Ceremisin, mama lui!...

— Bravo. Grohotalo! Un om şi jumătate! Iar pe Ceremisin îl dăm gata! Doar am mai înghiţit noi d-ăştia pe nemestecate!

— Nu ţine!

— Ce-i? Cine-a zis?

— Staţi, oameni buni, staţi! Omul face cinste din toată inima...

— Inimăăă, tu nu cauţi liniştea... Inimăăă, ce frumoasă-i viaţa...

După ce-a băut zdravăn şi a mâncat pe săturate din ciorba de peşte, după ce-a mai vorbii şi chiar cântat, înţeleptul Utrobin, fratele mai mare al Comandorului, a plecat pe nesimţite, cu barca, spre casă, Damka se prăbuşise după un buştean unde, devorat ce ţânţari, se răsucea, scâncind, într-un somn agitat: o visa pe nevastă-sa. Cuprinzându-l pe Comandor în labele sale uriaşe şi moi, Grohotalo tulbura liniştea nopţii cu glasul lui răguşit, dar încă răsunător: „Maică! Maică! Îţi aştepţi tu soldăţelul, dar el doarme somn de veci!...”

Pe chipul lui Akim şiroiau lacrimi. Îi privea pe toţi cu dragoste şi durere adâncă, clătinând din cap, stropind focul cu picături sărate şi murmurând ea pentru sine:

— Vai, Kolka, Kolka! De se te-ai dus? Ai fi petrecut aisi, cu noi...

După o vreme a obosit şi Grohotalo. A uitat de nisetru, de Ceremisin, de afurisita lui de muiere, dar nu părea să fi uitat de locurile lui de baştină şi repeta la nesfârşit, plecându-şi faţa lui mare pe pieptul ce se revărsa din cămaşă: „Maică, maică! Îţi aştepţi tu soldăţelul, dar el doarme somn de veci...”

Şi-n clipa aceea m-am gândit că vorbele acelea simple, dar cu tâlc, zugrăvesc soarta noastră, a tuturor: mamele noastre îşi aşteaptă veşnic soldaţii care-şi dorm somnul de veci cine ştie pe unde; dar n-am apucat să mă adâncesc în

gânduri din pricina Comandorului care plângea la pieptul meu, rugându-mă întruna să scriu un roman despre fiica lui, Taika. Plângea astfel şi orăşeanul, iară niciun motiv, doar din pricina sufletului său rusesc, larg deschis...

Dimineaţa, Akim, posomorât, a adus jeratic şi l-a aşezat sub căldarea cu resturi de ciorbă de peşte şi sub ceainic. Îşi ferea mutra de mine, aruncând priviri furişe spre bărcile prinse de odgoane. O ceaţă rară, lunecând repede, acoperea bărcile ce apăreau şi dispăreau în depărtare ca nişte puncte mici, negre. În adâncul pădurii, umezeala acoperise tufişurile, iarba, pietrele şi buştenii. Dinspre gheţarul ce se micşora văzând cu ochii, venea spre noi un curent de aer rece, iar straturile de gheaţă se lăsau, fărâmându-se cu zgomot în aşchii lungi şi ascuţite. Pe-o buturugă crăpată zăcea o cană cu otrava aia de „Porhovei”, că altfel n-aveai cum să-i spui. În seara precedentă, gustasem puţin din „extinctor” şi mi se păruse că şapca împreună cu întreaga mea cutie craniană saltă de pe capul meu traumatizat. Renunţând la „Porhovei”, am mâncat ciorbă de peşte, am băut un ceai tare, dres cu coacăze, ca să-i dea aromă şi m-am mai înviorat.

— E vremea să plecăm şi noi spre instalaţiile de pescuit.

Akim a făcut o mişcare bruscă, mi-a aruncat o privire şi s-a prefăcut deodată grozav de indiferent – ce ţi-e şi cu nordicii ăştia şmecheri şi isteţi!

— Plecăm, plecăm!

— Unde merzem?

— La instalaţiile de pescuit.

— Tu le-ai pus?

I-am răspuns, posomorât, că nu le-am instalat eu şi nici nu m-aş ghidi s-o fac; dar tare am nevoie să văd drăcovenia asta! Şi să facă bine să nu mă ducă iar cu vorba, deoarece încă de ultima oară când mai fusesem pe-aici şi el dispăruse de pe Opariha pentru ca – vezi Doamne! – să păzească barca, iar apoi ne tratase cu cegă cumpărată cu „o rublă”, ghicisem că are şi el instalaţie de pescuit.

— Se spui? Se tot spui, omule? a făcut Akim un gest, de parcă s-ar fi ferit de Necuratul. Ia uite se-i în stare să

vorbească omul când e mahmur! Îngrozitor!

Îl atacam pe Akim din ce în ce mai aprig, explicându-i că meseria îmi cere să cunosc şi să văd cât mai multe, l-am uluit povestindu-i cum am vizitat biserici luterane şi ortodoxe şi cum am reuşit să intru chiar şi-ntr-o moschee, cum am fost în morgă, la maternităţi, am vizitat secţii de miliţie, închisori, case de corecţie, am umblat în sud şi-n nord, am trecut prin pustiuri, precum şi prin livezile din Caucaz, m-am întâlnit cu hippies şi cu sectanţi, cu hoţi şi cu artişti ai poporului, cu prostituate şi cu eroi ai muncii.

— Ba am fost odată chiar şi la Comitetul pentru cinematografie.

— Acolo fac filme? s-a aprins Akim la faţă, dovedind un interes deosebit pentru această destăinuire.

„Îmi vine să-l pocnesc!” m-am gândit eu supărat şi, privindu-i ceafa năpădită de păr pufos, am spus, arătând spre fluviu:

— Am să-i rog pe ei să mă ia la instalaţiile de pescuit.

— Se nevoie ai de instalasiile de pescuit? a zis Akim cu un zâmbet amar şi cu un aer de superioritate. Du-te de pescuieşte lipani. Ei – a arătat el spre fluviu – se vor descurca si fără tine...

— M-am săturat de lipani.

— Vai de mine! Se naiba mai vrea si ăsta? şi-a ieşit din sărite Akim. N-am instalasii de pescuit, nu am!

Am întins mâna:

— Punem rămăşag?

Akim nu mi-a luat mâna în seamă, de ciudă a răsturnat cana cu ceai, a împins cu piciorul o cutie de conserve, dar tot nu s-a liniştit. A izbit „extinctorul” de-o piatră cu atâta putere, încât cioburile au sărit în toate părţile, de parc-ar fi explodat o mină. Comandorul se şi apucase să tragă parâma de jos.

— Da n-o s-o fasi de oaie? a întrebat resemnat Akim, scărpinându-şi urechea ciupită de ţânţari.

— Cum?

— Adică n-o să ne beşteleşti la ziar? Se tem si ei de tam-tam...

— Ia mai taci, mă! ziarele-s neîncăpătoare pentru toate isprăvile voastre! şi cu cât îl ocăram mai tare, cu atât se înviora mai mult. Într-o clipă, a scos din tufişuri o cange, frânghii şi vâsle, explicându-mi:

— E-n regulă. Dac-o fi să critisi, apoi fă-o pentru tosi, de se doar pe noi? şi mi-a făcut cu ochiul său umflat. După ce m-a pus să vâslesc, pentru ca să putem ieşi în larg, a pornit motorul, mi-a arătat cu privirea barca cea mai apropiată de noi şi a adăugat şoptit: Ai văzut se fel de oameni sunt? Îngrozitori! Tu ai să plesi, n-or să aibă se-ţi fase si mă curăsă pe mine... Înainte de-a trage de şnur, Akim a mai avut câteva clipe de nehotărâre, dar totuşi mi-a arătat mâna pe care şi-o tot ascundea de când venisem acum, ultima dată, prin locurile acelea: la încheietură, ieşea în relief o cicatrice şerpuitoare, vânătă, ca urma unei suduri electrice.

— Nu-i multă vreme de când am fost în primezdie de moarte. Acu mă tem de ea. O să-si povestesc mai târziu! a strigat el, trăgând şnurul, după care a întors barca, a-ndreptat-o împotriva curentului şi a lovit cu palma în bordul bărcii, ceea ce însemna că-i cazul să-mi ţin gura şi să nu-l mai bat la cap.

Văzusem în copilărie cum se pescuia cu instalaţiile de pescuit. Pe vremea aceea, acest gen de pescuit nu era considerat braconaj, peştele era mult, pescarii puţini şi orice plus de alimente era binevenit. Dar iată că mi-a fost dat să văd din nou cel mai crunt fel de a pescui după cel ce foloseşte harponul şi dinamita. Akim a zărit pe mal un punct de reper. Instalaţiile de pescuit şi plasele Se aşezau fără repere plutitoare! A găsi cursele aşezate pe fundul unui fluviu larg şi rapid este o adevărată ştiinţă şi încă una foarte complicată. După câte mi-am putut da seama, punctul de reper era o zadă cu tulpina despicată, noduroasă şi de mult uscată. Îndată ce barca a ajuns lângă zadă, Akim a băgat motorul în viteză – dar în viteză mică – şi în vreme ce barca înainta încetişor, el mişca din buze: număra. După ce-a numărat până la două sute, Akim a aruncat cangea, a apucat frânghia şi a înfăşurat-o în jurul

braţului. Cangea zgâria fundul râului şi putea agăţa un buştean sau o piatră, dar ea trebuia să agaţe instalaţia de pescuit, Frânghia a zvâcnit, faţa lui Akim s-a-ncordat, el s-a proptit zdravăn cu picioarele de bara transversală a bărcii şi a oprit motorul.

— Din prima dată! a zâmbit el şi-a-nceput să tragă de frânghie, smucind. Când oboseşti...

— Dacă n-o fi instalaţia?

— Ba ea e! Odgonul e încordat, mi-a explicat binevoitor Akim; instalasia sine. Posi zbura din barcă! Îndată se cazi în apă, barca a si luat-o din loc. Ca la sire!

Barca era supusă presiunii din adânc, a curentului apei şi a greutăţii instalaţiei de pescuit. Apele se învolburau încordate în jurul bordului şi prorei bărcii. Pe lângă noi, duşi de curent, treceau în bărci, fumând osteniţi, pescarii ce-şi inspectaseră capcanele. Primul care-şi terminase treaba şi plecase în viteză cu un „Vihr” fusese Grohotalo. Îl aştepta munca la ferma de porci şi-i era teamă să nu întârzie. În timp ce arunca peştele-n sac, Comandorul scuipa peste bord. Akim nu l-a „observat”, ca de obicei, aşa că cecenul mi se adresă mie şi nu lui înjurând:

— Ne-am ţinut de chefuri! Şapte din douăzeci!

— Care şapte?

— Vii.

— Iar restul?

Akim mi-a aruncat o privire pe sub sprâncene, de parc-ar fi spus „ce te bagi?”

— Restul... peste bord.

— Dar ei... am bâiguit eu. Pe Enisei sunt tot felul de oameni. Or să-i adune şi-or să-i mănânce...

— Şi-or să crape, băga-i-aş...! scuipă Comandorul în apă, trăgând de şnur. N-or să mai hoinărească atâta! şi Comandorul goni spre casă, lăsând o dâră de spumă în urma pupei şi ridicând mâna în semn de rămas bun.

Instalaţia noastră de pescuit s-a înălţat, agăţată-n cange. Aşezându-mi în mâini odgonul întins la maximum, Akim mi-a poruncit să curăţ gunoaiele de pe cârlige şi m-a sfătuit să fiu cât mai prudent, căci, la orice greşeală, cârligul putea

să-mi străpungă mâna.

A apărut şi cârligul. Acoperit cu un strat subţire de ulei de în fiert, acesta era mare, încovoiat şi cu un vârf foarte ascuţit, legat printr-un inel de kapron de un odgon gros din acelaşi material. La curbură era înnodat un dop de penoplast. Dopul era uşor şi plăcut la atingere. Doar la un singur odgon erau vreo patru-cinci sute de bucăţi de astfel de plăcuţe „jucării”. La odgonul de sus al instalaţiei, în sensul cursului apei, se afla o ancoră mare şi grea, de care era prinsă capcana. Aruncată treptat pe curentul apei şi presată pe alocuri cu câte o încărcătură uşoară, instalaţia de pescuit era priponită de ancoră şi de odgonul de jos. A arunca instalaţia în apă şi a o fixa cu ancora însemna treabă făcută doar pe jumătate. Important era ca instalaţia să fie aşezată într-un loc bun, unde peştii stăteau în cete; trebuiau pipăite pe orbeşte pragul şi curentul apei, astfel încât dopurile să se clatine şi să se mişte tot timpul, ademenind peştele să se „joace” cu ele sau – împins de pe prag – acesta să fie dus de curent drept spre cârligele ascuţite. Nimeni nu putea şti câţi peşti se înfigeau, erau sfâşiaţi, pentru a pleca să sfârşească în chinuri sau să-şi poarte povara schilodirii tot restul vieţii. Odată, luându-i gura pe dinainte, pescarii spuseseră cum c-ar fi vorba de mai mult de jumătate. Dar şi peştele ce rămânea agăţat era sfâşiat, biciuit de curent şi îşi dădea repede duhul. Peştele care murea în cârlige, mai ales cega şi nisetrul, nu putea fi mâncat. În carnea grasă a sturionilor se cuibăreşte o larvă albă care se înmulţeşte foarte repede. Probabil că se produce oxidarea grăsimii din pricina cârligelor unse cu ulei de în fiert.

Înainte, peştele care murea în cârlige era dus la mal şi îngropat. Dar de când pescuitul a devenit clandestin, rapace, peştele mort este aruncat în grabă peste bord, ca să nu fie văzut de inspecţia pescuitului. Dus de valuri, peştele se rostogoleşte cu burta albă în sus şi este bine dacă pescăruşii, şobolanii sau ciorile reuşesc să-l mănânce! Altfel, vagabonzii, beţivii şi speculanţii inconştienţi vând peştele mort. Cumpărătorule! Uite-te la branhiile peştelui şi

dacă sunt negre de culoarea cărbunelui, sau cu o nuanţă de albastru veninos, pocneşte-l pe vânzător cu peştele peste mutră şi spune-i: „Mănâncă-l tu, nemernicule!”

În instalaţia lui Akim, din treizeci şi două de cegi, doar nouă erau vii. Cu un suspin de părere de rău, Akim a aruncat peştii morţi peste proră. Cât îmi dorisem să descriu peştele care se zbate în cârlig, care luptă orbeşte, cu disperare, apărându-şi viaţa; dorisem să proslăvesc pasiunea pescuitului, veşnica bucurie a pescarului. N-am avut ce proslăvi; m-a cuprins un sentiment de vinovăţie, de parcă sub ochii mei ar fi fost chinuit un prunc sau de parcă i s-ar fi furat unei bătrâne ultimele copeici înnodate într-o batistă. L-am rugat pe Akim să mă ducă la mal: să fac ceai, să culeg flori şi ceapă. Fără să protesteze, Akim a pornit motorul şi m-a debarcat pe mal.

— Te prevenisem. Si-ai amărât sufletul! a spus el încet şi a plecat să vadă cealaltă parte a instalaţiei.

Din nefericire, se prinsese un nisetru de vreo douăsprezece kilograme, care fusese sfâşiat de cârlige: instalaţiile de pescuit nu mai fuseseră verificate de multe zile – avusese loc înmormântarea, apoi pomenile, apoi o vreme Akim se ferise de mine, iar după aceea se apucase de chefuit. În timp ce Akim ducea peştele pe umăr, valva branhiilor s-a rupt scrâşnind, iar nisetrul – putred şi ciopârţit – a căzut pe pietre în timp ce maţele îi ieşeau afară ca nişte băşici.

— Oare o să-l mănânce ursul?

— Nu, n-o să-l atingă! a răspuns Akim plecând ochii. Până şi el, animal deprins cu tot felul de mortăsiuni, s-ar prăpădi. E prea multă otravă, omule, în pestele ăsta. Tarzah... si-adusi aminte? Sel care a rămas pe Opariha, prostul! M-am întors după el. Urla, lihnit de foame. Se prinsese un mihals în cârlig si i l-am dat lui Tarzan... Akim şi-a spălat mâinile cu nisip şi ne-am aşezat să bem ceaiul pe îndelete. – Uite, acolo e îngropat Tarzan! a arătat el cu capul, după o lungă tăcere, înspre sălciile de la gurile Oparihăi.

— Te rog, Akim, scoate capcanele astea, scoate-le! Altfel nu mai vin la tine niciodată!

După ce şi-a aşezat boarfele într-un sac şi într-o ladă în care fusese instalaţia de pescuit, Akim a ascuns totul într-un loc tăinuit din pădure. Am plecat pentru toată ziua la pescuit de lipani şi abia într-un târziu, în timp ce făceam un popas în pădure, a spart tăcerea.

— Că vreau sau nu, tot o să fiu nevoit să scot instalasia. Neamurile răposatului mi-au serut să le predau, în bună stare, barca, motorul si uneltele de pescuit.

Halal neamuri! Vrednice vlăstare ale acestui cuib de tarantule! Atâţia ani Akim nu cunoscuse alt adăpost decât casa lui Kolea. Casa, căsuţa asta fusese ridicată de cei doi prieteni, iar Akim aducea toţi banii pe care-i câştiga, ca pentru propria sa familie. El revizuise fiecare piuliţă a motorului bărcii, care eră cât se poate de obosit, îl curăţase, îl sudase şi reparase barca, îi astupase găurile, o dăduse cu catran, adusese lemne cu pluta, pentru iarnă... Dar îndată ce prietenul său se stinsese, neamurile se grăbiseră să-i întoarcă spatele lui Akim, După moartea lui Kolea, neamurile mele s-au purtat josnic şi murdar – nu ea nişte siberieni adevăraţi! – şi asta nu numai în localitatea Ciuş.

— Nu-i nimic! îşi făcea singur curaj Akim. Nu-i nimic. Plec pe Surniha. Acolo se organizează un nou combinat de prelucrare a lemnului. Cunosc sinsi meserii, omule, si mă pot descurca oriunde...

La gurile râului Surniha se ridicase un sat. Pe străzi ardea lumina electrică, se construiseră un club, o cantină, o grădiniţă de copii, case de locuit, trotuare. Primii locuitori aveau să vină toamna, lucrările de tăiere a pădurii aveau să înceapă iarna, iar aici, să vezi şi să nu crezi: totul era pregătit pentru muncitori. Aşa ar trebui să se facă peste tot: să se creeze întâi condiţii de trai omului şi abia apoi să fie pus să lucreze.

Gândurile mele privind viitorul începeau să ia amploare: ce-ar fi dacă şi exploatarea pădurii s-ar face aici cu cap, gospodăreşte, fără acele cumplite devastări ce amintesc de Mamai? Taigaua de lângă Enisei este nesfârşită, cuprinde uriaşe cantităţi de material lemnos degradat şi îmbătrânit,

deşi atât de necesar marii economii a ţării. Şi apoi, după vreo cinci sau zece ani, când aş veni în vizită la Akim, m-aş putea duce la mormântul aflat în afara satului vechi, unde, sub o tufă de coacăze, doarme împăcat fratele meu, care s-a sfârşit de prea multă trudă, prea devreme, având parte de multe nenorociri şi de prea puţine bucurii; aş pescui pe Opariha unde am pescuit în grup în acele zile de neuitat, aş adormi învăluit de freamătul înfrăţit al codrilor şi al brazilor umbroşi. Freamătul acesta a fost ascultat de fratele meu, îl ascultă şi copiii lui şi-l vor asculta copiii copiilor lui.

Peştele-Împărat

În localitatea Ciuş, oamenii i se adresau politicos, puţin linguşitor, zicându-i Ignatici. Era fratele mai vârstnic al Comandorului şi avea obiceiul ca atât pe frate-său, cât şi pe ceilalţi locuitori din Ciuş să-i trateze cu un anumit fel de indulgenţă şi de superioritate, ceea ce nu însemna că şi-o manifesta făţiş, nici c-ar fi întors spatele oamenilor, ci, dimpotrivă, era atent cu toata lumea, sărea în ajutorul oricui ar fi avut nevoie de el şi nu era aprig ca fratele său la împărţirea prăzii.

La drept vorbind, nici n-avea nevoie să împartă ceva cu alţii. În orice împrejurare, se descurca singur, dar – siberian neaoş fiind – însăşi natura îl învăţase să respecte „socetatea”, să ţină seamă de ea, să n-o supere, fără însă a-i face prea multe temenele şi fără a se lăsa călcat pe bătături. Lucra la gaterul din localitate ca regler al fierăstraielor şi al strungurilor, dar absolut toţi oamenii, fie la gater, fie în sat, îi spuneau „mecanicul”.

Într-adevăr, era mai îndemânatic decât mulţi mecanici de meserie, îi plăcea să zăbovească lângă utilajele noi, mai ales lângă cele necunoscute, pentru a le înţelege mecanismul. De sute de ori se putea vedea următorul

spectacol: o barcă dusă de curent, plutind pe Enisei, iar în ea stăpânul trăgând de şnur şi înjurând de mama focului, plin de funingine şi de ulei de motor, îmbibat cu benzină în aşa hal, încât, dac-ar fi scăpărat o scânteie, îndată i-ar fi luat foc gura. Dar scântei nu ieşeau şi motorul nu scotea niciun sunet. Dintr-o dată apărea din depărtare o barcă de duraluminiu, cu nasul în sus, vopsită curat cu vopsea albă şi albastră, iar motorul nu uruia şi nu trosnea, cântându-şi melodia cu glas sonor şi mulţumit ca un flaut, ca un instrument muzical cu sunet plăcut. Iar stăpânul era aidoma bărcii: curat, neîmbâcsit de clei de peşte, neduhnind a păcură. Vara, umbla îmbrăcat în cămaşă bej, în magazia de unelte avea un şorţ cauciucat şi mănuşi de protecţie. Toamna, Ignatici îşi punea un pulover şi un impermeabil fără urme de foc şi fără pete; nu-şi ştergea niciodată mâinile de haine – pentru aşa ceva avea o cârpă veche – şi nici nu-şi ardea părul sau faţa la foc în timpul vreunei beţii, pentru că bea cu măsură. Arăta bine la faţă, cu obrajii îmbujoraţi, deşi uşor supţi şi cu cearcăne întunecate. Avea părul tuns „box” şi bine aşezat, mâinile n-aveau zgârieturi şi nici crăpături, deşi folosea scule tăioase, iar pe mâini şi la rădăcina nasului îi mai rămăseseră câţiva pistrui decoloraţi de-a lungul anilor.

Ignatici nu jignea niciodată pe cineva cu o întrebare de felul „Ce bucluc ai acolo, pescarule tu-i mama lui?” El trecea în barca cu pricina, îndepărta politicos, cu mâna, pe stăpânul bărcii, dădea din cap privind la motor, la apa adunată în cabina de la pupă, unde plutea o mănuşă veche sau o cârpă, se bălăbănea o cutie de conserve folosită drept căuş, zăceau măruntaie de peşte înăcrite, răspândite pe fundul bărcii şi un ghigorţ cu ochii bulbucaţi, uscat într-o crăpătură, Ignatici ofta cu înţeles, învârtea ceva la motor, scotea ceva de acolo, mirosea şi hotăra: „S-a zis cu el! Motorul şi-a trăit traiul, acu îl dai la fier vechi!” Sau curăţa, freca o piesă, răsucea şurubelniţa într-un loc, apoi în altul şi rostea scurt: „Porneşte motorul!!” Apoi sărea în barca lui, scotea dintr-o pungă o bucată de săpun, o periuţă cu fire de nailon, se spăla pe mâini şi şi le ştergea cu o cârpă. Nu

primea să i se facă cinste. Dacă bea, Ignatici bea doar pe banii lui sau bea propria lui băutură; de fumat, nu fuma. Povesteşte şi azi că-n copilărie mai trăgea uneori, ştrengăreşte, din ţigară, dar mai târziu... basta! Face rău la sănătate!

— Cum să-ţi mulţumesc, Ignatici?

— Să-mi mulţumeşti? zâmbea Ignatici. Mai bine ţi-ai face ordine în barcă, ai umbla mai îngrijit şi ţi-ai spăla mâinile cu nisip şi cu săpun. Parc-ai fi un sălbatic, Doamne, iartă-mă! Îşi împingea barca cu vâsla, trăgea de şnur şi – cât ai clipi din ochi – îşi lua zborul. Zbura barca de duraluminiu spre depărtări, mustăţile lui fluturau de-o parte şi de alta a gurii, iar de după cotul apei sau de după insulă, i se mai auzea câtăva vreme glasul, şi până când nu se stingea, în întinderile nesfârşite, uruitul slab al motorului, pescarul stătea cu gura căscată de mirare, în mijlocul bărcii, şi gândea cu mâhnire: „Ne-am născut în acelaşi sat, am învăţat la aceeaşi şcoală, am jucat aceleaşi jocuri, am mâncat aceeaşi pâine şi... ia te uită!... Mâinile cu peria! Cu săpun! Peria costă patruzeci de copeici, săpunul şaizeci!”

Şi stăpânul bărcii se apuca, oftând, să înfăşoare şnurul pe volantul lunecos din pricina benzinei şi a funinginei, cu un sentiment de ciudă şi de ruşine pentru faptul că se dovedise atât de nepriceput sau pentru că – la drept vorbind – nu era decât un neisprăvit.

Se înţelegea deci de la sine că Ignatici era cel mai priceput dintre pescari şi că prindea cel mai bun şi cel mai mult peşte; nimeni nu avea ceva împotrivă, considerând aceasta ca pe ceva normal şi nimeni nu-l pizmuia, în afară de fratele lui mai mic, care toată viaţa se simţise complexat de superioritatea fratelui său: fiind foarte vanitos, nu putea şi nici nu voia să-şi ascundă ostilitatea faţă de fratele mai mare şi astfel, de multă vreme, fraţii se înstrăinaseră unul de altul. Se-ntâlneau doar pe râu şi la împrejurări de seamă – înmormântări, nunţi şi botezuri. Ignatici avea cea mai bună casă din sat; nu era prea mare dar era cea mai frumoasă: cu pridvor, cu ancadramente sculptate, cu obloane vopsite în culori vii, cu boschete de flori sub

ferestre în care creşteau zmeura, mălinul, gălbenelele, macii păroşi şi nişte flori rotunde, necunoscute localnicilor, a căror rădăcină seamănă cu o gulie mică. Fuseseră aduse din oraşul Frunze şi aclimatizate la condiţiile aspre din Ciuş de către soţia lui Ignatici care era contabilă la aceeaşi întreprindere cu soţul ei.

Umblase vorba că Ignatici are depuse pe carnet, la casa de economii, şaptezeci de mii de ruble vechi. Ignatici nu dezminţise aceste zvonuri, nu-i reproşase nimic limbutei funcţionale de la Casa de economii, care divulgase „secretul depunerii”, dar îşi retrăsese banii şi-i depusese la Eniseisk. Funcţionara nu mai pălăvrăgea acum, dar căuta să nu-l mai întâlnească pe Ignatici, pe stradă, iar dacă, totuşi, nu putea evita întâlnirea, îi spunea respectuoasă: „Bună ziua, Zinovii Ignatici!”

Lângă Opariha, Ignatici avea trei odgoane. Erau aşezate ceva mai departe de mijlocul râului ca nu cumva, în vreo noapte întunecoasă de toamnă, vreun vas să-i lovească barca, aşa cum i se întâmplase lui Kuklin. Dar chiar şi acolo, în afara curentului principal, Ignatici tot reuşea să prindă mai multe cegi decât alţii. Frate-său mai mic – cap de cecen nesăbuit! – îşi aşeza odgoanele în jurul celor ale lui Ignatici. Dând mâhnit din ţap, Ignatici ridica ancorele grele, muta instalaţiile de pescuit mai sus, în amonte, şi iar avea spor la pescuit şi prindea o droaie de peşte.

Comandorul nu se lăsa, venea peste frate-său; şi – până la urmă – a reuşit să-l împingă dincolo de Pragul de Aur, aproape în „câmp deschis”. Atunci s-a liniştit, crezând că de-acum încolo frate-său o să prindă pe dracu. Dar în locul nou ales, deşi în instalaţia lui Ignatici s-au prins mai puţine cegi, toate erau mari, aproape niciuna mai mică de-un kilogram. Aşa că în sufletele superstiţioase ale localnicilor s-au strecurat bănuielile: „Ştie un descântec!” Într-o zi, Comandorul a văzut barca fratelui său cum plutea pe râu dusă de valuri şi i s-a părut că fratele mai mare îi surâde viclean. Comandorul a pus mâna pe armă şi a tras cocoşul. Ignatici a pălit şi s-a-ncordat tot: „Lasă arma, mucosule! Ai să putrezeşti la pârnaie!” „Teee uuurăăă-sc!” a urlat

Comandorul şi, aruncând arma, a început să lovească din picioare, strivind peştele careţi trosnea sub călcâie:

— Piei din ochii mei! Te-mpuşc!

— Bun băiat! Grozav băiat! Vorba ceea: n-ai nici minte, nici oprelişti! Nu zadarnic se căina biata mama că nu te-a înăbuşit cu perna încă din leagăn... Ignatici a scuipat şi a plecat fără a mai privi înapoi.

Dar până şi silueta mută a fratelui mai mare, aşa cum stătea la cârmă, era o provocare pentru Comandor. Scrâşnea din dinţi, jura în sinea lui c-o să dibuiască instalaţiile fratelui mai norocos şi, fie ţinându-se mereu de capul lui, fie prin sâcâieli nesfârşite sau prin surprindere, îl va alunga de pe râu sau îl va împinge într-o gaură în care nici măcar un ghigorţ nu se află.

Înainte de război, pe cursul inferior al Eniseiului, evencii, selcupii şi nganasanii[9] îşi instalau, în miezul verii, corturile pe mal şi pescuiau sturioni cu carmace, plase de pescuit cu cârlige, înfigând drept momeală, în cârlige, bucăţi de ţipar afumat deasupra vetrelor. Se pare că aceste bucăţi ar fi fost foarte gustoase, de vreme ce nisetrul cel prost le înghiţea odată cu cârligul aproape gol de momeală. Evencii legau întotdeauna de cârlige tot felul de panglici, dantele, bucăţi de coajă de mesteacăn. Le plăcea să împodobească orice: agăţau aşa ceva – şi de îmbrăcăminte, şi de încălţări – tot felul de zorzoane; totuşi, datorită acestor cârpe, sau, poate, datorită simţului mirosului, foarte dezvoltat la peşti, reuşeau să prindă sute de kilograme de peşte. Pescarii cooperatori din alte localităţi, care pescuiau în baza unor contracte sezoniere, se opreau în aceleaşi locuri cu maluri nisipoase, sau lângă aceleaşi insule, dar nu reuşeau să prindă decât vreo doi-trei nisetri mici, câteva cegi de pus în ciorbă şi atât. Atunci, lăsând ruşinea la o parte şi călcându-şi pe suflet, încercau să-şi apropie plasele de plasele celorlalţi. „De ce iaci asta? Este atâta peşte! De ce să te-nvârţi pe râu şi să-ncurci odgoanele?” Evencii umblau de colo, colo, pierzând o mulţime de timp preţios, reuşind însă să prindă întotdeauna grămezi mari de peşte, pe când

[9] Populaţii ce trăiesc în regiunile din nordul Siberiei.

pescarii venetici care-şi aruncau plasele drept în lacurile în care tocmai pescuiseră evencii, scoteau cârligele goale.

Şi iată că asemenea acestor pescari prădalnici venetici, ce trec prin Ciuş pe apele râului, se purtase şi un localnic, un pescar băştinaş, care ridicase deci mâna asupra unui om şi nu asupra unui om oarecare, ci chiar asupra fratelui său; şi nu mâna, pur şi simplu, ci chiar o armă. Oamenii se distrau pe seama acestui scandal, povestindu-şi din ogradă în ogradă noutatea care făcea ocolul satului.

Soţia Comandorului nici nu mai îndrăznea să scoată; cap n-n lume.

— Ce mai vrei? Iar te-ai îmbătat şi nu mai judeci? îşi ocăra ea soţul. Ai ajuns ca o fiară! Nu ţi-a ajuns sângele copilei? Ai fi în stare să-ţi trimeţi fratele pe lumea cealaltă! Apoi, n-ai decât să termini cu noi toţi deodată...

Pentru atâta îndrăzneală, altădată şi-ar fi păruit nevasta, ar fi bătut-o în aşa hal, de i-ar fi ajuns până-n postul mare; dar, după moartea fetei, femeia se-năsprise şi-i pierise teama de el, aşa că, la orice neînţelegere, îşi dezlănţuia atacul peste el, îl înfrunta, îl ameninţa cu puşcăria, îi păleau până şi ochii, obrajii moi îi tremurau şi capul i se clătina: simţea muierea că sufletul cumplitului cecen a fost învins, iar acum, îi dădea ultimele lovituri, îl călca-n picioare, blestemata!

Şi aşa s-a dus Comandorul să se plece fratelui său. A traversat strada, de parc-ar fi mers prin curtea puşcăriei. Ignatici tăia lemne şi – zărindu-l de departe – s-a întors cu spatele şi-a-nceput să despice cu şi mai mult zel butucii de mesteacăn. Comandorul a tuşit, dar frate-său a continuat să despice lemnele. În spatele perdelei de tul, nevasta lui. Ignatici, durdulie şi cu faţa arămie, îmbrăcată în capot subţire cu garnitură de dantelă, privea cu îngrijorare pe fereastră. „Ce-ar fi s-o apuc de capotul ăsta şi să dau foc casei: e vopsită; ce-ar mai trosni!” Şi Comandorul a strâns în labele lui mari şi cafenii gardul de lemn cu-atâta putere, încât părea că vrea să scoată răşina din scânduri.

— Eram beat. De-aia...

Ignatici a-nfipt toporul în buturugă, s-a-ntors şi şi-a-

ndreptat şapca:

— Adică pentru cei beţi nu-i lege? A tăcut o vreme, apoi a-nceput să-i facă morală, ca la şcoală: Nu te porţi ca oamenii, frăţioare, asta nu-i omeneşte. Oricum... suntem neamuri. Şi-apoi, ne cunoaşte lumea, suntem în serviciu...

Încă din copilărie, Comandorul nu-i înghiţea pe moralişti: pur şi simplu îl apuca ameţeala când cineva încerca să-l dojenească, să-l povăţuiască sau să-l îndrume; mai bine l-ar fi bătut sau i-ar fi făcut pilaf mutra, decât să-l atingă c-o vorbă. Şi doar frate-său ştia acest lucru, îi cunoştea firea, dar uite că prinsese curaj şi tăia capul celui nesupus, mutilându-l fără milă. „Dă-i drumul! Zi-i! Că eşti bun de gură şi ai glas! Arată-mi cât eşti de deştept, da-mi prostia pe față! Muierea ta şi-a şi ciulit urechile! Asta soarbe, prin toate găurile pe care le are, pelteaua ta de vorbe! Ce-o să mai povestească ea mâine la birou, ce-o să se mai distreze, ce-o să mă mai foarfece, ce-o să mă bârfească cucoanele ei de la serviciu!”

Ce era mai curios, era că tot ce-i zicea frate-său mat mare era exact şi înţelept şi în privinţa sătenilor, ţâre atâta aşteptau: să se-ncaiere fraţii cu topoarele. Ce bilei! Ce distracţie! Şi în ceea ce priveşte serviciul: l-ar fi scos din postul de căpitan dacă nu se lăsa de băut. Şi în privinţa pescuitului clandestin – cu şmecherii – care ar fi trebuit practicat de către toţi, uniţi – aşa cum le lăsase vorbă Kuklin cel făcător de minuni – totul era adevăr adevărat, dar parcă, totuşi, frate-său o spunea ca să facă impresie, de parc-ar fi dat o reprezentaţie gratuită şi şi-ar fi înveselit sufletul mereu închis. „Te pomeneşti c-aduce vorba şi despre Taika!” şi dac-ar fi făcut-o, Comandorul n-ar mai fi-ndurat: ar fi pus mâna pe topor...

Comandorul a scrâşnit din dinţi, a fluturat o mână pe lângă faţă, de parc-ar fi vrut s-alunge pe cineva şi s-a grăbit spre casă; s-a apucat şi el să crape lemne pentru iarnă, dar lovea cu atâta putere în buturugi, încât nişte aşchii au sărit peste gard şi cineva din stradă a strigat „Foc!” în timp ce muierea lui a-nceput să-n jure: „Ia te uită! E plin de draci! De-obicei nu prea taie el lemne, le iasă cum sunt: da” când

se apucă, apăi parc-ar fi la război!...” Muncind, Comandorul s-a mai descărcat oleacă, şi-a revenit, i s-au mai rânduit gândurile, fără să i se mai învălmăşească în căpăţână, fără să se mai încurce şi să-i întunece judecata. „Că doar n-o dura o veşnicie!” a hotărât el cu o tristeţe liniştită, neobişnuită la el. „Undeva, cumva, pe vreo potecă, ne-om întâlni odată amândoi, de n-om mai putea da îndărăt!...”

Într-o noapte rece şi întunecoasă de toamnă, Ignat ici a plecat pe Enisei să-şi verifice capcanele şi a întârziat. Sturionii au obiceiul ca – înainte de a-şi face culcuşul în gropi şi de a se scufunda în lunga stare de somnolenţă pe tot timpul iernii – să înghită cu lăcomie mormoloci, să se „încuibărească”, cum spun născocitorii de cuvinte din zilele noastre, pe lângă pragurile pietroase din apă, apoi, ghiftuiţi, se joacă cu plutele şi rămân agăţaţi în cârlige.

Din primele două instalaţii, Ignatici a scos vreo şaptezeci de cegi, după care s-a grăbit spre cea de-a treia care avea cea mai bună aşezare. Aceasta părea să fi nimerit chiar sub prag, ceea ce nu reuşeau să facă decât meşterii cei mai îndemânatici, pentru că, dac-ar îi nimerit pe prag, s-ar fi agăţat de pietre, ar fi înţepenit, şi peştii ar fi ocolit-o. La aşa ceva era nevoie de intuiţie, îndemânare, experienţă şi de ochiul unui trăgător de elită. Ochiul se deprinde, mirosul se ascute, dar asta nu vine de la sine: trebuie ca, de mic copil, să te înfrăţeşti cu apa, să îngheţi în ea, să stai ud leoarcă şi abia după aceea poţi scotoci prin valuri ca prin propriul tău buzunar...

Ignatici a ajuns la cea de-a treia capcană pe întuneric; punctul de reper de pe mal – bradul cu crengile tăiate până în vârf, care se profila, asemenea unei clopotniţe întunecoase, chiar şi la o lumină slabă – stătea înfipt în valuri de nori burduhănoşi, care pluteau foarte jos: aerul umed acoperea malul, iar râul ce lucea în noapte precum zdrenţe de tinichea înşela distanţele; de cinci ori a înotat pescarul şi a tras de cange pe fundul râului, pierzând o groază de timp şi îngheţând până-n măduva oaselor, dar în clipa în care a prins capcana şi a ridicat-o puţin, şi-a şi dat seama c-a prins un peşte foarte mare.

Nu scosese niciodată câte o cegă, ci nenumărate cegi!... Acestea, arcuite ca nişte colaci, băteau apa, de fiecare cârlig atârnând câte o cegă; şi toate erau vii! Există peşti care reuşesc să se desprindă din cârlig şi scapă, fie în adâncuri, fie sărind răniţi şi izbindu-se de suprafaţa apei, lovind cu gura lor ascuţită bordul bărcii: cei loviţi la şira spinării sau cu băşica perforată sunt sortiţi pieirii. Peştele cu şira spinării ruptă, cu băşica plutitoare spartă sau cu branhiile rupte nu poate trăi. Chiar şi mihalţul – peşte deosebit de rezistent – dacă nimereşte în cârligele unei instalaţii de pescuit – îşi varsă sufletul şi maţele.

Se prinsese un peşte mare, greu, care lovea în odgon rar, sigur pe el, nu se răsucea fără rost şi nu făcea mişcări dezordonate, cuprins de panică. Cu cât Ignatici îl ridica mai sus, cu atât peştele trăgea mai jos şi mai într-o parte, lăsându-se mai greu şi opunând o rezistenţă mai puternică. Noroc că peştele nu făcea mişcări bruşte, căci cârligele s-ar fi rupt ca nişte beţe de chibrituri, lovindu-se de bord. Pescarul trebuia să fie foarte atent ca să nu i se înfigă vreun cârlig în haine sau chiar în carne, căci într-o asemenea situaţie, e-un noroc dacă se rupe cârligul sau dacă un pescar reuşeşte să se ţină de bord şi să taie cu cuţitul firul de kapron care prinde cârligul de coarda instalaţiei de pescuit, căci altfel...

...Cât de grea şi de plină de riscuri este munca braconierului: trebuie să prindă peştele, dar să se şi ferească de inspectorul pescuitului, ca de ciumă; dacă îl înhaţă noaptea, pe nesimţite, se face de baftă, plăteşte amenzi cumplite; dacă opune rezistenţă, îl pândeşte puşcăria. Pe propriul său râu de baştină trăieşte ca un tâlhar şi e atât de bine dresat, încât pare c-ar avea un simţ în plus, un simţ necunoscut... Pescarul trage peştele care se leagănă în odgon şi întreaga lui fiinţă este atât de adâncită în treaba asta, e atât de cuprins de înflăcărare, încât nu mai are altă dorinţă decât să înhaţe peştele şi atât! Ochii, urechile, mintea, inima, toate sunt supuse acestui ţel, fiecare nerv e-ntins ca o coardă şi prin mâinile sale, prin vârfurile degetelor, pescarul e strâns sudat de odgonul instalaţiei, în

timp ce ceva sau cineva acolo – deasupra stomacului, în partea din stânga a pieptului – îşi duce viaţa sa proprie, distinctă, ca un pompier ce se află la datorie, zi şi noapte, fără-ntrerupere... Ignatici lupta cu peştele, îl trăgea spre barcă, în timp ce acel „ceva” din piept ţinea urechea ciulită şi scruta întunericul cu ochi treaz. Apăruse o lumină în depărtare şi el tresărise: „Ce vas o fi? E oare pericol? să plec de lângă instalaţii şi să las peştele-n adânc?” Dar peştele era viu şi puternic şi putea să scape. Totul era-ncordat în fiinţa omului, inima îi bătea mai rar, auzul vibra ca un arc, ochiul se străduia să fie mai puternic decât bezna, în orice clipă un curent putea să-i străbată trupul, în timp ce înlăuntrul său ar fi început să clipească becul roşu ca al unei maşini de pompieri: „Pericol! Pericol! Arde! Arde!”...

Dar pericolul trecuse. Fusese doar un şlep de marfă ce înainta prin mijlocul râului, grohăind ca un vier de rasă de la ferma de porci a lui Grohotalo. În urma lui, se mişca alene un vaporaş trist. De pe vaporaş se auzea o muzică monotonă, melancolică, asemănătoare vuietului de viscol. Pe puntea superioară, slab luminată, în sunetul acestei muzici, îşi dădeau duhul trei perechi de dansatori care păreau că – înainte de a sucomba – s-au încleştat câte unul în braţele celuilalt, lăsându-şi capul extenuat pe umerii partenerului. „Ce frumos trăiesc! se opri Ignatici din treabă. Ca la cinema!” Chiar în acea clipă, peştele s-a făcut simţit iar, a-nceput să tragă în lături, cârligele loveau în tabla de fier şi din bordul bărcii săreau aşchii ca nişte scântei albastre. Ignatici s-a dat deoparte, a mişcat capcana şi a uitat, vreme de-o clipă, de vaporaşul cel frumos, de perechile care dansau la bord, fără însă a-şi slăbi atenţia la zgomotele ce străbăteau prin întunericul ce-l învăluia. După ce-şi făcuse simţită prezenţa, peştele – care părea să-şi ia un scurt răgaz înainte de bătălie – se liniştise, încetase să se mai zbată, continuând doar să apese, să apese spre adânc, cu o îndărătnicie tâmpă, de neclintit. După mişcările peştelui, după apăsarea aceea grea şi oarbă spre bezna adâncimilor, s-ar fi putut bănui că în capcană se afla un

nisetru, unul mare, dar obosit, Dincolo de pupa, trupul greu al peştelui se zvârcolea, se zbătea învolburând apa, împroşcând-o în toate părţile ca pe zdrenţele unor cârpe arse încordând puternic firul instalaţiei, peştele nu s-a îndreptat spre fund, ci a înaintat spre mijlocul fluviului, lovind apa şi barca cu firele rupte, cu plutele, cu cârligele, trăgând grămadă, după sine cegile strivite şi lipsite de vlagă, scuturându-le din instalaţia de pescuit. „A tras o duşcă de aer, nătărăul. S-a pilit!” a gândit atunci Ignatici, culegând repede firele rupte; apoi a văzut peştele lângă bordul bărcii. A privit şi a rămas înmărmurit: un trunchi negru cu sclipiri de lac, cu cioturi retezate oblic; coastele puternic desenate erau scoase în relief de vârfurile ascuţite ale solzilor, de parcă peştele ar fi fost înfăşurat de, la urechi şi până-n vârful cozii într-un lanţ de fierăstrău mecanic. Pielea spălată de apa ce-o gâdila cu fire lungi ce se prelungeau peste solzi împletindu-se departe de coada puternic curbată, părea udă şi netedă doar la prima vedere, dar, în realitate, părea acoperită cu sticlă pisată amestecată cu prundiş.

Nu numai în imensitatea peştelui era ceva neobişnuit, primitiv; dar şi în formele trupului său, de la mustăţile moi, fără ligamente – ca nişte viermi ce afumau pe sub capul teşit, otova – şi până la coada ca o aripă despicată cu membrane, animalul semăna cu o şopârlă preistorică, aşa cum sunt desenate în manualul de zoologie al fiului meu.

La mijlocul fluviului, curentul apei era neuniform învolburat. Barca era zguduită, împinsă de colo-colo, purtată de valuri în cerc, auzindu-se frecarea metalului bărcii de aluminiu de solzii tociţi şi neteziţi de ape ai nisetrului. Până la un an, un nisetru nici nu este denumit nisetru; i se spune răspăr; iar mai târziu poartă alte denumiri şi seamănă cu un con de molid cu aripioare larg deschise sau cu o suveică cu ghimpi. Când este tânăr, nu are niciun chip şi niciun gust şi peştii răpitori nu-l pot mânca: dacă l-ar înghiţi, şi-ar perfora maţele. Şi uite că, dintr-un scaiete cu vârf, creşte ditamai namila! Şi cu ce se hrăneşte oare? Cu mormoloci, cu gâze şi cu ţipari. Nu-i oare

o mare enigmă a naturii?

Undeva, foarte aproape, începuse să măcăie un cristei. Ignatici a ascultat cu atenţie: măcăitul părea să vină de pe apă. Cristeiul e o pasăre cu picioare lungi, cu viteză mare, trăieşte pe uscat şi stă în acele regiuni doar vara. Demult ar fi trebuit să plece în ţările calde şi totuşi... măcăia. Era atât de aproape, de parc-ar fi fost la picioarele lui. „Nu cumva măcăie-n nădragii mei?” încercă Ignatici să-şi slăbească încordarea c-o glumă deocheată care să-l smulgă din împietrire. Dar buna dispoziţie în care spera, nu venea şi nici nu simţea cum îl cuprinde surexcitarea, pasiunea aceea sălbatică, mistuitoare, care paralizează raţiunea şi te face să vibrezi până-n măduva oaselor. Dimpotrivă, i se părea că acolo, în stânga, unde veghea urechea mereu trează, totul fusese muiat într-o ciorbă caldă şi acră. Peştele care scotea din botul său cartilaginos ţipătul acela de cinstei scuipa aer. Şi deodată, Ignatici a fost sigur că acest peşte mult dorit, această raritate, este semn rău.

„Ce-o fi cu mine? s-a mirat pescarul. Nu mi-e teamă nici de Dumnezeu, nici de dracu; mă închin doar la puteri necurate... Poate asta o fi taina?” Şi Ignatici a prins coarda instalaţiei de pescuit de o bârnă de fier, a scos un mic felinar şi – pe sub mânecă, hoţeşte – a luminat peştele în dreptul cozii. Pe deasupra apei, spinarea rotundă a nisetrului scânteia cu solzii ei tăioşi, iar coada încovoiată a acestuia se mişca obosită, bănuitoare, de parcă cineva ar fi ascuţit un iatagan tătăresc încovoiat pe piatra de-ntuneric a nopţii. Din apă, de sub scutul de os care apăra fruntea lată, teşită, a peştelui, ochii mici cu cercuri galbene în jurul pupilelor întunecate, de mărimea unei alice, sfredeleau omul cu privirea. Ochii aceştia mici, fără gene, fără sprâncene, goi, care priveau cu răceala unui şarpe, ascundeau ceva...

Nisetrul atârna agăţat în şase cârlige şi Ignatici i-a mai înfipt încă cinci; namila nu a reacţionat la împunsăturile primite care-i străpunseseră pielea tare, tăbăcită, s-a îndreptat doar, alene, către pupă, zgâriindu-se de bord, luându-şi avânt să se arunce prin apa ce-l lovea puternic,

pentru a rupe firele capcanei, coarda, toate lucrurile acelea din fire, atât de mici şi de neînsemnate, dar atât de ascuţite şi de nimicitoare.

Branhiile nisetrului au început să freamăte mai des şi să scârţâie mai îndârjit. „Acu o porneşte!” s-a gândit îngrozit Ignatici. Îşi dădea seama, dar nu cu toată mintea, ci poate cu o anume parte a minţii lui, sau mai curând din experienţă, că singur nu va putea lupta cu monstrul. Va trebui să înfigă în nisetru cât mai multe cârlige şi să slăbească odgonul pentru ca peştele să se chinuiască în adâncul apei. Când va veni frate-său mai mic să vadă de instalaţiile de pescuit, o să-l ajute. Orice ar fi fost, dar când era vorba de-o treabă îndrăzneaţă, de lupta pentru pradă, nu avea de ce să reziste, avea să treacă peste propria lui mândrie. Şlepul sovhozului era plecat după varza culeasă în Zarecie şi până când vasul avea să descarce legumele, până la lăsatul întunericului, comandorul nu avea să vină pe Opariha.

Trebuia să aştepte şi iar să aştepte... Dar ce avea să fie după aceea?... Aveau să-mpartă peştele în două sau chiar în trei părţi, căci cu frate-său ar putea veni şi mecanicul – un nătâng ce semăna cu lepădătura aia de Damka. Nisetrul avea vreo două vedre de icre dacă nu şi mai mult. Şi icrele să fie împărţite în trei? „Poftim! Uite! A răzbit răutatea din tine! Te frământă socoteli murdare ca ale celuilalt Utrobin!...” se gândea, scârbit de el însuşi, Ignatici.

Ce era el acum? Ce caracter avea? Cu ce era mai breaz decât Damka, decât banderovistul de Grohotalo, căruia nu i-au venit de hac, sau decât frate-său mezin? Toţi hrăpăreţii se aseamănă între ei la fire şi la mutră! Doar că unii reuşesc să nu-şi dea arama pe faţă, să se prefacă o vreme, dar într-o clipă anume se izbesc de un hotar al vieţii – cum zicea răposatul Kuklin – şi ajung cu toţii, de-a valma, să-şi afle locul ce li se cuvine. Cel ce stă pe propriile-i picioare se conduce după capul lui, nu se lasă îmbiat de ispite, mănâncă din ce are, nu înşfacă bucatele din cazanul comun, nu-şi vinde sufletul pe fleacuri, nu-şi caută uitarea-n vin, nu o ia pe căi lăturalnice: un asemenea om are un loc

al lui în viaţă şi pe pământ, un loc binemeritat, pentru care a ştiut să lupte. Ceilalţi sunt zdrenţe, rebuturi bune de aruncat la gunoi! „Măi, că deştept eşti! a râs Ignatici. Toate le înţelegi şi la toate le tai firu-n patru! Poznaşule! Ia arată ce fel de pescar eşti!” se îmbărbăta şi se aţâţa singur Utrobin.

Dârzenia siberiană, ambiţia, lăcomia ce i se păreau a fi îndrăzneală îl chinuiau, îl crispau şi-l sfâşiau în bucăţi.

— Lasă-l în pace! Nuu-l aaa-tin-geee! încerca el să se potolească. N-o să-l poţi birui!...

I se părea că, dacă vorbeşte cu glas tare, ar fi ca şi când cineva din afară, cu mintea trează, ar cuvânta şi că vocea aceea l-ar putea ajuta să-şi vină în fire; însă cuvintele răsunau încet, străin, de parc-ar fi venit de departe. Doar un ecou slab ajungea la urechile pescarului, dar nu reuşea să pătrundă în mintea ce-i lucra cu-nfrigurare, punând la cale ce şi cum să dreagă, iar prin năvala de senzaţii străbătea seriozitatea, care, punând stăpânire pe el. Îl îndruma ce să facă. Ignatici a pus mâna pe-o toporişcă şi a luat un cârlig ascuţit pentru a-l înfige în peştele năucit. Nu se încumeta să vâslească spre mal, deoarece timpul apelor scăzute trecuse, valurile crescuseră datorită viscolului din toamnă şi năvăleau, dezlănţuite, formând vârtejuri până departe de mal, iar peştele n-avea să se lase dus pe uscat, căci îndată ce-ar fi simţit cu burta lui sensibilă, plină de icre, pământul tare, sigur c-ar fi dansat în aşa hal şi ar fi făcut atâta tărăboi, încât toate sforile şi cârligele ar fi zburat la mama dracului.

Nu se poate pierde un asemenea peşte! *Peştele-Împărat* se-ntâlneşte doar o singură dată în viaţă şi nu oricine e-n stare să pună mâna pe el: Damka n-a prins şi nu va prinde niciodată un asemenea peşte; ăla în loc să pescuiască, tulbură apa cu cârligele...

Ignatici a tresărit, dându-şi seama c-a rostit fără voie, fie şi numai în gând, cuvintele fatale; prea multe basme şi prea multe superstiţii auzise despre *Peştele-Împărat* şi sigur c-ar fi vrut să vadă şi să prindă peştele acesta minunat, creat de Dumnezeu, dar îi era frică. Bunicul lui obişnuia să

spună: „Mai bine-i dai drumul, aşa... chipurile, din greşeală; îţi faci cruce şi trăieşti mai departe şi din nou te gândeşti la el, şi din nou îl cauţi. Dar dacă ai rostit cuvântul, dacă a apucat să-ţi iasă din gură, înseamnă c-aşa ţi-a fost sortit, că trebuie să apuci nisetrul de urechi şi gata!” îndoielile lui Ignatici se risipiseră; a simţit hotărârea în minte şi-n suflet. Doar nu se putea lua după scornelile bătrânilor, vraci de tot felul, care, ca şi bunicul, erau atât de înapoiaţi!...

„Fie ce-o fi! Ignatici a lovit cu toată puterea peştele-n cap, cu muchea toporului şi – după sunet – şi-a dat seama că toporul alunecase. N-ar fi trebuit să-l lovească prosteşte, cu toată puterea, ci să-i dea o lovitură scurtă, dar mai precisă. Nu mai avea timp să repete lovitura, urma ca totul să se hotărască în câteva clipe. Ignatici a înfipt cu putere cangea în peşte şi aproape c-a reuşit să-l tragă în barcă. Era gata să scoată un strigăt de victorie; ba nu, nu un strigăt, doar nu-i un prostănac de la oraş – el se născuse pescar – pur şi simplu, era gata să mai lovească o dată, acolo, în barcă, cu muchea toporului, în căpăţâna rotundă a nisetrului, pentru ca apoi să râdă încet, solemn, victorios...

A tras aer în piept, s-a opintit, a proptit mai puternic piciorul în bordul bărcii, pentru a avea un reazem mai solid. Dar peştele, ameţit, s-a-ntors brusc, s-a lovit de barcă, iar dincolo de bord totul s-a cutremurat, şi râul, înălţându-se, a erupt deodată într-o grămadă neagră – nu de apă, ci de bulgări de pământ; pescarul a primit o lovitură puternică în cap, a simţit o apăsare-n urechi şi-un junghi în inimă. „A-ah!” a scos el din străfundul pieptului im strigăt, de parcă s-ar fi aflat în mijlocul unei adevărate explozii ce l-ar fi ridicat pe culmi şi l-ar fi prăvălit apoi într-un gol mut. „Deci, aşa-i în război...” îi fulgeră deodată prin minte. Întreaga lui fiinţă înfierbântată de luptă fusese asurzită, strivită, arsă de frig.

Apă! Înghiţea apă! Se îneca!

Cineva îl trăgea de picior, în adâncuri. „M-am agăţat de cârlig! S-a zis cu mine!” şi a simţit o uşoară împunsătură în genunchi: peştele continua să se zbată, înfigând atât în trupul său, cât şi în pescar, cârligele instalaţiei de pescuit. În mintea lui Ignatici, resemnarea neputincioasă îşi făcea

loc cu tristeţe, fără pic de împotrivire. „Şi-acu, ce mai pot face? Acu s-a zis...” Dar pescarul era un bărbat puternic, pe când peştele era sleit de puteri şi chinuit; a reuşit să învingă nu peştele, ci în primul rând resemnarea aceea ce-i cuprinsese sufletul, acea împăcare cu moartea, care este însăşi moartea, răsucirea cheii în poarta spre lumea de dincolo, unde – după cum se ştie – lacătele pentru toţi păcătoşii sunt aşezate într-un singur loc: „zadarnic baţi la porţile raiului...”

Izbutind să iasă la suprafaţă, Ignatici a scuipat apa, a tras aer în piept şi – zărind în faţă firul corzii – s-a agăţat şi, ţinându-se de el, a ajuns la barcă şi s-a prins de bord: mai mult nu putea face, căci picioarele-i erau agăţate încă de câteva cârlige din capcana răvăşită. Înnebunit, peştele se zbătea greoi în odgonul slăbit. Asta-nsemna că reuşise să împingă ancora cea mare şi să se-ncurce din ce în ce mai rău în instalaţia de pescuit. Tot mai multe cârlige se înfigeau în trupul peştelui, dar nici pescarul nu scăpa de ele. Acesta căuta să-şi strecoare picioarele sub barcă, să se lipească tot mai mult de ea, dar cârligele erau pretutindeni şi peştele, deşi slăbit, sărea şi se răsucea în funinginea acoperită de spumă, făcând să lucească fierăstrăul spinării şi botul ascuţit, de parc-ar fi arat cu plugul câmpul întunecat al apei.

„Doamne! Desparte-ne! Redă-i libertatea acestei făpturi! E mai tare decât mine!” a-nălţat pescarul o rugăciune fără speranţă. Nu ţinea icoane în casă, nu credea în Dumnezeu şi sfaturile bunicului nu le lua în seamă. Şi uite că nu era bine! Pentru orice eventualitate, pentru o situaţie disperată ca asta, trebuia să aibă o iconiţă, măcar în bucătărie. În cazul vreunei neplăceri, ar fi putut da vina pe biata mamă-sa, care, chipurile, i-ar fi lăsat-o cu limbă de moarte...

Peştele se potolise. Părea să se fi apropiat pe nesimţite de barcă şi să se fi lăsat cu toată greutatea pe bordul bărcii: orice fiinţă vie simte nevoia să se sprijine de ceva! Orbit de durere, înnebunit de rănile făcute în trupul său de cârlige şi de cange, pipăia întruna apa cu ventuzele sale sensibile şi nimerise cu botul în coasta pescarului. Acesta a

tresărit îngrozit, părându-i că peştele, trosnind din branhii şi din fălci, îl mesteca încet, de viu. A-ncercat să se dea mai la o parte, schimbând locul mâinilor pe bordul bărcii înclinate, dar peştele venea după el, îl căuta cu-ncăpăţânare, strecurându-i cartilagiul nasului rece în coasta lui caldă şi – liniştindu-se – scârţâia lângă inima lui, de parca-i tăia coastele cu un mic fierăstrău tocit, în timp ce, cu botul clefăind, îi înghiţea măruntaiele cu gura larg deschisă precum pâlnia unei maşini de tocat carne...

Atât peştele, cât şi omul slăbeau, pierdeau sânge. Sângele omului se coagulează greu în apa rece. Oare ce fel de sânge are peştele? Tot roşu. Sânge de peşte. Rece. Peştele are puţin sânge. Oare de ce o fi având nevoie de sânge? Doar trăieşte în apă. N-are nevoie de căldură Omul, care trăieşte pe pământ, are nevoie de căldură Atunci de ce li s-or fi încrucişat drumurile? Împăratul întregii naturi şi împăratul râului stăteau prinşi în aceeaşi capcană. Aceeaşi moarte chinuitoare îi aştepta. Peştele avea să se chinuiască mai mult, era la el acasă şi nu avea destulă minte, ca să-şi pună capăt chinurilor. Omul putea avea atâta minte, încât să se desprindă de bordul bărcii. Şi s-ar fi terminat totul. Peştele avea să-l împingă-n adânc, să-l scuture, să-l înfigă în cârlige, să-i ajute...

„Cum? Cu ce să-l ajute? Să moară? Să crape? Nu-u! Nu mă las! Nu mă las Pescarul a strâns mai tare bordul puternic al bărcii, a încercat să se smulgă din apă, să păcălească peştele şi – într-un avânt de furie – să se salte în mâini şi să se prăbuşească dincolo de bordul acela aflat atât de aproape, într-o barcă atât de puţin adâncă!

Peştele, supărat, a clefăit sâcâit din bot, s-a arcuit, a lovit cu coada şi îndată pescarul a simţit în picior câteva împunsături, aproape imperceptibile, ca de ţânţar. „Ce se-ntâmplă oare?” s-a jeluit Ignatici, rămânând atârnat. Peştele s-a liniştit, s-a apropiat şi – somnoros – şi-a strecurat botul, de data asta, nu în coasta omului, ci la subţioară şi, pentru că nu-i auzea răsuflarea – apa abia se mişca deasupra lui – Ignatici s-a bucurat în adâncul sufletului: peştele adoarme, l-a obosit aerul, a pierdut mult

sânge, i s-au sleit puterile în lupta cu omul; din clipă în clipă se va-ntoarce cu burta-n sus!

Liniştindu-se, aştepta, simţind că-l cuprinde şi pe el toropeala.

Ca şi când ar fi ştiut că amândoi sunt legaţi, de-acelaşi odgon al morţii, peştele nu se grăbea să se despartă de pescar şi nici de viaţă; dădea din coadă, din aripioare, păstrându-se pe sine şi pe om la suprafaţa apei; branhiile i se mişcau necontenit, iar omului i se părea că aude scârţâitul adormitor al cumpenei unui leagăn. Întunericul unui somn liniştitor îl cuprindea, moleşindu-i trupul şi mintea.

În atâtea vremuri de molime sau de incendii, se întâmplase – şi asta nu doar o dată sau de două ori – ca fiara – fie ea urs, lup sau râs – şi omul să rămână faţă-n faţă, unul lângă altul, aşteptând moartea, uneori zile şi nopţi de-a rândul. Se povesteau multe grozăvii despre asemenea întâmplări. Dar s-a mai întâmplat oare vreodată ca om şi peşte – această fiinţă rece, lipsită de inteligenţă, acoperită cu zale de solzi, cu ochi mici, gălbui ca ceara topită, asemănători nu cu ochii unei fiare, nu – fiara are ochi inteligenţi – ci cu ochii unui purcel: sătul şi fără expresie! – să fie legaţi de aceeaşi soartă?

Multe se-ntâmplă în lumea asta, dar nu toate sunt cunoscute oamenilor! Şi el, ca atâţia alţii, avea să-şi piardă puterile, sleit, avea să-nlemnească de frig, să se desprindă de barcă şi să se lase cu peştele-n adânc, unde avea să atârne până când inelele de fixare ale cârligelor vor putrezi. Dar inelele-s din kapron, aveau să ţină până la iarnă. Cine-ar fi putut afla unde este el? Cum a sfârşit? Prin ce chinuri a trecut? Iată! Bătrânul Kuklin dispăruse sub apă, cu trei ani înainte, tot acolo, lângă Opariha. Nu se mai găsise nimic din el. Apa! O stihie! În apă se află straturi de pietre, gropi... cine nimereşte acolo...

Văzuse, odată, un înecat. Era culcat pe fundul râului, chiar lângă mal. Căzuse probabil de pe un vas, ajunsese aproape de uscat fără să-şi dea seama şi renunţase la luptă. Sau, poate, nu-i mai rezistase inima, poate fusese

beat, poate că cine ştie ce altceva se-ntâmplase – nu mai putea fi întrebat. Ochii înecatului, înconjuraţi de cearcăne plumburii – plumbul morţii – erau atât de mari şi de rotunzi, încât nu-ţi venea a crede că-s ochi de om. Când se uitase mai bine, Ignatici se cutremurase: ochii înecatului erau atât de căscaţi, atât de urât întorşi, deoarece peştii cei mici îi mâncaseră genele şi pleoapele şi intraseră în adâncul orbitelor. Din urechile şi din nările înecatului ieşeau smocuri de cozi de mihalţi şi de ţipari, care sugeau cu poftă din carnea înecatului, în timp ce în gura larg deschisă se îngrămădeau o mulţime de alţi peştişori.

— Nu vreau! Nu vreau! s-a smucit, urlând, Ignatici şi a-nceput să lovească peştele-n cap: Pleacă! Pleacă! Pleacă!

Peştele s-a tras greoi la o parte şi a tulburat apele trăgându-l după el pe pescar. Mâinile lui Ignatici lunecau pe bordul bărcii, degetele i se desfăceau. În timp ce c-o mână lovea peştele, cealaltă îi slăbise de tot şi atunci, adunându-şi ultimele puteri, s-a agăţat cu bărbia de bord. Deşi vertebrele de la ceafă îi trosneau şi din gât îi ieşea un horcăit, mâinilor le-a fost totuşi mai uşor. În schimb trupul şi mai ales picioarele s-au depărtat, de parc-ar fi fost străine, în timp ce piciorul drept nu şi-l mai simţea deloc.

Atunci, pescarul a-nceput să se roage de peşte să moară cât mai repede:

— Ce mai vrei? i-a spus cu voce spartă, cu un ton jalnic şi linguşitor, pe care nu ştiuse până atunci că ar fi în stare să-l folosească. Tot o să crăpi! dar i-a trecut prin minte că peştele ar putea înţelege graiul omenesc: Tot ai să adormi. Resemnează-te! O să-ţi fie mai uşor; şi mie o să-mi fie mai uşor. Eu îl aştept pe frate-meu, dar tu ce mai aştepţi? Şi – începând să tremure şi să-şi mişte buzele – a chemat c-o voce aproape sfârşită: Frăţioare!...

A ascultat atent, dar n-a auzit răspuns. Linişte. Liniştea era atât de adâncă, încât îşi putea auzi propriul suflet, care i se făcuse cât un ghemotoc. Şi din nou pescarul s-a prăbuşit în toropeală. Întunericul din jur devenise mai de nepătruns, urechile îi ţiuiau – deci pierduse mult sânge. Peştele s-a-ntors pe-o rână, probabil că era şi el toropit –

dar încă nu se lăsa întors cu burta-n sus – de apă şi de moarte. Branchiile nisetrului nu mai şuierau: doar scârţâiau din când în când, de parcă nişte carii ar fi ros miezul unui copac mucegăit de umezeală sub şuba groasă a scoarţei sale.

Pe râu se luminase uşor. Cerul înalt, zugrăvit pe dinăuntru cu lună şi stele, al cărui luciu de gheaţă se întrezărea printre volburile de nori asemănători fânului strâns în grabă, dar nestoguit încă, se ridicase şi mai sus, depărtându-se, iar apele toamnei răspândeau lumini reci. Era târziu în noapte. Stratul de la suprafaţa apei – încălzit de soarele slab de toamnă – se răcise, fusese înlăturat ca o clătită, în timp ce pupila acoperită de albeaţă a adâncurilor se ridicase la suprafaţă.

„Nu-i bine să te uiţi la râu. Noaptea e frig şi urât. Mai bine-i să priveşti în sus, la cer...”

Şi-a adus aminte de lunca râului Fetisova, care – nu se ştie de ce – era galbenă, de parc-ar fi fost luminată de-un felinar cu petrol sau de-o candelă. Lunca era tăcută, nemişcată, fără foşnete sub tălpi – foşnetele acelea calde, ale fânului. În mijlocul luncii era un stog lung, bine potrivit, din care ieşeau în afară vârfurile ascuţite ale prăjinilor. Dar cum se făcea oare că totul era galben şi mut? Doar o vibraţie sonoră ce se îngroşa – de parcă sub fiecare fir de iarbă cosită s-ar fi ascuns un greier mititel şi toţi aceşti greieri laolaltă ar fi cântat umplând totul în jur c-o muzică nesfârşită, monotonă, adormitoare: muzica unei veri uscate, ofilite... „Asta-i moartea! şi-a revenit Ignatici. Poate că mă aflu pe fundul râului! Totu-i galben...”

A făcut o mişcare şi a simţit alături nisetrul, legănarea lui somnoroasă, leneşă... Peştele se lipise de el strâns, dar cu grijă, cu burta lui groasă şi gingaşă. Era ceva matern în grija aceasta, în dorinţa de a încălzi, de a păstra viaţa ce luase naştere-n el.

„Oare n-o fi vreun strigoi?”

După felul cum moţăia peştele pe-o coastă, leneş şi sătul, trosnind din fălci, de parc-ar fi mâncat o foaie de varză, dorinţa îndărătnică a acestuia de-a fi mai aproape de om,

fruntea ca de beton cu zgârieturi făcute parcă de-un cui, pupilele ca nişte alice ce se rostogoleau fără zgomot, sub scutul frunţii, privindu-l ţintă înstrăinate, dar nu fără atenţie – privirea aceea neînfricată, totul dovedea că era strigoi! Un strigoi ce zămislea alt strigoi, în chinurile acelea voluptoase ale *Peştelui-Împărat* era ceva omenesc, vinovat, de parcă – înainte de moarte – şi-ar fi amintit de-o taină.

Dar ce amintire putea depăna fiinţa asta rece, a apelor? Tentaculele i se mişcau ca nişte viermi lipiţi pe o piele subţire, de broască; sub mustăţi se afla o gură fără dinţi, care ba se strângea într-o cută ermetic închisă, ba arunca trâmbe de apă, o gură aducând a ceva ruşinos, obscen. Ce altă dorinţă ar mai fi putut avea în afara celei de a mânca, scormonind pe fundul acoperit de mii şi alegând din gunoaie tot felul de gângănii? Făcea icre şi, o dată pe an, se freca de mascul sau de bancurile de nisip din apă. Şi ce altceva mai avea? Cum de nu observase mai demult ce înfăţişare scârboasă are acest peşte? Scârboasă e şi carnea lui delicată, de muiere, plină de straturi de grăsime gălbuie, de seu, abia închegată cu zgârciuri, băgată-ntr-un sac de piele şi pe deasupra, raidurile de solzi şi-un nas cum nu se mai află la niciun alt peşte; şi mustăţile ca viermii, şi ochii mici înotând în grăsimea gălbuie, burta plină de mâzga icrelor negre: nici astea nu se află la alte soiuri de peşte. Totul, totul este scârbos, greţos, neruşinat!

Şi din pricina lui, din pricina acestui animal, omul îşi pierduse omenia! Îl apucase lăcomia! Până şi copilăria i se ştersese din amintire, se-ndepărtase; la drept vorbind, nici nu avusese copilărie. Cu chiu, cu vai, rezistase vreme de patru ierni la şcoală. La lecţii, stătea în bancă şi scria dictări sau asculta poezii, dar întreaga lui fiinţă era pe râu, inima îi zvâcnea, picioarele i se bălăbăneau, oasele-i gemeau: a prins un peşte! Ori de câte ori îşi prefira în minte viaţa, se vedea doar în barcă, pe râu, veşnic umblând după peştele acesta blestemat. Lângă râul cel micuţ, pe Fetisova, fâneaţa părinţilor săi fusese năpădită de buruieni... După şcoală, n-a dat niciodată pe la bibliotecă: n-avea timp. A fost ales preşedinte al comitetului de părinţi, dar l-au

înlăturat şi de-acolo, pentru că nu dădea pe la şcoală. La serviciu a fost propus să candideze la postul de deputat în sovietul cooperaţiei de consum – era muncilor şi cinstit – dar candidatura i-a fost respinsă fără discuţii: pescuia ilegal, lua cu japca, ce fel de deputat ar fi putut fi? Nici în gărzile populare nu l-au primit, l-au respins. N-aveau decât să lupte singuri cu huliganii, să-l lege, să-i educe, el n-avea timp, el era mereu după peşte... Oamenii erau striviţi de maşini, tăiaţi cu cuţitele, beţivii hoinăreau prin sat ca nişte sălbatici, cu arme şi cu topoare. El nu putea fi găsit! Şi când l-au găsit!... Taika, nepoata lui cea mai dragă!...

Banditul! Ticălosul! A nimerit cu maşina-n stâlp, a făcut praf o fată tânără, frumoasă, care abia începea să-nflorească! O fată ca un boboc de mac, ca un ou de porumbel! Sigur că-n ultima ei clipă, fata l-a strigat pe tatăl ei, pe unchiul ei iubit... Dar ei? Ei unde erau? Ce făceau?

Din nou îşi amintea de bunicul său, de superstiţiile, de descântecele, de vrăjitoriile lui: „Zinovei, când prinzi un peşte mic, bate-l c-o vărguţă; scoate-l din cârlig, bate-l şi spune: «Adu-l pe taică-tău, ad-o pe maică-ta, ad-o pe mătuşă-ta, adu-l pe unchiu-tău, ad-o pe nevasta unchiului!» Bate-l, dă-i drumu-n apă şi-aşteaptă. Şi totul se va-mplini cum a poruncit pescarul. Făcea cum îl sfătuise: la-nceput, bătea peştele mic de-adevăratelea; după ce-a mai crescut, bătea-n glumă, dar tot bătea peştele mic, căci credea în astfel de farmece. E drept că prindea şi peşti mari, dar parcă putea el şti care era tata, care era unchiul şi care nevasta unchiului? Bunicul, pescar înnăscut, stând culcat pe cuptor, cu picioarele-mpletite ca un colac, le tot spunea cu vocea aceea a lui care părea şi ea atinsă de reumatism, degerată: „Şi dacă aveţi ceva pe suflet, copii, vreun păcat greu, vreo ruşine, vreo moarte de om, nu vă împotriviţi *Peştelui-Împărat*; dacă-l prindeţi, daţi-i îndată drumul. Lăsaţi-l să plece, lăsaţi-l! Nu-i a bună!... E de ocnă!”

N-a păstrat în minte nici chipul, nici întâmplările vieţii bunicului, nici măcar vreun amănunt, cât de cât însemnat, în afara plecărilor la pescuit şi a prorocirilor sale. Iar de prorocirea asta îşi amintea pentru a doua oară în cursul

acelei zile. Se-mplinise. Oare ce ruşine, ce blestemăţie îngrozitoare înfăptuise de-a ajuns la o asemenea pedeapsă?

Ignatici desprinsese bărbia de bordul bărcii şi se uita la peşte, la fruntea lui lată şi fără simţire, care-i apăra ca un scut capul moale; a văzut firişoare gălbui şi albastre printre zgârciuri şi – dintr-o dată, ca-ntr-o străfulgerare – i s-a înfăţişat în amintire, în toate amănuntele, lucrul de care fugise cu bună ştiinţă aproape-ntreaga viaţă, apărându-i acum, când fusese prins în capcană; căuta să alunge această vedenie, se apăra cu o uitare prefăcută, dar nu mai avea putere să înfrunte, în continuare, sentinţa definitivă.

Îi sunase ceasul, venise clipa să dea socoteală pentru păcatele lui...

...O fată, Glaşka Kuklina, mare meşteră în tot felul de şotii şi născociri, făcuse odată o mască dintr-o ţeastă de nisetru în care strecurase un bec de lanternă. Când masca asta apăruse pentru prima dată în întunericul sălii de club, cei de faţă fuseseră gata să sară pe fereastră. Frica, asemenea desfrâului, te sperie şi te atrage totodată. De-atunci, în Ciuş, lumea a continuat să se distreze cu asemenea măşti – şi cei mici, şi cei mari.

Totul începuse de la Glaşka Kuklina.

În anul patruzeci şi doi fuseseră aduse la gaterul din Ciuş detaşamente militarizate de muncă pentru ca să lucreze scânduri pentru lăzile de muniţii. Detaşamentul era comandat de-un locotenent tânăr, subţirel şi frumuşel, proaspăt ieşit din spital. Ofiţerul, rănit pe front, era primul care călca în Ciuş cu-o decoraţie-n piept. Neavând deloc de gând să facă pe modestul, ofiţerul le ronţăia ca pe alune pe fetele din sat care se lăsau uşor cucerite de frumuseţea şi de faptele lui de arme. Bineînţeles că ochiului vulturesc al locotenentului nu-i putuse scăpa Glaşka Kuklina cea arătoasă. O-nghesuise undeva, într-un loc dosnic, iar prin Ciuş au început să le iasă tot felul de vorbe.

Ignatici, care pe vremea aceea nu era decât Zinka, Zinovii sau Zinovei – cum îi spunea bunicul – o luase la-ntrebări pe Glaşka, de care era îndrăgostit. Aceasta i se aruncase la piept: „Mi-am pierdut minţile... O greşeală

cumplită”... „Greşeală? Cumplită? Foarte bine! Dar greşeala se plăteşte! Pentru una cumplită, plata-i îndoită!” Totuşi, de ochii lumii, flăcăul se purtă ca mai înainte: se plimba cu ea, flecăreau, uneori o mai şi îmbrăţişa, dar în limitele bunei-cuviinţe.

În primăvară, locotenentul a fost rechemat pe front. Mamele au răsuflat uşurate, patimile şi bârfele din sat s-au liniştit. Glaşka a-nceput să se-nvioreze după zbuciumul prin care trecuse.

La vremea revărsării apelor, când nopţile sunt foarte scurte şi încărcate de freamătul primăverii, când păsările cântă la marginea satului şi-n câmpie, zi şi noapte, fără-ntrerupere, tânărul a dus-o pe Glaşka dincolo de islaz, spre lunca năpădită de apele primăverii. A sprijinit-o de o salcie roasă de capre, a acoperit-o cu sărutări şi şi-a strecurat mâna într-un anume loc, aşa cum îl învăţaseră flăcăii ce-l îndemnaseră s-o pedepsească cu orice preţ pe fata „necredincioasă”. „Ce faci! Ce faci! Nu!” l-a implorat Glaşka. „Dar locotenentul? Şi eu sunt premilitar. Poate ajung şi eu locotenent major!”

De-ndată ce i-a pomenit de locotenent, Glaşka nu i s-a mai împotrivit.

La început, a uitat şi de răzbunare, şi de locotenent; nici nu-şi dăduse seama ce face... Mai apoi, când s-a potolit, când ceaţa i s-a luat de pe ochi, i-a apărut din nou în minte locotenentul acela negricios, cu carâmbii cizmelor ca o armonică, cu decoraţia şi insigna lucindu-i pe piept, cu semnul de rănit care ardea ca focul. Cum ar fi putut trece peste toate astea? Cum ar fi putut îndura aşa ceva o inimă cuprinsă de gelozie? Privind cu teamă în urma sa, flăcăul a făcut cum l-au învăţat prietenii mai vârstnici: a dus fata pe marginea malului abrupt, a întors-o, supusă, cu faţa spre lunca năpădită de ape, i-a icos chiloţii de finet vopsiţi cu vopsea de casă, cu nasturi de tot felul – nasturi ce i-au rămas în amintire mai bine decât orice, deoarece tocmai lenjeria sărăcăcioasă a fetei l-a oprit, vreme de-o clipă, de la împlinirea mârşăviei. Dar tânărul imberb, simţindu-se deodată bărbat, a prins curaj, ţinând să facă pe grozavul;

pe scurt, a tras un genunchi în fundul fetei care tremura plângând şi ea a căzut în apă. Mârşăvia era bine gândită: alesese un loc cu apă nu prea adâncă, să nu se-nece gagica. A mai stat să asculte, să vadă cum se zbate, cum se bălăceşte în apă, ca un somon cu burta albă, cum se împiedică-n cămaşă ca-ntr-un năvod, scâncind de frig şi scuipând nu apă, ci suflet; apoi a plecat acasă, ca un laş.

Din clipa aceea, o adâncă şi tainică duşmănie şi-a făcut loc între cei doi.

După ce şi-a terminat stagiul militar în oraşul Frunze, Zinovii s-a întors de acolo cu nevasta lui. Între timp, Glaşka se măritase şi ea cu un invalid de război, un om liniştit, venit de pe alte meleaguri, care – cât zăcuse în spital – învăţase meseria de contabil: Glaşka şi soţul ei duceau o viaţa modestă, împreună cu cei trei copii ai lor. În adâncul sufletului său. Ignatici înţelesese că şi căsătoria asta, ca şi cuvintele „Bună ziua, Zinovii Ignatievici!” spuse politicos, cu mâinile lipite-de trup în timp ce grăbea pasul, toate erau urmările batjocurii la care o supusese cândva.

Nicio ticăloşie nu trece fără urme, şi ceea ce făcuse faţă de Glaşka, fapta cu care se fălea şi se lăuda pe când era flăcăiandru, devenise pentru el, cu timpul, o ruşine şi-un chin. Sperase că, umblând printre oameni, pe alte meleaguri, va reuşi să uite totul; dar când îl luaseră-n armată, fusese năpădit de dorul, pentru locurile de baştină, iar fapta sa îi umplea sufletul cu atâta durere. Încât nu mai putuse îndura şi-i scrisese Glaşkăi o scrisoare în care-i cerea iertarea.

Nu primise niciun răspuns.

Chiar în prima seară, când revenise acasă, o aşteptase lângă ocolul de vite al sovhozului, unde ea era mulgătoare, şi-i spusese toate cuvintele pe care şi le pregătise dinainte şi care-i mai veneau în minte, rugând-o să-l ierte. „Să vă ierte Dumnezeu, Zinovii Ignatievici; eu nu mai am putere pentru aşa ceva: puterile mele au prefăcut în praf sărat, s-au scurs odată cu lacrimile-l. Glaşka tăcuse, aşteptase să-şi revină, îşi drese vocea şi – în sfârşit – rostise cu glas sugrumat: „În mine, nu numai sufletul, dar şi oasele parcă-s

goale...”

Niciodată n-a mai ridicat mâna asupra unei femei, nu i-a mai făcut vreuneia nici cel mai mic rău; n-a plecat din Ciuş, nădăjduind – fără să-şi dea măcar seama – că prin pocăinţă, cumsecădenie, bună purtări, ar putea să-şi răscumpere vina şi cerşi iertarea. Dar nu zadarnic se spune că femeia este acea fiinţă a lui Dumnezeu, pentru care şi judecata, şi pedeapsa sunt deosebite. La Dumnezeu, însă, fără rugăciune nu se ajunge. Primeşte, deci, pedeapsa meritată şi – dacă ai vrut cândva s-arăţi că eşti bărbat – fii bărbat! Nu-ţi pierde curajul, nu plânge, nu născoci rugăciuni, nu te amăgi pe tine însuţi şi nici pe alţii cu prefăcătoria! Aştepţi iertare? Milă? De la cine? Natura, frăţioare, este şi ea de genul feminin! Deci, fiecăruia i se dă ce-i al lui, iar lui Dumnezeu, ce-i al lui Dumnezeu! Dă-i drumul femeii de sub stăpânirea ta şi de sub păcatul veşnic, îndură – înainte de orice – câte chinuri ţi-au fost hărăzite ţie şi celor care, în această clipă, sub acest cer, pe acest pământ, chinuiesc femeia, se poartă mârşav faţă de ea...

— Ier-ta-re-eee!... Fără să mai poată vorbi, sporind totuşi ca măcar cineva îl va auzi, a horcăit cu întreruperi: Glaşa-aaa, iartă-mă-ă-ă... Şi a încercat să-şi desfacă degetele, dar mâinile-i erau crispate, înţepenite de cârcel. Din pricina încordării, în faţa ochilor se lăsa un văl roşu şi simţea un vuiet puternic nu numai în cap, dar parcă şi în tot trupul. „Înseamnă că încă n-am trecut prin toate chinurile...” s-a gândit nepăsător Ignatici şi s-a lăsat agăţat de mâini în nădejdea că, foarte curând, degetele vor slăbi singure şi se vor desprinde...

Asupra omului pogorâse noaptea. Mişcarea apei şi cea a cerului, frigul şi întunericul se contopiseră, ajungând un tot care se oprise-n loc şi începuse să-mpietrească. Nu se mai gândea la nimic. Toate părerile de rău, căinţa, durerea, chinurile se depărtaseră; se împăcase-n sufletul lui, trecea în altă lume, toropit, uşor, liniştit şi doar ceea ce se afla acolo – în partea stângă a pieptului, sub sfârc – nu voia să se-mpace cu liniştea asta: n-o cunoscuse niciodată, se apăra singură şi îşi apăra stăpânul, rămânând veşnic

trează... Deodată, întunericul a fost străpuns de un bâzâit dens, de ţânţar, puternic şi ritmat. Sub sfârc, în trupul care încă nu se răcise, a zvâcnit ceva, s-a aprins; omul s-a-ncordat, a deschis ochii: pe râu se auzea un motor „Vihr”. Pe muchie între viaţă şi moarte, rupt deja de lume, a recunoscut, după sunet, marca motorului şi sufletul i s-a umplut de bucurie înainte de orice pentru că mai era în stare să-l recunoască. A vrut să-şi strige fratele, dar viaţa punea stăpânire pe el, limpezindu-i mintea, aşa că primul îndemn i-a poruncit să aştepte: în acea clipă, strigătul ar fi fost o pierdere zadarnică a forţelor din care nu-i mai rămăsese decât o fărâmă. Îndată ce pescarii vor fi oprit motoarele, agăţându-se de odgoane, avea să-i poată chema urlând din toate puterile.

Valul făcut de barca ce trecuse-n viteză clătinase barca pescarului şi împinsese peştele care se izbise de corpul metalic al acesteia. Peştele, care se odihnise între timp şi adunase puteri – simţind valul ce-l împinsese cândva afară din bobul negru şi moale de icră, îl legănase în zilele de linişte sătulă, îl purtase vesel prin umbrele adâncurilor, stârnindu-i dulci chinuri la vremea împreunării şi-n tainicele ore ale depunerii icrelor – s-a săltat pe neaşteptate.

O lovitură, o smucitură, peştele s-a răsturnat pe burtă, a simţit pe spinarea sa uriaşă valul, a lovit din coadă, s-a izbit de apă şi ar fi smuls omul de lângă barcă – l-ar fi smuls cu unghii, cu piele! – dar, dintr-o dată au plesnit mai multe cârlige. Peştele a mai lovit, de câteva ori, apa cu coada, până ce şi-a desprins din instalaţia de pescuit trupul făcut zdrenţe, în care rămâneau înfipte zeci de cârlige aducătoare de moarte; înnebunit, grav rănit, dar neînfrânt, s-a azvârlit undeva în nevăzut, plescăind într-o bulboană rece. Fantasticul *Peşte-Împărat*, eliberat, era cuprins de-o furie oarbă.

„Pleacă, pleacă! Mai trăieşte cât poţi! N-am să povestesc nimănui despre tine!” a rostit pescarul şi s-a simţit uşurat: la trup – deoarece peştele nu-l mai trăgea-n jos şi nu mai atârna ca un lest – şi în suflet – datorită unui simţământ de eliberare pe care mintea sa încă nu-l putea cuprinde...

Pene negre plutesc în văzduh

Între râurile Surniha şi Opariha apăruse un cort de Culoarea cărbunilor încinşi ca cea a nuferilor siberieni. Lângă cort, ardea focul, iar pe mal umblau încolo şi-ncoace oameni cu trupuri atletice în slipuri de diferite culori. Organizaseră o tabără, iar acum meştereau capcane, fredonând voios: „Te iubesc pe tine, viaţă, dar nu-i nou nimic în asta...”

Braconierii băştinaşi erau tare nemulţumiţi: iar au năvălit turiştii cu tranzistoarele lor şi au pus stăpânire pe-ntinderile fără sfârşit ale Patriei dragi, de la un capăt la celălalt. Pe aceste întinderi se „distrează” ei în aşa hal, încât în urma lor rămân – ca în urma hoardelor lui Mamai – păduri arse, maluri încărcate cu gunoaie şi peşti ucişi cu dinamită şi cu otravă. Asurziţi de gălăgie şi trataţi cu dispreţ, localnicii sunt, totuşi, nevoiţi deseori să-şi lase treburile, copiii şi sărăcia, deoarece turiştii – deşi sunt buni de gură – de ştiut, nu ştiu prea multe, de priceput, nu se prea pricep la nimic, se rătăcesc şi îşi pierd viaţa prin taiga; şi atunci, toată lumea merge să-i caute sau să-i scoată pe cei înecaţi din râu.

De data asta, cei ce poposiseră pe malul sălbatic al Eniseiului nu erau nişte turişti, ci nişte oameni serioşi, urmăriţi de ideea că un concediu trebuie petrecut astfel încât să priască sănătăţii şi să nu coste prea mult. Orăşenii auziseră de pe la nu se ştie cine că pe meleagurile duşului – în patria roşiilor veşnic verzi şi a braconierilor nestăpâniţi, cum spunea Comandorul despre locurile natale – apele sunt încărcate de cegi, că pescarii prind tone de peşte cu ajutorul unor unelte primitive şi idioate, cărora le spun „instalaţii de pescuit”, ale căror cârlige nu au nici măcar crestături, sau „scrijelituri”, cum le spun oamenii, iar cega,

în prostia ei femeiască, jucându-se cu pluta, se agaţă-n cârlig şi rămâne ţeapănă: o mănânci sau o vinzi, adică faci ce vrei cu ea.

Erau patru bărbaţi, şi locuitorii din Ciuş, care urmăreau cu nemulţumire pe oricine încerca să se înfrupte din Eniseiul lor, au hotărât că aceşti venetici între, două vârste erau intelectuali şi funcţionari. Cei din Ciuş socoteau că tot ce se afla împrejurul satului era al lor şi orice intenţie de a scotoci prin împrejurimi era luată drept o încercare de a li; se băga mâna în buzunar, aşa că, de aceea, încercau prin orice mijloace să zădărnicească intenţiile necurate ale oricăror venetici.

Grupul celor veniţi să-şi petreacă concediul avea în fruntea sa un bărbat care-l pronunţa pe „r” din gât, cu dinţi de aur lucind vesel, cu pieptul scofâlcit acoperit cu o brumă de păr. Cei sosiţi odată cu el îi spuneau în glumă, dar nu fără respect – şefule! iar în serios – dentistule!

— Ei, cum merge cu peştele, oameni buni? îi întreba dentistul pe braconierii din Ciuş, bătându-i familiar pe umăr.

Înainte de a merge la instalaţiile lor de pescuit, şmecherii din Ciuş se opreau lângă focurile de tabără ale vizitatorilor, ca să fumeze o ţigară şi să mai afle ce se întâmplă la centru. De fapt, îi interesa ce fel de oameni sunt şi dacă nu cumva au venit să-i spioneze.

De la an la an, viaţa braconierilor devenea tot mai grea: inspectorii pescuitului, mai ales cei localnici, deveniseră grozav de îndemânatici. Născociseră un aparat pe care cum îl puneau în funcţiune, aflau tot ce gândeai şi ce voiai să faci; într-un cuvânt: ştiinţă!

— Peştele? se scărpina în cap cel din Ciuş. Peştele înoată la fund şi tu prinzi pe dracu!

— Ei, chiar aşa, pe dracu! Draci avem şi acasă al dracului de mulţi! Aici e belşug! îi trăgeau de limbă vizitatorii pe cei din Ciuş, îmbiindu-i cu ţigări.

Atât cei din Ciuş, cât şi oaspeţii se cercetau reciproc, se dispreţuiau, fiecare socotind că el este isteţ, iar celălalt prost. Înţelegând însă, în cele din urmă, că – deşi nu pot fi

aliaţi – şi-ar putea fi de folos unii altora. Oaspeţii, nezgârcindu-se la bani, i-au îmbătat pe Damka şi pe Comandor cu alcool şi aceştia au înţeles că soţia sau soacra unuia dintre vizitatori lucra la un spital sau, poate, careva dintre ei era felcer, sau chiar dentist de-adevăratelea: unul avea botul plin de aur şi când rânjea, îţi lua ochii de-atâta strălucire, aşa că nu era cazul să respingă trataţia, puteau foarte bine să bea pe gratis. Damka a rămas peste noapte cu orăşenii, povestindu-le din „experienţa” sa şi lăudându-se fără ruşine: „Când cega începe să vină, păi vine buluc, de-a dreptul buluc! Dar n-a pornii încă. Aşteptăm. Cât avem de aşteptat?” Damka îşi îndrepta mutra ascuţită spre cer şi rostea cu nevinovăţie: „Este un mister al naturii! Doar Cancelaria Cerească îl cunoaşte!”

Oaspeţii aşteptau răbdători, meştereau odgoanele, agăţau cârligele, iar în clipele de răgaz, pescuiau pătimaş, cu undiţele, cleani iuţi, plătici butucănoase şi naive, bibani viu coloraţi şi îngâmfaţi, cu apucături de bandiţi sălbatici, ochene leneşe care nici în cârlig nu binevoiau să se mişte şi – desigur – ghigorţi, care prin înfăţişarea şi caracterul lor semănau cu bătăuşii de la Casa copilului.

Pescarii venetici au încercat să pescuiască lipani şi păstrăvi pe Surniha şi Opariha, dar fără niciun spor. Ţânţarii i-au alungat din desişul pădurilor de foioase şi ei au fugit de pe râu cu-atâta grabă, încât au abandonat undiţele cu sfoară cu tot. Localnicii au găsit îndată aceste undiţe şi au scos din ele firele acelea tare căutate, numite „japoneze”. Cei din Ciuş reuşeau să-i jupoaie în lege pe oaspeţi: fie că se milogeau, fie că puneau mâna pe ascuns, vizitatorii fiind dezordonaţi şi ţinând lucrurile răvăşite împrejurul taberei, de-a lungul malului, în timp ce ochiul celui din Ciuş observa întotdeauna orice lucru care nu era bine păzit, firea lui împiedicându-l să treacă nepăsător pe lângă vreun obiect lăsat de izbelişte.

Timpul trecea, nu voia să stea deloc... Braconierii îşi pierdeau nopţile agăţaţi pe odgoane, dar nu veneau cu veşti prea bune: cega, mai ales cea de pe Angara, cea care „se topeşte în gură”, nu venea.

Vizitatorii s-au apucat să usuce la soare plăticile şi alţi peştişori negri. Au umplut un rucsac întreg. Doamne, ce gustoşi sunt iarna, cu bere, când stai la taclale cu prietenii! Urinau să vină cegile, să pescuiască o sută-două de chile: mai mult nu le trebuia, nu sunt lacomi – jumătate or să vândă, iar jumătatea cealaltă o vor împărţi între ei, frăţeşte; or să le afume, iar lada metalică pentru afumat o vor dărui oamenilor ăstora primitivi!

Între timp, alcoolul ajunsese pe sfârşite. La început Damka, apoi – după el – şi Comandorul, au părăsit cortul decolorat de soare, care nu mai ardea în vâlvătăi, asemenea răchiţelelor. Şi ceilalţi locuitori din Ciuş şi-au pierdut interesul faţă de vizitatori.

„Înseamnă c-a venit cega şi braconierii au început să dispară!” au hotărât oaspeţii şi s-au grăbit să aşeze trei instalaţii de pescuit. Deoarece nu aveau experienţă şi ar fi putut să le piardă, au agăţat de ele nişte plute. Dar instalaţiile pescarilor de la oraş nu erau simple unelte, ci adevărate opere de artă! Plutele erau vopsite cu multe culori pentru ca peştele să le poată vedea cât mai bine. E drept că nodurile erau făcute la nimereală, erau de mărimi diferite, iar în locul ancorelor trăgea un pietroi. Dar nu asta conta. Pentru cega cea jucăuşă ca un copil, lucrul cel mai important este pluta: o plută în culori vii, din penoplast, modernă, nu ca plutele aborigenilor din Ciuş, din era preistorică, de pe vremea când sticlele se astupau nu cu căpăcele de metal, ci cu coaja unui copac adus – se pare – tocmai din Africa!...

Privind minunea aceea de capcane, braconierii localnici dădeau din umeri, zicând aprobativ: „Aşa-i! Aşa-i! Nu-s de noi! Suntem înapoiaţi...” Ce-i drept, e drept: oamenii ăştia miroseau de la o poştă a mocirlă şi a pădure.

După o zi şi-o noapte, în cele trei odgoane s-a prins un mihalţ pestriţ cu burta mare, care s-a zbătut mult pân-au reuşit să pună mâna pe el. Cineva smulsese patru cârlige şi rupsese alte patru.

— Bestia de nisethu! a declarat şeful cu tremur în glas, după ce-a cercetat atent instalaţia de pescuit, cârligele şi

inelele rupte. Au hotărât cu toţii să mute instalaţiile chiar pe curentul principal al râului, căci, asemenea tuturor pescarilor fără experienţă, credeau şi ei că-n mijlocul apei este mai mult peşte.

Târziu în noapte, pescarii orăşeni, sfârşind cu munca obositoare de mutare a capcanelor, s-au întors în tabără, unde-i aştepta Comandorul.

— Nu vă băgaţi în curentul principal! i-a prevenit el şi-a adăugat, rece: O să nimeriţi noaptea sub vapor. Nu răscoliţi prea mult râul. Şi dac-o să vă-ncurcaţi în odgoanele noastre, să nu vă plângeţi! şi s-a uitat cu-nţeles în jos, unde – la picioarele lui – era o puşcă de calibrul doisprezece. După ce a terminat de vorbit, a şters-o cu barca spre Ciuş. În urma bărcii, valurile repezi rămâneau despicate-n două; la pupă zăcea un sac ud, plin, legat la gură, care se mişca şi foşnea.

Orăşenii rămaseră pe gânduri: prea avea mutră de bandit cecenul! Dar şeful de-asta-i şef, ca să păstreze colectivului încrederea în forţele proprii, aşa că, privind printre gene cu-nţeles, a hotărât:

— Da-da-da!... şi a lovit cu pumnul în genunchi. Vhea să ne ducă, nemehnicul! Este un loc aici cahe se numeşte „Phagul de auh”. Se teme să nu-l descopehim! Ne spehie cu puşca, bădăhanul! Ce obhăznicie! Câtă vheme aveam alcool, ţi-eha phieten şi fhate; s-a tehminat alcoolul, ţi-e duşman!

Se-apropia miezul verii, soarele ardea cumplit, era zăpuşeală! În spatele cortului, de-a lungul perdelei groase de tufişuri de pe mal, se ridicau, înalte şi stufoase, frunzele mari ca de brusture ale prazului sălbatic, amintind frunzişurile ca nişte umbrele din junglele Amazonului! Pe aceste umbrele largi, încărcate cu flori, moţăiau bondarii şi fluturii, vânaţi de păsărele: acestea se foiau, alegând dintre petale musculiţe, păduchi de frunze şi alte gângănii, ca să-şi hrănească puii.

Stânjeneii îşi răspândeau parfumul ameţitor peste povârnişurile malurilor, tavalga din lunca râului crescuse năvalnic, înfloreau laptele-cucului, opaiţa, cucuta,

pătrunjelul sălbatic şi papură de tot soiul. Frunzele creţe de neghină care, până atunci, dominaseră peisajul, păliseră în atmosfera ameţitoare de parfumuri şi toate florile timpurii se molcomiseră, presărându-şi petalele peste pietrele de pe mal. Miresmele erau ameţitoare. Arşiţă! Moleşeală plină de voluptate. Ce păcat că veniseră fără fete! Dar ce pescuit ar mai fi fost, cu fetele după ei? Curat dezmăţ. Dă-le-ncolo! După ce-or prinde cegi, or să le afume, or să le usuce la soare, şi-or să facă un chef de pomină la oraş!...

Aşa va fi. Trebuie să ai încredere şi să speri! Dar deocamdată, seara, prindeau bibani, cleani şi plătici, le frigeau ca în taiga, la proţap – de fapt înfipte în rămurele – şi mâncau peşte, fie crud, fie ars, nu prea gustos. În schimb, neobişnuit. După ce se ghiftuiau, se puneau pe cântat: „Teee iubeeesc, viaţăăăă!...” Senzaţiile pline de voluptate care copleşesc pe orice om atunci când natura e-n floare, făgăduiau ceva neobişnuit, aduceau o stare de nelinişte ca-n vremea tinereţii, înaintea primei întâlniri între îndrăgostiţi. Şi doar ţânţarii – această pedeapsă dată omului de către natură, pentru faptele şi gândurile lui păcătoase – nu le dădeau pace ca să se bucure de natură şi să se desfete din plin. Blestemaţii de ţânţari reuşeau să invadeze până şi cortul. Nu o dată, orăşenii ajunseră să dărâme cortul în încercările lor de a lovi acest animal neînsemnat. În stare să-i provoace omului adevărate crize de nebunie.

Dimineaţa, sub vălul uşor al ceţei ce se lăsa peste râu, orăşenii au înotat spre odgoane, presimţind reuşita. Se prinseseră trei cegi: se găsiseră trei proaste care să se-agaţe-n cârlige. Socotind c-au început să sosească cegile de pe Angara, hotărâră să sărbătorească primul lor succes printr-o ciorbă de peşte afumată, stropită cu nişte coniac ascuns de lacomii samoezi[10] din Ciuş.

Când citesc sau când aud despre ciorba de peşte afumată, mi se trezeşte întotdeauna o amintire nu prea plăcută. Bunicul meu, Pavel-cel-chior, mi-a tras o bătaie zdravănă cu joarda, pentru că ciorba avea iz de fum. Ciorba

[10] Populaţie: de origine mongolă din Siberia de nord.

prinde miros de fum doar dacă nu-i porţi de grijă: ori sunt lemnele vechi sau putrede, ori nu s-a-nteţit îndeajuns, focul sub ceaun, ori bucătarul e căscat şi nu acoperă ceaunul cu-n capac. Cărbunele nu se pune în ceaun pentru gust, ci de nevoie: cărbunele din lemn de mesteacăn absoarbe sarea dintr-o ciorbă prea sărată – e drept că foarte puţin, dar tot o absoarbe.

Dar să lăsăm în plata Domnului bucătăria cu toate secretele ei. În toate ţările şi pe orice meleaguri, ciorba de peşte se face după reţete locale, uneori cu anumiţi şiretlicuri, deşi s-ar părea că nu-i o treabă prea complicată.

Orăşenii nu găteau ciorba, ci îndeplineau un ritual Cuprinşi de febra aşteptării unei mâncări deosebite, unul dintre pescari curăţa cegile, altul agăţa de pirostrii un ceaun rotund ca o cască militară, în care pluteau cartofi curăţaţi şi cepe mici şi unde mai pluteau singuratice frunze de dafin şi boabe de piper negru: neapărat boabe, deoarece – după părerea lor – piperul măcinat; dă alt gust. Doi pescari meştereau sub râpă o afumătoare; la început – ca încercare, – au „încărcat-o” cu plătici, pentru ca mai târziu, când vor veni cegile năvală, să nu mai piardă timpul.

După ce au fiert ciorba, orăşenii au pus, cu grijă, ceaunul pe o piatră turtită, s-au aşezat ea fraţii, roata în jurul lui, şi au ciocnit paharele.

— În sănătatea nisethului! a rostit, şeful, dând pe gât nobila băutură pe eticheta căreia, în loc de stele, erau desenate hieroglife arabe ca nişte viespi aurii. Nici n-a apucat şeful să se bucure de aroma băuturii şi să ia cu evlavie o lingură de ciorbă, când au zărit o barcă din duraluminiu zburând pe râu. Ia te uită, bandiţii! şi-a pălmuit şeful coapsa goală, strivind şi un tăun. Ce mai ţapi! Simt băutuha phecum simte tăunul sângele! şi, aruncând tăunul strivit în foc, a poruncit să se ascundă sticla.

Izbindu-se de mal, barca s-a oprit în dreptul taberei, Un bărbat necunoscut, negricios, cu faţa osoasă şi întunecată şi cu o geantă militară de piele pe umăr, s-a apropiat de foc, dezmorţindu-şi picioarele slăbănoage. „Pescuieşte lipani! Umblă pe râu ca să hrănească ţânţarii!” au hotărât

orăşenii, văzând geanta.

— Să trăiţi! a spus noul venit şi a aruncat o privire scrutătoare spre ceaun. După ce s-a aşezat pe-o piatră, a tras geanta în faţa lui, adăugând: Poftă bună!

— Mulţumim! au răspuns pescarii cu jumătate, de glas. Nu l-au invitat la masă pe necunoscut: gata! ajunge! destul au dat de mâncat şi de băut „samoezilor”.

Frecându-şi şalele cu palma, necunoscutul a cercetat cu privirea lucrurile împrăştiate în dezordine, şi-a oprit-o o clipă asupra noii bărci „Vihr” şi s-a interesul cu o voce inexpresivă, care părea bolnavă:

— Odgoanele atârnate sub plute sunt ale voastre?

Orăşenii s-au alarmat şi au schimbat câteva priviri între ei. Dar şeful a făcut praf orice prudenţă, prin răspunsul său hotărât şi tăios:

— Încuhcă cumva odgoanele voasthe?

Necunoscutul nu le-a răspuns. A scos din foc un cărbune, l-a strecurat într-o pipă arsă şi, uitând de el acolo – „aşa o fi mai gustos!” au gândit orăşenii – a spus cu aceeaşi voce albă, ba chiar puţin întristată:

— Credeţi că, fără voi, ducem lipsă de tâlhari pe-aici?

— Ia vezi, mă!... măsoahă-ţi cuvintele!

— Se pare că sunteţi chiar din capitala regiunii noastre, oameni cu carte – a clătinat din cap necunoscutul – şi deodată „mă”! Cred că la oraş vă purtaţi ceva mai frumos. Aici credeţi că totul este îngăduit? Să furi, să jefuieşti, să vorbeşti urât? Deh! Taiga, oameni inculţi, nu există autorităţi...

Dentistul şi-a strâmbat gura cu dispreţ, adresându-se celor din grupul lui:

— Aţi văzut! Până şi aici ne fac educaţie! întrebând apoi cu asprime: Tu câte-ai halit astăzi, banditule?

Gura necunoscutului s-a mişcat, genele au clipit uşor, cu amărăciune, dar buzele s-au strâns îndată, făcând să apară mai vizibile ridurile ce-i brăzdau faţa până spre bărbie, în timp ce mâna uscată a strâns mai tare pipa.

— Ţâncule! a şoptit el. Nu ştiu unde lucrezi şi pe cine conduci; nu ştiu şi nici nu mă interesează, dar înainte de a

te fi pus într-un post de conducere, ar fi fost bine să-ţi fi şters mucii! şi deodată şi-a ridicat mâna precum Ceapaev, de parc-ar fi măturat de pe mal întreaga gaşcă: Căraţi-vă la mama dracului de pe râu! Până-ntr-o oră să nu rămână nicio urmă a duhorii voastre pe-aici!... Şi a plecat cu barca dincolo de golful Oparihăi.

— Ce să spun, fhaţilor! a zis şeful venindu-şi în fire şi făcând un gest larg cu mâinile. Câţi indivizi am văzut eu în scaunul dentah... dah unul cu-o guhă aşa spuhcată ca ăsta...

— Trebuia să-i tragem una ca toată viaţa să nu-şi mai dea banii decât pe doctorii!...

— După cum arăta, parcă s-ar ţine numai cu injecţii.

— Se droghează?

— Ar fi bine dacă s-ar droga. Dar ce ne facem dacă-i inspector al pescuitului?

— Phostii! Pe inspectohul de-aici îl cunosc. Semeon, invalid de hăzboi. Băiat bun...

— Deci tot un samoed era! Las că-i arătăm noi!

Exact peste o oră, necunoscutul s-a-ntors. Pe mal, totul era neschimbat: lucrurile aruncate care-ncotro, în dezordine; sătui şi piliţi, orăşenii dormeau la umbră în timp ce-i ciupeau tăunii.

Trezindu-l pe şef, necunoscutul a zis:

— Ce vi s-a spus?

Dentistul se zgâia la el, somnoros, neînţelegând nimic. În sfârşit, trezindu-se, l-a cuprins furia:

— Iah ai venit? Ştii ceva? Ohice hăbdahe ahe limita ei... acuş îi scol pe băieţi şi-o să-ţi facem de pethecanie...

— Na! Miroase! a-ntins sub ochii somnoroşi ai dentistului, o adeverinţă mirosind a fum şi a peşte. Dentistul a tras o strâmbătură: toate miros la fel pe-aici! A citit de două ori fără să-nţeleagă ce citeşte. „Inspectoratul pescuitului, Ceremisin. Inspectoratul pescuitului, Ceremisin”...

— Ai înţeles?!

Şeful a-nceput să se agite, căutând ţigări prin buzunare. Aveau dreptate băieţii. Trebuia s-o ia din loc până nu se zbârlea nenea...

— Trezeşte-ţi colegii, scoateţi odgoanele din apă. Până atunci, o să vă las o poză ca amintire! a explicat Ceremisin. Nu înţelegeţi de vorbă bună, mucoşilor! Nu vă respectaţi decât pe voi! O să vă-nvăţ eu să respectaţi şi legea

Dentistul dădea din colţ în colţ, încerca să-şi ceară scuze, oferea coniac, dându-i de-nţeles că dac-ar avea nevoie de spital sau de medicamente, i-ar sta oricând la dispoziţie. Ceremisin, căruia i se învineţiseră buzele – probabil că inima începea să cedeze – s-a strâmbat cu amărăciune şi cu scârbă.

— Numele? a-ndreptat el spre registrul de procese verbale un pix ieftin, fulgerându-l cu ochi ţigănatici. Şeful, simţindu-se complet neajutorat, s-a gândit să dea un nume fals. Dar Ceremisin, tip cu experienţă, ghicise deja această intenţie naivă: Dacă minţiţi, vă găsesc şi-n gaură de şarpe!

Curând, totul se terminase. „Poza” fusese pictată în trei exemplare; unul dintre ele – cel mai şters, căci indigoul inspectorului se uzase de prea multă folosinţă – a fost preschimbat pe două sute douăzeci şi cinci de ruble amendă. Ceremisin calculase întreaga amendă cuvenită: câte cincizeci de ruble de fiecare instalaţie, câte douăzeci şi cinci de ruble pentru fiecare cegă şi o morală în plus, pe gratis:

— Să nu vă mai înfigeţi! Să ţineţi minte: ţara noastră este una şi indivizibilă, şi omul, oriunde ar fi, chiar şi-n adâncul taigalei, trebuie să fie om! a repetat rar, apăsat, ridicând un deget strâmb şi-ngălbenit de pipă şi silabisind: Să-fi-e-om!

Stând în picioare, în poziţie de „drepţi”, ca la comandă, orăşenii ascultau smeriţi vorbele inspectorului Ceremisin.

— N-avem bani! a zis încet unul dintre ei, ţinând cu grijă, în mână, „poza”. Am sperat să trăim din pescuit...

— Vindeţi barca şi motorul! le-a venit în ajutor Ceremisin. O s-aveţi cu ce plăti amenda, cu ce vă drege, şi-o să vă mai rămână şi de drum...

Aşa şi făcură: au vândut motorul, au vândut barca, au băut, de necaz pe debarcader şi-au cântat; dar de data asta nu „Te iubesc, viaţă”, ci mai mult vechi cântece de jale.

Au băut cât au băut, au cântat cât au cântat, s-au înjurat,

s-au încăierat şi l-au aruncat de pe debarcader, în Enisei, pe şeful lor – dentistul. Cum acesta era beat, s-ar fi înecat; dar spre norocul lui, în seara aceea liniştită se plimbau pe râu o studentă venită în vizită la Ciuş, îmbrăcată-ntr-un pulover portocaliu, şi un flăcău localnic, cănit în culoarea unui vechi ceainic de aramă. Beatles-ul din Ciuş, care glumea în dialectul anglo-evenc, a lăsat deoparte ghitara, l-a prins de chică pe şef şi l-a adus cu barca la mal. Mai departe, şeful s-a târât singur, clănţănindu-şi dinţii de aur, gemând şi vărsând apă tulbure.

Noul inspector al pescuitului trezise curiozitatea braconierilor din Ciuş, care stăteau pe mal, lenevind, cu băutura lângă ei, urmărind felul în care „boala” îl întoarce pe dos pe orăşean şi vorbeau între ei cu simpatie:

— De la postul de-acasă, hop la cegile din Angara! Care burtă ar fi rezistat?

— Vă-le-le-uuu!...

Aş fi uitat această întâmplare, mai curând tristă decât veselă, pe care mi-a povestit-o Ceremisin – veteran de război – dacă de la o porcărie prostească până la cruzimea ticăloasă n-ar fi decât un pas, de obicei mai mic decât al unui pui; aşa că-mi voi continua povestirea despre felul în care ticăloşia şi distracţia pot degenera în distrugere nemiloasă a naturii.

Cu câteva zile înainte de a pleca în Siberia la chemarea fratelui meu, citisem într-un ziar central un articol despre doi şcolari care prinseseră, în grădina botanică a Universităţii din Moscova, un răţoi gras şi fercheş, căruia îi suciseră gâtul. După ce sosisem în Ciuş, am mai auzit o dată la radio despre nenorocirea răţoiului. Se transmitea la radio judecarea infractorilor. Aceştia erau biciuiţi cu vorba, în prezenţa unor personalităţi de vază – artişti, savanţi, – şi, desigur, a părinţilor lor. Cu această ocazie, s-a amintit de mai multe ori că un oarecare cetăţean din Moscova, pierzându-şi orice urmă de omenie, a scos din parcul zoologic o lebădă blândă pe care a mâncat-o.

Nu cred ca vreunul dintre băieţii ce comiseseră această cruzime să se fi sinucis, căci astăzi copiii nu se prea tem de

radio şi de tot felul de judecăţi obşteşti; mai curând cred c-au mârâit un „nu, iac-aşa” şi gata, dar admit ca foarte verosimilă ideea ca părinţii, având ceva mai multă conştiinţă şi fiind şi mai slabi de înger, să se fi îmbolnăvit, căci nu-i de glumă să te faci de ruşine în toată ţara, nici ca opinia publică a Moscovei să se ridice solidar în apărarea răţoiului şi pensionarii să se agite.

Nu-s un adversar al educării oamenilor cu ajutorul ziarelor, radioului şi al altor puternice mijloace de propagandă, dar după ce i-am văzut pe braconierii siberieni, lacrimile vărsate pentru un biet răţoi mi se par o pălăvrăgeală fandosită, goală şi sâcâitoare; şi măcar de-ar fi fost doar vagabonzii şi tâlharii cei ce făceau acte de vandalism şi de huliganism! Pe râul Obi, în ţinutul Narîmsk, un electrician chemat să repare instalaţia electrică din casa unui personaj din justiţie a descoperit în pod peste o sută de lebede ucise şi atârnate la „zvântat”. Îmbuibatului slujitor ai zeiţei Themis i se făcuse poftă de carne de lebădă, şi apoi mai e şi puful de lebădă care azi e la mare preţ: femeile elegante îşi garnisesc cu el manşoanele şi alte accesorii vestimentare, fapt ce nu le împiedică, totuşi, să verse şiroaie de lacrimi privind o lebădă ce moare dansând în tristele acorduri ale muzicii lui Saint-Saëns.

Deseori, trecerea gâştelor sălbatice peste Enisei coincide cu dezgheţul. Cele mai multe gâşte rănite abia reuşesc să răzbească la mal, se prăbuşesc pe gheaţa mâncată de ape şi de ceaţă, ajung prada ciorilor sau sunt strivite de gheţuri. Sătenii din aceste locuri îşi încarcă cartuşele ca pe vremuri – după ochi: cu grămăjoare, cu o măsură făcută dintr-un cartuş vechi sau cu o linguriţă de ceai. Sunt mulţi vânători care nici nu ştiu că praful de puşcă ce nu face fum se strică repede. „Alunecă, înţelegi, alunecă pe os, se aude cum alunecă; gâsca se clatină – înţelegi? – şi îşi continuă zborul! Praful de puşcă nu-i bun, nu-i bun de nimic. Pe vremuri, trăgeai de la o sută de stânjeni, gâsca se rostogolea ca o minge... O fi şi puşca vrăjită.”

În jurul Ciuşului, vânătorii descoperiseră şi exterminaseră corbii: păsări-sanitare care constituiau o raritate în taiga;

asta din pricină că, după o veche superstiţie, dacă ţevile armelor sunt unse cu sânge de corb, aduc mai mult vânat...

Intenţionat am povestit celor din Ciuş despre uciderea răţoiului de la Moscova şi despre judecarea vinovaţilor.

— N-au ce face, d-aia bat câmpii! au hotărât ei în unanimitate.

— Răţoiul a fost tâmpit! De ce s-a oprit la Moscova? Mai bine-ar fi zburat încoace! a zis Comandorul râzând de mine.

— Există grădini zoologice, iazuri, rezervaţii unde păsările, fiarele şi orice alte vietăţi trăiesc numai pentru ca oamenii să le privească, să le studieze; altfel, cu aşa zmei ca voi, copiii or să moştenească pământul pustiu! le explicam eu.

— Ce să te uiţi la ele, la păsările astea? Păsările trebuie împuşcate! Trebuie gătite. Copiii n-au decât să le privească la televizor.

În cuvintele lor străbătea nu numai o glumă răutăcioasă, o bravadă, dar şi ceva rămas din vremi; bunii şi străbunii vânau fiare sălbatice tot timpul anului, luau ouăle din cuiburi, prindeau gâştele din tundră în perioada năpârlirii, împuşcau răţuşte care nici nu învăţaseră încă să zboare, puneau laţuri şi capcane pentru cocoşii-de-munte, curse pentru reni, cerbi şi urşi; fuseseră deprinşi să trăiască după legea bunului plac: „tot ce-mi place e frumos, întorc taigaua pe dos!”

Oare cine şi în ce fel va pune capăt acestui îngrozitor obicei străvechi al omului de a se purta în pădure ca-n ogradă străină? În nord, oamenii nu sunt toţi pregătiţi să vâneze şi să pescuiască cu cap! Dar, oare, noi înşine suntem pregătiţi? Să ne gândim, ducându-ne mâna la cap, din ce sunt făcute căciulile pe care le purtăm; din vidră, din samur, sau din veveriţă; să aruncăm o privire spre cuier: o să vedem o blană de bizam, un mantou cu guler de nurci, jder sau dihor, un manşon şi-o căciuliţă, de un alb imaculat, din puf de lebădă. Oare toate acestea au fost obţinute numai prin cinstita îndeletnicire de vânător şi niciodată prin metode barbare?

Vânătoarea este o meserie grea: cei ce o practică în

taiga şi-n tundră şi aduc blănuri, din asta trăiesc, acesta este câştigul lor, existenţa lor. Nu despre ei este vorba!

În anul 1971, toamna a fost lungă în întreaga Rusie. Chiar şi-n Siberia – lucru nemaipomenit! – n-a fost zăpadă până-n apropierea lunii decembrie. Râul Sîm, ce şerpuieşte singuratic prin taiga, a fost năpădit de-o hoardă întreagă de puşcaşi neştiuţi de nimeni şi neînscrişi nicăieri, care nu respectau niciun fel de oprelişti sau de legi ale vânătorii.

Râul Sîm izvorăşte din depresiunea fluviului Obi, iar după un drum de peste o mie de kilometri îşi uneşte liniştit apele gălbui mirosind a turbă, cu Eniseiul. În întâmpinarea Sîmului, din lunca malului stâng al Eniseiului, curge spre Obi, către ţinutul Narîmsk, râul Tîm – ceva mai lung decât. Sîm şi mai bogat în ape: cele două râuri sunt ca doi fraţi „care merg în acelaşi vagon în sensuri opuse!” – natura împărţindu-şi în mod egal, între ele, apele, bogăţiile, darurile. Dreaptă, înţeleaptă şi răbdătoare-i natura noastră, dar până şi ea s-a cutremurat în toamna aceea, asurzită de bubuitul detunăturilor şi orbită de fumul prafului de puşcă.

Năvălitorii au pornit-o în susul Sîmului, spre desişurile taigalei tăcute, cu bărcile încărcate de butoaie cu carburanţi, lăzi cu muniţii şi alimente în magaziile de provizii. Pe Sîm nu există nici inspectori, nici miliţie... nici vreun fel de populaţie şi totuşi vânătorii caută să fie singuri, ferindu-se unii de alţii; se furişează hoţeşte pe râu şi – încercând să evite întâlnirea cu altă barcă ce vine din faţă sau din spate – se ascund în meandrele râului sau în spatele insuliţelor,

Pe vremuri, pe Sîm erau cantoane, cătune şi centre de vânătoare şi de pescuit, dar pescarii şi vânătorii erau legaţi de anumite localităţi atâta vreme cât ţăranul cultivator era legat de pământ. Ţăranul nu-i doar cel ce produce hrana, ci e omul legat de pământ, omul pe care te poţi bizui: este ca o ancoră a vieţii. Pământurile din jurul râurilor Sîm şi Tîm erau greu accesibile, mlăştinoase, dar atât de întinse, încât orice om îşi putea găsi un loc potrivit fie pentru arat, fie pentru grădinărit, fără a mai vorbi despre sunătoare şi

pescuit. Pădurile de pin alb şi cele de cedru vuiau ca o mare de culoarea malahitului, presărau ţarina-cu conuri, gemeau de fructe de pădure, şi de ciuperci; lacurile cu lebede, mlaştinile cu cocori, râurile cu peşte şi – peste toate – puzderie de animale cu blănuri scumpe: veveriţe, samuri, nurci siberiene, hermine, păsări de pădure, ce nu se tem de om.

Anii grei ai războiului au lovit şi ţinutul Sîmului din taiga. Colhoznicii au părăsit Sîmul, mutându-se spre Enisei. După ei – prudenţi – s-au urnit vânătorii şi pescarii, exodul fiind încheiat cu şi mai multă prudenţă şi în şi mai mare taină de către vechii sectanţi. Fără oameni, taigaua – mai ales cea din nord – e orfană; şi vai, câtă nevoie avem astăzi de bogăţiile ei! Ce treabă o mai fi şi asta ca locuitorii satelor, din taiga şi din alte părţi, să se aprovizioneze din magazine şi nu din cămările pădurilor, nu de pe câmp şi nici din grădina de zarzavat?!

Se-nţelege de la sine că şi copiii din taiga trebuie să-nveţe carte, căci fără aşa ceva, în ziua de azi, nici omul care trăieşte-n pădure nu se mai descurcă. E mai bine însă ca un vânător sau un pescar să se aprovizioneze singur cu pâine, cartofi, zahăr, motor, barcă, cu tot felul de alimente şi de rezerve, cumpărându-le de la centrele de achiziţie a blănurilor sau de la cooperativele pescarilor, nu să aştepte sosirea cu barca a „împuternicitului” cunoscut de toţi, care se numeşte de obicei Zahar Zaharîci sau Ivan Ivanîci, om nesuferit tuturor din pricina aroganţei sale şi a impresiei de „intelectualitate” pe care vrea s-o lase. Este un individ specific nordului, agramat, bun de gură, cu privirea vicleană, neastâmpărat şi necinstit, pe care oamenii pădurilor nordice l-au cocoloşit în aşa hal, încât el însuşi a ajuns să vorbească cu deosebit respect despre propria sa persoană. În general, nu şi-a schimbat nici înfăţişarea şi nici năravul, schimbându-şi de-a lungul vremii doar denumirea: administrator, cooperator, şef serviciu administrativ, expeditor, şef de bază, locţiitor de şef, adjunct de şef, mereu la fel de şmecher şi de apucător şi aşa cum scotocea în nord, ca-ntr-un pod întunecos, încă de pe vremea lui

Papură Vodă, tot aşa a continuat să cotrobăiască până-n ultimii ani.

Dar „împuternicitul” nu va mai putea să tragă chefuri prin marile întinderi ale taigalei; nu va mai putea procrea copii în casele şi corturile în care era atât de bine primit, fără să plătească pensie alimentară; nu va mai putea să stea înfipt în colţul roşu, răspândind „cele mai importante” ştiri „în mare secret”...

„Oare va trebui, să ne adâncim încă şi mai mult în pădure, ca pe vremea ţarului Lexei?” holba ochii bolnavi de conjunctivită un kerjac singuratic. „Nu, deocamdată stai pe loc; nu-ţi părăsi locul cu care te-ai deprins. Dacă încordarea politică n-o să slăbească şi cumpăna s-o-nclina în favoarea ălora, o să vă dau eu de ştire...” „Păi, toată nădejdea noastră-i în tine, preamilostive! Doar datorită ţie ne mai ţinem. Să nu ne iaşi. Dacă necuratul s-o-ndrepta încoace, să ne dai semn! O s-o luăm din loc. O să plecăm. Mare-i mila Domnului!...” „Ce tot spui? Care milă? Care Dumnezeu! Nu există niciun Dumnezeu!...” „Taci, taci, om bun! dădea din mâini omul din taiga, speriat de moarte. Chiar de eşti învăţat, să nu-l superi pe Dumnezeu! Tu ai să pleci, iar noi rămânem cu Dumnezeu şi ce-o să ne facem?” „Of! clătina supărat din cap «şeful». V-aţi rugat la buturugi, v-aţi făcut cruce cu două degete şi nu v-aţi mai schimbat de pe vremea ţarului Lexei!” şi trecea la problemele de „politică internaţională”.

Aici, oamenii nu numai că nu încercau să-l contrazică, dar le era teamă să şi tuşească pentru ca să nu le scape niciun cuvânt. „În primul rând, mă neliniştеşte neamţul! declara îngândurat «împuternicitul». Desigur, a fost bătut, a mâncat o bătaie soră cu moartea, dar şarpele s-a ascuns şi tace. Şi de unde să ştii ce mai pune la cale?” „Aşa e! ziceau kerjacii, frecându-şi bărbile-n palme şi oftând din adânc. Ce situaţie! Necuratul se-ascunde în iazurile liniştite...” şi întrebau cu îngrijorare: „Dar să zicem că-un păgân o s-atace Rusia; o s-ajungă el până la Sîm sau o să se oprească la kîrgîzi?” Până-n ziua de azi, kerjacii încă mai folosesc cuvântul kîrgîz, înţelegând prin el pe toţi locuitorii de altă

naţionalitate decât cea rusă.

„Uf! se supăra din nou oaspetele cel atotştiutor. Eu zic du-te-ncolo şi el vine-ncoace! Sălbaticilor!”

În clipa când „împuternicitul” dădea vânătorului produsele ce i se cuveneau după repartiţie şi lua de la acesta blănurile, căuta să pară un mare binefăcător: „Le înregistrez la calitatea întâia doar din stima deosebită ce-o am pentru tine!” Şi, rupându-şi parcă de la inimă, scotea din învelitoare o armă nouă: „Să nu sufli nimănui niciun cuvinţel! Am procurat-o tocmai de la Moscova, dintr-un fond special! Eu am peste tot oamenii mei, frăţioare!...” „Aşa e, Zahar Zaharîci! Toată viaţa o să mă rog pentru tine...” „Uite şi cizmele! Cizme ca astea poartă acum doar mareşalul Voroşilov sau poate câteva persoane sus-puse, iar eu am şi făcut rost de ele! Tot din rezerve! Azi e greu, tare-i greu cu rezervele! Le ţinem pentru un eventual război de apărare. Dacă ai praf de puşcă atât cât îţi trebuie, niciun duşman nu-i periculos. Peste tot s-au pus norme, fondurile alocate sunt tot mai mici, situaţia e grea, războiul rece sentеţeşte din ce în ce... Dar pentru tine, ca pentru un prieten...”

Asemenea onoare şi atâta încredere îl făceau praf pe bietul vânător încrezător. Îi dădea lui Zahar Zaharîci pielicele, carne şi alune cu sacul, ba câteodată şi grămăjoare de nisip cu aur, găsit „întâmplător” în apă: îl îmbuna pe „părintele binefăcător” şi nici prin cap nu-i trecea că puştile şi cizmele se aflau de multă vreme în orice magazin din oraş şi că – încă de pe vremea ţarului Lexei – flintele se încărcau cu praf de puşcă negru, întru apărarea patriei şi a tronului; iar pentru înşelăciune, lipsă la cântar şi la măsură, Zahar Zaharîci ar fi meritat, din partea autorităţilor cu care se lăuda şi pe care le reprezenta, pedeapsa cu puşcăria. Şi nu o dată s-a întâmplat ca „dumnezeul Taigalei” – Zahar Zaharîci – să dispară, plecând într-o direcţie necunoscută pe vreme de vreo zece ani. Doar că, în locul lui, apărea Ivan Ivanîci. Şi deşi aveau nume diferite, proasta lor faimă, care trecea din gură-n gură, pe şoptite, prin toată taigaua, era aceeaşi: „Pe unde trec

oamenii ăştia, nu mai cântă nici păsările...”

Dar toate acestea fac parte din trecut.

Omul din taiga şi-a făcut rost de motoare, de bărci din duraluminiu. Se duce la vânătoare pe vreo două, trei zile, poposeşte într-o colibă tăinuită, în timp ce familia stă în satul Ciuş, pe malul Eniseiului, s-ar putea spune în centrul vieţii culturale, unde vin vapoare, zboară avioane, radioul urlă pe gratis zi şi noapte, la club rulează în fiecare seară un film, iar în magazine găseşti orice fel de băuturi. Casa nu mai este coliba aceea nenorocită din pădure, oarbă, acoperită cu coajă de brad. Acum, casa este asemenea oricărei case de gospodar, cu ferestre pe trei laturi, cu terasă, cu frigider, cu divan şi cu covor. Se aude că, spre sfârşitul cincinalului, reţeaua de televiziune o s-ajungă şi la Ciuş. De-aş trăi până arunci! Aş cumpăra cel mai scump televizor şi-n fiecare zi m-aş uita la un film pe gratis! Tata cred că se răsuceşte-n mormânt – nu degeaba-mi apare-n somn; mă dojeneşte cu un deget negru şi îşi mişcă buzele vinete – blesteamă. Sectantul se trezeşte năpădit de sudori reci, îşi face semnul crucii cu două degete şi continuă să trăiască cufundat în păcate şi-n mizerie umană, „Ce să-i faci? Cultura înaintează. Nu mai poţi trăi în continuare ca un sălbatic. Măcar copiii să vadă lumea....” Vânătorul pluteşte cu barca pe râul Sîm, în adâncul taigalei, sparge alune cu dinţii şi scuipă cojile peste bord. El cunoaşte toate ascunzişurile şi cotloanele râului. În buzunar poartă permisul de vânătoare şi de pescuit, precum şi alte acte aşezate într-un plic de celuloid. În barcă se află muniţii, alimente, îmbrăcăminte de iarnă şi – iartă-mi Doamne păcatele cele de voie şi cele fără de voie! – drăcia aia cu nume greu de rostit: tranzistor, lua-l-ar toţi dracii! Tare-i scumpă porcăria asta! Nouăzeci şi ceva! Pe vremuri, puteai cumpăra un cal cu banii ăştia! Ce să-i faci? Oricât te-ai zbate, nu poţi ţine piept culturii. Afurisita s-a-ntins mai rău decât ciuma!

Kerjacul, ca orice alt vânător din taiga, se simte pe Sîm ca la el acasă, stăpân pe gospodăria lui şi nu va fi pus pe nelegiuiri. În schimb, veneticii, beţivii, tâlharii, „muţii”, cum

le zice Grohotalo, adulmecând prada, vin ca lăcustele pe Sîm. Toţi sunt încadraţi în muncă, primesc salarii, dar caută să mai rupă şi de la natură tot ce se poate, să se înfrupte din plin; taie cedri cu fierăstraiele, vânează întregul an samuri, schilodesc fiarele şi păsările. Iată, se aud împuşcături grăbite, nervoase, tar un vânător adevărat nu trage aşa niciodată: aşa trage numai un tâlhar, un bandit

Toamna aduce necazuri păsărilor de pădure şi mai ales cocoşului-de-munte: necazuri provocate de oameni, de fiinţele cele mai raţionale, aşa cum îi numeşte tranzistorul. Toamna, păsările de pădure şi – în primul rând – cocoşul-de-munte, vin pe malul râurilor ca să strângă pietriş mărunt cu ajutorul căruia se macină acele de răşinoase, mugurii şi orice altă hrană din pădure. Fără această „sculă” păsările n-ar putea rezista iarna. Pe afluenţii Sîmului, în adâncul taigalei şi al mlaştinilor nu prea se află pietriş. S-a întâmplat ca în guşa sau în pipota păsării să se găsească aur în loc de pietriş; de aceea, soţiile vânătorilor nu aruncă niciodată pipota şi guşa păsărilor înainta de a le desface şi a vedea ce este în ele. Pietrişul mai deosebit, albicios, cel mai potrivit pentru cocoşul-de-munte, se găseşte pe plajele, pe limbile de pământ sau surpăturile de pe malurile Sîmului. Cocoşii-de-munte, păsări solitare din taiga, vin cu zecile pe malurile râului. În aceste regiuni, cocoşul-de-munte este mai trupeş şi mai înfipt: „E ca un struţ!” – spun cei din Ciuş, care au văzut struţi pe abţibilduri şi la cinema. Cocoşii-de-munte sunt vânaţi nu numai pe Tîm şi pe Sîm, ci pe toate râurile mari şi mici ale ţării şi iată rezultatul: în Ural şi în regiunile din nord-vestul Rusiei se poate spune că au fost exterminaţi. Iar în Rusia centrală, unde marele nostru bard încă mai asculta cum dincolo de râul Oka „plâng cocoşii-de-munte”, aceştia au dispărut de mult.

Ce să mai vorbim despre regiunile nordice?!

„La o singură vânătoare doborâm cel puţin o sută de păsări!” se lăuda în faţa mea un vânător din Nijni-Tungusk, un vânător amator, absolut normal, care se lăuda absolut normal, la fel ca şi noi, pescarii orăşeni, care exagerăm cu toată sinceritatea: „Trei bibani şi vreo zece ochene a câte o

jumate de chil!...”

Vine o barcă cu motorul oprit, se îndreaptă, obraznică, drept spre promontoriu, spre păsări. Cu gâturile întinse, păsările nătânge stau şi cască ochii. Poc! Poc! răsună din patru ţevi îndreptate spre ele. Vânătorii reuşesc să încarce armele o dată, de două ori. Ţevile scot fum, se încing, dar păsările nu se tem şi nu pleacă. Unii cocoşi-de-munte, atinşi de alice, ţopăie pe pietre, alţii se aşază pe câte o creangă, dar cei mai mulţi scapă fugind. Vânătorii nu-i urmăresc pe cei care fug după copaci sau se prăvălesc în tufişuri; nu-i adună – n-au timp; pe promontoriul următor se găseşte un alt cârd de cocoşi-de-munte! Dacă însă în pădurea de brazi, apare samurul, atunci se schimbă treaba, atunci nu-i păcat să alergi! Samurii s-au înmulţit peste măsură; braconierii au lansat un zvon: „Samurii au exterminat veveriţele. S-a dereglat echilibrul!” şi parcă singuri şi-au eliberat permis pentru a vâna samuri în orice anotimp; fie că-s în perioadă de gestaţie fie că nu – împuşcă-i!

Am mai spus că, aici, vânătorii încarcă cartuşele ca pe vremuri, după ochi; dopurile sunt din hârtie, din muşchi şi – foarte rar – din pâslă. Aruncă sute de ruble pe băutură şi economisesc câteva copeici la muniţii. Din cauza încărcării proaste, arma răneşte şi nu ucide, păsările rănite se ascund în pădure şi mor în chinuri. E un noroc dacă toamna-i rece şi urâtă şi iarna vine repede. Vânătorul nu are decât vreo zece-cinsprezece zile pentru a ucide, aşa că el trebuie să plece de pe râu dacă nu vrea să fie prins de gheţuri; dar chiar şi-ntr-o perioadă scurtă „vânătorii” ucid păsările cu nemiluita.

— Atâtea au usis în toamna trecută, omule, încât au devenit ca nişte fiare – mă crezi ori nu – erau ca fiarele adevărate! spunea Akim, amintindu-şi de vânătoarea de anul trecut. Parcă i-ar fi muscat pe tosi un şarpe si le-ar fi otrăvit oasele. Pentru o armă, pentru o barcă, munisii sau alimente, erau în stare să te omoare! S-au dezlănsuit, se mai! Şi a adăugat uluit: Am înseput să mă supraveghez pe mine însumi, mă înselezi: cum mi se năzărea seva, puneam mâna pe armă...

Akim uitase că făcusem războiul, că în iadul tranşeelor văzusem multe şi că ştiu, ştiu prea bine, ce poate face sângele dintr-un om! De aceea mă îngrozesc când văd că oamenii se dezlănţuie trăgând cu arma – chiar dacă ţintesc în fiare sau în păsări – şi, aşa, în joacă, în trecere, varsă sânge. Ei nu ştiu că, încetând să se teamă de sânge, încetând să respecte acest sânge fierbinte şi viu, păşesc fără să-şi dea seama peste acel hotar fatal, dincolo de care se termină omul; şi, din vremurile îndepărtate, umbrite de întunericul peşterilor, apare şi priveşte, fără să clipească, mutra omului primitiv, cu fruntea îngustă şi cu colţii ieşiţi din gură.

PARTEA A DOUA

Ciorba de peşte de la Boganida

PRIMĂVARA SE APROPIA DE SFÂRŞIT. Din clipă-n clipă ar fi trebuit să facă loc acelei veri de scurtă durată care este vara polară; dai, nu se ştie de ce, primăvara-ntârzia să plece şi când – în sfârşit! – a dispărut, scurgându-se-n lacuri şi-n râuri, oamenii abia se mai ţineau pe picioare de foame.

Prin tundra jilavă, din care se ridicau aburi albăstrii, păşea alene un băieţandru încălţat cu cizme de vânătoare mari şi rupte, aplecându-se adesea să strângă de pe bulgării de pământ şi de pe lichenii rămaşi verzi atât iarna, cât şi vara, răchiţele din anul trecut, îngheţate şi aproape stafidite. Rămăsese din ele doar pieliţa cu seminţele putrezite în bobiţele turtite ca nişte ploşniţe. Băiatul se-ndrepta din şale pentru a putea băga în gură ghemotoace de boabe lipite zdravăn una de alta în palma sa şi apoi rămânea o vreme nemişcat, în picioare, cu ochii mijiţi. Simţea cum din ochi îi sar scântei, capul i se-nvârtea, prin faţa ochilor i se mişca un curcubeu multicolor şi Strălucitor, în urechi simţea ca o apăsare, iar din coşul pieptului i se părea că-i vine să verse, de parcă un ghem lipicios l-ar fi înăbuşit.

Pe-o moviliţă încălzită de soare, acoperită pe margini de pojghiţe argintii de gheaţă, băiatul a zărit o pană udă: poate că bufniţa sau vulpea polară mâncaseră vreo gâscă ce năpârlea şi poate că mai rămăseseră ceva oase; dar cizmele, deşi purta în ele obiele groase, clămpăneau împiedicându-l. Băiatul a căzut, a răsuflat, apoi a-nceput să

se ridice, sprijinindu-se-n mâini, şi a-nmărmurit, văzând drept în faţa lui, pe-o tulpiniţă păroasă, o floare. În loc de petale, floarea avea aripioare, două aripioare pufoase, cu pene mici ca la pui şi o codiţă păroasă şi ea, de parc-ar fi fost înfăşurată într-o pătură de brumă ce sprijinea cupa mică a florii lucind sub o foiţă de gheaţă subţire şi străvezie.

Soarele smuls din deasa blană a iernii se ridicase sus deasupra tundrei şi ţintuia toate ierburile de aşternutul moale al acesteia, le împrăştia în tufişuri, le mătura spre lacuri şi spre luncile râurilor. Dar floarea aceea se ridica semeaţă pe-o moviliţă bătută de vânturi, pe care stratul subţire de pământ nu se dezgheţase încă, ei abia începuse să se dezmorţească, hrănind firele subţiri ca de păianjen ale muşchiului, ale ierburilor din toamna trecută, ale tufişurilor cenuşii de porumbar ce păreau degerate, uscate, vlăguite de ger. Pe moviliţa aceea trăia o singură floare, sigură pe ea, provocatoare, nepitindu-se prin cotloane dosnice, înfruntând cu dârzenie bruma, vânturile şi burniţa, atât de obişnuite, primăvara, prin aceste locuri.

Floarea pândea soarele. Razele soarelui, atingând pojghiţa de gheaţă, se adunau într-un mănunchi, ca-ntr-o lentilă, încălzind inima florii, înfăşurată şi ea într-o delicată pânză de păianjen, din adâncul cupei. Foiţa de gheaţă începea să se topească, se lăsa în jos desfăcând din ce în ce mai mult, ca pe nişte porţi ce se deschid, petalele care zâmbeau sărbătoreşte; şi atunci, cupa – răsucindu-se ca o fiinţă vie – îşi îndrepta inima spre razele soarelui, în timp ce pojghiţa de gheaţă se prefăcea într-o picătură de lumină, hrănind şi înviorând floarea şi seminţele ce germinau în ea. Până când soarele avea să-şi ia rămas bun, până la ultima clipă a apusului, floarea absorbea căldura astrului, întorcându-şi corola strălucitoare după el; apoi, petalele, încălzite de jos de către învelişul pufos, se-nchideau deodată, corola tristă îşi pleca fruntea, dar în adâncul florii, sub petale, continua – nevăzută – pulsaţia vieţii. Prin rădăcina înfiptă în pământul îngheţat, floarea sorbea apa pe care-o prefăcea în pojghiţă lucitoare de gheaţă străvezie

şi care – dimineaţa – din nou avea să prindă şi să adune în mănunchi razele de soare.

În fiecare dimineaţă, în fiecare zi, se desfăşura această tainică muncă, până când corola avea să crească. Şi când petalele aveau să se ofilească, să se sfâşie precum zdrenţele şi să se scuture, codiţa urma să se rupă trosnind, lăsând corola să cadă, ca o jucărie pe care vântul avea s-o rostogolească prin tundră, lăsând în urma ei pulberea întunecată a seminţelor.

Mai târziu, Akim nu-şi mai aducea aminte dac-a găsit vreo gâscă sfârtecată sau vreo altă hrană. Se pare c-a găsit, c-a ros un os acoperit cu pene şi cu muşchi, dar s-ar putea foarte bine ca toate acestea să se fi petrecut altă dată, în altă primăvară, căci aproape-n fiecare an foamea îl gonea în tundra înecată de apă şi de aburi, prin care nu se putea trece nici cu piciorul, nici în vreun alt fel spre râul pătat de sloiuri jilave din mijlocul cărora nu există scăpare, pentru a căuta ceva de-ale gurii: i se întâmpla uneori să adune resturi de mâncare rămase de la bufniţe şi vulpi polare iar uneori chiar să le şi smulgă de la ele. Toate astea s-au uitat, s-au şters din memorie, s-au contopit cu alte amintiri din copilărie, ajungând o frântură din viaţa lui, dar floarea aceea dârză din tundră, care îmblânzise până şi soarele, trăia şi-i înflorea în amintire, în afara celorlalte amintiri, pentru că – pe undeva şi prin ceva – exista o asemănare între viaţa lui şi acea floare a nordului, cu numele adus de peste mări, greu de ţinut minte. Mai departe, spre nord, spre mare, aceste flori erau atât de multe, încât după prima adiere caldă de vânt, întinderile pustii căpătau pentru scurt timp culoarea focului cuprinzând în ea toate celelalte culori, în timp ce însuşi pământul zâmbea fericit vreme de două săptămâni, orbit de propria lui frumuseţe.

Akim se născuse şi crescuse pe malul Eniseiului, în salul Boganida. Erau acolo vreo zece căsuţe strâmbe în care vântul spulberă până şi cenuşa din vatră, fiecare cu câte o singură fereastră, cu acoperişuri din carton asfaltat – ca la

hambare – trosnind în bătaia vântului. În mijlocul acestor căsuţe se afla o baracă ce înota în noroi ca un gâscan gras: cam acesta era tot satul, dacă mai adăugăm o baie înfiptă în mal, afumată şi cu uşa ciuruită de gloanţe, iar în spatele băii, pe istm, o magazie din bârne pe uşa căreia se află un anunţ scris cu creta: „Baza de pr. peşte”. În spatele barăcii se afla o gheretă galbenă, fără uşi, înclinată într-o parte; două magazii de lemne şi carcasa metalică a unei şalupe, uitată de cineva sau adusă de valuri; un cârd de bărci din scânduri şi din lemn cioplit, care se legănau lângă mal, priponite cu ancore; o masă lungă, din scânduri cioplite şi pirostrii pentru cazanele artelului.

Mai exista şi o sirenă de vapor deasupra barăcii – instalată în loc de antenă de radio – un termometru prins sus, deasupra ferestrei, ca să nu poată ajunge copiii la el, o bucată de ancoră – atârnată de cea de-a doua uşă a barăcii, blocată pe timp de iarnă – ce era folosită ca gong în cazuri de incendiu, de convocări la şedinţe sau când se rătăcea cineva prin tundră. Mai era acolo o bară fixă pentru gimnastică, instalată între baracă şi ghereta galbenă. Pentru copii, bara era cam înaltă, iar bărbaţii veneau atât de obosiţi de la pescuit, încât abia reuşeau să ajungă până la laviţă şi numai bara le mai lipsea!

În afară de toate acestea, în Boganida nu mai era nimic demn de remarcat. Nu era acolo niciun copăcel, nici măcar un tufiş. Muşchiul fusese cules sau călcat în picioare, iar primăvara, răsărea ici-colo câte-o tulpină cenuşie de rogoz care zgâria rău picioarele pescarilor plecaţi la pescuit, mai ales dacă umblau pe insuliţe, prin brădiş şi pe movile. Dar mlădiţele de rogoz – încă mici şi albicioase – erau mâncate de câinii ce se jigăreau în timpul iernii, aşa că-n satul acela supravieţuiau doar bumbăcăriţa, loboda rară şi nenorocită, trifoiul cu un pământuf de seminţe ruginii, gâscariţa leşinată din pricina brumei, tufişurile de răchită ce se târăsc prin tundră, precum şi steluţele de o nuanţa roz – bolnăvicioasă şi timidă – ale măceşului arctic, fruct de o rară frumuseţe.

Locul unde urma să fie construit satul a fost ales de oameni care n-aveau de gând să locuiască în el. Au văzut

pe harta bazinului locurile bune de pescuit, au explorat acele locuri bogate în peşte şi au trimis oameni acolo. Nici aceştia nu şi-au bătut capul cu probleme de amenajare a satului. În general, nu-şi făceau prea multe griji: executau ceea ce li se cerea, locuiau unde li se indica, mâncau ceea ce li se dădea. Nici numele satului n-a fost ales, ci a venit de la sine, de la un afluent ai Eniseiului şi de la plajele pescarilor, care – încă din timpuri străvechi – se numeau nisipurile Boganidei.

La vreo două sute de metri de sat – nu mai mult, ca să nu fie prea greu de dus morţii – apăruse un cimitir, loc ce nu poate lipsi din nicio aşezare omenească. Cimitirul fusese inaugurat de un înecat necunoscut, adus la mal de apele umflate ale primăverii. La început, cimitirul se populase rapid cu mici obeliscuri şi cruci cioplite din buştenii aduşi de ape. Curând însă, oamenii au învăţat cum să lupte cu scorbutul, cum să plutească cu bărcile, au fost mai rari, cei căzuţi peste bord, nu s-au mai avântat prosteşte prin tundră, iar în baracă nu s-au mai încins beţii şi încăierări. Munca în artei i-a unit, i-a obligat să se adapteze la condiţiile existente, să mănânce, să-şi spele şi să-şi usuce lucrurile, să se spele, să-şi dreagă hainele, să se încălzească, ba chiar să se şi distreze împreună. Cimitirul a-nceput să intre în paragină, obeliscurile şi crucile au pornit să se desprindă din pământul îngheţat. De ce să rămână nefolosite? Au căzut, înseamnă că nu mai sunt necesare nici pământului, nici celor ale căror rămăşiţe le-au vegheat. Deci sunt bune pentru focul din sobă: atâta le-a bătut vântul, că sună de uscate ce sunt,

Valuri de muşchi alb ca spuma răvăşită, acoperite de frunze de mure galbene, de ghemotoace foşnitoare de răchită şi colorate cu seminţe mici de merişor şi cu afine vinete, năpădeau cimitirul din toate părţile Printre moviliţe, precum şi la marginile cimitirului, se încolăceau mesteacănul pitic cu frunze mărunte şi loziile care-şi întindeau ramurile la pământ. Iarna, potârnichile îşi căutau hrana printre aceste tufişuri. Akimka aşeza laţuri, iar păsările care nimereau în ele se zbăteau lovind cu putere în

scândurile cu etichete de la cutiile de ţigări, turtă dulce sau tăiţei.

Vara, cimitirul se acoperea de mure galbene, astfel încât părea că un peşte ar fi depus grămăjoare de icre aurii, nimerind acolo în timpul revărsării apelor. Boabe de afine, lunguieţe cât unghia, cădeau, fără niciun folos, pe morminte. Boabele căzute pe pământ proaspăt se coceau mai repede decât oriunde în altă parte. Akimka a rezistat cât a putut, dar nemaiputând ţine piept ispitei, s-a înfruptat odată din boabele de pe morminte, după care, o zi întreagă – cuprins de teamă – a aşteptat să moară. Simţea înlăuntrul său o durere surdă şi junghiuri puternice; dar foarte repede, a început să trebăluiască prin casă şi a uitat de moarte.

După aceea, a mâncat fără teamă boabele din cimitir, împreună cu câinii din sat. Maică-sa îl speria, îi povestea tot felul de grozăvii despre cimitir, dar băiatului nu-i mai era frică de nimic şi îşi aducea în cimitir fraţii şi surorile mai mici. Copiilor le plăcea atât de tare locul acela curat, plin de moviliţe, încât păşteau acolo cu toţii, târându-se printre morminte, până toamna târziu, când dădeau primele geruri.

De pe înălţimea pe care era aşezat cimitirul, se putea vedea până departe, împrejur: întinderi de nisip lângă ape, aşezate în pantă lină; mai sus – locuri mai înalte, în trepte, acoperite cu nisip şi aflate mai aproape de râpe. Plaja – aşezată şi ea în pantă lină, spălată de ape, netezită de valuri, înţesată de proptele pentru uscarea năvoadelor – se întindea liniştită, leneşă, dinspre promontoriul râului. Pe proptele, pescăruşii stăteau aliniaţi în rânduri şi moţăiau asemenea unor bulgări albi, înfipţi în ţepi. Pe plajă, găinuşele-de-baltă alergau ciugulind, presurile se tăvăleau prin nisip, gâştele ieşeau din desişurile tundrei ţinându-se departe de cârduri şi umblau legănat, alegând peştişori aruncaţi de ape la mal, tot felul de gâze şi rădăcini subţiri de plante.

Până când s-a dus la şcoală, Akim nu văzuse alte locuri, alte aşezări omeneşti sau alte locuinţe. Se născuse în Boganida, nu fusese botezat şi nici măcar înscris în vreun registru. Era copilul din flori al unui rus pripăşit prin nord

care făcuse ceva bani şi dispăruse pentru totdeauna, lăsând mamei lui Akim – aşa cum se aflase mai apoi, – încă un copil, pe Kasianka. După spusele mamei, tatăl lui s-ar fi numit Kasian. La înscrierea la şcoală, Akim declarase că pe taică-său îl chema Kasian, dar pentru că el nu vorbea prea clar şi stâlcea silabele, numele tatălui a fost trecut Hasian. Fie şi Hasian! Ce importanţă poate avea?

Maică-sa, aflând aceasta, a-nceput să cotcodăcească precum o găinuşă-de-baltă, să dea din mâini ca o şcolăriţă la spectacol, repetând vorbele ei preferate: „Vai de mine! Vai de mine!”

Mama lui Akim avusese copii încă din fragedă tinereţe. Pe Akim – primul născut – l-a adus pe lume la şaisprezece ani neîmpliniţi. După cum povestea, Kasian îi dăruise ciorapi şi o basma şi-i aducea mereu turtă dulce şi vin roşu. Cum să nu fi îndrăgit un om atât de bun? Şi într-adevăr, îl iubise şi-l dezmierdase fără să se gândească măcar că dintr-o joacă atât de plăcută ar fi putut ieşi un copil, un om! Când Fa născut – în baracă – şi i-a fost adus, legat într-o bocceluţă, un copilaş zbârcit care se zvârcolea, cu gingiile goale, cu ochii închişi şi lipiţi cu un fel de albeaţă, i s-a făcut silă şi-a spus neîncrezătoare: „Vai, ce urât e Iakimka! Vai de mine! O fi al meu? Nu se poate!”...

De ce nu se poate? De ce Iakimka? Unde auzise ea numele ăsta şi cum de-i venise-n minte? Parcă puteai s-o descoşi? Mama a fost şi a rămas o fetişcană, ca minte şi ca simţire. Femeile au încercat să-şi bată joc de ea, numind-o uşuratică, dar cuvântul nu se lipise, căci ea nu înţelegea sensul acestei vorbe de ocară, aşa că femeile au încetat să-i mai spună aşa şi îndeobşte, după asta, nimeni nu i-a mai făcut vreodată vreun rău: femeile o ajutau cu ce puteau, iar bărbaţii o ajutau şi-o mângâiau. În scurt timp, în Boganida a apărut, un cârd de copii. „Ai cui sunt?” întrebau oamenii veniţi de prin alte părţi. „Ai pescarilor”; râdea femeia. „Ai noştri”; adevereau pescarii.

Artelul aproviziona cu peşte un mare şantier de construcţii din nord, aşa că nu avea un loc stabil. Aproape în fiecare sezon de pescuit, membrii artelului se schimbau.

Singurii care nu părăseau artelul erau brigadierul, recepţionerul, telegrafistul şi brutăriţa Afimia Mozgleakova – o femeie care la tot pasul înjura zdravăn, dar şi plângea. Tot ea îndeplinea şi funcţiile de responsabilă cu lenjeria, administrator, făcea pe ghicitoarea şi pe moaşa şi – datorită vârstei şi caracterului său – era pentru toţi ca o mamă. Nu se ştie pentru care vină încă înainte de război – ispăşise o pedeapsă, rămăsese în nord şi ameninţa mereu c-o să lase totul baltă şi-o să plece-n află parte. Dar nordul îl prinde pe om mai abitir decât sudul. Acolo, oamenii, căpătând dintr-o dată totul – căldură, orice bunuri, viaţă în societate – îşi petrec zilele în lene, îndestulaţi şi înghesuiţi. Dincoace, omul molipsit de libertate, de singurătate, de independenţă, aşteaptă mereu schimbări, duce dorul altui fel de viaţă şi-i rămâne veşnic posibilitatea de a se amăgi pe sine şi pe alţii cu ideea că el – om liber – va porni spre sud, spre fructe, spre marea caldă. Această a doua viaţă plină de bucurii – posibilă de fapt, dar de cele mai multe ori trăită doar în imaginaţie – îi susţine cu toată puterea pe oamenii din nord, în viaţa lor grea de fiecare zi, le întăreşte sufletul şi le dă forţe.

La marginea câmpului, în buza malului, bărbaţii ridicaseră o căsuţă joasă, c-o singură fereastră, care semăna mult cu o baie. În căsuţa asta, aproape tot timpul întunecată, pe laviţe largi şi pe un pat aşezat lângă soba meşterită din tablă groasă de către „oamenii de pe vapor”, se foiau, urlau, mâncau, se jucau şi creşteau fraţii şi surorile lui Akim. Bărbaţii aduceau rufe pentru spălat sau haine pentru peticit. La-nceput, mama lui Akim nu se pricepea la nimic – nici la spălat rufe, nici la cusut, nici la gătit. Dar „nevoia te învaţă cum se fac colacii”: i se tot spunea acest proverb şi, deşi ea nu văzuse niciodată colaci. Încetul cu-ncetul, s-a înhămat la căruţa familiei, dar n-a reuşit nici până la sfârşitul vieţii să-nveţe acea meserie grea care se numeşte „lupta cu nevoile”. Un lucru însă pe care nu avea nevoie să-l înveţe era acela de a-şi iubi, în mod firesc, plină de voie bună, copilaşii şi pe toţi oamenii din jurul ei, Până şi-n iernile cele mai grele în care a îndurat foamea, n-a dorit

niciodată moartea copiilor săi, gândul la moarte ca mijloc de izbăvire din chinuri, nevoi şi nenorociri netrecându-i prin minte nicio clipă. Aşa că moartea i-a ocolit copiii.

Copilaşii, porecliţi „kasieni”, creşteau liberi, fără supraveghere şi fără oprelişti. Cea mai mare grijă şi bucurie a lor era să supravieţuiască până în primăvară, până la ntoarcerea soarelui, a zilelor calde, până la apariţia peştilor şi a fructelor; dealtfel, toţi locuitorii Boganidei aşteptau venirea primăverii ca pe o binefacere de la Dumnezeu. Închisă în căsuţa plina de umezeală şi lipsită de aer, blocată pân-la coş de zăpada ce o izola de restul lumii, familia îndura chinurile iernii vreme de multe luni, care copiilor li se păreau ani întregi! Şi apoi, în sfârşit, unii în zdrenţe, alţii cu buricul gol, murdari, copilaşii ieşeau la lumină din vizuina lor mucedă şi puturoasă.

Orbiţi, de lumina vie, cu răsuflarea tăiată de aerul tare şi, curat, ei nu zburdau, nu se bucurau. Frecându-şi cu pumnii ochii roşii ce lăcrămau, se uitau împrejur cu neîncredere, cu guriţele mari deschise în care se zăreau gingiile sângerânde, bolnave de scorbut, îşi expuneau obrăjorii palizi la căldura dătătoare de viaţă, îşi întindeau palmele spre razele soarelui. Aveau ameţeli, lumina puternică le ardea ochii şi, toropiţi, se aşezau pe prispă, cu picioarele sub ei, simţind în creştetul capului lor moleşit căldura binefăcătoare, zâmbind şi moţăind. Cel mai voinici dintre ei – dar la fel de palizi şi cu urme de sânge uscat pe buze – îşi târşeau picioarele slăbănoage spre Eniseiul umflat de primele ape dezlănţuite; nu se spălau în ele, ci le pipăiau cu palmele şi la atingerea apei vii, tămăduitoare, inimioarele lor începeau să zvâcnească, iar ei, scâncind, se stropeau încercând să râdă.

Mama aducea foarfecă şi îşi tundea copiii ca pe nişte oi, chiar pe malul râului, iar vântul mătura părul negru ca smoala şi-l mâna în apă. Doar primii doi copii – Akimka şi Kasianka – semănau la păr cu tatăl lor. Kasian cel dispărut, bărbat zdravăn, avea părul nordicilor: gros ca sârma.

Mama încălzea un butoi cu apă şi îşi lăia copiii. Aceştia se văitau fricoşi, plângeau din cauza săpunului şi se zgâriau cu

unghiile. Femeia zâmbea arătându-şi dinţii sclipitor de albi şi nu avea timp decât să exclame: „Vai de mine! Ei, vai de mine!” După ce-şi spăla copiii, se băga şi ea în butoi, ţipa când se scufunda în apă şi hohotea când Kasianka o gâdila frecând-o pe spinare cu o măturică de lozie.

După ce scoteau de pe ei jegul adunat o iarnă întreagă, „kasienii” puteau să se ducă fără teamă la baia artelului.

Mama îşi pieptăna cu cărare părul tuns scurt, lua de pe poliţă un degetar plin cu alifie roşie pe care o muia cu scuipat şi îşi dădea pe buze, trăgea pe ea o rochie boţită de culoarea murei galbene, punea ciorapi cafenii, pantofi cu tocuri înalte, o basma cu porumbei şi cu litere străine pictate pe ea şi ajungea să fie atât de cochetă, încât copiilor nu le mai venea să creadă că fata aceea veselă, străină într-un fel, era mama lor! Iar ea, glumind, se răsucea pe tocuri, întrebând: „Arăt bine?”

Cum să nu fi arătat bine! Părul spălat, cu luciri negre, şi sprâncenele parcă trase cu penelul dădeau chipului ei un aer de copil nevinovat şi neîmplinit, faţa rotundă şi turtită era înviorată de pometii ovali şi uşor îmbujoraţi doar ochii-i cu veşnica tristeţe mută a omului nordic, mereu cufundat în sine şi într-o străveche melancolie, exprimau – cine ştie! – dorul după pământul binecuvântat din care fusese alungat de cuceritori în depărtatele ţinuturi de miazănoapte sau, poate, gândul la oamenii ce trăiseră înaintea lui şi care vor trăi după el. Nimeni n-a reuşit vreodată să explice această veşnică tristeţe a nordicilor, tristeţe pe care nici ei înşişi n-ar putea-o desluşi: tristeţea aceasta sălăşluieşte în adâncul lor, îi apasă, îi face blânzi, dar cu toată simplitatea şi bunătatea lor, nu-şi deschid cu totul inima nimănui şi niciodată; iar viaţa lor – mai ales cea din taiga, la vânătoare sau la pescuit – o păstrează învăluită dacă nu în mister, atunci cel puţin în datini şi ritualuri de neînţeles celui venit din alte părţi.

Tatăl mamei lui Akim era rus, iar mama dolgancă[11], dar – ce să-i faci? – taina mamei se moştenise, pecetluindu-i

[11] Dolgani – populaţie din nordul Siberiei.

tristeţe în adâncul privirii, deşi ochii îi râdeau. Mama se juca cu copiii, îi gâdila, le spunea tot felul de poveşti şi-i înveselea pe toţi cei din casă: în sfârşit, scăpau din iarnă.

Neobişnuiţi cu starea în care erau, uşori, curaţi, chiar solemni într-o oarecare măsură, copiii – lăsaţi liberi de mama lor – ţinându-se de mânuţe, în frunte cu Kasianka cea cu părul bălai, plecau dincolo de sat şi de râul Boganida, se împrăştiau pe malul ajuns cafeniu din pricina plantelor putrede din anul trecut şi – în grămezile de gunoi macerat adus de ape, în muşchiul răsucit în funii, în suluri de pâslă şi în rogozul bătrân – căutau iarbă ce se putea mânca, mlădiţe ascuţite de ceapă sălbatică, fire palide de ştevie, lăstarii tufelor de lozie şi – strâmbându-se de durere – mestecau plantele astea întruna, cu dinţii clătinându-se şi sângerând. Uneori aveau norocul să dea peste cuiburile găinuşelor-de-baltă, ale pescăruşilor sau ale codobaturilor: luau ouăle şi le mâncau pe loc, fără să-şi ascundă prada unul de altul. Acasă, nu se-ntorceau cu mâinile goale, ci fiecare ţinea strâns în pumnişori câte un mănunchi de fire moi şi încă subţiri de ceapă, pe care le dădeau mamei – apărătoarea căminului lor – cu mândria sfioasă, tăcută şi reţinută a vânătorului.

Artelul de pescari sosea la Boganida când încă mai era zăpadă; oamenii pregăteau uneltele de pescuit, călăfătuiau şi cătrăneau bărcile şi barcazul pentru năvoade, meştereau vâslele, reparau baza de primire a peştelui. Recepţionerul, Kireaga-picior-de-lemn, trezindu-se din hibernare şi din beţii, începea să conducă lucrările, bocănind cu piciorul de lemn, alerga fălos prin sat dând ordine peste ordine, dar – ca de obicei – nimeni nu-l asculta.

Zâmbind sărbătoreşte, murmurând un cântec sau altul, dichisită, sulemenită, mama cea frumoasă pleca spre baracă să semneze „docomentul” de angajare pe întregul sezon ca muncitoare şi ajutoare a lui Kireaga-picior-de-lemn. Urma ca viaţa familiei să se rânduiască, mama avea să primească bani întreaga vară, să recepţioneze peştele şi să se certe cu Kirka.

Copiii din toate căsuţele veneau, pe neobservate, în

baracă şi – din mers – săreau drept pe cuptorul larg, puţin strâmb, dar fierbinte, în acest cuptor se făcea pâinea şi se fierbea mâncarea pentru întregul artei. Tot aici, se uscau încălţămintea şi îmbrăcămintea, iar oamenii se lecuiau de răceală.

În baracă, oamenii beau, cântau la armonică, dansau şi se îmbrăţişau. Akimka şi Kasianka nu aveau să lipsească, de astă dată, de l-a petrecere, se aşezaseră de mult pe cuptor. Stăteau culcaţi aproape de tavan, într-o căldură înăbuşitoare, în praf şi-n fum de ţigară, ascultau armonica, îi maimuţăreau pe cei beţi, aşteptau clipa când avea să li se dea bomboane sau turtă dulce, râdeau, cântau şi fluierau la un loc cu cei mari. Akimka şi Kasianka o urmăreau cu admiraţie pe mama lor, care dansa neîndemânatică, cu gura larg deschisă, dând din mâini ca în barcă atunci când vin valurile şi – fără să cunoască vreun dans – bătea întruna, cât mai tare, tactul cu tocurile pe duşumelele prost spălate, cenuşii, cântând împreună cu Mozgleakova cuplete hazlii. Necunoscând însă niciun cuplet, se mulţumea doar să repede plină de veselie: „Drăgusul meu! Drăgusul meu!”...

La capătul puterilor, mama se arunca pe laviţă şi îşi lăsa, prieteneşte, capul pe umărul vreunui pescar, îi şoptea ceva lăsând să i se zărească dinţii albi, îşi făcea vânt cu basmaua, dădea din cap, bătea tactul cu picioarele pe care le scotea pentru câteva clipe din pantofii ce-o strângeau şi – după mişcarea buzelor – se puteau ghici cuvintele „Drăgusul meu! Drăgusul meu! Vai cât de bine-i! Vai de mine!...” Neştiind ce să mai facă, unde să se mai aşeze şi cui să-i dăruiască sufletul ce se revărsa de-atâta fericire, ea-l îmbrăţişa cu toată puterea pe pescar, îl săruta cu buzele vopsite şi, depărtându-se deodată de el, sfioasă şi jucăuşă, îşi acoperea cu mâinile faţa strălucitoare şi-nfierbântată.

Duşumelele din baracă – desprinse din cuie – trosneau şi gemeau până noaptea târziu, palmele plescăiau pe carâmbii cizmelor, în timp ce bărbaţii urlau, care cum se pricepea. „Oare de ce un asemenea lucru nu ţine veşnic? se

gândea Akimka. De ce vine iarna? Cine are nevoie de ea? Poate n-o să mai vină? Poate-i ultima dată când a venit? Cum să fie ultima! Ce cald e-n baracă şi afară, ce veseli şi prietenoşi sunt membrii artelului. Iarna, totul e altfel. Oamenii sunt tăcuţi, posomorâţi, fiecare se izolează de ceilalţi, se gândeşte la ale lui, înjură iarna – nordul – se pregăteşte să plece în altă parte...”

Spre dimineaţă, mama intra tiptil în casă, scoţându-şi pantofii încă de la uşă. Akimka – precum un pui de gâscă din cuib – o auzea întotdeauna. Ridicându-şi capul, sâsâia ca un adevărat pui de gâscă:

„Se-ai stat asa de mult? Iar ai făcut copii?” „Am făcut nisel! râdea, ameţită, mama şi, căscând cu poftă, se trântea pe divan. „E prămăvară, băiatul mamei! E primăvară! La vremea primăverii, atât păsările, cât si fiarele, si oamenii, se iubesc, cântă si fac copii. Ai să te fasi mare şi-ai să-nsepi să petresi si tu! De se-si întorşi capul? De se? Ia uită-te la el se timid e! Ca maică-sa!” şi, râzând, îl gâdila pe Akimka pe burtică.

Ce să facă? Aşa era ea! Noroc de Kasianka: mai crescuse şi-o mai ajuta câte puţin. Dar marele noroc era că, în Boganida, se păstrase obiceiul de la război, toţi copiii, fără deosebire, erau hrăniţi cu ciorba de peşte a brigăzii. Datorită acestei ciorbe au supravieţuit şi au crescut mulţi copii, au ajuns bărbaţi în toată puterea cuvântului, s-au răspândit în lumea largă, dar n-au putut uita niciodată masa brigăzii. Aşa ceva nici nu se poate uita! Era o sărbătoare care se repeta zilnic, o sărbătoare mult dorită, care dăinuia din primele zile ale primăverii până toamna târziu şi – ca orice sărbătoare – de fiecare dată avea în ea ceva neobişnuit.

Cu mult înainte de lăsarea serii şi de ora la care – de după promontoriul de nisip – apăreau bărcile cu peşte şi barca cea cu frunte lată şi pupa înaltă în care se transportau năvoadele, toţi copiii din Boganida veneau la mal, la punctul de primire şi aşteptau – răbdători şi tăcuţi – să sosească echipa de pescari. Uneori, copiii uitau de toate,

se prindeau în jocuri, alergau, dar se potoleau deodată şi se linişteau, ca nu cumva să scape clipa fericită când se ivea prima barcă. Ceva mai departe, stăteau culcaţi câinii. Şi ei tot pe pescari îi aşteptau, stăteau serioşi şi concentraţi, nu se-ncăierau.

Toţi „kasienii”, până la unul, se prăjeau pe nisipul cald, sub soarele ce nu apunea. Akim îi ducea în spinare pe cei trei fraţi ai săi care încă mai umblau cu fundul gol, şi-i aşeza pe nisip. Împreună cu alţi copii cu picioruşele strâmbe, cu ochii precum nişte dungi oblice, se hârjoneau pe nisip, şi-l turnau în cap, nisipul îi gâdila şi-i făcea să râdă, în Boganida, nimeni nu stătea vreodată la umbră; tuturor – atât oamenilor cât şi animalelor – le plăcea să stea mai curând în locuri deschise, sub bătaia soarelui, căci ţânţarii îi atacau mai puţin, aerul era mai cald, destul îngheţaseră şi stătuseră pe-ntuneric în timpul iernii!

Sub comanda Kasiankăi, toate prietenele ei – fetiţe de diferite vârste şi mărimi – turnau apă peste o masă lungă din lemn cioplit, sprijinită pe trei proptele. Masa era aşezată chiar lângă apă, proptelele afundându-se în nisip. Kasianka dădea porunci stricte, se purta ca o adevărată gospodină exigentă şi era mai sârguincioasă decât toate. Mai întâi, râcâia scândurile cu un ciob de sticlă, apoi le freca bine cu nisip, c-o măturică, şi abia după aceea spăla masa cu un şomoiog ud de lozie. Masa brigăzii era netedă şi curată, toate muştele negre îşi luau zborul de pe scânduri, unde nu le mai rămăsese nimic de mâncat, aşa că de voiau sau nu, erau nevoite să zboare spre casele oamenilor. Dar, acolo, câinii strânseseră totul şi – dacă musca nu era atentă – cu un singur clănţănit de dinţi, aveau să-i facă vânt şi ei în burta lor, lingându-se pe bot.

Masa era deci spălată şi se usca treptat, pământul dimprejur era măturat, târnurile, cârpele – bine clătite cu apă. Kasianka cea harnică se ocupa de copii: unuia îi ştergea nasul, pe alţii-i mâna la apă să-i spele spunându-le „Mânca-v-ar gaia, afurisiţilor!”, altuia îi dădea un căluţ de lemn, celuilalt o jucărie – de cele mai multe ori, o păpuşă dintr-o crenguţă înfăşurată în cârpe; pe unii-i mângâia,

altora le dădea câteva la fund. Kasianka era mereu ocupată cu câte ceva şi-i plăcea ordinea.

Akimka spărgea lemne. Copiii mai mărişori le stivuiau sau le aşezau sub o pirostrie uriaşă, cu două cârlige de fier forjat, mari cât un vătrai, care atârnau deasupra. Pentru ca timpul să treacă mai repede, Akim îşi căuta de lucru şi găsea. Se apuca să mai şteargă o dată, cu măturică şi cu nisip, cazanele pe care le spălase tot el, cu o noapte înainte: unul de cinci căldări, altul pentru ceai, de trei căldări; cine ştie? muştele ar fi putut murdări iar cazanele. Nesuferita de Kasianka – doar fără ea nu se putea face nimic! – intrată aproape toată în cazan, dădea lustru şi cânta încetişor: „De departe, din Kolima, îţi trimet, puicuţo, gândurile mele...” Fata învăţase toate năzbâtiile în baracă. Cazanele fuseseră aduse de pe magistrală, la baie, pentru cei care construiau cea mai mare cale ferată din nord. Dar nu nimeriseră la baie, fiind folosite de Către cei din Boganida pentru bucătărie, şi câte bucate gustoase n-au fost gătite sau fierte în cazanele acelea! Au nimerit în ele şi gâşte, şi raţe, ba chiar şi câte un ren. Câţi oameni n-au săturat, n-au înviorat şi n-au adăpat cazanele acelea, la câţi nu le-au dat puteri şi pe câţi nu i-au crescut ele!

Kasianka îşi termina treaba, înălţa capul ciufulit, care, printr-o minune, se sprijinea pe gâtul ei subţire, şi privea în depărtare ascultând încordată ceva. Cei din Jur amuţeau, nici nu mai răsuflau. Kasianka avea cel mai fin auz.

— Viiin! rostea ea uşurată, cu bucurie de femeie matură, destinzându-şi trupul.

— Vin! Vin! Vin!

Copiii, urmaţi de câinii care lătrau, o rupeau la fugă în întâmpinarea pescarilor, pe plaja frumos spălată, lăsând urma paşilor lor şi speriind pescăruşii. Se împiedicau, cădeau, câinii îi apucau de picioare, de cămăşi, iar copiii îi alungau râzând. Cei mai măricei, rămâneau pe loc, stăpânindu-şi avântul şi văzându-şi de treabă.

Kasianka mai spăla o dată, în fugă, cu apă proaspătă, cazanul adânc cât un clopot. Înclinându-l, băieţii vărsau apa, strecurau în urechile cazanului o rangă de fier şi,

opintindu-se îmbujoraţi, cărau uriaşul vas de fontă până la pirostrii, agăţându-l de cârlig. În timpul acesta, Kasianka se gătea grăbită, îşi freca mâinile cu nisip, îşi strângea în mănunchi, cu ajutorul unui pieptene rupt, şuviţele rare de păr bălai, le lega frumos cu o basma decolorată şi – bombănind şi răstindu-se la „detaşamentul necombatant”: „Mânca-v-ar gaia! Toţi staţi pe capul meu!” – se apuca să şteargă iar mâinile şi feţele copiilor cu acelaşi şomoiog cu care ştersese cazanele. Ţopăind de durere şi de usturime, copiii tăceau, îşi adunau puterile ca să-ndure, nu scânceau, iar Kasianka îşi făcea treaba bombănind şi atingându-i la fund, fără a uita însă să-şi întindă gâtul ca o potârniche atentă, căţărată pe tufişurile de afine.

— Abia au trecut de Capul Cegilor! zicea ea cu necaz. De ce-or fi mergând aşa încet, mă rog? Leneşi, vai ce leneşi s-au făcut bărbaţii! Nu se gândesc decât la băutură şi la destrăbălare. Nu sunt buni de nimic!

— Se ştii tu! îi răspundea Akimka. E mult peste, e greu si tu vorbeşti aiurea...

— Ei, dacă-i mult peşte, atunci aşa o fi... se declara de acord, indulgentă, Kasianka.

La cherhana era ca-ntr-un birou: abace cu bile, un chitanţier verde, chiar şi un calendar atârnat pe perete, un cântar, lăzi – multe lăzi – butoaie cu sare, tărgi cu plasă metalică şi cazane cu saramură în care se punea peştele dacă şalupa şantierului întârzia. Spre locul acela, care era la o oarecare depărtare de masa brigăzii – căci altfel muştele i-ar fi năpădit pe meseni – venea şontâc-şontâc, zăngănindu-şi cheile legate la curea, recepţionerul Kireaga-picior-de-lemn, marele ştab.

Era de felul lui din regiunea Eniseiului de jos pe front, îi omorâse pe fascişti cu puşca cu lunetă, trăgând „numai la scăfârlie”, după cum povestea. Odată, rămăsese o noapte întreagă la castelul de apă de pe calea ferată şi împuşcase o droaie de nemţi. Dar îngheţase tun stând acolo sus: era ger cu vânt, în iama lui patruş’doi. Dimineaţa, se grăbise s-ajungă cât mai iute în tranşee şi se-ndreptase direct pe o cărare neumblată, prin câmpul acoperit cu zăpadă.

Camarazii agitaseră fanionul, îl strigaseră; dar el, osteac[12] prost şi încăpăţânat, nu ascultase pe nimeni. Acasă, repede „acasă”, cât mai iute la căldurică, s-arate puşca cu patul armei încărcat de crestături: câţi corbi fascişti lichidase! Văzuse în zăpadă nişte sârmuliţe de care erau legate pacheţele cu săpun. De ce-or fi aruncat săpun în zăpadă? Săpunu-i scump. E război! „Aha! Am înţeles: un avion german transporta săpun pentru friţi să se spele, ai noştri au tras cu antiaeriana şi tot săpunul s-a-mprăştiat pe pământ.” Voise să ridice un pachet cu săpun, să se poată spăla şi el dimineaţa, dar nici n-apucase să se-aplece că se şi agăţase cu pâslarul în sârmă şi, deodată se auzise un bubuit. Ochii înguşti, oblici, nu mai văzuseră nimic, privind doar pieziş, capul nu mai pricepuse nimic – îngheţase pe foişorul cu apă şi nu se mai gândise decât la un singur lucru: s-ajungă cât mai repede la tranşee, să mănânce caşa fierbinte, sădea pe gât un pahar de vodcă, altfel s-ar fi oprit şi s-ar fi-ntrebat „Ce fel de săpun? Cine şi de ce ar arunca lucruri atât de scumpe?”

Explozia nu numai că-i smulsese un picior până la genunchi dar îi mai vătămase şi altceva. Nici înainte, nu prea avusese Kiriuşka barbă prea bogată, dar după ieşirea din spital, obrazul îi rămăsese complet spân. Încă înainte de război, învăţase la şcoala sovietică de partid din Igarka, aşa că ştia carte. Cu carte, chiar cu un picior de lemn şi cu celălalt fără degete şi plin de schije care se plimbă şi se mişcă în trup gonind somnul, nu rămâi fără slujbă – ajungi şef. Nenorocirea era că şeful pescăriei se îmbolnăvea foarte des, pe picioarele schilodite apăreau bube roşii care coceau şi atunci Kiriuşka urla cât îl ţinea gura, în timp ce femeile îi turnau alcool pe gât, ca să-i potolească durerile. Odată, a ieşit din el o schijă. Kiriuşka o arăta tuturor: era mică şi semăna cu o bucăţică de cărbune. „Poate-i ultima?” sentrebase, plin de speranţă, Kiriuşka.

Afară de faptul că Kireaga-picior-de-lemn era administratorul cherhanalei, mai era şi deputat în sovietul cooperaţiei de consum din Plahino, aducea poşta de acolo,

[12] Osteaci – populaţie din nordul Siberiei.

proiecta filme în zilele de sărbătoare sau la alegeri şi ţinea discursuri la toate şedinţele.

— Eu mă pricep la orice! zicea, bătându-se cu pumnu-n piept, Kireaga-picior-de-lemn.

— La câte ceva te pricepi tu, da nu chiar la toace! râdeau de el femeile mai îndrăzneţe care curăţau peştele.

Dacă era beat, Kireaga-picior-de-lemn începea să plângă sau era gata să sară cu pumnii la cei din jur; dacă era treaz, trântea uşa şi se ducea să se plângă Kasiankăi. Ea îl înţelegea şi-i era milă de el mai mult decât altora. „Orice prost e-n stare să facă copii! zicea ea. La treaba asta nu-i nevoie de minte, dar nu oricine-i în stare să proiecteze un film sau să ţină o cuvântare. La asta nu se pricep! Dar decoraţia asta roşie? Dar medalia pe care-i desenat un tanc şi care se numeşte «Pentru bravură»! Au ei aşa ceva? Dar insigna cu drapelul roşu, de gardă, cusut cu fir? E şi mai frumoasă decât decoraţia! Dar scrisoarea de mulţumire scrisă de generalul comandant: «Pentru nimicirea duşmanilor Patriei socialiste cu focuri de armă trase cu mare precizie»? Ei au aşa ceva? N-au nimic! Se pricep doar să latre, să fumeze tutun şi sunt mari meşteri la băut vodcă. N-au nici ruşine nici conştiinţă! Mai bine ar împrumuta ceva minte de la un om cu carte! Ei n-au luptat cât el! Nu şi-au vărsat sângele pentru Patrie! Cum de-ndrăznesc să deschidă gura? Pentru asta ar merita să facă bube pe limba lor spurcată!...”

— Hasianka! dădea din cap Kiriuşka, copleşit de torentul propriilor lui merite şi virtuţi! Ce-or făcut din mine faşciştii ăia blestemaţi! Ţi-aş fi putut fi tată...

Kasianka ştergea cu o cârpă nasul fostului trăgător de elită şi-i poruncea să şi-l sufle, iar el se supunea ca un copil şi-i întindea obrazul ca să-i şteargă lacrimile. În timp ce-l îngrijea pe Kireaga-picior-de-lemn, Kasianka îl asigura că, oricum, era pentru ei asemenea unui adevărat tată, ba chiar şi mai bun, iar ea, Kasianka, nu-l va părăsi niciodată. Dacă fostul luptător Kiriuşka va îmbătrâni şi se va îmbolnăvi foarte rău din pricina rănilor primite, ea avea să-l spele, să-l hrănească şi să-l îngrijească.

— Vai, Kasianka! Vai, se proastă eşti! râdea maică-sa, arătând cu degetul spre Kireaga-picior-de-lemn. El, tată? Eşti încă o fată mică de tot si nu-nselezi nimic din căsnisie!

Kireaga-picior-de-lemn nu era de acord şi-o contrazicea:

— O fi Hasianka un copil, da are mai multă minte ca tine, zvânturatică şi făr' de minte cum eşti...

Coborând spre mal, Kireaga-picior-de-lemn se închidea în cherhana, unde se simţea bine. Pe perete, întocmai ca la club, stătea atârnată diploma de onoare, afişe pe care erau pictaţi peşti şi borcane de conserve şi gazeta de perete numită „Pentru pescuitul record" care fusese desenată de-un flăcău zurliu pripăşit pe la Boganida. Acesta se ferea să lucreze în colectiv, având grijă doar de organizarea timpului liber al artelului şi trişa la cărţi, curăţindu-i pe pescari de tot avutul lor, până la obiele. Pentru o ticăloşie pe care o tăcuse – ademenise pe fetiţa unui vânător cvenc în cimitir şi încercase să-şi bată joc de ea – fusese bătut crunt şi expediat sub escortă.

Kireaga-picior-de-lemn deschidea atât de brusc uşa cherhanalei, încât afişele şi diploma de onoare se mişcau pe pereţi, pe măsuţa din colţ se deschidea registrul cu scrisorile de trăsură, iar fila de indigo cădea pe jos, Kireaga privea împrejur cu ochi de gospodar pretenţios şi, lovind cu piciorul de lemn în duşumea, făcea de câteva ori ocolul camerei, verificând „încăperea" ce-i fusese încredinţată.

— Hasianka! Akimka! Fuga la mine! poruncea el aspru, ca un colonel din filme. Kasianka se repezea – nu fugind, ci zburând – pe picioarele ei subţiri, de pasăre, spre marele şef. Akim pufnea, ridicând din umeri, dând de-nţeles copiilor că Kireaga-picior-de-lemn nu-i era şef, dar că, totuşi, intră şi el în cherhana. După ce-i cerceta pe copii cu o privire aspră şi plină de importanţă, ca şi cum s-ar fi-ntrebat dacă putea încredinţa nişte bunuri acestor copii, Kireaga scotea de sub masă un coş din coajă de mesteacăn plin cu sare, un borcănaş cu frunze de dafin şi boabe de piper.

— Folosiţi-le cu economie, nu făceţi răsipă! îi sfătuia

sever marele şef. Cine ştie când o să sosească vasul-magazin!

— Ştim şi fără să ne spui tu! reteza Kasianka vorba marelui şef.

Lăsând să i se vadă dinţii galbeni de tutun, Kireaga-picior-de-lemn o ameninţa cu degetul:

— Vorbeşti prea mult!

— Cu voi, bărbaţii, fără vorbă şi fără supraveghere, nu se face nicio treabă...

Kireaga-picior-de-lemn dădea din mâini dezarmat:

— Hai, du-te, limbuto! Şi tu, Akimka, mătură prin cherhana! Să fie lună!

— Mai bine asi vărsa mai pusină sare pe zos si atunsi ar fi lună...

— Nici tu nu taci! N-aveţi niciun respect faţă de cei mari! se-ntărâta Kireaga-picior-de-lemn şi, ieşind pe mal, privea în zare cu ochii lui de trăgător de elită, încă ageri: Iată-i şi pe-ai noştri! anunţa el cu uşurare.

Şi îndată, de după promontoriu, începeau să apară, una după alta, bărcile cufundate adânc în apă din pricina încărcăturii, apoi barcazul cu năvoade. Bărcile, grele de peşte, se opreau departe de mal. Pescarii se-ndreptau din şale, păşeau, alene peste bordul bărcii în apa puţin adâncă, trăgeau bărcile de furcheţii pentru vâsle şi de bord pentru a aduce, cât mai aproape de mal, peştele şi năvoadele. În întâmpinarea lor, pentru „a-i ajuta”, se grăbeau băieţii, împrăştiind stropi, fiecare îmbrăcat cu ce avea, se agăţau de bordul bărcilor, holbându-se de parcă i-ar fi ajutat într-adevăr pe pescari, dar, de fapt, se târau după bărci, împiedicându-se în îmbrăcămintea şi în încălţările lor mari, căzând în valuri, zbătându-se şi ţipând din pricina apei care frigea de rece ce era.

— Unde vă băgaţi, draci împieliţaţi? O să răciţi, afurisiţilor!

— Nu răciiiim!

Picioarele-i dureau, degetele înţepeneau de cârcei, inima le bătea din răsputeri, dar băieţilor cuprinşi de neastâmpăr le plăcea, erau veseli, se străduiau să-şi arate curajul şi

sârguinţa şi – ceea ce era mai important – se grăbeau să vadă conţinutul bărcii, cât peşte a fost prins,

— E bine! Straaa-şşş-niiic! îşi spuneau ei unui altuia, cu voci potolite. Nu aveau voie să ţipe sau să sară: învăţaseră de la pescarii din nord să-şi păstreze sângele rece, să pară indiferenţi faţă de pradă, ca să n-o deoache, de aceea, luându-şi înfăţişări degajate, demne, de oameni mari, îl întrebau – aşa, în treacăt, fără să-l sâcâie – pe Kireaga-picior-de-lemn, care şedea deoparte, aşa curo îi stă bine unui şef mare ce nu se bagă la-nghesuială şi nu se coboară la munca fizică: Ce peşte s-a prins azi, tovarăşe? Lostriţă, coregon, nelmă[13] sau sturioni?

Peştele era sub ochii lor. Acolo, un copil cunoaşte, încă din leagăn, peştele pe nume: după cum arată, după gust; iar băieţii mai măricei mai ştiu şi preţul, calitatea şi, dimensiunile peştelui. Dar în Boganida exista un obicei: oricât ar fi fost pescarii de obosiţi, oricât ar fi fost de supăraţi, din orice motiv, pescarii nu se supărau pe copii, se bucurau de bucuria lor, gălăgia şi gâlceava lor îi însufleţeau şi erau în stare, care mai de care, să dea cu plăcere raportul – nu marelui şef, ci lor, acestor pui de om – despre cum a decurs pescuitul, unde a fost peşte mai mult, unde-a fost mai puţin, că năvoadele-s întregi, nu s-au agăţat de buştenii de pe fundul râului, şi că pescuitul s-a desfăşurat fără întreruperi, totul mergând strună. În încheiere, brigadierul sau pescarul de serviciu anunţa, îndesind şapca vreunui prichindel până peste nas:

— Măi băieţi, s-a prins o nelmă, aşa cum v-aţi dorit! nu prea mare! Ca la vreun pud să fie!

Nu se putea rezista la o asemenea veste! Unii săreau scuturându-şi zdrenţele, alţii băteau din palme, alţii plescăiau din limbă, în timp ce Kasianka zicea:.

— Ăştia bărbaţi! Ăştia pescari! Nicăieri n-ai să găseşti mai îndemânatici!...

Începea descărcarea peştelui. Kireaga-picior-de-lemn intra în scenă, devenea un adevărat colonel, dădea ordine-n stânga şi-n dreapta. Bineînţeles, nimeni nu-l asculta

[13] Somon siberian de culoare albă.

pentru că, şi fără el, ştia fiecare ce are de făcut. Dar marele şef continua să se agite pe mal, găurea nisipul neted cu piciorul lui de lemn, şapca-i cădea de pe cap, dădea din mâini arătând ce trebuia cărat, încotro şi cu ce anume.

Pescarul de serviciu nu se ocupa de predarea peştelui, îndată după sosiri, acesta se depărta de ceilalţi şi începea să facă focul sub cazane. Surcelele se aprindeau repede şi fără să scoată fum. Focul, după ce atingea cu limba lui galbenă surcelele albe ca zahărul, înnegrea capetele lemnelor şi – pătrunzând printre crăpături – începea să le mistuie trosnind. O vreme, pescarul stătea pe vine, uitându-şi treaba, privea obosit la foc trăgând câteva fumuri din ţigară, după care îşi revenea şi privea la cazanele pline cu apă: în unul din ele pluteau foile de dafin, iar pe fundul cazanului se puteau vedea boabe negre de piper pe-o moviliţă de sare încă nedizolvată. Aceasta era porţia de probă a condimentelor. Gătitul propriu-zis al ciorbei, cu tot dichisul ei, avea să urmeze mai târziu.

După ce răsturna, din coş pe plajă, mai multe cegi încă vii, dar care abia mai mişcau, pescarul de serviciu strângea cu putere capul unui mihalţ mare, care se zbătea de parcă era beat şi scotea prin branhii, ficatul – sau „maiul”, cum i se mai spunea – de culoarea mierii şi în formă de aripioare. Marele şef, recepţionând peştele, „nu observa” că la vreo cinci mihalţi burţile erau zbârcite şi supte, de parcă peştele ar fi născut cu câteva clipe-n urmă. Era ceva ilegal, desigur, căci fără „mai” mihalţul n-are nicio valoare; dar nu te poţi pune cu artelul – artelul este o forţă. După ce termina cu peştii mici, pescarul de serviciu apuca nelma de branhii, o târa prin nisip, lăsând urmele de argint ale solzilor până în apă şi – cu un cuţit ascuţit – îi cresta uşor burta elastică de culoare albă.

Akim împreună cu toţi ceilalţi băieţi mai mari sortau peştele, având grijă să nu calce şi – Doamne, fereşte! – să nu scuipe în năvod, căci năvodul n-ar mai prinde niciodată peşte; totodată, urmăreau cu coada ochiului ce se-ntâmplă cu ciorba, ce se pune în ea în acea zi, apoi – schimbând priviri cu înţeles între ei – ridicau degetul mare, văzând ce

nelmă uriaşă este tăiată-n bucăţi de către pescar. După ce scotea de sub aripioara-i fină o bucată mare, proaspătă, zemoasă, pescarul o tăia pe-o buturugă, în cuburi mici pe care le împărţea copiilor în loc de dulciuri, iar aceştia înfulecau peştele crud atât de repede şi cu-atâta poftă, încât buzele lor se-acopereau de untură de peşte.

Cazanul începea să cânte, să sporovăiască, iar ciorba dădea-n foc. Focul se mai potolea, începea să fâsâie, dar îndată izbucnea iar, trosnea, flăcările se ridicau până la fundul rotund al cazanului, se propteau în el formând în juru-i o floare de foc în mijlocul căreia apărea, ca o pată neagră, fonta cazanului. Copiii, cu picioarele lor slăbuţe, unii desculţi, înconjurau focul şi aruncau în el, care o crenguţă, care o surcică, încercând fiecare după puterile lui să contribuie la pregătirea mesei, încălzindu-se pe gratis la focul cel mare al brigăzii.

Prin Boganida au trecut tot felul de oameni, dar niciodată nu s-a-ntâmplat ca cineva să alunge copiii de la foc sau să nu le dea de mâncare. Dimpotrivă, până şi bărbaţii cei mai cruzi, mai înverşunaţi şi mai ursuzi în altă parte sau în alte vremuri, ajunşi în mijlocul celor din Boganida, erau pătrunşi de o bunătate şi de o milă ce-i înălţau în propriii lor ochi. Sigur că membrii brigăzii îşi ascundeau sentimentele, fie c-o glumă grosolană, fie prin mormăituri lipsite de răutate, dar copiii – aceste mici animale sensibile – nu puteau fi păcăliţi, înţelegeau că toate acestea nu se spuneau în serios şi că-n sufletele acestor bărbaţi pătrunsese o rază de lumină. Raza asta pătrunde totdeauna în sufletul omului care face un bine şi care-i mulţumit că mai este încă în stare să-l facă şi că nu-i pierdut pentru familie, pentru casă, pentru viaţa lui de altădată. Pescarii, dându-şi seama că cei mici nu se prea simţeau în largul lor, căci – oricum – erau întreţinuţi, căutau să le dea tot felul de treburi de făcut.

— Ia aduceţi nişte ceapă! Care merge după ceapă! şi copiii alergau cât îi ţineau picioarele spre bărci unde găseau la pupa uneia dintre ele o legătură de ceapă sălbatică înfăşurată într-un impermeabil. Lângă Boganida, ceapa se culegea încă din primăvară, aşa că pescarii o

aduceau din locurile îndepărtate unde pescuiau.

— Cine-i şef peste sare, pe-aici? îşi plimba pescarul de serviciu privirea peste chipurile încremenite de evlavie ale copiilor, cântărindu-i din ochi. Fiecare ar fi dorit să fie şef peste sare sau măcar peste piper, dar nu îndrăznea să se ofere şi se mulţumea să-l mănânce din ochi pe pescar, strigând în sinea sa: „Eu! Eu! Eu!” – Nu, dragi tovarăşi, îndrăzneţi bărbaţi! zicea pescarul desfăcându-şi larg braţele. Sarea, piperul sunt lucruri fine, care pot fi stăpânite doar de-o femeie! Care din noi ar fi-n stare s-o-ntreacă pe Kasianka? Ea e cea pricepută şi la treabă, ea stăpâneşte focul, iar când pune sare, o face ca după cântar: la fix şi după gustul fiecăruia...

După ce dădea coşul cu sare fetiţei cu părul bălai, care nu-şi mai simţea picioarele sub ea, pescarul de serviciu se depărta de cazan, ca şi când ar fi renunţat la orice răspundere, trecând această grea sarcină pe umerii altuia mai priceput în complicata meserie de bucătar şi păstrând pentru el însuşi şi pentru „bărbaţi” o treabă mai din topor, mai simplă: să scoată, împreună cu ceilalţi băieţi, apa din bărci, să răzuiască şi să spele grătarele de solzii şi de mucilagiul peştilor, să spele şorţurile, mănuşile şi îmbrăcămintea de protecţie a pescarilor.

— Nu înaintaţi prea mult, nu vă depărtaţi! O să răciţi! Cine-o să vă lecuiască? zicea cu asprime pescarul de serviciu sau chiar şi brigadierul, scoşi din fire, căutând să-i potolească pe băieţii ce-şi făceau de cap. Da parcă se putea! Cu cât li se spuneau mai multe, cu atât se zbenguiau în apă, se băgau în adânc, fiindcă la mal apa era tulbure din pricina solzilor, a măruntaielor de peşte, a mucilagiilor, a sângelui care îmbâcseau apa şi nisipul de pe plajă.

După ce primea munci de răspundere, Kasianka devenea atât de importantă, încât se răstea şi dădea dispoziţii lângă foc mai abitir decât Kireaga-picior-de-lemn la sortarea peştelui: să se-ntreţină focul, să nu fie lovită peste mână, şi – în general – să nu fie încurcată, să nu se-nvârtă cineva în

jurul ei. Până şi „necombatantul” cel mai mic – un băieţel poreclit Tugunok – era cuprins de iureşul muncii: tăia cu un cuţit foarte ascuţit şi cu multă sârguinţă, pe o vâslă, ceapa, lăsând ca, de atâta efort, să i se prelingă din nas pe buză mucii albi. Sora lui Tugunok, de-o vârstă cu Kasianka, pregătea un ceaun pentru ea, atunci când va fi momentul, să pună în el „maiul” de nelmă cu ceapă şi să nu mai fie nevoită să caute atunci un vas. Dresul ciorbei era un moment foarte important: ficatul de nelmă se scotea cu polonicul, se aşeza în ceaun şi se freca cu ceapă. Lichidul galben, fierbinte, se turna înapoi în cazan şi ciorba bine condimentată, care şi fără asta te dobora cu aroma-i gustoasă, începea să se ridice în cazan ca aluatul unui cozonac dospit, gata să se reverse în orice clipă peste margine, din pricina forţei cu care se umfla.

Pescarul de serviciu aducea într-un coş peştele curăţat, spălat şi tăiat bucăţi, spre cazanul în care apa clocotea cu furie, împrăştiind foile de dafin şi formând la mijloc un vârtej de spumă albă unde se roteau boabe de piper, bucăţele de cărbune, fire cenuşii de funingine şi de ţânţari. Din coş, ieşea coada despicată în două a unei nelme uriaşe cu reflexe ca lumina lunii, tremurau şi trosneau aripioare de cegi la atingerea lor de vărguţele coşului şi se zărea dichisită, roşcată, culoarea unei lostriţe. După ce gusta de sare, cu polonicul, fiertura din cazan şi – mulţumit – îi făcea cu ochiul Kasiankăi, care, plină de încordare, aştepta verdictul stând deoparte» pescarul de serviciu arunca într-un clipocit, peştele în cazan. Cazanul, care cu o clipă mai-nainte clocotea agitat, începea să fie cuprins de toropeală, valurile înspumate încetau să se mai rotească şi să izbească pereţii zgrunţuroşi, vârtejul spumos dispărea, iar deasupra apei vedeai cum apare, ca un cerc, însemnând pe dinăuntru marginile vasului, cocoloaşele de grăsime închegată la fiert, grăsimea aceea, care, oricât ai freca sau ai spăla cazanul vechi de tuci, va rămâne veşnic adunată în porii acestuia.

O vreme, peştele, amestecat grămadă, se odihnea în cazan, abia săltat de la fund, pentru a arunca uneori la

suprafaţă câte un fluturaş de grăsime. La început, pe toată suprafaţa apei se-mprăştiau ochiuri de grăsime ca nişte bănuţi lustruiţi, în timp ce apa de la fundul cazanului prindea să se agite tot mai puternic, tot mai încordat. Câte o bucată de nelmă cu aripioară sau vreuna de grăsime era ridicată şi-ntoarsă de pe o parte pe alta. Ciorba începea să se tulbure, să se-nvârtă ca un nor, să se umfle împinsă de-o putere fierbinte: steluţele de grăsime de mărimea unei monede de cinci copeici sau de o rublă acopereau în întregime ciorba cu un strat de aur topit şi cazanul răspândea un sunet subţire, de parcă picăturile de aur topit ar fi căzut pe fundul lui răsunător din fontă. Prima bucată aruncată-n sus era o coadă de nelmă despicată ca o aripă, apoi o peleadă[14] tremura din aripioare, dar îndată se scufundau, înmuiate. Pentru o clipă, ieşea la suprafaţă, rotunjit ca un arc, un mic somn siberian, cu gura somnoroasă larg deschisă. Mai multe capete de cegă cu nasul ascuţit apăreau, rotindu-se, deasupra şi-ncepea hora peştilor! Bucăţi de peşte, albe, roşietice, galbene, cu sau fără aripioare, se agitau în cazan, se răsturnau, săreau ca nişte dopuri din sticlă şi se lăsau la fund. Doar coada de nelmă, cu o nuanţă mată, rămânea dârză la suprafaţa ciorbei, dar până şi ea se ofilea, se zbir cea.

Focul puternic umfla ciorba, o învârtea, o punea în mişcare gonind-o în rafale, cazanul însuşi şi cârligul de care era atârnat trepidau, de parc-ar fi alergat în galop, zăngănindu-şi fierul, clocotul vioi al ciorbei aţâţa, înveselea şi aduna în jurul cazanului brigada de pescari, ocupată cu felurite treburi mărunte. Pe mal, munca era în toi! Numai câinii stăteau culcaţi mai la o parte. Dacă cineva le arunca vreo privire, dădeau din coadă pocăiţi, ca şi când şi-ar fi cerut iertare: „Ce să facem? Deocamdată n-avem de lucru, dar poftă de mâncare avem!”

Akim, împreună cu alţi băieţi, sorta peştele pe lăzi şi pe tărgi: peşte de calitate, peşte obişnuit, peşte alb, peşte negru. Lucra cu spor, asuda şi – pe neobservate – mai arunca, din când în când vreunui căţel, o ocheană, o

[14] Peleadă – somon norvegian.

plătică, un pui de ştiucă putred, un biban mititel sau un mihalţ strivit de-o cizmă. Câinele ţinea prada cu laba, îşi arăta colţii în dreapta şi-n stânga – „Nu vă băgaţi! E pentru mine!” – şi căutând să-nfulece cât mai tăcut, înghiţea peştele.

Iată însă că, de-a lungul malului, se răspândea mirosul de peşte proaspăt, încă abia simţit, dar deajuns pentru a-ţi lăsa gura apă. După ce Kasianka freca „maiul”, îl arunca în cazan şi ciorba se umfla, se îngrăşa absorbind grăsimea şi gustul amar de ceapă, bucăţile de peşte parcă se-acopereau de chiciură, pupilele din ochii capetelor de peşte dispăreau, iar oamenii erau învăluiţi de-un miros atât de dens de ciorbă grasă, lăsată să mai scadă pe jar potolit, încât copiii începeau să înghită în sec şi nu-şi mai luau privirea de la nelma ce plutea la suprafaţă, umflată ca o minge albă şi semănând cu o viespe uriaşă: asta era o bucată grozav de gustoasă pe care pescarul de serviciu avea s-o-mpartă cu ei, dacă voia. Trăgând aerul în piept, pescarii îşi strigau unul altuia: „Mi-e foame de-mi vine ameţeală!” „Nu mă mai ţin pe picioare din cauza aromei de ciorbă!” „Mişcă, nu mai sta de vorbă; vino mai iute la ciorbă!” îi zorea brigadierul,

— Peştele trebuie răsfiert; carnea, fiartă cu măsură! zicea pescarul de serviciu gustând ciorba din polonic şi făcând cu ochiul copiilor ce şedeau în jurul cazanului, lihniţi de foame: Bravo vouă, băieţi! Pescarul stătea o clipă pe gânduri, de parcă l-ar fi cuprins disperarea, făcea un gest cu mâna, lua din polonic şi arunca bucata rotundă de nelmă în palmele întinse ale celui mai mic truditor – Tugunok.

Tugunok, trăgându-şi dâra albă a mucului înapoi în nas, arunca bucata dintr-o palmă într-alta, sufla în ea cu buzele ţuguiate şi-ncepea s-o ronţăie cu putere, ca pe-o ridiche, în timp ce copiii ceilalţi îl priveau cu invidie, unii chiar cu lacrimi în ochi: dar pescarul de serviciu leşinat şi el de mirosul ademenitor al ciorbei, căutând să-şi păstreze buna dispoziţie, îşi descheia vesta, îşi strecura două degete în gură, făcea să răsune întregul mal de fluieratul său plin de voie bună şi în acelaşi timp glumea cu glas tare, ca să-l

audă toţi:

— Veniţi, voi cei bogaţi! Ciorbă de peşte să halim şi pe bunica s-o pomenim!

— În sfârşit! răspundeau pescarii. La o pasăre flămândă până şi guşa se strâmbă...

Grăbiţi, dând buzna, îndemnându-se unul pe altul, înghiontindu-se, membrii artelului terminau predarea peştelui şi cu toţii laolaltă, mari şi mici, îşi spălau mâinile cu apă şi cu nisip. Copiii stăteau pe marginea plajei ca nişte şoricei cenuşii şi luau apa în palmele înroşite. Seara se lăsa frigul, dar ţânţarii tot atât de mulţi erau, de nu-i lăsau pe copii să răsufle-n voie, să se bălăcească în apă; şi cât ar fi fost de plăcut ca, după ce te speli pe mâini, să-ţi dai cu apă peste obraji, să-ţi scoţi îmbrăcămintea de protecţie şi cămaşa şi să te speli până la brâu chicotind şi ţipând de plăcere! Dar parcă spurcăciunea cu acul lung te lăsa? Ieşind din apă, pescarii coborau carâmbii cizmelor de cauciuc, care, în timpul zilei, se umeziseră pe dinăuntru. Era vremea să-şi scoată cizmele, să-şi mai dezmorţească picioarele, dar pacostea de ţânţar avea să-i înţepe până la sânge.

— Mai repede, fraţilor! zicea pescarul de serviciu. Soarele pe-un brad s-a culcat şi noi încă n-am mâncat!

— Vestea cea mai aleasă este chemarea la masă! glumeau pescarii, obosiţi dar veseli.

— Foamea te-ncovoaie, frigul te despoaie...

Pescarii cărora apucase să le crească părul şi-l pieptănau din mers şi, ajungând la masă, nu se aşezau, ci se prăbuşeau pe bănci, îşi întindeau picioarele şi stăteau un timp nemişcaţi, buimaci, sleiţi de puteri, fără să vorbească, ba chiar şi fără să fumeze.

În acest timp, tinerele forţe care încă nu-şi câştigau plinea, căutau – răspândindu-se pe mal – farfuriile, ceştile şi ceaunele ce le fuseseră date de fraţii mai mari, încadraţi în muncă. Vasele erau vechi, crăpate: lingurile – de diferite forme, de cele mai multe ori făcute chiar de ei – stăteau ascunse în tufişurile de rogoz, pe sub pietre, sub pardoseala biroului de primiri, în spatele buştenilor, fiecare

având ascunzătoarea sa şi ordinea sa la cazan.

Tugunok era primul la rând. Semăna într-adevăr cu un tugun – peştişor care trăieşte în cârduri, gustos, cenuşiu şi de mărimea unui deget. Tugunok strângea într-o mână o coajă de pline muşcată de jur împrejur şi o lingură roasă, de lemn, iar în cealaltă mână o strachină emailată, pătată de ciupituri şi de crăpături, primită de la fratele său, care stătea la masă printre membrii brigăzii, privind cu superioritate la mezin. Un zâmbet lumina faţa fratelui: umbra unor amintiri triste şi, vesele, căci ştia de ce Tugunok ţinea cu atâta mândrie şi atât de demonstrativ coaja de pâine ce semăna cu un con de cedru, pe care n-o mâncase, o păstrase învingând ispita, iar chipul lui mândru parcă spunea: „Am pâinea mea!”

„Pâinea mea” era ajutorul acordat de artei, o cotă de făină ce se dădea la Boganida. Mozgleakova cocea în baracă pâinea pentru membrii brigăzii, iar toţi ceilalţi făceau pâinea acasă, fiecare cum ştia. În familia kasienilor, făina ajungea doar pentru o săptămână, două: turtele de făină fumegau pe plită; în ceaun clocotea sosul cu făină; în tigaie sfârâiau, în untură de peşte, felinele]« şi clătitele; şi dă-i, şi mănâncă! Oricine putea să poftească şi să mănânce! Iar apoi... basta! se strângea cureaua!

Mama kasienilor iar au mai ieşea din casă: avea ea o pricină, toţi ştiau pricina şi-nţelegeau de ce Kasianka muncea cu-atâta râvnă, de ce Akimka trăgea din răsputeri şi de ce kasienii stăteau la coadă. Îşi întorceau privirile de la oameni şi de la pâinea pe care copiii o ţineau ascunsă fie în buzunar, fie sub cămaşă, fie în coş. „Kasienilor, ca şi altor copii ca ei, care-şi mănâncă în parte sau în întregime cota de făină în aşteptarea brigăzii, trebuie să li se dea pâine, ofta brigadierul Dar ce să-i faci? Un om care munceşte are dreptul la pâine, iar unui flămând nu poţi să nu-i dai.”

Tugunok, mai scund decât cazanul brigăzii, îşi ridica amândouă mâinile, întinzând strachina, de parcă s-ar fi rugat unui zeu păgân, Kireaga-picior-de-lemn încercase să se-mpotrivească, zicând că totul ar trebui să fiica la triburile nomade din nord: în primul rând se apropie de mâncare

vânătorul, omul cel mai de seamă al tribului – şi asta îndeosebi atunci când se bea sânge cald, de ren – apoi vin flăcăii, iar după ei vin bătrânii şi muierile: oamenii de prisos. Lui Kireaga-picior-de-lemn i se explicase că acolo nu-i trib sălbăticiei o brigadă, sovietică, printre altele. În statul sovietic, întotdeauna s-a dat întâietate – şi trebuie să li se dea copiilor, deoarece ei sunt viitorul nostru. Kireaga-picior-de-lemn n-a mai zis nimic şi de atunci, cu toate că era mare şef, primea mâncarea după copii, deşi mereu îi zorea, îi certa, scârţâindu-şi nerăbdător curelele de la piciorul de lemn; asta pentru că pescarii, înainte de masă, înainte de ciorbă, dădeau pe gât câte-un pahar de vodcă, iar Kireaga-picior-de-lemn ardea şi scotea fum nu numai pe dinăuntru, dar parcă şi din piciorul de lemn. Oricum, era nevoie să aştepte şi el aştepta zăngănind ceaunul curăţat de Kasianka.

Spunând „Chiar şi musca zburătoare are burtă, frăţioare”, bucătarul de serviciu făcea cu polonicul un viraj scurt în cazan şi arunca în strachina lui Tugunok o halcă de peşte. Mâinile copilului se lăsau sub greutatea străchinii, iar din nas spre buză i se prelingea iarăşi o dâră albă.

— Ţine! Ţine tare! îl încurajau de Tugunok copiii care stăteau, răbdători, la coadă.

— Lasă-l în pace, că ştie el! şoptea încordat un lucrător mai nervos şi rămânea nemişcat, aşteptând ca polonicul să se afunde din nou în cazan, în timp ce bucătarul scotea cel dinţii polonic din ciorbă cu bucăţi de ficat de nelmă, ceapă şi grăsime şi zicea, răsturnând polonicul deasupra străchinii:

— Ai noroc, flăcăule! Ai noroc! Cele mai faine bucăţi au nimerit la tine! Mănâncă peşte, băieţele, şi-o să ai picioare sprintenele! Următorul!

Înăbuşit de mirosul ciorbei şi de bucuria că „bucăţile cele mai faine” au nimerit tocmai la el, făcând eforturi să nu se poticnească, să nu cadă, Tugunok se îndrepta cu paşi mărunţi, stârnind nisipul cu încălţările lui rupte, spre masa brigăzii, în timp ce strachina-i ardea minutele. Dar răbda, nu scăpa acea strachină cu ciorbă pe care toată fiinţa lui

firavă de copil, necălită încă în focul răbdării, o aşteptase fremătând. Băiatul saliva ca o mică fiară sălbatică, nerăbdător să-nfulece hrana, să-nghită ciorba care-i va arde măruntaiele, să muşte din bucata de pâine... Puiului de om începea să i se-ntunece vederea; cerul gurii îi amorţea şi scuipatul lipicios începea să i se prelingă dintre buze: mai repede, mai repede spre masă; dar strachina-i aşa fierbinte că mâinile n-o mai pot ţine! Vai, n-o mai pot ţine! O să-mi scape din mâini! Acum!... Băiatul era cuprins de disperare, lacrimile-i luau vederea, dintr-o clipă-n alta avea să scape strachina din mâini şi-odată cu ea avea să se prăbuşească şi el...

— Ţi-o duc eu!

Kasianka! Pentru asta exista Kasianka în Boganida: pentru a ajuta pe oricine, la timp. Tugunok mergea repede în urma Kasiankăi, făcând paşi mici, împiedicându-se în picioruşele-i strâmbe şi părându-i-se că o imploră în tăcere pe Kasianka:

— Să n-o verşi! Să n-o verşi!

După ce punea strachina cu ciorbă pe masă. Kasianka-l aşeza pe băiat pe-o bancă, îi ştergea nasul cu poala fustei şi-i dădea o aspră poruncă:

— Mănâncă fără grabă! Şi cât o fi ciorba încă fierbinte, să nu te-atingi de pâine şi să mânci apoi doar ciorbă goală...

Tugunok scotea un mârâit care voia să-nsemne c-aşa va face, dar în acelaşi timp muşca din pâine, băga repede lingura-n strachină şi întindea buzele tremurând de încordare, năpădite de picături de transpiraţie în întâmpinarea lingurii, sufla, sufla în ciorbă şi nu mai vedea, nu mai auzea pe nimeni şi nimic. Kasianka-i însoţea şi-i aşeza la masă pe toţi copiii mici, le poruncea serioasă tuturor să nu se grăbească şi să nu mănânce pâinea goală. Întotdeauna, Kasianka întindea peste rând gamela lui Kireaga-picior-de-lemn – o gamelă deformată, adusă de pe front – şi-l aşeza pe marele şef la masă, între copii şi brigadă.

— Să nu bei tot spirtu deodată! îi dădea şi lui aspră poruncă. O să te pileşti iar pe nemâncate. Bea câte puţin:

bea şi mănâncă, bea şi mănâncă...

— Cine-o ave noroc de-aşa nevastă? zicea Kireaga-picior-de-lemn, rotindu-şi privirea pe deasupra comesenilor săi. Vocea lui era plină de dragoste şi de-o neprefăcută uimire. Adevărat plutonier de companie!

— Da, fraţilor! De ce m-oi fi grăbit cu-nsurătoarea? Aş fi peţit-o pe Kasianka ospătăriţa!

— Destul! Nu mai trăncăniţi! Beţi, mâncaţi, că aţi obosit!

Kasianka, uşoară, bălaie, zbura pe mal, de la cazan spre masă şi dinspre masă spre cazan, ca o sfârlează şi doar după ce toată lumea era aşezată şi toţi mâncau, după ce mai arunca o privire grijulie asupra comesenilor, se aşeza şi ea la un capăt de masă, mânca grăbită, dar ordonată, gata în orice clipă să se scoale pentru a mai aduce ceva sau pentru a îndeplini rugămintea cuiva.

Încercând la-nceput să mănânce reţinut, după o vreme atât bărbaţii cât şi copiii înfulecau cu poftă, se auzea zăngănitul lingurilor izbite de străchini, smârcâit de nasuri, căldura mâncării se răspândea în trupul celor mici, care uitau de tot ce se petrece în jur, nu mai vedeau decât strachina din faţa lor şi, deşi lingura nu era mare, reuşeau să prindă cu ea câte două bucăţi şi treaba mergea bine.

Bărbaţii îi încurajau pe cei mici cu tot felul de zicale obişnuite la petreceri: „Fie omul cum o fi, de mâncare nu-l lipsi!” „Fraţilor, haliţi! Ceafa potriviţi!” „De la apă, moara vlagă are, iar omul de la mâncare!” „Mâncă cir pe săturate şi-ai să fii voinic, măi frate!” precum şi altele care, prin alte locuri, nu se rosteau în faţa copiilor, dar care la Boganida se spuneau deschis. Glume obişnuite, de la care pescarii nu se puteau în niciun chip abţine, erau cele care ieşeau din rimarea unor cuvinte deocheate cu cuvântul „ciorbă”.

— Sunt copii pe-aici! dădea din cap a dojană Kasianka, arătându-i cu lingura pe cei mici.

— Şi doamne! făcea brigadierul cu ochiul către pescari, trântind pe masă o burduhănoasă sticlă farmaceutică, plină cu spirt. Măi flăcăi, după cum se spune, fără pâine nu poţi lucra, fără băutură nu poţi juca. Să bem înainte de ciorbă, odată cu ciorba, după ciorbă şi când ne amintim de ea!

La masă se producea o scurtă înviorare, se auzeau râsete înăbuşite, cana de aluminiu trecea de la unul la altul, făcând ocolul mesei şi golindu-se: unii tuşeau scurt, alţii îşi ştergeau gura cu pumnul, alţii muşcau cu zgomot din ceapă, iar unii mai ziceau câte-o snoavă legată tot de băutură – „Ceaiul şi cafeaua nu prea îmi priesc, dar la votculiţă din zori mă gândesc.” Glumele şi discuţiile însă începeau să lâncezească, de parcă nimeni nu mai avea chef de vorbă. Fiecare lucru la timpul său: venise şi vremea cinei.

Brigadierul era ultimul care bea din cană; şedea în capul mesei ca un gospodar, ca un părinte gândind în primul rând la familie şi abia apoi la el însuşi. Kireaga-picior-de-lemn îşi întindea gâtul: spirtul din sticla burduhănoasă se împuţina, scădea văzând cu ochii; dac-avea să se termine până la el? Brigadierul îl necăjea pe marele şef, îi aşeza în faţă un borcan de sticlă de la salata de vinete şi ciocnea borcanul cu cana de aluminiu:

— Sănătate, lunetistule! zicea el şi – desenând în aer un semicerc cu cana – saluta din cap: În sănătatea celor de faţă!

— Poftă bună! răspundeau în cor copiii din Boganida, care, în urma mâncării, se dezmorţiseră şi se-nvioraseră.

Brigadierul bea, mişcându-şi ritmic mărul lui Adam, apoi scuipa pe jos, sufla zgomotos şi – înainte de-a sorbi din ciorbă – o amesteca uşor cu lingura, de parcă i-ar fi adăugat ceva.

Bucătarul, deşi uneori era mai sătul decât un cneaz, ajungea şi el să-i vină rândul să se-aşeze la masă. După ce zicea că-n ziua aceea nelma fusese plină de grăsime, de parc-ar fi fost ţinută la-ngrăşat, şi adăuga: „Păhărele, hai noroc! lunecă-n gâtlej pe loc!”, se-apuca să mănânce.

Discuţiile încetau. Brigada cina. Masa de seară punea capăt grijilor şi reuşitelor din timpul zilei. Masa asta sfântă, binefăcătoare, aducea bucurie tăcută şi sănătate celor care, prin muncă şi sudoare, îşi câştigaseră pâinea cea de toate zilele.

Între timp, câinii – care mâncaseră tot peştele aruncat pe plajă – se strecurau neobservaţi sub masă şi, fie după cizme, fie după miros, îşi regăseau micii stăpâni şi prieteni, pe care-i înştiinţau de prezenţa lor îndesându-şi nasul rece şi umed în genunchii acestora. La Boganida, relaţiile de omenie ce-i uneau pe locuitori cuprindeau şi animalele. Micii comeseni lăsau să cadă sub masă oase, aripioare şi capete de peşte din care supseseră lotul; câinii prindeau bucăţile căzute şi le ronţăiau în taină, în timp ce pescarii se prefăceau că nu observă nicio încălcare a legilor...

Se prevestise că-n izolata Boganida aveau să aibă loc încăierări şi ucideri fără număr. Cum ar fi putut convieţui un om simplu din nord cu cei care dintotdeauna erau înfieraţi cu groaznicul cuvânt de „vagabond” sau chiar „puşcăriaş”. Kireaga-picior-de-lemn, înainte de a se fi încumetat să ia masa împreună cu brigada, îi poreclise cu un cuvânt de spaimă: „element”. Dar simplitatea nordicilor sau, poate, copiii lor liberi şi-ncrezători faţă de tot ce vieţuieşte, au infirmat sinistrele prevestiri. Oamenilor le plăcea să lucreze în Boganida şi dacă vreo lichea reuşea să se oploşească în brigadă cu gândul de a tâlhări fără ruşine, de a-i molipsi pe ceilalţi de trândăvie, de jocul de cărţi sau de a-i îmbia la furtişaguri, era bătut crunt – aşa cum fusese individul ce se ocupase de probleme „culturale” – şi acesta fie că se adapta la felul de viaţă din Boganida, fie că îşi lua tălpăşiţa

— Cum e ciorba, oameni buni? era întrebarea pe care o punea cu regularitate fiecare bucătar de serviciu. Şi la această întrebare, primul care trebuia să răspundă era cel din capul mesei – brigadierul. Roşu la faţă din pricina mâncării şi-a băuturii, cu cămaşa larg deschisă la pieptul unde, printre firele de păr încâlcit, se strecuraseră câţiva ţânţari, proclama mărinimos:

— Nu degeaba se zice că un bucătar bun face cât un doctor!

— Burta-i ca muntele: cu cât mergi mai departe, cu-atâta-i mai greu! intrau în vorbă membrii artelului. Cei mici, obosiţi de mâncare, îl lăudau şi ei pe bucătar, fiecare în parte, mişcându-şi cu greu limba:

— Foarte bună!

Bărbaţii îşi aprindeau ţigările. Deasupra mesei se ridica, un fum atât de compact, încât ţânţarii se lăsau la pământ şi se ascundeau sub masă, unde-i atacau pe câini. Tugunok şi ceilalţi prichindei începeau să moţate cu nasul în strachină. Sub masă, o căţea laika sprintenă lingea îndatoritoare o lingură scăpată dintr-o mână istovită, crezând c-a fost aruncată special ca s-o lângă. Laika a mai lins de vreo două ori şi mâna tovarăşului său, nu cu vreun interes, ci ca mulţumire. Bărbaţii glumeau pe seama celor mici, fiecare cum se pricepea.

Kasianka-i strângea laolaltă pe năpârstoci şi-i ducea la casele lor; pe unii-i zorea, pe alţii-i târa după ea, căci dac-ar fi adormit pe mal, n-ar mai fi putut să-i care în braţe: erau grei după ce-şi burduşeau burţile cu ciorbă, şi să-i laşi afară, pradă ţânţarilor, nu se putea,

Akimka nu se lăsa toropit de somn: strângea vesela de pe masă, lingurile în căldări, străchinile, ceaunele şi ceştile grămadă, apoi adăugând apă fierbinte din cazan, ducea căldarea în barcă. După ce amesteca apa fierbinte cu cea rece în căldare, spăla vasele fără grabă, le clătea în râu, închidea ochii şi râgâia sătul. Între timp, bucătarul de serviciu desprindea cazanul din cârlig şi-l aşeza deoparte. Pe fundul cazanului mai rămâneau câteva polonice de ciorbă cu peşte răsfiert, de care erau lipite multe boabe de piper negru. Kasianka vărsa resturile de ciorbă în încăpătoarea gamelă de aramă a lui Kireaga-picior-de-lemn, aşeza vasul pe cărbunii încă aprinşi şi se grăbea să-şi ajute fratele la spălatul vaselor. Freca cu nisip interiorul cazanului acoperit cu grăsime, cu ajutorul unui ghemotoc din rogoz aspru şi cu rădăcini de lozie, apoi, suflând ţânţarii şi cele câteva firişoare de păr ce-i cădeau pe faţă, fredona încetişor: „Îţi trimit, puicuţo, salutări…”

„De unde atâta putere, atâta energie la copila asta firavă?” se mira Akim, luptând din greu cu somnul ce-l învăluia ca un strat de vată. Toţi băieţii şi toate fetele de-o vârstă cu ea dormeau respirând din greu în căsuţele lor afumate, în timp ce ea încă se agita, tot mai găsea ceva de

făcut şi cânta pe deasupra – e drept, cu voce subţirică, fără putere, dar cânta. Fără să scoată o vorbă, Akimka lua din mâinile fetei ghemotoacele de lozie şi-o silea să coboare din barcă. Ascultătoare, Kasianka o pornea încetişor la deal, iar după ea, cu coada şi urechile lăsate, se târau, somnoroşi, câinii; trudiseră şi ei destul: strânseseră oasele şi fărâmiturile de lângă masă, îşi smulseseră unul altuia bucata, şi se luptaseră cu pescăruşii – păsări lacome, abile şi hrăpăreţe.

După ce beau ceai tare, înviorător, membrii artelului întindeau năvodul, plasele, îşi terminau treburile obişnuite şi se duceau în baracă: acolo, la acea oră, soba rusească era încinsă pentru uscarea hainelor, iar Afimia Mozgleakova, radiotelegrafista, cea care se mai îndeletnicea şi cu descântatul şi era ca o mapă pentru toată lumea, după ce raporta la „centru” despre peştele prins, despre efectivul de personal şi despre obiectele de inventar, le dădea voie bărbaţilor să poposească puţin în cămăruţa ei, să fumeze o ţigară, să asculte noutăţile sau muzică, să mai schimbe o vorbă, două, după care plecau la culcare: a doua zi îi aştepta iar munca lor grea, pe apă.

Ziua de mâine avea să se nască în curând din cea de azi. În ochiul tulbure de geam al barăcii, asaltat de ţânţari, urma să scânteieze prima rază a soarelui, răzbind prin ceaţa ce-nvăluia tundra. Oamenii aveau să se răspândească, să dreagă plasele, să călăfătuiască bărcile, să facă baie, dar asta doar când o vremui, cum ziceau băştinaşii de vremea rea, când nu se putea naviga pe râu. Pe timp frumos, munca-i în toi pe râu! Ca şi-n munca ţăranului, zilele de vară dau hrana pe-un an întreg.

Kireaga-picior-de-lemn mai stătea o vreme în biroul lui, lovind cu piciorul în duşumea şi trăgând din pipă încins de alcool, se lăuda în faţa lucrătoarelor ce coborau din sat, pe răcoare, ca să taie şi să săreze peştele în orele când ţânţarii se mai răreau:

— Dac-aş mai fi lichidat încă vreo şapte fascişti, m-ar fi făcut erou! Ce mi-o fi venit s-o iau pe altă cale?...

— Se vede c-ai fost beat!? îl întărâtau femeile.

— Beat? Ce grăieşti? Îţi dai sama? Lunetistul din linia de foc trebuia să fie proaspăt ca un castravete! Când vine de pe linia de foc, atunci... voia: bea şi hodineşte!

— Ei, vezi! Te grăbeai!...

— Unde?

— Să-nfuleci un castravecior!

— Ei! Discut cu voi de parc-aş discuta cu prizonierii! Pentru ce şi pentru că! exclama scos din fire Kireaga-picior-de-lemn şi le poruncea cu asprime: – Aveţi grijă, să fie toate alea curate ca la spital!

— Pleacă odată! Pleacă! Halal nacialnic! În loc de buştean, e ceainic! râdeau femeile.

Kireaga-picior-de-lemn bombănea:

— Ce oameni! Ce oameni! şi, schiopătând, îşi sălta trupul pe deal – aşa i se zicea în Boganida, ca şi-n alte părţi, malului în formă de trepte, învăluit de-un aer îngheţat. Pe deal, Kireaga rămânea nemişcat şi trist, privind în zare, amintindu-şi de război, de prietenii de pe front. Aburul înăbuşitor ce se ridica din pământul îngheţat, devenind tot mai des şi mai întunecat pe măsură ce înainta în tundră, acoperea întinderi, vegetaţia scundă şi pestriţă contopindu-se cu ceaţa ce-nvăluia lacurile şi râurile. Aburul învăluia, ca o perdea deasă, şi făptura strâmbă şi nemişcată, adunată toată spre umărul drept, a fostului lunetist cu o medalie agăţată de vestă...

Akim scotea apa din barcazul cu năvoade, răzuia solzii, măruntaiele de peşte, aşeza lăzile din barcă la loc, ducea vâslele la serviciul de pescuit, îndrepta, bătând cu toporul, furcile pentru vâsle şi aştepta ca pescarul de serviciu să se ducă la culcare. Acesta nu zăbovea mult. Scărpinându-se şi căscând, întreba:

— Am strâns totul?

— Totul!

— Atunci pot pleca?

— Poftim, pleacă, omule!

După ce-l urmărea cu privirea pe pescarul care se depărta spre căsuţele din Boganida ce pluteau ca nişte năluci prin ceaţa alburie, Akimka răsufla uşurat, lua coşul

cu sare în care se afla o bucată de pâine şi de peşte puse deoparte de el şi de Kasianka, lua de toarta ceaunelul vechi cu ciorbă de peşte caldă încă şi, strecurându-se ca o umbră pe lângă serviciul de pescuit unde lucrătoarele tăiau peştele şi glumeau, se grăbea spre căsuţa cu un perete crăpat sprijinit cu stâlpi pe dinafară.

Auzind scârţâitul timid al uşii, mama se ridica de pe laviţă, ca o umbră tăcută, – veşnic tăcută – şi, ca şi cum îi era teamă că n-ar fi fost el, îl urmărea încordata pe Akimka. Acesta aşeza ceaunelul pe sobă, aprindea în cuptorul nevopsit surcelele strânse din timp de pe mal, urmărind înteţirea focului. Coşul cu peşte şi coaja de pâine le punea în spatele său, în bezna din căsuţă, fără să se uite-ntr-acolo şi de fiecare dată, se speria de mâinile reci care căutau mâncarea.

— Nu te simţi bine?

— Ba da-a. N-am nimic! răspundea mama, căutând să dea glasului său o notă de nepăsare şi se apuca să aleagă peştele din coş. În timp ce mânca, plescăind ca un copil, lingându-şi degetele şi sugând oasele de peşte, mama îi spunea cu gingăşie: – Eşti bun, Iakimka! Eşti un fiu adevărat, Iakimka! Deie-si Domnul sănătate! Deie-si Domnul... şi aceste cuvinte stângace, linguşitoare, care umileau un om matur, îl întorceau pe dos pe Akim,

Copleşit de umilinţa mamei, fără s-o privească, scuipa în foc cu un aer de aspră superioritate bărbătească, îi poruncea să nu mai bată câmpii şi să mănânce tot ce i se dă. Mama, supusă şi vinovată, tăcea şi dădea din cap, de pare-ar fi vrut să spună: „Bine, tac, numai nu te supăra, bunule”. Akim, care nu era aspru din fire, găsea îndată o ieşire din această situaţie, amintindu-şi de zicala brigadierului pe care-l iubea din tot sufletul: „Acasă mâncă ce-ţi place, la străini ce ţi se dă!” şi o-ncuraja aproape-n şoaptă:

— Mănâncă, mănâncă! Trebuie să hrăneşti copilul. Copilul nu ştie nimic; dă-i să mănânse si gata.

Mama sorbea cu smerenie ciorba încălzită-n ceaunel, muşcând câte puţin din pâine şi ofta ca o căprioară,

„Nimeni nu ştie cu se sărmanul se-mbie”, surâdea acru Akim, iar mama, temându-se să nu mai spună ceva ne-lalocul lui, îi întindea, tăcută, ceaunelul şi atingându-i mâna cu degetele sale nervoase şi umile, îi dădea să-nţeleagă că, iată, i s-au încălzit mâinile şi s-a-ncălzit toată.

— Mulsumesc, copile! zicea ea cu o voce tot mai slabă şi, urmărind peretele cu mâna, se culca în fundul încăperii într-un culcuş făcut din piei vechi de reni şi de câini. Scoţând dintr-un morman de zdrenţe un copilaş aproape sufocat ce chiţăia, mama scotea mai întâi din nările şi din gura pruncului firele de păr de la pieile putrede şi îi băga ţâţa nedezvoltată în gura flămândă, deschisă orbeşte. Tresărind la-nceput din pricina gingiilor care strângeau cu lăcomia puiului de fiară, în aşteptarea durerii, mama, care mai întâi se-ncordase, simţind cerul gurii vălurit şi fierbinte al pruncului, îşi aduna seva din toate ramurile şi rădăcinile trupului, făcea să curgă prin ele picurii laptelui dătător de viaţă, şi prin mugurul deschis al sfârcului acesta se scurgea în rămurica aceea atât de mlădioasă şi de vie, ruptă din trupul ei.

La fel îşi începuseră existenţa şi Akimka, şi Kasianka: la fel de lacom şi de orbeşte căutaseră sânul, iar acum, Akimka stătea lângă sobă ca un stăpân. Kasianka se lipea de maică-sa şi o încălzea cu şoldul: copiii sunt doar oameni vii. Sufletul şi trupul mamei erau cuprinse de linişte şi de-o fericire molcomă; ar fi vrut să mai spună o dată „mulţumesc” băiatului celui mare şi tuturor celor pe care-i cunoştea, s-o mângâie pe Kasianka, să ajungă cu mâna la obrajii catifelaţi şi răcoroşi ai tuturor copiilor, să-i apere de ţânţari, dar începea să amorţească, de parcă plutea pe-o barcă legănată de valuri şi – încă slăbită după naştere – cădea în somn uşor de mamă şi se pierdea în adâncimile căsuţei îmbibate cu mirosuri.

Akimka simţea şi ghicea totul; simţind şi înţelegând, o ierta pe maică-sa cu mărinimie. Cineva trebuia s-o ierte şi pe ea, cea lipsită de viclenie, cea care nu ştia să privească mai departe şi care nu fusese învăţată să gândească. Aşteptând ca mama să se lase pe marginea patului, să

scoată un oftat şi mâna care ţinea sânul la gura pruncului să cadă, Akim se apropia în vârful picioarelor, o-nvelea, îi aşeza cu grijă mâna pe şoldul pruncului, alunga de pe obrazul Kasiankăi un ţânţar ghiftuit şi se gândea, privind la cei ce dormeau, dacă n-ar trebui să afume puţin. Dar în casă era un prunc, se putea sufoca şi apoi simţea că-l lasă şi pe el puterile şi oboseala îl dobora.

Întunericul din casă, răguşit, plin de sforăituri, de hârşâitul unghiilor, îl ademenea ca un rai cald şi somnoros. Stând în mijlocul casei, începea să se desprindă de el însuşi şi de tot ce era în jurul său; şi totuşi, învingându-şi somnul, izbutea să treacă pragul, zgribulit de umezeală, strângea surcele şi bucăţi de lemn lăsate de ape pe mal, scotea putregaiul din miezul buştenilor, îl punea pe-o sită de tutun şi după ce-l cernea cu sita aceea, îl vărsa în borcanul de lângă palul mamei ca să-] pudreze pe copil, căci altfel, pielea lui s-ar fi opărit din pricina pieilor năpârlite de câine. Ar mai fi trebuit să rupă muşchi, să-l usuce şi să-l îndese în patul, mamei, dar la treaba asta se pricepea deja şi Kasianka cea îndemânatică. Multe, vai! cât de multe îi trebuie omului ca să poată trăi şi supravieţui în lume!

După ce alunga ţânţarii cu mătura şi-i îngrămădea pe copiii mici spre perete, Akim se culca pe marginea laviţei pentru ca nu cumva aceştia să cadă şi – îndată ce aşeza obrazul pe pernă – adormea buştean. Dar dup-o oră, două, o putere pe care nu şi-o putea explica şi, pe care mulţi copii n-o cunoşteau, îl făcea să se trezească, să ridice capul lipit de pat şi să asculte.

Familia dormea. Dormeau fraţii şi surorile. Dormea mama. Omuleţul cel nou dormea şi el. Ca întotdeauna, cu o săptămână înainte, mama plecase pe furiş spre baraca brigăzii, la Mozgleakova, născuse cu bine acolo şi se-ntorsese acasă cu un aer vinovat şi c-o bocceluţă „Ce să-i faci? Iar a venit pe lume un copil viu... Apoi. lasă-l să trăiască!” se linişti Akim c-o scânteiere de gând ce pâlpâi o clipă şi se stinse în somn sau – poate – aievea şi, privind parcă brigada şi şirul de copii înghesuiţi la masa lungă de scânduri, reuşi să zâmbească. „O să crească şi el pe lângă

cazanul artelului!”

Şi până dimineaţa, târziu, când se trezea după un somn lung, zâmbetul acela rămânea pe chipul băiatului...

Totul s-a terminat într-o zi şi dintr-o dată.

Construcţia şoselei ce urma să traverseze întreaga regiune de dincolo de Cercul Polar, a fost oprită

Şi Boganida s-a golit de oameni.

Mama a plecat la colhozul de pescuit din Plahino, a semnat un „docoment”, a primit plase de pescuit, salopetă şi a obţinut un avans. A adus bomboane, turtă dulce, halva, mărgele şi dantele frumoase, clopoţei pe elastic, un cordon cu cataramă de aramă pentru Kasianka şi un ceas rotund pentru ea însăşi, pe care, însă copiii l-au pierdut îndată, dându-i drumul într-o crăpătură a duşumelei. În afară de clopoţei, omuleţului celui mic îi aduse o drăcie foarte interesantă: ciorapi, pantaloni şi cămaşă – totul la un loc. Pe unde urma ă se scoată tot ce-avea să facă micuţul înăuntru, nu se ştia. Încălţăminte, îmbrăcăminte, plăpumi, albituri, toate acestea a promis mama că vor fi cumpărate altă dată, mai târziu.

Şi a început munca de pescar. Din afară, pare simplă, uşoară şi veselă. Akim a plutit cu maică-sa vreme de două toamne, adică a pescuit cu plasa coregoni mari, coregoni de toamnă, omuli, scrumbii, nisetri siberieni şi peleade, Şi vara se poate pescui, deşi în locuri ferite ciupesc ţânţarii, dar vara este lumină, trebuie pescuit cu năvoade fixe şi carmace; începând din august, când nopţile devin întunecoase, se poate ieşi pe râu.

La început, Akim a fost fericit că-i liber şi că-şi câştigă singur pâinea sa şi a familiei, ajutându-şi mama. În primul an, luna august a fost frumoasă: încă mai era cald, zilele erau lungi, nopţile – scurte. Au reuşit să pescuiască în două locuri şi nu s-au simţit istoviţi. Mama şedea cu cârma la pupa, fuma şi scuipa peste bord. „Of, of, of! zmeura mea... Ce frumoasă-i călina...” Cântecul acela îl învăţase mama de la Kasianka. Akimka se supăra când ele îl cântau pe cel cu „puicuţo”, zicând că-i un cântec urât, de borfaşi, pentru

care Kasianka putea fi dată afară din şcoală. Şi pentru ca să-i facă pe plac băiatului mai mare, învăţaseră cântecul despre călină.

O lună mai târziu Kasianka trebuia să plece la o şcoală cu internat. De la magazinul de pe vapor, au fost cumpărate două rochii, ghete şi un costum de schi bărbătesc cam mare, dar Kasianka avea să mai crească şi atunci urmă să-i vină numai bine. Akim avea să meargă ta scoală după terminarea sezonului de pescuit, dar deocamdată trebuia să muncească pentru a-şi întreţine familia. Copiii cei mici făceau foc în sobă, îşi aşteptau fratele şi mama şi se duceau cu toţii la mal, să-i întâmpine aşa cum întâmpinau, cu puţină vreme înainte, brigada de pescari. Ce se-ntâmplase? Unde plecaseră cu toţii? În Boganida nu mai rămăseseră decât câteva suflete, toţi ceilalţi copii plecaseră cu taţii şi cu mamele lor, doar kasienii nu aveau unde pleca. Se oprise construcţia şoselei: la dracu cu ea! Atâta amar de vreme nu fusese şosea dincolo de Cercul Polar, că putea să nu fie nici în continuare. Dar de ce părăsiseră pescuitul? Doar peştele nu este şosea, el este de trebuinţă tuturor şi totdeauna.

A venit şi primul îngheţ; nu s-a lăsat prea mult aşteptat: a năucit gâzele cu un strat de brumă, a tocat firele mărunte de iarbă; toate plantele cu frunzele subţiri ca beţele şi cu seminţe pufoase au ieşit la lumină împrăştiind puf pe jos, frunzele tufişurilor s-au luminat, s-a-nroşit merişorul din tundră, s-au scuturat ultimele boabe de porumbe şi de afine, s-au muiat murele târzii; tufişurile de coacăze arctice au lăsat să le cadă printre bulgării de pământ ultimele boabe mici, frunzele de răchită s-au răsucit şi mai tare, formând pâlnii. Pe lacuri, pe plajă şi pe insule, tufişurile de lozie s-au acoperit cu bobiţe de culoarea muştarului, pe deasupra râului se roteau cârduri de păsări gonite din desişurile încâlcite ale mlaştinilor şi ale ochiurilor de gheaţă ce se închegau în timpul nopţii şi pe care ziua le spărgeau soarele şi vântul. Soarele, alb, ca lustruit, din pricina ceţurilor de vară, se holba strâmb, din înălţimi, la frumuseţea rară, dar trecătoare a tundrei. Astrul, luminos ca

un caras rotund, plutind în iaz, neprins încă în năvodul ud şi lipicios, mai încălzea – e drept că doar la amiază, dar tot încălzea – cu ultimele sale picături de căldură. Dar la asfinţit, când soarele-şi încheia roata zilei, era cuprins de-o moleşeală lină şi – cu fiecare zi – se afunda mai adânc în mâlul îndepărtatelor mlaştini. Părea că puful de pasăre, răvăşit de nu se ştie cine, îl învăluia tot mai mult; şi-n moliciunea pufului; el se desfăta îndelung, în fiece dimineaţă, când răsărea aproape de deasupra capetelor, somnoros şi leneş...

După ce aruncau crucea şi desfăşurau plasa, pescarii se aşezau la locurile lor: mama la pupă, Akim la vâsle. Seara, se mai putea încă pluti în cămaşă şi-n haină; noaptea trebuia pusă şi-o vestă, iar spre dimineaţă eră nevoie şi de impermeabil. Lovind uşor din vâsle, Akim urma linia însemnată de flotoare a plasei, menţinând-o pieziş faţă de curentul slab al apei, şi îşi închipuia cum, în adâncul valurilor uşor tulburate de ceaţa primelor nopţi, au ieşit să ciugulească pe nisipuri bancuri de somoni siberieni, coregoni mari, peleade, nisetri siberieni, ca nişte păsări pe poienile cu boabe. Peştii îşi strecurau în nisip capetele netede şi ascuţite, alegând mormoloci, larve, gândaci de apă, precum şi ţânţari căzuţi la fund, păduchi de frunze, fluturi acoperiţi de puf – duşmanii fructelor – şi tot felul de alte gângănii aruncate în apă de vânt şi de frig. Înainte de perioada de hibernare, peştele se acoperea de grăsime. Dacă un purice, un vierme sau altă gânganie nu voia să fie mâncată, trebuia să se-ngroape-n nisip, în stratul subţire de mii. Peştii scormoneau în afund – unii cu aripioarele, alţii cu coada – alţii săpau în nisip cu buza de jos, ca o lopată; apa tulbure şi nisipul ieşeau prin branhii înapoi în râu. În schimb o gâză sau un vierme nu puteau trece prin branhiile în formă de armonică. Deci, ajungeau drept în gura sensibilă şi nesătulă a peştelui. Gâza nu se dădea însă bătută, nu se-mpăca cu soarta; când începea digestia, ea încă mai mişca. Înghesuită-n burta peştelui, dar sucul secretat înmuia şi absorbea într-o clipă nu numai o gâză cu burta moale, dar chiar şi-un os, o scoică, o pietricică: pe scurt, burta peştelui

prepara hrana precum cazanul brigăzii din Boganida. Dar afurisiţii de kasieni, de supărare, spărseseră cazanul cu pietre.

Ce să mai vorbim! Nu mai era nici cazan, nici brigadă: venea toamna, apoi sosea şi iarna, care acolo era harnică – nu se oprea din drum – iar după ce năvălea... ţin-te bine! Dura jumătate de an, uneori şi mai mult. Apoi venea primăvara care nu era deloc frumoasă, în schimb era flămândă.

Căutând s-alunge gândurile negre. Akim încerca să se gândească nu la ceea ce se petrecea deasupra, pe lume, ci la ce se-ntâmpla în apă, sub barcă. Acolo, jos, în urma peştilor mari care arau fundul râului ca pe un ogor – Akim văzuse la cinema cum arată un ogor! – veneau cârduri de tuguni, crăpceni, scrumbii şi huliganii apelor – ghigorţii, despre care brigadierul spunea cu atâta haz şi cu atâta dreptate: „Dacă mănânci ciorbă de ghigorţ de-o copeică, scuipi pâine de-o rublă!” Peştii mici culegeau tot ce plutea în urma bancurilor de peşti mari şi grei. Unii ghigorii, obraznici, se strecurau printre nisetri siberieni, sau somoni şi furau câte-o gânganie sau vreun ţipar din gura buzată a unui peşte mare care-i arunca îndrăzneţului o privire ce părea să spună: „vezi că răbdarea mea are şi ea margini şi te pocnesc cu coada!” Şi se-ntâmpla ca peştele mare şi gras să se-nfurie, să clatine din cap, să lovească din coadă şi atunci valuri de peşti mici, încreţind oglinda apei, se repezeau care-ncotro, se revărsau pe maluri, pe bancuri de nisip, unde hap! hap! îi înhăţau pescăruşii. Cu păsările astea nu era de glumit: ele stăteau la pândă zi şi noapte şi erau veşnic flămânde, stomacul lor fiind ca un ciur: orice mâncare trece fără-ntârziere, aşa că o gânganie vie care nimereşte, ca un pai alb, în gâtul ţipător al acestei păsări, cade îndată de sub coada ei, ca o picătură de var. Pescăruşul îşi curăţă penele cu ciocul său lucitor şi se dichiseşte. E o pasăre certăreaţă, neliniştită şi lacomă, dar atunci, după ce pleca, rămânea un gol pe râu, ca în Boganida. Pescăruşul se curăţa, se ridica pe labele lui trandafirii, zvâcnea, îşi lua zborul, înşfăca din apă un peşte

care fie că era bolnav, fie că era rănit, de plutea la suprafaţă. Pescăruşul este o pasăre sanitară: curăţă râul, întăreşte neamul, peştilor mâncând vieţuitoarele slabe şi contagioase, înghite pe maluri mormolocii şi face cu ei instrucţie învăţându-i să fie prudenţi.

Akim îşi depăna gândurile în timp ce năvodul luneca pe fundul nisipos şi curat al râului. Apoi, deodată, rândurile de flotoare de la mijlocul năvodului se mişcau, se agitau, se afundau: se prindea un peşte mare, poate un nisetru, poate o lostriţă sau poate chiar o nelmă. Venea la mal o nelmă, venea un nisetru sau hoaţa de lostriţă care se băga-n gloata bancurilor de peşti, îi îmbrâncea, le lua de sub nas mâncarea şi pe deasupra căuta să-nhaţe vreun peşte mai zăpăcit, pe măsura gâtlejului său şi habar n-avea că. În timp ce-şi pregătea atacul ca un cartofor la club, pe fundul râului – zăngănindu-şi discret plumbii – se apropia târâş năvodul, iar plasa ce tremura ca un nor îi atingea cu păienjenişul firelor sale botul obraznic. Nepricepând cine a-ndrăznit s-o tulbure în timp ce se-ndopa şi se distra, hoaţa îşi scutura botul şi – simţind pe capacele branhiilor, ochiurile plasei – intra în panică. Răpitorului îi place să-nhaţe pe alţii, dar nu-i convine să fie-nhăţat! Peştele încerca s-o şteargă şi se smulgea cu toată puterea lui nătângă. Deşi era puternic şi dibaci, n-avea încotro s-o mai ia, avea să fie împins înainte, deci mai departe, în plasă. Avea să-ncerce să rupă, să sfâşie lucrul acela nesuferit, înăbuşitor; avea să se zbată, să se agite şi – deodată – urma să se lase moale, rămânând agăţat în plasă şi trăgând în jos coarda năvodului şi plutele.

Peştele din bancuri era liniştit, nu se pripea, se dădea înapoi din faţa năvodului, fără a-nceta să mănânce, nu-i plăcea să părăsească malurile pline cu hrană, îi era lene să se mişte, căci se-ngrăşase. Coarda de jos a năvodului intra pe sub bancul de peşti şi-i prindea ca pe nişte legume-ntr-un sac.

„Asta este! N-aveai decât să nu fii căscat! Întotdeauna unul îl prinde şi-l mănâncă pe celălalt!...” Locurile de pescuit din Boganida se-ntindeau pe-o distantă de patru

verste. Când pluteai prin aceste locuri cu năvodul, dus de-un curent liniştit, abia simţit, multe îţi puteau trece prin cap, iar prin acele locuri nu existau bărci, n-aveai cu cine schimba o vorbă. În Boganida rămăsese Afimia Mozgleakova, care păzea lucrurile: saltelele, păturile, plăpumile, năvoadele şi tot felul de obiecte de inventar. Mai rămăsese şi Kireaga-picior-de-lemn. Se zvonea că, în curând, aveau să plece şi ei la Ciuş. Cooperativa pescarilor din Ciuş urma să recepţioneze inventarul, cu proces-verbal, şi avea să-i angajeze pe Afimia şi pe Kiriuha. Ce să mai facă ei, kasienii, în Boganida? îl apuca disperarea pe Akim. Mama încă nu se-nvăţase să gândească. Îşi bălăbănea piciorul trecut peste bord, trăgea din ţigară. Îşi mijea ochii cu o expresie de fericire şi cânta întruna acelaşi cântec despre zmeură şi despre călină.

La-nceputul lui septembrie, în tundră are loc – pentru foarte puţin timp – o explozie de culori, frunzele mărunte-şi uscate ale mestecenilor pitici, ale tufelor de porumbe şi de lozie împrumutând luciri de metal topit. Mlaştinile aveau să se-acopere c-o pânză pestriţă, iar răchitele să-şi păstreze frunzele lunguieţe şi ţepene până când urma să se lase gerul puternic, după care tundra avea să se-ntunece, să se moaie şi totul să devină dintr-o dată pustiu. Peste tot urmau s-apară câmpuri pleşuve, bulgări cenuşii, tufişuri uscate, zdrenţe de muşchi, păienjenişul ierbii putrede şi doar pădurile de pini albi aveau să se coloreze mai tare şi mai viu din flăcările roşii ale merişorului ce avea să se stingă doar sub zăpadă.

Presimţind apropierea iernii, sărmanul pământ nordic îşi serba ultima sărbătoare a anului, rămânând înmărmurit timp de o săptămână sau două de propria sa frumuseţe. Apoi, ca pentru a o încerca, tundra avea să fie străbătută de-un vânt uşor, care urma să smulgă dintr-un uriaş foc o scânteie, s-o rotească-n aer şi s-o stingă. Vântul avea să prindă putere, torentul de scântei să se-ngroaşe, frunzele mici şi lucitoare să cadă în rotocoale pe-ntinderile pământului: şi, în acest zbor, în aceste vârtejuri, aveau să se stingă frunzele nordice. Pe pământ, frunzele încă

neofilite se răceau dintr-o dată, se lipeau de muşchi şi tundra arăta ca un pământ roşietic arat doar la suprafaţă. Dar pământul mai respira, abia simţit, totuşi respira în străfundurile sale încălzite-n cursul veni şi – timp de câteva zile – deasupra râului, a tundrei, deasupra întinderilor de necuprins, se rotea mireasma sfârşitului de vară, mirosul ameţitor al boabelor putrede de porumbe şi de ciuma-apelor, se prelingea amăreala sălciilor desfrunzite, în timp ce iarba rară – iarba nordului ce nu cunoaşte rouă – foşnea din tulpiniţele sale anemice, ofilite din rădăcină.

În depărtare, de unde malurile Eniseiului stau atârnate deasupra beznei, amurgul se revărsa din ce în ce mai dens. De-acolo, din nord, din regiunile de miazănoapte, se apropia plutind noaptea cea lungă, ca o apăsare grea, tot mai grea, de oţel. Privind la cele două maluri încă neunite, dar apropiate simţitor şi care se oglindiseră întreaga vară în cerul luminos ca două lungi canale verzi, Akim simţea cum o perdea grea, încă depărtată, dar care se lăsa tot mai jos, îl cuprindea pe el, pe mama sa, barca, năvodul cu cruce, cu tot ce era în jurul lor. Pescăruşii gemeau, cufundării plângeau, păsările se-ngrămădeau, zburau dintr-un loc în altul, fie împrăştiindu-se, fie adunându-se, de parc-ar fi fost purtate de-o suflare de vânt. Păsările cuprinse de frământare răspândeau în jurul lor aceeaşi atmosferă de nelinişte. Curând, frigul avea să gonească spre sud cârduri întregi de păsări, departe, tot mai departe de cuiburile natale. Lângă aceste cârduri, încă mai stăteau pe nisip, ridicând capul ca nişte sentinele, gâştele; iar lebedele, pipăind mâlul în căutarea hranei, păcăneau din lopăţelele moi ale ciocurilor. Pe istmuri, fugacii pitici, cu picioarele lor lungi, mereu veseli şi agitaţi, alergau după câte ceva, de parc-ar fi fost beţi. În tufişuri, găinuşele cotcodăceau speriate; deşi nu trebuiau să zboare nicăieri, erau totuşi neliniştite. Tot mai multe musculiţe şi fluturaşi cădeau în vârtejul apelor. Spuma se-nvolbura în golfurile râului şi-n ochiurile de apă de după insule, cu aluatul ei străpuns şi frământat pe dedesubt, în adânc, de către peşti: începuseră să sosească scrumbiile de Turuhansk şi somnii care puteau

fi văzuţi tot mai rar în Enisei. Coregonii se adunau grămadă pe malurile bogate în hrană, iar nisetrii siberieni se strângeau mai aproape de bulboane. În perioada aceea, se putea şi trebuia stat pe râu, zi şi noapte, fără întrerupere. Dar Akim şi mama sa-nu erau la serviciu, în birou, nu lucrau în uzină, la strung; şi mare pagubă că nu vor putea pescui şi-n alt loc pentru a mai putea aduna încă trei-patru chintale de peşte, că doar nu-l puteau lua pe tot!

Fiul şi mama se-nţelegeau din priviri. Mama manevra cu vâsla şi-ntorcea barca în timp ce Akim o îndrepta spre mal. „Vai, Samara, puiule! Ce nelinişte, mă-neacă! Linişteşte-mă...” cânta mama, alegând peştele pentru ciorbă; şi cât de plăcut suna cântecul ei!

După ce se-nfruptau din ciorbă şi beau ceai, pescarii se odihneau, se destindeau lângă foc, sforăind liniştit şi molipsitor. Nu-i mai supăra niciun ţânţar, nicio musculiţă, niciun tăun, iar soarele mai apărea din când în când şi mai încălzea puţin. Akim se trezea înaintea mamei, scotea apa din barcă, încercând să nu facă zgomot cu vâsla, răzuia resturile de peşte cu un căuş şi aşeza în barcă crucea, cârligul şi tot ce mai trebuia la pescuit. Era timpul să-ncarce şi năvodul, dar nu voia să-şi trezească mama, care dormea lângă foc, zâmbind fără-a şti de ce. Şi din nou – pentru a câta oară? – băiatul se mira cum de-a putut femeia asta sau fetişcana asta cu cizme ude, cu pantaloni bărbăteşti strecuraţi în carâmbii cizmelor, peste care trăsese o rochiţă mânjită de solzi şi de măruntaie de peşte, s-aducă pe lume un nătărău ca el! Îi dăruise fraţi şi surori, tundra şi râul ce curgea liniştit în imensitatea ţinutului de miazănoapte, cerul senin, soarele care mângâia obrazul c-o adiere caldă de bun rămas, floarea ce străpungea pământul, primăvara, cântecul vântului, albul zăpezilor, cârdurile de păsări, peştii, fructele şi tufişurile, Boganida şi tot ce era-n jurul ei: totul, fotul îi dăruise ea! Fantastic! Tulburător! Trebuia să-şi iubească mama, s-o apere, iar când avea să fie o biată bătrânică, să n-o lase, s-o răsplătească aşa cum se cuvine pentru viaţa pe care i-o dăruise aşa... pur şi simplu...

Dar mamei nu i-a fost dat s-ajungă la bătrâneţe. În

primăvară, s-a dus la Plahino, după Akim şi Kasianka, a primit bani de la colhoz, a chefuit la club după adunare, s-a distrat pe mal cu bărbaţii. În vară, a băut în taină, dintr-o cutie de conserve, praf de puşcă amestecat cu acetonă, aşa cum o-nvăţaseră femeile cele pricepute din Plahino: „Şapte copii pe laviţe! Ajunge! Fără mâncarea de la brigadă, deie Domnul ca măcar cei în viaţă să nu-ţi moară de foame. Şi-apoi, cine să aibă grijă de-al optulea?" Şi mama a fost de aceeaşi părere cu femeile: „Asa-i, asa-i! Kasianka si Akim vor fi nevoisi să se lase de scoală. Fără carte, vor fi osândisi să trudească toată viasa pe râu. Cu carte, Kasianka ar putea azunze educatoare la grădinisa de copii sau croitoreasă, iar Akim o să-l înlocuiască pe Kireaga în postul de sef al pescuitului."

Înainte de a înghiţi băutura otrăvitoare pentru lepădat copilul, mama îngropa în pământ un picior putrezit de cerb, puse sub prag o aţă c-un ac, iar după ce bău, se culcă pe pat, repetând în şoaptă: „Pomeneşte, Doamne! fiii Edenului, care în zilele Ierusalimului, glăsuiau: secasi-l din rădăsini". Învăţase acest descântec tot de la femeile din Plahino, dar neputând să-l ţină minte, Kasianka cea ştiutoare de carte i-l scrisese pe o hârtie şi o ajuta când uita vreun cuvânt.

Pe cel de-al optulea copil l-a lepădat. Cum arăta, cum s-a-ntâmplat, nimeni n-a ştiut. Mama a stat liniştită câteva zile, iar apoi a dat din cap, de parc-ar fi-ncercat s-alunge o nenorocire şi a spus: „Nu-i nimic!" La început, glumea cu-nainte, făcându-i pe copii să rida, fuma, dar parcă mereu asculta ceva înlăuntrul ei şi umbra tristeţii, veşnice a nordului se stingea în întunericul spaimei ascunse-n adânc şi tot mai des îşi cuprindea mijlocul cu mâinile, întrebându-se speriată: „Vai, se se-ntâmplă cu mine?..."

În cursul verii, a slăbit, s-a-ncovoiat; umbla deşelată ca o ursoaică bătrână, bujorii din obraji îi pieriseră de mult, ochii i se acoperiseră c-o gelatină ca de peşte, lăcrimau la vânt, iar din colţurile mereu tremurânde ale pleoapelor cădeau fărâme de chiciură albă, uscată. „Nu-i nimic, trese!" zicea ea, încercând să se convingă pe sine şi să-i convingă şi pe

copii, dar nu mai zâmbea, vocea şi privirea-i erau stinse. Se lăsase de fumat, nu mai cânta, apoi încetă să vorbească, mânca în silă, slăbea văzând cu ochii. În timp ce trăgea năvodul, îşi muşca deodată buzele până la sânge, scăpa coarda din mâini, se proptea cu burta de coasta ascuţită de la pupa bărcii, apăsând cu putere. Pe faţa ei neagră, ochii înfundaţi parcă în nişte pipe negre de fum, în loc de orbite, îi ieşeau în afară. Negri şi mici, cu luciri de coacăză, ochii ei deveneau mari şi deschişi la culoare ca la rusoaice. „I-i-iii!” ţipa mama. Copiii, privind-o începeau să strige, cu lacrimi în ochi: „Nu, mămico, nu! Nu, mămico, nu!”

Înfrângându-şi durerea, îndoită de şale, ea se târa spre prora bărcii, lua o vâslă şi, în timp ce pluteau spre locul de pescuit, scotea – însingurată – gemete îngrozitoare: „Vai! Vai Dar mai groaznice decât gemetele, erau descântecele pe care încerca să şi le amintească, mişcându-şi buzele muşcate până la sânge: „Întăreşte-mă şi dă-mi putere... căsi pe pământ nu-i boală, nisi durere... Vai! Fă! Deschide, întăreşte vinele, oasele si trupul alb... Vai! Nu mai pot, Iakimka! Nu mai pot! De se stai si te uisi, fiule? Azut-o pe maică-ta, pentru Dumnezeu!”

Vremea urâtă, cu ploi şi lapoviţă, i-a rupt pe cei doi pescari de restul lumii şi de toţi ceilalţi oameni: puteau chema – nimeni n-avea să răspundă; puteau striga – nimeni n-avea s-audă! Pierduţi în mijlocul apelor fără sfârşit, un băieţandru şi-o femeie bolnavă care-şi schilodise trupul, stăteau lipiţi de barcă precum doi strigoi: unul cu vâslele, celălalt la cârmă. Akim făcea muncile de bărbat, cobora plumbii năvodului sub coarda grea de jos, căra plasele aşezate pe el, descărca peştele, trăgea barca, cu frânghia, din râu spre casă: oboseala, apa şi frigul îi aduseseră într-un asemenea hal, încât întreagă fiinţa lui scârţâia, de parc-ar fi fost din cauciuc. Sleit de puteri, alegea o plasă dublă, cu ochiuri mari, ca de vreo sută de stânjeni în care peştele se prindea uşor; dar munca aceasta nu-l mai bucura: simţea doar durerea mâinilor înţepenite de frig, cu pielea crăpată din pricina apei, în timp ce sufletul îi era cuprins de-o nelinişte surdă; „Ce se va mai întâmpla oare? Ce?

Căutau să-şi alunge neliniştea şi durerea cu alcool. La-nceput, băutura-i făcuse să lăcrimeze, îi arsese din gâtlej până-n maţe, le zdrenţuise stomacul, dar ce puteau face? Trebuiau să se-ncălzească pentru-a putea lucra. Akim se deprinsese cu alcoolul, începuse să-i simtă nevoia, în timp ce maică-sa nu-l mai putea suporta, vărsa îşi ştergea bărbia, surprinsă, se uita la mână, la mantaua de ploaie decolorată de spirt şi-şi privea fiul sur, prinsă şi abătută, întrebându-l ceva din priviri.

Akim, supărat, după cum i se părea ei – îngrozit, de fapt – întorcea capul în bătaia vântului, lăsând să i se strecoare o lacrimă printre gene. Nu era în stare s-o ajute cu nimic. Trebuia să lucreze şi să pescuiască pentru că nu-şi făcuseră planul. Aşa că ce puteau să primească după ce sezonul de pescuit avea să se încheie? Cât? Cu ce aveau să hrănească toţi copiii? În ce să-i îmbrace? Oare-aveau să piară cu toţii în Boganida cea părăginită, părăsiţi pe-un mal pustiu şi rupt de restul lumii? Supărarea şi mila, disperarea şi neliniştea îl chinuiau cumplit pe băiat şi, uneori, tare-ar fi vrut să tragă o-njurătură şi să-i spună: „Acu se vrei? Era bine când dansai, petreseai si făseai copii? Acu se ne fasem ?”

Mama, care din adolescentă se prefăcuse într-o biată bătrână şi care – ca orice bolnav – avea sensibilitatea, mult ascuţită, căuta să-şi răscumpere vina prin răbdare şi prin sârguinţă. Ţinându-se de bord, păşea spre grătar sau stătea-n picioare în mantaua de ploaie şi cu mănuşi de protecţie ude, plecată asupra năvodului şi – strivindu-şi în clinii plânsul şi gemetele – trăgea mecanic de coarda năvodului. Dar nu mai rezista, scăpa deseori năvodul din mâini sau acestea rămâneau nemişcate de parc-ar fi adormit deasupra năvodului; şi atunci, băiatul „cel mare” o străpungea cu o privire mânioasă, ca un harpon. Ea apuca năvodul, făcea mişcări grăbite cu mâinile, dar nu mai era în stare să scoată peştii din ochiurile ude ale năvodului, nu-şi mai putea îndoi degetele şi spinarea: de-ndată ce încerca să se aplece, capul i se îngreuna şi ea se prăbuşea peste mormanul de plase ude care se mişcau din pricina peştilor, de parcă s-ar fi jucat de-a v-aţi ascunselea; ochii i se dă-

deau peste cap, buzele rupte şopteau vorbe de apărare împotriva nenorocirii: „Nisi boală, nisi sânze si nisi rană să nu se-atingă de inima ostenită, sau de oase... Vai, se mă doare... Vai! Vai! Vai... Cheia sea mie-a Arhanghelului fie asupra mea... a ta... Apără-mă, Doamne, apără si miluieste, frumosule!...”

— Se toi trăncăneşti? Doar n-oi crede-n Dumnezeu? striga Akim, apoi se stăpânea dintr-o dată. Dumnezeu e rus, iar maică-ta a fost dolgană!

— Nu-i decât un singur Dumnezeu, fiule: asa spun femeile! răspundea cu smerenie mama, plecându-şi ochii arşi de suferinţă. Aşa că, într-un fel şi nu pe de-a-ntregul, băiatul înţelegea că, pentru ca să poată trăi, maică-sa trebuia să creadă în ceva şi să spere într-un ajutor. Era obişnuită să fie mereu ajutată de semenii ei, dar oamenii plecaseră din Boganida şi ea nu mai avea încotro: trebuia să-l cheme pe Dumnezeu, dar se pare că tare greşise faţă de El, mult păcătuise, aşa că Domnul nu-şi întorcea spre ea chipul lui milostiv.

A sosit şi ziua când mama n-a mai putut ieşi la pescuit, boala doborând-o de tot. Atunci, înjurând de mama focului şi tremurând de supărare, Akim i-a băgat cu cle-a sila în barcă pe cei doi fraţi ai săi, spunându-le că, dacă-s în stare să-nfulece peşte, înseamnă că pot fi buni şi la pescuit.

În casă, rămase Kasianka pe post de gospodină şi de soră medicală; slăbise în aşa hal, încât părea că fiecare oscior i se zărea pe sub piele. Din pricina nopţilor nedormite, a muncii peste puterile ei, avea ameţeli. Îi curgea sânge din nas şi – asemenea femeilor mature şi muncite – simţea dureri mari în mâini. Akim ştia că şi Kasianka cea inimoasă putea să se-mbolnăvească şi că atunci vor pieri cu toţii.

În întâmpinarea stolurilor de păsări ce-şi luau zborul, a apărut din susul râului o şalupă ce-o aducea pe Afimia Mozgleakova ca să ia obiectele de inventar; trecând pe la kasieni, o văzu pe femeia ce delira murmurând: „nisi o boală... doar o cheie... nisi o rană, nisi durere...” şi clătină din cap:

— S-a terminat cu tine, fetiţo. Cheile morţii sunt la r ine.

Ar trebui dusă la spital. Şi a luat-o cu şalupa, spunând că cei de la colhoz vor veni să-i ia pe ceilalţi kasieni.

Râul se acoperise deja c-o gheaţă afinată atunci când nava de serviciu „Bedovîi” a strâns de pe râu geamandurile şi a ridicat stăvilarele; kasienii se gândeau că o fi acostat, din obişnuinţă, la Boganida, după peşte. Dar pe scara înclinată şi lunecoasă a vasului, ţinându-se de marginea de lemn, cobora cu spatele un om al cărui picior de lemn, negru de soios ce era, îl cunoşteau atât de bine. După ce-a ajuns pe mal, omul strânse în braţe toţi copiii pe care-i putu cuprinde şi, apropiindu-şi faţa spână şi udă de capetele lor cu păr aspru, repeta înecându-se-n lacrimi: „Bieţi orfani, orfani!” Din pricina suferinţei şi-a băuturii, sau, poate, din pricina frigului, glasul lui Kireaga-picior-de-lemn era răguşit şi din cuvintele ce le-nşira nu se auzea decât un şuierat, aşa încât copiii nu puteau înţelege ce spunea şi de ce plângea.

Kasienii au fost îmbarcaţi în grabă pe vaporul „Bedovîi”. Erau bucuroşi că plecau din Boganida cea pustie, alergau pe punte, se jucau şi râdeau. Akim şi Kasianka, deşi căutau să-i potolească pe copii, încercând să priceapă nenorocirea, nu prea reuşeau, căci erau deprinşi să trăiască fără supărări şi fără să se gândească la viitor, iar cuvântul „moarte” nu avea nicio legătură cu mama lor; nu puteau crede că mama, măicuţa lor, a încetat să mai existe fără să se ştie cum şi de ce. Pe-un om ca mama nu şi-l puteau închipui decât viu.

Kireaga-picior-de-lemn a înscris-o pe Kasianka la şcoala de meserii ca să-nveţe meseria de zugrav. Toţi ceilalţi kasieni au fost trimişi de către sovietul sătesc din Plahino, cu avionul, la Casa copilului din Eniseisk. Doar Akim a mai rămas, cu gândul să se angajeze pe vestitul vapor „Bedovîi”.

În timpul iernii, a stat la internatul din oraş, întreţinut de stat; învăţa nici prea bine, nici prea rău, iar timpul şi-l petrecea nu atât la şcoală, cât în golf, ajutând de bunăvoie şi conştiincios la deblocarea din gheţuri şi la repararea navei „Bedovîi”, a cărei poveste interesantă, precum şi

obiceiurile şi înfăţişarea aspră, nearătoasă le cunoştea pe dinafară. Pentru hărnicia, pentru dăruirea lui faţă de navigaţia fluvială, echipajul s-a ataşat de băiatul ce nu-şi mai putea închipui viaţa fără „Bedovîi”, vasul care din primele zile ale primăverii şi până-n toamnă îndeplinea treaba cea mai grea de pe râu,

Îndată după ce porneau gheţurile, micul vapor boţit, lovit, cu vopseaua scorojită, roasă, se avânta fără teamă pe râu, spre nord, făcând să se aprindă panourile de semnalizare pe maluri, împrăştiind prin apă geamandurile albe şi roşii şi – după părerea lui Akim – până când „Bedovîi” nu-şi îndeplinea treaba, nu era şi n-ar fi putut exista cale de navigaţie pe râu. Împins de sloiuri, „Bedovîi” părăsea ultimul râul, culegând geamandurile uzate şi bătute de furtuni, cu vopseaua scorojită în cursul verii şi – uneori – nu reuşea să se refugieze în golf, rămânând prins de gheţuri în câte-o regiune pustie.

Dar marinarii nu-şi părăseau vasul iubit, îşi săpau bordeie în pământ, lângă mal, păzeau vasul, îl smulgeau din gheţuri, îl dregeau după cum puteau, dădeau cu vopsea peste literele numelui său şi peste puntea de comandă, curăţau difuzorul, maşina, cârma, încăperile, ridicau vasul pe sănii de lemn şi – cu ajutorul macaralelor de pe vas – îl trăgeau ca pe-un laur cu arcanul, într-un loc mai ferit sau într-un golf, pentru ca nava să nu fie strivită de gheţuri.

Cel mai mare peste instalaţiile de pe nu, pe „Bedovîi”, era Paramon Paramonovici Olsufiev, om cu o importanţă cu totul inaccesibilă şi cu o astfel de-nfăţişare, încât ar fi fost cu neputinţă să fie trimis pe alte vase, mai ales pe cele de pasageri, căci i-ar fi speriat pe toţi cu mutra şi cu vocea lui. Marinarii l-au trimis pe băiat la Paramon Paramonovici să-l „igzamineze”: aşa cum făcuse cândva cu fiecare dintre ei, cunoscând, dealtfel, încă de la-nceput soarta ce-l aştepta.

— Ce ştii să faci, omule? a scrâşnit din dinţi cumplitul şef, holbând la el ochii de sub sprâncene, ca doi pumni scoşi din nişte mâneci zdrenţuite.

— Orise! zise cu glas subţirel Akimka, repetând fără să vrea lăudăroşenia lui Kireaga-picior-de-lemn, ceea ce-l făcu

să se intimideze şi mai mult.

Strâmbându-şi buzele ca de mihalţ, Paramon Paramonovici a suflat aerul ca dintr-un cazan de vapor.

— Ce spui! şi a arătat cu degetul buteliile cu gaze stivuite pe mal. Akim a-nţeles: lucrurile astea trebuiau aduse pe „Bedovîi”. Dacă trebuia, n-avea ce face. A aşteptat să i se aşeze butelia pe umărul drept. Marinarii – ţinându-se să nu pufnească-n râs – proptiră pe umărul băiatului o butelie de şaizeci şi cinci de chile şi se opriră din lucru, aşteptând să se distreze.

Akim a urcat scara vasului simţind cu uimire şi apoi cu groază că balonul devine tot mai greu cu fiecare pas, că-l apasă tot mai tare şi că, nu se ştie de ce, râul, cerul, soarele şi vasul „Bedovîi” încep să se-nroşească, în timp ce oamenii, ca nişte greieri roşii, săreau în râul roşu...

Pe la mijlocul scării, s-a simţit atras într-o uriaşă prăpastie roşie şi doar conştiinţa răspunderii sale, grija să nu scape drăcia aia vopsită, cu ventil lucitor şi c-o poză reprezentând un incendiu, îl mai ţinu pe picioare: de-o fi să cadă, apoi să cadă împreună cu ea, n-avea voie să lase să se scufunde un lucru atât de frumos şi scump! Şeful, Paramon Paramonovici, ar fi fost pus s-o plătească... Undeva, în cădere, Akim a fost prins şi ridicat în picioare, şi, după ce norul cel roşu se risipi, văzu oamenii râzând, în timp ce el ţinea butelia în braţe.

— Ţine minte: numai Domnul Dumnezeu poate orice! a zis mulţumit şeful, cu vocea lui tunătoare, ridicând degetul în semn de povaţă. Dar faptul că n-ai lăsat să-ţi scape butelia din mâini în pragul morţii, este o mărturie în favoarea ta.

După cuvintele binevoitoare şi după tonul lui Paramon Paramonovici, Akim înţelese că soarta lui ar cam merge spre bine. Licărirea slabă de speranţă a început să crească iar după ce nevasta şefului, la fel de mare şi de bine clădită ca soţul ei, având însă părul bălai, i-a dat să mănânce plăcintă cu peşte şi a ascultat povestea vieţii lui smiorcăind miloasă, trăgându-şi nasul ce nu semăna deloc cu „cârma” soţului său şi repetând mereu: „Ce grozăvie! Ce grozăvie!”

Akim şi-a dat seama că a trecut cu bine şi pentru totdeauna examenul şi că va fi primit pe „Bedovîi”,

N-a fost angajat ca ucenic sau ca salahor, ci ca muncitor, membru al echipajului şi avea să primească acelaşi salariu cu toţi ceilalţi. Pentru a nu se simţi stingher printre cei mari şi ca să nu apuce să facă munci peste puterile sale – ceea ce Akim încerca mereu să facă, ştiind, după cum trăise la Boganida, că pâinea se câştigă cu sudoarea frunţii – Paramon Paramonovici a mai angajat un băiat tânăr şi niciodată, în niciun fel – nici la masa comună, nici la premieri, nici în alte privinţe – nu i-a nedreptăţit, în afară de băutură.

Paramon Paramonovici bea mult şi după fiecare criză de băutură căuta să-şi răscumpere vina cronică faţă de omenire prin discursuri moralizatoare, în care arăta că-i un exemplu „negativ”, se acuza şi se autoflagela: „Unde aş fi fost astăzi, tinerii mei prieteni, cu mintea şi cu experienţa mea?” şi Paramon Paramonovici păstra o tăcere îndelungată, se uita cu înţeles în sus şi apoi, coborând privirea, revenea pe pământ. „Lacomul meu gâtlej a înghiţit întreaga mea carieră!...” încercând să facă educaţia adolescenţilor, să-i ferească de cine ştie ce deprinderi urâte, şeful nu precupeţea bani pentru acţiuni culturale, cumpăra mereu cărţi noi pentru biblioteca de pe vapor şi, cu orice ocazie, le dădea voie să coboare de pe vas, ca să se ducă la dans sau la cinema.

Pe Eniseiul inferior se-ntâmplă ca până şi vas-a să fie furtuni violente şi de lungă durată; cu atât mai mult se-ntâmpla acest lucru toamna: zăpada biciuia, apa năvălea peste bord, iar de încălzit – precum la pescuitul de la Boganida – nu era decât spirtuleţul. Dealtfel, băieţii nu ştiau la ce să-şi întrebuinţeze banii şi timpul nici măcar pe uscat. Pe vapor, hrana era aproape pe gratis: peşte, vânat, fructe sălbatice se găseau tot timpul, cât voiau, iar în ceea ce privea legăturile de prietenie, de bună înţelegere în muncă şi-n orele libere, acestea nu lipseau. Marinarii ce duceau dorul vieţii pe uscat îşi descărcaţi sufletul până la fund. Mai apăreau, uneori, şi fete. La vârsta de şaisprezece ani,

Akimka a devenit bărbat şi s-a înfruptat şi el, amintindu-şi cum mama îl ameninţa cu degetul, clipind din ochii ei mici şi negri ca păcura: „Îmi semeni mie!”

Boganida! Boganida! Îl mai chemau încă amintirile, tot ce-şi amintea era frumos, tot ce era rău i se ştersese din minte; dar oare fusese ceva rău? N-avea termen de comparaţie. Odată, în timpul zilei, au trecut cu vaporul pe lângă Boganida. Pe malul pustiu, lins de valuri, nu mai era nicio urmă. Tufişurile firave, pâsla firelor de iarbă şi a lichenilor de apă legaseră malurile lui de baştină, de tundră. Căsuţele din sat se lăsaseră, acoperindu-se cu o iarbă rea, de morminte, numită pelinariţă. Puful de zburătoare şi seminţele agăţătoare de urzică, ce nu crescuseră acolo niciodată şi care probabil că fuseseră aduse de undeva – poate odată cu fânul transportat de şlepuri – aşteptaseră ca Boganida să rămână pustie, pentru a răsări. Căsuţa de la marginea salului, în care Akim crescuse, în care-i trăiseră fraţii, surorile, mama, dispăruse: fusese dărâmată, în primăvară, de sloiurile ce porniseră la vale; groapa fusese acoperită cu nisip, iar bucăţile de lemn putred se răspândiseră printre tufişurile de sălcii. Baraca artelului zăcea cu şira spinării frântă, lăsată-n jos, din care pricină ferestrele şi bucăţile de scânduri ieşiseră, în afară. În spatele peretelui năruit al barăcii, se vedea soba rusească albă, peste care se prăvăliseră-n cruciş mai multe grinzi. În cămăruţa Mozgleakovei, pe sub tencuiala pestriţă, se zăreau şipcile încrucişate. Akim simţi cum i se strânge inima nu atât din pricina cartonului asfaltat, cenuşiu, ce lovea-n acoperiş, nici din pricina celor doi stâlpi ai barei de gimnastică sau a dărâmăturilor, sau a ierbii ce năpădise totul, cât din pricina albului îndărătnic al sobei, care, aşa părăsită cum era, încă nu voia să capituleze. Şi totodată pentru că vedea acum mica gheretă ruşinoasă, care altădată stătea ascunsă, iar acum ieşise la iveală, ajungând clădire principală şi punct de reper pentru vase. Deasupra ruinelor barăcii, rezista cu dârzenie sirena de vapor folosită ca antenă, iar frânturile cablului se mişcau încâlcite şi răvăşite de vânt; în nisip se mai zăreau cele două proptele

ale mesei artelului, pe care doi pescăruşi se odihneau, tăcuţi, stând într-un picior. Ceva mai sus. În pletele ierbii cărunte, se-nfipsese – asemenea unui fier de plug – o bucată ruginită din cazanul de fontă.

Akim observă în treacăt toate aceste amănunte, Nu-şi lua însă ochii – şi nici n-ar fi putut s-o facă – de la soba ce lucea ca un ecran alb în adâncul barăcii pustii şi revedea frânturi din copilăria-i abia închegată. Aici, pe malul acesta, din primăvară până-n iarnă, trebăluiseră membrii artelului, tunase vocea de colonel a lui Kireaga-picior-de-lemn, învăţase să trăiască şi să cânte Kasianka cea cu părul bălai, fusese pregătită ciorba de peşte în cazanul brigăzii; în jurul lungii mese de scânduri a artelului, zi de zi şi an de an, domniseră munca şi avântul artelului şi sub oblăduirea celor mari, crescuseră, adăpostiţi de toate furtunile în căldura barăcii, kasienii – copii ai naturii – şi toţi ceilalţi copii. Pe cuptorul cel alb, folosit ca ecran, un om slab se furişase să-l ucidă pe câinele Colţ Alb, iar mama – nemaiputând îndura – strigase: „Se stasi si vă uitasi, bărbasilor?” şi sărise s-ajute câinele. Dar se ştia că mama fusese veşnic un copil! Sau atunci când un neneţ numit Gulşoi, vânător, bărbat în toată firea, care venise cu renii de lângă pragul Sopocinaia, văzând pe soba-ecran un urs, scosese cuţitul să-l ucidă... Dar sărbătoarea de începere a sezonului de pescuit! Oare putea fi uitată mama, în rochia ei de culoarea murei galbene, cu basma albastră pe umeri? Dacă închidea ochii, o putea auzi cum bate ritmul cu tocurile-n duşumelele desprinse din cuie, acoperindu-şi gura cu basmaua, în timp ce pe basma zburau porumbei, şi cuvântul „pace” ba apărea, ba dispărea; şi nu era nevoie să te-ntrebi ce-nseamnă acest cuvânt: „pace” însemna artei, brigadă, „pace” era mama, care, chiar în plină petrecere, nu-şi uita copiii, îi căuta cu ochii ei strălucitori şi, văzându-i stând de-a valma pe soba rusească, le făcea cu ochiul şi – deşi erau mici – tare le mai venea să coboare de pe sobă, să ţopăie, să sară, să lovească cu picioarele-n duşumele, să-mbrăţişeze pe cineva, să-l strângă-n braţe, să-l arunce-n sus până la cer... pacea şi munca erau veşnica sărbătoare a

vieţii!...

Akim nu şi-a-nmormântat mama în pământ şi n-a putut s-o înmormânteze nici în sufletul său. În colţurile tainice ale inimii, credea că va acosta odată la malul satului colhoznic, iar acolo, mama, în rochia ei de culoarea murei galbene, cu bocceluţa de la spital în mână, îl va aştepta odihnindu-se pe o piatră. „Iakimka, lakimka! – avea să-i spună ea – de se ai lipsit atât de mult? Nu mai puteam de-atâta aşteptare!” şi de aceea, drept răspuns la propunerea lui Paramon Paramonovici de a face escală la gurile râului Boganida pentru a vizita satul care, oricum, era pământul lui de baştină, sau poate pentru a se duce la cimitir, la mormântul cuiva, Akim a strigat cu vocea sugrumată şi ascuţită şi cu buzele tremurânde:

— Nimeni n-a trăit aisi! Nimeni nu-i înmormântat aisi! şi a coborât în fugă scara de fier ce ducea la sala maşinilor, unde se ascundea întotdeauna, atunci când sufletul îi era copleşit de amărăciune.

Paramon Paramonovici n-a mai propus niciodată să se facă escală lângă Boganida. Cu binoclul la ochi, privea de fiecare dată în direcţia în care existase şi se ştersese de pe faţa pământului satul Boganida; baraca s-a năruit şi a alunecat de pe malul săpat de ape, buştenii şi scândurile au fost împrăştiate de apele umflate pe insule şi pe bancurile de nisip; locul din care se ridica fumul prin coşurile taberei de pescari a fost năpădit de buruieni: ghereta cea galbenă a căzut cu botul căscat în jos, îngheţul a smuls din pământ ultimele cruci din cimitir; moviliţele mormintelor au fost îngrămădite la un loc şi acoperite de rădăcinile tufişurilor, iar cele două proptele de la masa artelului au dispărut. Doar bucata cea ascuţită din cazanul de fontă mai ieşea afară din nisip, dar în spatele ei se strânsese pământ adus de vânturi, rar pe povârnişul astfel ridicat, crescuse iarba, începând s-o-acopere şi pe aceasta.

„Aşa se-ntâmplă – ofta zgomotos Paramon Paramonovici Olsufiev, lăsând să-i cadă binoclul pe piept şi adâncindu-se-n reflecţii filozofice – când timpul i-a smuls pe oameni din locurile unde s-au aşezat şi când, plutind pe valurile vieţii,

fiecare a prins rădăcini acolo unde a fost aruncat la-nceput. Iar dacă omul a fost smuls din locul unde era, dacă s-a desprins din ancoră şi-a fost dus de ape, înseamnă că nu mai are rost să tânjească după uscat.

Odată, a primit o scrisoare de la Kasianka; pe plic sta scris „Kasianova Agafia Akimovna”. Ciudat! Luase numele lui frate-său în loc de numele tatălui! Era mai bine aşa! Suna frumos A-ki-mov-na! Din scrisoare. Akim află că sora lui a ajuns zugrav şi că lucra la un şantier de construcţii, lângă „oraşul Krasnoiarsk.

„Kasianka are cap; îşi găseşte un rost oriunde! se gândi Akim cu mândrie. Oare cum o mai duc ceilalţi fraţi şi surori? Unde-or învăţa? Ce meserii or să aibă? Ar trebui vizitaţi!” Dar dorinţa aceasta născută pentru o clipă, dispăru pe dată. Nici Kasiankăi nu-i răspunse la scrisoare: n-a scris niciodată scrisori, nu avea nici timp şi nici nevoie de nimeni şi de nimic pe vremea aceea.

Nu se ştie însă ce blestem a distrus din nou viaţa atât de bine rânduită a lui Akim: s-au inventat geamanduri din metal turnat, cu autoaprindere. „Oare acolo, la centru, n-or avea ceva mai bun de făcut decât să-i gonească pe oameni din loc în loc? s-a-nfuriat. Akim. Ba au oprit construirea şoselei, a dispărut Boganida şi s-a-mprăştiat familia, ba s-au apucat să schimbe geamandurile!”

„Bedovîi” trăgea după el, spre nord, şlepuri mici cu pescari; apoi n-a mai putut să navigheze pe distanţe mari, a-mbătrânit şi a făcut, tot mai rar, mici transporturi cu mărfuri locale. În sfârşit, ajunse să transporte deşeurile uzinelor, dar cel mai mult timp şi-l petrecea staţionând cu fruntea înfiptă-n mal precum o mârţoagă de la sacaua cu apă, scoţându-şi ultimii aburi prin toate găurile şi crăpăturile. Într-o zi, a fost remorcat şi dus în golf, apoi n-a mai fost văzut pe apă. Se zicea c-ar fi fost dat la fier vechi.

În primăvara următoare, când un alt vapor, comandat de altcineva, a plecat spre gurile de jos ale Eniseiului să amenajeze instalaţii automate, bătrânul hoinar fluvial Paramon Paramonovici Olsufiev a făcut congestie cerebrală. Zăcea pe-un pat de spital ce se lăsa până la

podea, precum o movilă uriaşă şi nemişcată, cu ochii acoperiţi de zdrenţe, fără să mişte sau să vorbească, aşteptând să-şi dea duhul, Akim, care urma pe atunci şcoala de şoferi, îi aducea compoturi scumpe „Ananas”. După ce stătea cuviincios lângă marinarul închis în muţenia lui, îi îndrepta plapuma şi-i atingea uşor mâna păroasă care – slavă Domnului! – mai era caldă, băiatul ieşea încet din salon, cu halatul ce-i luneca de pe umeri şi o rupea la fugă spre curtea spitalului, unde, ascuns după o stivă de lemne, plângea amarnic.

Uriaşul a învins însă moartea, a rezistat, dai şi-a vândut pe nimic, în piaţă, toate hainele marinăreşti de pe el, îmbrăcând un costum cenuşiu oarecare, prea strâmt pentru el, o şapcă ce-i turtea capul până deasupra sprâncenelor la fel de înspăimântătoare ca înainte şi cu totul nelalocul lor pe chipul acesta lipsii de chipiul aurit al uniformei.

Lovindu-se cu pumnul în piept, Paramon Paramonovici striga că părăseşte marina pentru totdeauna! Pentru totdeauna! Că va merge în regiunile desţelenite să sădească livezi şi să cultive legume; dacă e să muncească, mai bine să semene şi să recolteze cereale, să construiască şosele, să cureţe closete, dar nicidecum să se supună! Akim nu prea înţelegea cui n-avea să se supună Paramon Paramonovici, dar vigoarea acestuia îl entuziasma: „Se om! Se om pierde flota!”

— Noi, vechii marinari, nu ne pierdem nicăieri! căuta să-l convingă Paramon Paramonovici pe Akim, dar, poate, şi pe el însuşi. Akim îl simţea cum caută un sprijin, cum se teme să se rupă de Enisei. Şi tare ar fi vrut să-i poată fi sprijin acestui om rar, dar teama era mai puternică: i se părea că acolo, departe de Enisei, se afla cu totul altă planetă, că oamenii sunt alţii, că umblă altfel, că mănâncă alte bucate şi ca vorbesc altă limbă.

Pe scurt, oricât de greu i-a venit lui Akim, i-a însoţit pe Paramon Paramonovici Olsufiev şi pe nevasta acestuia, care vreme de-atâţia ani îi fusese ca o mamă, până la plecarea spre pământurile desţelenite, eroice şi necunoscute şi curând primi de-acolo o scrisoare destul de

optimistă, e drept, dar puţin ruşinată. Paramon Paramonovici îi scria că, în Kazahstan, se află un nu numit Irtîş. „Desigur, nu-i nici pe departe ca Eniseiul, dar se poate naviga pe el măcar în calitate de căpitan de şlep...”

„Ce bine! Ce bine!” Înţelegând că omul se angajase într-o muncă de marinar, fie ea, cât de modestă, dar oricum, era marinar pe râu şi că inima lui clocotitoare se liniştise, Akim s-a bucurat, liniştindu-se şi el. În vremea aceea, tocmai lucra ca şofer de autobasculantă şi ajunsese – după îmbrăcăminte şi după obiceiul de a merge în fiecare zi la cinema şi la dans – un adevărat orăşean; totuşi, deseori se ducea pe malul fluviului. Se-ntâmpla ca, vreme de o-ntreagă noapte albă de vară, să stea pe iarbă, cu bărbia înfiptă-n genunchi, privind către-ntinderile albastre spre care curgea marele Enisei. În depărtare erau râuri multe, mai mari şi mai mici, lacuri; mai departe – oceanul cel îngheţat; iar în drumul ce ducea spre el, răsăreau în fiecare primăvară, luminând pământul rece de miazănoapte, flori c-o pojghiţă de gheaţă străvezie în corolă...

Praznicul

În vara aceea, Akim lucra într-o echipă geologică, pe râul Eracimo, afluent al Tunguskăi de Jos. Era angajat ca şofer de autoşeniletă, dar făcea şi treabă de lăcătuş, mecanic, motorist la staţia de pompe, macaragiu, reglor al sondelor de foraj; pe scurt, greu ar fi de amintit toate slujbele şi muncile pe care le făcea. Vorbind despre sine, zicea cu modestie: „Doar avioane n-am condus, omule. Trebuie s-o-nserc si p-asta. Se spune că n-ar fi nimic deosebit: împinzi maneta-nainte, o trazi înapoi, ca pe-un fierăstrău...”

La treburile atât de felurite şi de trebuincioase muncii de prospectare, Akim era ajutat de-un tânăr – Petrunea; acesta umblase prin toate regiunile nordului şi – deşi era trecut de

treizeci de ani – nu aducea nici a flăcău, nici a bărbat.

Akim împărţea frăţeşte cu Petrunea plinea şi sarea, precum şi cele mai alese înjurături aruncate spre maşina complet uzată şi rablagită, care mai funcţiona doar datorită metalului rezistent şi înjurăturilor pe care nu le suportă tiparul. Cu ajutorul acestui „cal de fier” făcut de mâna omului, Akim şi Petrunea străbăteau pădurile, curăţau „fronturile de lucru” şi scoteau maşinile împotmolite-n mlaştini; ba, odată, au scos dintr-o baltă chiar un helicopter. Dar maşina, greu încercată de drumurile mlăştinoase, desfundate, ca şi de taiga, şi adusă în-stare de invaliditate de către toţi chefliii flotanţi care lucraseră cu ea, ajunsese în aşa hal, încât pe măsură ce se avânta în pădure, îi amuţea tot mai des grohăitul vesel şi deodată se oprea din năvalnica ei mişcare.

Şoferul şi ajutorul său, după ce loveau cu picioarele în şenila plină de noroi, după ce declarau că asta nu-i tehnică, ci adevărată catastrofă, se duceau să ceară desfacerea contractului. „Aţi semnat contractul? Aţi băut banii? Ce mai vreţi?” şi nu li se desfăcea contractul de muncă...

Akim striga cu vocea tremurândă: „Vai de mine! Vai de mine! Cum se poate una ca asta?” iar Petrunea îşi sfâşia cămaşa şi împingându-şi amenințător, spre şefi, pieptul tatuat, striga să afle toţi că el nu se teme de nimeni şi de nimic, pentru că el a colindat tot nordul, ba a fost şi la Kolîma, dar tot nu s-a dat bătut. Şi – în general – nu se teme de niciun tribunal, că doar – după judecată – or să-l trimeată la muncă tot într-o expediţie, doar că va fi alta, cu şefi mai energici, deci unde nu se va putea chiuli şi unde îl vor pune să lucreze la o maşină, poate chiar la una nouă; iar dacă n-or fi maşini, o să lucreze ca operator de cinema; şi dacă nu, va fi muncitor la foraje sau colector; dacă nu... macaragiu; şi dacă nu, atunci...

Toţi şefii ştiau că Petrunea nu poate fi luat „de sus” şi că nimeni nu poate ţipa mai tare ca el, aşa că loveau mai mult în Akim, care se temea de tribunale, căci nu fusese niciodată judecat şi nu făcuse pârnaie. Pe şefi îi respecta şi-i menaja. Cearta se termina prin faptul că Akim, luându-se

cu mâinile de cap, striga: „Mă spânzur!” se-ntorcea la „cal”, pentru ca prin muncă şi inventivitate să dea viaţă burţii lui reci de metal şi să poată trage după el, pe drumuri neumblate, detaşamentul de şoc al exploratorilor adâncurilor pământului şi ai altor adâncimi. Petrunea înjura de răsuna toată regiunea evencă, învinuindu-l pe Akim de lipsă de caracter şi-l asigura că, prin purtarea lui, n-o să zăbovească prea mult în lumea asta furtunoasă, dar tot nu-şi părăsea tovarăşul, pricepând el că – aici, pe Eracimo – ei sunt ca o patrulă de pe linia de foc din război: obligaţi să se-ajute unul pe altul.

Osteniţi de-njurături, de ţipete şi de blesteme, şoferul şi ajutorul său meştereau tocmai ceva la maşină, fredonând paşnic un cântec vechi al acelor locuri: „Pe caldarâmul uliţei din Turuhansk, trăsurile ca vântul trec în zbor…” când, deodată, auziră clipocitul apei, un sforăit şi zgomot de paşi; au ridicat capul şi au rămas înmărmuriţi: la depărtare de cel mult două sute de stânjeni, un elan intrase în râu şi mesteca rădăcini de plante din apă, în timp ce, din buzele lui mari şi moi, din firele părului ţepos, ca şi din adâncul botului arcuit, cu nas coroiat, cădeau picături de apă şi resturi de mâncare.

Akim s-a culcat pe burtă târându-se spre tabără, unde avea un hârb de puşcă ce voia să pară periculoasă, ba chiar şi-n stare să tragă. Exploratorii adâncurilor, aflând despre ce era vorba, au încercat să-l urmeze cu toţii: li se făcuse lehamite de mâncăruri concentrate, de borşuri conservate şi de peşte-n sos de roşii, aşa că duceau dorul cărnii, dar şi mai mult doreau să vadă ce-o să se întâmple. Akim porunci detaşamentului de şoc, în care se aflau mai ales „elemente” eliberate de curând, să se culce la pământ şi să nici nu răsufle. Doar lui Petrunea nu-i putu refuza plăcerea de a vedea cum el – şeful său direct, prietenul şi tovarăşul său în această echipă de şoc – se va furişa spre animal şi-l va doborî.

Trebuie să spunem aici că – în aceste regiuni viaţa animalelor sălbatice şi mai ales a elanului nu se schimbase deloc faţă de anul 1913. Pe şoselele din Kaluga sau Reazan,

animalul acesta paşnic îşi putea îngădui să hoinărească, încercând să ia în coarne un „Zaporojeţ” sau orice altă maşină, ori să intre în diverse localităţi producând panică, spre bucuria copiilor şi a ziariştilor locali, care îndată ar fi povestit evenimentul, descriind cu lux de amănunte cum gospodina Pistimeea Agafonova a alungat cu mătura, din curtea ei, pe uriaşul pădurilor ce încerca să se-nfrupte din hrana caprei sale – proprietate personală.

În regiunile depărtate, cum ar fi ţinuturile Turuhansk sau Evenkiisk, elanul este hăituit ca iepurele, vânătorii căutând să-l aibă ca adaos la propria lor masă şi ca hrană pentru câini, să-l vândă sau să-l schimbe pe băutură. De-aceea, elanii din această taiga au păstrat obiceiuri din vechiul regim, având mai multă încredere în propriul lor auz şi miros, precum şi-n picioarele lor iuţi, decât în legea privind protecţia naturii.

E-adevărat că-n ultimii ani, liniştea elanului n-a fost tulburată doar la marginile ţării, în pădurile greu de trecut şi nepăzite, ci peste tot, chiar şi-n pădurile dimprejurul Capitalei, Aici, totul este legal şi perfect organizat. Se obţin din timp permisele de vânătoare, se stabileşte din timp locul unde se poate vâna şi unde, pe lângă un animal numit elan, mai există şi un animal numit vânător de profesie, mare amator de băuturi pe gratis, ţigări din Capitală şi bancuri proaspete. Înfăţişarea fizică şi morală a acestei lichele a fost descrisă – după cum se ştie – încă de Nekrasov şi ea, de fapt, nu s-a schimbat esenţial: a devenit doar mai vicleană şi mai hrăpăreaţă. „Patruzeci de ani am stat în spatele fotoliului Luminăţiei Sale cneazul Perementiev; am lins farfuriile cu trufe franţuzeşti din cele mai bune, am băut băuturi străine rămase pe fundul paharelor...”

Un profesionist cinstit, care se respectă, nu se duce la vânătoare organizată. Oricât de sus-pus ar fi, vânătorul va goni din pădure pe oricine ar vărsa sânge ca să se distreze, fie şi sânge de animal sălbatic.

Amatorii de senzaţii tari – nu-i putem numi vânători, ea să nu murdărim acest cuvânt nobil şi străvechi – sosesc cu

trei-patru maşini „GAZ”, înarmaţi până-n dinţi, în timp ce la marginea pădurii, zăpada a şi fost curăţată, focul aprins şi ceaiul cu esenţe de plante medicinale rare (de obicei, rămurelele obişnuite ale tufişurilor de zmeură) pus la fiert. „Ceaiul e-o grozăvie! plescăie din buze cei veniţi la vânătoare. Ce aer! Ce zăpadă! Unde poţi vedea, în oraş, zăpadă atât de curată?” „Vai, îndată ce ajungi să te apropii de natură, să simţi gerul, inima obosită ţi se strânge, te cuprinde dorul să te-ntorci la casa ţărănească cu pridvor a părinţilor şi să duci o viaţă sănătoasă, muncind...” „Da-a-a, desigur, pământul natal e mai tare ca orice magnet!” „Ce să mai vorbim? Puşkin, care se pricepea la problemele vieţii, că doar era un geniu, a spus-o clar şi categoric: «Deşi unui trup distrus totuna-i este unde-o să putrezească...» nu prea-mi aduc eu aminte exact, am cam uitat, dar – în esenţă – ideea este că-i mai plăcut să te odihneşti în pământul natal!...”

Pălăvrăgeala asta este un fel de încălzire lirică: odihnă dăruită sufletului înaintea adevăratei acţiuni primejdioase şi palpitante. Pentru curaj şi încălzire, trag câte-un păhărel, iar vânătorului îi dau un pahar întreg. Îl bea dintr-o sorbire, îşi linge buzele ca un câine, privindu-i drept în ochi, şi ar da şi din coadă, dac-ar avea-o.

— Mai târziu. mai târziu! i se răspunde cu dispreţ. Ai să te-mbeţi şi ai să strici totul.

Vânătorul se preface supărat şi îşi exprimă făţiş ne-mulţumirea, doar îşi cunoaşte perfect meseria şi sarcinile; a lucrat el şi cu personalităţi mai mari, care însă nu l-au jignit, nu i-au săpat autoritatea; aşa că porneşte semeţ, cu schiurile, spre mărăcinişul acoperit de zăpadă, unde elanul cu buzele atârnânde moţăie alături de turma lui. Obosiţi de ceai şi de păhărelul de vodcă, orăşenii fie că-şi ocupă locurile după numere, fie că se caţără pe scăunelele de observaţie spânzurate în copaci.

Şi tăcuta, iernatica pădure începe să geamă şi să răsune de hăituieli; din desişul brazilor, ţâşneşte gaiţa ca o scânteie roşie; iepurele, înnebunit de groază, o rupe la fugă prin poiană, ciorile încep să croncăne, din copacii ce se

cutremură cade chiciură, în timp ce ucigaşii fiarelor trag piedicile carabinelor cu mai multe focuri şi cu dispozitive optice, îşi potrivesc poziţia trupului şi îşi încordează privirea. Din pădurea curată, înveşmântată-n albul iernii ca o fecioară, insultată cu-njurături murdare, se aud strigăte şi zgomote şi iată că apare-n poiană, păşind din greu prin zăpada adâncă şi clătinându-şi cocoaşa, un animal speriat, rupt de ceata lui, încolţit şi asurzit; se opreşte locului în timp ce coastele năduşite i se înfoaie, neştiind încotro să fugă sau ce să facă. Uriaş, stângaci, lipsit de apărare, animalul care zeci de ani, fusese ocrotit şi căpătase încredere în om, este acum trădat de acesta. Prin pistoanele umede ale nărilor, elanul inhalează, trage aer; din toate părţile vin mirosuri ce nu există printre animalele sălbatice curate – miros de vodcă, de benzină, de tutun, miros de câine şi de ceapă. Şi elanul rămâne nemişcat, simţind că nu mai are scăpare: o fiară care răspândeşte o duhoare atât de groaznică; atât de dezgustătoare, nu poate avea milă de nimeni şi de nimic – nici de pădure, nici de animale, nici chiar de ea însăşi. N-ai cum să te ascunzi, să-i ceri îndurare, să te aperi, căci de mult timp nu mai acceptă lupta deschisă în pădure; trage numai de după colţ şi doar de la distanţe ce-l feresc de orice pericol. Şi-a pierdut sentimentul de nobleţe, spiritul de prietenie şi de dreptate faţă de natură, totul în ei s-a acoperit cu un strat de grăsime datorat încrederii în superioritatea inteligenţei sale asupra naturii!...

Împuşcături! Împuşcături pripite, trase aiurea, fiecare dorind să iasă cât mai bine şi, în sfârşit, un foc de armă – nu cel mai laş şi mai infam – nimereşte inima cea mare a animalului, sfâşiind-o. Cu o uşurare chinuitoare, animalul se prăbuşeşte, cade în genunchi, în genunchii săi osoşi, de parcă s-ar ruga pământului sau l-ar descânta, apoi – din genunchi – se răstoarnă greu şi stângaci, tot lovind cu copita lui sculpturală şi elegantă în ale cărei despicături a pătruns muşchi galben şi zăpadă, scoate un horcăit înroşind poiana albă şi – chinuindu-se – sapă o groapă până la rădăcinile ierburilor, până la frunzele şi iarba de toamnă.

Ucigaşii sălbăticiunilor coboară în goană de pe scăunelele lor, aleargă prin zăpadă, ţipă, gâfâie şi – îndeplinind un ritual anume, născocit de ei sau potolindu-şi doar cumplita sete de sânge – îşi descarcă armele, trăgând din apropiere în animalul căzut.

...Dar m-am luat cu vorba şi asta într-un moment foarte important, când un om tânăr şi foarte îndrăzneţ julindu-şi genunchii şi coatele de rădăcini şi de arbor culcaţi la pământ, rupându-şi salopeta şi spintecându-şi buzunarul de la vestă, se îndrepta spre ţinta sa, pentru a face rost de carne de elan unor oameni ce munceau din greu.

Privind de după „calul de oţel”, dezbrăcaţi şi descălţaţi, cei din echipa de şoc au constatat că elanul nu i-a aşteptat şi n-a rămas locului. Mergea pe râu, mânca iarbă şi, după cum părea, avea de gând să se-ndrepte într-un loc aflat după insulă, unde apa era mai puţin adâncă şi unde mişunau cicarii. Geologii veneau uneori în locui acela şi luau în cămăşi sau în prosoape aceşti cicari ce semănau cu tăiţeii; îi fierbeau, căutând astfel să-şi mai diversifice mâncarea şi să-şi lărgească „paleta gastronomică”, aşa îşi ironizau cei din detaşament meniul. Acolo, iarba era firavă, păroasă şi murdară din pricina apelor tulburi. Elanul avea să se sature cu jir, terminându-şi cura de-ngrăşare şi să caute prospătură sau chiar să iasă la mal şi să plece „acasă”. Mare, liber, putea să se ducă oriunde, n-avea probleme, aşa că încearcă şi caută-l într-o întindere atât de nesfârşită, în taigaua miloasă, murdară, plină de arbori prăbuşiţi, vreascuri şi resturi de gunoaie!

Akim sărea de la un copac la altul. Petrunea se ţinea după el, dar Akim se mişca fără zgomot, alegând dinainte locul unde să pună piciorul, în timp ce Petrunea, deşi încerca să umble fără zgomot, să nu cadă peste crengile ce trosneau, să nu tuşească, nu reuşea să fie în stare de aşa ceva, oricât s-ar fi străduit. Aşa se-ntâmplă întotdeauna când te chinui din răsputeri să nu tuşeşti: tocmai atunci te-apucă tuşea şi faci zgomot! Akim s-a hotărât să-l ameninţe cu pumnul, s-a întors şi... a fost gata să cadă pe spate:

tovarăşul său devenise de nerecunoscut; părul i se ridicase măciucă, mutra mânjită de păcură îi ardea, cuprinsă parcă de friguri, obrajii şi ochii îi văpăiau cu patimă, vădind spaimă şi cruzime. Şi Akim înţelese: deşi Petrunea fusese condamnat de două ori pentru bătăi, era – de fapt – un om timid, poate chiar bun, doar că întortocheatele căi ale vieţii îl depărtau din ce în ce de calea cea dreaptă.

Căutând să-şi înăbuşe tuşea cu palmele, Petrunea privea întrebător la Akim şi se strecura – după cum credea el – ca o pisică. Dar pe măsură ce se-apropia de locul cu pricina, îşi pierdea de tot stăpânirea de sine, se aprindea, sforăia zgomotos pe nări şi din gura uscată îi ieşeau şuierături şi sughiţuri din cauza încordării.

Akim îi porunci, prin semne, să se oprească; nu mai era bun de nimic. Înghiţindu-şi saliva, Petrunea a dat afirmativ din cap şi s-a prăbuşit sub un copac, pe muşchi. Akim a mai avut timp să gândească în treacăt: „Nu va rezista, momâia, o să se târască după mine!” Dar în clipa aceea nu se putea gândi la Petrunea; încordându-şi întreaga atenţie asupra elanului, nedezlipindu-şi privirea de la acesta şi culcându-se pe spate, se lăsă să lunece pe nisip spre mai, se târî pe vine către istm şi se tupilă lâng-o tulpină groasă de lozie din care creşteau mănunchiuri de nuiele.

Oprit în mijlocul râului, cu capul ridicat, elanul asculta bănuitor, răsufla adânc, părând că şi râul răsuflă: când coastele lui se strângeau şi burta se ridica, apa trecea plescăind pe sub el; când coastele i se umflau, apa stăvilită îi ocolea trupul păros, îl gâdila la subţiori, îi mângâia pieptul, îi răcorea muşchii năpădiţi de păr. Buza elanului atârna, ochii-i erau obosiţi, urechile ciulite, stând de pază. Apoi, urechile au tresărit, şi-au întors scoicile uriaşe într-o parte şi-ntr-alta şi au înţepenit la loc. Niciun muşchi nu i se mişca, nu-i clipeau ochii, buza nu-i mai atârna: simţise ceva.

Pentru ca să fie sigur, trebuia să se mai apropie cu vreo cinci stânjeni de animal: arma era prea uzată şi mai era şi dereglată de acelaşi Petrunea, care alerga beat după oameni, căutând să împuşte sau să sperie pe cineva. Dar

şeful lui, un „tip” cu experienţă, ascunsese, din vreme, cartuşele, aşa că Petrunea, furios, lovise cu patul armei într-un copac. Ce armă ar fi putut rezista la aşa ceva? Chiar dacă era ea din producţia naţională de la Tula, lucrată toată doar din lemn şi, din fier.

Undeva, sus, se auzi un foşnet; cădeau mici bulgări de ţărână, iar nisipul începuse să curgă în şuviţe, ducând cu el fărâme de muşchi. „Ăsta-i Petrunea, care se târăşte! O să sperie animalul!” Akim a tras piedica, şi-a dus arma la umăr, ţintind omoplatul stâng al elanului, sub care se mişca pielea udă şi-ntunecoasă, ca şi când ar fi fost aspirată înăuntru şi apoi umflată la loc: inima animalului bătea puternic şi regulat. Ţinându-şi răsuflarea, gata să apese pe trăgaci în clipa următoare, Akim a tresărit şi s-a clătinat, deoarece de sus – ca din cer – se auzise un strigăt şi nu doar un strigăt, ei un sunet ciudat, de parcă un copac ar fi fost despicat de trăsnet; era totuşi un strigăt neaşteptat, gâtuit de groază. Akim simţi, nu cu urechea, ci cu subconştientul – după cum si-a dat seama mai târziu – că strigase un om şi că un astfel de strigăt nu-l scoate decât cel strivii ucigător de-un copac sau de ceva greu, în timp ce însuşi strigătul, de parcă ar fi fost strivit şi el, devenise horcăit, nu, nu horcăit, ei oftat, sau nu, poate geamăt, dar nici geamăt nu era; oricum, era ceva atât de chinuit, încât nu putea veni decât din adâncul fiinţei.

Sărind din ramurile loziiior, mai avu vreme să observe cu părere de rău că elanul, lovind apa din faţa sa, plutea pe râu ea un vapor, îndreptându-se spre locul cu apă scăzută din spatele iazului, spre tufişurile stufoase de coacăze ce se profilau pe-un strat bătătorit de turbă şi – mai departe – spre gardul viu format din tufe încâlcite de mălin.

Fără a da drumul la trăgaci, cu degetele lipite pe armă, Akim a ieşit în goană pe povârniş, în desişul cenuşiu şi pâclos, cu frunze încâlcite şi-ntunecate din pricina măselariţei umede, cu ramuri ca arse, abia luminate de jos, dinspre muşchi. În crângul de molift văzu atunci un bărbat scund, păros, care scormonea pământul şi-l acoperea cu crengi. Bărbatul era desculţ furios, ciufulit şi totodată

preocupat şi grăbit; era ceva straniu şi necurat în ceea ce făcea. „E-un evadat! Un criminal care l-a atacat pe Petrunea...” Akim se ascunse după un copac fără să-l piardă din ochi pe bărbat, pentru a putea îndrepta arma din ascunziş, asupra lui: „Sus mâinile!”, apoi rămânea de văzut, poate avea să şi tragă. Piciorul, pipăind cu grijă muşchiul moale, a atins ceva rotund şi strivit şi, instinctiv, s-a dat înapoi speriat. Înainte ca Akim să poată privi în jos, picioarele îi alunecară şi-i duseră nu se ştie unde: pe muşchiul albicios, pătat proaspăt de-o scursură roşie, zăcea un cap omenesc cu gura strâmbă şi c-un ochi ieşit în afară.

„Î-î-î!...” a ieşit – în loc de strigăt – un sughiţ din gâtul lui Akim şi sunetul acesta s-a-ntrerupt când, întorcându-se, a văzut. În loc de bărbat, un urs zdravăn cu fundul uriaş şi cu botul căscat, galben lipicios, din care se scurgeau bale. Prada acoperită cu crengi continua să păteze muşchiul cu sânge şi – după salopeta binecunoscută, îmbibată cu păcură – Akim şi-a dat seama că ursul tocmai ascunsese leşul descăpăţânat şi făcut grămadă.

Omul şi fiara se priveau ţintă. Şi după licărul de inteligenţă al fiarei, adânc ascuns, dar răzbătând prin ochii alungiţi şi apăsaţi de-o ţeastă grea, Akim şi-a dat seama că fiara înţelegea ce făcuse şi care urmează a-i fi pedeapsa ce va trebui s-o primească, aşa că, pentru a se salva, trebuia să atace din nou sau să plece să se-ascundă. Nu putea pleca: omul ţinea arma şi laşitatea ei – a fiarei – va fi observată şi-i va da curaj. Până n-avea să-şi revină, cât mai era încă buimac, omul trebuia speriat şi mai tare, apoi lovit şi doborât. „R-r-rah!” scoase fiara un răget ameninţător, din gâtlej. Dar omul nu s-a urnit, nu şi-a acoperit faţa cu mâinile, nu a aruncat arma; el a strigat „Fascistule! Fascistule!” şi, înecându-se-n propriul său ţipăt, a întrebat răguşit, ba chiar obosit:

— Se-ai făcut? Se-ai făcut?

Fiara aşteptase un strigăt de care să răsune pădurea şi acel strigăt, în care groaza şi disperarea laolaltă ar fi trădat spaima şi căderea, ar fi trezit în ea îndrăzneala şi furia înverşunată. Dar cuvintele, şi nu atât ele, cât tonul lor,

durerea adâncă pe care o vădeau, au zăpăcit-o se potoli pentru o clipă, părul zbârlit îşi reveni, deveni lins şi fiara parc-ar fi vrut să facă precum şacalii – să se-ntoarcă şi s-o ia la fugă... Dar s-a-ndreptat, îndrăzneaţă şi fără şovăială, spre om. Furia-i creştea, presimţirea luptei şi a sângelui îi cuprinseseră întreaga fiinţă ca un foc aţâţat, îi întunecaseră raţiunea şi-i încordaseră muşchii. Pe ceafă şi de-a lungul şirei spinării, părul gălbui, ca pârlit, se zbârlise iar. Ursul se făcea tot mai mare, tot mai fioros, din pricina răgetului său mândru şi paralizant care semăna c-un urlet, ameninţător şi victorios.

Akim a-ntins arma înainte, în chip de barieră şi – simţind c-o amorţeală-i cuprinde trupul şi mintea – şi-a dat seama cu uimire că pe fiara aceea uriaşă, cu păi zbârlit, nu se afla niciun loc în care să tragi la sigur Nu avea aşa ceva! Fruntea, în care povestitorii nimeresc cu glonţul atât de des, era îngustă şi teşită: glontele putea să ricoşeze dacă nu nimerea drept la mijloc! Botul fiarei era îngust, cu ritul negru, dar cu acest bot lăsat în jos şi cu fruntea sa îngustă, ursul reuşea să-şi acopere pieptul. Lângă bot şi pe deasupra acestuia, se roteau, ca nişte arcuri, labele puternice, legate direct de trup, care-i făceau vânt înainte, acoperindu-i în acelaşi timp şi coastele. Şi doar cocoaşa cu părul zbârlit şi cu spinarea arcuită gata de atac ca a felinelor erau expuse glonţului; dar dacă nu nimerea în şira spinării, avea să fie doborât, strivit...

Rupând rămurelele moi şi elastice care-i prindeau mâinile şi picioarele, biruindu-se pe sine, Akim st strecură după copac, atinse din nou capul cu piciorul şi din nou se depărta de acesta; în acest timp şi-a dat seama că de acolo, de după copac, ursul pândise elanul şi cum Petrunea ajunsese tot acolo, ursul îl înşfăcase...

„Vino, vino!” ca şi cum l-ar fi-ndemnat pe urs. Akim îi ieşi în întâmpinare. Fiara s-a oprit deodată şi s-a lăsat pe fundul ei gros: nu se aşteptase la un atac al omului, văzuse precis cum omul voise să se retragă, să se ascundă după copac; omului îi era frică, era mărunţel, neîndemânatic, şters ca o ciupercă vânătă, în timp ce sălbăticiunea era păroasă, gata

de atac, îndrăzneaţă şi furioasă. Dar iată că omuleţul a pornit împotriva ei – stăpâna taigalei – şi fiara a fost deodată intimidată, s-a oprit, s-a lăsat jos, a prins ceva în bot şi-n labe şi îndată s-a săltat ca împinsă de-un arc, s-a ridicat şi – în clipa aceea – atât fiara cât şi omul au înţeles cine a pierdut lupta. Ursul s-a lăţit, şi-a desfăcut subţioara stângă unde tresărea un puf ondulat, răgetul i-a slăbit şi s-a stins, ca sunetul ultimelor pietricele rostogolite dintr-o roabă răsturnată. Ridicându-se-n două labe, arătându-şi adâncitura muierească a subţiorilor acoperite de păr subţire, ursul îşi trădă locul vulnerabil şi arăta el însuşi unde trebuia împuşcat. Încercând să-şi repare greşeala, i se păru că scoate un răget înfricoşător care, în realitate, nu era decât un lătrat de câine lovit; apoi, lipsit de vigoare, nu se năpusti asupra omului, ci mai curând se prăbuşi peste el.

În aceeaşi clipă, a izbucnit o sclipire de foc care i-a ars firele de păr de la subţiori, i-a străpuns cu un fier înroşit, inima, i-a zguduit trupul tot şi oasele ce-i trosneau. S-a făcut întuneric în trupul nesătul, vertebrele s-au răsucit, în faţa ochilor i-a apărut ceva roşu-încins, s-a răspândit miros de sânge ars, fumul i-a înecat răsuflarea şi i-a împăienjenit vederea. Fiara a fost cuprinsă de căscat şi de toropeală, trupul şi labele i s-au muiat, totul s-a desprins cufundând-o în gol. Luptând cu acest gol, nevrând să cadă-n el, ursul îşi ridică labele cu un răget ce nu părea urlet de fiară, ci mai curând muget de vită, atinse ceva şi, c-o ultimă licărire de conştiinţă poate prin ochii învăluiţi în culoarea roşie sau prin mirosul său deosebit de sensibil ce slăbea, simţi izul odios în timp ce labele simţeau răceala armei. Cu un răcnet triumfător, cu rămăşiţele urii sale de neînvins îşi mai reveni, încercând să se ridice, să-ntindă-n sus labele ni gheare şi să-l rupă, să-l sfâşie cu ele pe omuleţul aceia neîndemânatic şi şters ca o ciupercă şi să crape împreună cu el.

Ridicându-se, a scos un ultim răcnet care s-a stins într-un spasm de pe urma căruia trupul său uriaş a tresărit, s-a chircit chinuitor şi s-a muiat îndată, începând să se liniştească, obosit. Mai tresăreau şi se mai loveau una de

alta ghearele negre, parcă date cu lac strălucitor; se mai mişcau firele de păr de la subţioara dreaptă, în timp ce de sub cea stângă continua să ţâşnească valul de sânge şi, cât timp sângele curgea, ochii sălbăticiunii nu voiau să se stingă. Furia şi ura cea veşnică faţă de om continuară să ardă în ei chiar şi după ce sângele n-a mai curs, ci i s-a prelins doar pe păr, închegându-se ca pelteaua de răchiţele. Flacăra de ură nu s-a stins şi n-a fost acoperită de-ntunericul morţii: a rămas împietrită, în pupile. Părea că-n ochii doar pe jumătate închişi ai ursului, vântul ar fi aruncat praf de prundiş măcinat care i-ar fi luat vederea fără să-i fi putut şterge ura.

Părul de la subţioara neputincioasă, adâncită, a fiarei mai continua să tremure abia simţit, ghearele încetaseră să mai clănţăne, rămânând chircite, iar dinţii galbeni, murdari de pământ şi de sânge, rămăseseră descoperiţi.

„S-a terminat!” gândi Akim fără să poată crede ceea ce gândea şi nerealizând încă, în întregime, tot ce se petrecuse; şi-n loc de bucurie, sau de mulţumire, simţi că i se face groază de ceea ce vede, de tot ce se-ntâmplase; s-a dat înapoi, apărându-se cu mâinile, de parc-ar îi vrut să se lepede de toate, când s-a auzit gemând: „î-î-î”, buzele-i tremurau ca prinse de friguri, genunchii i se muiaseră, iar gura ce-i era parcă ţintuită, cu limba ce nu voia să se mişte, nu putea scoate niciun strigăt ca să cheme oamenii. Strigătul a ţâşnit din el, ca o ghiulea numai după ce s-a apropiat din nou de trupul descăpăţânat al lui Petrunea şi când, dându-se înapoi speriat, a fost gata să se poticnească de ursul ce înota într-o băltoacă de culoare roşie, întunecată.

Akim, înnebunit, se-nvârtea pe loc, de parcă moartea l-ar fi-nconjurat de pretutindeni. Apoi, picioarele i se muiară de tot şi el căzu cu faţa în muşchiul rece, aşteptând ca, de deasupra, să se năpustească asupra lui monstrul păros, ud şi năclăit.

În desişul pădurii pline de uscături este întotdeauna răcoare: o răcoare ce păstrează o umezeală veşnică, dar nu e rouă – aici nu există rouă! – ci o umezeală ce-ţi pătrunde

sufletul şi care, pe vreme caldă, se preface în abur. Umezeala asta de la sfârşitul verii a-nvăluit trupul acoperit de sudoare. Înfăşurat în salopeta largă a lui Akim. Acesta a ridicat capul, a căutat fiara din priviri: totul se petrecuse aievea, ursul era acolo, culcat pe spate, într-o poziţie caraghioasă, strângând arma, cu labele, la piept. Akim îşi şterse buzele cu mâna şi simţi un gust sărat. Degetele înnegrite de păcură aveau sânge sub unghii şi la-ncheieturi. Abia acum vedea că fusese rănit în podul palmei drepte până la os şi – cum ţinuse pumnul strâns – sângele se închegase: fiara reuşise să-l atingă pe om într-o ultimă zvâcnire.

Cuprins de supărare şi de ruşine pentru slăbiciunea şi frica pe care le-ncercase, Akim s-a ridicat, a scos din pământ un molift subţirel, a agăţat cu rădăcina lui cureaua armei, a tras-o puternic spre el, uitând că pe ţeavă mai era un cartuş şi că piedica era ruptă, Labele ursului s-au mişcat şi au dat drumul armei, Punând mâna pe ea şi eliberându-se dintr-o dată de toate spaimele, Akim începu să strige şi să plângă, rupându-şi unghiile, scoase din cartuşieră, toate muniţiile, şi descărcă, în neştire şi cu năduf, asupra fiarei doborâte, gloanţe şi alice; dar sălbăticiunea zăcea nepăsătoare la toate, nimic n-o mai supăra – nici durerea, nici furia, nici ura – şi doar părul se-nfunda în locurile unde nimeriseră muniţiile. Părul gros scotea fum, iar lichidul puturos ce începea să i se scurgă din burta ciuruită acoperea mirosul de păr ars.

Auzind strigăte şi împuşcături, oamenii au venit în goană. Aruncând arma. Akim şi-a ridicat mâinile la cap şi a căzut, pierzându-şi cunoştinţa „de groază cumplită” şi nu din pricina pierderii de sânge, cum avea să zică mai târziu...

Cât trăise, Petrunea dăduse multă bătaie de cap oamenilor şi administraţiei, dai cele ce s-au petrecut după moartea sa atât de surprinzătoare şi de ieşită din comun, au depăşit orice închipuire. Dacă natura i-ar fi jucat renghiul de a-l trezi măcar pentru o oră, ar fi fost uluit de atenţia ce i se dădea şi probabil c-ar fi fost cuprins de-atâta respect faţă de propria lui persoană, încât şi-ar fi schimbat

cu totul felul de viaţă şi purtarea.

Omul fusese decapitat! „De către cine?” căuta să descopere tânărul, foarte vigilentul şi bănuitorul procuror, care nimerise pentru prima dată în taiga şi încă peste un caz atât de „neobişnuit”.

„De către fiară”. „Se poate, se poate; în practica instrucţiei judiciare se-ntâmplă minuni şi mai grozave!” se declara el de acord, jucându-se cu bretelele, trăgându-le sau lăsându-le să se strângă c-un plesnet; a cerut totuşi ca şoferul autoşeniletei să fie aşezat într-un cort izolat şi să fie închis pe dinafară.

Chinuit de singurătate, de lipsă de muncă şi de frică, Akim aştepta să i se hotărască soarta în timp ce un om sever, închis în sine, în uniformă frumoasă, sosit cu un helicopter, încerca să afle adevărul în acest caz de crimă şi punea întrebări tuturor membrilor detaşamentului, care-l speriau prin simplitatea şi sinceritatea lor: „Dacă şoferul s-a certat cu ajutorul său? Dacă vreunul dintre ei l-a ameninţat pe celălalt cu moartea? Dacă s-au cunoscut mai demult? Dacă şoferul a mai fost judecat şi – dacă da – în baza cărui articol?”

Nu se ştie de ce, procurorul nu se interesa deloc de urs; abia dacă-şi arunca privirea spre blana acestuia. Blana, cu găuri întunecate ca nişte stele stinse, era întinsă între copaci. În ea mişunau păduchii de frunze care se lipeau de grăsime, îşi vedeau de treabă furnicile, gângănii negre şi muşte somnoroase. Trupul ursului nedespărţit încă de labele ciuruite şi ele de gloanţe, se bălăbănea în râu, legat cu sârmă de-o piatră; faptul că vânătorul ascunsese ursul în apă, că trăsese în el de multe ori, în timp ce acesta era deja înfrânt şi căzut, provoca mari bănuieli. Declaraţia şoferului c-a tras atâta în fiară fără să ştie de ce şi că l-a aruncat în râu „ca să se moaie” – adică să nu pută a câine, pentru ca, mai târziu, carnea ursului să poală fi fiartă pentru mâncare – şi să ştie animalul ce păţeşte dacă atacă oameni, îi întărea procurorului convingerea că are de-a face cu un criminal experimentat care „acţionează” făcând apoi pe prostul.

Pe Akim l-au dus la locul întâmplării, l-au aşezat cu arma neîncărcată după copac, i-au cerut să repete „manevra”, au măsurat cu ruleta distanţa de la un copac la altul, au ras cu cuţitul sângele de pe muşchiul alb şi au strâns dopurile de hârtie; acestea erau făcute dintr-o scrisoare a unei ibovnice de-a lui Petrunea, aşa că, deodată, a apărut un nou fir în cadrul anchetei: femeia! Iată calea spre descoperirea crimei! Dintotdeauna, femeia a fost şi n-a-ncetat să fie pricină de tulburare în lume, punct de plecare în aproape toate crimele îngrozitoare; femeia şi băutura: iată merele discordiei omeneşti.

Vai! De-ar fi ştiut bietul vânător unde-avea să-l ducă, pe el şi pe procuror, scrisoarea acelei bufetieri, de la restaurantul aeroportului din Turuhansk, ar fi aruncat dracului scrisoarea şi ar fi cumpărat dopuri de pâslă, făcând economie la băutură...

Deh! Toţi suntem deştepţi cu mintea cea de pe urmă...

Multă vreme a durat fotografierea şi filmarea vânătorului de urşi la locul luptei cu fiara. Akim a rugat, timid, să fie lăsat să-şi pună o haină curată şi să se pieptene, dacă tot îl fotografiază pentru „cinema”; i s-a poruncit însă, cu asprime, „să facă ce i se spune şi să nu încerce să-i inducă în eroare”, fapt ce l-a derutat complet: a început să încurce „manevrele” şi să schimonosească în aşa hal silabele, încât nu mai puteau pricepe ce spune.

Şi cum era să nu se-ncurce! Îl fotografiau: e-n regulă! Dar şi dopurile au fost fotografiate, au adunai toate bucăţelele de hârtie, le-au potrivit şi – înaintea analizei amănunţite de laborator – au făcut un foto-fixaj prealabil, după cum zicea procurorul.

„Vai de mine! Vai de mine! – tremura Akim – or să mă condamne! Sigur c-or să mă condamne! Ne-am tot certat, Petrunea şi cu mine, ne-am înjurat, uneori ne-am şi bătut... Când era beat, îi luam arma... Vai! S-a zis cu mine! S-a zis!”

Situaţia devenea tot mai gravă. Au pus ca sentinelă, lângă cortul lui Akim, pe un muncitor cu arma lui Akim în mână; acesta era un mare şmecher care umblase mult prin lume, zicând că e călător – ştia de toate. Fie-n glumă, fie-n

serios – greu de spus – îl asigura pe Akim că a fost filmat pentru un „film artistic” şi că vor proiecta, în toate cluburile, filmul, arătând lupta dintre om şi fiara mâncătoare de oameni. În fapt însă, pe el, pe vânătorul de urşi, îl vor închide pe vreo zece ani, pentru declaraţii mincinoase, ca să-şi dea seama de purtarea sa şi să nu bată câmpii, înşelându-i pe ceilalţi şi pe sine; sau... or să-l pună la zid.

Zdrobit de durere, deprimat de anchetă, Akim credea orice i Se spunea, chiar şi despre cinema. De atunci a fost la toate filmele, cu speranţa ascunsă că se va vedea şi pe el, că se va admira el însuşi, că-l vor admira şi ceilalţi pentru felul cum luptase cu fiara şi, pentru clipele de „groază cumplită” prin care trecuse. De aceea l-au preocupat atât de mult cele spuse de mine, când cu vizita mea la comitetul pentru cinematografie. Ar fi vrut să afle dacă, măcar acolo, nu se ştia ceva despre filmul „său”, dar timiditatea lui înnăscută îl împiedica să mă întrebe direct despre acest lucru.

Slavă Domnului, fotografia lui Akim a rămas doar în dosarul de anchetă, care a fost închis din lipsă de probe incriminatorii. Conducătorii expediţiei au promis chiar că-i vor face lui Akim o scrisoare de mulţumire pentru curajul de care dăduse dovadă în îndeplinirea sarcinilor de serviciu; dar n-au mai reuşit s-o facă din pricina chefului grozav care s-a-ncins întru pomenirea sufletului lui Petrunea. Pe Akim şi pe „călător” au vrut să-i dea afară din slujbă pentru dezorganizarea producţiei, dar sezonul se apropia de sfârşit, muncitorii plecau şi singuri, iar mustrarea n-ar fi putut fi transcrisă în cărţile de muncă, deoarece acestea erau pline de-nsemnări până şi pe coperţi. În afară de asta, trebuia avut în vedere că – spre deosebire de alţii – Akim nu avea niciun fel de înclinaţie spre scandal. Când se-mbăta, îi săruta pe toţi, plângea amar şi clădea din cap, de parcă totul s-ar fi sfârşit şi ar fi fost ultimul său chef, de parcă viaţa l-ar fi învins şi el şi-ar fi sărutat prietenii nu numai pentru ca să-i sărute pur şi simplu, ci ca să-şi ia rămas-bun de la oameni şi de la lumea întreagă.

Dar până la terminarea anchetei şi la organizarea praznicului, Akim a suferit şi, a pătimit mult. Scos din fire de procurorul cel bănuitor, abătut de moartea ajutorului său, care, ceas cu ceas, îi fusese tot mai drag şi mai apropiat, sleit de puteri ca urmare a spaimei şi a lipsei de somn, vânătorul de urşi a zăcut culcat în cortul închis pe dinafară, a privit în conul cortului murdar de ţânţari striviţi şi îşi dorea din tot sufletul ca gâzele acelea însetate de sânge să-l mănânce de viu, motiv pentru care nici cu „repudin” nu se mai ungea.

Iar dacă ţânţarii n-aveau să reuşească să-l dea gata – căci toamna, în taiga, ţânţarii se împuţinează şi se moleşesc – Akim s-a hotărât să nu mănânce, să nu bea nimic şi să moară de foame. Înfruntase moartea, pornise lupta cu ursul, şi ei îl ţineau sub pază! Cum ar fi putut să accepte şi să îndure aşa ceva? Viaţa nu-l mai interesa, socotea că toate legăturile sale cu ea erau rupte. Lăsându-se-n voia soartei, îşi încheia socotelile cu viaţa: „o făcuse arşice”, după cum ziceau exploratorii adâncurilor în ziua de salariu.

„Petrunea a murit cu câteva zile înainte de plata avansului şi cu o lună, sau chiar mai puţin, înainte de lichidare!” se gândea Akim şi deodată a fost cuprins de nelinişte: el avea să moară de foame, urma să-l îngroape-n pământ, iar banii... cine avea să-i ia? El se ploconise, îi hrănise pe ţânţari cu sângele lui, mâncase borşuri râncede, aproape că dusese-n spate autoşenileta prin desişurile taigalei şi, netam-nesam, bănuţii agonisiţi de el cu sânge şi sudoare aveau să fie furaţi de cine ştie cinei Asta nu! Trebuia fie să mai amine moartea, fie să scrie o scrisoare astfel ca banii lui – leafa pe-o lună, indemnizaţia pentru munca în câmp, cea pentru munca sezonieră şi sporul pentru regiunile nordice – să fie trimise la Casa copilului. Undeva, într-o Casă a copilului, trăiau fraţii şi surorile lui şi poate că aceşti bani le-ar fi fost de folos pentru mâncare...

Amintindu-şi de fraţi şi de surori, Akim fusese cuprins de tristeţe: „Vai, Iakimka, tu, Iakimka! Vai de mine!” în clipele grele, îşi amintea totdeauna de mama lui: şi sentimentul de

dragoste duioasă sau, poate, de vină faţă de ea, îl muiau de tot, lăsându-l pradă gândurilor negre. Aşezându-şi mâinile în cruce pe piept, Akim se vedea mort şi – cuprinzându-l mila de sine şi dorind să-i mai fie cuiva milă de el – ofta prelung şi zgomotos, plângea ca să se-audă şi în afara cortului. Două lacrimi i se scurgeau după urechi, înţepându-i pielea mâncată de ţânţari, de păcură, şi nespălată de mult, „De ce oare m-o fi născut mama pe mine? se amăra Akim, continuând să se gândească la maică-sa. De ce n-o fi născut pe altul, de parcă pentru ea n-ar fi fost totuna?” Şi acest frate, sau acea soră a lui ar fi trăit cum ar fi putut, ar fi muncit, s-ar fi chinuit, s-ar fi temut de procurori, în timp ce el, Iakimka, ar fi stat pe-ntuneric, ar fi urmărit de la distanţă ce se petrece în aceste locuri şi n-ar fi avut niciun fel de necazuri. Dar aşa... trăia nu se ştie pentru ce şi afuma cerul cu ţigări scumpe în zi de leafă şi cu mahorcă în celelalte zile... Nici măcar la Krasnoiarsk nu fusese vreodată şi cu atât mai puţin la Moscova. Paznicul lui cel rânjit înconjurase pământul pe nave comerciale, fusese în Africa, în India şi-n alte ţări, înghiţise şerpi, broaşte ţestoase şi tot felul de porcării, băuse vinuri dulci de peste mări, mâncase petale de trandafiri, mângâiase femei frumoase de toate culorile!...

Iar Iakimka cel nefericit nu făcuse faţă nici măcar unei fete din ţara lui: se făcuse de ruşine. În urmă cu doi ani, se dusese cu vaporul la casa de odihnă de pe magistrală. Pe vapor nu prea era lume, era plictiseală mare, nimeni nu călătorea în acea perioadă a anului. El însă avea concediu după sezonul de lucru pe teren: vrei-nu vrei, trebuie să pleci undeva să-ţi cheltuieşti banii în mod civilizat! Chiar din prima zi, observase o fată plimbându-se pe punte într-un trenci uşor, dar larg, avea o panglică roşie legată pe frunte, blugi, unghiile vopsite şi pantofi care-n loc de tocuri, aveau nişte buturugi de abia putea să umble cu ei; în schimb, nimeni pe vapor n-avea asemenea pantofi. Fata se simţea stingheră şi-i era frig. I-a zâmbit lui Akim; „Hello, flăcăule!” a pocnit ea din degete, cerându-i o ţigară. I-a oferit ţigara şi i-a întins un chibrit aprins, aşa cum se cuvine. În timp ce-şi

aprindea ţigara, fata nu se uita la flacără, ci la el, iar ochiul ei vopsit în albastru clipea, fie din pricina fumului, fie că-i făcea semn. Inima i-a sărit din loc! „Vai de mine!” Toată vara stătuse în taiga printre bărbaţi, i se făcuse dor de societate şi – ia te uită – o fată, o fată şic, plină de viaţă, îi făcea cu ochiul. Era clar: n-avea voie să-şi piardă cumpătul. A început să-i facă, curte, a dansat cu ea în ritmul muzicii de la radio, pe puntea pustie de lângă proră, bătută de-un vânt rece şi şi-a aşezat capul pe umărul ei. Fata nu s-a ferit, plecându-şi şi ea capul pe umărul lui, fredonând încet, într-o limbă străină, un cântec trist care-ţi rupea inima şi îmbia la nu se ştie ce... A reuşit să-i brodeze în ruseşte, de astă dată, o poveste tristă despre viaţa ei: învăţase meseria de actriţă, i se dăduse rolul principal într-un film ai unui regizor renumit, dar prinsă într-o dragoste fatală, a plecat cu avionul, cu un aviator polar foarte cunoscut, pe insula Dikson. Acolo, aviatorul avea nevastă... „Tra-la-la şi tra-la-la... Vai, ce plicticoase, ce banale sunt toate! Sufletul mi-a îngheţat! Încălzeşte-l. Încălzeşte-l, călătorule necunoscut, tu, cel care-ai apărut ca o stea pe bolta cerului întunecat...” Ce cuvinte, ce vorbe frumoase şi răsunătoare! Să mori, nu alta! Fata l-a mai şi muşcat de ureche şi l-a zăpăcit de tot. S-a gândit s-o muşte şi el de ceva, dar n-a avut curajul: trebuia să tragă o duşcă. Spunându-i grăbit: „Vin îndată!”, Akim, bocănind din cizme, s-a repezit în goană jos pe scări, a bătut în geamul de la casierie, a scos un pumn de bani pe care i-a strecurat prin deschizătura ferestruicii, implorând să i se dea cât mai repede bilete pentru o cabină de două locuri; apoi s-a repezit până la restaurant, a trezit-o, zgâlţâind-o, pe ospătăriţa aţipită lângă samovar, a comandat pentru cabină vin, portocale, ciocolată şi a scos din traistă peşte uscat.

Fata dădea ochii peste cap, îl zgâria pe unde nimerea, îl muşca şi gemea: „Iubeşte-mă! Iubeşte-mă cu patimă şi foc, sălbaticul meu cabaliero!...” Ce mai! şi-au făcut de cap. Fata l-a dat gata în aşa hal cu dragostea ei fierbinte şi mai ales cu vorbele ei alese, încât Akim s-a aprins şi a hotărât s-o ducă la oficiul stării civile îndată ce aveau să acosteze la

Krasnoiarsk. Destul stătuse holtei, destul se chinuise în timpul iernilor lungi!

Când s-a trezit, fata dispăruse cu banii şi cu traista. Ce era mai important, era că-i luase şi haina, lăsându-l doar în cămaşă. Afară era toamnă, doar tremurase şi ea în trenci, aşa că ar fi putut să-l înţeleagă şi pe el!...

Akim s-a strecurat într-un sac de dormit străin, puţind a sudoare, a repudin şi a fum şi s-a lăsat pradă sentimentelor, de parc-ar fi fost ameţit de băutură, deşi era a doua zi de când nu pusese-n gură nici măcar o picătură de rouă. Prietenii, tovarăşii lui, lepădăturile alea, se agitau, găteau mâncarea: nasul lui simţea mâncarea, doar era vânător şi avea miros, nu glumă! Apoi se auzea desluşit zăngănitul farfuriilor. Paznicul de lângă cort glumea mereu; Akim avea o poftă cumplită să iasă din cort şi să-i altoiască un pumn între ochi! Ce oameni! Pentru ei voise să ucidă elanul, să le întărească puterile sleite; de dragul cui pierduse un om? Să-i ia dracul pe toţi! Orice s-ar spune, el, lakimka ăsta, e un nătăfleţ! Îşi deschide larg sufletul faţă de oricine şi-alţii îi bagă laba-n suflet! Ori îl pradă, ori îi scuipă-n suflet!...

A plâns cât a putut şi s-a uşurat. În sinea lui, mai dăinuia necazul, dar, în acelaşi timp, apăruse ceva luminos, ca un răsărit de soare după o ploaie îndelungată. Simţea nevoia să vadă oameni, să vorbească despre Petrunea, să-l vadă cum arată. Sau să păstreze tăcerea împreună cu toţi ceilalţi. Cu alţii alături, până şi tăcerea este cu totul alta decât atunci când eşti singur. Ştia el acest lucru încă din Boganida. Şi-ndată după ce s-a gândit la oameni şi a simţit nevoia de-a fi lângă ei, s-a auzit cum trosneşte iarba sub cizmele cuiva, cum a trosnit şi o surcea, iar cineva zgâria cu unghiile prelata de la intrarea-n cort, încercând să deschidă.

„Iar la interogatoriu?” Akim se pitulă în sacul de dormit, închise cu putere ochii umezi, plânşi, şi vru chiar să scoată un sforăit

— Hei! Akim! Auzi? trăgea cineva de sacul de dormit.

Vino să-ţi iei rămas bun de la prietenul tău!...

Deasupra malului râului, pe-o movilă acoperită cu muşchi, era un mormânt din care apăreau bucăţi de rădăcini albe, iar de pe parapet atârnau ciorchini de merişor şi frunze de mure galbene, palide acum, de parc-ar fi fost rumegate. Sicriul nevopsit era aşezat pieziş pe pământul umed, pe bulgării de lut roşietic, scoşi din groapă. În sicriu, zăcea nemişcat Petrunea, neobişnuit de elegant, cu cămaşă albă şi cravată de material sintetic la gât. Părul care-i crescuse în timpul sezonului fusese pieptănat în sus, lăsând să i se vadă fruntea curată, nearsă de soare, căci purtase la viaţa lui şapcă. Cineva îi pictase şi nişte favoriţi: în detaşament erau meşteri pricepuţi la toate. Mâinile lui Petrunea mai păstrau sub pieliţa unghiilor urme de păcură – mâini de mecanic. Capul îi fusese cusut c-un fir de undiţă de 0.4; cusătura de sub cravată era perfect executată, aproape nici nu se observa. Oricât de tare îl desfigurase fiara, Petrunea tot bine arăta!... Doar zgârieturile întunecate ale ghearelor ce păreau pictate şi un ochi acoperit cu o frunză de plop roşietică semănând cu o monedă veche de cinci copeici contrastau cu solemnitatea ceremoniei, nu lăsau să se uite ceea ce se-ntâmplase, atrăgeau plivirea şi înspăimântau: totul se petrecuse aievea; fiara, lupta, moartea omului – toate acestea nu erau vis, nu erau un basm despre tot felul de grozăvii pe care unii dintre membrii detaşamentului le povesteau cu-atâta meşteşug, încât te făceau să ţipi în somn şi să sari din pat. A simţit o apăsare-n piept, i s-a făcut ruşine pentru gândurile şi lacrimile sale şi pentru întreaga sa purtare din timpul petrecut în cort: se prăpădise un om, fiara îl sfârtecase pe prietenul şi ajutorul său, iar el juca teatru, îşi amintea de-o stricată, de neplăcerile lui, în timp ce bietul Petrunea uite cum fusese sluţit şi făcut zob...

Cineva îi pusese la manşetele cămăşii nişte butoni strălucitori, îl încălţase cu ghete cu talpă de microporos vârfurile lor ieşeau de sub cearceaf, iar cearceaful fusese tăiat din căptuşeala foii de cort şi – deşi fusese spălat în pârâu – funinginea, petele şi urmele de ţânţari striviţi nu

putuseră fi scoase la spălat. De ce nu l-au dus la Turuhansk, să-l înmormânteze cum se cuvine, cu orchestră şi-n sicriu roşu?... Aşa se-ntâmplă întotdeauna: cât lucrezi, toţi au nevoie de tine; cum ai crăpat... deodată nu mai sunt mijloace de transport, se termină combustibilul, n-are cine să conducă...

Dar, poate, colegii doriseră să-l îngroape aici? Sunt băieţi buni în detaşament, au trecut prin multe, le-nţeleg pe toate... Degeaba-i înjurase şi le spusese lepădături: fuseseră clipe de supărare! Cine să-l îngroape pe răposat la Turuhansk? Cine are nevoie de el? L-ar duce de la morgă cu o maşină a statului, într-un sicriu al statului, l-ar arunca într-o groapă, l-ar acoperi cu pământ şi cu asta – basta! Aici e altceva, sunt oameni care-l cunosc, cărora le e milă de el, fiecare se gândeşte la propria lui moarte, ba unii chiar plâng, cuprinşi de milă pentru răposat şi pentru ei înşişi...

Akim nici nu-şi dădea seama când a-nceput să plângă şi să-şi şteargă lacrimile cu mâna bandajată. L-au tras de mânecă: „Mai încet!...” Şeful vorbea la căpătâiul răposatului:

— ...Înaintând prin desişul taigalei, mergând mereu înainte şi tot înainte, pe cărări necunoscute, spre comorile pământului, ne pierdem prietenii şi camarazii iubiţi; şi cred că nu greşesc când îi asemăn eroicilor ostaşi de pe front...

„Bine vorbeşte! Aşa-i!” Akim şi-a lins o lacrimă de pe buze şi din nou l-a cuprins dorinţa de a muri, pentru ca şi despre el să se rostească aceleaşi cuvinte, pentru ca Paramon Paramonovici să vină de pe pământurile desţelenite şi – poate – ar veni şi Kasianka, cu avionul...

Cineva l-a împins uşor spre sicriu. Neştiind ce să facă, Akim se uită la mâinile lui Petrunea şi, pentru că acestea erau pătate de păcură, arătau altfel, parc-ar fi fost vii, Akim nu realiză definitiv moartea prietenului său. A oftat, şi-a apropiat ascultător faţa de cea a tovarăşului său şi s-a desprins repede, simţind atingerea cu ceva rece şi tare. Încercând parcă să se convingă de ceva, atinse în grabă mâinile lui Petrunea: erau tari, scorţoase, reci şi lipsite de viaţă ca rădăcinile dezgolite ale sălciilor de pe mal. Deci,

era adevărat: Petrunea nu mai exista, îl îngropau pe Petrunea!

Ar fi vrut să-ntrebe pe cineva despre ceva, dar nu putea să mai facă nimic; ceea ce se-ntâmplase nu mai putea fi îndreptat, nu mai putea fi ce-a fost. Dar n-ar fi trebuit să se-ntâmple, totul începuse de la un fleac: dracul îl adusese pe elan acolo, apoi el – Akimka – voise să-l împuşte, ca să facă rost de carne; Petrunea se luase după el ca să vadă – fusese mânat de curiozitate. Şi ce-i cu asta? Oricui îi place să asiste la o vânătoare, nu-i nimic deosebit în aşa ceva! Şi uite, un om trecut prin atâtea, care-a văzut moartea cu ochii, s-ajungă aşa, din întâmplare, prosteşte, de nici nu-ţi vine a crede e-ar fi fost ceva serios...

Dar nimic nu se mai putea spune sau îndrepta. După ce-şi şterse, tot cu bandajul murdar de la mână, ochii învăluiţi în lacrimile ce-l ardeau şi buzele umflate. Akim văzu oamenii ce lucrau îndemânatic şi sârguincios. Parc-ar fi vrut să facă pe placul cuiva, să se afirme, întrecându-se unul pe altul; aruncau pământ în groapa îngustă, izbutind cât ai clipi să adune deasupra ei o moviliţă alungită.

Akim s-a-ntors şi s-a-ndreptat, fără vreun ţel şi fără să se gândească, spre taiga. Picioarele l-au dus lângă autoşeniletă. Rămase o vreme lângă maşină, privind-o năuc, de parcă s-ar fi gândit la ceva şi deodată scrâşni din dinţi şi din palid şi cu obrajii supţi cum era, se făcu şi mai alb; simţi o dorinţă arzătoare să sară-n maşină, s-o pună-n mişcare zgomotos şi, cu acest cal de fier necruţător, să distrugă, să răvăşească totul în jurul său, să alunge toate fiarele, toţi urşii – tiarele astea periculoase, care se-nmulţiseră atâta în taigaua din ţinutul Turuhanskului, încât, prin derogare de la lege, s-a îngăduit vânatul întregul an. Dar maşina era demontată, carterul era scos, mâna rănită-l durea: unde, cu ce şi de ce să plece? Dealtfel, prietenii şi colegii pregăteau praznicul.

Şeful detaşamentului, om cu experienţă, adusese în termos – drept contribuţie personală – un litru de spirt: a băut un pahar pentru pomenirea sufletului unui om muncitor, şi-a luat planşeta şi a plecat c-o tânără

practicantă care căra un ciocan cu mâner lung, să studieze tainele naturii.

Exploratorii adâncurilor pământului se înviorară: alergau prin pădure, loveau cu topoarele, mişcau cazanele, înteţeau focurile şi pregăteau la aceste focuri borşul conservat şi caşa. La o oarecare depărtare, pentru ca „stârvul ăsta” să nu pută sub nasul oamenilor de treabă. Akim fierbea, la un foc separat, carnea de urs, într-o căldare pentru păcură curăţată prin ardere. Şi aroma se răspândea prin pădurea rară, de-a lungul râului Eracimo şi chiar mai departe, poate până la Tunguska, pentru că vânătorul pusese din belşug în mâncare frunze de dafin, boabe de piper, cimbrişor, sovârf, rădăcini de usturoi sălbatic. Din căldare, se ridica o spumă roşcată care, revărsându-se peste bucăţile de lemn aprins, exploda, ardea, sfârâia şi scotea fum înecăcios.

Scoţând cu o ţepuşă o halcă de carne de culoare roşcat închis. Akim a tăiat o bucată, a luat-o cu buzele de pe cuţit şi-nvârtind-o în gură, fiindcă-l frigea, a privit în sus ca şi cum ar fi ascultat ceva sau s-ar fi pregătit să urle. A înghiţit cu greu, ca pe un dop, bucata nemestecată, apoi vânătorul de urşi a holbat ochii şi după expresia feţei sale s-ar fi putut vedea pe ce căi întortochiate ale complicatului interior al organismului omenesc trecea bucata fierbinte din carnea acelui animal afurisii pe care-l ura.

— Nu-i aşa că-i mai uşor să-nghiţi o piuliţă? a întrebat „călătorul” pe care Akim era supărat şi cu care nu voia să vorbească. Părea că-ntrebarea fusese pusă aşa... pur şi simplu, ca să se afle-n treabă; dar din adâncurile aceleiaşi fiinţe omeneşti răzbătea un oarecare interes.

— Încă nu-i fiartă! răspunse Akim, fără să-l privească pe încercatul „călător”. În timp ce înteţea focul, adunând laolaltă cărbunii.

— Cum poţi mânca aşa ceva? s-a răstit pe neaşteptate Goga Gherţev, practicant de la universitatea din Tomsk. Asta a vrut să mănânce un om! E-un canibal! Fără blană, chiar c-ar semăna a om! Iar tu, puturosule, te-ndopi cu toate porcăriile! Pfui!

Akim cunoscuse tot felul de oameni, trăise şi lucrase cu

ei ani îndelungaţi, le studiase obiceiurile – după cum se exprimase, într-un ziar local, un scriitor, autor de schiţe, aflat în trecere pe-acolo – şi de aceea nu-l contrazise pe practicant: era încă tânăr, iar şeful tocmai îi dusese colega în pădure şi poate că se chinuia întrebându-se de ce oare.

— Se-i drept, e drept: seamănă. Labele ursului sunt esact ca ale omului, doar că sele din faşă n-au dezetul mare... răspunse paşnic Akim şi a vrut să-şi continue explicaţiile, dar sosise clipa să se ridice paharele întru pomenirea lui Petrunea, pentru ca apoi să le golească până la fund în tăcere solemnă şi tristă.

Au băut, apoi au început să mănânce salată din nişte peştişori ruginii, caşă şi borş. Între timp, în căldarea acoperită cu un capac de la cilindrul autoşeniletei, fiersese înăbuşită pe jar carnea de urs şi Akim, scoţând o halcă din căldare, arătă cu capul spre ea. Toţi cei de faţă i-au întors spatele în semn că nu vor să mănânce din carnea aceea. După ce-a bolborosit: „Nu vresi, treaba voastră!”, Akim a tăiat carnea cu un cuţit foarte ascuţit, ţinând-o chiar sub nas – aşa cum fac osteacii – şi, mijindu-şi ochii cu o expresie de fericire şi plescăind din buze, începu să bage în gură, tară grabă, dar cu sârg, bucăţile de carne, una după alta, mâncându-le cu pâine şi cu usturoi sălbatic trecut prin sare.

Primul care n-a putut rezista a fost „călătorul”.

— De ce mănânci carnea cu usturoi sălbatic?

— E grasă.

Făcându-i lui Akim un semn cu mâna să-i taie şi lui o bucăţică de carne de urs, de probă, „călătorul” s-a strâmbat, de parcă s-ar fi săvârşit o fărădelege împotrivă-i. Akim era absorbit de plăcerea de-a-nghiţi cu lăcomie carnea şi fără să-i pese de ceilalţi, mormăia mulţumit un cântec. „Călătorul” dorind să le arate, că ia din această carne cu silă şi Dumnezeu îi e martor că n-o face pentru el, s-a strâmbat supărat, scuipând în cazan, fapt pentru care Akim, ameţit de băutură şi de mâncare, i-a aruncat: „Dacă scuipi prea mult, o să te doară măselele!” Scoţând din căldare o bucată mare de carne şi făcând fiţe ca o muiere,

„călătorul” a luat-o cu gura de pe cuţit. Ceilalţi membri ai detaşamentului făcuseră cerc compact în jurul focului, privind atenţi. După ce a mestecat o bucăţică şi i-a făcut vânt în burtă, a făcut ochii mici şi, privind în depărtare, a rămas pe gânduri, apoi a declarat că friptura îi aminteşte la gust de oposum sau de cangur, dar că deocamdată nu s-a lămurit pe deplin, aşa că îşi tăie o bucată mai mare. Radiotelegrafistul detaşamentului, om mărunţel, care ducea întruna dorul mâncărurilor sănătoase şi a femeilor grase, îşi tăie şi el o felie de carne, dar zise că n-o să-i poată aluneca pe gâtul uscat.

Aluzia a fost înţeleasă. Mai băură cu toţii câte un pahar, apoi – pe nesimţite – pe rând, unul câte unul, se apropiară de focul lui Akim, aşezându-se în jurul căldării cu carne de urs.

— Da nu cumva o să-mi facă rău? întrebă radiotelegrafistul.

— Cu usturoi sălbatic, cu merisor, si pe deasupra cu spirt, orise carne nu poate fase decât bine! i-a liniştit Akim pe tovarăşii săi şi – după postul şi singurătatea din cort – s-a apucat să le ţină o cuvântare instructivă: Carnea de urs e o carne deosebită, tovarăşi, foarte sănătoasă, întăreşte vederea, azută pe ofticoşi, iar în caz de zer, oricât de mare ar fi, dacă mănânsi carne de urs, nu mai dezeri; carnea asta îsi dă putere, nu glumă...

— După ce-o mănânci, alergi după muieri! a râs cineva.

— Eu le vorbesc serios, iar ei...

— Bine, bine, nu te supăra, mai ales c-aici nu sunt muieri.

— Dar... începu radiotelegrafistul, vrând să pomenească de practicantă: îl întrerupse însă, la timp, „călătorul”:

— Vă spun adevărul adevărat: trăieşti o viaţă, mereu te suceşti prin lume şi mereu te tot minunezi! Am colindat lot pământul, dar n-am văzut decât urşi de pluş; din prostie, când eram mic, am încercat să ronţăi; urechea unuia, dar am scuipat-o, căci nu avea niciun gust.

S-au pornit discuţiile, petrecerea începea să se-ntindă, praznicul ajunsese la culme. Până la sfârşitul zilei următoare, din urs nu mai rămăseseră decât labele cu şosetele

lor de lână închise la culoare. Îmbrăţişaţi frăţeşte, exploratorii adâncurilor pământului au vizitat de mai multe ori mormântul lui Petrunea, au turnat spirt peste bulgării de pământ printre care ieşeau la iveală rădăcinile retezate, sentindea muşchiul cenuşiu ca o pânză de păianjen, se zăreau boabele roşii şi strivite de merişor. Fiecare simţea că are datoria să se căiască în faţa răposatului pentru jignirile aduse lui şi întregii omeniri; oamenii jurau că-şi vor aminti toată viaţa de prietenul lor drag şi că, de-acum înainte, nu vor face nimănui niciun rău, nicio supărare.

Akim trase şi un pui de somn pe mormântul lui Petrunea, îmbrăţişând stâlpuşorul cioplit din lemn de cedru. După ce s-a trezit, şi-a dat seama unde se află; ruşinându-se oarecum de situaţia în care se afla, vânătorul de urşi s-a rostogolit până la râu, s-a spălat pe faţă şi s-a apropiat de focul, aproape stins, în jurul căruia zăceau culcaţi tovarăşii săi, care cum apucase, ca după o luptă grea. Numai Goga Gherţev şedea pe-o buturugă, treaz şi supărat, şi scria ceva repede şi cu întreruperi, în carnetul său de notiţe..

Din Turuhansk a sosit cu helicopterul şeful expediţiei, ca să-ntărească disciplina în muncă a detaşamentului. Ştiind cu cine are de-a face, adusese cu el o ladă de vodcă şi când helicopterul s-a trântit cu zgomot pe-un banc de nisip în mijlocul râului Eracimo, o singură privire i-a fost deajuns ca să-şi dea seama de situaţie: puterile detaşamentului erau pe sfârşite, praznicul se desfăşura fără scandal, bătăi sau vărsare de sânge; oamenii erau cu-adevărat pătrunşi de tristeţe.

— Poimâine ieşiţi la lucru? întrebă, poruncind totodată, şeful expediţiei. Orice persoană care se deplasa şi cu atât mai mult care zbura deasupra taigalei din regiunile Turuhansk şi Evenkiisk era cunoscută de exploratorii adâncurilor pământului, aşa că ei au aflat că-n helicopter se află ascunsă o lădiţă cu vodcă şi şi-au dat cuvântul că în ziua fixată vor ieşi la lucru; cuprinşi de sentimente frăţeşti, au vrut să-l îmbrăţişeze şi chiar să-l ridice pe braţe pe acest om bun şi-nţelegător, dar, şeful a rupt-o la fugă direct peste râu, spre helicopter, unde maşinăria a-nceput să huruie şi

îndată s-a înălţat spre-cer.

După cum făgăduiseră, lucrătorii ieşiră la lucru în ziua fixată: nu chiar dintr-o dată, dar s-au antrenat şi – lucrând din zori şi până la lăsatul întunericului – au recuperat rămânerea-n urmă şi au încheiat lucrările în sector la data stabilită, după care părăsiră râul Eracimo, întorcându-se la Turuhansk, iar cei rămaşi în detaşament pentru sezonul următor, au început deja lucrările într-un alt sector, pe un alt afluent al râului Tunguska de Jos, mai îndepărtat şi mai sălbatic, numit Nimde.

Peste câţiva ani, Akim a venit pe Tunguska de Jos, ca să vâneze cocoşi-de-munte; a făcut dinadins un ocol, a umblat mult pe lângă posomorâtul râu Eracimo, încercând să găsească locul unde fusese cantonat şi lucrase cândva detaşamentul geologic. Dar oricât a alergat de-a lungul râului, oricâte ocoluri a făcut prin luncă, n-a putut găsi urmele geologilor şi nici mormântul prietenului său...

Taigaua înghiţise totul...

Crinul de Iuruhansk

În sfârşit, am reuşit să vizitez pragurile de la Kazacinskoe! Nu le-am trecut cu vaporul, nici cu „Meteo-rul”, nu le-am survolat cu avionul, ci am stat chiar pe mal, lângă primul prag, şi nu mi s-a mai părut atât de înfricoşător; dimpotrivă, m-a vrăjit şi mai mult, iar violenţa lui a trezit în mine o anumită forţă ce-mi dormita în suflet.

Mai ţin minte încă vremurile când, apropiindu-se de acest prag, bătrânul vas „Jan Rudzutak” începea să urle înspăimântat din sirene cu vreo zece verste înainte de intrarea în sectorul pragurilor şi aducea într-aşa un hal echipajul care era în întregime de cart – ca să nu mai vorbim de pasageri! – încât unii ajungeau să şi leşine. Am văzut cu ochii mei cum o femeie grasă fusese cuprinsă de-o

criză de nervi, iar capul i se lovea zdravăn de pardoseala metalică a vaporului. În vremea aceea, publicul era evacuat de pe punte, dar de cele mai multe ori, pasagerii o părăseau singuri, ascunzându-se sub paturi, sub butoaie, prin unghere, în magaziile cu lemne ale vaporului, pe după stivele cu care unele încăperi erau pline până-n tavan. Deşi „Rudzutak” figura printre navele „rapide”, era încălzit cu lemne şi se-ntâmpla ca drumul din Igarka până la Krasnoiarsk să-l facă în zece sau în douăsprezece zile.

Sigur că şi-n acele timpuri erau indivizi îndrăzneţi, care nu se temeau de nimic pe lume. Aceştia se certau cu echipajul, dorind să dea piept cu stihia, s-o privească cu dispreţ, iar fetele şi flăcăii evacuaţi, uneori cu forţa, de pe punte, dar mai ales copiii, priveau pe ferestre, turtindu-şi nasul de geam.

Când am trecut peste pragurile de la Kazacinskoe pentru prima dată în viaţa mea, m-am ascuns pe punte, sub o barcă şi nici pân-acum nu pot pricepe cum de n-am dat ortul popii.

În apropierea celui dinţii prag, malurile se-ngustau formând un coridor de piatră; apele se-nvolburau, se-nvârtejeau, iar din pricina stâncilor întunecate, râul străbătut de o lumină intermitentă părea fără fund; pe-alocuri, întunericul adâncurilor era străpuns de ascuţişul unor fulgere mute şi tocmai de aceea deosebit de înspăimântătoare: în apă, mişca ceva scânteietor, formând acumulări ale pragului de foc, ce se adunau într-o sferă crescândă şi încinsă, părând că – dintr-o clipă-n alta – va exploda sub fundul micului vas şi-l va face ţăndări. Dar vaporul însuşi tăia neînfricat, cu plugul de la pupă, aluatul de foc, îl bătea, îl fărâma şi – lăsând în urmă zdrenţe multicolore – îşi continua drumul cu o viteză ameţitoare şi cu un zgomot înfricoşător.

Totul fierbea, răsuna, de parcă mii de mori ar fi huruit odată cu toate pietrele lor: deversorul zăngănea, vergi metalice pocneau, articulaţiile de lemn ale dispozitivelor de transmisie scârţâiau, şi Dumnezeu mai ştie ce se-ntâmpla. Printre pietre, păleau şi dispăreau orice culori şi orice

sunete pământeşti şi tot mai limpede creştea un huruit surd, de undeva, de sub iau, din adâncurile pământului, aşa cum se-ntâmplă probabil când se apropie un cutremur.

De-a lungul ambelor maluri, pădurea era – nu ştiu de ce – uscată; de fapt, nici nu se putea numi pădure, ci o adunătură de uscături şi de buşteni înnegriţi de foc. Şi aceste maluri pe jumătate goale se roteau, pământul se apleca încercând să zvârle tot ce era viu, împreună cu noi şi cu vaporul, în valurile ce loveau şirurile de pietre tivite cu spumă albă. Vaporul trepida, scârţâia, lovea grăbit apa cu zbaturile, străduindu-se să se ţină după râul ce fugea de sub el, iar la ultimul prag scotea pe coş un fum gros şi urla făcând să răsune împrejurimile, fie pentru a speria râul şi pentru a alunga întunericul stâncilor, fie cerşind iertare şi apărare. În acelaşi timp, zbura parcă fără cârmaci, lovit de valuri dar sprinten, printre munţi, stâlpi de pod, stânci, scoţând aburi şi suflând din greu.

Deodată, s-a auzit un zgomot puternic, o trosnitură, o pârâitură ca un vaier şi zgomotul a urcat în înălţimi ea un nor şi s-a destrămat rămânând în urma noastră, după care se aşternu o linişte deplină. „S-a zis! Ne scufundăm! Nu degeaba mi-a prezis bunica: «Maică-ta care s-a înecat te va chema la ea, te va chema!»...”

Dar vaporul nu se răsturnase, nu se auziseră nici ţipete, nici urlete. M-am uitat de sub barcă. Pragul învăluit în ceaţă fierbea ca o spumă albă, se mişca deasupra straturilor de pietre, departe de proră. Mai jos, sub prag, cu capul strecurat cuminte între pietrele de pe mal precum un cal cu capul în iesle, stătea un vas stingher, cu un coş uriaş, cu o macara la proră, şi, de pe acesta, oamenii strigau ceva celor de pe „Rudzutak”. De pe puntea de sus, inaccesibilă celor de teapa noastră, c-o voce gâtuită de arama difuzorului, căpitanul „Rudzutakului” explica prozaic: „Salariile n-am avut timp să le-aducem. N-am avut timp. Vor veni cu «Spartak», cu «Spartak».”

Discuţia cu privire la salarii îi linişti deodată pe toţi pasagerii.

Acest mic vas cu macara, numit „Angara”, era un vas de

halaj. El supravieţuise unei epoci întregi şi rămăsese singurul vas de acest fel din lume. În trecut, vasele de halaj trudeau pe Mississipi, pe Zambezi şi pe alte fluvii mari: ajutau navele să treacă peste praguri; mai precis, trăgeau prin curenţi puternici navele ce trepidau şi scânceau precum nişte căţei traşi de zgardă. Vasul de halaj era prins de praguri cu un lanţ, ca motanul din poveste. Un capăt al lanţului era fixat în aval, de prag, iar celălalt, în amonte, sub apă. Întregul traseu al acestui vas nu avea decât două verste de jos în sus şi de sus în jos. Munca monotonă şi obositoare cerea totuşi mult curaj şi multă răbdare şi niciodată nu am auzit ea marinarii de pe vasul de halaj să fi înjurat pe cineva, deşi în multe cazuri ar fi avut motive s-o facă: fie că şlepul sau vreun alt vas demarau prost şi fără spor, fie că nu respectau traseul, fie că ceva era în neregulă pe vas, în momentul trecerii peste prag, în apele cele mai periculoase. După ce-şi termina misiunea, vasul de halaj se desprindea de celălalt vas, lăsându-l să navigheze singur pe-ntinderile de ape în care el nu navigase niciodată şi – cu părintească îngăduinţă – scotea un şuierat de rămas bun.

În prezent, la praguri funcţionează un alt vas de halaj: „Enisei” – odraslă a şantierului de reparaţii navale din Krasnoiarsk. Acesta a luat locul bătrânei „Angara”. S-ar fi cuvenit ca „Angara” să fie dusă la Krasnoiarsk şi expusă în curtea muzeului regional, doar nicăieri nu s-a păstrat o asemenea relicvă. Da de unde? Cine se mai gândeşte la „Angara”?

Stând eu aproape dezbrăcat pe limba îngustă de nisip de pe mal şi ascultând zgomotul apei, mă gândeam la tot felul de lucruri, dar, oricât aş fi încercat, nu puteam reînvia senzaţiile din trecut, iar pragul îmi părea paşnic, îmblânzit, despuiat de gătelile lui. Vai, copilărie, copilărie! Totul pare ochilor tăi măreţ, sărbătoresc, de necuprins, totul are o tainică semnificaţie şi te-ndeamnă să te ridici în vârful picioarelor pentru a arunca o privire „dincolo de cer”!

Pragul acela de la Kazacinskoe a fost „nivelat” cu dinamită, a devenit mai puţin periculos şi multe vase străpung independente, fără vas de halaj, cu propriul lor

cioc de fier, apa densă, învolburată în vârtejuri; ele urcă râul cu încăpăţânare, ca pe-un munte, şi dispar după cotitură. „Meteorii” şi „Rachetele” nici nu dau vreo atenţie pragurilor, zboară-n sus şi-n jos pe râu, fără oprelişti, lăsând doar o codiţă de fum albăstrui în urma prorei. Când vasul de halaj „Enisei” se pune pe treabă, fără ţipete, fără larmă, fără agitaţie sau sirene, trag „de chică” vapoare uriaşe, barcaze, remorchere vechi. Munca la praguri este simplă şi serioasă. De cealaltă parte a râului, un sătuc dărăpănat îşi expune scheletul grinzilor galbene, îşi cască golurile acoperişurilor, ale uşilor şi ale ferestrelor; sătucul îşi trăise traiul: aici au locuit lucrătorii de la bacuri, cei ce munceau pe vasul „Angara”, echipele de salvare şi alţi muncitori necesari navigaţiei.

Pragul vuieşte, apele râului se-nvolburează şi se scurg printre şirurile de pietre, netezindu-le, se răsucesc formând vârtejuri, dar vuietul nu mai impresionează, nu mai înspăimântă. Vasele trec grăbite, legănându-se, unul după altul. Iată că, de după cotitură, a apărut un vaporaş autopropulsat, s-a năpustit cu putere printre praguri, plutind liber şi îndrăzneţ. Vaporul nu se-ndrepta însă spre malul drept, după reflux, pentru a ocoli ultimul şir de pietre ale pragurilor, acolo unde, la margine, stă – precum un hipopotam – un masiv de piatră netedă, lustruită, în timp ce valuri înalte, abătute din drumul lor, se rostogolesc peste el, fierb trecând mai departe şi clocotesc. Pragul – fie el nivelat şi frânat puţin – nu dă voie nimănui să glumească cu el! Vaporaşul de o sută de tone a fost măturat şi împins spre masivul de piatră. Din coşul vaporului începu să iasă un fum gros, iar pe punte apăru în goană un om cu un indicator de nivel pestriţ. Întorcându-se aproape de-a curmezişul curentului principal, vaporaşul căuta din răsputeri – opintindu-se şi trepidând – să se depărteze de şirul de pietre, de cocoaşa de piatră ce-l atrăgea ca un magnet; încă vreo cinci sau zece metri, încă trei-patru secunde ar mai fi avut de trăit vaporaşul care urma să fie lovit, strivit ea o căldare de tablă pentru gunoi şi tras la fund. Pierzându-şi stăpânirea de sine, vaporaşul s-a supus

stihiei apelor, lăsându-se-n voia lui Dumnezeu. Apele l-au legănat, l-au înclinat într-o parte şi, după ce l-au lovit cu prora în pietrele de pe fundul albiei l-au aruncat peste prag ca o ţigară terminată, fumegând încă...

— Mulţi nepricepuţi zac acolo, cugetând la purtarea lor! spuse un om mai vârstnic ce se apropiase pe nesimţite, fără ca noi să-l fi auzit din pricina vuietului apelor de la praguri, aciuindu-se lângă focul nostru şi scoţând din el un vreasc pentru a-şi aprinde ţigara. După ce-a aprins-o, scoase un oftat uşor, ca de copil, ne zâmbi binevoitor, ridicându-şi de pe cap un chipiu vechi de marinar şi ne povesti că acolo, la praguri, se odihnesc – acoperiţi de pietre şi de nisip – plutaşi îndrăzneţi, mici negustori de blănuri de jder păzindu-şi averile din bărcile lor: odihnesc aici şi bieţi emigranţi ce n-au reuşit să se căpătuiască, iar la un loc cu ei şi-au aflat locul de veci tot soiul de indivizi neastâmpăraţi-

— Dar cei mai mulţi dintre cei ce-şi dorm acolo somnul de veci sunt tovarăşii noştri, lucrători la balize...

Chipul lui încă tânăr, bătut de vânt, ochii săi cu privirea calmă răspândind o lumină aspră ca a taigalei, graiul moale în care cuvintele parcă n-ar fi fost spuse, ci cântate, felul lui de a fi apropiat – de parcă ne-am fi cunoscut de-o viaţă-ntreagă – te făceau să ai încredere, în acest om şi începeai să crezi că-ntr-adevăr îl cunoşti de demult. Există oameni care parc-ar trăi în acelaşi timp pe-ntregul pământ, având aceeaşi înfăţişare, cu o sinceritate naturală şi de nezdruncinat. Faţă de aceşti oameni, toţi îşi deschid larg sufletul, toţi caută să se apropie de ei, începând cu călătorii în impas şi terminând cu cei mai răsfăţaţi copii. Oamenii de acest fel nu-s niciodată muşcaţi de câini, nu-s furaţi şi nimeni nu le cere nimic: ei înşişi dau tot ce au, până şi sufletul lor. Ei înţeleg întotdeauna chiar şi strigătele de ajutor nerostite şi – nu se ştie de ce – tocmai lor, care nu ţipă niciodată şi nu împing pe nimeni cu umărul, chiar şi cea mai afurisită vânzătoare, ghicind că omul e grăbit, îi întinde marfa peste capetele celorlalţi şi nimeni dintre cei aflaţi la coadă nu ripostează, deoarece ei – oamenii aceştia

– dau mai mult decât primesc. Pe un astfel de bărbat, nevasta îl ceartă pentru naivitatea lui, iar el, oftând vinovat, se preface că tot ce i se spune este foarte adevărat, că se simte plin de remuşcări faţă de nevastă şi că totdeauna o ascultă. Pe front, la compania sanitară, s-a-ntâmplat ca, de multe ori, un asemenea om să se tot dea la o parte, lăsând pe alţii cu răni mai grave să intre înainte în sala de pansamente, gândind că aceştia au dureri mai mari, în timp ce el mai poate răbda şi te pomeneai că tocmai acest om modest se stingea într-un colţ ca o lumânare de biserică. Pe un alt râu, nu demult, s-a înecat un astfel de om, lăsând locul într-o barcă celor pe care i-a socotit mai slabi, deşi el însuşi suferea de inimă; şi, în timp ce-i salva pe ceilalţi, s-a scufundat în apă fără să strige, fără să se zbată, temându-se să nu fie altora povară...

Viaţa sufletească a acestor oameni este uşoară, liberă, demnă de invidiat, şi cât îi mai plâng nevestele pe soţii ăştia prostănaci, care, uzându-se prea repede, le părăsesc: abia atunci îşi dă seama nevasta că bărbatul acela blajin şi nesupărăcios, care nu ştiuse să facă bani, să-şi apere interesele, îi era cea mai apropiată fiinţă şi că proasta de ea îl iubise din tot sufletul, dar nu ştiuse să-l preţuiască.

L-am invitat pe Pavel Egorovici – acesta era numele oaspetelui nostru – să mănânce cu noi. Nu s-a lăsat prea mult rugat, a băut vodcă, şi-a şters gura şi, cu o sărbătorească bucurie, s-a înfruptat din castraveciori şi din ridichi, spunându-ne că-n acest an nu mâncase încă legume proaspete. Mulţumind politicos pentru tratаţie, a promis să-şi ia revanşa: „Cum se poate ca oaspeţii să bea ceai la pragurile de la Kazacinskoe!”

M-am luat după Pavel Egorovici şi din discuţia cu el am aflat c-a venit în aceste locuri în anul douăzeci şi şase, din regiunea Perm. Pe vremea aceea, eu locuiam în Perm şi când i-am spus aceasta, el a rămas surprins şi m-a fixat cu ochii lui verzi, de culoarea bradului.

— Nu degeaba se spune că pământu-i mic; e mic.

— Dar dumneavoastră? Pe dumneavoastră ce vânt v-a adus pe-aici?

— Noi? Pavel Egorovici a aruncat o privire spre Pragul Kazacinsk şi mi-am dat seama că el „nu auzea” acest prag; mai bine zis, se obişnuise cu el aşa cum omul se obişnuieşte cu ticăitul ceasului, cu miorlăitul pisicii, adică îl auzea fără să-l înregistreze, înţelegând glasul pietrelor, distingându-l, ştiind să facă deosebire între zgomotul pragurilor pe orice vreme: când apele cresc sau când scad; precum şi, toamna, când fluviul este acoperit de-un brâu albastru-cenuşiu, iar lipanul coborât în adâncul apelor se mişcă leneş în acest brâu, alegându-şi hrana în timp ce, din când în când, câte o lostriţă – oaspete rar în aceste locuri – loveşte apa cu coada.

— Am crescut nu departe de Cernuşka. Pârâul ce curgea prin satul nostru avea apă atât de puţină, încât, pe la mijlocul verii, îl secau vacile... – a zis Pavel Egorovici – şi totuşi, apele, apele mari mă atrăgeau. Probabil că-n sângele meu s-o fi strecurat sânge de marinar! S-a întrerupt, a tăcut o vreme fără să-şi ia privirea de la prag şi de la braţul fluviului ce-nconjura o insuliţă de piatră, împodobită în creştet cu un smoc de pădurice desfrunzită şi bătută de vânturi. În jurul insuliţei se vedeau arbori culcaţi de ape, iar dincolo de prag, mai jos, apele depuseseră pe maluri o mulţime de buşteni care ardeau, lăsând de-a lungul fluviului o dâră de fum albăstrui; pe ambele părţi ale acestuia, se pierdeau în depărtare colinele cu păduri mohorâte, împrăştiate, singuratice, îngrămădite sau vălurite. Copacii rămaşi în picioare, dar dezgoliţi de furtuni sau de foc, luceau ea acele; în schimb, la poalele colinelor, ca-ntr-o horă veselă şi pestriţă, se roteau plopii, mestecenii, păducelul şi caprifoiul, iar tufişurile de salcâm sălbatic coborau pe povârnişurile stâncoase...

— Şi am pornit-o pe jos, prin ţară... a continuat Pavel Egorovici c-un oftat uşor. Tânăr eram, putere aveam, la tăiat şi la despicat lemne mă pricepeam încă din leagăn... Aşa am ajuns până la Anisei!

Originar din Perm, devenise un adevărat siberian, aşa că-i spunea Eniseiului după denumirea sa siberiană.

— Poţi să mă crezi sau nu, odată ajuns la Anisei, l-am

privit şi toată fiinţa mea s-a liniştit. „Aici, Pavele, – mi-a spus inima – aici ţi-e locul!” Pe Anisei, am navigat ca marinar şi îndată ce am ajuns aici, am rămas înmărmurit: „Doamne! Oare aşa ceva poate exista cu adevărat? Trebuie să mă opresc!” Pavel Egorovici privea fără întrerupere pragul, îl asculta, iar eu mi-am dat seama că uimirea lui nu încetase, că nu este cu putinţă să te obişnuieşti cu această copleşitoare frumuseţe şi să-ncetezi a o admira. Şi doar acum am înţeles de ce bătrânii din apropierea pragurilor se rugau să fie scoşi afară înainte de a muri. Nevestele bodogăneau supărate: „Tot nu ţi s-a făcut lehamite de Anisei? Te-a sleit! Ţi-a schilodit mâinile şi picioarele...”

Dar probabil că omul voia să creadă că, acolo, dincolo de mormânt, în întunericul mut, va continua să vadă fluviul pe care se născuse. Sau poate că-l chema spre râu, îl împingea nevoia de a se-ncredinţa că şi după propria lui viaţă, viaţa avea să continue, că apele vor curge la nesfârşit, că pragul va vui, iar munţii şi pădurea vor sta la fel de dârze, proptindu-se de cer: puterea întăreşte puterea, încrederea în veşnicia vieţii te ajută să treci cu demnitate în altă lume.

— Toată viaţa am lucrat la balize. Acum, nu mai sin tem folositori...

La pragurile de la Kazacinskoe, balizele automate înfloreau ca nişte bile mari şi roşii. Micul sat de pe malul drept rămăsese pustiu şi sălbatic ca şi satul Podporojnaia de pe malul stâng. Tinerii plecaseră din aceste locuri, dar cei ce se născuseră sub vuietul pragurilor îl vor asculta în sinea lor până-n ultima clipă a vieţii şi cât timp ochii lor vor putea să vadă, vor vedea apele înspumate rostogolindu-se la praguri, împrăştiind în aer stropi ca fumul albastru, lovindu-se fără-ncetare de pietre; le vor vedea înghesuite sub sloiuri la vremea îngheţului şi apoi vuind, lovind şi zdrobind pământul, la vremea pornirii sloiurilor. Băştinaşul de lângă Podporojnaia va simţi dorul în piept când îşi va aminti noaptea de toamnă în care doi oameni mărunţi, dar îndrăzneţi – bunicul şi nepotul – pluteau spre ancore pe-o barcă micuţă cât o coajă de nucă. Zgomotul chibritului pe cutia ţinută lângă inimă, în buzunarul de la piept, fulgerele

chibritului – unul şi încă unul – disperarea că nu vor putea face rost de foc pentru a aprinde baliza ce s-a stins, şi peste tot, urletul, urletul triumfător al pragului; nu se zărea nici pământul, nici malul, dar datoria trebuia îndeplinită. Nu numai o dată sau de două ori pe noapte, paznicul geamandurilor avea să părăsească plăcuta căldură a casei şi să se avânte cu barca în bezna urlătoare a nopţii, spre lumina de semnalizare ce se stinsese, pentru a o face să lumineze-n întuneric, pe ploaie sau pe vreme rea, pe ninsoare sau în timpul nebuniei uraganelor...

Îmi aminteam de vechile balize cu felinare şi mi-am mărturisit admiraţia pentru arta şi curajul marinarilor din aceste locuri. Pavel Egorovici a dat doar din umeri, în semn că nu vede nimic deosebit în asta, lucrul trebuia făcut şi oamenii au muncit şi s-au obişnuit. Când i-am spus că-i posibil ca – în copilărie – să fi trecut şi eu cu vaporul „Rudzutak”, sau pe vreun alt vas, printre balizele pe care ei le ţinea aprinse, s-a gândit o vreme şi a spus c-un oftat:

— Nu-i nimic deosebit; am avut o viaţă plină...

Am ridicat plasa îngustă, lungă, strâns legată. Era aşezată într-o crăpătură de stâncă cu gura căscată spre cursul apei. Plasa împletită din fire era plină ochi cu un strat de mucegai lipicios. Se prinsese o riliţă mustăcioasă şi deloc arătoasă, ucisă de curentul năvalnic al apei. Pavel Egorovici a aruncat cu scârbă peştele împuţit din plasă. Acesta a nimerit într-un vârtej, apoi a fost luat de curent. Acolo l-au înhăţat pescăruşii care s-au luat la bătaie ţipând; au scăpat peştele, l-au pierdut şi, liniştindu-se, au început să se rotească deasupra noastră aşteptând să mai primească ceva de la noi. Pavel Egorovici scutura din plasă mucegaiul lipicios: totul, în acest prag, era stropit c-un noroi ce semăna cu balega de vacă.

— Ghesa[15] – a explicat Pavel Egorovici – Ghesa dirijează fluviul: la o anumită oră, apa se ridică; la o altă oră, scade. Fluviul respiră, malurile n-au timp să se usuce, iar porcăria asta, mucii ăştia curg întruna...

A doua plasă era proptită tot într-un mic coridor format în

[15] GHES – abreviere de la ghidroelektrostanţiia – centrală hidroelectrică.

piatră cu pereţi ciopliţi drept, aşezat atât de ingenios, încât curentul de apă trecea drept prin el.

— Crăpăturile astea nu sunt naturale – ne-a explicat Pavel Egorovici – au fost făcute de oameni. În trecut, ardeau căruţe întregi de lemne, ca să-ncălzească piatra; stânca crăpa din pricina căldurii, oamenii o dislocau şi vreme de mai mulţi ani, o despicau cu dalta; orice familie muncea cu zel ca să-şi facă un loc pentru pescuit. Apoi, pe vremea mea, mai foloseau şi amonal, dar nu se apucau să fărâme stâncile fără rost. Deşi aici sunt foarte multe stânci şi par a fi de prisos, nu se cade să distrugi prea multe, fiindcă s-ar dezgoli pragurile de sus şi nu s-ar mai putea naviga pe fluviu. Pragul reglează fluviul. De fapt... regla. Acum, Ghesa e cea care dirijează totul...

În cea de-a treia plasă se legănau o pereche de cleani morţi şi-o ocheană mutilată, de culoare albăstruie.

— Straşnic v-am mai ospătat cu peşte, dragi oaspeţi! desfăcu Pavel Egorovici degetele în care ţinea cei trei peşti nenorociţi; se uită la ei, clătină din cap şi le făcu vânt în apă. Lăsând plasele pe pietre, s-a urcat tăcut pe-un mal măcinat de apele înalte, pe creasta căruia creşteau tufişuri cârlionţate de merişor.

Ne-am spălat cu apă; nu puteam face baie, căci cea mai mare hidrocentrală din lume menţine un strat atât de gros de apă rece, încât aceasta nu se-ncălzeşte niciodată, temperatura ei rămânând aproape aceeaşi, vara şi iarna. Localnicii fac glume acre: „Dacă ai poftă să te scalzi, clu-te la Cercul Polar!”

După un vechi obicei, bărcile sunt trase pe mal, navele mai mari sau mai mici sunt adăpostite în golfuri, dar fluviul părăsit de toţi, învăluit în aburi reci, se zbate orb şi mut într-o adâncă stare de adormire, printre malurile acoperite de chiciură: nici ţipenie de om pe apă, nici ţipenie pe mal: doar printre uriaşii de stâncă răzbate din când în când tematoarea licărire de lumină a vreunui braconier care pescuieşte cu harponul şi îndată totul este înghiţit de bezna de nepătruns. Apoi, pe neaşteptate, acest întuneric tulbure şi încărcat de umezeală este străpuns undeva în înălţimi,

ca-n străfundurile pământului, de una sau de mai multe lumini: sunt maşinile ce urcă munţii şi care, pe vreme de ger, sunt nevoite să ţină farurile aprinse. Pe fluviul chinuit pluteşte ne-ncetat, învârtindu-se, râia puhavă a gheţurilor afinate. Undeva, în locuri mai ferite, ele se sudează de maluri: fluviul simte nevoia să se oprească, să se liniştească, să se acopere de gheaţă.

Fluviul nu are şi nu va mai avea linişte vreodată. Omul, care niciodată nu-şi află liniştea, caută cu-ndârjire drăcească să subjuge, să prindă cu arcanul natura. Dar natura n-o poţi învinge! Algele pe care poporul le-a numit foarte bine „ciuma apelor” – vreo mie cinci sute de specii – pun stăpânire, în toată lumea, pe orice bazine de apă, cu deosebită îndrăzneală mai ales pe cele noi, încă nepopulate. Este un fapt bine cunoscut că, numai în bazinul de apă din Kiev, în cursul unei singure veri, se adună şi se-ngraşă cincisprezece milioane de tone de plante acvatice, ceea ce este cumplit. Nimeni n-a calculat vreodată ce cantităţi din asemenea plante s-au strâns în bazinul din Krasnoiarsk.

...Arşi de apa rece ca gheaţa, ne-am târât la soare pe-un nisip neted, depus de ape, şi ne pregăteam să ne facem siesta în vuietele pragului, când l-am zărit pe Pavel Egorovici coborând de pe povârniş c-un zâmbet abia mijit, dar mulţumit.

— Iată! spuse fostul lucrător la balize, desfăcând o cârpă. Vecinul a prins trei bucăţi. M-am ţigănit şi mi-a dat şi mie una.

Am pregătit repede o ciorbă din cegă.

— Mâncaţi, mâncaţi! zicea Pavel Egorovici, împingând spre noi peştele. Avem peşte cât vreţi! s-a lăudat el şi a arătat cu lingura spre celălalt mal al Eniseiului, înspre partea de jos a pragului. Acolo sunt două gropi şi sturionii îşi făceau în ele culcuş pentru iarnă. Stăteau unul peste altul ca lemnele de foc! a explicat el. Ţineam un paznic înarmat pentru ca nimeni bă nu murdărească acolo. Fiecare familie avea dreptul să-ntindă năvodul de două ori înainte ca fluviul să-ngheţe. Numai de două ori! Dar prindeam

atâta peşte, încât ne ajungea pentru toată iama. Singuri ne gospodăream pe fluviu, singuri îl vegheam şi nu-i cruţam pe cei lacomi.

Astăzi nu mai există sturioni în gropile acelea nici vara, nici toamna. Sturionul, peşte capricios şi neobişnuit cu noroiul, a fost alungat de către mucegai, a plecat de la praguri, s-a mutat spre gurile Eniseiului şi în Angara. Doar puţine cegi mai reuşesc s-ajungă până la praguri, răspunzând chemării instinctive a naturii. Pe vasul de halaj „Enisei”, la bucătăria comună, se servesc caşă, borş şi stavrizi prăjiţi, în loc de cegă.

— Şi-n magazinul nostru din sat, au adus guvizi în sos de roşii! a oftat Pavel Egorovici. Şi încă un soi... Cum îi spune? Of! Că ţi-e şi ruşine să-i spui numele în faţa femeilor! Cambulă... Aşa ceva... Cambulă pe Anisei! Cu ce-o să ne mai hrănim în viitor?

„Şi el se gândeşte la «viitor»! Cu toţii ne gândim la viitor! Cu capul! Dar cu mâinile ce facem?...”

Pavel Egorovici a tăcut; m-am întristat şi eu şi n-am mai vrut să-i povestesc despre locurile lui de baştină, despre Uralul care a avut de suferit înaintea altora, şi mai mult decât altele, din pricina omului; despre lacurile, iazurile şi râurile ruginite şi moarte, despre Ciusovaia – această frumuseţe distrusă, despre bazinul de ape de la Kama, unde, de mai bine de-un sfert de veac, pământul se chinuieşte încercând să se-ntărească lângă apă şi nu reuşeşte nicicum să devină mal, se surpă mereu...

Cine ar putea spune ceva împotriva necesităţii, împotriva utilităţii pentru fiecare dintre noi a milioanelor şi miliardelor de kilowaţi? Nimeni, desigur! Dar când vom învăţa oare – în sfârşit – nu numai să luăm, să luăm – milioane, tone, metri cubi, kilowaţi – dar să şi dăm; când vom învăţa să ne gospodărim casa ca nişte buni gospodari?

Pragul vuia. Pragul urla ca acum o sută, o mie de ani, dar în apele sale nu mai zburda, nu se mai rotea în şuvoaie, nu se mai arunca scânteindu-şi lama spinării cega, podoaba cea vie a fluviului.

...Şi am plecat spre Tunguska de Jos, care se află la o mie de verste de pragul de la Kazacinskoe, unde – după cum se spune – omul nu şi-a lăsat încă amprentele dăunătoare naturii. De-a lungul multor sute de kilometri îţi sar în ochi malurile Eniseiului, scăldate în mareea roz a ierbii numită „zburătoare”, în mijlocul căreia apar, ca nişte creionaşe pipernicite, pădurile nordice, se încolăceşte măcrişul-iepurelui, cresc tufişuri de zmeură, de aglică, de lemn-câinesc, cătină, tufani, oricând în situaţia de a lua foc; însă aceste spaţii moarte sunt prea întinse şi focul incendiilor n-are putere să răzbată prin mlaştinile acoperite de aburi, brăzdate de braţele şi de meandrele torentelor biciuitoare şi de lanţurile muntoase cu zăpezi veşnice pe cocoaşă, ce străjuiesc taigaua lipsită de apărare.

Dar există ceva mai puternic decât focul: păduchii-de-pădure, carii, tot felul de viermi, omizile, şi dintre acestea cea mai lacomă şi mai îndârjită: limantria. Ea este cea care a invadat şi a distrus pădurile din Siberia; la început, în ţinutul Altai, apoi a trecut sau, mai bine zis, s-a revărsat ca un râu larg şi tulbure spre regiunea Saian, lăsând în urmă pământul gol, secătuit: roţile trenurilor patinau atunci când puroiul ţâşnit din abcesul pădurilor atinse de molimă se scurgea peste liniile de cale ferată ale magistralei siberiene. Parazitul, obosit după pierderile suferite pe drum, s-a ascuns în regiunea Saian, printre râpele pâraielor, atârnându-şi pe nesimţite săculeţele din fire de păianjen pe lăstarii de mălin, de coacăze, pe tot ce era mai moale, mai dulce şi putea fi ronţăit de fierăstraiele fălcilor slăbite de inactivitate. În săculeţe, mişunau, se-nlănţuiau şi se izbeau orbeşte unii de alţii, frecând lăstarul crud, nişte viermişori verzi cu înfăţişare nevinovată. După ce creşteau, sfâşiau cuibul din fire de păianjen şi începeau să se mişte singuri pe trunchiul copăcelului, trăgându-şi cu putere fundul spre cap şi acolo pe unde lighioana trecuse stângace, ca un invalid, încolăcindu-se, copăcelul rămânea mut, carbonizat.

Întărit, parazitul a atacat deschis pădurile, livezile, vilele şi peluzele cu fieri. Am văzut cu ochii mei cum Piotr Petrovici, fiul unui vechi prieten al familiei noastre – al

inginerului silvic Piotr Putinţev – şedea ca un mareşal cu o caschetă elegantă de inginer silvic pe cap, în curtea ocolului natal, lângă pârâul Karaulka, sub mălinii morţi, în timp ce în susul şi-n josul pârâului se mişca duşmanul tăcut, pârjolind ca o flacără neagră luncile şi povârnişurile, mâncând plopii, răchita, sălciile, încercând chiar şi pădurea de răşinoase, devenind tot mai puternic cu fiecare generaţie, atârnându-şi buboaiele pe ramurile pădurii care răbda neajutorată şi în care hohoteau şi-şi făceau de cap acum doar cucii, ţipa gaia şi sporovăiau preocupate coţofenele vesele: doar aceste păsări pot mânca la noi limantriile păroase, aşa că – în mijlocul nenorocirii tuturor – ele se ospătau din plin!

N-aş fi crezut şi nici nu-mi puteam închipui că duşmanul acesta va ajunge până şi la pragul Osinovski pentru ca, de acolo, să pornească de-a lungul râurilor Podkamennaia şi Tunguska de Jos. Cândva, limantria pornea din regiunile sudice, dar acolo are duşmani, împotriva lor luptă însăşi natura. În schimb, aici, în regiunile din nord, în pădurile dezgolite, descojite, înfloreşte în mijlocul verii doar zburătoarea, tovarăş al pământurilor sărace ale Rusiei, bine cunoscută în popor sub denumirea de „răscoage”. Zburătoarea a fost creată de natură ca să acopere tristeţea pământului şi să bucure ochiul. Păstrând în miezul său o căldură umedă, cu florile sale dulci şi viu colorate ademeneşte albinele, bondarii, micile gâze care aduc pe lăbuţe, în cioc sau lipită de burtă o sămânţă ce va cădea în umezeala şi-n căldura adunate de zburătoare şi din această sămânţă va creşte o floare, un tufiş, un plop, un brad care mai întâi va înghesui zburătoarea, iar apoi o va înăbuşi; şi astfel se va stinge această plantă, după ce se va fi dăruit altei vieţi.

Înţelepciunea naturii! Cât mai dura-va oare?

Turuhanskul seamănă, prin înfăţişarea sa, cu natura care-l înconjoară. Îmbucătăţit de râpe, de pâraie şi de-un povârniş abrupt, duce o viaţă de-ncordate aşteptări: găsi-vor oare geologii ceva în subsolul acestei regiuni? Dacă vor

găsi, înseamnă că oraşul va înflori şi se va dezvolta. Dacă subsolul îi va trage pe sfoară, oraşul va continua să decadă. Dar până la urmă tot or găsi ceva, nu se poate să nu găsească: regiunea se întinde pe-o lungime de opt sute de verste de-a lungul Eniseiului, dar de-a latul, spre adâncul taigalei, câţi kilometri sunt? „A măsurat dracul împreună cu Taras, dar frânghia s-a rupt în mlaştini...” „Cum să măsor din avion? discutau locuitorii taigalei. Doar din avion versta-i mai scurtă!”

Turuhanskul se află la gurile râului Tunguska de Jos, la vărsarea acestuia în Enisei. Denumirea sa din trecut a fost „satul Monastîrskoe”, iar negustorii de blănuri îi ziceau „Noua Mangazee”.

Râul Tunguska este despărţit de Enisei prin stânci uriaşe care nu lasă să se vadă nimic dincolo de peretele lor, de piscurile lor acoperite cu zăpadă. Râul şerpuieşte printre stânci abrupte, printre surpături, pălmuit de apele ce se rostogolesc fie trăgând barca în jos, în vârtej, fie ridicând-o pe creasta valului şi plesnind-o mereu peste obrajii din duraluminiu. Barca pluteşte nehotărâtă, aleargă precum o surcică dintr-o parte-n alta, dintr-un gol în altul, dintr-o creastă-n alta, nu prea ascultă de cârmă şi nu prea înaintează. Dar, după ce străbaţi vreo cincisprezece-douăzeci de kilometri, totul se linişteşte, devine aproape plictisitor: stâncile, îngrămădirea de pietre, pereţii abrupţi cu spoială cenuşie sau roşcată care coboară-n trepte sau în linie dreaptă în adânc şi sugrumă râul din părţi – toate acestea se retrag, după ce l-au speriat pe om, punându-i la-ncercare nervii şi caracterul.

Desigur că, mai departe, ai să-ntâlneşti de toate; râul are peste două mii de verste lungime şi, dacă navighezi pe el, poţi trăi şi vedea tot felul de minunăţii: şi praguri, şi bulboane, şi braţe vrăjite pe care – după spusele unei coloniste din Turuhansk – dacă nimereşti, nu mai poţi ieşi.

Prin anii treizeci, cuiva i s-a năzărit să mute oamenii din Erbogacion la Turuhansk şi pe cei de la Turuhansk la Erbogacion. Din Erbogacion au navigat pe plute. „În Turuhansk – li s-a spus coloniştilor – veţi preda materialul

lemnos, veţi încasa banii, vă veţi construi case şi veţi începe să vă gospodăriţi”. La Turuhansk n-au ajuns decât câteva familii, căci Râul Negru a distrus plutele, le-a zdrobit prin cataracte şi praguri şi le-a aruncat în bulboane. Femeia colonistă a văzut un bărbat răstignit pe-o stâncă: bărbatul, păros şi gol, fusese agăţat de-un capăt de buştean şi priponit de-o piatră. Când apele au scăzut, el a rămas sus: barba-i flutura, gura neagră larg deschisă părea că urlă din înălţimi, braţele – numai oase – erau larg deschise, de parcă, văzând de sus gurile ucigătoare ale râului, i-ar fi oprit pe oameni să meargă mai departe.

Povestind despre acel drum îngrozitor pe râul Tunguska, chiar şi acum, după treizeci de ani, colonista privea împrejur cu frică, ştergându-şi ochii cu degetul: „Pluta nimerise pe-un braţ mort al nulul; ne-am învârtit în cerc o zi întreagă, apoi încă o zi şi încă una: nu puteam trage la mal, nu puteam ieşi de-acolo, nu mai aveam puteri. Pe plută erau cinci copii, n-aveam ce mânca, ajutor nu puteam aştepta de la nimeni: odată ce smulseseră oamenii din locul lor – pe unii încolo, pe alţii încoace – ca să-i distrugă, de unde să ceri ajutor? Atunci, omul meu s-a culcat pe plută, le-a poruncit şi copiilor să se culce şi să strige printre crăpăturile dintre buşteni: «Scapă-ne, Doamne! Sau pedepseşte-ne pentru păcatele noastre omeneşti!» Dar el era de altă credinţă, aruncase din casă icoanele şi, de aceea, rugăciunea lui n-a fost primită. Şi atunci, a făcut o slujbă după legea lor păgână: a făcut surcele din coji de mesteacăn şi ne-a poruncit să le aprindem şi să le aruncăm, pe rând, în apă. Coaja băiatului nostru cel mic a căzut în formă de cruce şi nu s-a stins. Omul meu a poruncit iar să ne culcăm toţi cu capul spre cruce, mâinile să le aşezăm în chip de cruce şi să repetăm: «Apă, să nu ne faci vreun rău. Vântule, vântule, trezeşte-te; la miez de noapte opreşte-te; suflă iar la miez de zi; sufletele noastre nu le ocoli...» Multe altele a mai înşirat omul meu şi rugăciunea ni s-a-mplinit! Vântul a început să sufle şi ne-a împins pe firul râului.”

...Mă uit la râul acesta atât de la locul lui dincolo de

gurile năvalnice şi, fără să vreau, mă gândesc la o fată evencă frumoasă cum nu văzusem înainte de război, înainte, cele mai multe dintre ele erau lipsite de graţie şi cârne. Fata evencă şedea pe-un buştean lângă debarcaderul din Turuhansk, îmbrăcată cu un chimono de culoarea Curcubeului. Alături de ea, stătea strâmb un bărbat care parcă se scăldase-n lături, cu cicatrice pe faţă şi pe cap şi cu jumătate din degetele mâinilor lipsă. Apăruse prin nord un soi de oameni atât de consumaţi de viaţa dusă prin barăci, tabere de iarnă şi porturi, încât la prima vedere nu-ţi puteai da seama nici de vârstă, nici de sexul lor; de cealaltă parte a fetei, şedea un evenc care sugea dintr-un muc ud de ţigară, cu cizme de cauciuc ce-i ajungeau până peste genunchi şi care – deşi era împreună cu ei – părea că-i singur.

În faţa celor trei, stătea pe pietre o sticlă cu coniac scump şi un pahar cu urme de degete murdare pe el. Din când în când, fără să-şi mute plivirea de la ceva ce vedea numai ea, fata evencă lua pe pipăite sticla cu mâna, îşi turma coniac în pahar, îl sorbea cu-ncetul, scotea cu dinţii o ţigară din pachet, apuca autoritară mâna conaţionalului său, îşi aprindea ţigara de la el, îi lăsa mâna şi iar îşi fixa privirea într-un punct. În adâncul ochilor luminaţi de-o melancolie întunecată se adunase o tristeţe profundă şi tristeţea asta străveche dăruia chipului ei o atracţie inexplicabilă, făcându-te dornic să afli la ce se gândeşte, ce vede ea acolo, peste piscurile albe ale munţilor, şi ce simte.

Cu mintea mea dintâi, cea de deasupra, mă gândeam: „E-o beţivă şi-o stricată femeia asta nordică, neaşteptat de frumoasă în rochia oi murdară, croită după ultima modă şi pe care o va arunca îndată ce va-ncepe să se rupă de-atâta murdărie, pentru a se împopoţona cu una nouă.” Cu cea de-a doua minte, cea de deasupra urechilor, dar încă netocită şi – de fapt – nu cu mintea, nu, ci cu veşnica nelinişte bărbătească, simţeam chemarea acestei femei frumoase şi libere.

În ziua următoare, stând eu lângă undiţe, pe malul Tunguskăi de Jos, mâncat de ţânţari mă chinuiam să-mi

aduc aminte cu cine seamănă această frumuseţe nordică. Dintr-o dată mi-am dat seama. Fata semăna cu acest râu, cu Tunguska de Jos, care – gândesc eu – toată viaţa mă va chema la ea şi mă va atrage cu tăcuta ei tristeţe. Îmbrăcată-n rochie de piatră, gătită la poale când cu greiere scânteieri de diamant ale gheţurilor veşnice, când cu flăcările fierbinţi ale florilor de pe panglicile malurilor, când cu un promontoriu acoperit de spuma bumbăcăriţei, cu poieniţele cu plaje pline de pietriş, cu torente înspumate izbucnite din umezeala pădurilor, cu tot ce creşte, trăieşte, răsună şi se linişteşte datorită ei: aşa îmi va rămâne în amintire Tunguska cea tristă şi posomorâtă.

Mai sus de râu, deasupra taigalei, deasupra mlaştinilor învăluite în ceţuri, când mai departe, când mai aproape, când mai jos, când mai sus, albesc ca nişte năluci crestele munţilor depărtaţi spre care, la vremea asta, se-ndreaptă, se târăşte, fuge orice vieţuitoare încercând să scape de ţânţari. Doar Akim şi cu mine am rămas pradă ţânţarilor lângă torentul ce fumegă, ameţit de apa sălbatică. Cortul nostru de culoare portocalie s-a colorat în galben-cenuşiu murdar. Simţind sânge viu, ţânţarii au acoperit cortul aproape în întregime. Nu te lasă să mănânci, să dormi, să gândeşti, să trăieşti! Când soarele începe să-ncălzească, ţânţarii nordici – odrasle ale pământurilor îngheţate – neputând îndura căldura, se aşază pe iarbă şi atunci iarba căruntă dimprejurul plajelor începe să foşnească. Akim a alungat ţânţarii din cort cu ajutorul fumului şi a tras fermoarul; stă fără să răsufle, ascultă sunetul compact, metalic, de deasupra lui şi din când în când, mă cheamă-n cort; neprimind răspuns, spune: „Cum vrei! O să dai de dracu dacă eşti trăsnit!”

Eu am o sticluţă cu „deta”, sunt îmbrăcat cu canadiană din pânză de prelată pusă peste costum, dedesubt am lenjeria, hainele-mi sunt bine ferecate, legate, prinse cu ace şi totuşi ţânţarii mai găsesc locuri de unde să mă poată pişcă: pleoapele, nările, buzele, încheietura mâinii lângă ceas, capul prin glugă. Dar sunt atâţia ani de când îmi doresc să pot sta pe malul râului nordic, să prind peşte care

nu se teme de oameni, s-ascult marea linişte... N-am să mai pot veni în nord: vârsta şi sănătatea n-or să-mi mai dea voie; şi atunci cum aş putea să las totul baltă, să renunţ, să capitulez doar din pricina ţânţarilor?

Lipanii şi lostriţele au trecut spre izvoarele Tunguskăi, răspândindu-se prin afluenţii reci ai acesteia; se încheia migraţia coregonilor. Şi totuşi, din când în când, muşca un lipan localnic şi coregonul cel leneş, care rămâne veşnic în urmă şi căruia-i place să se plimbe liber, de unul singur şi nu în cârduri. Şi încă cum muşca! Am aruncat două undiţe: una lungă şi una scurtă. Peştele muşca, nu ştiu de ce, numai din undiţa cea lungă aruncată mai jos de curentul ce năvălea zgomotos în apele umflate şi îngâmfate ale Tunguskăi. Pusesem pe undiţă, drept greutate, doar două alice, altfel momeala ar fi fost dusă de ape şi s-ar fi afundat în nisip. Apa curentului era mai curată decât lacrima şi totuşi, din tufişuri, din pădure, mai cade câte-o gâză, un purice, o omidă; de sub pietre sau din nisip, apele aduc o insectă, o libelulă, şi de aceea lipanii şi coregonii stau de veghe la gurile curentului, aruncându-se ca borfaşii asupra prăzii.

Aştept să muşte un peşte mare – degeaba am făcut, oare, atâta drum? – şi iată că sfoara undiţei celei lungi a fost trasă în susul apei, apoi a început să se scufunde repede în apele râului. Capătul subţire al cozii undiţei a pornit să se zbată şi să tremure, îndoindu-se ca un semn de întrebare.

Am tras de coada undiţei.

Am scos cinci lipani şi pa tiu coregoni sub un an: ei muşcă altfel. Inima, încordată ca un arc, îmi spunea: „Muşcă prostănacul!” Căutam să-mi amintesc în grabă de felul cum arată sfoara undiţei şi dacă nu cumva are noduri. Sfoara era în perfectă stare, totul era bine legat, cârligul era mare, coarda undiţei fusese verificată. De ce oare întârzia coregonul? Era şmecher sau prost? A prins oare viermele de-un capăt şi aştepta ca eu să trag şi să-i dau în dar momeala din care nu-mi mai rămăsese decât foarte puţin?

Fie ce-o fi! Fără să smucesc, am tras uşor de undiţă şi, drept răspuns, am simţit o izbitură atât de puternică, încât era gata-gata să scap din mâini coada undiţei! Şi s-a pornit coregonul să facă piruete în apă! Nu-l puteam trage pe mal, nu-l puteam opri sau ridica pentru a-l sili să mai înghită aer. Mă dirija coregonul pe mine, nu eu pe el şi – totuşi – undiţa mea era trainică, în regulă, peştele înghiţise viermele, căci altfel ar fi plecat de mult. Aşadar, coregonul se afla în curentul principal şi mistuia liniştit viermele, în timp ce coada undiţei stătea ca un semn de-ntrebare. Bravo mie! Bravo! Dacă m-aş fi grăbit, aş fi dat greş şi... adio! Cam aşa fac eu la vânătoare: ori trag lângă picioare, ori abia după ce pasărea a ajuns la vreo doua verste de mine. Dar acum am fost la înălţime: am avut răbdare, aşa că coregonul dansa în undiţă, trăgea să scape, să fugă liber, în întinderile de apă. Eu alergam de-a lungul malului şi nu-l iertam deloc. Deodată, peştele – înţelegând că nu poate scăpa în râu, căci nu-l lasă undiţa – s-a îndreptat brusc spre mal, despicând apa cu pana sfântă, cum i se zice în Siberia înotătoarei de pe spate. Coregonul greşise din nou şi pentru ultima oară în viaţa lui. Mai mult zburând decât fugind, am urcat pe plajă şi-am azvârlit pe nisipul cafeniu un peşte de toată frumuseţea, cu spinarea închisă la culoare, care se zbătea lepădându-şi argintul solzilor. După ce i-am făcut vânt coregonul ui cu piciorul mai la o parte, am început să sar şi să strig, lăudându-mă că-s un pescar bătrân şi că, dacă coregonul avea de gând să se joace cu mine, n-ar fi trebuit să se-ndrepte spre mal, că-ndată o să-ntind sfoara undiţei şi să-ncerce cineva să mi-o ia! Şi că, în general, sunt un băiat bun iar coregonul e-un băiat de treabă! A nimerit în undiţă şi mi-a dăruit astfel o mare bucurie pentru mult timp, dacă nu chiar pentru tot restul vieţii.

Prin acele locuri nu era nimeni, puteai face ce doreai, chiar să te joci ca un copil: şi eu am sărutat coregonul pe botul lui cel ascuţit şi năbădăios, plin de nisip; l-am ridicat şi l-am aruncat într-un pârâu în spatele unui baraj de pietre, unde a-nceput îndată să mişte, să plescăie, tulburând apa şi răvăşind pietrişul; a-ncercat să evadeze, dar n-a reuşit

decât să se salte pe pietre, după care i-a trebuit multă vreme ca să alunece înapoi, în apa ce-l mângâia.

În noaptea aceea au mai muşcat câţiva coregoni mari, dar n-am mai reuşit să-i prind: toţi erau mai vicleni şi mai puternici decât mine.

Am aşteptat să se facă ziuă, ca să mai scap de ţânţari şi să pot dormi un pic. Dar ziua a fost atât de încărcată de abur, încât cortul a devenit înăbuşitor. Cu hainele complet îmbibate de umezeală, neavând destul aer, în stare de semileşin, m-am dus în pădure, sperând să găsesc viermi şi să respir în voie în aerul răcoros al pădurii, dar îndată ce-am intrat în păduricea plină de muşchi atârnând în zdrenţe, cu copaci mici, sâcâitori, acoperiţi de mucegai şi de licheni, am simţit că aerul era înăbuşitor şi stătut şi mi-am dat seama că acolo nu exista nicio vietate în afara ţânţarilor mărunţi ce-mi acoperiseră complet gura şi urechile şi că tot ce era viu fusese alungat, pus pe fugă de-acolo spre culmile înalte, bătute de vânturi. Doar pârâul, odraslă a zăpezilor veşnice, trăia, zburda şi respira în voie în această pădure moartă! N-avea nicio palmă de loc pentru ca să-şi poată îndrepta cursul şi să se liniştească. Şerpuia printre pietrele umede şi lipicioase, urlând precum o mică fiară încolţită, se afunda dispărând aproape complet pe sub rădăcinile spălate, se-mpotmolea în obstacole şi fremăta acoperindu-se cu spumă, curgea în cercuri, dar reuşea totuşi să răzbată prin cine ştie ce crăpături şi sălta din prag în prag, din piatră-n piatră, strecurându-se ca un şarpe prin deschiderile înguste, se rupea-n bucăţi pe grohotişuri, reuşind în sfârşit să se rostogolească din taiga, de sub un muşuroi de lângă mal adus de gheţuri, care era gata-gata să-l sugrume, şi ajungea la Tunguska.

Beat, cu cămaşa de spumă albă zdrenţuită la piept, neavând libertate decât pe-o distanţă de cel mult o sută de stânjeni, dar bucuros fiind şi pentru atâta, vuind de bucurie ca un copil ce-şi vede maica, el curgea spre Tunguska de Jos, se-arunca la sinul ei şi, împăcat, se liniştea deodată. Iarna, pârâul sălbatic se scufunda într-un somn de gheaţă care-l încremenea; se acoperea cu zăpadă şi nimeni nu ştia

că-n mijlocul pădurii înzăpezite, sub troiene adânci, el doarme împietrit, ca mort, şi avea să doarmă până-n clipa fericită când soarele-l va învia şi el va sărbători vara din nou, luminos, înfierbântat şi furtunos.

Dându-mi seama că nu mai puteam face rost de viermi, am rupt un vrej de captalan, am smuls cu dinţii coaja sa aspră şi am mestecat lăstarul zemos, sărind din piatră-n piatră când – dintr-o dată – la ieşirea dintr-o surpătură, printre uscăturile aduse de ape, din care răzbătea ici şi colo câte-un fir de pir, de măturică, de păiuş sau de alt fel de iarbă cu fire lungi, am zărit un crin strălucind viu, care înflorea sfios şi neobservat printre ierburi, tufişuri şi tot felul de alte plante de lângă mal.

— Saranka! Saranka! am început să strig ca un apucat, pierzându-mi capul de bucurie şi era cât pe ce să cad de pe pietre în pârâul cu apă rece ca gheaţa.

În regiunile noastre, orice crin se numeşte Saranka. Cel mai răspândit soi de crin este crinul înalt cu petale pestriţe ca penele de cuc, de culoare cenuşie cu ape albăstrii. În copilărie, mâncam până mi se apleca petalele sale uleioase şi răsucite ca nişte aşchii. Există crini ce cresc la mari altitudini, parcă vopsiţi cu sânge curat de copil părând a fi, totodată, flori de saranka artificiale, doar că aici e vorba de acea artă care rar îi reuşeşte omului din pricină că el ar pune prea multe culori, ar încerca să pătrundă natura cu gânduri ascunse şi i-ar măslui esenţa cu ipocrizia sa.

M-am aşezat în genunchi, am atins cu mâna crinul ce tresări sub palma mea, lipindu-se de căldura răspândită de mâna omenească. Floarea cu buze roşii, sugrumată în adâncul pâlniei ca de gramofon de-o plăcuţă albă, catifelată, presărată cu praf de zăpadă neaşteptat de cald la vedere, era aidoma cactuşilor din basme ce-nfloresc în ţările de peste mări.

— Cum de-ai ajuns prin aceste ţinuturi, frumoasa mea porumbiţă? şi am simţit cum mă-nţeapă pleoapele mâncate de ţânţari: oare-am devenit atât de sentimental? Nu se poate; pur şi simplu, n-am dormit două nopţi, mă-nghit de viu ţânţarii, am obosit...

Şi aici, pe malul pustiu al acestui râu sălbatic, simţeam nevoia să mă justific în faţa cuiva pentru dragostea ce mă cuprinsese. Am desprins, cu grijă, crinul de bulb, pentru ca în anul următor să se-nalţe din nou o floare din pământ; crinul mi-a-mprăştiat peste mână grăunţe albe şi o petală puţin ofilită a florii s-a desprins şi a căzut fără vlagă. Cu aceeaşi grijă, am aşezat crinul în apele învolburate ale pinului, nu departe de locul unde pescuisem, şi crinul, scos din penumbră la lumină şi pus în apă curată, s-a deschis ca un suflet blajin, luminat de-o dragoste puternică; s-a deschis larg, cu toată încrederea şi mi s-a părut că pârâul sălbatic s-a liniştit văzând cu ochii, ba chiar s-a colorat în azuriu deschis, mişcând firele palide ale staminelor de care erau lipiţi trei sâmburi castanii ca nişte musculiţe.

Mai târziu, uitându-mă în mai multe atlasuri botanice şi în diferite manuale, n-am mai găsit nicăieri un astfel de crin. Într-un atlas am văzut ceva asemănător numit „crinul de Dauria” şi eram sigur căn-am să mai văd o asemenea floare; dar, odată, în sud, dintr-un strat îngrijit de flori, mi-a zâmbit prietenos un crin de Turuhansk. Pe tăbliţă scria: „Vallota splendida”.

Dumnezeu ştie pe ce căi întortocheate ajunsese în desişul pădurilor din Turuhansk „Vallota” sudică, lepădându-şi pe drum ţipătoarea ei splendoare, izbitoarea ei strălucire. Dar s-ar putea ca lucrurile să se fi petrecut pe dos. Se poate ca gingaşa floare nordică să fi coborât spre sud, pe râuri şi pe mări, seminţele ei zburând purtate de furtună, căpătând un nume în lungul său drum şi aprinzându-se de la soarele roşu, dogoritor. Floarea a fost arsă de soarele sudic, persistent. Neagra noapte sudică a apăsat asupra florii cu-ntreaga greutate a întunericului său şi ea a devenit aspră la chip, cu petale fărâmicioase, semănând mai mult c-un rac fiert decât c-o floare. Doar în miezul crinului, în adâncul pâlniei, ca de gramofon, a mai stăruit, albă şi tonică, măduva originară, luminând sfios adâncul florii; în afară, ieşeau fără teamă, provocatoare, seminţele: şi nu două sau trei, ci un întreg mănunchi de seminţe, prea pline de greutatea substanţei lor ce nu mai

putea îndura miezul încins al florii. Seminţele se grăbeau să fie fecundate cât mai repede şi să cadă pe pământ.

Mâna omului n-a sădit şi n-a îngrijit crinul de Turuhansk. El s-a adăpat din seva rece a zăpezilor veşnice, în timp ce ceaţa, noaptea palidă şi soarele care acolo nu apune niciodată l-au păzit cu drag şi l-au răsfăţat. El nu cunoaşte noaptea întunecoasă, închizându-se şi apărându-şi sămânţa doar pe vreme umedă, în orele din preajma dimineţii, când aerul rece ca gheaţa coboară din munţii albi, iar pădurea posomorâtă răspândeşte miasme grele şi reci.

Cum o fi fost şi ce-o fi fost, nu se ştie, dar am regăsit floarea asta pe malul îndepărtat şi pustiu al Tunguskăi de Jos. Ea înfloreşte şi nu va-nceta niciodată să-nflorească în amintirea mea.

A mai venit o noapte tulbure, încă mai înăbuşitoare şi atât de liniştită, că-mi ţiuiau urechile. Mi se opărise trupul, probabil năclăit şi înăbuşit de sudoare. De după promontoriu a apărut o barcă de lemn ce se îndrepta rapid, cu nasul sus, spre mine, şi s-a izbit de mal.

— Prietene-e-e! strigau din barcă doi bărbaţi plini de sânge. Ia ce vrei, dar dă-ne ceva să ne ungem! Ne-au mâncat! Ne-au prăpădit! Vai!... E îngrozitor!... Le-am întins sticluţa. Oftând, s-au uns şi au răsuflat de parc-ar fi revenit la viaţă! „Doamne!” Aceşti pescari urmăriseră lipani în susul râului Tunguska. Nu reuşiseră să prindă peşte, în schimb se dăduseră legaţi ţânţarilor. Fumară câte-o ţigară, înjurând de mamă ţânţarii: Ei! Dai târcoale! Bâzâi! Cum, ai muşcat? Ai muşcat, ticălosule! Nu-ţi mai place când e uns, nu-ţi place? şi drept mulţumire, mi-au propus să strâng undiţele şi să mergem să bem la Turuhansk.

Am refuzat, şi cei doi bărbaţi mi-au dat nişte viermi, au pornit motorul şi au plecat, spunându-mi cu părere de rău: „Or să te răpună!”

Cu viermii proaspeţi am mai prins un coregon şi câţiva peşti mai mici, dar întunericul se-ndesea mereu, aerul devenea tot mai greu şi ţânţarii tot mai mulţi. Stăteam cu mâinile în mânecile canadienei din pânză de prelată,

nepăsător la orice, supus soartei şi părându-mi rău că nu primisem să plec cu pescarii.

Când pornisem spre Turuhansk, Akim nu încetase să se laude că prietenii săi din detaşamentul de explorări geologice, neobosiţii căutători în adâncurile pământului, ne vor duce şi-n lună, de va fi nevoie. Dar, în nord, totul curge, toate se schimbă-n viaţa oamenilor mult mai iute decât oriunde-n altă parte. Supuşi chemării drumurilor de pribegie, tovarăşii lui părăsiseră de mult Turuhanskul, şi Akim – după ce-a alergat până la epuizare prin oraş – a găsit într-o baracă un cetăţean ce nu-şi revenise încă din beţie; acesta, pentru zece ruble, acceptase să ne aducă aici şi cât a durat drumul, n-a deschis gura decât o singură dată: „Aşteptaţi schimbarea turei”. Schimbarea turei avea loc duminica, ceea ce însemna că trebuia să mai aşteptăm două zile. Încearcă să supravieţuieşti până la termenul fixat!

Dinspre gurile stâncoase ale Tunguskăi de Jos s-a auzit un huruit puternic: bătăi pline, ritmate, prea sigure ale inimii motorului. Despicând apa în două aripi albe, ridicate, venea spre noi o barcă cu motor ale cărei coaste sclipeau ca argintul. Trupul bărcii întins ca un rechin prădalnic luneca în apă fără pic de-ncordare. La pupă se afla o cabină cu două ferestre rotunde, cu geamuri din sticlă pentru avioane.

După ce şi-a afundat pupa şi a aruncat, apa într-o parte, barca s-a oprit lângă mine ca din întâmplare. La cârmă, stătea un flăcău voinic, îmbrăcat într-un costum impermeabil şi închis ermetic, ca de cosmonaut; avea chipul bătut de vânt şi privirea trufaşă de amiral. La picioare ţinea o carabină cu cinci cartuşe din oţel brunat. Flăcăul nu m-a salutat, n-a scos niciun cuvânt, m-a pipăit doar cu ochii lui cercetători, m-a percheziţionat, m-a scotocit prin buzunare cu privirea, încercând să-şi dea seama ce fel de permis am acolo şi cine se ascunde în cort. Motorul continua să huruie regulat, puternic, ţinând barca-n loc. Din cabină au apărut doi flăcăi somnoroşi şi la fel de voinici, echipaţi în costume neobişnuite, ca de zbor. Cel de

la cârmă şi-a îndreptat privirea spre mine. Băieţii, încordaţi şi atenţi, m-au cercetat şi ei cu priviri lipsite de orice prietenie şi unul din ei a spus supărat: „A-a!” şi a-nceput să urineze peste bord, încercând să nimerească în pluta undiţei mele.

Bandiţii ăştia trei fuseseră până mai ieri nişte muncitori tineri obişnuiţi; doar că prea obosiseră muncind, aşa că şi-au construit la uzina de avioane o barcă de lux pe care au cărat-o pe şest din uzină, bucată cu bucată. C-o jumătate de lună în urmă, scoseseră de pe unul dintre afluenţii Tunguskăi de Jos şase sute de kilograme de batog de somon, iar acum pescuiau lipani. În barcă erau butoaie acoperite cu pânză de cort. După ce vor termina cu pescuitul de lipani, vor începe să pescuiască coregoni. Între timp, or să crească păsările şi se vor coace alunele. Cu un fierăstrău mecanic, vor doborî sute de hectare de cedri. Într-un singur sezon, cei trei zmei reuşesc astfel să jefuiască taigaua de multe mii de ruble, trăiesc pe picior mare şi jefuiesc în mod deschis. Inspectorul Ceremisin încercase să-i urmărească şi să-i prindă, dar trăseseră în el, în pădure, rănindu-l; noroc că barca i-a fost dusă de curent la Turuhansk.

După ieşirea din spital, Ceremisin a fost nevoit să se mute într-un sector mai „liniştit”, la Ciuş. În Turuhansk nu există putere care să poată învinge această bandă mică, dar apucătoare, care – culmea! – potrivit legii, nu poate fi arestată decât la locul infracţiunii, bandiţii sunt însă atât de vicleni, de abili şi de bine înarmaţi, încât doar o unitate militară ar putea pune mâna pe ei. Numai că armata are alte treburi şi banda de piraţi îşi face de cap în regiunile nordice nepopulate, obraznică şi nepedepsită. Şi cât de multe sunt asemenea bande!

— Ce te holbezi aşa? M-am răstit la el. N-ai mai văzut cum se pescuieşte cu undiţa? Te-ai deprins cu dinamita?

Cel de la cârmă a făcut o mişcare cu trupul, a strâns cu mâna ţeava carabinei până i s-a-nvineţit dosul palmei, dar văzând cortul, a scuipat peste bord, a zis printre dinţi: „Dacă ne mai ieşi în cale... slăbănogule!” şi a băgat motorul

în viteză. Apa s-a tulburat, o fâşie de pământ de la gura râului s-a dezgolit, undiţele mi s-au răsucit, valurile au împins nisipul până la plajă şi barca argintie s-a îndreptat, sigură pe ea, spre promontoriu.

De ce oare, din ce cauză aceşti tâlhari ce nu pot fi învăţaţi minte, nu pot fi arestaţi decât prinşi asupra faptului, la locul infracţiunii? Doar, pentru ei, întregul pământ e locul infracţiunii!

La o oră târzie, în clipele celei mai adânci linişti, un elan cu femela sa au început să traverseze înot Tunguska, smulgându-mă din gândurile mele negre. Perechea de elani intrase în râu, în dreptul promontoriului, cu intenţia de a ieşi la mal cât mai departe de om, dar îi prinsese curentul şi-i purtase în josul râului. Pufăind zgomotos prin bot, sforăind pe nări, scuipând apa, holbând ochii ce se-aprindeau sau se stingeau de la lumina cerului, înotau spre mine cufundaţi în valuri până la bot. Părea că vor da peste undiţe. Mă gândeam cum să-i sperii şi m-am hotărât chiar să fug spre cort, dar elanii, străduindu-se din plin, au atins fundul râului la vreo cinci stânjeni de mine; un timp, au stat pe loc, răsuflând din greu, plecându-şi cioturile grele ale coarnelor de pe care apa curgea şiroaie. Se pare că price-pusem: dac-aş fi avut de gând să trag, aş fi tras de mult; aşa că nu se mai sinchiseau de mine: doar nenea stă pe moviliţa aceea de pe plajă, cu mâinile băgate în mâneci, nu se mişcă, pesemne că ţânţarii îi fac de petrecanie.

— De ce vă obrăzniciţi?

Auzindu-mi glasul, animalele tresăriră, loviră apa, apoi au sărit stângaci pe mal şi s-au repezit în tufişuri, lovind pietrele cu copitele. În spatele unui muşuroi, au început să se scuture de apă. Am zâmbit în sinea mea: apariţia acestor animale paşnice şi greoaie îmi ridicase de pe suflet greutatea şi umilinţa care, odată cu vârsta, te apasă mai tare şi te rănesc mai puternic.

Akim s-a apropiat pe nesimţite: „Mai eşti încă viu?” a-ntrebat el. I-am povestit că mă acostaseră „turiştii” pentru care a ucide un om este ca şi cum ţi-ai sufla nasul. Apoi, un elan cu femela lui fuseseră gata să mă mănânce. Akim a

bombănit: „Iar ai hoinărit? Aisi e taiga, milisia-i departe...” şi văzând crinul, a mângâiat cu degetele petalele roşii, acoperite de stropi străvezii:

— Se floare, omule! Se frumoasă! şi din nou – a câta oară? – a-nceput să-mi povestească despre floarea aceea pe care o găsise într-o primăvară, cu mulţi ani în urmă, pe când era copil, în tundra de lângă Boganida, şi atunci mi-am zis: „Akim începe să-şi simtă vârsta, să simtă povara memoriei”.

Spre dimineaţă, plutea în jos spre Tunguska o şalupă metalică. Îndată ce-am văzut-o, am început să dăm din mâini, să strigăm şi să alergăm pe mal. Pe şalupă erau oameni plăcuţi: căpitanul Volodea, marinarul nenea Misa şi un tânăr liniştit din satul Noghinsk, plecat să se înscrie la şcoala de poştă şi telegrafie din Turuhansk. Ne-au dat cincisprezece minute pentru strângerea lucrurilor. Noi am terminat treaba în zece minute. Dar chiar şi-n acest scurt răstimp, căţelul de pe şalupă s-a trântit pe spate şi-a început să se zvârcolească, scheunând din pricina ţânţarilor.

Pe şalupa năpădită şi ea de ţânţari, ni s-a servit o ciorbă de cegă, iar noi am dat o sticlă cu vodcă. Am băut în cinstea întâlnirii noastre şi ne-am apucat să mâncăm ciorba pescăreşte, direct din oală, dar îndată m-am înecat cu ciorbă, căci cega nu fusese curăţată. E mai periculos să te-neci cu solzi de cegă decât c-un os. Solzii sunt ca diamantul de tăiat sticla – îţi spintecă maţele. „Ce-ai făcut, frate!” Mă pregăteam eu să-l cert pe nenea Mişa, începând să mănânc mai încet. Dar curând mi-am dat seama că de vină fuseseră ţânţarii! Timp de o lună, o lună jumate, întreaga viaţă a nordului este stăpânită de tot felul de gângănii – ţânţari mărunţi, tăuni, musculiţe.

N-aş mai fi fost în stare să stau treaz. După ce m-am uns cu „deta”, m-am aruncat pe patul de scânduri din cabină, mi-am înfăşurat faţa cu un cearceaf şi m-am trezit ca şi când ar fi trecut doar câteva minute, din pricina liniştei, şalupa ancorase la Turuhansk. Dar iată că – de parc-ar fi

fost o pedeapsă! – îndată ce-am coborât de pe şalupă şi am urcat dealul, a-nceput o ploaie torenţială ce se pregătea de câteva zile: de aceea era atâta zăpuşeală în taiga şi insectele deveniseră atât de agresive!

Ploaia răpăia, făcea băşici, fărâma oglinda Eniseiuiui, spăla casele prăfuite ale bătrânului şi modestului orăşel, făcea să strălucească iarba şi frunzele copacilor, lipea colbul de pământ, primenea aerul. Câinii vagabonzi, foarte mulţi prin aceste locuri, se ascundeau sub bărci; undeva ţipau şi se jucau copiii; toate şanţurile, hârtoapele, gropile şi smârcurile se umflau, umplându-se de ape, prefăcându-se-n pâraie; povârnişul înalt se acoperise de noroi, iar din oraş, apele începură să aducă resturi, gunoaie, surcele, talaş, bucăţi de afişe şi reclame vechi.

Grăbit să se adăpostească în pori, un miliţian spilcuit alerga într-acolo lăsând să i se vadă dinţii albi şi ţinându-şi cu mâna cascheta elegantă. După el, ne-ndrăznind s-o ia înaintea reprezentantului autorităţilor, alergau mai multe femei cu bocceluţe, iar pe scări în sus se sălta un invalid într-un cărucior de piele al portului. Lingându-şi apa de pe buze, striga ceva vesel, a zăbovii puţin pe scară, obosit, iar o femeie, lăsând jos o boccea pestriţă, l-a luat de mână şi l-a tras după ea, împingând din treaptă-n treaptă căruciorul ud ce cădea cu zgomot şi strigându-i ceva hazliu, înviorător. Invalidul continua, la fel de copilăreşte, să-şi lângă apa de pe buze şi căuta să pună mâna pe părţile moi ale femeii. Amândouă mâinile-i erau ocupate c-o mână îşi făcea loc, iar de cealaltă îl trăgea femeia, şi totuşi, a reuşit s-o ciupească de partea corpului pe care o căuta; femeia l-a împins, a ţipat, în timp ce miliţianul şi lumea adunată sub acoperiş râdeau, încurajându-i glumele. Lăsând cuiva cascheta şi expunându-şi pieptănătura modernă, cu păr lung, miliţianul a ieşit în ploaie, a apucat bocceaua udă şi i-a ajutat femeii să treacă peste pragul sălii de aşteptare pe invalidul ud până la piele.

Se putea respira uşor; totul se-nviorase. Pe o asemenea ploaie, toată lumea, chiar şi oamenii cei mai ursuzi, sunt cuprinşi de-un sentiment de uşurare, de prietenie, de parcă

sufletul şi trupul lor s-ar spăla de straturile de oboseală, de sâcâială, de neplăcerile mărunte de fiecare zi, precum se spală pământul de praf şi de murdărie.

Mi-am amintit de pârâul din taiga: cât de tare trebuie să se fi umflat, probabil că-şi face de cap acum, răvăşind pietrele, năvălind pe plaja nisipoasă în vreme ce – afundându-se-n apă şi strigând cu gura sa strălucitoare – se roteşte şi înoată crinul dus de unda pârâului. Iar taigaua de necuprins, părăsită de această floare, freamătă paşnic sub ploaie de la un capăt la altul. Frunzele şi ierburile chircite se destind, acele de conifere se moaie, insectele blestemate se ascund, nu-şi pot găsi adăpost împotriva şiroaielor puternice ale apei care le duce cu ea, le ghemotoceşte şi le mătură spre râu, ca hrană peştilor.

Ploaia nu trecea, ci rămânea atârnată deasupra, noastră, deasupra orăşelului, deasupra taigalei îndepărtate, primenind lumea. Lângă o prăvălie din lemn, trei oameni beţi, îmbrăţişaţi, ţopăiau într-o băltoacă, încercând să danseze, iar printre ei am recunoscut-o pe frumoasa fată evencă. Rochia ei elegantă, în dungi, muiată de ploaie, căpătase culoarea apei de baltă, lipindu-se pe trupul bine făcut, dar tinzând să se lăbărţeze, şuviţele de păr ud i se lipiseră de gât, de frunte, şi acum îi intrau în gură, iar fata le scuipa. I-a împins pe cei doi bărbaţi ce-o împiedicau să danseze şi aceştia, fără să i se împotrivească, au căzui în băltoacă. Ţipând ca o sălbatică, fata a început să salte într-un ritm drăcesc, împrăştiind apa cu picioarele încălţate în sandale de import. Semăna cu o şamancă şi în ţipetele ei era ceva ce aducea a vrăjitorie; dar când ne-am apropiat, am înţeles ce spunea: „Iar noi suntem copii! Iar noi suntem copii ai paralelei şaizeci!…”

Prietenul meu, Akim, care se târa obosit după mine, s-a-nviorat pe dată, a-nceput să bată tactul cu picioarele pe trotuar, fluierând, desfăcându-şi braţele şi degetele de la mâini şi, mişcând doar din palme, s-a îndreptat spre fată de parcă ar fi primit o chemare pe care doar el o putea înţelege

— Hana abucal!

— Harki uliuca-al! a răspuns frumoasa, arătându-şi dinţii lucitori.

„S-au salutat unul pe altul”, mi-am spus eu şi-am încercat să-mi potolesc prietenul, dar acesta nu mai auzea nimic şi n-o vedea decât pe fata aceea. Continuând să facă tot felul de figuri cu mâinile şi cu picioarele, plescăind din limbă, pocnind din degete, Akim se-apropia de femelă, ca un cerb la boncăit şi părea că i se desface coada; dar iată că, din băltoacă, s-a ridicat vagabondul fără degete şi i-a zis cu glas tăios: „Kanai”.

Continuând să pocnească din degete şi să fluiere, întorcându-şi mereu capul înapoi, împiedicându-se de trotuar, Akim m-a urmat plin de păreri de rău şi m-a asigurat că, dac-ar fi fost singur, fără bagaje, dacă n-ar fi fost ud şi ar fi avut bani, nu s-ar fi retras atât de repede: ar fi...

Eu n-am mai continuat discuţia şi Akim amuţi şi el, oftând, aproape plângând, dar simţind dezaprobarea-mea tăcută, după un timp a încercat să mă-mbuneze:

— Vai! Suntem niste câini! Câini! a zis el supărat. Am uitat crinul! Bine-nseles că n-am uitat coregonii! Dar crinul asela atât de frumos l-am uitat! Se fel de oameni suntem?

Nu i-am răspuns, căci eram sigur că crinul va fi dus de un şuvoi în râu, va fi aruncat apoi pe malul Tunguskăi sau al Eniseiului şi, prinzându-se-n pământ, măcar o singură sămânţă a crinului sălbatic de Turuhansk va-ncolţi, ajungând floare...

Visul crestelor albe

A fost o vreme când nimeni nu ştia şi nici nu auzise nimic despre turişti. Cel mult venea câte unul, din an în Paşte, pentru ca mai apoi, să scrie o carte. Iar în

vremuri şi mai depărtate, dacă oamenii prindeau vreun turist, ori îl ucideau pe loc, ori cereau răscumpărare pentru el susţinând sus şi tare că este cu siguranţă un spion al duşmanului. Şi... cine ştie? poate doar aşa se şi cuvenea procedat cu ei.

Walter Macken

Aşa după cum o potecuţă duce până la urmă la o potecă mai largă sau chiar la un drum, tot astfel un om care – încă din copilărie – umblă cu arma, va ajunge, fără îndoială, la ideea că joaca trebuie să ia sfârşit şi că el trebuie să se ocupe de adevărata vânătoare, să guste din otrava şi dulceaţa meseriei de vânător, fără să ţină seama de sfatul cel înţelept: pâinea îl hrăneşte pe om, nu vânătoarea.

Kolea, nedespărţitul prieten al lui Akim, încercase prin toate mijloacele să-l convingă de acest lucru: îi povestea tot felul de grozăvii, aducea ca argument boala sa, îl înjura de mamă, îl amenința c-o să-i arunce arma în apă, dar zadarnic. Şi-atunci, Kolea, care nu putea uita ce se-ntâmplase cu artelul lui în Taimir, i-a cerut lui Akim să-i dea cuvântul că el, scrumbrie afurisită, va merge la vânătoare singur, fără tovarăşi. Cine s-a fript cu ciorba, suflă şi-n iaurt.

Vânătorii care vânau mereu în taigaua din Turuhansk aveau sectoare pe care le cunoşteau bine şi le amenajaseră. Lui Akim, care era începător în meserie, i-au repartizat un teren şi-o căsuţă neocupată de nimeni, dintre cele mai depărtate şi singuratice, aflată la sud de lacul Diupkun, pe un mic pârâu numit Ende, afluent al râului Kureika, râu care era – după anotimp – fie plin de ape ce curgeau vijelios printre praguri, fie o baltă cu apă stătută. De la tabăra de iarnă şi până la satul cel mai apropiat Ust-Munduika, însemnat pe hartă c-o ancoră, deoarece, primăvara, vin aici vapoare şi alte nave cu motor, iar vara, foarte rar, câte-o şalupă, sunt peste o sută de verste. Pe

malul stâng al Kureikăi, undeva – printre lacuri, bălţi şi dealuri somnoroase – se află un sat pierdut, Agata, în care – după spusele oamenilor – n-a mai rămas de mult niciun locuitor. Pe malul drept al Kureikăi, dincolo de râurile Kuliumbe şi Gorbacin, nu departe de lacul Hantaisk, lucrează, iarna şi vara, o brigadă de pescari, iar peştele prins este transportat cu un mic avion la fabrica de peşte din Igarka. Cu alte cuvinte, de la tabăra de iarnă a lui Akim, fie la stânga, fie la dreapta, dacă striga – nu-l auzea nimeni; dacă fugea – n-ajungea nicăieri.

„Două Belgii şi-o Franţă şi jumătate sunt la cheremul tău!” zicea în glumă pilotul helicopterului, care, cât vremea mai era caldă, arunca lângă tabăra de iarnă tot ce era necesar pentru o şedere de lungă durată şi pentru o vânătoare dificilă: un fierăstrău, topoare, un târnăcop, capcane, îmbrăcăminte, pat; o barcă mică din lemn cioplit, sare, pesmeţi, petrol lampant, alte câteva obiecte de inventar şi alimente.

O linişte apăsătoare, nesfârşită, se aşternuse în jurul căsuţei înclinate pe-o parte, acoperită cu mucegai pe soclu şi cu căciula acoperişului turtită de straturi groase de zăpadă. Akim a simţit o tresărire de nelinişte care i-a strâns inima, şi în întreaga lui fiinţă ă şerpuit un fior şuierând: „Mi-i friii-căăă!...” Şi dacă locurile molcome în care nimerise, cu pădurea lor firavă, pătrunse de mirosul stătut de mlaştină, n-ar fi fost înconjurate de creste azurii ca cerul, care răspândeau un val de aer răcoros, un miros uşor de muşchi şi ceva nebănuit de atrăgător. Akim probabil c-ar fi renunţai şi ideea care-i înflorise sfios în minte – „să fugă, să-napoieze acontul şi să renunţe la contract” – ar fi prins puteri în sinea lui. Dar, lucru ciudat, după ce s-a-ntors în oraş, la bază, a-nceput să se gândească la locul ce-i fusese repartizat, la cele „două Belgii şi-o Franţă şi jumătate” ca la ceva ce i-ar fi aparţinut de mult, ce cunoştea, şi chiar i s-a făcut dor de micul râu Ende, de căsuţa veche şi singuratică. Şi a văzut în vis nişte creste albe. Se făcea că merge spre acestea, merge şi nu reuşeşte s-ajungă la ele. Akim a oftat cu plăcere din pricina acestui dor uşor, a acestei duioşii de

neînţeles şi i s-a părut că neliniştea lui dintotdeauna, dorinţa de a trăi ceva emoţionant, ceva inexplicabil – fie o altă viaţă sau o iubire – chiar dacă n-avea să se-mplinească acolo, între crestele albe, ceva urma să se lămurească totuşi cumva, iar el o să devină mai liniştit, n-o să mai rătăcească pe pământ, o să găsească un refugiu pentru sufletul lui şi – poate – pentru viaţa lui.

Cum şi de ce lucrul acesta trebuia să aibă loc în ţinuturi aflate la o depărtare de cinci zile de mers pe jos până la cea mai apropiată tabără de vânători, unde, în afară de taiga şi de munţi, nu vedeai nimic şi nici ţipenie de om, Akim nu şi-ar fi putut explica nici lui însuşi şi nici altora. Dar demult se obişnuise să se bizuie pe sine, să nu aibă încredere decât în inima şi-n intuiţia proprie care însă, nu o dată, dăduseră greş, şi totuşi n-avea altă ieşire decât să se sfătuiască cu sine. Lăsându-şi sufletul şi trupul în voia valurilor, având încredere doar în îndemnurile sale lăuntrice, Akim era pregătit pentru orice, nu se lăsa impresionat de nimeni şi de nimic, întâmpina reuşitele şi nenorocirile ca pe ceva normal şi poate că tocmai această stăpânire de sine, această însuşire a sa de a face în orice clipă ceea ce trebuie, de-a merge înainte cu hotărâre, îl ajutaseră să supravieţuiască, să atingă vârsta de treizeci de ani (aşa cum trecuse el în contractul de vânătoare, ca să pară mai serios. De fapt, n-avea decât douăzeci şi şapte de ani şi ceva). Trecea prin momente mai grele atunci când schimbările veneau pe neaşteptate în viaţa lui şi când nu era pregătit să facă faţă nenorocirilor. În asemenea clipe, singura lui izbăvire, singurul său leac era vodca! Ah! Vodca! Fără băutura asta blestemată ce-ar fi ajuns şi unde-ar fi fost acum Akim! La drept vorbind, nu-şi prea dădea seama ce-ar fi fost şi unde-ar fi ajuns, dar nu se-ndoia că totul ar fi fost altfel, că totul s-ar fi schimbat în bine, după cum nu se-ndoia de acest lucru nici marele Paramon Paramonovici şi toţi cei înclinaţi spre hoinăreală şi băutură. Şi când îl apuca pe Akim patima beţiei, deseori se jelea pe sine, pe cel ce-ar fi putut fi, acel cineva care părea că se şi afla pe undeva, prin apropiere, dar care nu putea ajunge la el din pricina

duşmanului – a acelei mutre de beţiv...

Pornit pe fapte mari, emoţionat de aşteptarea succesului deplin, Akim a aterizat pe-o platformă potrivită, la gurile micului râu Ende, a acoperit bagajele, a aşezat pietre peste prelată, a salutat helicopterul cu mâna şi s-a-ndreptat spre tabără cu barca veche din plop cioplit, încărcată cu primul lot – nu prea mare – de bagaje: trebuia să afle care era situaţia acolo şi să vadă cum se putea naviga toamna pe râul acela. Urma să facă acest drum – cu barca pe care o îndrepta cu o prăjină – de vreo zece ori sau chiar mai mult: în zilele noastre, un vânător are nevoie de-o mulţime de lucruri.

În timp ce-mpingea cu prăjina barca şi fuma, cu ţigaretul, o ţigară parfumată, se gândea la viaţa ce-avea s-o ducă. Reparase căsuţa când fusese acolo ultima dată, dar mai avea multe de făcut: apăruseră pete de mucegai şi nu mai fusese locuită de mult de vreun vânător; în schimb, trecuseră turişti şi tot felul de vagabonzi. Aceştia tăiaseră pentru foc lemnul pe la colţuri, precum şi streaşină de deasupra uşii, crestaseră cu toporul duşumelele şi pragul. Ţânţarii – sau, poate, frigul – îi opriseră pe venetici să spargă geamul, să facă murdărie înăuntru sau să sape tot felul de însemnări cu toporul pe pereţi sau cu briceagul pe masă. Lucrul acesta a ajuns ca o datorie pentru hoinarii din ziua de azi: dacă nu lasă asemenea inscripţii, pleacă nemulţumiţi, cu durere în suflet! Trebuia să astupe crăpăturile uşii, s-o căptuşească, să înfunde cu muşchi streaşină de la tocul ferestrei, căci acesta fusese ciugulit de păsări şi mâncat de şoareci, fereastra trebuia lipită, încleiată, iar duşumelele, care se lăsaseră, trebuiau ridicate dar cel mai important lucru era să taie lemne pentru întregul sezon, să facă rezerve de carne de pasăre şi de peşte tocată mărunt pentru momeală; de asemenea, trebuia să se împrietenească şi cu Rozka, o căţea tânără, de curând cumpărată de el, care zburda prin taiga, lătra la cocoşii şi la găinuşele-de-munte, străbătând desişul tufişurilor, bea apă plescăind din bot, privea la barca ce se-apropia şi dădea din coada în formă de semn de întrebare,

de parcă s-ar fi-ntrebat: ce fel de om este noul meu stăpân şi cum o să ne-mpăcăm?

Akim mângâia cu palma ceafa pufoasă a Rozkăi şi o scărpina cu unghia în spatele urechilor sensibile. Rozka îl privea liniştită, de jos în sus, cu gingăşie supusă, strecurându-şi botul umed şi curat printre genunchii stăpânului. „Doar să nu mă baţi şi totul va fi bine”, îi spunea ea din priviri.

Sunt oameni care bat câinii foarte tare, foarte rău. Bat mai ales câinii cei mai buni şi cei mai folositori: câinii de tracţiune şi cei de vânătoare. Javrele de casă n-au de ce să fie bătute: ele mănâncă zahăr, dau laba, latră şi gata. În taiga, viaţa nu-i o glumă, şi acolo nu-i deajuns să dai laba, acolo trebuie să munceşti şi să ştii când trebuie să latri şi când e mai bine să taci.

— Totul o să fie bine, Rozka, o să fie bine! a liniştit-o Akim. Du-te şi caută, hai, caută! Akim se-nţelegea bine cu copiii şi cu câinii, care-l iubeau: era un semn sigur că avea suflet bun şi deschis.

În râul Ende, zburda un păstrăv vânând peştişori mici, iar lostriţele părăseau bancurile de nisip, rotindu-se-n valuri; un lipan, înotând printre frunze şi uscături, culegea leneş larvele de omizi, făcând prudent cercuri în apă. Peştii graşi care nu se speriau de om, se fereau fără grabă de barcă, se aşezau în rânduri lângă şuvoi în bătaia curentului şi nu se băgau în bulboane. Curând, lipanii aveau să plece în josul râului, iar după ei urmau să treacă lostriţele şi păstrăvii, lăsând râul pustiu. Ar fi fost bine dacă-n gropi ar mai fi rămas ceva peşti, măcar peşte mărunt, poate mihalţi care depun icre. Iarna, prima grijă este să faci rost de mâncare – pentru tine şi pentru câine – şi de momeală.

În spatele tufelor de cătină de lângă mal, printre tufişurile desfrunzite de arini, a apărut – întunecată – căsuţa cu acoperişul turtit. Foarte aproape, chiar în spatele ei, se afla un mal de piatră acoperit de muşchi, care lăsa să ţâşnească din el sau de sub el un şipot cu apă din zăpada topită, al cărui drum şi a cărui viaţă erau foarte scurte pe lumea asta. Vânătorii ridică foarte rar tabere de iarnă într-un loc atât de

umed şi atât de izolat; probabil că vânătorul – fiind un om leneş – ridicase căsuţa doar pentru un sezon sau două. Voise să aibă totul la un loc: apa, lemnele şi vânatul, restul nu-l interesase. Şipotul şi piatra fuseseră năpădite şi acoperite de tufişurile încâlcite de coacăze, pe ale căror lăstari unsuroşi, de culoare întunecată, mai atârnau ultimele frunze bătute de primele geruri. De-a lungul şipotului, papura forma un mic crâng, lepădându-şi zdrenţele frunzelor muiate de brumă, dar ţinându-şi încă sus pământufurile stufoase din vârful tecilor, tufişurile mici de tavalgă se lipeau de piatră, lăsând să cadă în albia şipotului seminţele rotunde ca firişoarele de praf; pe jos, se mai vedeau firele oarbe ale florilor de „nu-mă-uita” şi mlădiţele scânteiuţei, care, deşi pline de sevă, înfloreau firav. După ce florile ca umbrelele au căzut, ofilite, scânteiuţa a prins o picătură de lumină, s-a-nviorat de la soarele târziu sau, poate, de la chiciură; turtiţa, cu florile ei lipicioase se-agăţa cu îndârjire de orice. Când venise acolo prima oară, cu helicopterul, Akim umpluse lângă şipot un coş cu boabe de coacăze zbârcite şi necoapte încă, ronţăise sâmburi de mălin, se-ndulcise cu afine şi numise „livadă” tufişurile din spatele casei.

Îndată după „livadă”, la un pas de căsuţă, începea taigaua polară, cu cedri rari, cu molifţi ca aricii, cu brazi cărunţi prin râpi, cu pădurici de foioase de-a lungul râului Ende şi a afluenţilor săi năvalnici Dar dincolo de râuri se-ntindea un teren coborât, acoperit de poiene pline de muşchiul ce prevestea tundra. În zilele senine se putea vedea cu ochiul liber regiunea din preajma taigalei. Nu era nimic deosebit în asta, căci la o depărtare de cel mult cincizeci de verste spre nord, poate chiar mai aproape, trece paralela şaizeci şi şapte. Cercul polar. Akim încerca să-şi „concretizeze” această paralelă, să şi-o reprezinte ca pe o frontieră. Şi, deşi se născuse şi crescuse dincolo de Cercul polar, cunoştea foarte bine regiunea şi ştia totul despre ea, cuvântul „paralelă”, cu rezonanţa lui ştiinţifică, producea în mintea lui o schimbare radicală: viaţa şi regiunea căpătau alte forme şi i se părea că, în timp ce aici.

În partea aceasta a paralelei sunt păduri, fructe, tufişuri, păsări în padinile de răşinoase, fiare de codru, dincolo, de cealaltă parte a paralelei, se-ntinde deodată tundra pustie, pătată de lacuri, în care nu găseşti nimic în afară de muşchi, tufişuri, raţe, gâşte, vulpi polare şi potârnichi.

Aruncându-şi privirea în spatele căsuţei, Akim a constatat mulţumit că aplecarea ei rămăsese aceeaşi ca şi la-nceputul toamnei, asta însemnând că nu zadarnic deviase spre desişul „livezii" şipotul ce se-ndrepta spre temelia casei, proptise peretele dinspre mal cu trei grinzi şi cârpise acoperişul cu coajă de copac: mumie omului construiesc şi apără: fără ele, până şi-o căsuţă din pădure se şubrezeşte!

Şi totuşi, ceva nu era în ordine în tabăra de iarnă, de parcă cineva ar fi trecut pe-acolo: muşchiul de pe cărare era călcat, cel de pe pietre fusese rupt şi îndepărtat, un ciot de arin de curând tăiat ieşea la iveală, iar hornul avea un inel negru de funingine proaspătă, ceea ce însemna că, nu demult, cineva făcuse foc în sobă; „livada" era tare răvăşită, cu o cărare ce unduia pe lângă gurile şipotului, tufişul de coacăze era rupt de tot, pe fundul pârâului Ende lucea capacul unui borcan de conserve. În timp ce, rezemată de peretele căsuţei, stătea o coadă de undiţă meşterită la repezeală, de care atârna un fir cu o plută de oraş din masă plastica. „Turiştii! a gemut Akim. Au ajuns până şi aici, nemernicii." Rozka a-nceput să latre speriată, oprindu-se din Când în când. „S-au rătăcit, zăpăciţii!"

Akim a proptit barca de mal, a tras-o mai sus, a scos de la prova cartuşiera şi impermeabilul, s-a uitat pe ţeava armei să vadă dacă-i încărcată şi-a aşteptat – încordat – ca un individ pletos şi nebărbierit, fără şapcă, cu degetele în buzunarele mici ale unor blugi terfeliţi, să cotoare din casă, să-i dea bineţe nepăsător şi să-i spună pe-un ton aeru-glumeţ că s-a rătăcit împreună cu câţiva amici, că s-au sălbăticit, că au mâncat tot ce era în casă în afară de buşteni şi că aşteptau nerăbdători să sosească stăpânul casei – vânătorul – să le dea mâncare şi băutură şi să-i îndrume de-acolo sau să le arate drumul, salvându-i pentru posteritate şi pentru faptele măreţe ce-aveau să le

săvârşească în viitor. Doritorii de călătorii prin regiunile sălbatice s-au înmulţit grozav, dar aceştia nu numai că nu fac nimic ca să-nveţe cum trebuie să umble prin acele locuri, ci le mai este şi lene să-ntrebe măcar ce-o fi cu taigaua asta şi ce înseamnă o plimbare pe cărările ei.

Nimeni însă n-a coborât dinspre casă. Rozka lătra tot mai tare şi mai speriată. Akim s-a grăbit spre casă, ochind din mers lucrurile aduse de invadatori-: o căldare plină cu apă de ploaie, cioturi de arini şi surcele înroşite. În urmele lăsate de tălpile omului, era apă tulbure şi judecând după mărimea urmelor, cizma avea numărul patruzeci şi doi; după apa stătută, o săptămână sau chiar mai mult, nimeni nu mai ieşise din casă. Aha! Iată şi un muc de ţigară! Mucul era vechi şi descompus de tot, ţigara fiind fumată până la filtru: turistul era econom, cu experienţă, sau îşi terminase rezervele? Pe o mică terasă acoperită cu muşchi, ce se lăsase-n jos, erau aşezate, precum două potârnichi, o pereche de ghete rupte, scâlciate la călcâie. După mărime, păreau a fi de adolescent. „Ce grozăvie! i s-a zbârlit părul. Un bărbat cu un băiat! Or fi murit!...”

Akim a-mpins uşa care însă nu s-a deschis. A luat arma de pe umăr, a sprijinit-o de perete, a apucat clanţa de lemn cu amândouă mâinile şi a împins uşa cu piciorul şi cu umărul. Uşa a scos un scârţâit umed şi s-a deschis anevoie. Odată cu uşa a pătruns şi Akim în casă, unde a fost izbit de-un miros puternic de mucegai şi de urină.

A privit spre ferestruica murdară, plină de urmele cenuşii ale ţânţarilor şi ale păduchilor de lemn lipiţi de geamul ce nu fusese şters din lipsă de timp sau de interes, apoi şi-a plimbat privirea prin cameră: agăţată de pervazul cioplit cu un topor obişnuit al unui vânător necunoscut, atârna o şapcă pestriţă, murdară, cu un cozoroc de celuloid în forma ciocului de raţă, obiect jalnic ce nu se potrivea deloc cu mobila săracă a căsuţei din taiga; pe masă se afla un mic tub murdar, cu unsoare împotriva ţânţarilor, aproape stors şi tot acolo mai erau nişte ochelari fumurii cu ramă de alabastru, un mic ceas de mână din aur cu cadran luminos ca o floare de romaniţă şi conuri de cedru necurăţate. Pe

jos, nu se ştie de ce, zăcea un ceaunel în care era o lingură de lemn cu coada roşcată; alături, răsturnată pe-o coastă, o cutie de conserve cu capacul, de tinichea rupt, desfăcută de o mână neîndemânatică, iar din cutie se scursese un lichid care se acoperise c-un strat des de praf; o geantă albastră cu un porumbel desenat pe-una din părţi; un trenci de oraş rupt; un rucsac uriaş cu gura deschisă; un topor pe care parcă-l mai văzuse cândva şi tocul de la topor. Lângă sobă – surcele, coji de alune. Soba era rece de multă vreme, iar camera îmbibată de duhoare umedă.

Mormanul de zdrenţe de pe laviţă, peste care era trântită o blană de ren mâncată de şoareci, s-a mişcat, şi de sub el s-au auzit nişte sunete înfundate:

— Go... go... go...

Akim s-a repezit spre patul de scânduri, a ridicat blana, a dat la o parte zdrenţele şi prelata boţită şi a descoperit – într-un sac de dormit cumplit de murdar – un adolescent cuprins de febră şi lipsit de cunoştinţă. În locul feţei nu mai avea decât un schelet pe care era întinsă, de parc-ar fi fost lipită, o piele ca ceara, dinţii îi erau descoperiţi, nasul i se ascuţise, fruntea îi ieşise în afară: omul purta semnele descompunerii. Învingându-şi sila, Akim a tras de pe el blugii putreziţi şi odată cu ei, lipiţi de aceştia, a scos ceva subţire, ca o pânză de păianjen, ce semăna a chiloţi de damă şi îndată a descoperit şi-un sutien de atlas cu-nflorituri, care se bălăbănea pe un piept scofâlcit.

„O femeie!” s-a tras înapoi Akim.

Şi-a revenit abia peste câteva zile, când a ieşit din casă pe malul râului Ende şi a văzut la gurile şipotului, pe nisipul spălat de ape şi pe pietrişul cu luciri de sticlă, o vietate cu capul mare, sătulă ca un purcel, care îl privea cu un fel de trufie, cu ochi mici rotunzi şi ageri. Retrăgându-se în tufişurile de pe mal, Akim s-a repezit în casă, a luat arma şi a descărcat amândouă ţevile împuşcând o lostriţă de toată frumuseţea, care se lăfăia mângâiată de apa şipotului. Bubuitul împuşcăturii a răsunat atât de puternic pe râu şi prin taiga, de parcă o uşă se deschisese larg spre lume şi

Akim a-nceput să audă totul în jurul său şi să-şi dea seama de propria sa fiinţă.

Trei zile şi trei nopţi le petrecuse nedormit, complet rupt de lume, luptând cu moartea, salvând un om: o femeie sau o fetişcană, nu-şi dădea seama; sleită de foame, de febră şi de boală, trupul îi era moale ca o cârpă, cu pielea zbârcită. Bolborosea doar „go-go, go-go...”, din gât, fără să-şi mişte limba. Akim îşi lipea urechea de spinarea bolnavei, iar ea, simţindu-l, înceta să mai bolborosească, rămânând nemişcată. Sub amândoi omoplaţii, sub pielea ce-i atârna, se auzeau horcăieli, grohăituri şi suspine. În întreg trupul chinuit şi topit până la oase, se desfăşura un intens proces de ardere, în adâncul fiinţei omeneşti, boala mistuia mu una, nu două, ci multe fibre uscate ce scârţâiau ca un car neuns. „Pneumonie”, îşi spuse Akim, de parc-ar fi auzit condamnarea la moarte a unui om apropiat şi – neavând putere să uşureze soarta condamnatului – îşi reproşa că va rămâne în viaţă, că va respira, în timp ce omul celălalt care era acolo, alături de el şi totuşi de neajuns, se depărta tot mai mult...

Dar Akim nu se lăsase furat de-aceste gânduri; îşi învinsese slăbiciunea şi dezorientarea, scotocise prin mica sa farmacie şi rămăsese mulţumit de sine pentru că, printre lucrurile cele mai necesare, luase şi trusa încă de la prima cursă cu barca. Nu era prea mare farmacia aceea, dar şi atât cât era, o luase la insistenţele prietenului său, Kolea, şi important era faptul că principalele medicamente erau contra răcelii. Făcuse ordine în căsuţă, încălzise apă, spălase fata – sau fetiţa – culcând-o apoi pe duşumelele aşternute cu cetină. Îi pusese prişniţe cu muştar şi comprese fierbinţi, îi făcuse frecţii cu spirt, îi dăduse să bea siropuri de fructe, tot timpul se agitase, alergase prin cameră asudat, înăbuşindu-se de căldură, dar nu uita că medicamentele trebuie consumate cu economie, fiindcă acolo nu era nici spital şi nici farmacie. Fata bolnavă trebuia îngrijită cu multă prudenţă, viaţa ei atârnând de un fir de păr, şi mai trebuia să aibă grijă de el însuşi. Prima zi ieşise din casă încălzit, numai în cămaşă, şi făcuse guturai. Se

apucase să se doctoricească, punându-şi prişniţe cu muştar pe spinare până unde ajungea cu mâna, înghiţise o tabletă şi se însănătoşise, dar se speriase rău: dacă se îmbolnăvea, n-ar mai fi avut scăpare niciunul, din această singurătate. Nu uita s-o hrănească pe Rozka şi mânca şi el, fie şi-n grabă, din picioare, dar cel puţin o dată pe zi, mâncare caldă. Niciodată Akim nu fusese atât de grijuliu cu sănătatea lui, cu propria sa persoană şi, de fapt, niciodată nu fusese atât de vital necesar cuiva, cu excepţia fraţilor, surorilor şi mamei sale. Dar când şi unde fusese asta? Trecutul era umbrit de viaţa sa de hoinar. Cel mai mult îi era teamă să nu se moleşească de căldură şi s-adoarmă. Capul îi bubuia, genunchii i se muiaseră, avea o uşoară stare de vomă – după părerea lui – de la tutun; căuta să fumeze cât mai puţin, să nu stea jos prea mult, ci în picioare, făcându-şi mereu de lucru, trebăluind...

După ce-a curăţat lostriţa, a sărat-o de-a lungul şirei spinării şi a atârnat-o de coadă de un copac, să se mai zvânte, peştele fiind gras. Din capul şi din aripioarele de la pieptul lostriţei a făcut o ciorbă, punând în ea, fără economie, patru cartofi! Nu era cazul să se zgârcească atunci când trebuia să pună pe picioare un om.

Dar vânătoarea sălbăticiunilor? Dar pescuitul? Luase un avans de cinci sute de ruble!... Aaa! O să se descurce el cumva, o găsi o ieşire din situaţia asta, că doar nu era pentru prima dată în viaţa lui când trebuia să mute munţii din loc scăpând nevătămat: important era să salveze un om! Apoi avea să vadă ce-i de făcut.

Dar la început, când zilele se învârteau iute ca o roată căreia nici spiţele nu i se vedeau, n-avea timp să se gândească la nimic – nici la vânătoare, nici la plan şi nici la posibilitatea de a recupera avansul... Vânătorul a început să se gândească la trecerea timpului, să numere zilele şi să-şi facă sânge rău, gândindu-se la „plan”, abia după ce în taiga s-a aşezat din plin toamna cea tăcută. Pe undeva prin Rusia, la Moscova, cădeau frunzele felurit colorate, copiii din grădiniţe şi fetiţele îndrăgostite le adunau în buchete, în

timp ce aici, lângă Cercul polar, doar în locurile apărate de vânt, mai fluturau ici-colo frunze-n mesteceni; frunze care, deşi erau mici şi atinse de ger, erau totuşi luminate de culoarea galbenă de bun rămas şi cuprinse de tristeţea ofilirii. În locurile de după insuliţe, lângă bancurile jilave de mâl, în crăpăturile gheţurilor, frunzele nici nu avuseseră timpul să crească. Ele atârnau zbârcite, nedezvoltate, pentru ca apoi să se ofilească, iar în timpul dimineţilor geroase răsunau ca nişte tinichele bătute de vânt şi explodau ca şrapnelele atunci când vreo pasăre îşi lua zborul din tufişuri. Pe insule şi pe mal, în locuri ferite de vânt, mai erau multe boabe de mălin nescuturate, care, atinse de ger, se muiaseră îndulcindu-se. Mălinii, precum şi scoruşii – foarte rari prin aceste locuri – atrăgeau cocoşii şi găinuşele-de-munte. Frunzele mici abia ţinându-se de crengi, boabele necoapte, găinuşele-de-munte ce întârziau să-şi pună „pantalonii”, adică cele cărora încă nu le crescuse puful pe labe, bălţile ce abureau leneş, toate acestea erau semne de toamnă lungă şi ploioasă.

În căsuţă, pe laviţa curată, acoperită cu un cearceaf de stambă, cu lenjerie bărbătească şi călduroasă pe ea, zăcea o fată; acum, Akim ştia precis – era o fetişcană, îşi oxigenase mai demult părul, care acum devenise pestriţ. Părul ei natural, de culoarea cojilor de nucă, crescuse cu mai mult de-o palmă; Akim i-a spălat părul, curăţindu-l de insecte; printre firişoarele de păr decolorat ce creşteau mai jos, ca iarba de stepă numită pănuşiţă, acestea nu se strecurau. Ochii fetei, arşi de febră, erau încă tulburi ca o peltea, întunecaţi în adâncul lor, dar roşeaţa de pe albul lor dispărea, în jurul pupilelor – mai exact, din spatele lor – începea să apară culoarea albăstruie, încă slabă dar caldă. Fălcile ascuţite, buzele arse, umbrele de sub ochi ale cearcănelor, genele şi sprâncenele arcuite energic, totul parcă fusese reliefat de boală şi apărea limpede pe faţa ei palidă şi subţiată. Gâtul lung şi puternic rotunjit, plin de firişoarele subţiri ale venelor, îţi făcea o milă ce nu putea fi spusă-n cuvinte. Susţinându-i capul cu mâna, Akim îi dădea să mănânce ciorbă grasă şi caldă din casă, îndemnând-o:

— Bea! Bea! Mănâncă. Trebuie să mănânsi mult. Mă însetezi?

Fata închidea ochii şi un timp nu putea să-i deschidă, a-avea putere.

— Go-go! îi ieşea din gât. Bolnava încerca să ridice mâna, vrând să-i arate ceva. După cuvintele spuse în timpul delirului, după lucruri, după urme, după copacii tăiaţi din pădure, Akim îşi dăduse seama că-n casă au fost doi – fata şi un bărbat. Probabil că pe bărbat îl chema Goga sau Grigori sau altfel cumva, cu litera „g” şi despre el voia fata să întrebe sau să-i spună ceva: unde a dispărut şi să-l caute pe tovarăşul său, poate, pe soţul ei.

Akim se făcea că nu înţelege rugămintea ei, deoarece deocamdată nu putea s-o lase singură. Iar Goga sau Grigori se rătăcise probabil prin taiga şi, ca să-l fi găsit, trebuia timp, era o treabă a naibii de grea, aproape imposibilă, dar oricum era nevoit să pornească-n căutarea lui. Oftând resemnat, vânătorul ştergea buzele fetei cu un prosop şi se jelea în sinea lui: „Văi de mine! Bine-am mai nimerit – nici tu cinema, nici tu vânătoare!” – aşa se tânguise cândva, într-o scrisoare, un tovarăş hoinar prin pământurile înţelenite. Vorbele i se păruseră atât de hazlii lui Akim, încât oftatul ăsta tânguitor ajunsese pentru el ca o zicală.

Şi iată: firicelul negru de mercur al termometrului se opri pentru prima dată înţepenind la linia roşie. Akim a scuturat termometrul şi l-a strecurat din nou sub braţul fetei. Termometrul arăta treizeci şi şapte. Akim pocni din degete, se lovi cu palma peste genunchi, îşi şterse faţa şi răsuflă zgomotos: „E-n ordine!” Şi i-a dat bolnavei să bea ceai din ierburi cu merişor. Deodată, simţi că picioarele nu-l mai ţin, iar capul îi vâjâie de cât obosise în acele zile. Aruncându-şi vesta pe crengile de cedru, s-a hotărât să doarmă o oră, dar s-a trezit abia când s-a luminat afară. Strigând „Vai de mine!”, se năpusti spre bolnavă crezând că murise...

Dar fata nu murise, ba nici măcar nu se udase. Se străduise însă alb de mult să rămână curată, încât îşi pierduse cunoştinţa şi temperatura i se urcase iar. „Ce mai felcer, mama ta!” s-a ocărit Akim şi a hotărât s-o ţină pe Rozka în

casă peste noapte. La început, Rozka refuză invitaţia cu delicateţe, nesimţindu-se în largul său în casă şi cum se uita la ea, Rozka dădea din coadă şi se-ndrepta spre uşă. Dar înţelegând parcă ceva, împăcată cu soarta, a oftat resemnată, muiereşte, şi s-a culcat lângă uşă. Noaptea ridica deseori capul, se uita spre laviţă adulmecând şi, liniştindu-se, căuta cu dinţii prin blana ei, înhăţa ceva şi îşi lingea locul unde părul era răvăşit, netezindu-l. Pentru urechea fină a vânătorului era de ajuns chiar şi acest zgomot ca să nu se cufunde în somn adânc, ci să doarmă iepureşte.

O săptămână după ce temperatura bolnavei scăzuse, taigaua a fost cuprinsă de tremurai primului îngheţ de dimineaţă; şi în această dimineaţă, mişcându-şi cu greu limba, fata i-a spus numele ei – Elea. Auzindu-şi glasul, a început să plângă, răscolită. Akim a mângâiat-o pe cap, pe părul ei curat, şi a liniştit-o cum a putut. Din acea zi, Elea a început să năvălească pe mâncare, fără să se ruşineze de lăcomia ei, refăcându-şi forţele. De îndată ce s-a întremat puţin, a devenit mai stăruitoare:

— Trebuie pe Go-ga... Trebuie... Acolo... Ridicându-şi mâna, bolnava arăta înspre râul Ende.

Încă din prima zi a venirii sale în tabăra de iarnă, Akim descoperise o momeală făcută cu mâna, agăţată în crăpătura unui buştean, cu o ancoră ruptă, iar pe pervazul de la fereastră văzuse bucăţi de sfoară de undiţă şi un inel de mulinetă ruginit. Era pescar! „S-a dus să pescuiască. S-a înecat probabil. Unde, cum l-aş putea găsi? Dar dacă?...” Akim îşi alungase gândul că tovarăşul fetei sau, poate, soţul oi, a plecat, şi a părăsit-o: prea era negru acest gând. Acest Goga necunoscut se Incase, se rătăcise sau plecase, aşa că fă bine şi caută-l: aceasta este legea taigalei: trebuie să-l cauţi în speranţa că omul nu s-a prăpădit, aşteaptă salvarea din partea cuiva, are nevoie de ajutor. Dar mai întâi trebuie aduse bagajele de la gurile râului Ende. După acest îngheţ sticlos, după această linişte luminoasă şi scurtă, vestitoare a iernii, s-ar putea să vină pe neaşteptate vremea urâtă şi umedă, să înceapă să ningă şi să se aşeze

iarna.

După ce-a făcut focul în sobă şi a pus lângă patul fetei un termos de-o jumătate de litru cu ceai dulce, Akim a plecat în josul râului Ende, îndreptând barca puţin câte puţin c-o vâslă mică şi uşoară de la cârmă, cercetând atent cu privirea malurile şi, chiar, după primul prag, pe o limbă de pământ, acoperită de nisipul închis la culoare al taigalei plină de doborâturi, printre care stătea ca un bun gospodar un cedru zdravăn cu vârful rupt, a observat urme de samur şi o pereche de corbi care, tăcuţi şi mult prea sprinteni pentru trupul lor, au dispărut deodată în tufişuri ca săgetaţi. Akim a vâslit spre mal. Lângă apă, zăcea un om culcat, acoperit până la brâu de nisip, cu gâtul mâncat şi cu faţa desfigurată. „Când s-a înecat, nivelul apei era mai ridicat – a observat sumbru Akim şi aproape cu nepăsare, a continuat să gândească: N-a plouat, şipotele din munţi au secat, zăpada s-a întărit, nu se topeşte.”

Gaiţa-de-munte bocea pe cedrul care-şi lăsase până la pământ poalele şubei sale vechi şi lăţoase prin care nici vântul nu răzbătea. Acesta era copacul cel mai de seamă din acele locuri şi tocmai de aceea fusese lovit de fulgerul ce-i retezase vârful, aşa că cedrul se lăţise, se înconjurase de ramuri, iar înăuntrul său creşteau conuri mari, frumoase, nebătute de vânt. Iată că un con uscat a căzut acum agăţându-se de scoarţa cedrului şi lovindu-se de crengi. Corbul, bodogănind bătrâneşte şi moşmondindu-se pe cedru, a atins un con, desprinzându-l. Undeva, foarte aproape, un samur pufăia ca o pisică: lucru foarte rar care înseamnă că mica fiară, care de obicei se ascunde, aici nu se fereşte de om.

Sub cel înecat erau săpate mici vizuini. Omul nu era prea mare, dar avea un piept lat şi oase puternice. Din fundul gurii sale mâncate, groaznice la vedere, lucea un dinte de metal. Favoriţii, cândva stufoşi, se dezlipiseră şi se duseseră, împreună cu pielea de pe obraz, spre urechi, atârnând ca nişte zdrenţe de muşchi. Orbitele goale fuseseră acoperite de-un păienjeniş albicios de pădure.

„Of şi iar of! Vai de mine!” şi-a spus Akim şi, pregătit pentru orice, dar speriat din pricina dintelui de metal, a favoriţilor şi a părului tuns scurt ca pentru expediţie, s-a apucat să dezgroape mortul. Dună ce-a scos leşul din nisip, s-a uitat în primul rând la încheietura mâinii drepte. Pe pielea mâinii degresate şi albite de ape, sub primul strat, cândva smead, apărea un tatuaj albăstrui, parcă reînnoit – „Goga” – un tatuaj făcut curat, mărunt, nu ca la Akim, căruia, pe vaporul „Bedovîi”, îi pictaseră ancore, pumnale, sirene şi tot felul de animale. Acest om, Goga, ştiuse să-şi apere trupul bine hrănit.

Se trudea să creadă că toate acestea nu sunt decât năzăreli – prea multe căzuseră pe capul unui singur om: la început, o fată muribundă pe laviţă, iar acum Dumnezeu îi trimisese un mort, şi se pare, unul cunoscut, chiar dacă nu-i era prieten sau tovarăş... Dar nu era aşa! El, Goga, nu-i socotea pe oameni nici prieteni, nici tovarăşi, ci trăia prin sine şi pentru sine; pentru Akim, însă, orice om întâlnit în taiga îi era apropiat.

Goga avea o canadiană din material solid, comodă, cusută pe măsura ta, cu un elastic croşetat, de lână, la încheieturile mâinilor. Puloverul gros, lucrat de mână, pantalonii fără şliţ, cu cordon de elastic şi cu fermoare ce închideau ermetic buzunarele, ceasul cu cadranul fosforescent pe o brăţară lată cu înfloriturі, cu acul orar oprit lângă cifra nouă şi cu minutarul lângă cifra şase, carâmbii cizmelor ridicaţi mai sus de genunchi toate acestea arătau că Goga fusese la pescuit.

Înainte de a căuta ultimul şi cel mai sigur indiciu pentru identificarea mortului, Akim intră în râu, îşi spălă mâinile cu nisip, le şterse de pantaloni şi îşi aprinse o ţigară, căutând să înăbuşe prin fumul de tutun mirosul leşului, ce-l învăluia ca un nor.

Aruncând din când în când priviri asupra înecatului, al cărui trup diform spălat de ape şi acoperit de nisip părea să fi fost călcat de roţi, Akim aproape că nici nu se uita la batista albă cu care îi acoperise locul unde cândva fusese obrazul bronzat, cu o oarecare notă de nobleţe, dar

întotdeauna neprietenos.. Buzunarul umflat al pantalonilor i-a atras atenţia. Acolo, într-o cutiuţă de lemn, prinsă cu un elastic roşu, într-o despărţitură îngustă, erau cârlige, greutăţi, o bucată de cremene pentru ascuţit acele, un flotor de rezervă, iar alături, momelile înlănţuite ca nişte păianjeni: una ce se balansa, alta rotativă, alta care vibra, alta în formă de panglică, alta ca o lingură şi între ele trebuia să fie o momeală – cea mai de seamă – din argint vechi, de culoare închisă, de parc-ar fi fost afumată, la care Goga – dacă acesta era totuşi Goga pe care Akim îl cunoştea – ţinea ca la ochii din cap.

Din cauza acestei momeli, fuseseră cât pe ce să se omoare.

Soarta făcuse ca ei să se-ntâlnească în cadrul expediţiei geologice. Goga Gherţev îşi făcea pe teren stagiul de practicant. Rău de gură, solid, bun la muncă, studentul era mult prea independent şi prea arogant pentru vârsta lui. Membrii expediţiei îi ziceau Goşa, încercând să-l folosească la tot felul de treburi mărunte. Dar nu le mersese. Gherţev îşi fixase locul său în detaşament, îi pusese la punct pe ceilalţi şi păstra o anumită distanţă faţă de membrii detaşamentului, apărându-şi independenţa. Trebuie spus că se ţinea mândru nu numai faţă de lucrătorii expediţiei, ci şi faţă de şefi; stagiul şi-l făcea conştiincios, iar lucrurile şi le ţinea în bună rânduială; briciul, tranzistorul, lanterna, un flacon de repudin, un sac pentru dormit şi altele, nu le dădea nimănui şi, la rândul său, nu se împrumuta cu nimic de la alţii, trăia din bursă şi din câştiguri proprii, nu bea alcool aproape deloc, nu împărtăşea nimănui amintirile despre prima sa iubire şi despre secretele sale amoroase, în viaţa în comun era drept şi nu-şi ascundea prada adusă de la vânătoare sau de la pescuit. Deşi era tânăr, cunoştea surprinzător de multe lucruri: se orienta în taiga, putea să foreze puţuri de exploatare, înota, trăgea cu puşca, pescuia, şi întotdeauna căuta să rezolve totul cu forţe proprii. În detaşamentul de geologi, Gherţev era respectat, mai exact, era tolerat, dar nu era iubit. Dealtfel, nici nu avea

nevoie de iubire şi de alte asemenea sentimente moleşitoare.

Gherţev şi-a încheiat practica strict la termenul stabilit, a încasat banii, a primit adeverinţa, i s-au dat referinţe foarte bune, după care a plecat la Tomsk să-şi susţină lucrarea de diplomă la Facultatea de geologie.

Şi nu fusese, oare, o minune? După cinci ani, pe râul Sîm, în fundul taigalei, la dracu-n praznic, Kolea şi Akim îşi ridicau o căsuţă, având intenţia să ciupească câte ceva din lucrurile aflate într-o tabără de vânătoare clandestină. Deodată într-o noapte urâtă, se apropiase de focul de tabără, ca Hristos în faţa mulţimii, un tânăr bine şi călduros echipat, purtând un rucsac cât un munte. Se culcase pe spate, lângă foc, stătuse o vreme, se desprinsese din chingile rucsacului, făcuse câteva mişcări cu mâinile, ca să şi le dezmorţească, şi abia după aceea îi salutase. Îşi scosese cana, turnase în ca ceai fără să rostească un cuvânt, pusese cu economie în ceai două bucăţi de zahăr, şi-l băuse fără grabă, mai ţinuse vasul în mână şi, nepermiţându-şi încă o cană de ceai, îşi pusese capul pe rucsac şi spusese privind în noapte, simplu dar cu intonaţia pe care o au oamenii care încă din leagăn se consideră superiori tuturor celorlalţi:

— Ce mai faci, fiule adoptiv? Tot mai colinzi lumea, tot mai umbli după oameni buni? Tot mai cauţi vaporul „Bedovîi”?

Odată, deschizându-şi sufletul după băutură. Akim povestise celor din detaşamentul geologic despre Paramon Paramonovici, marele om, spunând că pe „Bedovîi” el, Akim, era ca un fiu adoptiv. Geologul practicant luase în râs lacrimile curate ale lui Akim şi, întregul sezon, oamenii din detaşament îşi bătuseră joc de ei, spunându-i „fiul adoptiv”.

— Vai de mine! Gheorghi! De unde ai apărut? strigase Akim, lovind din palme şi îndată i se făcuse silă de el însuşi, fiindcă, de fapt, avusese intenţia să-l repeadă pe Gherţev, spunându-i: „Iar tu, fiule rătăcitor, ce mai scotoceşti prin taiga? Ce cauţi? Aur? Samuri?”. Dar Akim nu era-n stare să repeadă pe cineva decât în gând. Aşa că se mulţumise doar

să-l întrebe: Unde-i detaşamentul?

— Care detaşament? îşi deschisese Gherţev ochii obosiţi peste care îşi lăsase pleoapele şi, întorcându-se, se apucase să-şi desfacă rucsacul. Detaşamentul mi-s eu! O să-mi petrec noaptea lângă focul vostru, măi băieţi! rostise Gheorghi pe un ton din care nu puteai şti dacă le cere voie sau le pune în vedere. Mi-am scăpat toporul în apă! explicase el, desfăcând metodic cortul său de o persoană.

Îi dăduseră lui Gherţev un topor. El scosese coada veche şi crăpată a toporului şi o aruncase nu în foc, ci în râu. „Să nu jignim focul străvechi şi sacru", declarase el. Timp îndelungat, cioplise, răzuise un lemn de mesteacăn şi nu era o muncă de meşteşugar, ci o adevărată creaţie în meşterirea unui obiect atât de simplu ca o coadă de topor. După ce o arsese, ţinând-o asupra cărbunilor, se făcuse netedă şi căpătase o culoare gălbuie, de parcă ar fi fost dată cu lac. Îşi încercase toporul şi, apoi, în timp ce-i ajuta de zor pe Kolea şi pe Akim la amenajarea taberei de iarnă, spusese în glumă sau poate în serios – la Gherţev nu puteai şti niciodată: „Trebuie să mă achit. Nu-mi place să rămân dator."

Akim scuipase şi-i întorsese spatele. Nu putea înţelege de ce omul ăsta se preface, nu se simte la largul său printre oameni. A doua zi, băuseră în cinstea terminării construcţiei şi Kolea îi propusese lui Gherţev să-l ia în barcă, spunându-i ironic: „Pentru benzină o să te achiţi mai târziu!" – „Bine", răspunsese fără să zâmbească, oaspetele. „Socotelile trebuie ţinute în bună regulă" – „E clar", – se declarase, din nou de acord, Gherţev. Akim mârâise de parcă îl bătuse cineva, dăduse din cap şi, sâcâit, băuse cam mult. Ameţit de băutură, îl pisa pe Gherţev cu întrebarea: „Se fel de om eşti?" „Mai întâi învaţă să te speli pe dinţi şi abia dup-aceea poţi pune întrebări oamenilor! ripostase Gherţev şi, apăsând pe fiecare cuvânt, spusese printre dinţi, nimicitor: Sunt un om liber! Îţi convine?" – „Si eu sunt liber!" – „Tu?! Ha-ha-ha! Mă faci să râd! Ai fost şi vei fi peste tot un fiu adoptiv, e clar?" ™ „E clar! Akim se ridicase pe neaşteptate şi strigase: Kolea! Să piese omul ăsta! Nu răspund de

mine!... Îl împuşc! Îl arunc în apă sau fac seva!...” – „Împuţitule!” Gherţev îşi săltase sacul pe spate şi plecase în noapte, lăsând să i se vadă coada albă a toporului, pusă într-un toc pe partea dreaptă.

A doua zi, ei îl ajunseseră pe Gherţev. Kolea oprise barca cu botul în mâl şi-i făcuse hoinarului semn cu capul să vină în barcă. Cu o strâmbătură plină de dezgust, Gherţev împinsese barca cu piciorul şi se căţărase pe o surpătură abruptă cu pământ argilos, ţinându-se de copacii prăvăliţi şi de tufele de mărăcini. Ajuns în vârf, se oprise, luase de pe umăr puşca de calibru mic şi, cu mâna întinsă, de parcă ar fi tras cu revolverul, doborâse un alunar ce cânta cu foc în vârful unui brad la o depărtare de vreo cincizeci de stânjeni, dacă nu şi mai mult.

— Bine ochit! spusese admirativ Kolea.

Prietenul său tăcuse, stând lângă motorul ce scotea aburi sub ploaie, şi-şi trăsese nasul.

— Se fasem, merzem mai departe sau îl admirăm pe artist? nu se putuse abţine Akim.

Curând, Gherţev apăruse în Ciuş. Akim îl întâlnise: tuns, cu favoriţii căniţi, venea de la baia de aburi. Se făcuse că nu-l observă pe Akim, de parcă uitase de existenţa lui. După ce lucrase un timp în port, ca hamal la Cooperativa pescarilor, Gherţev se angajase în iarnă, în două slujbe în acelaşi timp: ca lăcătuş şi ca electrician de serviciu la gater. Locuia la atelierul electric pe care îl amenajase în acest scop, îi pusese geamuri, căptuşise uşa, astupase găurile şi transformase o plită crăcănată ca o vacă într-o sobă rusească plăcută şi comodă şi chiar instalase în faţa verandei un clopoţel atârnat de-o frânghie. „Îmi place – după taiga şi focuri de tabără – să mă răsfăţ în căldură şi-n aer uscat. Afară de asta, focul din soba rusească te predispune la meditaţie”, explica el şefului gaterului, care rămăsese surprins când văzuse ce putuse să facă dintr-un atelier afumat, murdar, îmbibat cu miros de păcură şi îl dădea pe acest tânăr nou venit drept exemplu chiar şi unor femei şi până şi el însuşi căuta să se poarte mai civilizat în prezenta lui, nu înjura şi nu urla. Şi, fie din respect pentru

Gherţev sau de frica lui, îl trecea în fiecare lună la primă, fiind încredinţat că băiatul acesta avea să facă ceva deosebit, iar după ce o să facă o descoperire sau o invenţie, nu avea să-l uite nici pe el – un biet şef de gater din Ciuş – şi avea să-i pună unde trebuie „un cuvânt bun”.

Noaptea, lumina nu se stingea în atelier până târziu. Gherţev îşi punea la punct notiţele făcute vara. Deseori, se ducea la biblioteca satului, mare şi pustie, unde două bibliotecare, un tehnician şi fochistul de la club, Damka – atâţia, nici mai mult, nici mai puţin – păzeau cărţile noi, curate şi necitite. Numărul mediu de cititori ai bibliotecii era de şase-şapte oameni pe zi. Una din bibliotecare era măritată cu un contabil de la Cooperativa pescarilor, avea o vacă şi doi copii. Nu mai citise de mult timp nicio carte şi toată munca o lăsase în seama „drăguţei” Liudocika, absolventă a Institutului de biblioteconomie din Minsk, care acceptase cu mult entuziasm repartiţia pentru Extremul Nord, fiind sigură că va avea o bibliotecă şi cititori model. Chiar în prima iarnă rămăsese însărcinată cu un pilot de helicopter, care se prefăcea că e ahtiat după cărţi, şi cu ajutorul prietenei sale bibliotecare, Gavrilovna, fusese internată la spitalul din oraşul Eniseisk, unde fusese „uşurată” de sarcină. Bravul zburător se transferase între timp la o altă unitate şi mai îndepărtată, de unde nu dădea niciun semn de viaţă.

Plăpândă, mereu înfrigurată, Liudocika şedea în spatele unei bariere de lemn mobile, ca la prăvălie, privea ramurile de scoruş şi de plop prăfuite, care se uscaseră încă din toamnă într-un borcan de-o jumătate de litru şi rostea încet: „Da”, „Nu”, Poftim”; şi mereu se înfofolea într-un şal călduros de lână, răsfoind ultimele reviste subţiri cu poze, iar seara, stând acasă la căldură şi neavând ce face, învăţa limba engleză şi citea şi recitea mereu unul şi acelaşi roman – „Doctor Faustus”.

Dragostea ei pentru această carte străină şi groasă o speria pe Gavrilovna. Pentru Gavrilovna chiar şi Faust era o personalitate sinistră. Cu atât mai mult acest Faustus! Tot felul de aiureli de peste mări şi ţări! Prudentă, cu o grijă

maternă, Gavrilovna îi dădea Liudocikăi tot felul de sfaturi: „Ar fi mai bine, Liudocika, să citeşti altceva; trebuie să te dezmorţeşti, să te distrezi, să dansezi, să bei lapte proaspăt muls. Dacă vrei, ţi-l aduc direct la bibliotecă, fără bani.”

Odată, Gavrilovna văzuse la bibliotecă un bărbat nou venit. Discuta cu Liudocika atât de prietenos şi de cuceritor; aplecat deasupra barierei, încât Gavrilovna, temându-se să nu-i deranjeze, împinsese cu spatele uşa grea şi se retrăsese în sala de lectură.

Gherţev o invitase pe Liudocika în castelul său alb ca neaua, o tratase cu ceai în care, pentru aromă, turnase o lingură de coniac, o întreţinuse cu discuţii, o făcuse să se simtă bine, dar îi spusese că la Novosibirsk are soţie şi o fiică şi că nu e cazul să-şi facă niciun fel de planuri de viitor. O asigurase însă că nu va fi nevoie să zboare la Eniseisk.

— Şi dumneata eşti un mitocan! şoptise Liudocika, dar rămăsese să doarmă la el – prea era cald şi plăcut la Gherţev şi apoi, era interesant să-l asculţi; deşi ideile nu erau noi şi nu erau ale lui, el le spunea cu multă convingere şi cu impetuozitate cuceritoare.

Încă din copilărie, după ce cunoscuse atribuţiile mărunte ale părinţilor săi „în domeniul artei” – artă în camioanele operei! glumea el – Goga îşi pusese în cap să înveţe tot ce trebuie în viaţă pentru ca să fie independent de alţi oameni, să-şi întărească spiritul şi trupul pentru a putea merge unde i se năzare, pentru a putea face ce vrea şi să nu se sinchisească de nimeni, acţionând numai după pofta inimii sale.

După terminarea studiilor universitare şi „efectuarea stagiului prevăzut”, părăsise ocupaţia de geolog şi hoinărea pe unde îi plăcea, făcea ce-i trecea prin cap, limitându-şi nevoile la minimum, dar având tot ce-i trebuia unui om care nu ţine la lucruri mărunte: cort, sac, cuţit, topor, brici, o armă de calibru mic, cu care nimerea de la peste o sută de metri luând ca ţintă o monedă de zece copeici şi, la o adică, ucidea un elan, un urs ori un somon pe-un banc de nisip. După ce avea să cutreiere până la saturaţie taigaua din regiunea Eniseiului, urma să se ducă pe Angara, iar de

acolo spre Baikal, apoi pe Lena: toate drumurile pământului îi erau deschise...

Liudocika îl asculta pe orator, care, ca un cal ce stătuse prea mult în grajd, umbla prin atelier, gesticulând, vorbea tare, apăsat; de fapt, nu vorbea, ci decreta. Fără să-şi dea seama, ea dădea automat din cap ca o păpuşă chinezească, dar uneori ridica pleoapele îngreunate de întunericul genelor dese, îl privea ţintă, atât de fix, încât el se fâstâcea, apoi Liuda începea din nou să dea din cap, inexpresiv şi atât de liniştii. Încât îl făcea să turbeze de furie. O singură dală îl întrebase încet: „Dar familia? Ce faci cu familia? Cu copilul?..."

„Femeia e femeie! Chiar dacă e cultă şi citită, se gândeşte tot la treburile ei muiereşti: familia, apartamentul, scutecele şi principalul obiect al proprietăţii sale – soţul!" Gherţev îi explicase cu răbdare că-şi îndeplineşte obligaţiile părinteşti iarna, când „are serviciu", că trimite regulat banii, iar vara n-aveau ce-i face, vara n-avea chef să muncească, vara el trăia pentru taiga şi pentru ape, făcând rost de banii de pâine şi de ceai prin câştiguri întâmplătoare. „Familia este marea mea greşeală!" se autocondamna Gherţev. Liudocika o ţinea pe-a ei: „O să fii socotit o adevărată pacoste! Alături de tot ce este înălţător – să fii socotit o pacoste!" – „Ce importanţă are? Contează ceea ce crede omul despre sine." – „Se poate. Se poate... Dar la bătrâneţe? Nu ţi-e teamă să rămâi singur la bătrâneţe?" – „Eu nu voi avea bătrâneţe". – „Cum aşa?" Liudocika îl fixa din nou cu privirea şi lui Gherţev i se părea că, în spatele privirii liniştite şi somnoroase, se ascundea ironia. Faţa împietrită, orgolioasă, a lui Gherţev, vădit dispreţuitoare faţă de orice vieţuitoare preocupată de existenţa sa, devenea palidă şi acră, pierdea siguranţa, iar ideile sale înalte cădeau în gol...

Şi iată malul pustiu al râului Ende, taigaua, toamna, corbii care păzeau cu grijă leşul, o latră muribundă în tabăra de iarnă. „De ce nu ţi-ai dus viaţa singur? De ce ţi-ai făcut loc cu coatele, lovind oamenii? Ai vrut să fii de unul singur

printre oameni! Ai vrut să fii într-un cazan comun, în caşă clocotindă, fără să te arzi? Te-ai crezut prea abil! Nu! Aici, orice-ai face, eşti fărâmat, măcinat, ars. Dacă vrei să trăieşti singur, inventează o navă, ia-ţi zborul spre cer, spre alte locuri, stai singur, nu te lega de fete...”

Akim a tras cu putere de fermoarul uşor ruginit, a scos cutiuţa din buzunarul mortului, s-a oprit o clipă şi a dat la o parte elasticul. Momeala înnegrită, cu o mică ancoră sudată şi prevăzută cu arc, era pusă separat de celelalte cârlige, inele şi momeli colorate uşor în ruginiu la margini şi în găuri. Akim a luat în palmă momeala aceea grea şi încovoiată tip „storling”, apoi a strâns-o atât de tare, încât mica ancoră s-a înfipt în pielea tare a palmei. Momeala era bună pentru peşti nuri, pentru somoni siberieni.

Kireaga-picior-de-lemn, care se mutase din Boganida la Ciuş, nu-şi mai putuse relua vechiul său serviciu. Se angajase ca fochist la biroul de pescuit şi păzea şi magazinul cooperativei, pentru care primea un salariu şi jumătate. Dar nici asta nu-i ajungea. La Ciuş, erau mulţi amatori să-i ţină tovărăşie la băut şi Kireaga-picior-de-lemn bea de stingea. Nu-i mai rămăseseră decât piciorul de lemn şi medalia „Pentru bravură” cu panglică roasă, de model vechi. Kireaga îl rugase pe Akim să-i meşterească o încuietoare care să ţină, fiindcă doar medalia „Pentru bravură” şi piciorul de lemn îl mai deosebeau de vagabonzii satului, îi dădeau posibilitatea să se laude, să verse lacrimi pentru trăgătorul de elită de pe front şi pentru „foarte marele om” ce fusese el la Boganida.

În acea vreme, Akim, care lucra ca şofer la Cooperativa pescarilor, intrase într-o zi în cămăruţa lui Kireaga-picior-de-lemn. Acesta îşi smiorcăia nasul cât un nasture, iar pe faţa cu fălcile puternice, împiedecându-se de firişoare de păr rare ca de copil, îi curgeau lacrimi; medalia de pe vestă dispăruse.

— Ai băut-o?

Kireaga-picior-de-lemn izbucnise mai tare în lacrimi şi-i ceruse să-l omoare pe loc: „să-l omoare ca pe-un câine!”

— Cât si-a dat?

— O sticlă...

— U-u, mutră de mihals! îşi băgase Akim pumnul sub nasul lui Kireaga-picior-de-lemn. Si-as da vreo două, dar eşti bătrân... şi se grăbise spre atelierul de la gatere. Ştia el foarte bine cine e în stare să-i ia unui cerşetor toiagul. Chiar şi-n satul Ciuş, plin de tot felul de lepădături, numai un singur om ar fi fost în stare să-l jecmănească pe-un invalid de război, să-i ia pe nimic ultima medalie.

— Unde-i medalia lui Kireaga? Dă-mi-o încoase! îl întrebase Akim furios pe Gherţev, dând buzna în atelier.

Goga trăsese sertarul de la masă, luase cu două degete momeala elegantă, prelucrată cu acid şi, ca un scamator, o învârtise sub nasul lui Akim.

— E mai bună decât una din fabrică, nu ţi se pare?

— Esti un nemernic! clătinase din cap Akim. Bătrânele spun despre Kirea că este omul lui Dumnezeu. Chiar asa si este!... Dumnezeu o să te pedepsească...

— Nu-mi pasă de bătrâne, nici de schilodul ăsta murdar! Eu mi-s Dumnezeu! Iar pe tine-o să te pedepsesc pentru insultă.

— Hai! Dă! Akim simţise un gol la lingurică, aşa... ca de la o satisfacţie mult aşteptată. Hai! Dă! repetase, el, de-abia abţinându-se să nu se năpustească asupra lui Gherţev.

Goga îl măsurase cu privirea:

— Te fac praf!

— O să vedem noi care pe care...

— Să stau la zdup pentru un împuţit ca tine...

Gherţev n-apucase să-şi termine vorba că-şi şi luase zborul peste bancă, într-un mod caraghios, stângaci, deloc sportiv, măturând în drum, de pe masă, vesela, cutia cu momelile şi căzuse lovindu-şi oasele de duşumea. Dar nu se repezise la Akim, ci, într-un mod neaşteptat începuse să caute cu mâna pe podea, strângând cârligele şi inelele: cu o mutră de parcă nimic nu se întâmplase, şi chiar dacă se-ntâmplase ceva, nu i se-ntâmplase lui şi nici nu-l privea.

— Eşti mulţumit? îl privise în sfârşit pe Akim care stătea furios.

— Se astepsi? Şi numai atunci înţelesese Akim că pe

acest flăcău îngrijit şi sănătos nu l-a bătut nimeni niciodată, iar el, la rândul său, îi bătuse pe alţii doar când erau şapte împotriva unuia singur, aşa cum fac şi astăzi unii tineri cheflii înfierbântaţi de patimi. – Te doare, se zisi? Te doare?!

Gherţev îşi ştersese gura şi, recăpătându-şi stăpânirea de sine, spusese că bătaia e-o treabă a celor neisprăviţi, că el nu se va înjosi încăierându-se, dar că uite, e gata să se dueleze cu pistoalele după nobilul şi vechiul obicei. Akim ştia cum trage Goga – încă din adolescenţă, la poligon, în sălile de sport la probe libere – în timp ce el, scrumbia, nu era un ţintaş grozav. Pentru el, un cartuş era mai scump decât aurul: încă din copilărie trebuise să economisească muniţiile, să tragă în păsări de la trei metri, aşa încât Gherţev mergea la sigur, dar manevra prea pe faţă, prea obraznic, nu ca în taiga, unde o purtare cinstită şi deschisă încă se mai obişnuieşte în caz de bătaie sau de nenorocire. Fără-furie, dar nu şi fără o bucurie răutăcioasă, Akim îi pusese următoarea condiţie:

— De acord să ne duelăm cu armele! Când drumurile noastre s-or încrusişa în taiga, să nu rămână urme... N-am chef să stau după gratii din prisma unui păduche ca tine!...

— N-o să stai după gratii, ai să stai întins!

— Asta rămâne de văzut. Nu uita că buturuga mică răstoarnă carul mare! Ce bine s-a potrivit zicala preferată a brigadierului pescarilor de la Boganida! I-a servit-o Akim, cu satisfacţie, drept în faţă „omului liber”, pe care-l altoise zdravăn.

Şi iată că drumurile lor s-au încrucişat. „Eu mi-s Dumnezeul”, mâncat de viermi, ros de samuri, zăcea culcat, doborât de moarte, care, spre deosebire de viaţă, nu se lasă păcălită, nu primeşte să fie prefăcută-n distracţie. Moartea e una şi aceeaşi pentru toţi şi nimănui nu-i este dat să scape de ea. Şi cât timp moartea te pândeşte într-un loc tăinuit pregătindu-ţi chinuri inevitabile, iar tu simţi frica de moarte, nu eşti nici erou, nici Dumnezeu, ci doar un artist ratat, care, amuzându-se, îşi distrează spectatoarele naive, ca bibliotecara Liudocika sau

fărâma aceea de om care se stingea în tabără.

Înainte de a-l îngropa pe Gherţev şi de a acoperi mormântul cu pietre, Akim a pipăit ceafa răposatului şi a înţeles ce s-a-ntâmplat. Omul prevăzător, care ştia să facă orice, făcuse o greşeală. Pietrele de la prag erau lunecoase din cauza muşchiului, pe ele trebuia să calci cu multă grijă chiar şi cu tălpi antiderapante la cizme. Cizmele lui Gherţev erau vechi, cauciucul uzat. Umblase mult timp prin taiga, iar când se apucase de pescuit, era grăbit, îi aştepta în tabără fata bolnavă, aşa că atunci când s-a prins lostriţa, viind s-o obosească mai repede, a început să alerge, să sară din piatră în piatră ca să tragă peştele spre plajă şi acolo să-i vină de hac. Probabil că, din cauza îngheţului, a alunecat, a căzut, s-a lovit cu ceafa de-o piatră şi, pierzându-şi cunoştinţa doar pentru un moment, omul acesta robust s-a înecat, sau, poate, l-a apucat un cârcei în apa rece ca gheaţa.

După ce l-a îngropat pe Gherţev, Akim, lăsând ochii în jos, şi-a zis: „Va să zică, asta-i situaţia...” S-a urcai spre prag şi în apa limpede a văzut o bobină ce lucea ca o oglindă; a ridicat de pe fundul râului o mulinetă şi, urmând firul undiţei, a ajuns la ceea ce mai rămăsese din lostriţa. Scheletul peştelui fusese mâncat de micile rozătoare, fărâmat de ciocurile păsărilor, capul sfâşiat de gheare, iar fălcile lostriţei, ca nişte potcoave cu vârfurile ascuţite ale cuielor, ieşeau din nisip. Răposatul îşi meşterea singur momelile şi ancorele toi el le suda, aşa ea peştele rareori reuşea să scape. Tot aici, Akim a găsit şi vechea puşcă, cu patul reparat, rezemată de-o piatră lângă prag. În clipa morţii pescarului, apele ajunseseră până la această piatră, cădea lapoviţă şi ningea, sub piatră formându-se mucegai...

Şi în timp ce Akim chefuia cu prietenii la restaurantul din Igarka, în cinstea viitoarei sale expediţii după animale cu blănuri, aici iată, oamenii se prăpădeau: peste tot dai de contradicţii! Încearcă să le rezolvi! Întotdeauna a fost şi va fi aşa: unul o duce bine, altul – rău şi „e mai bine câine viu, decât leu mort”, după cum spunea, la praznicul făcut în amintirea lui Petrunea, acel „călător” care înconjurase

întregul glob şi care văzuse şi ştia multe.

Ridicând mâna, Akim a apăsat pe trăgaci: arma a ţăcănit şi glonţul care poate că fusese pregătit de Gherţev pentru el, pentru Akim, şi-a luat zborul vâjâind, a atins câteva tulpini de cedru ce creşteau pe adânciturile malului roşcat şi pietros atârnat deasupra apei, şi a căzut undeva. „Salut!” a zâmbit acru Akim şi şi-a îndreptat barca pe Ende spre tabăra de iarnă, aruncând fără să vrea priviri spre arma de calibru mic şi, ridicând din umeri: uneori în viaţă se întâmplă lucruri foarte ciudate!

Când Akim a păşit pragul casei, de la fereastră s-a desprins ceva alb.

— Goga... a spus cu greutate Elea, cu un ton de poruncă şi nu de rugăminte.

„Ce băţoasă s-a făcut! s-a posomorât Akim. Cine se-aseamănă, se-adună! Şi asta începe să-şi dea aere!...”

Fără să-i răspundă, vânătorul a făcut focul în sobă, a pus ciorba la încălzit, i-a dat Rozkăi măruntaie fierte de peşte şi a pus masa.

O privire întrebătoare îl urmărea mereu, iar când lumina focului ce pâlpâia în sobă lovindu-se de perete, se reflecta în colţul camerei, ochii cu reflexe fosforescente păreau a fi ai unei fiare ce se-ascunde.

„Vai de mine! Ce grozăvie! Ce norocos sunt – ca un înecat!...” şi dintr-o dată l-a uimit stupiditatea zicalei. Mâinile şi îmbrăcămintea începuseră să-i miroase mai puternic a mort. Şi-a spălat mâinile mai întâi cu petrol, apoi cu apă şi săpun parfumat, dar mirosul persista încă. „Împuţitule” şi-a amintit Akim. Cuvântul nu fusese spus, ci înfipt în el de gânditorul Gherţev.

— Ei, cum te-ai descurcat singură? a întrebat-o Akim. Aştepta să amurgească, şi fâşia de cer din spatele pădurii să se întunece de tot, ca o arsură unsă cu iod. Apusul soarelui prevestea o dimineaţă geroasă care avea să gonească ultimele păsări şi să urnească de la izvoarele râului ultimele bancuri de peşte, temătoare să nu rămână prinse pe fundul râului de către sloiurile de gheaţă şi din clipă-n clipă, gheaţa afinată şi apele revărsate să închidă

drumul spre bagajele rămase la gurile râului Ende. Fără acestea, fără alimente, aveau să piară în tabăra de iarnă. Totul fusese socotit, prevăzut pentru un singur om şi încă pentru unul sănătos. Ei,! cum ai rezistat aici, singură?

— Elea! s-a auzit un freamăt din colţul camerei.

— Elea! a repetat Akim. Ştiu. Şi continuând să-şi depene în gând preocupările, a repetat: Elea! Îmi pare bine! s-a împiedicat, a sărit în picioare şi a găsit-o în colţ: Te-ai sculat! Vorbeşti! Perfect! Foarte bine! şi a continuat să vorbească, de parcă avea de-a face c-o surdă-mută: Trebuie. Bagazele! Bagazelej înselezi, bagaze! Trebuie să le aduc mai repede, să le avem aisi. Carne, peste... Să ne aprovizionăm.

— Goga! l-a întrerupt fata.

Akim a tăcut şi s-a mişcat stând pe laviţă.

— S-a prăpădit Goga! a Spus el întunecat. S-a rătăsit...

— Go-ga... nu se poate... s-a împotrivit fata, de parc-ar fi cules pe pipăite cuvintele, aşezându-le într-o frază.

— Se poate, draga mea, se poate! Taigaua a dat gata si pe alsii, mai grozavi! a ripostat Akim şi s-a mirat: „Ce i-a mai sucit capul! Crede în el?!”

— Poate si-a scrântit un pisior, poate a dat de un urs! A căzut de pe o stâncă, a nimerit pe un mal surpat... asa e în taiga!

Elea plângea cu sughiţuri şi se ghemuia mai tare în colţ. Colţurile camerei erau umede şi prinse de mucegai. Akim a tras-o din colţ fără să scoată un cuvânt, a culcat-o în pat, a acoperit-o şi i-a mângâiat părul moale. În creştetul capului, care avea o adâncitură ca la copii, se simţea căldura pielii subţiri. Lui Akim, i s-a făcut iar milă de-un om viu şi neajutorat: i se rupea sufletul de milă.

— Elea, ascultă.

— Da-a.

— Sunt vânător de meserie... Asta e tabăra mea de iarnă. Ai să-mi povesteşti mai târziu cum asi nimerit aisi. Acum ascultă se-o să-si spun.

Scandând cuvintele, ca şi cum ar fi dictat la şcoală, Akim i-a povestit totul despre el şi i-a arătat ce vor fi nevoiţi să

facă pentru ca să nu dea ortul popii. Ea trebuie să se pună pe picioare cât mai repede şi să dea dovadă de răbdare. De rest se va ocupa el, îşi va bate capul, va face tot ce trebuie şi nu se vor prăpădi.

— Doar si-e dragă viasa, nu-i asa?

— Viaţa!

— Bun! Asa că nu mai plânze, nu te teme de mine! Când vei sta singură, să nu-si fie teamă. Voi fi mereu cu tine. Numai bagazele...

Cu îndârjire, din răsputeri, se străduia să o convingă de ceva. Elea îl asculta încordată, dar nu înţelegea decât că acest om, singurul om viu de lângă ea, vrea să plece şi el undeva şi se agăţa de el cu degetele ei ascuţite, tremura din tot trupul, plângea cu sughiţuri, lucindu-i lacrimi le-n întuneric.

— Hai, hai, vai de mine! Cum se poate? Vrei să pierim?...

În starea asta ea a adormit şi s-a liniştit în somn, ţinând în palma ei lipsită de putere mi tu ca lui Akim. El i-a desfăcut cu grijă degetele fragile, a mai stat lângă bolnavă, a mai oftat şi după ce-a pus la punct tot ce trebuia pentru existenţă – mâncare, băutură, medicamente – a ieşit încet din casă. Rozka, văzând arma, a început să sară şi să scheaune de bucurie. Akim a prins-o şi i-a strâns botul.

— Tasi! Apoi a tras cu urechea – din casă nu se-auzea niciun zgomot.

Vreme de câteva zile ce deveneau tot mai scurte, Akim, ajuns în ultimul hal de oboseală, cu palmele făcute ferfeniţă de vâslă, aduse bagajele în tabără. Nemaiavând putere să mănânce, să se descalţe, să se bage în sacul de dormit, o privea pe Elea cu ochii injectaţi ce lăcrimau, încercând să-şi amintească ceva, să gândească la ceva, dar capul lui, ajuns greu, nu mai era în stare de nimic; aşa că a căzut pe cetina de pe podea şi a dormit aproape douăzeci şi patru de ore.

S-a trezit, simţind o apăsare uşoară, dar insistentă. Deschise ochii şi văzu fata care şedea pe laviţă având pe umeri plapuma lui de finet pe care o lua cu el oriunde pleca, deoarece era uşor de împachetat. În sobă ardea

focul, iar prin fereastră pătrundea o lumină neobişnuit de limpede şi de egală şi această lumină se reflecta pe faţa Elei, încă albă ca hârtia, ca ceara, dar în care pâlpâia deja viaţa vie.

— Zăpadă?

Akim a sărit în picioare şi, doar în cămaşă, cu capul descoperit, a ţâşnit pe uşă şi a fugit spre râu, muşcându-şi cu putere buzele, abţinându-se să nu înjure. „Barca! S-a fărâmat barca!”

Barca înţepenise în ciulamaua tulbure a mâlului cenuşiu, revărsat peste mal. Epuizat, Akim se aşează pe prora bărcii şi-i mângâie obrazul aspru, din lemn de plop, ca gâtul unui cal acoperit de păr scurt şi băţos. Şi-a dat cuvântul că niciodată, niciodată în viaţă nu se va mai lăsa la voia întâmplării, îndeosebi în taiga, unde multe depindeau de această bărcuţă şubredă, şi astea nu erau vorbe goale, ci însăşi realitatea.

Întorcându-se în casă, a lăudat-o pe Elea, spunându-i cu vioiciune că-i fată deşteaptă şi că situaţia lor se va aranja, nu se poate să nu se aranjeze...

— Goga a pierit? Elea îl privea drept în faţă. Sau m-a părăsit?

„Ia te uită, se îndoieşte! Înseamnă că nu e prea proastă!” Akim i-a răspuns în glumă: „Goga nu-i o haimana care să te lase”. A ieşit din casă să-şi facă de lucru şi s-a apucat să bată cu toporul în perete. Mai demult, un vânător beat sau un evadat din închisoare sau, poate, un turist scrisese pe grindă cuvinte ruşinoase. În timp ce răzuia înjurăturile, Akim nu înceta să fie frământat de grijă şi de tot felul de probleme. O întrebare i se înfipsese în suflet ca un cui: „Unde? Cum? Când a reuşit Gherţev să zăpăcească fata asta atrăgătoare?”

Elea, o fată din Moscova şi Gheorghi Gherţev – om liber, se legaseră repede şi necrezut de simplu. Pentru a face cunoştinţă şi a-şi uni vieţile le fuseseră deajuns douăsprezece minute cât durase escala unui vapor.

Vaporul se apropiase cu coasta sa metalică de debar-

caderul din Ciuş; se auzeau comenzile obişnuite la acostare, la proră se afla un marinar de cart, iar pe puntea superioară pasagerii stăteau grămadă lângă balustrada galbenă. Gherţev scuipa în apă de pe debarcader, aşteptând vaporul pentru a cumpăra la bufetul acestuia ceai de bună calitate, căci în Ciuş, ceaiul fusese consumat în întregime de „conţopişti”. În general, Gherţev se plimba pe debarcader cu alţi locuitori ai Ciuşului, mai mult de plictiseală. Acum nu reuşea să se urnească din loc, să-şi părăsească locuinţa şi să plece în taiga, îl reţinea un fel de nehotărâre. Continua să lucreze la gater, deşi i se făcuse lehamite şi de gater, şi de satul Ciuş, şi de bibliotecara Liudocika. Cu toate măsurile de precauţie luate de Gherţev, ea reuşise din nou „să cadă pe bec”, plângea pe după rafturi, leşina în faţa cititorilor, sperând ca – dându-se în spectacol – să-l impresioneze pe Gherţev, care, de milă, să n-o părăsească în starea în care era...

De pe puntea de mijloc a vasului, rezemat de balustradă, privea distrat în depărtare, spre satul Ciuş, spre grădini, stive de lemne şi băi, un flăcău încă foarte tânăr, dar deja prea gras. De plictiseală, probabil, flăcăul îşi oprise privirea asupra debarcaderului, asupra lui Gherţev; privirea lui obosită de trândăvie nu găsise nimic demn de interes la Goga, se mutase asupra ţigării pe care o fuma fără plăcere, parcă din obligaţie, şi fără să o termine, o aruncase; dar, de fapt, nu o aruncase, ci, desfăcându-şi degetele, o lăsase să cadă şi o urmărise inexpresiv cum se roteşte răspândind scântei în căderea sa peste bord.

Alături de flăcău stătea plictisită o fată îmbrăcată cu un pulover subţire în două culori, gen Pierrot, pus peste pantalonii portocalii de atlaz. Pantalonii, la rândul lor, se lăsau peste pantofiori aurii, exact ca pantofiorii pe care-i dăruise, cândva, un prinţ Cenuşăresei. Goga Gherţev se gândise că fata i-a cumpărat de la Shop. Pe pieptul ei asemănător unui animal de pradă în aşteptare, puloverul avea scris pe o parte cu litere albastre pe fond alb: „Hei!”, iar pe cealaltă parte – cu litere albe pe fond albastru: „Aşteaptă!” Un semn de exclamare de mărimea unui

baston de miliţian de la circulaţie încorona această deviză a secolului.

Fata se plictisea şi ea şi fuma, dar se plictisea în mod activ, trăgând lacom şi des din ţigară; grăbită parcă să plece undeva, bătea tactul cu pantofii săi aurii. Bob Dylan ce urla din tranzistor – sau poate altcineva – o nelinişştea, o aţâţa sau dimpotrivă, o moleşea. Şi ce coincidenţă! Goga simţise că şi el începe să se nelinişteasscă şi că ar dori şi el să se urce pe vas, lângă fată, să asculte vocea lui Bobby şi să se întrebe timid: oare chemarea pictată pe pieptul ce se ridica îndrăzneţ, îi era adresată lui, lui Goga Gherţev, sau întregii omeniri? „Vezi peste tot doar patimi oarbe şi de ursită scăpare n-ai!” oftase resemnat Gherţev şi observase o altă fată îmbrăcată cu un maiou tighelit mărunt, deschis la piept, cu părul oxigenat, strâns la ceafă în coadă de cal, iar pe frunte cu breton; avea buzele roşii, ochii mari, era proaspătă ca o fragă de câmp. Ochiul ager de vânător şi de hoinar o remarcase îndată şi apreciase deosebirea dintre ea şi ceilalţi pasageri.

— Ei, cârno! Unde mergi, ce cauţi?

Cu ochii lucitori şi zâmbind, fata răspunsese vesel:

— Soarta!

— Poate o căutăm împreună? Gherţev avea acea însuşire a orbilor sau a oamenilor beţi de a nu se ruşina de oameni, de a nu-i vedea, şi dacă socotea că-i necesar, de a-i separa de ceea ce făcea sau intenţiona el să facă şi, ca atare, nu dădea absolut nicio atenţie zâmbetelor şi privirilor curioase ale pasagerilor şi ale locuitorilor din Ciuş ce se îmbulzeau la debarcader. Aflându-se în mijlocul oamenilor, el discuta cu fata ca şi cum ar fi fost singuri şi, minunea minunilor! Fata, simţind o tulburare, îşi încordase fiinţa, încetase să mai zâmbească, încercând să se împotrivească farmecului ce-o cucerea, dar simţea că cedează parcă sub apăsarea unei forţe hipnotice. Nu degeaba, un fost prieten de facultate îi spusese odată lui Gherţev: „Ce fel de om eşti? Tu stai de vorbă cu o fată de-o jumătate de oră, iar ea nici nu-şi dă seama că de douăzeci şi nouă de minute o dezbraci!”

„Coboară”, spusese Gherţev, îndoindu-şi mâna de la

încheietură cu un gest elegant de dirijor şi arătându-i locul de lângă el.

Fata tresărise, se depărtase de balustradă. Îşi dusese mâna la gât, încercând să şi-l acopere, dar nu avea pe ea decât acest maiou drăguţ de circ, cu un tighel de o albeaţă imaculată, şi cu o broderie albă strălucitoare reprezentând un pescăruş, aplicată pe sânii ascuţiţi şi feciorelnici, cu bobiţele rotunde ca agrişele, ale sfârcurilor sub o ţesătură subţire ce-o cuprindea ispititor. Degetele anemice şi curate cu o manichiură aproape incoloră strângeau în palme ţesătura albăstruii a maioului pentru a ascunde mai repede, pentru a feri de pericol pieptul dezgolit.

„Am dat-o gata!” plesnise din limbă Goga şi, fără a mai aştepta să fie lăsată scara vasului, sărise peste parapetul debarcaderului pe vaporul „Compozitorul Kalinnikov”.

Stând la coadă la bufet, privea distrat la portretul litografiat al omului al cărui nume fusese dat acestui vaporaş alb. Un om cu urechi mari, cu aspect provincial, tuns scurt: şi dacă nu ar fi fost acea privire inspirată, iluminată de-o scânteie interioară, ce venea parcă din suflet adresându-se altui suflet, şi acel papion, veşnicul accesoriu al slujitorilor muzelor, precum şi faţa – a cărei expresie de încredere copilărească însemna ea însăşi un talent, o taină a sa, parcă deschisă tuturor, dar neînţeleasă nici chiar de creatorul însuşi, şi care-l chinuia prin nelinişstea ce-i frământa imaginaţia, auzul şi inima cu patimi ce rămâneau nevăzute altora – acest om cu urechi mari putea fi luat drept un funcţionar de birou obişnuit, împovărat de soarta amărâtă a unui mic slujbaş şi de un mare număr de copii.

În salonul vaporului se auzea muzica. Se transmitea cea de-a doua simfonie a lui Kalinnikov, simfonia preferată a familiei Gherţev.

„Tatăl compozitorului a avut funcţia de poliţai sătesc din judeţul Mţensk. Mai târziu, a ocupat funcţia de ajutor de ispravnic la Briansk.” Ascultând muzica profundă şi tristă, fără construcţii artificiale, Gherţev citea biografia lui Vasili Sergheevici Kalinnikov şi avea senzaţia că merge prin stepa întinsă ce-ncepe să fie tulburată de foşnetele toamnei, în

timp ce, în depărtare, stă nemişcat un mesteacăn îngălbenit, unul singur pe întregul pământ. „În condiţiile vechiului regim de exploatare, nevoit să-şi croiască drum spre culmile artei cu preţul unor sacrificii chinuitoare şi al luptei cu viaţa, şi-a zdruncinat în cele din urmă sănătatea.” Iar mai departe, toate s-au petrecut aşa cum se obişnuieşte la noi în Rusia: entuziasm şi lacrimi la executarea primei simfonii, chetă printre spectatori, organizată în vederea strângerii de fonduri pentru compozitorul grav bolnav de tuberculoză, dar era prea târziu pentru ca el să mai poată fi salvat. „Of, Maica Domnului!” oftase Gherţev, şi-şi încordase auzul: părea că ceea ce se transmitea nu era Kalinnikov? Poate era Grieg? Nu era cumva introducerea la unicul concert pentru pian-allegro-molto-moderato sau aşa ceva? Tram-pam-pam! Tram-pam-pam! „Da, m-am prostit! Am început să-l confund pe norvegian cu un rus! Totul e normal! Aşa cum au prezis scumpii mei părinţi...”

Părinţii săi, copii ai unor învăţători de modă veche de la ţară, ahtiaţi după poezie şi muzică, se întâlniseră la şcoala muzicală, iar la conservator, fiind deja căsătoriţi, o duceau greu. Pe neobservate, învăluiţi de menuete şi de fugi, compuseseră un copilaş. Mama nu mai reuşise să termine conservatorul din cauza copilului, iar tatăl său, până se învrednicise să-l termine şi să fie angajat la orchestra operei, se neurastenizase. Copilul crescuse sub melodia lui Glück, adormise şi se trezise cu ea. La vârsta de zece ani, dădea ochii peste cap ca apucat de-un acces, la auzul flautului tatălui său, strica picupurile, aparatele de radio, nu se ducea la niciun fel de concerte, cu atât mai puţin la operă şi, ca să-i facă-n ciudă mamei, se schilodea jucând fotbal pe maidane. Începuse să câştige bani de timpuriu. Părinţii săi speraseră să-l înscrie la un institut umanist, dar după ce absolvise clasa a zecea, el le spusese că dacă nu i se va permite să intre la facultatea de geologie, va pleca din casă sau se va spânzura.

Mama, o femeie mică şi isterică, murise încă de tânără. Auzise că tatăl său s-ar fi însurat a doua oară, dar Gheorghi nu ştia precis, căci nu coresponda cu nimeni şi nici cu

părinţii săi.

„Tram-pam! Tara-ra-pam! La urma urmei, ce se transmite Grieg sau Kalinnikov?...”

Îşi amintise de flăcăul şi de fata pe care cu puţin în urmă îi văzuse pe vapor. După ce aruncase ţigara, neştiind ce să mai facă, tânărul îşi îndreptase privirea spre sat şi spusese fetei ceva, zâmbind. Începând să se legene şi să tropăie, fata îşi aţintise şi ea – de sub genele acoperite c-un strat gros de vopsea albastră – privirea sau, mai degrabă, ceva congestionat, obosit de cunoaşterea şi de saturaţia plăcerilor îngăduite. Fata privea împrejurimile, satul, oamenii, îngrămădiţi pe mal la debarcader şi nu se putea şti dacă-i compătimea pe toţi sau dacă era supărată că are în faţă oameni atât de neînsemnaţi. Felul nenatural, teatral-, de a se purta al acestei fete ultra moderne, fel ce pusese stăpânire pe fiinţa ei, dispreţul pentru orice şi chiar trufia ei păreau jalnice.

Actorii au coborât în stradă! Au ieşit machiaţi şi cu peruci, în straie ţipătoare şi nu au adus cu ei nimic în afară de îngenuncherea supusă şi leneşă în faţa modei...

În schimb, teatrul, predând spre folosinţă generală întreaga butaforie, scuturându-se de praful acumulat de secole, a început să ducă o viaţă naturală, aproape fără machiaj, fără convenţii închistate, se renunţă la cortină, la decoruri, iar prinţul Danemarcei interpretează cântece moderne acompaniat la chitară; Othelo o sugrumă pe Desdemona cu mănuşi albe; muncitorii de la excavatorul păşitor, dintr-o istorioară lacrimogenă despre suferinţele unei Magdalene moderne, casieră la un magazin sătesc, se plimbă în cizme prin sală şi strigă spre scenă: „Filfizonilor!”

Care sunt spectatorii? Care sunt actorii? Unde e realitatea? Unde e teatrul? Unde este adevărul? Unde este minciuna? Toate s-au învălmăşit, totul e la răscruce de drumuri între jocul de-a viaţa şi viaţa însăşi. Şi flăcăul ăsta cu fata, ba chiar şi el, Gherţev, la drept vorbind, stau crăcănaţi cu un picior în teatru printre actori, iar cu altul – pe întinderile largi ale lumii, sub bătaia tuturor vânturilor.

— Am venit şi eu!

În cadrul uşii cu două canaturi şi cu geam apăruse fata, de data asta în jachetă de nailon, străduindu-se să-şi păstreze aceeaşi expresie de bucurie naturală pe faţă; dar în ochii ei albaştri, larg deschişi, se puteau citi semne de nelinişte.

— Zwei minut! Gherţev îşi strecurase rapid în buzunare cumpărăturile: pachete de ceai, un borcănaş lăcuit plin cu dropsuri şi două bucăţi de brânză topită. Ţinând nepăsător o sticlă cu vin sec, cu o frunză de viţă-de-vie pe etichetă, cu mâna sa bronzată şi vânjoasă pe care avea un tatuaj albastru şi lucea modest un inel de aur, luase fata de braţ, o scosese pe coridor şi se aplecase asupra ei cu un aer de intimitate: Deci, căutăm soarta, frumoaso?

— Îl caut pe tata! spusese fata, încercând să se elibereze.

— Pe tata! se mirase Goga fără a-i da drumul fetei şi parcă învăluind-o în aburi calzi şi vâscoşi. Se ascunde? Nu vrea să plătească pensia alimentară?

— Lucrează! spusese fata, eliberându-se c-un gest hotărât şi rostise numele unui epidemiolog cunoscut. Expediţia lui e pe Tunguska de Jos.

— A fost acolo anul trecut! Gherţev se uitase la ceas neliniştit: până la plecarea vasului „Kalinnikov” mai rămâneau şase minute. Explicaţiile le vei da în mers! Care este cabina dumitale?

În timp ce nava „Compozitorul Kalinnikov” se depărta de debarcaderul din Ciuş, fata cu numele de Elea, ţinând încrucişate picioarele mici încălţate în ghete noi şi pestriţe, luându-şi o înfăţişare indiferentă, stătea la debarcader lângă o valijoară în carouri cu fermoar şi o geantă de piele, din care ieşea mânerul unei rachete de tenis. Elea saluta cu mâna pe cineva de pe vas, ridica din umeri, dădea din mâini şi ba îşi încheia, ba îşi descheia jacheta de nailon de culoarea sângelui de taur. Un tânăr cu aspect de sportiv năvălise ca o furtună, doborâse totul în calea sa, o luase de mână şi o trăsese după el, spunând că numai el ştie unde se află expediţia „tatei” şi că numai el e în stare să o ducă la tatăl ei.

Între timp, vasul executase o întoarcere fără grabă,

îngreuind circulaţia pe Enisei şi, îndreptându-şi pupa îngustă de formă aerodinamică spre depărtările larg deschise ale nordului, începuse să bată mai tare, scosese pe coş o dâră de fum cârlionţat, învolburase puternic apa la pupă, aruncând-o în rotocoale spiralate, şi-şi urmase cursul spre cotul puternic îndoit al fluviului, unde tremurau, licărind sub razele soarelui, două fâşii de pământ ce nu se puteau uni.

În curând vasul rămăsese suspendat între limbi fragile de pământ care vibrau; nu mai înainta, nu se mai legăna, ci se afunda în apă ca un cub de zahăr alb, până când se topise în întregime.

Goga nu se grăbea să plece din Ciuş, spunând că nu te poţi aventura în taiga din cauza ţânţarilor. Rămăseseră două săptămâni în atelierul alb, citiseră diferite cărţi, discutaseră şi tot mai aveau multe să-şi spună; nopţile albe şi le petreceau hoinărind prin împrejurimi ţinându-se de mână, recitau versuri, cântau, pescuiau cu undiţa. Dar se întorsese din „concediu” bibliotecara Liudocika şi-i făcuse pe cei doi porumbei să-şi ia zborul. Liudocika stătea palidă, vineţie, sprijinită cu spatele de muchia uşii atelierului, neştiind ce să facă cu mâinile ei frumoase şi neastâmpărate. Căutând să-şi ascundă suferinţa după un aer dispreţuitor, strâmbându-şi buzele uscate, ea cercetase fata ce stătea trântită în pat cu pantalonii pe ea şi cu cartea în mâini şi spusese obosit şi ironic: „A mai venit o cititoare romantică!” Mai stătuse un minut şi, fără să mai spună ceva, plecase, lăsând-o pe tânăra fată intrigată şi neliniştită!

La întrebările insistente ale Elei, Gherţev nu-i dăduse un răspuns convingător, strâmbându-se; „A-a, nu merită să discutăm despre ea – e-o împuţită!” Totuşi, nu rezistase atacurilor Elei şi îi făcu unele mărturisiri: Venea pe aici, se ţinea de mine şi începuse să-şi bage nasul peste tot, chiar şi în jurnalul meu personal. E o muiere!”

În ziua următoare, Goga şi Elea se aflau pe un vas curat ca, o oglindă, vaporul de cursă rapidă „Profesor Blizneak” şi

se îndreptau spre pământul luminos, cu soare de vară ce nu apune. Îşi luaseră o cabină separată, mâncau la restaurant, seara dansau pe punte şi nu se grăbeau nicăieri. Vasul mergea până la Dudinka şi-napoi. Coborâseră la Igarka, întrucât Elea citise despre acest oraş articole în ziare şi voia să-l vadă. Orăşelul acesta de dincolo de Cercul polar, care în timpul verii era plin de viaţă, animat de navigaţie, îi plăcuse Elei. În acele zile, se simţeau liberi şi bine oriunde.

Abia în august ajunseseră cu o şalupă locală până la tabăra de pescari Kureika, trecuseră pe celălalt mal al Eniseiului unde aflaseră că, din pricina scăderii nivelului apelor, şalupele îşi întrerupseseră cursele în susul Kureikăi. Nimeni nu voise să-i transporte cu barca: pescarii aşteptau în fiecare noapte să înceapă să vină nisetri siberieni. Se întâmplă ca perioada de trecere a acestui peşte prin gurile Kureikăi să fie scurtă, peştele formând aici bancuri şi dacă nu acţionezi rapid, nu-fi mai faci planul. Apoi, pescarii le mai spuseseră că se pare că-n prezent nu se afla nicio expediţie pe Kureika; era adevărat că umblau tot felul de indivizi cu rucsacuri prin taiga, şi chiar îi mai puteai întâlni, dar nu păreau să facă parte din vreo expediţie.

Goga ar fi trebuit să renunţe, să telefoneze la Turuhansk, dar se găsea într-o stare de euforie sufletească, pe care nu o trăise niciodată înainte. În jur, totul i se părea trandafiriu, nu vedea nicăieri niciun fel de oprelişti în calea dorinţelor sale, se simţea ca beat, iar trupul simţea nevoia de a se mişca, de a lucra şi de a înfrunta primejdii. El trăsese o linie cu creionul roşu pe hartă direct de la Enisei spre Ende, un afluent al Kureikăi, şi lovind-o peste nas cu degetul pe prietena pe care o vrăjise, exclamase:

— Noi şi expediţia vom merge unii în întâmpinarea celorlalţi şi de la izvoarele râului Ende, vom cădea direct pe capul mult înţeleptului tău tată! Ai văzut la cinema crestele albe? Acum ai să le vezi aievea şi, fără să-ţi dai seama, vei intra într-un basm fermecător...

Dar basmul nu se realizase. Încă din prima etapă, Goga simţise că una e să fii în taiga singur, şi cu totul altceva e să fii în doi şi încă cu o fată, orăşeancă, ce nu mai umblase

pe munte decât în preajma staţiunii Ialta şi se plimbase în zilele de duminică prin împrejurimile Moscovei cu vile bine întreţinute şi îngrădite. În cursul celei de-a doua etape, la un popas pentru prânz, văzând faţa suptă a prietenei sale, care devenise mai tăcută şi chiar speriată, Gherţev se gândise că poate ar fi bine să se-ntoarcă din drum. Dar el nu ştia să se retragă, să cedeze, să-şi schimbe drumul, iar Ende – pe hartă – e foarte aproape. Cu două etape înainte de-a ajunge la Ende, fuseseră nevoiţi să se oprească, deoarece Elea avea rosături la picioarele nedeprinse cu cizmele. Cu toate că bătăturile se dreg repede la un tânăr, pierduseră totuşi o jumătate de săptămână.

Căzuse bruma. Taigaua scăpase de ţânţari, se liniştise şi începuse să freamăte din frunzele ofilite; se acoperise de roşul merişorului, murele şi afinele deveniseră dulci ca în dulceaţă, taigaua era plină de vânat, iar râurile pline de peşte.

Ultimele zile frumoase de toamnă părăseau regiunile din jurul Cercului polar, se topeau în taigaua desfrunzită de vânturi, se retrăgeau spre Enisei sub presiunea munţilor ce se apropiau tot mai mult. Într-o rochie uşoară de culoare roşiatică presărată cu bobite coapte, această vară scurtă din preajma Cercului polar nu trecea, ci zbura tot mai departe, şi mai departe, ca o frunză galbenă bătută de vânt, făcând sul covorul pestriţ, lăsând în urma sa ceaţă, păsări alungate din cuiburile lor, păduri amuţite, namilele întunecate ale stogurilor în mijlocul luncii încărunţite de brumă. Zilele, ca nişte ţurţuri luminoşi de gheaţă, se topeau pe margini în timp ce miezul lor era luminat sfios de cenuşa verii.

După odihnă, prin taigaua luminoasă, gătită în straie de sărbătoare, fără apărători contra ţânţarilor şi fără alifii, se mişcau uşor şi respirau în voie. Elea se deprindea cu viaţa de excursionist, muşchii i se întăreau şi nu-şi mai rănea picioarele. În taiga, trebuie să ai grijă de picioare la fel ca de ochii din cap. După cum îşi dăduse seama, acolo trebuie să ai grijă de orice – de alimente, de încălţăminte, de îmbrăcăminte şi de tine însuţi.

Ajunşi la Ende, aruncaseră în aer căciuliţele croşetate, se spălaseră, băuseră apă, şi Goga spusese dându-i Eliei cu degetul peste nas:

— Am ajuns, cârno! Încă trei-patru zile şi-l vei săruta pe babacu, te vei ospăta cu ciorba de taiga şi-o vei şterge spre Moscova, la Institutul tău de literatură, ca să scrii versuri şi piese, şi, poate, vei publica undeva note despre cele văzute aici şi-l vei descrie pe omul rătăcitor din pădurile virgine.

Buna dispoziţie nu-i părăsea pe cei doi tineri. Pluteau pe Ende, sporovăiau fără grijă. Dar chiar la primul prag ieşit de sub apă, pluta pe care o meşteriseră la repezeală legând-o cu vergi de salcie, se sfărâmase, lovindu-se de pietre. Alimentele şi lucrurile se udaseră, iar cei doi, căutând să-şi salveze averea, umblaseră prin apă până ce simţiseră dureri în încheieturi. Râurile ce curg prin regiunile veşnic îngheţate sunt reci ca gheaţa întregul an, iar apa provenită din zăpezile topite te pătrunde până la oase şi poate provoca în taiga răceli grave îndeosebi celor nedeprinşi cu frigul şi cu viaţa de tabără. Elea răcise şi Gherţev îşi dăduse seama de la început că e ceva grav. Îi făcuse frecţii cu alcool, îi pusese pe spate prişniţe cu sare încălzită şi cu muştar, dar fata se sufoca, nu putea merge, slăbea şi se topea văzând cu ochii. Goga trăgea după el, pe o sanie improvizată, fata ce ardea de febră şi cu respiraţia grea, în întâmpinarea „expediţiei tatei”, care însă nu dădea niciun semn că ar fi prin apropiere. În drumul lor, întâlneau doar colibe primitive făcute de turişti amatori, jarişti lăsate de braconieri, pe care afaceriştii din detaşamentele de aviaţie, de la direcţiile silvice şi oricine are la îndemână aparate de zbor îi aduc cu helicopterele pe râuri nelocuite, aprovizionându-i cu sare, ambalaje şi alimente. Întreaga vară, vagabonzi, romantici şi tot felul de târâie-brâu pescuiesc în apele nesupravegheate lostriţe, păstrăvi, lipani. Uneori câştiga şi Gherţev bani din această îndeletnicire nu prea complicată.

Se simţea apropierea iernii, aerul era îmbibat de umezeală şi miros de zăpadă. Pe asemenea vreme, Elea n-ar fi putut rezista în cort. Din nou merseră cu pluta, o trăsese în

sanie, şi – ce fericire! – găsiseră în sfârşit o căsuţă vânătorească. Trebuia să stea acolo, s-o mai doctoricească, şi în acest timp, cine ştie, poate avea să apară şi expediţia epidemiologică.

La drept vorbind, în expediţie nu mai credea decât fata tatei...

Dacă le-ar fi trecut prin cap să-şi întrerupă plăcuta călătorie pe vapor şi să se intereseze de planul lucrărilor pe teren, prevăzute pentru această vară în taigaua din regiunile Turuhansk şi evencă, ei ar fi aflat că expediţia epidemiologică rămăsese încă un sezon pe Tunguska de Jos. La începutul lunii august, expediţia se afla în preajma râului Eika, afluent al Tunguskăi, iar la terminarea sezonului urma să se unească cu o altă expediţie ce înainta din regiunea Irkutsk. Planul fusese modificat, deoarece în regiunea Saianului de Est era prevăzută construcţia unei noi căi ferate. Devenise urgent necesară accelerarea cercetărilor epidemiologice tocmai în aceste regiuni, cu mult înainte de venirea constructorilor.

Gherţev auzise undeva, ceva, despre aceste planuri, încă cu o toamnă înainte, dar nu respectase legile taigalei: să reţină orice noutate. Deprins să trăiască pentru sine şi să răspundă numai pentru faptele sale, el nu era pregătit să înfrunte greutăţile, făcând greşeală după greşeală. Fiind aproape convins că expediţia „tatei” nu se afla pe Ende, plecase totuşi spre gurile râului, lăsând bolnava în tabăra de iarnă, în speranţa că o să întâlnească pe cineva, deşi trebuia, să ştie din experienţă că, la acea dată, nordul taigalei devine pustiu, apropierea iernii gonindu-i pe oameni din taiga, cu excepţia vânătorilor de profesie, dar pentru aceştia sezonul de vânătoare încă nu venise.

Într-o căsuţă părăsită şi mucegăită, în adâncurile taigalei, chiar şi-un om cu experienţă nu prea se simte la largul său, dacă e singur. Elea se ghemuise într-un colţ, nu făcuse focul în sobă, răsturnase termosul cu apă fierbinte care căzuse pe podea, dar i se păruse că termosul fusese răsturnat de un moşneag cu părul alb care se strecurase încet, în casă, prin crăpătura uşii. Elea urmărise nemişcată

cum năluca moşului pluteşte prin cameră, cum îşi flutură barba, cum o gâdilă şi-i astupă gura cu pletele sale şi simţise că se sufocă. Cuprinsă de groază, îl chemase pe Goga, iar moşul continuase s-o gâdile, s-o mângâie, să se lipească de ea...

Gherţev, după ce făcuse alergând, într-o singură zi, un drum până la gurile râului Ende, venise rupt de oboseală acasă şi nu o văzuse pe Elea pe laviţă. Zăcea culcată fără cunoştinţă, sub laviţă, pe podeaua acoperită de mucegai, cu unghiile rupte şi se zbătea, de parcă s-ar fi luptat cu cineva şi s-ar fi apărat. Ridicând-o de jos, o culcase în aşternutul răvăşit şi-i turnase o înghiţitură de alcool în gura abia caldă. Fata deschisese ochii ce-i ardeau de febră, mişcase uşor din buze: „Doamne!” şi-i căzuse în braţe, iar el simţise şi înţelesese: bolnava credea că el o părăsise.

Atunci, îşi pusese întreaga speranţă în vânător. Sacul cu pesmeţi atârnat de tavan, o ladă cu cartuşe sub masă, în spatele casei, îngropată în pământ, o canistră cu gaz. În foişorul casei era un fierăstrău, mai multe topoare, cuie, diverse unelte de vânătoare, îngrijite, neruginite, după cât se părea, aduse nu demult. Vânătorul sau vânătorii trebuiau să aibă un aparat de emisie-recepţie şi vor cere să vină un helicopter. Până atunci, însă, trebuia să o doctoricească, să o încălzească pe bolnavă, să o salveze. Dar cu fiecare zi, aceasta se simţea tot mai rău. Medicamente nu aveau. Ce avuseseră, fusese mai mult pentru distracţie decât pentru tratament; se terminaseră, aşa încât îşi pusese speranţa în pădure, căldură, fructe sălbatice, ierburi, comprese cu răşină. Gherţev culesese fructe din jurul căsuţei, spărsese conuri de cedru, cărase vreascuri, împuşcase păsări, prinsese peşte la gurile şipotului, deoarece peştele încă nu pornise de la izvoarele râurilor. Trebuia să se depărteze de tabără pentru a culege fructe sălbatice, alune, pentru a face rost de mâncare. Dar Elea nu-l lăsa să plece nicăieri şi atunci el încerca s-o păcălească, spunându-i că trebuie să pregătească o platformă – mâine-poimâine va veni vânătorul cu aparatul

de emisie-recepţie, vor chema un helicopter şi îndată îşi vor lua zborul de aici. Cu o sensibilitate deosebită datorată bolii, ea simţea c-o minte, plângea încet, dar odată, nemaiputându-se stăpâni, ţipase şi-l pălmuise. Însă puterile o părăsiseră şi isteria îi trecuse. Speriată, îl luase de gât şi-l sărutase unde îl pălmuise.

Până la sosirea vânătorului, după cum s-a aflat mai târziu din carnetul de note al lui Goga – în care îşi trecea însemnările zilnice, indiferent de ce se întâmpla cu el – mai rămânea o săptămână, cel mult o săptămână şi jumătate. Gherţev era sănătos şi ştia să se orienteze cu dibăcie în taiga, reuşise să-şi păstreze calmul şi să liniştească şi fata – asigurând-o că ceea ce are ea e boală copilărească ce nu prezintă pericol, că-i o bronşită ce poate fi combătută şi în taiga. Datorită ierburilor, fructelor, compreselor, bolnava începea să se întremeze şi pentru a-l mai destinde pe prietenul său, îi spunea că îi şi place că sunt în doi într-o tabără de iarnă, că aşa ceva se poate citi numai în romane, iar la ei totul se petrece în realitate, aievea – cum s-ar zice. Când va povesti la Moscova, nici n-o vor crede.

Şi natura prinsese milă de ei, aşa că după o vreme urâtă şi plină de umezeală, le dăruise zile galbene şi liniştite şi nu le venise să creadă că aici, pe acest pământ, în această pădure, mai ieri cădea un fel de lapoviţă amestecată cu zăpadă, ca o perdea compactă şi se făcuse atâta umezeală, încât părea că şi aerul devenise mai dens, adunându-se în piept ca un ghem rece care nu se topea. După ce răsturnase pe masă un ceaunel cu alune prăjite şi pusese termosul cu ceai, Gherţev luase mulineta, arma de vânătoare, o mângâiase pe Elea pe cap, şi-i spusese voios înainte de a pleca:

— Asta e, cârno! S-a zis cu lostriţa! Nici n-o să termini de ronţăit alunele, şi îţi voi aduce pe cel mai voinic bandit al râurilor. O să-l fierbem, o să-l mâncăm şi dintr-o dată te vei face rumenă şi durdulie. E timp bun pentru zbor – în curând va veni un helicopter, avion, poştă sau altceva! Sărutându-i vârfurile degetelor, Goga îşi făcuse semnul crucii, gest care o făcuse, după câte îşi amintea, să se-nfioare: „De ce face

asta? Nu-i a bună.”

Îl aşteptase răbdătoare până la lăsatul nopţii. Îl aşteptase noaptea. Îl mai aşteptase încă o zi şi-o noapte. Apoi, fusese cuprinsă de somn, somn ce se transformase într-o stare de prostraţie apăsătoare, de parcă se depărta de sine şi se scufunda într-o lume în care timpul se oprise.

Nu mai existase, foame, durere, suferinţă, nu mai existase nimic...

Elea ar fi dormit somnul de veci în mijlocul îngheţului veşnic de pe malul pustiu şi îndepărtat al râului Ende, dacă Akim n-ar fi avut un prieten de nădejde care trecuse prin multe nenorociri. El, Kolea, chinuit de boală, i-a spus lui Akim când acesta îşi lua rămas bun: „Dacă eşti un catâr încăpăţânat, fără pic de minte şi mergi în taiga, fă-ţi rezerve de medicamente, şi nu numai de aspirină...” şi chiar el îi pregătise o trusă medicală în care, spre uimirea lui Akim, adăugase şi o seringă cu un mic fierbător, câteva cutii cu fiole de camfor, glucoza, borcănaşe cu penicilină, şi un săculeţ de celofan plin cu tablete şi prafuri.

„Se-si închipui, că mă duc în taiga să bolesc? Eu merg la vânătoare de fiare...” „Le vei lăsa în tabără, dacă vei scăpa de neplăceri, nătărăule! E bagajul cel mai uşor şi cel mai preţios în taiga...” „Fie, de acord, pune mai mult analzin...”

Măselele stricate, de om din nord, ale lui Akim îi făceau necazuri deseori şi el nu cunoştea alt remediu decât analginul. Îl ronţăia ca pe o bomboană. N-a bolit serios decât o singură dată, dacă nu ţinem cont de scorbutul pe care l-a contractat încă din copilărie. În cea de-a doua sau a treia toamnă, în care lucra sub comanda lui Paramon Paramonovici, întârziaseră în josul râului; se grăbiseră la iernat în golful din Igarka, dar gerul le-o luase înainte. Erau nevoiţi să spargă gheaţa cu răngile în jurul vaporului „Bedovîi”. O dată Akimka a căzut de pe scara de frânghie a vasului şi se bălăcea printre gheţurile afinate, dar n-a lăsat din mână ranga, care era de mare preţ în momentul acela. L-au scos din apă cu ranga în mână. Când l-au dus la spitalul din Igarka, cuprins de febră, el auzise ca din

depărtare: „Camfor! Camfor! Respiraţia...”

În viaţa lui nu trecuse prin ceva mai groaznic şi mai paralizant ca prima injecţie cu camfor pe care a făcut-o Eliei!

Gândurile şi memoria lui Akim erau clare. El căuta să facă totul ca la spital: întinsese pe masă tifonul, pusese la fiert pe sobă seringa, tăiase prudent cu pila vârful fiolei, trăsese din ea tot lichidul până la ultima picătură şi chiar tuşise cu importanţă. „Acum îsi facem o inzecţie. Trebuie să rabzi pusin”. Stătea nehotărât: unde să-i facă injecţie? În mână era inutil, căci mâna n-o durea. În fesă, nu că i-ar fi fost ruşine, dar era totuşi jenant. Se hotărâse să-i facă injecţia sub omoplat – era mai aproape de plămâni. Îi ridicase cămaşa caldă de pe spinarea îngustă cuprinsă de-un tremur uşor, cu adâncitură pe şira spinării şi, la lumina unei lămpi şi a doua lumânări, ce părea puternică în această căsuţă întunecoasă, atinsese cu palma pielea de culoarea laptelui. Pielea „se temea”, se încreţea, sub piele se mişca ceva, bolnava era cuprinsă de frisoane şi, totodată, spinarea îi devenea unsuroasă, lucitoare şi se acoperea de transpiraţie. Cu vertebrele, coastele şi omoplaţii ieşiţi în afară, spinarea ei se îngusta, se înfunda într-un şanţ umbrit – nu aveai unde-o înţepa. Încordat, năpădit el însuşi de broboane de transpiraţie, Akim acoperise bolnava cu plapuma şi, ţinându-se cu mâinile de cap, şedea lângă masă pe-o buturugă, privind absent la pătratul ferestrei, în care se reflectau licărind luminile lumânărilor şi apărea ca o frunză lumina lămpii ce-i amintea de floarea găsită lângă Boganida.

Pe tifon, în faţa lui Akim, lucea cu mii de scânteieri, seringa, care îşi arăta obraznic şi provocator acul. Alături, pe laviţă, stătea culcată cu faţa în jos, aşa cum o întorsese el, fata: un om bolnav. Respiraţia i se întrerupea; de fapt, fata nu respira, ci hârâia; şi sughiţând uşor şi des, ca atunci când omul nu mai are putere pentru a delira şi a ofta, când focul din el nu mai e întreţinut de lemne, ci se stinge pe cărbunii încinşi, Akim se apropia de bolnavă, îi ridica cămaşa, îi freca cu grijă pielea ca de stearină de sub

omoplatul ieşit în afară ca o aripă, lua în mână seringa, dar îndată o lăsa speriat, văzând cum se zbate trupul mic şi neputincios, străpuns de-un ac care, în ochii lui, într-o clipă devenea gros cât un deget.

După vreo trei sau patru încercări, se hotărâse să pună din nou seringa la fiert – microbii ar putea... peste tot sunt microbi, iar el a murdărit cu mâinile instrumentul fin. Mâinile îi erau ca nişte cârlige, oricât le spăla, tot pline de bătături erau...

Abia spre dimineaţă, când cerul din fereastră începuse să se albească, iar bolnava, încetând să mai sughiţă, se liniştise complet, Akim, făcându-şi în gând semnul crucii şi ţinându-şi respiraţia ca înainte de a sări în apă, trăsese pielea slabă şi boţită de pe spinarea bolnavei şi, cu ochii mijiţi, îi înfipsese acul într-un loc gol, după cum i se părea, dar, după ce deschisese ochii, văzuse că acul negricios al seringii intra sub piele şi că bolnava nici nu tresărea; ba parcă se muiase şi se întinsese simţind înţepătura. Mai avusese putere să împingă tot lichidul din seringă, să mai apese o bucăţică de vată muiată în spirt pe locul injecţiei unde apăruse o picătură măruntă de sânge şi să pună cu grijă seringa pe masă. Apoi ieşise fuga din casă; îşi trăsese cămaşa din pantaloni, o scuturase lăsând aerul rece să-i învăluie trupul râdea printre lacrimi, încercând să-i explice cele întâmplate Rozkăi, care, speriată, se depărtase de el: „Asta este, Rozka! Asta-i tot, fetiso! Si sie, proasta de tine, îsi era frică! Vezi cum devine cazul: nevoia te chinuieşte, nevoia te învasă... Am devenit felser... Vai de mine!...”

Bolnava se trezise, neînţelegând unde se află şi pe cine are ui faţă; văzuse chipul unui om aplecat asupra ei, dar nu-i putea distinge nici sprâncenele, nici nasul, nici buzele, totul era cuprins de întuneric. Doar ochii luceau vii şi umezi, răspândind o lumină verzuie, tăcută, familiară şi liniştitoare. Din gura îngustă, întredeschisă din cauza încordării şi curiozităţii, se simţea miros de alune, prăjite şi încă ceva care parcă ardea şi fumega: tutun, înţelesese ea. În faţa ei era un bărbat. Fuma stând la o parte şi, dintr-o dată îşi părăsise locul din pricina mişcării ei şi îşi strânsese în palmă

ţigara. Din gură şi din nas îi mai ieşea încă fum rar, expirat, curăţat de nicotină. „E un nenea! Fumează!” I se păruse c-a făcut un gest dezordonat, repezit, dar în realitate, trăsese uşor plapuma pe piept şi îşi simţise trupul apăsat de ceva greu, simţise o durere în oase şi sub omoplaţi, o cuprinsese ameţeala şi îşi mişcase buzele încleiate, aproape negre de sânge închegat, rostind cuvintele pe care, peste tot, le spun cei înviaţi din morţi:

— Unde sunt?

Un ochi al lui nenea se mişcase, dispăruse, încetase să mai licărească şi, după un timp, cu conştiinţa îngreunată, ea descoperise şi – nu se ştie de ce, se speriase – că nenea îi făcuse cu ochiul!

— Să zisem că eşti pe lumea asta!... Deasupra ei se auzise o mişcare, un foşnet şi în gură i se scurgea ceva acru-dulceag, care îi pătrundea întreaga fiinţă istovită, arsă de febră. Să zisem, că eşti în Crimeea, în stasiune! îi spusese pe-un ton vesel necunoscutul şi-i ştersese cu ceva moale buzele crăpate şi cojite, care o usturau de băutura acră.

Akim devenise „felser”, soră medicală, infirmieră, îngrijitoare – el îi înlocuia pe toţi. Mult timp nu se putuse deprinde cu mirosul de spital care invadase căsuţa. Rozka nu-ndura deloc mirosurile de medicamente, tuşea, strănuta dând afară chimicalele, ofta din greu, foindu-se după sobă, dar Akim continua să o ţină în casă în loc de ceas deşteptător.

Când Elea s-a întremat într-atât încât a fost în stare să vadă şi să înţeleagă orice şi chiar să vorbească, a rostit înduioşată de fericirea revenirii la viaţă:

— Căţeluşă! şi-a întins mâna s-o mângâie pe Rozka.

De parc-ar fi înţeles totul, Rozka, la fel de înduioşată, se uita la bolnavă, dând din coada pe care şi-o pusese cochet pe spinare, dar îi era ruşine să se apropie. Akim a luat-o de ceafă şi-a împins-o spre laviţă. După ce-a atins, cu degetele sale tremurânde, blana moale şi răcoroasă a Rozkăi, după ce-a simţit în palmă muchia rotundă a urechii acoperite cu păr fin, Elea, parcă scăpată de o apăsare grea, a şoptit

printre lacrimi: „că-ţeluşă-ă!”

Rozka a lins palma fetei, s-a culcat blând lângă pat cu botul lipit pe labele întinse şi o privea credincioasă pe bolnavă. De atunci, de îndată ce intra în casă, Rozka se culca pe acelaşi loc, în aceeaşi poziţie, se uita neîntrerupt, aţipea, şi deschidea ochii de îndată ce auzea vreo mişcare pe laviţă, li lingea faţa lui Akim, care dormea pe jos, îi atingea urechea cu nasul umed şi strănuta zgomotos, dându-i de ştire că bolnava s-a trezit şi că are nevoie de ajutor. „Oare femeile se recunosc între ele şi la oameni, şi la animale?” se mira Akim. Devenise vesel, fără să-şi dea seama de ce, şi vorbăreţ ca o infirmieră de spital, glumea, râdea de Elea ca de-un copil mic şi reuşea să evite sentimentul de stinghereală ce se naşte inevitabil în relaţiile dintre un om neajutorat şi cel care-l îngrijeşte.

Starea de jenă şi de încordare creştea pe măsură ce fata se însănătoşea, vedea şi înţelegea tot mai bine ce se întâmplă în jurul ei. Ea îşi dădea seama că stăpânul căsuţei e departe de a fi un nenea şi, ceea ce e mai grav, era tânăr şi sfios. Cu fiecare zi starea de jenă dintre ei creştea şi dorinţa ei cea mai mare la care râvnea cu o nerăbdare bolnăvicioasă, de-a dreptul agresivă, era aceea de-a putea ieşi cât mai curând afară. Dar mult timp încă, febra se menţinu, urcând cu două-trei linii spre seara, mai avea ameţeli, stare de slăbiciune, obosind repede, chiar şi când vorbea. Şi cu cât i se limpezeau gândurile, cu atât Elea îşi dădea seama mai bine ce fiinţă necomunicativă – vorbind în limbaj modern – este femeia! Şi pentru prima dată şi-a pus întrebarea, cum îşi îndepliniseră bietele fete de vârsta ei, pe front, obligaţiile militate, printre bărbaţi – în tranşee, în marş şi mai ales pe vreme geroasă!

Se ruşina de el. Akim a observat îndată, aşa că reuşea să ghicească când anume şi pe cât timp trebuia să iasă din cameră, ce să lase la vedere şi ce să ascundă, ce să vadă şi ce să nu vadă, despre ce să vorbească şi despre ce să nu pomenească în discuţii. Şi după felul în care-o făcea – cu sârg, pe neobservate şi de aceea, deseori, cu stângăcie – nu i-a fost greu să-nţeleagă că Akim nu prea cunoştea

femeile, nu avusese legături mai îndelungate, nu trăise cu ele, iar pe mama – judecând după spusele şi amintirile lui – nu o considerase drept femeie, fiindcă mama e mamă, ceea ce e cu totul altceva.

Când Elea a ieşit pentru prima dată din casă, rugându-l să nu o însoţească, era cât pe ce să cadă din cauza vântului, şi Akim a bombănit: „Păi, cum, asa, de prima dată singură?...” dar i-a respectat dorinţa. Sufocată de frig, de zăpada care-o ameţea, de vederea cerului, a luminii puternice, a naturii vii a copacilor, a tufişurilor, a potecii ce ducea spre râu, a urmelor pe zăpadă, a tot ceea ce vedea parcă pentru prima oară, Elea stătea ţinându-se de perete – simţind în palmă suprafaţa netedă a lemnului. S-a uitat, apoi şi-a adus aminte: pe locul unde ţinea mâna, pe care erau urme de ciuplituri proaspete, fuseseră scrise cu cuţitul sau cu cărbunele cuvinte ruşinoase. Gherţev, cu toată deşteptăciunea lui, nu se gândise să scoată cu toporul cuvintele urâte, în timp ce un flăcău crescut într-un sat uitat de Dumnezeu, încerca să se poarte cu gingăşie, nu reuşea întotdeauna, nu de fiecare dată încercarea lui rămânea, „neobservată”, dar încerca totuşi şi asta conta!

În spatele casei, apărea pe neaşteptate ceva ce aducea a ţarc: câţiva brazi sprijiniţi de proptelele ce susţineau casa, acoperiţi din părţi cu cetină şi cu prăjini. Ţarcul înconjurat cu pereţi de zăpadă, era apărat de vânt. Întorcându-se de afară, cu ochii lăsaţi în jos, Elea se culcă, trăgându-şi plapuma peste cap, în timp ce „omul” tuşea nedumerit, încercând să ghicească ce altă stângăcie a mai făcut. Căuta să stea cât mai mult afară, lovea cu toporul sau tăia câte ceva cu fierăstrăul. A tăiat barca şi, din partea de la prova, meşterea o târlie. A îndoit scândurile de la bord dându-le forma schiurilor, le-a prins de barcă, a pus la spate un fund din scânduri şi a ieşit ceva asemănător c-o sanie.

„În curând vom pleca”, se gândi Elea. Şi o cuprinse teama, cu toate că aştepta această zi ca învierea lui Hristos. Akim tot amina, adulmeca taigaua, spărgea gheaţa pe Ende şi punea undiţele.

În taiga s-a aşternut o toamnă liniştită, adevărată.

Încă înainte de căderea zăpezii. Akim cotrobăise prin pădurea din jur, culesese toate boabele de merişor şi le aşezase la murat în borcane pe care le păstra în coşurile din pod. Împletise aceste coşuri în timpul nopţilor lungi, stând la căpătâiul bolnavei. A adus şi a pus la îngheţat scoruşe, a uscat boabe de mălin şi frunze de afine. Elea îi urmărea pregătirile şi se întreba de ce-o fi trebuind cantităţi atât de mari? Doar n-aveau de gând să rămână acolo o veşnicie? Crescută la oraş, nu-şi dădea seama cât de multă mâncare îi trebuie unui om, când şi-o procură singur şi face rezerve pentru o iarnă lungă. Acolo nu puteai cumpăra de la magazin sau de la piaţă o sută de grame din una, două sute de grame din alta. Akim se mira el însuşi, de unde-i venea acest spirit gospodăresc. Era multă vreme de când părăsise Boganida, iar de atunci se deprinsese cu viaţa de hoinar ca un ciulin: când se culca – se ghemuia, când se scula – se întindea; mereu pe drum, peste tot sunt birturi, iar daca nu se găseşte mâncare gătită, atunci e deajuns o bucată de pline, puţină sare, un pahar cu apă şi viaţa merge înainte.

Ei! Şi tocmai acest hoinar economisea în tabără fiecare fărâmă, mânca din carnea de pasăre aproape fără pâine, cu multă sare, ca să-i simtă mai puţin mirosul. Păsările de pădure, care, după terminarea fructelor sălbatice, mâncau muguri şi conuri de arin, miroseau a putregai. Acest miros nu-l părăsea pe Akim nici noaptea, simţea arsuri în stomac, iar în esofag avea un gust de amăreală pe care încerca să-l potolească cu fructe şi alune. Elea era iritată de zgârcenia ţărănească a lui Akim, dar acesta nu ţinea seamă de capriciile ei şi se străduia s-o hrănească cu alimente variate, ca să-şi refacă forţele cât mai repede. Îi dădea să mănânce supă, carne, drept aperitiv îi dădea o felie de lipan sărat sau o bucăţică îndesată de batog de somon, iar la desert – mure murate, merişor, ba chiar şi o lingură de lapte condensat.

Pe vremea în care Ende îşi ducea năvalnic în jos sloiurile de gheaţă afinată şi începea să-şi sudeze apele revărsate,

ştergând de pe pământ linia şerpuită a malurilor aşa cum ai şterge cu guma un cuvânt din caietul unui şcolar, Elea se aflase între viaţa şi moarte şi Akim nu avusese timp să se ocupe de provizii. Dar, de îndată ce Elea s-a întremat puţin, şi putea fi lăsată în casă împreună cu Rozka, s-au înţeleg ca-n vre-un caz neobişnuit, ea să dea drumul câinelui, care-şi va găsi stăpânul. Akim putea pleca mai departe de tabără. Ende îngheţase doar la coturi şi pe unde băltea; peste tot însă erau ochiuri de apă. Temându-se să nu cadă, să nu piară, Akim pescuia mihalţi cu undiţa sau înfigea harponul în vreun lipan întârziat, leneş, care nu se vărsase la un loc cu toţi ceilalţi lipani în Kureika, rămânând în micul râu din taiga, în gropi – cu voia lui Dumnezeu – pentru întreaga iarnă. Akim îşi pusese speranţa în venirea mihalţilor, dar se îndoia că aceştia ar putea să vină acolo în cârduri: acest peşte gras nu se simte la largul său pe Ende, îi este greu să înoate în apele repezi, sunt acolo puţine nisipuri inundabile unde să-şi depună icrele. Akim prindea rar câte-un mihalţ şi acela era mic. O silea pe Elea să mănânce ficat de mihalţ:

— Mănâncă! Pune carne pe tine; n-ai văzut lumină, zăpada te orbeşte, vederea îsi poate slăbi. Untura de peste este sea mai bună doctorie pentru ochi, iar maiul de mihals e curat untură de peste...

După încordarea ce se putea ghici la Akim, după felul cum se purta şi-şi făcea pregătirile de plecare – minuţioase şi îndelungate – se simţea că ieşirea din taiga era grea şi periculoasă. Dar din căsuţa călduroasă, după o viaţă sătulă, deşi nu îmbelşugată, greutăţile şi pericolele nu i se mai păreau Elei prea mari. Doar umblă oamenii, ori pe jos, ori traşi de reni! Vor ajunge şi ei, cu ajutorul lui Dumnezeu, până la o tabără de vânători, vor da de oameni, ea aproape că-şi revenise, nu-i mai era frig, ce rost avea s-o mai lungească cu plecarea?

Akim aducea mulţi iepuri, îi tăia şi făcea provizii de carne pentru Rozka, ştiind vechea zicală potrivit căreia câinele vânează după cum este hrănit. A tuns blana de pe pielicelele iepurilor, a făcut o torcătoare din două scânduri,

a cioplit un fus din vârful unui brad, l-a ars pe jăratec şi-a învăţat-o pe Elea să toarcă lână. A găsit în buzunarul de la rucsacul lui Gherţev două mosoare de aţă, mai avea şi el încă vreo cinci şi mai avea de gând ca pe vreme rea, de plictiseală, să desfacă minciocul din aţă, pe care-l găsise tot în sacul răposatului. Dar acesta făcuse trainic tot ce făcuse şi oricât s-a zbătut Akim, n-a reuşit să desfacă ochiurile strâns împletite. Neavând ce face, s-a gândit că vor lua minciocul cu ei şi, cine ştie, va prinde cu el vreun peşte neatent, în vreun ochi de apă izolat de îngrămădirea sloiurilor, în vreun golf pe care gheaţa l-a despărţit de râu, sau la gurile vreunor izvoare calde, sau pe undeva, pe sub praguri.

Zilele deveneau tot mai scurte şi cu cât se scurtau, cu atât vânătorul era mai ocupat. Akim făcuse două prostii când plecase la vânătoare: în primul rând nu luase cu el fierăstrăul „Drujba”: – la ce i-ar fi trebuit? „Nu sunt tăietor de lemne, sunt vânător. O să-mi pregătesc din timp lemne de foc c-un fierăstrău de mână.” Apoi a renunţat şi la aparatul de emisie-recepţie: „N-am o drăguţă cu care să stau la taclale, iar ca să învеţi folosirea emiţătorului îţi trebuie timp. De unde timp? Cine-o să meargă la vânătoare în locul meu?”

Akim tot tăia, tăia la lemne cu fierăstrăul, până când Elea i-a spus o dată:

— Ce tot scârţâi şi iar scârţâi? Nu mai pot îndura. Îmi scârţâi pe suflet!...

Ca orice om sleit de boală, avea nervii slăbiţi. Părul ei natural, de culoare întunecată, cădea în valuri, acoperind firele oxigenate, tulburi şi artificiale. Akim simţea că şi în sufletul fetei se petreceau schimbări, se stingea ceva. Stânjenit de complexitatea universului femeiesc, inaccesibil lui, univers care se cutremurase ba chiar se fărâmase, dar care începuse să-şi recapete culorile, sunetele şi mişcările, Akim, care le percepea altfel, a hotărât acum să n-o sâcâie cu întrebările, ci dimpotrivă, s-o scape, s-o scoată din amintirile ei grele. Demult ar fi trebuit să-i propună Elei să-

şi tundă părul acela în două culori; prea consuma mult săpun! Dar poate aşa-i plăcea? „Nu-i nimic, găsim noi soluţia. Las-o să se dichisească”...

Akim a mutat caprele de tăiat lemne mai departe. Elea habar n-avea câte lemne se consumă într-o noapte şi câte vor mai fi necesare – gerurile mari încă nu sosiseră. De aceea nici nu puteau pleca, gheaţa pe Ende încă nu era sigură. Putea nimeri cu faţa într-un ochi de apă, printre gheţuri sau într-o mlaştină vrăjită şi atunci...

Încetul cu încetul, îi găsea câte o ocupaţie: ba o ruga să mătură pe jos, ba să cârpească sau să gătească ceva şi ea, nu fără mândrie, punea mâna pe mătură sau pe ac. Dar chiar şi asta i se părea o muncă grea, deoarece, la drept vorbind, până acum, nu-şi dăduse seama că habar n-avea ce-i o muncă adevărată. Era totuşi bine că ştia cel puţin să se folosească de ac, să mătură, să şteargă lucrurile c-o cârpă, să facă, de bine de rău, o ciorbă potrivit de sărată. Femeile de la oraş, nu se ştie de ce, sunt bune numai de gură: sărează prea mult mâncarea, casa li se arde, iar uneori chiar şi ele îşi ard mâinile la foc.

Frunzele de toamnă căzute pe jos foşneau dimineaţa lucind cu pojghiţa de zăpadă ce le-acoperea. Akim căuta să verifice în fugă vreo zece capcane aşezate prin apropiere, alte trei de partea cealaltă a râului, împuşca cinci-zece veveriţe, luând-o cu el pentru treaba asta pe. Rozka. Avea o datorie, trebuia măcar o parte din ea să o înapoieze, nimeni n-avea să-l apere, să-l ierte de această datorie: aveau să-l tragă la răspundere, să spună că-l un escroc, un vagabond care-a păcălit administraţia.

Elea se plictisea în casă şi-i mai era şi teamă; şi cu cât se înzdrăvenea, cu atât o apăsa mai mult singurătatea. Totuşi, nu cuteza să-l roage să nu mai umbli hai-hui prin taiga, să n-o lase singură, căci doar nu de plăcere cutreiera „omul” taigaua! Şi totuşi, o dată spre surprinderea sa, Elea a avut o izbucnire. Akim jupuia veveriţele lângă sobă, iar carnea o arunca afara Acolo, Rozka le mânca, ronţăind oasele ca pe nişte macaroane. Elea a simţit că-i vine rău de la stomac şi

l-a rugat pe Akim să-i dea de pe sobă o cană cu apă. Akim i-a dat bucuros o fiertură cu ierburi de leac. De la soţia lui Paramon Paramonovici învăţase nu numai exclamaţia: „Ce grozăvie!”, dar şi anumite cunoştinţe privind folosirea diferitelor ierburi de leac. Fiecare vraci autodidact foloseşte o anumită plantă miraculoasă, în ale cărei proprietăţi are o încredere fără margini. O asemenea plantă miraculoasă se dovedise a fi pentru soţia vestitului marinar o floare cu şapte petale cart înflorea în iulie şi era socotită nu numai bună de leac, dar şi pentru farmece, aşa că oriunde vedea această floare, Akim o culegea, iar acum – având rezerve din această iarbă vrăjită – făcea din ea ceai şi-i dădea bolnavei să bea înainte de culcare.

Mâinile vânătorului erau pline de sânge şi de fire de păr cenuşii şi roşii ce i se lipiseră de degete.

— Dezgustător! Dez-gus-tă-tor! Elea l-a lovit peste mână făcându-i să scape cana şi şi-a acoperit faţa cu mâinile.

Neînţelegând la început această ieşire, Akim a ridicat cana, a strâns de pe jos firicelele răsfierte ale florilor şi, grijuliu, le-a întins pe o tablă de după sobă; cu toată dorinţa lui de a se stăpâni, a izbucnit nervos:

— Dezgustător este să te împoposonezi cu blănuri! Urâtă, slăbănoagă ca un mas, da cu blana la gât! Vai de mine! Şi s-a oprit brusc – l-a biruit, desigur, şi pe el oboseala, e surmenat, dar e bărbat, iar ea – un om bolnav, greţos, îi e silă; ce mai: nu-i în apele ei, e de la oraş, chiar din Moscova! El, în schimb, e deprins cu orice, crescut în păduri şi-n tundră, holtei: şi, potolindu-se, a continuat paşnic: Vânătorul vânează blănuri pentru pâine – nu poartă blănuri. Şi, amintindu-şi cum credinciosul lui prieten, Kolea, vina pe Dudîpta, a mai adăugat: Nu-mi arde mie de blănuri! E uneori câte un sezon când posi să rămâi si fără nădrazi pe tine...

— Toate sunt alandala aici la voi!...

— Poate că tocmai la voi sunt aşa..

— La noi? La cine adică?

— La tine, de pildă!

— Nu generaliza! Elea plângea cu sughiţuri: Cutreieri

pădurea, dracu’ ştie pe unde umbli după animalele astea. Eu sunt singură, singură... mi-e frică, mi-e tare frică! Te rog, nu mai pleca, nu pleca, ce spui?...

„Nu înţelege. E obişnuită ca totul să-i fie servit de-a gata. Crede că totul creşte şi se obţine de la sine”, se gândea Akim supărat, în timp ce ieşea să cerceteze cursele îndată ce Elea se cufunda în somn.

Odată, umblând cale lungă după urmele unui samur, a nimerit în nişte troiene de zăpadă, a deviat de la pista de schi, s-a rătăcit şi a ajuns în tabără mai mult mort decât viu, a trecut pragul cu hainele zornăind de gheaţă şi bocănind din pâslari, s-a târât în patru labe spre sobă. Elea i-a dat apă fierbinte şi spirt dintr-o sticluţă, încercând să-l ajute să se dezbrace, dar n-avea destulă putere să tragă hainele de pe el. Hohotea de plâns, rupându-şi unghiile în pâslarii îngheţaţi pe care încerca să-i smulgă din picioarele bărbatului: „Ce s-a întâmplat, ai căzut în apă?”, îl întreba, strigând la el. Akim a privit-o cu ochii daţi peste cap, fără să-nţeleagă ce spune şi a adormit frânt de oboseală, în timp ce ea-l lovea, îl scutura şi-l implora:

— Să nu adormi! O să răceşti! Să nu adormi! Să nu adormi... Şi a reuşit totuşi să-l dezbrace, să-l frecţioneze cu spirt şi să-l tragă pe laviţă.

— Fă foc în sobă, cât mai ai putere! a spus el cu voce răguşită, tremurând sub un strat gros de haine şi, adormind, a mai putut să repete în somn: Fă focul în sobă! Fă foc! Altfel...

În sfârşit, a înţeles şi fata că dacă i se întâmpla ceva lui Akim – s-a zis şi cu ea. Umblând între sobă şi laviţă şi pipăindu-l ca să vadă dacă Akim mai trăieşte, Elea i-a făcut un sirop de fructe, i-a gătit supă din carne de pasăre, iar când n-a mai avut putere, s-a culcat alături, s-a lipit de vânător, căutând să-l încălzească cu puţina căldură a trupului său. Cuprins de febră, într-un somn agitat, Akim nu mai simţea nimic şi, după ce a dormit tot restul zilei şi o lungă noapte nesfârşită, s-a sculat proaspăt ca un castravecior, numai că-l dureau măselele şi obrazul drept era cam Umflat, ceea ce l-a făcut să ronţăie două tablete

de analgin.

Moartă de oboseală, Elea se mişca prin camera în care făcuse ordine, a adus ceaunul de pe sobă, a pus solniţa şi câte un pesmet pentru fiecare.

— Mănâncă! l-a îndemnat ea, luând prima din ceaun. Akim n-a răspuns pe dată invitaţiei. A mirosit mâncarea din ceaun şi s-a uitat la fată cu ochii înlăcrimaţi: însemna că totuşi era răcit, deşi zicea că-i ca un „castravecior”.

— Vezi? Vai de mine! Nevoia e o stiinsă simplă, dar exactă: pe orise nătâng îl învasă cum să iasă din încurcătură.

— Mănâncă! Mănâncă mai mult, vorbeşte mai puţin şi gras te faci!

Akim a făcut ochii mari: ce memorie are fata! Auzise aceste cuvinte de la el când nu era în stare nici să-şi ridice capul, ca un copil rahitic, dar le reţinuse!

După această întâmplare, nu s-a mai dus în taiga spre sfârşitul zilei, ci cerceta cursele, mergea pe urmele samurului pe lumină şi murea de necaz că erau multe urme de samuri. Probabil pentru că pe Ende, nimeni nu mai vânase demult sau, poate, pentru că, din lipsă de hrană, fiarele părăseau regiunile extremului nord, îndreptându-se spre altele, unde se găseau alune, veveriţe, păsări, şoareci, şi felurite vietăţi ce puteau fi mâncate. Pe Ende s-a rărit găinuşa-de-baltă, veveriţele au de venit mai prudente şi tot mai rotocolită, mai rară urma samurilor mergând în grupuri; în schimb, tot mai des se puteau vedea urme de lupte: samurul băştinaş îşi apăra domeniile, alungând samurul migrator. Învingea cel mai puternic.

Dar iată că s-a abătut şi o nouă şi inevitabilă nenorocire: după veveriţe, samuri, nurci siberiene şi hermine au început să vină vulpile polare, lupii şi zibelinele; întârziind să controleze cursele, vânătorul a găsit în capcanele închise fie o labă, fie păr de samur. Deci, pe vreme bună trebuia să verifice mai des cursele, să meşterească şi capcane cu ţarcuri sau gropi pentru vulpi, să hăituiască lupii şi zibelinele. Pe aşa vreme, Vânătorii aproape că nu dorm: vânează, pun capcane, lucrează. După ce fiarele pleacă,

după ce vremea lor trece, poţi dormi cât vrei!

Akim scrâşnea din dinţi, înjura, era gata să urle văzând cum îi scapă prada din mâini. Se grăbea să termine mai repede treburile din casă: pregătirea mesei îi răpea atâta timp! Ieşea în pădure doar pentru o oră sau două, alerga cu schiurile prin apropierea taberei, verifica mereu cele zece capcane. Cursele noi, bune, unse, stăteau atârnate în foişor. A renunţat să mai pună laţuri şi capcane, pentru că zibelinele mâncau animalele şi cocoşii-de-munte prinşi în ele. O zibelină se obrăznicise în aşa măsură, încât venise până în tabără şi o zgâriase pe Rozka. În acea noapte de iad, Akim alergase după tâlhăriţă de zibelină, trăsese în ea, părea că ar fi rănit-o, dar nu mai avusese putere s-o ajungă, să pună mâna pe ea. Ar fi fost bine dacă ar fi putut să meşterească pentru zibelină o capcană cu ţeapă. Văzuse cândva în taiga, pe Sîm, o capcană simplă la prima vedere, dar vicleană: „zibelina” vine spre ţeapă, muşcă momeala din vârf, şi oricât de vicleană este, nu-i trece prin cap să sară. Se târăşte pe suprafaţa capcanei cu spatele şi se agaţă cu botul de capătul ascuţit.

Cu cât se apropia iarna, cu atât mai des apăreau urme de vulpe polară. Însemna că bântuia din nou în tundră – ca în anul în care Kolea vina pe Taimîr lângă nul Dudîpta – molima care bântuise printre lemingi şi foametea gonea vulpea polară de acolo. Zăpada nu era încă prea adâncă, iarna încă nu-şi arăta prea rău colţii, gerurile aveau să se dezlănţuie mai târziu şi pământul urma să se acopere dintr-o dată de-un covor alb. Atunci, ţine-te! Dar, deocamdată, acolo era vreme bună, cu vânt de nord-vest, cum rar se-ntâmplă în această perioadă. Se putea îmbogăţi într-un asemenea sezon, dar... Era nevoit să ispăşească păcatele lui Goga Gherţev! Se înţelesesem să se dueleze, dar până şi cu asta îl păcălise.: a ales o răzbunare mai cumplită, şi-a lăsat în tabără tot avutul, ba pe deasupra şi o remorcă...

Of, şi cu remorca asta!

Nici nu dorea şi nici nu înţelegea că trebuie să-l ajute, adică să se ajute pe ea însăşi, că trebuie să lucreze, să lucreze mereu, pentru a putea trăi, pentru a supravieţui.

Deşi se vedea la ea o oarecare schimbare, se purta totuşi de parcă toate treburile zilnice, mărunte, plictisitoare, murdare, trebuia să le facă altcineva în locul ei, ea fiind un om dintr-o altă rasă, superioară, care ar fi apreciat doar cele făcute de alţii, obligaţiile împărţindu-le în două: cele care-i plac şi cele care nu-i plac.

Nu demult, înfuriindu-se, aruncase o găinuşă-de-munte aproape întreagă lângă prag: „Nu mai pot! M-am săturat de ele! Au miros de iarbă! Au gust de amăreală! Insuportabil!...” Rozka înşfăcase găinuşa şi, ţinând-o între labe, se uita la Akim. Acesta luase găinuşa de la Rozka, o pusese într-un coş din coajă de mesteacăn atârnat deasupra sobei, şi, deşi îi era silă de supa de pasăre, o mâncase cu îndârjire.

Elea se întorsese spre perete, neştiind sau poate nedorind să se abţină şi se smiorcăia.

„La ce-mi trebuia balamucul ăsta? Las totul, baltă şi plec!”... Şi ştiind că nu va face aşa ceva niciodată, reţinându-şi furia ce clocotea în el, Akim spusese cu o voce cât mai plictisită:

— La Moscova o să povesteşti cum ne-am distrat în vileziatură si cum n-ai vrut să mănânsi găinuse-de-munte. Se-or să se mai distreze!

— La Moscova? Unde este Moscova? O scotea din sărite tocmai răbdarea lui obişnuită, plicticoasă, de fiecare zi, iar el, simţind antipatia ce-şi făcea loc între ei, îi explica răbdător:

— Moscova? Moscova e departe, si magazinul cum i se spune la voi acolo – ia singur se vrei sau univer-singur – nu e aproape nisi el, iar mâncarea e greu de procurat si de aisi încolo va fi si mai greu. Trebuie să o sterzem de-aisi, si cât mai repede. Pentru ca să azunzem la destinasie, ne trebuie putere. Pentru a prinde putere, trebuie să mâncăm, pentru a mânca, trebuie împuşcat un elan, dacă nu un elan – un cocos-de-munte, dacă nu un cocos-de-munte – o potârniche, dacă nu o potârniche – o găinusă-de-munte...

O barbă rară, ondulată şi pufoasă acoperea faţa lui Akim

ce se ascuţise, plete lungi îi cădeau pe umeri – cu o asemenea chică, cavalerii sunt la mare preţ pe bulevardele Capitalei! Dar în taiga, Chica era o povară şi încă una sâcâitoare: asuda, îngheţa, se murdărea. Nu era timp de spălat sau de tuns părul! Timpul şi săpunul se consumau pentru chiriaşă, iar rezervele şi le făcuse pentru sine, pentru o singură persoană, aşa că în materie de cosmetice nu cumpărase prea multe: un flacon de colonie triplă, un borcan de vaselină parfumată pentru ca să-şi ungă mâinile, buzele şi obrajii crăpaţi din cauza apei şi a vântului, două bucăţi de săpun de toaletă, cinci pachete de săpun de rufe şi – din cochetărie – o sticluţă de şampon, care-i fusese recomandată cu insistenţă de vânzătoarea de la raionul de cosmetice. Lăudase sticla şi capacul acesteia spunând că poate fi folosită şi ca bidon după ce se va goli de conţinut. Akim o spălase pe bolnavă, pe cap cu şamponul: făcuse multă spumă, camera se umpluse de miros de frizerie, părul se curăţase repede, nu se mai rupea şi căpătase un luciu sănătos. Chestia asta s-a dovedit a fi folositoare, va să zică, şi el care crezuse că-i o simplă fandoseală!

— Akim, lasă-mă să-ţi retez părul! a propus Elea plecându-şi privirea. Trebuie să fac şi eu ceva, să te ajut.

— Trebuie. A adeverit el aspru. Să ieşi din casa, să cari lemne, să tai crenzi, să curesi zăpada, să-si croşetezi o căsiulisă călduroasă si un fular, îmbrăcămintea si încălsămintea, le vom coase împreună, fiindcă toată vara ai dansat, de nimic nu si-a păsat, nu te-ai gândit că vine iarna.

— Dacă trebuie – trebuie! s-a-nvoit Elea. Doar am cusut rochii pentru păpuşi; îmi amintesc că i-am cusut şi mamei un şorţuleţ de opt martie. În schimb, de tunsoare nu m-am ocupat niciodată, numai la coafor am văzut cum îi poceşte pe oameni... Of – of! Salon de coafură! şi a ciocănit cu foarfecă în capul lui Akim, legat strâns cu un prosop din pânză de in. Cum doriţi, cetăţene? „A la boes” sau „cu castronul”?

— Dă-i drumu’, omule, cum ştii! a răspuns Akim cu voce sugrumată şi a oftat adânc: nu, nu înţelegea ea ce voia el să spună, nu-şi dădea seama de situaţia gravă în care se

aflau. Şi această discuţie despre ajutorul ei a început-o printre altele, de parcă i-ar fi făcut lui un batir; încerca să se facă iertată pentru ieşirea ei capricioasă. Tu trebuie să te deprinzi cu taigaua, cu frigul, altfel nu vom putea ieşi! a început din nou, cu sârg, Akim. Dar Elea atinsese capul asprului vânător şi a simţit o strângere de inimă: Părul e subţire, fără vlagă, rar şi moale ca la copii! a spus ea cu voce tare ca pentru sine. Akim s-a pipăit pe cap, şi-a scărpinat barba şi, cedând, a spus ruşinat, cu altă voce:

— Mi-a crescut părul, vai de mine, parcă as fi Duhul Pădurii cu păr de muşchi. Dă-l încolo! Mai bine nu-l pomeneam!

Superstiţiile sale, descântecele pe care le bolborosea, respectarea unor anumite semne, o făceau la început, pe Elea, să râdă, apoi au scos-o din sărite, dar cu fiecare zi petrecută în taiga, pe măsură ce începea să înţeleagă mai profund sensul acestei vieţi monotone, plictisitoare, ea lua mereu mai în serios tot ce făcea Akim, se stăpânea, căutând să se poarte mai reţinut. Tovarăşul şi stăpânul ei, căruia, uneori, îi spunea în glumă şi cu aer de superioritate „omule” – expresia lui preferată – părea că se depărtează de ea cu fiecare zi, devenind tot mai matur: ştia să facă multe, făcea faţă oricărei împrejurări şi mai ales, se străduia să facă neobişnuit de mult, datorită unei voinţe uriaşe. Ea nu era în stare să facă ceva ce nu-i era pe plac şi nici nu-şi închipuise până acum că este posibil să-ţi stăpâneşti dorinţele, să faci un lucru ce nu-ţi place, să mănânci o mâncare de care ţi-e silă, să bei fierturi de ierburi şi răşinoase care îţi provoacă greaţă. Şi totuşi nu se cunoscuse prea bine pe ea însăşi: a-nvăţat să mănânce mâncare de pasăre, pesmeţi muiaţi ce păreau fără sare, să prăjească clătitele cu grăsime care trosnea, stropea şi ardea cu o flacără albăstruie şi nu mai fugea de la masă afară, cu mâna la gură. Odată, s-a hotărât din proprie iniţiativă să cureţe cu toporul mucegaiul din crăpăturile şi din colţurile duşumelelor. Şi-a spălat rufele, apoi şi pe cele ale lui Akim, a făcut o baie în casă şi şi-a spălat părul cu leşie. Se ghemuia şi făcea eforturi să nu verse când Akim

jupuia micile fiare, deşi tot i se mai apleca atunci când vedea sânge şi carnea aceea roşietică, cu micile gheare chircite.

Când Akim, după ce-a aşteptat ca Elea să-şi revină complet din bolit, s-a apucat să facă ordine în lucrurile lui Gherţev, ea nu s-a speriat, dar sufletul i-a fost cuprins de slăbiciune. Privindu-l pe Akim cum scotea din rucsacul lui Gherţev lucrurile, aşezându-le pe podea, de parcă ar fi încheiat nişte socoteli, după ce multă vreme nu se atinsese de rucsacul acestuia, a-nţeles că Goga n-avea să se mai întoarcă din taiga.

Akim a scos, grav şi oficial, din pachetul de celofan, actele pe care le-a întins pe masă: diploma roşie de fruntaş în producţie, livretul militar, roşu şi el, buletinul de identitate din ţinuturile baltice, cu copertă de piele, o legitimaţie albă, elegantă, de membru al Societăţii unionale de ocrotire a mediului înconjurător, cartea de muncă şi un pachet de chitanţe privind trimiterea cu mandat poştal la Novosibirsk a pensiei alimentare; un „flotor” de la facultate complet nou, diploma de onoare şi medalia „Pentru salvarea de la înec”, precum şi diferite adeverinţe, printre care păstra, nu se ştie de ce, un bilet de tramvai foarte vechi, cu un număr „norocos”, dintr-o singură cifră, la vederea căruia Elea a început să plângă. Akim şi-a amintit de zicala Agafiei Mozgleakova, care spunea deseori în legătură cu copiii kasieni: „Oaia nu-şi cunoaşte tatăl, dar se gândeşte mereu la fân”.

După ce-a prins cu un elastic roşu un pachet de acte, Akim a aşteptat ca Elea să se liniştească şi l-a împins spre ea cu un deget,

— Iată – a spus el uitându-se în altă parte – după se-o să plecăm de aisi, le vesi preda şi vesi anunsa disparisia omului. Eu nu vreau să o fac. Pe mine m-au mai sersetat o dată procurorii, mi-e destul!...

Faptul că Akim n-o mai tutuia, devenind aspru şi prudent, a descumpănit-o pe Elea, fiindcă în spatele acestei asprimi se simţea o tristeţe şi o stingherealã ce nu puteau fi

ascunse de-o atitudine care se voia calmă

— Akim, unde este el? a arătat Elea spre pachetul cu acte, tăiat parcă cu o linie de sânge şi de care se temea să se atingă.

— Nu ştiu, a răspuns după un timp Akim şi după o nouă tăcere, a adăugat încurajator: Dar o să aflu si am să-si spun.

Lucrurile răposatului, mai ales cortul, toporul, cuţitul, harpoanele, un pachet de alcool în pastile, briciul, obiectele de rezervă erau trebuincioase vină torului şi Elei şi puteau fi de folos celor ce ar mai fi poposit în această tabără. Doar un teanc de caiete obişnuite, cusute cu fir de undiţă nu erau bune la nimic, putând fi aruncate.

— În sobă?

— Nu! a tresărit Elea şi, ruşinată, a spus în grabă: Poate că acolo sunt ultimele lui însemnări, poate că-i ceva important în domeniul geologiei? Poate o să găsim lămuriri? Şi apoi, oricum, o să avem ce citi... Şi se bucură că putea îndrepta discuţia asupra altui subiect: De ce nu ai luat cu tine cărţi?

— Un vânător n-are timp de citit! Akim depăna aţa, mâinile îi erau ocupate şi a dat din cap, silind-o să-l ajute la lucru. Dacă priveşti stând deoparte, omule, orice muncă, mai ales cea din taiga, pare o distracţie: vânătorul aleargă prin pădure, trage cu arma, câinele latră... Ai văzut câte ceva, dar nu totul. Dacă m-aş fi ţinut de vânătoare cum se cuvine, ar fi trebuit să pregătesc vreo douăzeci de metri cubi de lemne, fiindcă iarna nu-i timp pentru tăiat. Apoi, trebuie pregătit peşte pentru momeală. Era bine dac-aş fi reuşit să prind un elan: aş fi făcut gropi şi ţarcuri pentru capcane, aş fi prins peşte, aş fi pus la murat carne de pasăre. Vrei, nu vrei, bolnav sau sănătos, poţi să şi crăpi, dar trebuie să verifici zilnic capcanele. Dacă au fost acoperite de zăpadă, trebuie să le dezgropi, să le împrospătezi momeala. Şi apoi, trebuie să mănânci, măcar o dată pe zi, mâncare caldă, să jupoi pielicelele, să usuci şi să încarci cartuşele, să faci ordine în casă, să repari mănuşile şi multe alte lucruri. Nu-trebuie să uiţi nici de

propria ta persoană: trebuie să te speli, să-ţi speli rufele, să-ţi retezi părul prea lung. Şi câinele trebuie hrănit. Copca de pe râu trebuie spartă mereu pentru că nu poţi rămâne fără apă şi n-ai timp pentru topit zăpada. Pe lângă toate astea, trebuie să ai grijă să nu te arzi cu focul, să nu te intoxici cu bioxid de carbon, să nu te îmbolnăveşti... – Aici s-a oprit – Doamne păzeşte să nu te îmbolnăveşti când eşti singur. De unul singur, mori de foame cu mâncarea alături...

— Da-da, a dat din cap Elea. Lucrurile astea nu-i nevoie să mi le spui. Dar nu-nţeleg... De ce oamenii vânează singuri? Nu-i mai bine, mai uşor, să vânezi în doi?...

— Am un prieten, Kolea. Au plecat să vâneze pe Piasina în trei, dar se certau mereu. Oamenii de azi nu se-nţeleg, îi cuprinde nebunia tundrei sau, pur şi simplu, psihopatia.

— Dar înainte?

— Înainte, oamenii aveau, probabil, nervii mai tari. Poate credeau în Dumnezeu şi credinţa îi făcea să se stăpânească. Dar şi despre acele vremuri se povesteşte că se-ntâmplau tot felul de grozăvii. Se tăiau, se-mpuşcau sau se bănuiau unii pe alţii. Ce grozăvie!...

— Cum vine asta?

— Foarte simplu. Se-nrăiesc în aşa hal, încât sunt gata să se omoare unul pe altul. Dar asta nu se poate: dacă ucizi, pieri sau te pedepseşte Dumnezeu. Atunci, încep să se urmărească unul pe altul, se lasă de vânătoare, nu dorm, se sperie de fiecare ciot, se-ntâmplă ca unii chiar să înnebunească. Dacă unul îl dovedeşte la bătaie pe celălalt şi-l răneşte, atunci îl cară în spinare până-n casă, îl lecuieşte şi se roagă lui Dumnezeu să-l scape, căci altfel îl paşte puşcăria.

— Dar de ce, oare, se-ntâmplă aşa ceva?

— Viaţa în taiga e foarte sucită, omule: cere multă putere, răbdare şi, nu râde, nu râde! mai cere să ai şi cap.

— Nici vorbă să râd! Elea îşi dădea seama că Akim vorbise aproape corect, fără a mai sâsâi, că avea o voce caldă, pătrunzătoare, binevoitoare, de parc-ar fi dat lecţii unui copil de vârstă şcolară, ascultător şi receptiv, aşa că s-

a simţit deodată cuprinsă de-un val de recunoştinţă faţă de omul care ţinea locul a tot ce era viu pe lume. Până atunci, deşi îi spunea mulţumesc, socotise că tot ce făcea el era normal, ca ceva ce i s-ar fi cuvenit: era singură în taiga, bolnavă, neajutorată, deci însemna că el trebuia s-o salveze, să-i sară în ajutor, dacă era om. Dar, de fapt, unde stă scris aşa ceva şi de către cine? Cine-a spus că trebuie să salvezi, să ajuţi, să uiţi de tine şi de treburile tale, şi oare chiar toţi sunt în stare să ajute neprecupeţit?

Iată hârtiile, actele! Ce conţin oare aceste acte bine păstrate? Proprietarul şi depozitarul lor era un om năvalnic, comunicativ, părea chiar mărinimos, dar în acelaşi timp era de neînţeles, ascuns în spatele zâmbetului său ironic; neprietenos şi grosolan cu oamenii, de parcă s-ar fi situat deasupra convenţiilor vieţii, îşi luase un aer important şi acest lucru fusese deajuns pentru ea alţii să se simtă mici în comparaţie cu el, să-i admire puterea şi sufletul său larg. Şi fata asta se lăsase în voia lui, dintr-o dată şi fără crâcnire. Din prima zi, chiar din prima zi, făr-a mai aştepta lăsarea nopţii, acolo, în atelierul din Ciuş, el o-nhăţase, o posedase, de parcă totul aşa trebuia să se-ntâmple şi nu altfel; apoi o purtase după sine ca pe o oiţă, îi înşirase tot felul de deşteptăciuni scornite de el, iar fata, ca un copil prostuţ, îl ascultase şi sorbise cele spuse...

Era tânără, vai ce tânără şi proastă, tare proastă! Avea memorie slabă şi era încrezătoare: a trecut atât de puţin timp de la întâlnirea lor, dar nici nu-şi mai amintea chipul lui Gherţev, nu şi-l putea închipui limpede. Probabil că boala a ars chipul lui şi-n suflet i-a rămas doar cenuşa, iar în faţa ochilor şi-n memorie vedea ceva vag. Dar poate chiar aşa fusese şi el: vag, lipsit de contur precis. Îşi amintea limpede doar de-un singur lucru – de mâinile lui. Aceste mâini puternice, cart ştiau să facă orice, cu mânecile suflecate. Degetele strânse pe jumătate în pumni, gata-n orice moment să apuce, să strângă, să apese, bronzate, cu fire de păr lucitoare, cu vene lungi, groase; erau deosebit de expresive aceste mâini, de aceea probabil

i s-au şi întipărit în minte, după cum s-a văzut, pentru totdeauna. Dar afară de mâini? Vorbe, vorbe, vorbe! Multe vorbe, care păreau că, şi ele, ascund în spatele lor ceva important. Elea încercase să se ridice, să privească dincolo de parantezele vorbelor: dar acolo nu se afla decât un gol.

Asta se-ntâmplase, mai bine zis începuse după zilele în care ea se odihnea în cort cu picioarele rănite, iar Gherţev prepara mâncarea şi, în trecere, îi strecurase în cort un buchet de ghiocei din taiga, albi ca neaua, care, după cum explicase el, în alte regiuni se ofiliseră demult. Acolo însă, în regiunea frigului veşnic, pe alocuri era doar începutul verii, „Florile preferate ale răposatei mele mame”, explicase el zâmbind ironic ca de obicei, şi, după masa de prânz, dispăruse undeva. Se întorsese ud şi obosit.

— Nu cumva cauţi zăcăminte?

— Şi ce-i cu asta? răspunsese Goga. N-ar fi rău să-i fac statului un dar – de pildă, un mic zăcământ de aur – şi să mă achit pentru totdeauna de datorie: m-a învăţat, m-a hrănit, m-a îndopat cu morală – nu-mi place să rămân dator. Şi încă se mai găseşte aur: deseori dai de aur, dai astea nu sunt decât primele, semne. Uite! – îi aruncase o bocceluţă. – N-ai văzut niciodată?

Elea, curioasă, dezlegase bocceaua. Firişoarele de aur semănau cu nişte ochiuri de grăsime de la suprafaţa laptelui fiert, doar mai vechi, mai întunecate la culoare, Se lipeau de pânza boccelei ca nişte solzi, dar nu luceau, nu ardeau. „Oamenii îşi pierd viaţa pentru aur!” Pentru ăsta?

— Tărâţă! spusese cu dispreţ Gherţev, luând de la ea batista şi legând-o în jurul degetului cu îndemânarea unui prestidigitator.

— Dacă ai să găseşti un zăcământ, o mină, or să-i dea numele tău?

— Cum? A-a! N-aş avea nimic împotrivă. Dar cei mai important e să primesc o sumă rotundă şi să-mi achit o dată pentru totdeauna datoria pentru prostia tinereţii. Aş putea trimite întreaga sumă a pensiei alimentare, până la majoratul fetei, socotind câte cincizeci de ruble pe an.

— Nu-i prea mult pentru un descoperitor de zăcăminte!
— Copiii nu trebuie răsfăţaţi!
— Deştept mai eşti! Vai, ce deştept!
— Nu sunt decât un om practic. Nu ţi se pare?
— Ba mi se pare. Şi totuşi, cam seamănă a şarlatanie.
— M-m, cred că nu te-ai exprimat exact. Mai degrabă e diletantism. Dar un regizor deştept m-a liniştit, spunând: „Artei moderne îi lipsesc diletanţii”; eu consider că şi ştiinţei.
— Şi tu vrei să completezi această lipsă?
— Cineva trebuie să sufere pentru societate.
— Astăzi există amatori berechet care să sufere pentru societate! spusese ironic Elea şi, îndată, privirea stăpânului ei devenise grea. Toporişca pe care o ascuţea cu o cremene rămăsese nemişcată între degetele ce încercau tăişul, mişcările se frânaseră. Ceva tulbure se ridica din adâncurile sufletului, îl orbea, îl întorcea pe dos, şi dacă n-avea să se stăpânească, atunci urma să lovească, putea lovi. O ură veche împietrită se adunase în străfundurile sufletului lui Gherţev, deşi, după spusele sale, părinţii lui fuseseră oameni buni şi slabi, încearcă să te descurci în genetica asta! Nu, mai bine-i să nu umbli cu focul pe lângă mină, să nu te joci, căci s-ar putea să nu fie de joacă!...

După această discuţie mai avuseseră multe ciocniri: ea se supăra pe el, plângea, arunca în „patron” cu ce-avea la-ndemână, îl ocăra, dar el le-ndura pe toate; totuşi, nu mai acceptase discuţii sincere despre problemele lui personale şi, dealtfel, în acea perioadă, în afară de scopul comun – acela de a găsi expediţia – nu-i mai lega nimic. Elea simţise că-ndată ce-o va duce la destinaţie, stăpânul n-avea să se mai gândească la ea. În ceea ce o privea, îşi dădea seama că i se potrivea zicala: ochii care nu se văd, se uită...

În timpul serilor lungi, stând la gura sobei, uitându-se la focul viu, deosebit de dogoritor, al cojilor de alune, luminată de-o lampă de miner într-o căsuţă curată, în-conjurată din toate părţile de taiga şi de-ntuneric, Elea asculta însemnările din jurnalul lui Gherţev, încercând să,

înţeleagă ceva – fie chiar şi cu întârziere – să-şi dea seama ce se întâmplase cu ea şi de ce.

Gherţev purta caietele cu însemnări, îmbrăcate în coperţi de celuloid, într-un buzunar cusut în spatele rucsacului. Judecând după modul cum le păstrase ca să nu se piardă, Goga ţinea mult la aceste jurnale. În caiete erau note din domeniul geologiei care conţineau termeni speciali cu multe prescurtări, astfel încât deveneau indescifrabili. Din însemnări, reieşea că Gherţev nu încetase să se intereseze de geologie, dar făcea cercetări – asemenea unui detectiv englez – pe cale particulară. În cursul iernii, îşi descifra notiţele, le punea la punct şi făcea însemnările corespunzătoare pe hartă. Dar nu lua cu sine însemnările detaliate, iar pe hartă, însemnările erau făcute cu un sistem de cruciuliţe, majoritatea fiind aplicate pe gurile râurilor, ale suprafeţelor îngheţate şi ale torenţilor.

De ce, pentru care motiv oare, au atras-o jurnalele lui Gherţev? Ca să afle secretele altora? Dar Goga ascundea de oameni doar lucrurile, în timp ce concepţiile morale şi le etala în faţa altora, deşi pentru el, acestea erau mai preţioase chiar decât mândria. Socotea că însemnările şi gândurile sale sunt atât de înalte, încât nici nu se temea că-i vor fi furate, pentru că pur şi simplu o altă căpăţână n-ar fi fost în stare să le cuprindă. Dar oare nu-i era ruşine? De ce să-i fi fost? Nu era un şcolar care-şi ascunde şi-şi păzeşte secretele sub pernă!

Părea destul de ciudat faptul că un om atât de ordonat în tot ce făcea, nu trecea numele autorilor la citatele luate din cărţi şi lucrări de studii, de parcă ar fi »confundat din greşeală ideile altora cu ideile sale. Făceau excepţii doar Fericitul Augustin, precum şi Saint-Exupéry, la modă printre studenţii din acea perioadă. O însemnare făcută, probabil, încă în anii adolescenţei, nu conţinea însă nimic din ceea ce s-ar putea numi snobism: „Natura e mai mult mamă vitregă decât mamă bună: l-a aruncat pe om în viaţă cu trupul gol, slab, neputincios, cu un suflet cuprins de griji, îngrozit de frică, stăpânit de patimi, dar în care rămâne întotdeauna – chiar dacă-i înăbuşită în parte – scânteia divină a raţiunii şi

a geniului. – Fericitul Augustin. Influenţa Fericitului Augustin asupra formării spirituale a tânărului gânditor fusese de scurtă durată. Chiar şi primele însemnări din caietul scris pe când era student, săreau în ochi: „Oamenii mişună ca nişte viermi pe cadavrul pământului”. „Bine-i de artist – el poate fi ţar, amant, erou, chiar şi om liber, fie şi numai în joacă, fie şi numai pentru scurt timp.” „Oare omul a trebuit să se ridice de pe patru labe în două doar pentru ca, după un timp, să-şi încrucişeze pe piept mâinile eliberate?” „Legile au fost făcute de cei slabi pentru a se apăra împotriva celor puternici.” „Fericirea bărbatului: «Eu vreau!». Fericirea femeii: «El vrea» – Desigur, Nietzsche.

„Toţi oamenii – unii mai mult, alţii mai puţin – simt vag necesitatea de a se naşte din nou”. Saint-Exupéry.

De ce ţin oare oamenii jurnale? a întrebat Akim, dând la o parte caietul, aprinzându-şi ţigara şi privind la lumina tot mai slabă a lămpii de pe raftul de după sobă. Căutau să-şi lumineze camera de la focul din sobă, făceau economie de gaz, lumânări şi grăsime. Aprindeau lampa numai când aveau ceva de cârpit. Elea n-a răspuns: nu auzise întrebarea, preocupată fiind de cuvintele şi de gândurile pe care i le citea Akim, care nu punea întotdeauna corect accentul, descifrând cu dificultate scrisul lui Goga, scris impulsiv şi ascuţit; litere săltăreţe, cuvinte ce se-ncălecau, de parcă s-ar fi grăbit undeva.

— În timpul războiului, un submarin a fost lovit..., a spus Elea fără să deschidă ochii, cu voce înceată, incoloră, lăsând lucrul de mână pe genunchi. Şi submarinul s-a scufundat, echipajul a murit încet, în chinuri, lipsit de aer, iar comandantul submarinului a făcut însemnări în jurnalul său până la ultima suflare; după ce submarinul a fost adus la suprafaţă şi soţia a citit însemnările soţului său – căpitanul submarinului – a hotărât să-şi consacre întreaga viaţă descoperirii elementului care ar putea produce oxigenul. Şi, schimbându-şi puţin tonul, a adăugat: Iată ce sunt în stare să facă unele soţii! Dar, în general, oamenii ţin jurnale atunci când n-au cu cine discuta, mai ales oamenii tăcuţi: ei şi cei care ştiu sau cred că viaţa şi gândurile lor au

o mare valoare...

— A-a! E limpede. Apoi vin nişte versuri. Trecem peste ele?

— Nu, citeşte! Citeşte tot, avem timp berechet! Elea s-a aplecat peste o mănuşă căreia îi punea un petic. Mănuşile nu se uzau ci se topeau, fiindcă Akim căra cu ele vreascuri pentru foc,

— „Majoritatea versurilor au fost transcrise în anii de studenţie şi pe teren, a citit Akim, Ele au fost compuse de oameni ce ar fi putut deveni poeţi, dar au crezut că sunt poeţi înainte de a fi devenit cu adevărat; şi-au băut talentul, l-au târât prin cârciumi, l-au irosit la chefuri...” Akim a tuşit şi-a început să citească versurile:

Ce este oare singurătatea?
Oare ce este ea – ce fiară?
Însingurată – jinduind
Să fugă din ţarc, afară?

S-ar putea să fie numai
Strigătul tău disperat
De pe-o insulă pustie
Spre locul de unde-ai plecat?

Ce este oare singurătatea?
Când nu-nţeleg vorbele tale,
Iar stihurile, proorocirea,
Ca fumul searbede-s şi goale?

Când idealurile toate
Şi tot ce-i mai de preţ în viaţă
Sunt răvăşite-n greaua ceaţă
Şi-s ca taigaua întunecate?

Ce este oare singurătatea?
Aceasta este întrebarea.
E poate clipa-n care-n ştreang
Un om îşi dă suflarea.

*

De arşiţă-i cuprins deşertul;
Tăcerea s-a lăsat pe dune
Şi – cu miraje-n ochi – leoaica,
În somn, îşi ocroteşte puiul,

Sub palmier, adânc dorm fiare.
Pas mârşav scârţâie-n nisip
Şi-n tâmpla mamei ce veghează
Fierbinte glonţ a nimerit.

Nedumerit şi roş' de sânge,
Puiul de leu a tresăltat
Apoi, lipsit de orice vlagă.
Pe dune cade-nspăimântat.

Sub duşman foc primind botezul
Urmat-a traiul chinuit
Păstrând în mintea lui, de-a pururi
Dor de al mamei chip iubit.

Îşi pleacă leul grele pleoape
Spre vechea rană ce-l împunge;
Furtună de nisip visează
Când dor de dune îl ajunge...

Sleit, însă la fel de mândru,
La oameni sclav, dar înţelept,
Căruntul, răzvrătitul leu
Visează viaţa din deşert.

*

Abia trecuse-o noapte-mpodobită
Precum o târfă rea, neruşinată
Şi încă una – rece ca pumnalul,
Se plimbă – fără rost – prin casa mea.
O, noaptea asta!
Întregul spaţiu-i prăbuşit
Şi tremură, şi horcăie în vânt.
Şi ora
Cea de nimeni hotărâtă

Îmi bate-n geam
În craniu,
Şi în uşi.
Neaşteptând prea limpezile zori,
Păzesc această lume – duşi – părinţii.
...În aste nopţi se-mpuşcă şi poeţii
Şi-şi spală mâinile de sânge – ticăloşii.

— Vai! Vai de mine! a murmurat Akim. Nu înseleg nimic. Poate că-i destul?

— Cum? A, da, e destul! Mai are versuri acolo?

— Berechet! Akim nu observa că începuse să folosească cuvântul obişnuit al Elei.

— Mai citim mâine, de acord?

— Desigur! De ce să ne grăbim? O să mai sitim! Mâine o să-si sitesc alte versuri, nu ca aiurelile astea! a pocnit Akim cu unghia în caiet. Mâine o să-si arăt versuri adevărate!...

— Nu cumva scrii şi tu?

— Nu-u! Încă n-am înnebunit de tot! Un prieten de-al meu a plecat să lucreze în mină si acolo nu-i nisi sinema si nisi vânătoare. De plictiseală, s-a apucat să scrie versuri pe care mi le trimitea în scrisori. Mi-a plăcut grozav o poezie a lui. O să găsesc eu scrisoarea aseea...

— Dar tu? Nu mişcă nimic acolo?... a spus Elea arătând cu degetele răsfirate în direcţia capului. Akim a scos un sunet nearticulat, evaziv, şi a strecurat cu zgomot un lemn în sobă, ca să-nteţească focul. Prin cameră au început să joace mai vioi luminile focului care ajungeau până în colţuri. Akim stătea pe vine şi se uita la foc. Elea tăcea şi ea, nemişcată.

Senzaţia de linişte a începuturilor, de atmosferă plăcută, al cărei farmec îl simt cu întreaga lor fiinţă numai hoinarii ce n-au cămin şi oamenii care lucrează timp îndelungat în frig, a cuprins căsuţa şi pe locuitorii ei. Scurta ce şi-o pusese pe umeri a început să-i lunece; fata a prins-o şi, fără părere de rău, aproape cu indiferenţă, a spus adresându-se mai mult sieşi decât lui Akim:

— Am cam încurcat-o în viaţă; am aiurit-o... şi după un timp a oftat zâmbind: Pe vremea lui Papură Vodă s-ar fi

socotit că l-am mâniat pe Dumnezeu. Aşa şi este... a mai oftat ea o dată, dar scurt, de parc-ar fi vrut să pună punct celor spuse: Nu ştiu dacă pe Dumnezeu sau nu, dar am mâniat pe cineva...

Temându-se ca nu cumva Elea să-şi piardă complet curajul şi să-şi înrăutăţească astfel sănătatea, Akim a schimbat din nou vorba, revenind la poezie; a spus că, atunci când hoinăreşte singur prin taiga, mai ales primă-vara sau toamna, îşi dă seama că ceva se petrece cu el, ca şi cum ar vorbi cu sine însuşi sau cu altcineva şi discuţia asta este nespus de plăcută.

— Aiureli! a spus Akim în încheiere.

— Poate or fi şi aiureli... s-a declarat de acord Elea. Dar tocmai cu aiurelile astea începe tot ce-i mai bun în om. Din aceste aiureli au luat naştere cântecele, versurile, poemele cu care poţi şi trebuie să te mândreşti... Fără a-şi strânge părul ce-i acoperea faţa, Elea îl îndepărta cu un gest lin, frumos, făcând mâna arc, dădea la o parte povara uşoară a părului şi, cu o mişcare blândă a capului, arunca pletele pe spate. Şuviţele de păr decolorat păreau să nu fi fost ale ei: se răriseră, coborâseră, ajungând să se mai cunoască doar la vârfuri. Valurile de păr viguros, de culoare închisă, le împingeau cu şi mai multă hotărâre către vârfuri, rărindu-le tot mai mult.

Liniştea era atât de mare, încât se auzea nu numai cum luneca de pe streaşină un ţurţure de gheaţă topit, de la horn, dar şi picăturile ce cădeau din când în când, al căror sunet avea un efect adormitor, iar când focul din sobă s-a mai trecut şi picăturile au încetat să cadă, cei doi s-au culcat, fiecare pe locul său, fără să-şi spună un cuvânt. Akim a răscolit cetina de sub el şi a simţit o umezeală stătută: „Trebuie să aduc alta”, s-a gândit el şi a auzit că Elea nu dormea. Probabil că era tulburată, aşa că a tras o înjurătură în gând: „Ticălosul! Fraier de la universitate!” şi s-a gândit să-i spună Elei: „Nu te mai omorî, în curând o să te-aşez în sanie şi-o să te duc până la vreo aşezare omenească, iar de acolo cu helicopterul, cu avionul şi – la revedere! Salutări Capitalei!...”

— Noi – cum se spune – ne-am întâlnit întâmplător, şi de aceea ne-am despărţit atât de repede...

— Ce-ai spus?

Akim a tresărit şi îndată s-a făcut ghem. Din obişnuinţă, ca orice hoinar din taiga, gândise cu voce tare.

— Ce-i cu tine? a întrebat speriată Elea.

Nu-i nimic, dormi! Akim se ghemui din nou pe jos şi nu adormi până nu auzi respiraţia egală, de om ce doarme, a Elei. Se obişnuise să-i urmărească privirea, mişcările, să-i ocrotească somnul şi liniştea.

Când s-au întâlnit... cât timp trecuse de-atunci? Probabil că o viaţă întreagă. A reuşit ca dintr-un copil mic, neputincios, să crească, să facă o fată mare şi frumoasă, atât de apropiată lui, încât acum nu mai avea pe nimeni mai apropiat şi mai scump pe pământ.

Elea îşi dădea seama că Akim nu-i citeşte tot ce-i scris în jurnal, că sare peste tot ce nu i se pare interesant şi că-i este lene să descifreze. O dată, când Akim a plecat pentru o zi întreagă în taiga, s-a urcat pe laviţă, cu picioarele sub ea, înfăşurată în plapumă şi – la lumina palidă a ferestrei acoperite de zăpadă – a recitit totul din nou şi a descifrat şi comentariile făcute cu un scris mărunt pe marginile paginilor din caietele uzate. Akim nu dăduse nicio atenţie acestor comentarii.

Primul comentariu, scris cu litere mici ca mişte musculiţe, cu un pix stricat a cărei pastă se prelinsese cu întreruperi, pe nişte pagini de caiet între care era pusă o crenguţă de răchită uscată, se referea la următoarele versuri:

El pe lume nu văzuse multe,
Nu vedea duşman în niciun om
Îşi urmase propria sa cale
Întărindu-şi copitele-n mers.
Oameni muţi îl aţintesc
Ce n-au milă de un biet viţel.
Cizme grele îl lovesc mereu
Pe sub coaste fără niciun rost...

Mama viţelului s-a înecat primăvara, căzând de pe un povârniş surpat de ape şi toţi cei ce au chef dau cu piciorul în bietul animal nevinovat. Dar timpul a trecut:

Dar o dată dintr-o poartă largă,
Apăru un taur gras, sătul,
De culoare sură ca furtuna,
Cu ochi mari, holbaţi şi răi.

Şi iată ideea de dragul căreia se obosise Gherţev să transcrie poezia lungă şi cam plicticoasă:

Acum duşmanii fug de el,
Urând trufia forţei brute;
Cândva într-un viţel loveau...
Să-ncerce să lovească-n taur!

Elea a zâmbit ironic şi a început să descifreze comentariul: „Pe dumneata, Mister, nimeni nu te-a lovit şi totuşi ai ajuns un taur de rasă, cu coarne, care muge...”

După literele mici şi rotunde, Elea a înţeles cine îşi îngăduise să-l contrazică pe Gherţev, ba chiar să-l şi bestelească.

Încă o pagină pe care a găsit un fir de laptele-cucului. Aproape între toate paginile caietelor erau fire de iarbă, flori – în amintirea unor expediţii sau poate a unor întâlniri? Oare una din varietăţile jocului de-a originalitatea este cea a sentimentalismului, incurabila boală a celor trufaşi?

„Tăcerea este apanajul celor puternici şi refugiul celor slabi, este castitatea celor mândri şi mândria celor umiliţi, prudenţa celor înţelepţi şi raţiunea celor proşti!” Mai jos, cu întreruperi, cu un pix bun de data asta şi cu un scris descifrabil se afla un rezumat: „În general, există atâta înţelepciune, încât un simplu muritor nici nu poate înţelege. Deşi nu are nicio legătură, nu ştiu de ce mi-am amintit de-o întâmplare: odată a căzut un avion, au murit mulţi oameni, alţii au fost schilodiţi, aveau nevoie de ajutor. În acelaşi, timp, doi tineri sănătoşi, care au scăpai nevătămaţi, păşeau printre morţi şi răniţi, căutându-şi valizele. Am impresia că

unul din ei ai fost dumneata, Mister!”

Această remarcă era urmată de-o înjurătură obscenă şi plină de răutate a lui Gherţev.

— O-o, filozoful începea să se enerveze! Elea s-a înfăşurat mai bine în plapumă. După o idee strălucită ca cea privind valoarea tăcerii, urmau deodată înjurături scârboase!

„Consider că este amoral să-ţi «doreşti», ca copiii tăi să devină, de pildă, savanţi. Ce vor fi ei – este o problemă şi un drept al lor” – profesor Drake Bryss: O notiţă melancolică însoţea această cugetare a lui Drake Bryss: „Cum vine, Mister, că toţi cei la care ţii sunt de «dincolo»? Dumneata nu găseşti nicăieri niciun cuvânt bun pentru poporul nostru?... «Dacă nu lauzi – nu vinzi? Nu-i aşa?»”

Într-un caiet vechi, mai uzai decât altele, în care erau puse tot felul de ierburi fărâmate, culese din parcul institutului şi de pe bulevardele oraşelor, a descoperit ideile eroului preferat în tinereţe. Goga păstrase acest caiet cu mai multă grijă decât altele, ca un prim şi curat păcat al tinereţii. „Nu există pe lume un om care să fie stăpânit în aşa măsură de trecut ca mine. Orice aducere-aminte despre o tristeţe sau o bucurie din trecut îmi loveşte dureros sufletul şi-l face să aibă aceeaşi rezonanţă. Sunt prost croit, nu uit nimic, nimic!...”

„Vai, Gherţev, Gherţev! Tocmai acest lucru te făcea luminos în ochii mei, a gândit Elea. Peciorin: este şi eroul meu cel mai drag! Şi eu mă tot întrebam: Ce ne uneşte? Ce anume? Înseamnă că amândoi am fost prost croiţi...”

Bibliotecara, amatoare de lecturi – profesiunea o obliga să citească tot ce stă scris – citise şi această notă sfântă! Gherţev prea o călcase-n picioare pe Liudocika, aşa că ea nu numai că polemizase cu el, ci-l şi pălmuise: „Ce mai Peciorin modem cu apucături de soldat din batalioanele de asalt din München...” Liudocika părea blândă doar pe dinafară, iar pe „dinăuntru” se pare că fusese mistuită de un foc puternic! Gherţev minţise spunând că „micuţa” încercase să-l prindă în mreje cu sarcina ei, viind să se mărite» cu el, ca apoi să-l ţină legat printr-o moralitate

severă, prin boli, prin copil...

Nu-mi spune că scăpare nu avem,
Că eşti cuprins de triste gânduri,
În bezna nopţii stelele lucesc mai viu,
Cu cât nefericirea e mai mare,
Cu-atât te-apropie mai mult de Dumnezeu.

Această mică poezie „spre amintire, lui G. G.” i-o scrisese cândva soţia lui Gherţev, iubitoare – după cum părea – caldă şi curată; dar Goga-vulturul, Goga-luptătorul se descotorosise, fugise şi de lângă această făptură iubitoare; e drept că lăsase urme, că plătea un bir sub formă de pensie alimentară, totuşi reuşise să plece! Halal Goga! Şi eu? Dar eu! Bravo mie! Grozavă mai sunt! Ca să vezi! Vai de mine! Aşa-ţi trebuie, proasto! Aşa-ţi trebuie! A aruncat caietele după sobă şi, ştergându-şi inimile de pantalonii sport, a-nceput să plângă: Câtă vulgaritate, câtă vulgaritate! Doamne unde să te ascunzi de ea? M-a prins în taiga, printre zăpezi! Asta e! Vai de mine! Vai de mine!

Îi era cumplit de ruşine, vroia să facă ceva cât mai repede, să uite; şi fără a auzi ce spune, repeta mereu, legănându-se la dreapta şi la stânga şi ţinându-se cu palmele de obraji:

— Oameni buni! Oameni buni!

Şi-a revenit, în sfârşit, gândindu-se neliniştită că-i timpul ca Akim să se întoarcă; şi-a pus haina şi a ieşit în cerdac. Totul era pustiu, rece, curat, ea la-nceputul lumii. E mare lumea asta, nu o poţi murdări cu labele, n-o poţi întina cu scuipatul, nu o poţi ciunti atât de repede! În schimb, sufletul omenesc, mai ales sufletul de femeie, e mic şi slab... „Pe unde umblă «omul»? Nu se grăbeşte!”

S-a-ntors în casă, a făcut focul în sobă şi a pus ceaunul şi ceainicul pe grătarul îndoit de la sobă. Zbuciumul sufletesc nu-i trecea prea repede, dar agitaţia se potolea, fata simţea că parcă se-ntoarce acasă, la zilele obişnuite şi simple din taiga, şi un gând i-a licărit, slab, prin minte: „Ce bine ar fi să stau totdeauna aici fără bătaie de cap, liniştită!” Ar croşeta o căciulită, ar aştepta întoarcerea gospodarului din

gerul de afară, iar el ar intra şi ar arunca zgomotos lângă sobă lemnele bătute de vânt, zâmbind tainic: „Ţi-am adus ceva!” Şi i-ar pune pe masă un pumn de boabe de mălin îngheţate sau i-ar lipi de obraz o frunză târzie ce-ar mai fi atârnat pe un tufiş, nedecolorată încă; sau i-ar arunca în mâini un con de cedru cu toate lăcaşurile pline de seminţe; uneori i-ar aduce-n dar un ciot încovoiat, cu chip de lighioană mică, o bubă a unui copac, ca o copită. Elea se ţinea în pas cu moda şi culegea diverse raritǎţi silvice din parcurile Moscovei şi din sudul ţării, dar acestea nu erau nimic faţă de cele pe care le aducea Akim! Doar avea omul la dispoziţie aproape întreaga taiga din Turuhansk.

Akim tot nu venea. Neliniştea îi alunga toate gândurile ce-o năpădiseră, îi era foame, dar mai aştepta, mai punea lemne pe foc. În timp ce pe sobă bolborosea ceaunul cu mâncare, iar ceainicul rezemat de burlan scotea stropi pe nas. Se şi deprinsese să fie, atât în realitate, cât şi-n gând, mereu cu Akim şi, sălbăticindu-se parcă, acoperindu-se de muşchi, uita de trecut, se dezobişnuia de oameni şi – vai ce egoistă, ce egoistă! – începuse să-i uite şi pe cei pe care însuşi Dumnezeu îţi cere să-i iubeşti şi să-i respecţi! Akim, acelaşi Akim, îi deschisese capul, readucând-o la realitate.

După ce-i făcuse lui Akim o tunsoare în scări, cu goluri şi smocuri, iar el îşi pipăise părul cu neîncredere, netezindu-şi „mansarda” sărăcită, ea se pornise să râdă în hohote: „Omul” părea mic şi-golaş ca un copil. Râsese atâta, încât i se pusese un nod în gât; începuse să tuşească, până răguşise. Akim o susţinea, repetând: „Nu te juca! Nu te smuci, ştrengăriţo!” Îi dăduse să bea ceai cald, aşteptase să-i treacă accesul de tuse şi oftase uşor:

— Of, fată, fată! Râzi aici, iar tata-mama poate şi-au pierdut minţile! Crezi că-i glumă! Un singur copil şi ăla s-a pierdut... Şi oftase prelung de data aste, de răsunase pieptul. Iarna se lasă peste tot şi în Rusia de asemenea. Se gândesc că te-ai prăpădit, plâng... El legase cele două cuvinte şi ieşise un singur cuvânt – tata-mama. Nenorocirea prin care trecuse Elea putea să-i facă într-adevăr un bine: să-i unească familia. „De-ar fi pentru totdeauna”! se

gândise Elea... Ciudată-i totuşi viaţa! Se ducea la tata să facă o plimbare, să mai stea cu expediţia, să mai vadă locuri noi... Şi când colo, uite ce-a ieşit!...

Elea avusese întotdeauna norocul să întâlnească oameni dacă nu originali, cel puţin curioşi. Şi ca părinţi, Dumnezeu îi dăduse oameni deosebit de nostimi. Voluntară, vorbăreaţă, neîngrijită, fumătoare, mama, „salva" mereu pe cineva. Pe tata, care în anul patruzeci şi cinci ieşise din spital, ea, studentă la institutul poligrafic, îl „salvase" de frig, de foame şi de lipsă de locuinţă. Şi l-a „salvat"! Trecând la cursurile fără frecvenţă, se angajase în calitate de corector la un ziar. Fiind un om recunoscător, dar lipsit de voinţă, tata, după ce absolvise institutul, o ajutase pe mama să-şi termine cursurile şi lâncezise la o instituţie de cercetări ştiinţifice; fusese gata să elaboreze o disertaţie, sub impulsul mamei, dar, lipsit de energie, rupsese legăturile familiale şi de serviciu, plecase pe teren şi se înfundase în păduri. Peste patru ani trimisese o scrisoare încâlcită pe care mama, distrată, o uitase pe masa de la bucătărie.

Curioasă ca orice adolescent, Elea văzuse acea scrisoare şi o citise. „Îţi sunt dator pentru totdeauna, dar nu pot trăi aşa. Aici mă simt un om folositor. Eşti liberă să-ţi aranjezi viaţa cum crezi; lasă-mi şi mie aceeaşi posibilitate..."

Mama nu-şi smulsese părul din cap şi nu se plânsese la organizaţia de partid. Pe vremea aceea, lucra în calitate de redactor principal la o editură înfiinţată de curând, al cărui sediu fusese fixat între un magazin de fierărie şi un birou de pompe funebre. Spuneau că e provizoriu, dar uitaseră de asta şi până în prezent mama lucra într-o cămăruţă a cărei ferăstruică dădea drept în curtea biroului de pompe funebre. Dar acest fapt nu-i supăra cu nimic pe colaboratorii noii edituri. În spatele birourilor înghesuite în aşa măsură, încât, dacă redactorul stătea la birou, autorul trebuia să-şi facă loc pe birou, mama promova literatura naţională, convinsă fiind că numai această editură, datorită eforturilor ei şi ale tuturor lucrătorilor, va edita, nu pur şi simplu cărţile cele mai bune, ci pe cele mai îndrăzneţe, cele

care nu erau acceptate de alte edituri. Din cauza înghesuielii şi a altor dificultăţi, mama lucra deseori acasă. Întotdeauna la ei în casă se pripăşeau şi dormeau, pe un fotoliu-pat ale cărui arcuri rupte şi ieşite în afară zornăiau, scriitorii din provincie şi „genii” din capitală fără domiciliu stabil, pentru care, mama făcea „intervenţii”. Pereţii apartamentului – din fericire, de construcţie veche, căci altfel ar fi fost evacuaţi pentru gălăgie – se cutremurau de exclamaţii: „Limba trebuie apărată! Au abuzat de ea, până a ajuns ca o mârţoagă!” – „Vom continua lupta! Vom porni la atac! Le vom arăta noi!...” – „Nu, ascultă, ascultă: «Ce minunat e vinul ce fierbe-n trupul nostru şi pâinea ce-n cuptoare doar pentru noi se coace şi-acea femeie care, după atâtea chinuri, ne-aduce fericire!» – „Doamne! Să scrii asemenea aiureli – să mori, nu altceva!”... – „Alta la fel, ascultă: «Nu-l crede pe poet, o, fată, nu-i spune că-i al tău; fereşte-te de dragostea poetului, ca de pedeapsa lui Dumnezeu...»” – „Cum se poate?! Pentru aşa ceva, acum, te vor da afară chiar din pragul editurii, vor spune că eşti agramat, că e o insultă adusă poeziei...” – „Nu de la orice editură, dragul meu, nu de la orice editură!” intervenea în discuţie, emoţionată, mama, înfăşurându-se într-un nor de fum de ţigară.

Un poet distrat, îşi strecurase la plecare, în buzunarul de la haină în loc de stilou, o linguriţă de ceai, îndemnând-o pe mama să bea cu el vin roşu ieftin, apoi sfârşise prin a se căsători cu o tânără vânzătoare de la berăria din parcul de cultură şi odihnă, se îngrăşase din cauza berii, îşi cumpărase un turism „Zaporojeţ”, se lăsase de versuri, şi când se întâlnea cu mama, „nu o mai cunoştea”.

Apoi apăruse un oarecare Karepanov din Republica Udmurtă, o corcitură dintr-un voteak[16] incolor şi o rusoaică grasă. În Udmurtia, vorbea şi scria numai în limba udmurtă. La Moscova vorbea şi scria numai în limba rusă. Făcea pe omul liniştit şi lipsit de adăpost. Mama, desigur, îl luase sub protecţia sa pe „orfan”, îl ajutase să-şi „intelectualizeze” un roman voluminos despre satul progresist de astăzi, îl

[16] Veche denumire a udmurţilor – populaţie a R.S.S. Udmurte.

trecuse în spaţiul său locativ şi când, în sfârşit, după multe scandaluri şi tergiversări, romanul – în contul căruia mama îl ajutase să ia toate avansurile şi nu mai era posibil să se amine publicarea lui – apăruse, Karepanov obţinuse prin tribunal o cameră din cele trei din apartamentul mamei, căci în acea vreme tata îşi pierduse buletinul de Moscova, iar mama, prinsă de stihia literaturii, cutase să-l avertizeze sau poate nici nu cunoştea legile privind buletinele de identitate; în schimb Karepanov cunoştea legile.

Nici nu apucase să iasă din spital, după neplăcerile cu Karepanov, şi mama descoperise un scriitor încă mai talentat, dintr-un port oarecare. Acest gânditor, pe nume Pupkov, lucra la o fabrică de cherestea în calitate de vălţuitor. În literatură, se purta ca la exploatarea lemnului: scria, de parcă despica lemne. Se ţinea drept, cu părul vâlvoi; era unul dintre puţinii scriitori care-i impuneau respect Elei. Aceasta nu putea suferi toată şleahta de scriitori care trecea prin apartamentul lor ca printr-un punct de transbordare, dai din copilărie se deprinsese cu otrava literară, citea mult versuri „rare”, jongla cu nume de poeţi la modă şi putea fi considerată drept „cunoscător” în materie. Din simpatie pentru el, îl răsfăţa, dându-i să mănânce câte ceva la bucătărie. Mama, lucrând la manuscrisul lui Pupkov, simţea că i se face rău.

„Dumneata, Tihon, eşti adorabil! Cred că vei deveni un scriitor valoros. Însă trebuie să înveţi, să înveţi. Nu e de ajuns să cunoşti viaţa, chiar dacă o cunoşti perfect!” – „Păi ce, parcă nu înţeleg asta? Îndată ce voi fi primit în Uniunea scriitorilor, voi cere să fiu trimis la cursuri de literatură.”

Într-adevăr, Pupkov frecventa cursurile de la Moscova. Fără să se anunţe, fără să telefoneze, dăduse buzna în casă îmbrăcat cu un palton luxos cu guler de astrahan, cu căciulă din blană de câine, le prinsese în braţe pe mama şi pe Elea, le ridicase şi le-nvârtise prin cameră, scosese din geantă o bucată de peşte scump şi pusese o sticlă de băutură pe masă: „Păi dacă-i aşa, să facem chef! şi adăugase frecându-şi mâinile: Dulce-i pâinea la Moscova!”

Stătuseră la taifas. Tihon se lăudase arătând câte cărţi

„deştepte”, citise şi zicea că acum i s-a mai născut un băiat – totul era bine.

Mama, mama! Ce-o fi făcând ea acum? A trăit, a muncit nu numai de dragul unor Karepanovi, dar şi-a consacrat viaţa şi ei – fiicei sale – şi fiica ei, proasta, blestemata, nu înţelesese acest lucru!... Nu înţelesese nici viaţa mamei, care, la prima vedere, părea împrăştiată, haotică şi dezordonată şi, cu toate acestea, mama descoperise, dădăcise, „salvase” o mulţime de autori cu adevărat talentaţi şi, ceea ce era mai important, întotdeauna era printre oameni, fiindu-le necesară. Când fiica ei supraintelectuală, după terminarea şcolii de zece ani, se arsese c-o dragoste fulgerătoare şi, cuprinsă de disperare şi pesimism, nu ieşise din casă, chinuindu-se cu tristeţea singurătăţii, mama îi spusese cu adâncă amărăciune şi seriozitate: „Singurătatea este o nenorocire pentru un om, draga mea. Singurătatea arogantă este un joc de-a nefericirea şi nimic nu e mai josnic decât acest joc! Îşi pot permite acest joc numai nătărăii sătui, îndrăgostiţii de ei înşişi şi anormalii

A înţeles! În sfârşit, a înţeles! A înţeles când s-a fript! Şi acum mama îi apărea în cu totul altă lumină, ca şi viaţa ei plină de muncă şi de tot felul de griji, şi nu exista nimeni mai bun decât mama, şi dacă voia Dumnezeu să se întoarcă acasă, avea să-şi retragă actele de la Institutul de literatură, unde se înscrisese influenţată de modă – aproape toţi copiii oamenilor de litere vor să devină scriitori, iar copiii de artişti vor să fie şi ei artişti.

Ea însă se va înscrie... unde se va înscrie? Deocamdată era prea devreme să se gândească la asta, oricum avea să-şi aleagă o profesiune serioasă, utilă, şi niciodată, niciodată n-avea să-şi părăsească mama: va sta acasă tot timpul, va găti, va spăla rufe, va face curăţenie în casă şi niciodată şi cu nimic nu o va supăra pe mama.

La uşa casei s-au auzit foşnete, trosnete şi o tuse prevenitoare. Elea şi-a pipăit faţa, şi-a şters ochii şi a deschis uşa joasă a camerei. Akim era învăluit în întregime în ţurţuri de chiciură – căciula, fularul, sprâncenele, şi

fiecare firicel de păr de pe obraz ce nu putea fi văzut cu ochiul liber, totul era acoperit ca de muşchi alb. Din părul alb, zburlit, de sub genele ude, apăreau luminoase tăieturile înguste ale ochilor bătuţi de vânt şi buzele umflate de frig, pâslarii ca de piatră bocăneau în duşumele, mişcările vânătorului trădau o mare oboseală.

„De ce umbli atâta? Afară-i ger!” era gata să-i spună Elea, dar s-a stăpânit la vreme şi l-a ajutat să se dezbrace, să-şi scoată pâslarii din pantalonii grei, lăsaţi peste carâmbii acestora.

Desculţ, Akim stătea pe-o buturugă, sfârşit, nemişcat şi într-un târziu a rostit:

— Am obosit, nu glumă! A scos din sac patru mihalţi, o potârniche degerată, şi un iepure cu un laţ de sârmă la gât. A aşezat iepurele şi pasărea în spatele sobei, pe lemne; a spintecat mihalţii care la căldură se dezmorţiseră şi începuseră să se mişte în coşul de salcie, şi le-a scos măruntaiele, din care a ales maiurile.

— Odihneşte-te, încălzeşte-te, o să gătesc eu! a propus Elea.

Akim i-a întins în tăcere un cuţit, s-a spălat pe mâini, s-a aşezat lângă sobă, şi-a aprins ţigara şi, în vreme ce se încălzea apa din ceaun, gata să fiarbă, nu s-a mişcat, rămânând tăcut. Stăteau orbeşte pe întuneric şi numai licăririle mucului şi fumul sur de ţigară ce plutea pe jos, intrând în cenuşar, arătau că Akim nu adormise.

— S-a întâmplat ceva? Elea i-a atins mâna aspră, bătută de vânt şi şi-a lăsat palma pe încheietura osoasă, înfierbântată de ger.

— Începe gerurile, zăpada din tufărişuri ajunge până la genunchi – a răspuns îndată Akim – Dacă n-o să plecăm de aici în cursul acestei săptămâni, atunci va trebui să mâncăm *murţovka*[17] până în februarie. Şi-o să ajungem la

[17] *Murţovka* – osânză de urs, păstrată în formă de crochete dată prin pesmet. Se păstrează ani de zile, în sac, se întăreşte şi se râncezeşte. Când în taiga ţi se întâmplă o nenorocire sau n-ai ce mânca, din crochete se scot fărâme care se pun la fiert în apă clocotită sau se mănâncă aşa, pur şi simplu. Murţovka e amară la gust, greţoasă, dar foarte „consistentă” – cu ea poţi rezista mai multă vreme. Mai există şi

limită... Chiar dac-am să pun mâna pe un ren – vom găsi noi, cu Rozka, un bârlog – tu eşti totuşi un om bolnav, slăbit, trebuie să te hrăneşti bine, altfel dai în tuberculoză... Sarea, crupele – dacă nu le risipeşti pe jos, cum ai făcut chiar acum – trebuie să ne ajungă o lună. Şi apoi ce facem?

Sarea vărsată trosnea pe sobă, iar Elea nu auzea altceva decât aceste trosnituri uşoare, ca o dojană pentru risipă; restul era atât de grav, încât nici n-ar fi fost în stare să înţeleagă dintr-o dată sensul cuvintelor lui Akim. O apăsa tăcerea care se lăsase din nou.

— Păi dacă trebuie, om pleca, a spus ea deosebit de voioasă. Chiar în cursul acestei săptămâni. Cu cât mai degrabă, cu atât mai bine.

— Drumul pe Ende până la Kureika o să-l facem în două etape. Am fost pe Ende; a îngheţat aproape peste tot. Pe Kureika sunt praguri şi cataracte, lângă care sunt ochiuri de apă neîngheţate – te afunzi în ele şi nu mai ieşi... Muntele nu-l putem dărâma, va trebui să-l urcăm – dacă nu eşti atent, te duci de-a dura în jos şi eşti acoperit de pietriş. Akim vorbea mereu cu aceeaşi voce scăzută, fie instruind-o pe Elea, fie depănându-şi gândurile. Chiar de-om trece peste praguri şi chiar dacă ar fi Kureika îngheţată peste tot, oricum, la mijlocul râului sunt îngrămădite blocuri de gheaţă, de parcă ar fi copaci doborâţi. Să zicem că mergând când de-a lungul malului, când pe cărare, când urcând muntele, când prin taiga, am ajunge pe cursul râului Kureika până la tabăra Grafitnaia. Or fi oameni acolo? Cine ştie? De mult n-am mai umblat pe Kureika. Am preferat să zbor, ca să vezi! Să ne îndreptăm spre Ust-Kureika? Te pomeneşti că nici acolo nu-i nimeni. De la Ust-Kureika peste Enisei, drept în capitală – în Kureika. ...Da, versta-i tare lungă în taiga...

— Ce-i de făcut, Akim?

— Să punem peştele în ceaun! a arătat el cu capul, fără a deschide ochii, spre ceaunul care clocotea şi arunca stropi.

— Vai, ce căscată sunt! a spus Elea aruncând de pe o scândurică, în apa ce dăduse în clocot, maiurile de peşte ca

---

alte variante de murţovka, dar autorul n-o cunoaşte decât pe aceasta.

nişte aripioare, foi de dafin şi puţină ceapă uscată.

Fiertura a-ncetat să bolborosească şi în cameră s-a tăcut din nou linişte. Akim s-a muiat la căldură, s-a moleşit, ţigara ce-o ţinea între degete s-a stins, iar Elea nu se încumeta să-l tulbure, lăsându-l pe el să mediteze, să hotărască. Akim a tresărit, s-a îndreptat cu un trosnet din şale, s-a frecat cu mâna la spate şi a început să sugă din ţigară ca un prunc trezit, din biberon: Ţigara nu scotea fum. A băgat în sobă o surcică, a aprins-o, a tras din ţigară de vreo două ori şi a continuat să vorbească mai tare, cu aceeaşi seriozitate, împingând cu unghia tutunul în ţigară.

— Mai este o variantă, cum spun fraţii geologi: să traversăm dealurile de lângă maluri şi să mergem prin pădurile din tundră. După vreo cinzeci de verste dăm de lacul Hantaiski, unde lucrează o brigadă de la fabrica de prelucrare a peştelui din Igarka. Acolo vine un avion, este şi un radiotelegrafist. Chiar dacă brigada nu mai este, probabil c-au mai rămas paturi. Îmbrăcăminte, plase, sare, niscai alimente. Şi după ce a tras aer pe nasul umflat de răceală, a spus: – Scoate ciorba de pe foc, simt că-i gata. „Treaba asta trebuie frământată”, cum spune pescarul Grohotalo, Ăsta e un cântăreţ; Kobzon nici nu se compară cu el! şi Akim şi-a scuturat capul, de parc-ar fi vrut să alunge nişte amintiri înduioşătoare.

Elea, care cunoştea întreaga viaţă a lui Akim la Boganida şi, mai ales, pe vaporul „Bedovîi”, a spus, ghicind parcă ce se petrece în sufletul lui:

— Nu există bucurie mai mare pentru un om decât să mănânce şi să bea, să-i fie bine de pe urma muncii lui, după cum glăsuieşte un proverb oriental; aşa că apropie-te, Akim, de masă.

— E bună înţelepciunea asta, într-adevăr; o mâncare nu strică.

— Şi o băutură – spune proverbul cel înţelept! a încercat să-l ademenească Elea pe vânător, scoţând energic de sub laviţă bidonul cu spirt, la care ţineau mai mult decât la orice alt aliment sau produs. Bea şi ai să te desprinzi de toate.

— Nu se poate! a spus Akim făcând ochii mari.

— Nu se poate să păstrezi totul numai pentru persoana mea, nici nu merit aşa ceva! a insistat Elea, auzind cum înghiţea Akim în sec. Spui că ai îngheţat, ai obosit; dacă bei, îţi va reveni buna dispoziţie, capul va merge mai bine...

— Se-i drept, e drept.

— Ce mai! Întreaga ştiinţă mondială a demonstrat asta! a zis Elea, înfrângând ultima rezistenţă a vânătorului. O să-mi tom şi mie în păhărelul ăsta...

— Apoi... să bem a şoptit Akim. A băut spirt, a luat o lingură de ciorbă, a ascultat ceva parcă în sinea sa şi apoi a spus cu căldură:

— Demult vreau să te întreb: de unde vine numele de Elea?

— Elvira.

— Vai de mine! Se sunt în stare să mai scornească intelectualii ăştia! a bătut supărat cu pumnul în genunchi şi privind-o cu compătimire pe Elea: Oricum, eşti un om si nu te voi lăsa nicăieri. Dac-o trebui să pierim, om pieri împreună! Nu-i asa?

— Aşa e, Akim, aşa e! A răspuns Elea, aprinzând dintr-o dată, două lumânări, bucurându-se cel mai mult de faptul că Akim redevenise omul acela bun şi obişnuit pe care-l cunoştea atât de bine, în care îşi punea toate speranţele şi pe care îl credea în tot ce spunea. Se simţea bine şi uşor cu el, iar cuvântul „om pieri” spus de el nu era deloc înfricoşător. Cum ar fi posibil: Akim şi cu „om pieri”? E-o prostie, o aiureală! îi aşează pe umăr bărbia şi el simţi în ureche un suflu de aer cald. – Akim, n-o să mai fii supărat? N-o să mă mai sperii?

— Am să-nserc.

— Eşti un băiat bun! Bravo! s-a bucurat Elea şi l-a sărutat pe obraz.

— Mănâncă, hai mănâncă! Umbli hai-hui zile întregi, te poartă necuratul prin pădure flămând, pe frig! îl certă în glumă Elea, ca o gospodină cicălitoare. Ai să te prăpădeşti, îndrăzneţule, şi eu am să rămân singură să mă chinuiesc.

— Se întâmplă! Akim a privit-o îndelung şi, înţelegând ce

se ascunde în spatele acestei voioşii încordate, a liniştit-o: Totul o să fie bine, Elea!

Fata s-a rezemat de el şi a început să plângă:

— Ţi-am căzut pe cap, proasta de mine! Eşti legat de mâini şi de picioare...

El o mângâia pe cap, pe spinarea ei slăbită pe care o cunoştea până la ultimul os, atât de apropiată şi de nea-jutorată, plină de pete mici de la seringă.

— În viasă totul se poate... Asa e viasa... Si altora mai rezistensi decât tine viasa le-a zucat feste...

Datorită vorbelor „aşezate” ale lui Akim, Elea se muiase de tot, plângea mai tare ca la început, lăsându-se în voia oboselii dulci, lipindu-se mai tare de salvatorul şi ocrotitorul său, îi gâdila gâtul cu nasul ud, îl săruta recunoscătoare în dosul urechii, şi el simţea limpede cum aceste lacrimi mari spală şi curăţă din el murdăria, noroiul, tot felul de porcării adunate pe nesimţite în sufletul său. Şi sufletul îi învia, se lumina, îl purta în sinea lui uşor şi refăcut, şi la dracu cu vânătoarea, cu avansul luat şi cu lot ce mai e pe lume! Principalul se împlinise: mergea, mergea spre crestele albe şi a ajuns, s-a oprit în faţa minunii ce s-a împlinii, pe care o presimţea de atâta timp sau, poate, o aştepta. Nu aşa şi-o închipuise el, dar odată ce-a venit, a sosit, altceva nici nu-şi mai dorea, trebuia s-o ocrotească, s-o salveze, s-o poarte pe braţe; minunea asta era atât de plăpândă...

— A-a, dacă-i chef – chef să fie! a strigat Elea şi a agitat bidonul. Aici mai e berechet! Bea, Akim! Bea! Ne vom salva! E prea devreme să murim! Avem de trăit mult! Nu te voi uita niciodată! Niciodată! Cuprinsă de un elan sufletesc, îl îmbrăţişa de la spate şi-i strângea gâtul dureros cu mâinile ei osoase.

Akim abia respira. Cu omoplaţii, simţea sânii ei mici, ofiliţi, respiraţia caldă şi sacadată lângă ureche, plânsul reţinut. Simţea cum începe să fie cuprins de un tremur uşor şi, desfăcându-i încet mâinile, s-a ridicat de la masă.

— Vreau să fumez! a spus, înghiţind silabele şi aprinzându-şi o ţigară pe care o fumă repede şi lacom. E timpul să ne culcăm. Am chefuit destul! Mâine mă scol

devreme! Şi, parcă dezvinovăţindu-se, a început să înşire lucrările ce trebuiau făcute înainte de plecare: să termine de cusut, dintr-o blană veche, încălţăminte pentru Elea; să facă din plapumă ceva asemănător cu o pufoaică şi s-o căptuşească cu nişte pantaloni vechi vătuiţi, uitaţi de cineva în tabără; să termine de croşetat fularul, căciulită din păr de iepure; să termine de cusut mănuşile de rezervă, şosetele dintr-un pulovăr croşetat al lui Goga. Elea croşetase câte o pereche de şosete groase şi calde; mai trebuia o pereche de rezervă. Mama avea în casă o maşină de cusut şi – pe vremea când încă nu fusese absorbită complet de literatură – mai cosea câte ceva pentru ea şi pentru fată, învăţând-o pe Elea să coasă; nici prin cap nu-i trecuse cât dezbine avea să-i prindă acest lucru. Când se pregătea să plece în nord, la tata, Elea avusese grijă cel mai mult să nu uite racheta de tenis şi oja pentru unghii. Gherţev avea grijă numai de bagajele sale personale; de aceea, acum, Elea trebuia să se pregătească de drum ca la început. Akim era încântat de sârguinţa ei – „Fată alintată, dar ştie să ţină acul în mână! E stăruitoare fata, e perseverentă, ţine curat în casă, poţi să faci din ea un om serios, dacă-ţi dai silinţa.” Dar nu-i arăta cât de mulţumit era de ea, temându-se să nu redevină fata aceea bună de gură, dar neîndemânatică la lucru, ca o fată de la oraş, pe oare o dispreţuia, pe care se supăra şi pe care nevoia sau el reuşiseră s-o înfrângă sau, chiar, s-o reeduce.

— Vai, prostănacule, ai stricat cântecul! a oftat Elea, clătinând din cap şi începând să strângă masa. Apoi a măturat prin casă şi, cuibărindu-se pe laviţă, l-a întrebat ironic, dacă nu-şi aminteşte de vreo altă treabă urgentă?

— Mi-am amintit! a răspuns Akim calm. Trebuie să te ascult la plămâni,

— Dacă e să mă asculsi, ascultă-mă! i-a imitat Elea vorbirea şi s-a aşezat în genunchi, ridicând ascultătoare cămaşa şi aşteptându-l pe „felser” în timp ce pielea i se zburlea, cu toată căldura din cameră. Pregătindu-se să o examineze sau, cum spunea „felcerul”, râzând, de „consultaţie”, el înteţea focul în sobă, dar pe Elea – ca de

obicei – o lua cu frig.

— Unui pursel slăbănog îi e frig si de sfântul Petru! Akim, aşa cum îi şade bine unui medic adevărat, îşi ascundea seriozitatea activităţii medicale cu o glumă. Să sting lumina?

— Pentru ce? Elea şi-a mişcat umărul ascuţit de la care pornea şi se îndoia ca un cerc clavicula. Doar eşti doctor! şi simţindu-l că-i cuprins de ruşine, a adăugat cu un curaj prefăcut: Nimeni nu se ruşinează de doctor...

— Doctor! a bombănit Akim, apăsându-i cu zgârciul unghiei spinarea şi căutând adâncitura de sub omoplat Sunt veterinar, nu doctor! Şi dintr-o dată a început să cânte cu voce piţigăiată de cocoş:

Hai, iubito, jos cămaşa,
Vino fuga în hambar!
Nu te teme, îţi fac bine
Sunt un vechi, veterinar!

Şi-a început să-şi plimbe grăbit urechea pe spatele ei, lipindu-se pe pielea tremurândă. Akim căuta să iasă din încurcătură! Totdeauna proceda aşa: dacă spunea ceva nelalocul lui, îndată se apuca de treabă ca şi cum nici usturoi n-ar fi mâncat, nici gura nu i-ar fi mirosit.

— Glumele tale uneori...

— Tasi! Acum îsi ascult plămânii...

— Glumele tale grosolane, – a insistat ea – sunt jignitoare pentru o femeie, şi nici nu-ţi stau bine.

— Se să-i fasi! a spus el trist şi rece, dezlipindu-şi urechea de spatele bolnavei. Bunele maniere le-am învăsat la Boganida si pe „Bedovîi". Educasia am primit-o de la viasă. Scuzaşi vă rog... Sub omoplatul drept se aud hârâituri, sub sel stâng nu se aude nimic. Plecăm sau stăm în tabără?

— Plecăm. Iar viaţa n-are nicio legătură. Natura ţi-a dat destulă minte, destul tact. Nu face pe deşteptul şi nu te preface! Şi Elea şi-a lăsat supărată, cămaşa în jos şi s-a strecurat sub plapumă.

Akim, ruşinat, trăgându-şi nasul, număra picăturile, rostind un descântec deasupra borcanului cu esenţă de ierburi şi înţelegând că astăzi n-ar trebui să se certe: fusese o seară atât de plăcută! aşa că a-ncercat să glumească cu ea, în timp ce-i dădea picăturile în capacul de la termos.

— Desi, în Capitală se găsesc de toate berechet?

— De toate! Elea dădu pe gât picăturile cu uşurinţă ca la o petrecere, şi cu o voce răguşită de amăreala doctoriei, parcă aducându-şi aminte de ceva personal, adăugă: Şi colacii sunt calzi acolo...

— Bine! Perfect! Si altseva?

— Altceva? Eşti un monstru.

— Mulsumesc. Ia praful ăsta...

Şi-a turnat în gură, ascultătoare, praful galben ce mirosea a nămol şi a băut o cană de esenţă cu totul neobişnuită, făcută din flori de răchită, rădăcină de măceş, coajă de călin pipernicit, ce se găseşte rar prin aceste locuri, tulpiniţe de mălin şi tot ce era bun din punctul de vedere al „felserului”; lipsea doar iarba fermecată, care se terminase. În curând aveau să se termine pesmeţii, crupele, făina, toate s-ar fi terminat până atunci, dacă Akim n-ar fi tras tare pe carne, pe peşte şi pe alune; el însuşi renunţa la unele mâncăruri, mânca numai alimente de mâna a doua, iar pe cele ce erau mai hrănitoare i le dădea ei, economisind fiecare fărâmă, fiecare firicel, fiecare boabă de fructe. Cu privirea aţintită în jos, Elea şi-a oprit un acces de tuse provocat de amăreala doctoriei şi a stat încă mult timp pe laviţă, cu picioarele atârnate, privindu-l pe Akim care se aşezase jos, de parcă ar fi descoperit ceva nou în el. Se fâstâcise din cauza privirii ei, bolborosind ceva despre lucrările ce trebuiau făcute a doua zi, despre pregătirile de plecare şi despre gerul care se va lăsa în curând.

— Doică dragă! a atins Elea, recunoscătoare, obrazul lui Akim, cu palma ei rece, fără a-l asculta şi fără a auzi ce spune el. Bărbatul îi prinse mâna între bărbie şi umăr şi-i sărută încheietura mâinii încovoiate în formă de căuş. Buna mea doică! Nu mă răscoli, nu mă chinui pe mine şi nu te

mai chinui singur! Doar aud cum te zvârcoleşti pe podeaua rece, nu sunt un copil... Dragul meu felcer, gospodarul meu, omul meu din păduri... Bunule... Dragule... Dacă e să pierim, apoi să fim împreună. Dacă e să pierim... O-o, doamne!...

Dimineaţa, în cameră era o tăcere apăsătoare. Elea se ascundea în pat. Akim făcea focul în sobă, încălzind ciorba de peşte rămasă aproape neatinsă în seara trecută. Muia pesmeţii în carcasa termosului deasupra sobei şi sorbea cu zgomot ceaiul. După ce a fărâmat în dinţi un pesmet, şi-a aprins o ţigară şi, tuşind tare, a spus parcă în gol:

— Ei, am plecat! S-a mai moşmondit în prag şi a repetat: Am plecat... În pădure... Adică, în taiga. Trebuie să ridic capcanele, să dau drumul la sarcuri. Poimâine plecăm. Fă ghem firele, termină de tors, de cusut scurta, pregăteşte-te! A tuşit: Am plecat.

— Bine, pleacă...

„De ce l-am chemat? L-am ademenit. Am stricat totul!... Cu adevărat, fiica mamei mele! Îmi place şi mie să-i salvez pe alţii. Akim s-a chinuit dormind pe jos. Îi era frig. Neplăcut. Îmi era milă de bietul copil. Păi ce fel de copil e? A făcut armata la marină, s-a distrat cu târfele din porturi... Vai! Asta este! N-are importanţă! La urma urmei, e chiar normal: singuri în casă, în taiga... Destul! Destul! Mă scol! Şi la treabă. Am să-ncerc să fug de gânduri făcând treabă, ca şmecherul de Akim.”

Simţind o ruşine cu gust uşor amar, dar în acelaşi timp plăcut, Elea a înţeles, a apreciat – poate nu dintr-o dată, poate cu întârziere – caracterul neobişnuit al sentimentelor de care fusese cuprinsă şi pe care le purtase în sine ca pe o fericire unică, numai de ea trăită, fată-mireasă, care cunoscuse desfătarea dată de natură. Trecând peste hotarul nevăzut, dar complicat, al fecioriei, la acea stare care-i descoperea sensul fericit şi chinuitor al continuării vieţii – chiar dacă viaţa nu e dulce ca mierea, chiar dacă e o înşiruire de zile cenuşii, după care vine sfârşitul obişnuit – bucuria triumfătoare a trupului, fericirea şi chinurile

maternităţii aveau să lumineze şi zilele obişnuite cu aureola sărbătorii veşnice, dacă, desigur, această sărbătoare nu era trăită cu anticipaţie într-un colţ, pe ascuns, în desfrâu, şi dacă doi oameni aveau să păstreze unui pentru celălalt încântarea primei ruşini, emoţia, durerea – tot ceea ce face farmecul unirii şi taina, taina lor, veşnică, de nimeni şi nicicând încă nedezlegată şi nerepetată.

Se pare că-l uitase demult pe acei poet filfizon îmbrăcat luxos a cărui carte fusese „salvată” de mama; odată, poetul o invitase pe Elea s-o „plimbe” cu maşina. Se purtase cu ea ca bucătarul cu cartofii. Îi strivise nu numai inima, dar parcă o jupuise de vie, iar unul om gol, celui ce nu mai are nimic, totul îi este indiferent. Fuseseră, vai, unele întâlniri, uneori chiar şi pasiuni, dar memoria păstra, reţinea cu încăpăţânate, pe poetul încrezut, rânjind ca un câine, care-i înfipsese dureros ghearele-n spate. De la femeile cu experienţă aflase mai târziu că primul păcat şi primul bărbat nu se uită, că timpul nu-l şterge din memorie, că e o pecete pe care o porţi veşnic. „Iubim şi urâm la voia întâmplării; nici ura, nici iubirea nu-ţi cer să te jertfeşti, iar sufletul e plin de-o tainică răceală...”

„Vai, vai! Unde ne grăbim mereu? De ce suntem atât de nemiloşi cu noi înşine, deşi ne iubim atât de mult?”

Elea şi-a pus scurta, şi-a înfăşurat capul cu un fular croşetat, s-a încălţat cu pâslarii ce stăteau întorşi de o mână grijulie cu carâmbii spre sobă şi a simţit la tălpi o căldură plăcută, ca şi cum încălţămintea ar fi avut ceva îmbătător. Akim plecase cu cizmele: însemna că n-avea să lipsească mult; şi această bucurie mică i-a adus căldură în suflet, alungându-i grijile. Cât de puţin îi trebuie omului, mai ales unei femei: o mângâi, o dezmierzi şi îndată miorlăie, se aşază pe labe, se lipeşte de căldură.

Zorile palide, portocalii, se pierdeau după dealurile îndepărtate, cusute cu tighelul neregulat al taigalei muntoase de către cerul jos şi cenuşiu. În jur se lăsase o tăcere atât de adâncă şi de densă, încât părea că nu a existat şi nu există nicăieri nicio mişcare, nicio viaţă Pădurea acoperită de zăpadă se îndesea în adâncime, iar

dinspre Ende, dintr-o vizuină făcută în şuba pădurii dese, plină de zăpadă, a ieşit un atelaj: cu o chingă din prelată pusă peste umeri în chip de cal mijlocaş trăgea însuşi Akim, iar alături de el, Rozka, pe post de lăturaş, alerga pe-o cărare îngustă, ţopăind agitat pe labele sale subţiri, având la gât un şleau primitiv din piele netăbăcită. Încărcată cu buturugi de brad, sania luneca, greblând zăpada de-un alb strălucitor.

Akirn îi zâmbi Elei, din depărtare, Rozka dădu din coadă, o aruncă pe spate, dar coada îi alunecă îndată şi căzu pe zăpadă. Cu limba scoasă, sforăind de încordare, scheunând uşor, Rozka îl ajuta pe stăpânul său să care lemne spre casă. Elea fugi în întâmpinarea atelajului şi se apucă să împingă sania din spate.

— Asa da! spuse Akim, fără să-şi întoarcă capul. Învasă; la bătrânese o să câstizi o bucată de pâine!

*

Aveau de gând să plece la revărsatul zorilor, dar Akim, verifica de mai multe ori lucrurile ce le luaseră cu ei, să nu fi uitat ceva. Mereu făcea ocolul saniei, mai lega, mai strângea câte ceva şi Elea îşi dădea seama că el nu se încumeta să facă primul pas în adâncul taigalei nemăsurate şi duşmănoase; plecarea din această căsuţă era ca şi cum ar fi coborât de pe o corabie părăsită în marea pustie.

Elea se pregătise de drum cu sârguinţă, dar cu inima uşoară – îmbrăcămintea, încălţămintea, lenjeria, totul fusese spălat, cârpit, căptuşit din timp şi demult şi nu înceta să se mire cum de-a putut Gherţev, care părea un cunoscător bun şi experimentat al taigalei, să plece în expediţie, vara, cu atâta uşurinţă, aproape în glumă. Poate din cauză că era vară. Sau, poate, fusese cuprins şi el de acea lipsă de grijă, învăluit de acel nor despre care se spune că e văzut în trandafiriu de oamenii care iubesc sau de fluşturatici. La Gherţev nu se punea problema de iubire, el nu iubise pe nimeni în afară de sine; în schimb fluşturatic era. Să zicem că de vină fusese vara, că amândoi erau

sănătoşi, liberi faţă de orice griji şi faţă de propria lor persoană, că duceau cu ei atâtea lucruri pentru dormit cât era necesar, încăpeau amândoi într-un sac de dormit, deoarece mândrul pribeag nu putea admite ca femeia de lângă el să tremure de frig.

Elea a privit la căsuţa afundată în zăpadă, a cărei uşă nu fusese proptită c-o bară, ci cu un toiag al vânătorului înfipt în mânerul de lemn; băţul acela, subţire, dar tare, era folosit la umblat prin taiga pentru împingere pe schiuri, pentru pipăirea urmelor, a vadului în râu, a găurilor în mlaştini şi, după cum şi-a dat seama Elea – după capătul înroşit de sânge – tot cu acest băţ erau omorâte micile fiare prinse în capcane. Era un băţ necesar, munca era nemiloasă, viaţa era aspră, toate astea îi erau cunoscute acum. Astfel, de pildă, ştia acum de ce uşile în taberele de iarnă din pădure se deschid înăuntru: dacă tabăra e troienită de zăpadă, poţi ieşi din casă, iar dacă vine un urs, el nu va putea intra, deoarece pe ce pune el labele, trage spre sine. Totul e atât de neînchipuit de simplu!

— Ei, fă-si cruse! a spus vânătorul aproape în şoaptă în întunericul din pragul dimineţii şi, mirat de cele spuse, nelăsându-se pradă tristeţii din suflet, a strigat cu voce subţire de băieţandru: înainte, tovarăşi!

Schiurile au vâjâit, tălpicile de la sanie au scârţâit, Rozka a scheunat, a tras, cureaua de la ham s-a ridicat în sus, Rozka a bătut cu labele în aer ca un gândac, a căzut pe zăpadă şi, lipindu-şi coastele de picioarele stăpânului, a început să tragă sania împreună cu el pe cărarea bătătorită ce ducea spre Ende. Sania şi schiurile călătorilor răscoleau zăpada polară care se-mprăştia ca nisipul, cu un scârţâit neplăcut ca de fier ruginit. S-au oprit lângă copca îngrădită cu crengi de brad. Copca era acoperită de zăpadă, iar la gura ei rotundă cu buze mari, îngheţate. În jur era lunecuş, în cursul nopţii, apa din copcă se acoperise cu un strat subţire de gheaţă ca o pojghiţă de grăsime albicioasă, iar sub pojghiţă se mişca apa vie, făcând bulbuci. Copca asta şi căsuţa, după ce aveau să fie părăsite, urmau să mai trăiască un timp, apoi să îngheţe. Elea privea spre căsuţa

ce abia se mai vedea, colorată de lumina slabă, îngropată în desişul taigalei. Pe cerul neted şi rece ca gheaţa se profila clar vârful hornului de fier ce se ridica semeţ. Şi i se părea că ultima căldură ce se scurgea din casă făcea rotocoale deasupra coşului.

Pe Ende şerpuia o cărare. Vreo două verste au mers repede apoi s-au oprit, nu se ştie de ce, lângă un istm nisipos şi bătut de vânturile ce-i măturaseră întreaga vegetaţie şi în apropierea căruia, după nişte tufişuri acoperite de zăpada bătătorită de iepuri şi de potârnichi, se afla un cedru. Şi, deşi era fără vârf, acesta stătea voiniceşte, liber, desfăcându-şi zdrenţele cetinii de la piept în întâmpinarea vânturilor nordice, dând la o parte totul şi împrăştiindu-şi crengile lăţite de jos prin zăpadă.

— Să nu uisi asest loc! spuse Akim, clipind din genele ce se şi acoperiseră de brumă. A vorbit şi s-a întors cu spatele, de parcă ar fi fost supărat sau ar fi ascuns ceva.

„De ce?” a vrut să-ntrebe Elea, dar n-a avut timp, a tresărit şi s-a-ncordat, înţelegând despre ce era vorba. Sania a scârţâit şi a pornit. Elea puse mâna pe ea, dar n-o împinse, căci se târa după ea, întorcându-şi mereu capul înapoi, spre istm, spre cedru, încercând să desluşească sub el, sau după el, un mormânt sau măcar o moviliţă. Erau multe movile, pe fiecare loc cu uscături era câte o movilă, pe povârniş erau multe prăjini uscate: aici, fie că fusese cândva un mare incendiu, fie că păduricile fuseseră măturate de furtună; abia mai departe, pe cer, pe marginea sa senină, se legănau crengile şi deşi înţelegea că acestea erau vârfuri de brazi, i se părea că acolo se afla un nesfârşit cimitir...

Elea se grăbi, îşi îndesi paşii, încercând să plece cât mai repede din această taiga moartă, dar simţi că picioarele i se afundă în zăpadă. Înaintau mai greu, ceea ce însemna că pârtia s-a terminat.

Elea nu împingea la sanie, ci doar se grăbea, se grăbea, păşind repede cu picioarele încălţate în nişte opinci uşoare şi calde, temându-se să nu rămână în urmă, să nu se piardă. Începea să se sufoce, tuşea o îneca. După ce i-a

clocotit mult timp în piept, tuşea a răbufnit cu putere până ce Elea nu mai văzu, până la sfârşeală. Se desprinse de sanie, căci horcăia şi scuipa în zăpadă şi când, în sfârşit, tusea a încetat, respiraţia chinuitoare s-a liniştit şi ea, s-a uitat în jur, a văzut că sania era departe, îndreptându-se după cotitura râului, lăsând pe zăpada fărămicioasă o dâră pe lângă care se vedeau găuri dese şi adânci lăsate de labele Rozkăi. „Încotro aţi luat-o? Eu ce mă fac!” a vrut să strige Elea, dar picioarele o împingeau repede înainte pe urmele lăsate şi nici n-a simţit când şi cum îşi revenise.

Simţea un uşor horcăit în piept, dar mergea, mergea bine, vioi şi încă nu transpira, Dacă ar fi transpirat. Akim ar fi silit-o să uree îndată în sanie, că doar n-ai voie să mergi când eşti transpirat. Dar cum să meargă în sanie? Cine s-o ducă? Vânătorul, cu mâinile lăsate-n jos până aproape de zăpadă, cu picioarele încovoiate din cauza strădaniei, cu gâtul ca al unei păsări în zbor, subţire şi întins mult înainte, sau căţeluşa aceea obosită, credincioasă ca o femeie Nu, nu, şi iar nu! Avea să meargă singură pe propriile ei picioare şi să ajungă unde trebuie.

Dimineaţa, ceaţa a început să se-mprăştie, venind fără grabă dinspre tabăra de iarnă ce i se părea că se află tare departe. „Draga mea căsuţă bătrână! Adio!”

Simţea o părere de rău: poate despărţirea de această căsuţă? Atât de apropiată, atât de plăcută, rămăsese singură în iarnă, în pădure, nu avea cine să aprindă un foc în ea, nimeni nu-şi mai petrecea pe-ntuneric serile lungi, nesfârşite, în acea căsuţă tăcută, mirosind a fum, a alune şi a răşină.

La ora când pământul se sfătuie cu cerul,
Când totul e cuprins de-o nemişcată beznă
O pasăre, uriaşă ca noaptea, se trezeşte.
Şi aţintindu-şi ciocul spre-o stea îndepărtată,
Chemată de-al ei sunet, străpunsă de-a ei rază,
Vibrând precum o strună, va fi ecoul stelei.
Şi-ncremeneşte totul, într-o tăcere-adâncă,
S-asculte cântu-acela trist şi de ne-nţeles,
Ciocănituri, şi fluier, bătăi de telegraf erau în cântec.

Şi tot ce-i ne-nţeles, te amărăşte
Şi tot ce nu ţi-e dat, acum te-mbie...
Prin mlaştina cu clisă şi cu glod, se furişează-un om iscoditor
Cu arma-n mână şi cu foc în piept.
Şi pasărea cânta mereu! Iar stelele din cer, pălind,
Cădeau departe, dincolo de zări, lovind pământul împietrit.
Scântei nasc în cădere şi-aprind lumina zilei,
Ce-nvăluind întregul univers,
Va inunda pământul în ciripit de păsări.
Vor fremăta şi codrii şi apele, şi iarba,
Vor prăznui a firii înviere.
E clipa-n care firea îţi spune tot ce-i veşnic
Pământul şi cu cerul, frumoasa primăvară,
Precum şi acel cântec al păsării în noapte
Ce-şi zornăie în guşă fărâme dintr-o stea,
Povestitor ferice al veşnicei iubiri,
O, cântec de iubire, de toţi eşti cunoscut,
Veni-va vremea-n care prin sunetele tale
Vom şti să ne-nţelegem cu alte lumi cereşti?
E nesfârşită lumea,
Tot astfel şi iubirea e fără de hotar!
Iar sângele ce bate vuieşte în urechi,
Privirea-i obosită, picioarele-s de plumb,
Doar conştiinţa oarbă e senină:
Durerea, remuşcarea n-o ating.

El merge înainte cu mâna-nţepenită pe fierul greu al armei,
Prin locuri mlăştinoase călcând anevoios.
Rănit este pământul de balta răscolită
Şi însetat de sânge e cruntul vânător.
O pasăre, un cântec, o dragoste nebună
Ce preţ au ele oare? se-ntreabă vânătorul.
Acoperind o stea cu al cătării vârf, apasă pe trăgaci,
Şi zorile răneşte, şi cerul, şi pământul
Iar negrul fum întunecă lumina!

Dar pasărea cânta; ea continua să cânte
De moarte-nvăluită.
Se năruise-o lume – dar încă ea cânta!
Înmărmurit priveşte vânătorul:
Iubirea e mai tare decât moartea?!
Şi, deodată, o, minune!

O, câtă fericire!
Ce triumf!
Cu aripi sfâşiate şi pene răvăşite,
Cu trupul de alice ciuruit,
Cu inima străpunsă şi cântul ei sfârşit,
Se-avântă zburătoarea în ultimul ei zbor.
Iar penele-i de sânge, ca noaptea, sunt stropite
Şi trist e ciocul cel mânjit de smoală
În care cântu-a fost oprit.

Ucizi o pasăre şi cântu-i – ce poate fi mai simplu?
Dar nimeni şi nicicând mândria nu va reuşi să i-o ucidă!
Ce mai aştepţi, stăpân, ori zeu, ori simplu vânător?
Ia-ţi prada-n sac şi du-te-acasă!
Familia flămândă te aşteaptă.
Dar cântul ce-i? Că de mâncat nu-i bun!
...Şi zările – priveşte! – au răsărit
Şi-i colorat tot cerul de verdele pădurii,
De galbenul din zmeura din nord,
Mustind de seva coacăzei polare.
Se legăna pădurea de-al păsărilor cor,
Pâraie înspumate, vuind, curgeau la vale,
Se bucurau, râdeau, cântau copacii-n codru.
O mare de lumină, triumful primăverii,
Triumful vieţii noi învăluiau pământul!

...Dar umbra păsării plutea-n lumina dimineţii.
Şi cântul oaspetelui tainic
Al lumilor de neajuns, nocturne,
De om nepricepute, în aer mai vibra....
Cândva, un om va colinda taigaua ne-narmat,
Va încerca s-asculte din cântecele toate
Şi, poate, va-nţelege plin de durere-n suflet,
Cât de orbit a fost şi, deseori, sălbatic,
Când omora nu păsări, ci paşnici mesageri,
Ce dragostea şi mila de orişice fiinţă
Au vrut să le aducă prin cântul lor cel tainic,
Dar pe pământ, primit-au ca răsplată
Doar plumb, doar foc, doar sânge!
Dar dacă cei din alte lumi,
Din ale mărilor cereşti adâncuri,
Ne vor lua drept cocoşei-de-munte

Şi cu rafale-n piept ne vor primi?!...

Akim găsise totuşi hârtia cu poezia promisă Elei. Ea o citise c-o zi înainte cu voce tare, stând lângă sobă, după ce strânseseră şi legaseră toate lucrurile şi nu mai ştiau ce să facă. Nu mai aveau de discutat despre ce trebuia făcut a doua zi, iar îngrijorarea trebuia alungată cumva, aşa că versurile poetului amator, prieten cu Akim, fuseseră binevenite.

După ce citiseră poezia, rămăseseră multă vreme pe buturugi, aplecaţi spre gura sobei. Elea, sprijinită în palme, privea la foc, nemişcată. Akim fuma, gândindu-se la expediţia de a doua zi. Ce le rezerva oare ziua de mâine? Elea se apropiase de Akim şi, ca şi cum ar fi vrut să se liniştească pe ea însăşi şi pe el, îi pusese capul pe umăr. El o îmbrăţişase cu mâna, îi acoperise cu grijă umărul c-un şal moale, o strânsese mai tare, căutând să o liniştească şi să o îmbărbăteze fără să spună o vorbă. „Mai bine stăteam sub acest acoperiş, la căldură, liniştiţi şi nu plecam nicăieri.” Ochii i se umezeau de milă pentru cineva sau pentru ceva, dar în curând totul se potolise, se liniştise şi Elea aţipise în pâlpâitul ritmic şi atât de familiar al focului molcom din soba uzată.

În prima etapă au făcut, după calculele lui Akim, vreo douăsprezece verste. Elei i se părea că fuseseră cel puţin cincizeci. Vânătorul a improvizat un adăpost cu multă minuţiozitate, a tăiat crengi, a încălzit pământul făcând un foc, după care, în acelaşi loc a ridicat cortul; noaptea se trezea des, o pipăia pe Elea, băga cu grijă sub ea îm-brăcămintea, o strângea în braţe, căutând să o acopere cu tot ce putea, dar fata continua să sufere de frig. Spre dimineaţă, Elea a simţit junghiuri sub omoplaţi, de parcă nişte noduli s-ar fi umflat şi se mira din nou că-i simţea rupţi de restul trupului, dar nu i-a spus nimic lui Akim; dealtfel, ar fi fost de prisos, fiindcă el îşi dădea seama de starea ei după faţă, după cum respira şi chiar după expresia ochilor.

În timp ce încălzea ceaiul pe foc şi prăjea turtele pe care le copsese înainte de plecare, vânătorul îşi cerceta tovarăşa de drum cu o privire îngrijorată. Apoi, a început nehotărât să lege bagajele, se uita îngrijorat la cer, asculta taigaua şi Elei i se părea că, dacă ar fi desluşit semne de înrăutăţire a vremii. Akim s-ar fi întors bucuros la tabăra de iarnă, care încă nu era prea departe de ei.

Au mers cam o verstă pe o zăpadă netedă, ciuruită doar de chiciură, iar deasupra pădurii joase, care parcă se afunda în pământ, continua să se ridice o dâră de fura de la focul părăsit, în timp ce inima li se strângea tot mai mult de nelinişte.

Au ieşit la râul Kureika fără să se fi aşteptat: prea fusese monoton drumul printre crengi, acoperit de movile mari, în vâlcele pline de urme de animale mici şi de potârnichi, găurite de hermine, şoareci, presărate pe alocuri de solzii conurilor vlăguite de cedru, crestate de semnele de exclamare ale coniferelor uscate: când cetina uscată cade cu foşnet lin, înseamnă că în curând urmează gerurile.

Elea începu să se obişnuiască cu monotonia mersului lor, cu starea de semi-somnolenţă, cu insensibilitatea, căci i se părea că aşa avea să fie mereu: scârţâitul tălpicilor saniei, horcăitul câinelui, tusea, hârşâitul paşilor şi peste tot taigaua acoperită de zăpadă, iar înaintea lor un drum nesfârşit...

Şi deodată a apărut Kureika. A lucit panglica şerpuitoare a râului ştirbită de ascuţişurile sloiurilor, îngrămădite la cataracte şi la praguri, mai închisă la culoare acolo unde indica mijlocul râului şi ultima mişcare a sloiurilor de gheaţă acum încleştate laolaltă, apropiindu-se încet de stâncile suspendate, în creştetul cărora aveau să-ncremenească. Pustiu şi întunecat. Nici măcar pulberea de zăpadă care acoperise sloiurile de gheaţă ca o blană de vulpe polară nu îndulcea caracterul neospitalier al râului. Curentul de aer geros pătrundea prin canionul adânc al râului care-şi croise drum prin vârfurile stâncilor ruginii ce-l înconjurau abrupte sau în pantă lină. Prin defileuri şi prin crăpături se depuseseră straturi trainice de zăpadă amestecată cu

pietriş mărunt, la orizont se profilau stâncile solitare, apele izvoarelor calde, acumulate între pietre, ce se scurgeau desfăcându-se în şuvoaie, luceau îngheţate. Pădurile rare cu copaci rupţi, pietrişul depus pe gheţuri întăreau chipul întunecat al acestor locuri care – şi fără acestea – ar fi părut sălbatice.

Nicăieri nu se-vedea nicio urmă.

Akim a făcut focul pe malul stâng al râului plin de aluviuni, şi-a pus schiurile şi a coborât pe râu. Elea, tăcută, concentrată, stătea lângă foc şi se uita la munţii ce se profilau pe cer ca un delir halucinant. Vara, munţii străluceau orbitor, te îmbiau cu piscurile lor albe, pe când iama se conturau ca un masiv întunecat, apăsător. La început nici nu-ţi dădeai seama că albul piscurilor a acoperit, a absorbit – compact şi pentru mult timp – cerul lăsat în jos. Se vedeau doar povârnişurile, trecători le, surpăturile, stâncile cenuşii şi de un galben murdar în defileuri. Mai departe, mai sus, se vedeau crestele viguroase ale curmăturilor, ale trecătorilor peste care se ridicau piscurile roşiatice pustiite de vânt, şi pe care, după cum povestea Akim, la înălţimi de neatins, pe zade singuratice, se legănau suspendate pe curele din piei brute, jghiaburi-sicrie arse la foc, în care îşi dormeau somnul de veci vânătorii şi crescătorii de reni, locuitori ai acestor ţinuturi înspăimântător de mute, care coboară treptat spre dealuri şi în tundra nesfârşită ce se leagănă ca fumul şi care, după peisajul stâncos şi pustiu, dezolant pentru ochi şi suflet, pare a fi un pământ blând, luminos şi primitor.

Pe râu s-a auzit lătratul câinelui, apoi au urmat două împuşcături şi lătratul a încetat. Peste puţin timp s-a întors lângă foc Akim, care, fără să scoată un cuvânt, a aruncat la picioarele Elei trei potârnichi. Elea a-nceput să le jumulească pe dată, suflându-şi peste degetele amorţite.

— În tufişurile de salsie sunt puzderie de potârnichi, a spus vânătorul, atârnând ceaunul deasupra focului. Şi-a aprins o ţigară, a mai pus lemne pe foc, s-a strâmbat. Nu se vede nisi un drum. Există o pârtie foarte veche făcută de o sanie trasă de reni – un pescar indigen a pescuit pe vremea

când apele nu îngheţaseră încă...

Se lăsa ceaţa. Ziua scurtă, ce semăna cu o mică fiară lăţoasă, se strângea în jurul focului, îşi ascundea nasul îngheţat în zăpada moale şi dispărea în păduri şi munţi. Focul pâlpâia uşor, găurind întunericul iernii, ridicându-se din când în când, încercând să-şi croiască drum prin peretele rece al nopţii, ce-l apăsa din toate părţile ca o masă de plumb. Împins înapoi spre locul unde se topise zăpada, focul împroşca supărat scântei, fâsâia, trosnea şi, în sfârşit, sleit de puteri, se potolea prefăcându-se într-un fum înecăcios ce se răspândea prin tufişurile de molift. Dar de îndată ce s-a lăsat gerul nopţii, fumul s-a înălţat în linie dreaptă, a atras după sine focul din zăpadă, flacăra a început să mişte, să pâlpâie printre lemnele arse, iar scânteile ce nimereau în fum zburau, rotindu-se, tot mai sus, timp îndelungat: unele dintre ele păreau că nu se pot stinge şi se lipeau de cer ca nişte stele adunându-se acolo din ceas în ceas, mai multe, tot mai multe.

Cortul îl încălzeau cu un ceaun plin cu cărbuni, dar cum e cu putinţă să încălzeşti o stradă şi încă una atât de largă? Cu mare greutate s-au chinuit o noapte care parcă nu se mai sfârşea. Dimineaţa. Akim a tăiat lemne groase pentru foc, a pus deasupra surcele din belşug şi după ce i-a spus Elei să nu se depărteze şi să păzească focul, a luat arma, rucsacul cu mâncare, cartuşe, ceaunul şi, a plecat spre râu pe pârtia făcută în ajun. Rozka s-a luat la început după stăpân, dar s-a-ntors îndată dând întrebător din coadă în faţa Elei, de parcă s-ar fi mirat de ce nu merge şi ea? Fata a mângâiat-o pe blană şi a împins-o spre pârtie. Rozka a pornit ascultătoare în trap mărunt în direcţia arătată, privind mereu înapoi, dar, dintr-o dată, a adulmecat vânatul şi, uitând totul, a început să latre. Glasul ei sonor din pricina gerului, răsuna departe în jur, tulburând taigaua adormită.

A răsunat o împuşcătură şi din nou totul a amuţit şi s-a oprit. Pământul alb dormea cuprins de-un somn adânc şi totul în jur părea acoperit de un strat străveziu de gheaţă prin care nu puteau trece căldura, sunetele, mişcarea.

Chiar şi aburii din defileuri nu pluteau, ci răsăreau pe nesimţite, se îngroşau, se umflau, se strângeau într-o masă compactă şi se ridicau spre cerul pustiu şi indiferent, acoperit de ceaţă. Şi nu se putea şti dacă cerul rămânea nemişcat sau dacă se mişca deasupra pădurii, deasupra munţilor; şi acest dezolant gol al cerului sau al unui nor de necuprins ce nu începea nicăieri şi nicăieri nu se sfârşea, apăsa inima cu un simţământ de deznădejde şi te adâncea într-o nepăsare somnoroasă.

Dar, undeva, pământul s-a cutremurat, s-a auzit un tunet în depărtare, ca şi cum s-ar fi deşertat cartofi într-un beci gol. Tunetul venea de la pietrele îngheţate care se mişcau şi se rostogoleau din munţi. Trăgând după sine pietrişul, nisipul, tot felul de roci fărâmate, crescând, lărgindu-se, torentul acesta de pietre se prăvălea, se rostogolea din ceruri şi deasupra prăpastiei se ridica un praf cenuşiu murdar care se depunea apoi lent pe zăpadă şi pe gheaţă, acoperind albul argintiu scânteietor cu un strat vânăt-cenuşiu. Şi mult timp după aceea, râul se acoperea cu pungi de puroi, un sânge întunecat ţâşnea prin rănile spărturilor, după care gerul le închidea treptat, le bandaja cu tifon alb şi le presăra cu vată de zăpadă.

Surpăturile-capcane sunt periculoase, tare periculoase, chiar şi vara, cu atât mai mult iarna. Vara, ursul urmăreşte zile întregi un ren până când îl aduce în grohotiş, unde renul îşi rupe picioarele. Ursul prădalnic stă la pândă prin apropiere, urmărind cum „fierbe înăbuşit” carnea printre pietre, iar apoi o mănâncă cu poftă. Ursul cu labele sale mari, cu trupul moale ca un sac, este rareori prins de pietre în grohotişuri. Se întâmpla ca ursul să „plutească” împreună cu grohotişul şi nu poţi înţelege dacă el se joacă sau, înnebunit de frică, face tot felul de figuri, până ce se prăvale zgomotos în apă sau reuşeşte să iasă din grohotiş.

Ursul doarme liniştit în „casa” lui tăinuită, doarme, dar surpăturile trăiesc, se mişcă, răsună, bubuie pe pământul amuţit, acoperit de zăpezi, sparg armura râului Kureika.

E mult pământ în jur! Şi peste tot e alb, acoperit de zăpezi uniforme, nu vezi niciun drum, nicio cărare, nicio

urmă – nu ştii încotro s-o iei...

Akim a urcat muntele, a ajuns pe culmea din mijloc, a doborât un copac uscat, l-a tăiat şi în curând a început să ardă un foc leneş, fără căldură mare – din pricina aerului rar – ce se ridica spre înaltul cerului, unde frigul era senin şi sonor, iar lumina cerului era aproape. Flacăra se îndrepta spre Kureika, fumul era absorbit de canion, iar în zăpadă, sub foc, se auzeau trosnituri. Cât timp se topea zăpada pentru ceai, Akim se odihnea stând pe-o buturugă cu mâinile în jos şi privea de sus şerpuirile voluptoase ale Kureikăi. Evencii îi spun Numa, Liuma – cuvinte gingaşe care parcă se lipesc de limbă ca o bomboană. Aşa şi numai aşa poate fi denumit un loc care te hrăneşte temeinic, care-ţi oferă nu numai adăpost, ci şi un sens al existenţei, şi iubirea din care ia naştere mai târziu dorul de pământ, de un colţ de pământ, fie chiar şi sălbatic ca acesta, dar al tău.

Evencii nu cred în moarte şi în descompunere, căci prin trecerea dintr-o lume în alta, ei socot pur şi simplu că trec dintr-o regiune în alta şi de aceea îşi iau toate cele necesare – sania, ceainicul, ceaunul, arcurile, suliţele; mai târziu – puştile şi capcanele. Acum. În morminte şi în jgheaburi-sicrie, poţi găsi chiar şi o jumătate de litru, de vodcă sau un tranzistor. Odată. Akim văzuse într-un cimitir al evencilor un bidon cu soluţie contra ţânţarilor, legat de un mesteacăn – pentru cazul când pe lumea cealaltă aveau să apară ţânţarii. Pe-o creangă a aceluiaşi mesteacăn era atârnat un săculeţ cu bani: dacă evencului i-ar veni pofta să intre într-un magazin, să aibă bani!

Numa, Liuma, Kureika! Iar pe undeva, dincolo de ea, la fel de alb, se află marele Enisei. În acest fluviu s-a înfipt ca un ac firav de gheaţă micul râu Boganida şi s-ar putea ca, la gurile ei, să mai fie în picioare vreo doi-trei stâlpi poate că nici ghereta nu a putrezit încă: era vopsită, rezistentă. Ar fi bine ca – atunci când ar simţi că viaţa i se apropie de sfârşit – să poată pleca la Boganida şi să se culce în mijlocul tundrei, pe muşchi, sub rădăcinile încâlcite ale tufişurilor târâtoare, alături de acei oameni care-l iubiseră când era copil şi pe care-i iubise. Dar cum poţi şti când îţi va suna

ceasul? Prinşi de agitaţia vieţii, oamenii şi-au pierdut obişnuinţa de a se gândi la moarte, de a se pregăti din timp pentru migraţia veşnică. Nu există aşa ceva – au aflat oamenii peste măsură de deştepţi; fiecare ştie, încă de pe băncile şcolii: moartea înseamnă întuneric, pulbere, descompunere; a muri înseamnă să dispari pentru totdeauna, să putrezeşti, să ajungi hrana viermilor. Oare le e mai uşor acum oamenilor cu toate aceste cunoştinţe? Rămâne de văzut! E o problemă mare şi nu prea limpede. Pierzând credinţa în nemurire, nu şi-au pierdut oare, odată cu ea, şi propria lor fiinţă? Atunci, de ce unii oameni iac eforturi să amine moartea măcar cu o săptămână, cu o zi, măcar cu o oră? Unii nu se dau în lături de la crime pentru aceasta şi deşi caută să pună în locul lor pe alţii, nu le merge, căci deocamdată nu te poţi apăra, nici răscumpăra de moarte. Te duci prin locuri necunoscute şi e bine dacă nu te prăpădeşti ca Petrunea în taiga. Acesta măcar se prăpădise în taigaua verde, cea adevărată; dar de cele mai multe ori oamenii se pierd în taigaua omenească, grăbită, ocupată de treburile sale, prinsă de grijile de fiecare zi. Aleargă, aleargă nu se ştie unde, îşi pierd din cârd câte un tovarăş şi, ca păsările întârziate, gonite de frig, nici nu se uită înapoi. Doar femela, rămasă singură, scoate un strigăt, un bocet, rămâne puţin în urmă, se roteşte în jurul masculului căzut şi se grăbeşte să ajungă cârdul din urmă...

Kureika – râu pustiu – încă nu îngheţase la praguri, încă mai scotea aburi. De sus se vedeau gurile larg deschise ale ochiurilor de apă, în mijlocul sloiurilor fărâmate de gheaţă albă: îngrămădirile îngheţate de pe banchize. Apele râului, negre, adânci, se mişcau obosite printre pietrele îngheţate. Se simţea ceva nedesăvârşit în natură, în iarnă, în frământarea şi-n pustietatea râului chinuit şi părea că natura însăşi se chinuia împreună cu el.

De la praguri şi până la pietrele singuratice, la dreapta şi la stânga, erau stânci de netrecut, proptite de la spate de cocoaşele trecătorilor, iar mai departe – de ceaţa întunecată a taigalei. Ar fi mers, s-ar fi avântat pe schiuri, când pe lângă malul râului, când pe muchea malului, când

pe o vână îngustă a unui defileu, dar numai de unul singur! Când eşti singur, eşti stăpân pe tine! Te rătăceşti, cazi de pe pietrele acoperite de gheaţă, nimereşti într-o surpătură sau sub gheaţă – eşti singur! Desigur, îţi va fi milă de tine însuţi – oricui îi e milă de sine – dar această milă se va stinge asemenea acestui foc singuratic şi nimănui nu-i va păsa de asta...

Numai, Liuma, Kureika are o lungime de peste şapte sute de verste, şi în drumul său ea formează două lacuri – Anama şi Diupkun. Apele întortocheate ale Kureikăi provin din zăpezile veşnice, iar râul curge prin regiunea îngheţului veşnic. Zăpezile veşnice sunt moarte, dar câte râuri, lacuri, bălţi, păduri, flori, ierburi trăiesc datorită lor! Pe Enisei, gheţurile încep să plutească mai devreme decât pe Kureika şi atunci apele umflate ale Eniseiului pătrund pe afluent în sus, pun în mişcare, clintind din loc apele somnoroasei, leneşei Kureika: aşa că, în unele primăveri, vreme de jumătate de lună. În altele – mai mult, ele curg în sens opus, înapoi. După ce se trezeşte, Kureika începe să se zbată, vuieşte, se zbuciumă, e un râu cu toane – are multă apă, e lung, dar navele nu pot pluti departe. Râul este accesibil doar helicopterelor şi bărcilor, dacă luntraşii au putere şi curaj.

Ce bine era dac-ar fi putut să străpungă munţii, să coboare dincolo de aşa-numita „paralelă” spre pădurile rare şi mlăştinoase din regiunea Cercului polar, care pe vreme de iarnă liniştită înghesuie orăşelul Igarka spre braţul Gubenskaia. De unul singur... cu schiurile şi cu câinele, ar fi făcut drumul până la Igarka în trei-patru zile, ar fi făcut o baie de aburi, ar fi băut cu prietenii şi le-ar fi povestit toată „grozăvia” prin care trecuse în taiga.

Akim s-a întors în cort pe întuneric şi a adus în sac câteva veveriţe, o vulpe polară şi un mic samur slab, alungat de fraţii săi spre stâncile golaşe de lângă mal. După ce i-a jupuit, vânătorul a pus cărbuni în ceaun, l-a dus în cort, a încălzit cortul pe dinăuntru, şi-a scos scurta şi i-a poruncit Elei să şi-o scoată şi pe a ei, căci o făcea să pară bătrână şi

gârbovită.

„De ce?” l-a întrebat ea din ochi, iar el, fără să spună vreun cuvânt, i-a poruncit cu privirea: „Dezbracă-te!”

Elea şi-a mişcat omoplaţii şi s-a ghemuit cu teamă. Urechea lui Akim, rece ca un receptor de telefon, i-a atins spinarea şi s-a înfipt în trupul ei. Urechea lui Akim auzea ceva ce nu semăna a respiraţie omenească, ci a piston care grohăia, scârţâia, şuiera: respiraţia se agata de ceva, horcăia, iar în trupul bolnavei se mişca lichidul plescăind ca smântâna sub bătător.

— Şi ce mai face sufletul meu acolo, doctore? a încercat să glumească Elea, cu buzele uscate, tremurânde.

— Nu prea bine.

— Ce-i de făcut? Să murim? a spus fata cu un zâmbet chinuit. Încercând să-şi păstreze tonul glumeţ, în timp ce-şi punea îmbrăcămintea rece.

— De se să murim? a răspuns Akim. – De se să murim? şi după tonul lui reţinut, ea a înţeles deodată că el nu glumeşte şi că se gândea cu toată seriozitatea că ei ar putea muri.

— Akim, dragul meu! Elea l-a atins uşor, întrerupându-i gândurile. Am să rezist... Am să mă ţin tare... Şi s-a grăbit să-l liniştească pe el, dar mai mult pe ea însăşi. Nu te teme de munţi! Dacă erau ca cei din Caucaz, era altă treabă! Aceştia nu sunt înalţi. Cât avem de mers: cincizeci, o sută de kilometri? O să-i facem! O să te ajut... Rozka, eu... O să merg pe jos, o să merg. Nu trebuie să stăm pe loc. Am pierdut aproape o zi şi-o noapte. Zilele sunt tot mai scurte... În general, eu sunt sănătoasă, numai plămânii... Dar oamenii bolnavi de tuberculoză trăiesc, chiar şi cu un singur plămân. Luptă. O să răzbim, o să răzbim, Akim!...

„Simte ceva! s-a îngrijorat Akim. Dar nu înţelege, nu înţelege încă. Vorbe goale... Aici vorbele n-au nicio valoare.”

— Bine, hai să ne culcăm. Noaptea-i un sfetnic bun, cum se spune! a întrerupt-o el.

Elea i-a zâmbit recunoscătoare, cu ochii înlăcrimaţi. L-a îmbrăţişat, s-a lipit de el şi, liniştită, a adormit în cortul

încălzit. Akim căuta să nu-i tulbure somnul, stătea nemişcat, suflând în pieptul femeii, să nu se irosească fără folos măcar această brumă de căldură.

Noaptea de gheaţă, s-a lăsat în jur tăcută; apăsa, încreţea cortul, dar în ochii lui Akim încă nu se stinsese, mai continua să ardă, lumina apusului de soare.

Ce bine, ce grozav era că ieri, îngândurat, a stat pe culmea aceea din mijloc până la acest apus de soare!

...Focul abia mai ardea. Lângă picioarele vânătorului, cu botul îngust ascuns în coada stufoasă, dormea Rozka. Deasupra Kureikăi, deasupra ochiurilor de apă ce abureau, a culmilor, mai sus de stâncile surpate, crăpate, sfâşiate, dincolo de linia trecătorii răzbătea, prin pustietatea întunecată şi posomorâtă, lumina galbenă a soarelui ce apunea undeva – care de o săptămână nu mai apăruse în aceste locuri – şi numai această lumină venită din depărtări îţi amintea că soarele era viu, şi acolo departe, spre vest, oamenii îl vedeau pe cer la locul lui obişnuit.

În schimb, acolo, pe frig, printre stânei masive şi printre zăpezi, lumina soarelui îndepărtat şi nevăzut întărea sentimentul de tristeţe şi de singurătate, deosebit de puternic printre spaţiile ce se deschideau vederii de la înălţime. Gingăşia gălbuie a apusului de soare pălise îndată după ce apusese, luciul rece al aurului greu orbise, inundase firea vie a cerului, bulgărele de metal lichid coborând în adâncul amurgului ce se lăsa rapid topise semeţia vârfurilor de munte-; şi când acest bulgăre complet solidificat, răcit, căzuse ca o seceră zimţată din cerul găurit, în crăpătura îngustă a munţilor, cerul mai rămăsese mult timp sfâşiat, gol; iar prin acest abis ceresc, prin acest hău apărea şi respira, cu o răceală moartă, bezna.

Năluca soarelui, lumina asta venită de sus, căzută din cer şi absorbită de argintul înnegrit ai stâncilor prevestea sosirea gerurilor. Foarte curând, copacii din taiga aveau să plesnească, pietrele să crape scoţând sunete surde. Sunetul surd, rostogolindu-se prin canionul râului, urma să se apropie de creste şi să răbufnească, precum un tunet, atât de puternic, încât aveau să se cutremure munţii, să se

prăbuşească avalanşele, trăgând după ele torente de lavă îngheţată, fărâmicioasă. Şi numai atunci, după lăsarea gerurilor puternice, Kureika urma să înceteze a se zbate, să se potolească peste tot, chiar şi la praguri, şi să se acopere de gheată, şi doar atunci se putea trece spre gurile râului, spre sat, spre oameni.

Vor reuşi oare să ajungă împreună? Singur n-avea să plece de aici.

Akim avea de gând să se scoale. Rozka i-a simţit mişcarea, a ridicat capul, l-a privit cu ochi somnoroşi, când pe neaşteptate s-a auzit un zgomot care l-a făcut să-şi reţină respiraţia: din cer, de acolo, din partea nordică întunecoasă, creştea un vuiet, şi în scurt timp, la lumina slabă ce venea de la zăpezile munţilor sau de la ultimele luciri ale zărilor ce se ridicau din crăpăturile stâncilor, a apărui silueta întunecoasă, ca o pană a unui avion cu un ochi verde sub burtă şi cu un bec roşu în coadă, a cărui lumina îţi supăra ochii.

După calculele lui Akim, avionul a trecut aproape deasupra căsuţei părăsite în pădure pe malul râului Ende, a survolat cu bine munţii, şi-a continuat zborul fără grabă, arătându-şi pentru o clipă silueta de la coadă până la aripi şi s-a făcut nevăzut, după ce-a sclipii cu reflexe argintii, dincolo de munţi, în abisul ceresc.

„Măi avioane, măi aeroplane! la-ne cu tine, măi hoţomane...” s-a bucurat Akim stăpânindu-şi inima ce-i bătea puternic, dar îndată, superstiţios, şi-a potolit bucuria, a alungat-o cât mai departe de el, căci se putea ca avionul să fi trecut întâmplător... poate a ajuns în nord şi acum se roteşte, poate a adus vânători pentru sezonul de iarnă, poate face cercetări ştiinţifice, poate caută pe cineva, poate a zburat la Polul Nord? Cine ştie?...

Dar îndoielile se contraziceau, în capul lui nimic nu era limpede – totuşi avioanele de cursă începuseră să zboare spre Hatanga. Iarna s-a întărit, gheaţa e rezistentă, se poate ateriza pe râu, pe lacuri, şi... cum de-a uitat? De ce? Dar de unde să ştie că traseul spre Hatanga trece pe aici, pe deasupra taberei lui Akim? Trebuia să întrebe? De ce să

întrebe? El nu venise să se chinuiască în taiga, el venise la vânătoare, la lucru.

Desigur, era un avion de cursă, era avion de cursă, era riscant să-şi pună speranţele în el, dar altă ieşire nu exista...

Frigul i-a sculat şi i-a gonit din cort când cerul încă nu se luminase din nicio parte şi constelaţiile, ca nişte fărâme de gheaţă, se risipiseră pe cer deasupra vâlvătăii focului ce ardea frigând dureros faţa şi ochii, dar nu te apăra deloc de ger. Akim amesteca în ceaun o ciulama din făină şi carne uscată de pasăre. Au mâncat această ciulama din căni – era fără gust, nu era destul de sărată şi mirosea a fum. Şi, slavă Domnului, s-au încălzit pe dinăuntru. În timp ce vânătorul, concentrat şi supărat, după cum i se părea Elei, strângea cortul îngheţat şi înţepenit, care pârâia, şi lega de sanie bagajele, în ceaun se topise din nou zăpada şi apa începuse să clocotească puternic, scoţând aburi. După ce-a făcut un ceai mai tare, Akim l-a turnat într-un termos mic, iar restul i l-a dat Elei să-l boa şi, de parcă s-ar fi rupt ceva în el, a spus resemnat, ba chiar cu teamă:

— Suntem gata? Plecăm!

Mergeau grăbiţi, mai exact, nu mergeau, ci fugeau. Elea se sufoca din cauza gerului, tuşea. Akim a aşezat-o în sanie, a acoperit-o cu cortul, i-a aşezat tot felul de lucruri în părţi, a legat-o la gură cu fularul, i-a pus peste cap gluga de la scurtă, lăsându-i descoperiţi doar ochii, a bătut-o pe umeri şi, zicându-i cu buzele înţepenite de ger: „Ţine-te!” – s-a înhămat la sanie. În mers, schiurile ba se înfundau în adâncituri, ba se împiedicau în uscături; Akim, gâfâind, o încuraja pe Rozka sau, poate, se încuraja pe sine:

— Trazesi, drazii mei, trazesi! La început, încerca să glumească: – Traze, traze, măi Foma, satul e aproape... Apoi urmau cuvinte deocheate: „La drăgusa lampa-i stinsă, drumu-i lunecos...!” dar Akim nu mai avea suflu să termine. Se grăbea, îndemna câinele, iar împrejur, zăpada întărită de ger sclipea tot mai puternic, copacii trosneau uscat, oftau în miezul unei nopţi împietrite de ger, măzărichea curgea şiroaie de pe copaci asemenea unor solzi, o pulbere

ce condensa aerul se învolbura ca într-un miraj, liniştea devenea tot mai adâncă şi lumina stelelor înţepenite devenea şi mai rece, şi mai îngheţată, în adâncul nemărginit al cerului indiferent.

Răceala zăpezii strălucitoare, cuminţenia pădurii risipite, care, ca fermecată, îşi lăsa labele crengilor în zăpadă, le dădeau strângeri de inimă, dureri. În urechi şi le orbeau vederea. Fiecare copac, zdrenţăros ca un cerşetor, cu cioturi ca nişte ţepi, stătea cu propria sa umbră, de pare-ar fi înţepenit într-o rugăciune mută către veşnica răbdare.

Zăpada scârţâia, foşnea, scânteia sub schiuri, o răsuflare înăbuşită ieşea din piepturile şi din gurile lui Akim şi a Rozkăi, sania se-nclina, aruncată dintr-o grămadă de uscături în alta, dintr-un bulgăre de pământ în altul, tălpicile săniei scoteau ţipete ca şi cum ar fi strivit un guzgan şi mergeau înainte când mai lin, când în salturi Elea era cuprinsă de nepăsare, gândurile i se împotmoleau, mintea o ducea, nu se ştie de ce, tot mai mult la lucrurile veşnice, la Egiptul Antic, la preoţii şi preotesele păgâne pline de mister şi la oraşele dispărute ale Indiei, rătăcite prin jungle, la corăbiile rătăcitoare, ta oamenii părăsiţi şi la altele asemenea. Tot ce era pământesc, apropiat, se îndepărtase în pustiul nopţii friguroase şi liniştite a taigalei, în taiga este foarte uşor să te uiţi până şi pe tine însuţi, dacă n-ar fi durerea ce-ţi cuprinde faţa şi-ţi acoperă ochii şi nările cu gheaţă.

— Să nu dormi! Să nu dormi!

Îndepărtând gheaţa de pe gene. Elea l-a văzut pe Akim stând cu mâinile sprijinite de sanie. Era acoperit tot de zăpadă, de chiciură, totul pe el era rece şi foşnea, respiraţia era inegală, ochii luceau speriaţi prin nişte crăpături îngheţate, pe obraji avea pete lăptoase. Elea nu văzuse niciodată oameni cu degerături, totuşi a cuprins-o spaima: aşa putea arăta doar un trup muribund, lipsit de sânge, pe ducă. Akim a luat un pumn de zăpadă cu mănuşa. Plângând, Elea s-a grăbit să frece faţa vânătorului şi, simţind cât de mult îl durea, rostea tot felul de cuvinte, rugându-l să aibă răbdare şi împrăştia zăpada, luând mereu

alta. Înclinând faţa tot mai jos şi mai jos, strângând puternic cu degetele marginea săniei, Akim înjura printre dinţii încleştaţi:

— Parcă n-ai avea mâini!... Fi-si-ar sufletul...! a rânjit el cu faţa udă, murdărită ca o mănuşă arsă. Freacă mai tare! Mai tare!

Şi, din nou, Akim fugea, se sufoca, se lăsa aproape în patru labe, iar lângă el horcăia, scheuna Rozka, lăsând pe zăpadă urme roşii de la labele rănite, tălpicile săniei nu scârţâiau, nu scânceau, nu trosneau, ci scoteau adevărate ţipete vii. Sania sălta, se înclina, se smucea tot mai puternic şi ceva a căzut din ea, rămânând în urmă ca o pată neagră pe zăpadă. Elea a strigat, anunţând căderea, dar Akim nici nu s-a-ntors măcar şi Elea şi-a dat seama că nici dacă sania s-ar desprinde de el, Akim nu s-ar întoarce: ar continua să meargă înainte până când ar cădea: nu mai auzea, nu mai înţelegea, nu mai simţea nimic.

Spaima, o spaimă nebună a cuprins-o pe Elea, a făcut-o să fugă în urma săniei, a vânătorului şi a câinelui. Nu se mai gândea la veşnicie, la univers, la oraşele dispărute şi la ţările antice, nu se mai gândea la nimic – spaima îi gonise toate gândurile. Senzaţia că drumul este nesfârşit, că taigaua este pustie şi nemărginită, îi paralizase nu numai gândirea, dar şi orice dorinţă, în afară de una singură: să se oprească, să se culce lângă un foc roşu şi viu şi să înceteze orice împotrivire – oricum, nu se putea ajunge nicăieri sau, mai bine zis, aveau să ajungă acolo unde până la urmă ajung toţi. Şi atunci ce importanţă mai avea dacă era mai devreme sau mai târziu?

O dată, de două ori, opincile ei scorojite au călcat pe ceva tare, lunecos, şi s-a gândit că-i un bolovan sau o rădăcină. Dar deodată a lucit o urmă! Mergeau pe o urmă: e-adevărat că era o urmă cam ciudată. La răscruci şi-n vâlcele zăpada fusese săpată cu un obiect bont, iar prin luminişuri erau două urme – se vedeau brazde făcute de schiuri şi urme de câine. Munţii, masivele golaşe, care se profilau negre ca nişte corbi prevestitori de nenorociri, deasupra panglicii albe a râului, s-au depărtat în abisul

cerului: turtiţi, ei s-au unit acolo cu imensitatea bolţii cereşti nemişcate.

Munţii au rămas în urmă. Însemna că ei trecuseră peste munţi, însemna că se îndreptau spre o aşezare omenească, spre o tabără, spre iurte, spre o brigadă de pescari! Totuna era, doar să ajungi unde erau oameni. Ei n-aveau să-i lase să moară. Îi vor fricţiona, îi vot încălzi, le vor da să bea, să mănânce îi vor transporta cu renii undeva, îi vor lecui şi-i vor expedia cu avionul la mama, la Moscova.

Dar exista oare cu adevărat mama, Moscova, oamenii, mulţi oameni!? Niciodată, niciodată şi nicăieri n-o să mai plece, niciodată nu-şi va mai lăsa mama, chiar dacă fumează, chiar dacă se ceartă cu autorii, chiar dacă îi „salvează”. Însemna că Akim găsise nişte urme şi de aceea se grăbea aşa şi îşi scotea sufletul lui şi Rozkăi. Bietul Akim! Bunul Akim!

În pădure s-a luminat puţin, gemi din taiga a mai slăbit – schimbarea nu putea fi observată cu ochiul, dar se simţea cu obrazul. Copacii pocneau mai rar, ca nişte explozive, în schimb uscăturile şi muşchiul uscat şi putred scârţâiau şi cădeau mai tare, lipite de frig ca nişte teancuri de tutun, fâşâiau frunzele şi peisajul acesta neobişnuit o speria pe Elea fără să-şi dea seama de ce.

S-au oprit într-o vâlcea nu prea adâncă, în care se reflecta o lumină albăstruie, fie de la umbrele pădurii, fie de la razele răsăritului de soare, ori ale amurgului ce începea să se lase. Elea a căzut cu faţa în sanie. Akim a mai avut putere să facă focul, să atârne ceaunul şi a căzut şi el pe stratul subţire de cetină de pe jos, care se fărâmă trosnind sub el. Faţa lui era acoperită de zgârieturi însângerate, urechile i se umflaseră, pometii obrajilor îi ajunseseră până sub ochi, iar pletele ca nişte cosiţe îi atârnau bătrâneşte. Au băut ceai cu mult zahăr, au băut mult şi lacom. Lui Akim îi tremurau mâinile, venele umflate de efort şi negre ieşeau în afară ramificate, pe albul ochilor se formau pete roşii de la vasele de sânge sparte, pleoapele i se umflaseră lăsând să li se vadă mucoasa umedă. Nici privirea şi nici ochii lui Akim nu străluceau atât de sălbatic în noapte ca aceste

pleoape întoarse şi umede ce se umflau mereu, în spatele cărora nu puteai desluşi nimic în afară de o oboseală de moarte.

Akim a deschis ultimul borcan cu lapte condensat, l-a încălzit la foc, a băut vreo două linguri, l-a amestecat în cană şi i-a dat Rozkăi să bea. Câinele privea neîncrezător la stăpân, dând din coadă. Akim a întredeschis ochii: „Mănâncă, mănâncă!" Iar Rozka, întotdeauna atât de sfioasă, a început să zăngăne cana, plescăind zgomotos din limbă.

„Asa e bine! Pentru se să economisim alimentele? O să dăm de-o aşezare omenească, acolo au de toate – si lapte, si zahăr. Câinele e curat, trăieşte în taiga, doarme pe zăpadă, mănâncă vânat. Posi să-i dai să mănânse si din cană. Câinele si-e prieten. Rozka e un prieten de zese ori mai credinsios decât unii oameni!..."

Au pornit din nou la drum. Oasele şi capul îi dureau, urechile le ţiuiau. Mergeau fără oprire, fără să se odihnească, se grăbeau nebuneşte. Akim a început să se poticnească tot mai des şi mai des, a căzut cu faţa în zăpadă, a tras mâinile sub ei. Rozka scheuna, îi lingea gâtul, ceafa. Elea s-a aplecat deasupra« lui şi, cuprinsă de teamă, l-a atins cu mănuşa. Sprijinindu-se cu mâinile în zăpadă, Akim s-a aşezat şi şi-a şters faţa cu mâneca.

— Acum trebuie să merzi. Cât posi! Totuşi, i s-a făcut milă şi mai apoi, în cursul zilei sau al nopţii geroase, auzind în spatele său tuşea răguşită, chinuită, a strigat c-o voce îngheţată: – Sine-te de sanie! Şi, după ce-a mai răsuflat, a spus sufocat: Să nu rămâi în urmă!

Temându-se să ia mâna de pe sanie, Elea nu-şi mai simţea picioarele şi-şi pierduse puterea nu numai de a gândi, dar şi de a vedea sau de a simţi ceva. Tusea o făcea să vadă scântei portocalii în faţa ochilor, să cadă în genunchi, trupul i se acoperea de sudoare. „Mai staţi! Mai aşteptaţi! Nu mai pot!" şi se târa prin zăpadă. Dar nimeni nu o auzea şi ea îşi aduna puterile, se ridica în picioare, se târa în urma saniei, fără să mai simtă cum îi îngheaţă ochii, buzele umede de la tuse, cum i s-a înţepenit ceva sub

omoplaţi şi nu mai poate respira Avea o senzaţie de vomă care îi storcea din trup o sudoare rece, zgomotele din cap acopereau toate sunetele din afară, iar jocul cercurilor strălucitoare ce i se roteau în faţa ochilor mistuise întreaga lume şi aerul pe care-l respira. Măcar de-ar putea inspira o singură dată aer cald, înviorător!

În stare de delir sau în realitate l-a găsit pe pipăite pe Akim stând culcat, sprijinit cu spatele de-un copac. Crengile copacului fuseseră prinse sub zăpadă, aşa încât se formase un fel de boltă unde parcă era ceva mai cald. Elea pricepea doar acest lucru, precum şi faptul că nu mai era nevoită să facă efort, să o tot ţină în goana aceea istovitoare, nemaisimţindu-şi mădularele. În stare de delir sau în realitate a văzut în faţa sa nu chipul lui Akim – nu, nu un chip – ci o mască umflată, arsă, cărămizie, şi pe ea, ieşind în relief pete ca nişte ciuperci. Ochii îngheţaţi, istoviţi, erau luminaţi de o lumină roşie şi nu mai exprimau decât forţa încăpăţânării şi a urii. Ea, sau poate o cu totul altă fiinţă, strivită de groaza morţii apropiate, se târa lângă omul degerat, căzut lângă copac, îl zgâlţâia, îi apăsa faţa cu buzele şi, simţind că obrajii, nasul îi sunt împietrite, nu-l mai ruga să-şi revină, să se scoale, să meargă, ci, printre gemete şi tuse, îi spunea:

— Iartă-mă!... Iartă! Iartă!...

Cândva, în joacă, Elea se ducea la biserica Elohovskaia de sfintele sărbători, se înghesuia prin mulţimea de curioşi şi credincioşi şi iată că acum, în pericol de moarte, încerca să-şi amintească măcar ceva din rugăciunile pe are le auzise acolo: „Doamne miluieşte-mă pre mine păcătosul; Tatăl Nostru carele eşti în ceruri... Sfinţească-se numele tău!... Prin rugăciunile Preacuratei Tale Maici, miluieşte-ne!... Întoarce-ţi faţa de la păcatele mele... nu mă goni... Redă-mi bucuria mântuirii...”

Lacrimile-i îngheţară, iar strigătul încetă. Se aplecă peste Akim, îl îmbrăţişă, îşi ascunse faţa în locul în care, sub o butonieră smulsă, la gulerul de blană al scurtei, sub un fular de păr de iepure, moale, croşetat de mâinile ei, îi pulsau venele de la gât, îi zvâcnea pieptul şi auzea printre

horcăituri: „Roagă-te! Mai roagă-te.”

Şi ea, supusă, şoptea, adresând rugăciunile nu cerului, ci lui Akim, bărbatul, apărătorul şi ocrotitorul pământean, care dintotdeauna fusese sprijin şi scut femeii, părinte al familiei, gospodar şi stăpân al ei. Aşa a fost. Aşa este. Aşa va fi. Nimeni în afara lui, a bărbatului, nu va salva femeia, o fiinţă slabă. Trebuia să se ridice. Trebuia! Trebuia!...

Şi, uimit de dorinţa nebună de viaţă ce sălăşluia în adâncul femeii, el îşi învinse slăbiciunea, se ridică şi rămase pe vine cu mâinile afundate în zăpadă. Rânjind de durere ca un câine, s-a desprins din zăpadă şi s-a târât în patru labe de sub copac până la urmele din zăpada cu reflexe albăstrui. Acolo, şi-a îndreptat spinarea, s-a ridicat în picioare, a păşit, iar Rozka s-a smucii şi a început să latre. Altădată o bătuse, o înghiontise, o aruncase în zăpadă, dar Rozka îi ierta totul stăpânului trezit la viaţă care, răscumpărându-şi vina faţă de ea sau faţă de altcineva, o trăgea după sine şi pe ea, şi pe Elea şi nu mai avea putere nici să strige, nici să înjure, doar horcăia groaznic şi acest horcăit era strigătul care încă-l mai susţinea, nelăsându-l să cadă.

Rozka a adulmecat ceva, a tras mai tare de chingă, a scos din gură o limbă şi mai lungă şi a alergat tropăind mărunt cu labele sale strâmbe, roase de zăpadă şi de bolovani până la came. Akim, fără să-şi încetinească mersul, s-a întors – mâinile îi erau încleştate de chinga de sub care ieşeau aburi, scurta era descheiată, fularul se târa pe zăpadă, iar el călca pe capătul lui – şi a spus, dând din cap: „Aşază-te!” Ştiind că ordinul nu se va mai repeta. Înţelegând dintr-o dată ce are de făcut, fără să se gândească la Akim şi la Rozka, la felul cum o vor putea duce, fără să-i fie milă de ei, bucurându-se doar de propria sa fericire. Elea s-a răsturnat în sania plină de zăpadă...

Mersul săniei s-a încetinit, aproape s-a oprit, dar omul şi câinele continuau să tragă încordaţi; dar nu trăgeau o mică sanie, ci o căruţă ce depăşea puterile lor, undeva în sus, pe munte; şi Elea s-a făcut ghem, ca să fie mai mică, mai uşoară, ca măcar aşa să ajute omul şi câinele. A încercat

din nou să se roage, dar nu era în stare să-şi amintească nu o rugăciune, dar nici măcar o frază bisericească. Din gura înţepenită de ger ieşea doar: „Doamne!... Doamne!... Doamne!...”

În pragul unei căsuţe, acoperit de un strat curat de zăpadă proaspăt cernută, cu mâinile desfăcute în lături, zăcea un om cu o chingă şi cu arma pe umăr. La brâu îi lucea un topor. Omul vărsa. Câinele, cu un şleau cât o jucărie pe un trup slab cu coastele ieşind în afară, cu părul lipit de umeri, alerga grăbit şi, cu limba sa trandafirie şi mobilă, lingea prispa în acelaşi timp cu faţa stăpânului său.

Uşa căsuţei era închisă şi proptită cu un toiag, lângă perete erau aşezate grinzi uscate din lemn de brad, mâncate de carii şi ascunse sub cetină. Lângă uşă, pe un stâlp, se vedea o urmă gălbuie de cioplitură încă proaspătă. Pe acest stâlp, mai înainte, fuseseră scrise cu negru cuvinte murdare, cu litere stâlcite. Toiagul folosit la vânătoare era un băţ subţire, cioplit, trecut printr-o scoabă de lemn şi cu un capăt înfipt în uşorul putrezit al uşii de la tabăra de iarnă. Hornul de deasupra acoperişului era ars şi cu găuri; lemnele stăteau sub şură, ca să nu fie acoperite de zăpadă, o cărare ducea spre râu şi urme, multe urme, făcute de păslari scâlciaţi şi multe urme, grăbite, făcute de un câine, ce semănau cu nişte frunze boţite, aduse de vânt.

— Unde m-ai adus?!

Omul nu mai horcăia, nu se zvârcolea pe prispă, ci şedea pe trepte, aşteptând să-şi revină din oboseală şi scuipând.

— Unde m-ai adus?! Elea, cu o putere nebănuită l-a apucat de gulerul scurtei pe Akim, l-a tras de pe prispă, l-a scuturat şi acum îl lovea cu pumnii în piept.

El o privea obosit, neînţelegând încă nimic, dar a îndepărtat-o hotărât cu mâna, a scos de pe umăr chinga îngheţată şi a deshămat câinele. Eliberată din şleau, Rozka s-a scuturat şi a început să se tăvălească prin zăpadă.

— Freacă-mi fasa! a luat zăpadă cu mănuşa şi întinzându-i-o Elei, i-a poruncit: Si nu mă zgâria. Mă doare.

Supunându-se tonului său liniştit şi autoritar, ea îi frecă

supusă obrazul, rupându-i cojile palide, înnegrite la margini ale degerăturilor semănând cu pălăriile unor ciuperci otrăvitoare, dar în sinea ei se umplea de ură întunecată ce clocotea cu o putere de care nu credea că este în stare.

— Pe el îl doare! Ca să vezi, pe el îl doare! a început ea cu voce gâtuită. Pe mine nu mă doare? Şi dintr-o dată a început să ţipe: Pe mine nu?! Şi a început să-l lovească cu mănuşa peste faţa încă insensibilă, îngheţată. Ticălosule! Ticălosule! Unde m-ai adus?! Vreau la mama! La mama! La Moscova! Ticăloşilor! Ticăloşilor! Toţi sunteţi nişte ticăloşi! Ce-aţi făcut cu mine? Mânuşa căzuse în zăpadă şi ea îl lovea când pe un obraz, când pe altul, cu mâna slabă, numai oase. Am să mor aici! Am să crăp! N-am să rezist! N-am să rezist!

Akim i-a prins la început o mână, apoi cealaltă, le-a strâns cu atâta putere încât fata a începu să se smucească precum o pasăre rănită. Pe bărbie, i se prelingea sângele din buza rănită. Şi-a şters buzele, s-a uitat în palmă şi i-a spus în şoaptă, cu vocea gâtuită.

— Dumnealor simt numai durerea lor, pun pres numai pe viasa lor! Şi cu o furie oarbă, dezlănţuită, a urlat: N-ai să rezişti?! Ai să crăpi! Te dau hrană vulpilor, eşti dulse! Măcar atâta folos! Ba nu, îsi mai fac un servisiu: am să te-ngrop alături de gazicul tău! Acolo! a arătat cu mâna în direcţia râului Ende. Să-si sină de urât... rozlca! Akim a împins-o într-o parte. Nu-mi sta în cale! S-a apucat să scoată rucsacul din sanie, a scos şi ceaunul, l-a umplut cu zăpadă, cu zăpadă proaspătă, albă, luată de pe stiva de lemne, în timp ce sângele continua să-i curgă din buză, prelingându-se ca un fir de aţă pe bărbie încâlcindu-se şi uscându-i-se printre lirele aspre ale bărbii îngheţate şi continua să-şi lângă întruna sângele de pe buze, care nu se coagula la ger. Elea a văzut pe albul dinţilor lui un strat roşu care îi făcu greaţă. A trecut pe lângă ea spre uşa casei cu ceaunul plin de zăpadă într-o mână şi cu un pumn de coajă de mesteacăn galbenă în cealaltă. Împiedicându-se parcă de fata îmbrăcată într-o haină neplăcută şi îngheţată, cu faţa vânătă şi golită de sânge, care deşi tremura ca un căţel, îşi

păstra expresia de ură şi încăpăţânare. – Nu binevoisi să intrasi în casă? După ce-a aruncat cojile de mesteacăn, Akim a apucat-o de guler ca pe un pisoi şi a tras-o în casă, înjurând cu atâta ură, încât ea, speriată, a dat zor să intre.

Uşa casei a tresărit, a scârţâit, şi Elea a fost împinsă în mijlocul camerei, s-a lovit cu pieptul de măsuţa joasă şi a căzut pe duşumea. A rămas aşa, în genunchi, cu mâinile rezemate de masă, cu faţa în mâini, auzitul cum Akim lovea lemnele în sobă, simţind cum se umplea camera de mirosul dens de catran al cojilor de mesteacăn ce începeau să ardă, cum s-a încins, bucuroasă, soba a şi început să duduie. În curând s-a auzit cum fâsâie zăpada ce se topise în ceaun. „Tare aş vrea un ceai! Fierbinte! Fierbinte! Cu zahăr!...” s-a gândit Elea şi şi-a înghiţit saliva care însă i se opri în gâtlejul uscat.

Şi cât timp Akim făcu focul în sobă, aduse lucrurile în casă, umblă de colo-colo, a tot înjurat, dar fără mânie; de fapt, nu mai înjura, ci bombănea:

— Suntem caprisioase! Otrăvite!... Să fim mulsumisi că am azuns! Nu ştiu cărui sfânt să-i aprind o lumânare. Ne-ar fi mâncat fiarele, apoi fiarele ar fi fost zupuite pentru blană ca să-si facă gulere şi căsiulise nişte fandosite ca tine!... De ne-ar fi mâncat pe noi – asa ne trebuia! Păcat de Rozka! Ea, săraca, se vină are că suferă atâta? Pe dânsa de se s-o fi mâncat? Vai, ticăloşii! Vai, ticăloşii!

Rozka, speriată de înjurăturile stăpânului, dar mai mult istovită de drum, stătea culcată pe lemne după sobă, dar auzindu-şi numele, a mai găsit putere să, ridice capul.

— Căselusă! Dormi! Odihneste-te! a mângâiat-o Akim. Şi avea atâta gingăşie în voce, încât pe Elea începu din nou s-o cuprindă supărarea: deci ea era mai rea decât câinele!

Dinspre sobă s-a simţit o adiere de căldură. „Mai aproape, cât mai aproape de sobă!” Şi, ţinându-se de laviţă, s-a târât pipăind ca un orb, spre sobă, a găsit-o pe Rozka, a cuprins-o cu mâinile, şi-a băgat nasul în blana ei deasă, iară să mai simtă mirosul acela de câine pe care nu demult îl îndura atât de greu. „Căţeluşa mea, căţeluşă! Căţeluşa mea, căţeluşă!” O slăbiciune ascuţită îi tăia

răsuflarea, o muia, o adormea.

S-a trezit din pricina unui ghiont puternic şi brutal şi a simţit cât de cald, de înăbuşitor şi de umed era în casă, cum îi zvâcneau obrajii, cum îi ardeau şi-şi reveneau mâinile şi, picioarele amorţite, cum o durea tot corpul!

— Mâncăm, se zisi?!

După cele întâmplate. Akim, n-a mai vorbit cu ea. În casa care gemea de gerul năprasnic, neobişnuit, venea noaptea târziu, mânca ce i se dădea, bea ceai înecându-se şi oftând şi după ce se întindea pe pat, adormea îndată, cu faţa ascuţită în sus, acoperită ca de-un muşchi cenuşiu. Elea făcea foc în sobă, gătea mâncarea, tuşea acoperindu-şi faţa cu palmele, se doctoricea cu esenţă de mărişor îngheţat şi cu tablete pe care Akim le pusese toaio deodată pe masă, spunându-i. „Vrei să trăieşti – lecuieste-te!”

Încă din toamnă, Akim cercetase pădurea de lângă Ende, doborâtă de-o furtună, în spatele istmului străjuit de bătrânul cedru şi, acum, umbla prin această pădure, strângea uscăturile, le căra pe istmul unde, sub cedru, scăpat de griji şi de neplăceri, dormea – de data asta cu adevărat liber – Gheorghi Gherţev. În zona Cercului polar – după geruri – vin, de obicei, viscole grozave care ţin multă vreme şi vremea asta e îngrozitoare. Akim se grăbea ca, înainte de căderea masivă a zăpezilor, să facă un foc mare, să-l acopere cu crengi umede, astfel ca fumul să fie mai gros şi să se ridice cât mai sus. Idee la care nu se gândise înainte, ci-i venise acolo, pe culmea aceea, în timp ce privea de la înălţime, râul Kureika ce fumega, aburcând în văzduh aburi de iarnă – de aceea probabil se şi numeşte Kureika[18] – şi a auzit şi a văzut avionul de cursă, ideea aceea îi insuflase credinţa că pilot îi care zboară o dată pe zi deasupra taberei de iarnă, vor observa – nu vor putea să nu observe! – fumul ce s-ar ridica de la un foc arzând fără întrerupere.

Iar piloţii, nu degeaba sunt piloţi polari: au observat – e

[18] Joc de cuvinte: în rusă *Kuritisea* înseamnă a fumega sau a arde înăbuşit.

adevărat, nu imediat, nu de prima dată – lumina stăruitoare, ca un semn de alarmă, a focului ce nu se stingea nici noaptea şi de la baza aeriană au difuzat un apel prin toate posturile de radio-emisie locale, întrebând dacă se află cineva în perimetrul numărul cutare pe cursul mijlociu al râului Ende.

— Este! au răspuns radiotelegrafiştii de la Uniunea vânătorilor.

Deasupra istmului, marcat prin silueta întunecată a cedrului singuratic, grohăind friguros, s-a lăsat în jos un helicopter, care a aruncat pe o funie o sacoşă în care era o trusă medicală, alimente pentru douăzeci şi patru de ore şi un bileţel cu întrebarea: „Ce s-a întâmplat?” Akim a strecurat în sacoşă un bileţel pregătit din timp: „În tabără e un om grav bolnav. Rog ajutor.” Drept răspuns i-au aruncat în aceeaşi sacoşă, de data asta fără funie, un alt bileţel cu următorul conţinut: „Avem o cursă urgentă. La întoarcere vă vom lua. Dacă puteţi, marcaţi pista de aterizare.”

Pentru aceasta. Akim a pregătit o stivă din beţe de arin de culoare închisă. Le-a aşezat în patrat pe zăpadă, formând un fel de ţarc în care a intrat aproape întregul istm, cu cedru cu tot şi cu partea de lângă malul râului Ende neacoperită de sloiuri de gheaţă. Un loc mai bun pentru aterizare în această parte plină de bolovani, pietre şi copaci doborâţi, nu se putea găsi.

Pe aceeaşi sanie, pe jumătate ruptă, ale cărei tălpici subţiate de zăpadă, bolovani şi rădăcini, ajunseseră ca hârtia, Akim, care tuşea şi scuipa cu zgomot, a dus-o pe Elea spre locul de aterizare a helicopterului. Era tăcut şi întunecat, din pricina degerăturilor, faţa îi era numai coji şi ajunsese de nerecunoscut. Dar tovarăşa sa de drum ce şedea posomorâtă în sanie nu mai avea nici necaz, nici milă faţă de salvatorul său, şi nici faţă de sine însăşi. După ce a părăsit tabăra, prin care se mişca cu greu, slăbită, cu faţa galbenă ca ceara, în care era sădit albastrul şters al ochilor, tuşea fără întrerupere şi scuipa în zăpadă, cu un oftat chinuitor, flegmă groasă, amestecată c-un păienjeniş de fire sângerii.

În schimb, lui Akim îi era somn. Nu avea altă dorinţă decât să doarmă şi să nu vadă, să nu audă nimic. Să nu simtă cum îi arde sfâşietor de dureros faţa inexpresivă, umflată, să nu simtă cum îl dor oasele obosite, cum îi gem mâinile bandajate la repezeală cu feşe murdare încovoiat ca un bătrân, abia se târa, trăgând sania după sine, iar când au ajuns pe istm, a ajutat-o pe Elea să meargă până la cedru, a aşezat-o lângă foc, la adăpost, s-a lăsa şi el pe vine, legănându-se cu faţa în palme,

— Poate vrei să-ţi iei rămas bun? a întrebat el încet, fără să-şi ia palmele de pe faţă. Oricum, am fost tovarăşi de drum...

Elea a făcut o mişcare cu capul care putea însemna şi da şi nu, dar nu s-a mişcat din loc: şi când deasupra lor a apărut un mic helicopter pântecos, care-a aterizat în perimetrul ţarcului, măturând zăpada până la nisip, ea continua să stea ca de lemn. Akim a ajutat-o să se scoale de lângă foc. Încet, parcă fără, nicio bucurie, Elea s-a îndreptat spre uşa deschisă a helicopterului din care a apărut un pilot tânăr, luminat de-un zâmbet prietenos. Acesta a lăsat în jos o scăriţă metalică şi, ridicând la bord femeia susţinută de vânător, a spus: „Bine aţi venit, oameni din taiga!”

Akim a prins de zgardă căţeluşa uşoară ce tremura ca un şoricel, a luat de curele rucsacul aproape gol şi s-a urcat stângaci în helicopter, străduindu-se să nu-i scape căţeluşa care scheuna şi se opintea zgâriind cu ghearele metalul. După ce a băgat câinele şi rucsacul în helicopter, a căutat din ochi un loc unde să se aşeze mai departe de tovarăşa sa de drum, dar toate fotoliile cu excepţia a două din ele aveau spătarele lăsate în faţă, aşa că s-a prăbuşit alături de fată într-un fotoliu moale. Pilotul s-a încruntat, vrând probabil să spună ceva în legătură cu câinele, dar Rozka s-a grăbit să se vâre sub fotoliu, şi-a strecurat capul între picioarele stăpânului, i-a lins pe furiş palma, ca şi cum i-ar fi dat de înţeles să aibă grijă de ea, căci nici ea nu-l va uita, dar Akim nu mai auzea şi nu mai înţelegea nimic: adormise.

Helicopterul a trosnit, s-a săltat şi, ridicându-se, s-a

îndreptat la mică înălţime în direcţia pădurii spre gurile Kureikăi, răvăşită la mijloc de sloiuri de gheaţă. Aparatul se legăna în timp ce se ridica brusc deasupra piscurilor muntoase. Tânărul pilot, continuând, nu se ştie de ce, să zâmbească încântat, a adus din cabină un flacon cu untura de gâscă şi, bătându-l pe Akim pe umăr, a spus:

— Ei, prietene, unge-le... Akim nu răspundea. Căzuse cu faţa între fotolii, iar din gura deschisă ieşea o respiraţie gâtuită de răceală cu sforăituri şi horcăieli.

— Lăsaţi, îl ung eu! Elea a întins mâna şi, cu băgare de seamă, a început să ungă cu degetul cojile de pe faţa lui Akim, asemănătoare cu coaja de brad, dosul urechilor pline de puroi şi nasul.

— Nu faceţi economie, puneţi mai mult! a arătat pilotul cu capul în direcţia flaconului cu alifie şi, făcând câţiva paşi, a întors capul. Gerul nu v-a iertat! Cine sunteţi? De unde?

— E mult de povestit! a zâmbit chinuit Elea, arătând spre tavanul helicopterului ce grohăia. Nu am putere, iertaţi-mă. Şi căutând să se facă auzită printre zgomotele helicopterului, a mai strigat, înapoindu-i flaconul cu alifie: Doar l-am zgândărit! Mulţumesc! Mulţumesc mult! şi s-a lăsat pe spătar, închizând ochii, pentru ca pilotul să n-o mai sâcâie cu întrebările.

Dacă Akim n-ar fi dormit, ar fi observat cu mirare că nu zburau spre Turuhansk, nici spre Igarka, ci în linie dreaptă deasupra Kureikăi în direcţia unei aşezată părăsite demult şi că aterizau pe un mic aeroport curăţat de zăpadă, lângă care stătea, singuratică şi întunecată, o zadă noduroasă cu o singură creangă pletoasă, în trunchiul zadei erau înfipte, până la îndoituri, cârlige roşcate, rămase încă din anii treizeci, de cârlige erau prinse cabluri acoperite cu un strat gros de chiciură. Aceste cabluri susţineau, ca nişte hăţuri dintr-o procesiune de nuntă, o baracă înclinată într-o parte, făcută din joarde, nelăsând-o să alunece în râu. Clădirea aeroportului data şi ea din anii treizeci. Mica baracă bătută de vânturi era neagră, dar cu tocuri noi la ferestre şi la uşi, ca şi stâlpii de susţinere; peticele de pe acoperiş erau albe şi fumul se prelingea din coşul nou prin trâmbele de

zăpadă. În vârful zadei flutura o găleată de pânză cu fundul găurit de vânt. Ceva mai departe, aşezarea era strânsă grămadă în jurul unei clădiri noi cu firmă, toate casele din această aşezare erau reparate, cârpite, din coşuri ieşea fum, peste tot duduiau tractoare, circulau maşini, ardea lumina electrică. Akim ar fi aflat cu mirare că aşezarea era plină până la refuz de meseriaşi, muncitori şi ingineri.

Pe Kureika, pe Numa-Liuma pustie, oamenii se pregăteau să construiască o hidrocentrală.

Felcerul din această aşezare, politicos, de modă veche, şi care judecând după nasul său şi purtarea-i agitată, bea zdravăn, după ce a examinat-o şi a ascultat-o pe Elea, s-a mirat cu firească sinceritate, fără să-şi dea ifose de provincial, spunând:

— Flăcăul, în măsura posibilităţilor sale, a procedat corect. Şi nu fără mândrie, a adăugat: Taigaua te-nvaţă! Sănătatea dumneavoastră, trebuie s-o spun deschis, nu e prea bună. Deocamdată, nu aveţi voie nici să zburaţi, nici să vă deplasaţi în vreun fel. O săptămână, vă rog să mă scuzaţi pentru îndrăzneala cuvintelor, vă voi trata în spital, vă voi întrema puţin, după care, cu ajutorul, lui Dumnezeu acasă, la mama, la Moscova. Acolo aveţi şi bere şi miere, acolo sunt un milion de medici!... Elea dădea din cap, aşteptând clipa când ar putea întreba despre Akim, dar flecarul – vorbăreţ ca mulţi nordici – i-a luat-o înainte: Salvatorul dumneavoastră nu se-mpacă cu spitalele şi se tratează cu metoda din taiga – cu untură de gâscă, băi de abur şi nuiele...

— Şi cu vodcă...

— Moderat. Şi, privind undeva în gol, gândindu-se la ale sale, felcerul a adăugat: Ei, pentru ce vodcă? E mai bine să bei apă de bucurie, decât vodcă de supărare. Flăcăul a stat în taiga, a îngheţat destul, i s-a făcut dor de oameni.

La aeroport, Akim a venit treaz şi plictisit. În prezenţa oamenilor, se ţinea ţeapăn, fuma în pumn, privea tot timpul în lături, îşi trăgea nasul, şi-l ştergea cu palma, dar dându-şi seama că nu se cade, scotea din buzunar o cârpă cenuşie,

zvânta cu ea vârful nasului său cojit şi roşu. Îşi băga capul între umeri ca o pasăre şi îşi ascundea pe rând urechile arse de ger până la carne, în gulerul scurtei roase la coate. Faţa lui înfrigurată îşi mai revenise, dar tot mai era unsă cu o alifie cenuşie ce semăna a găinat şi îşi lingea buzele crăpate, rupându-şi câte o coajă cu dinţii. Slăbit, bronzat şi mărunţei cum era, Akim părea un băieţandru printre ceilalţi oameni, iar îmbrăcămintea de om matur – căciula, scurta, pantalonii ce-i acopereau, pâslarii – totul atârna pe el, îi flutura, în timp ce fularul uzat ieşea de sub reverele scurtei ca un furtun. Roşeaţa din ochi încă nu-i trecuse în întregime, iar acolo unde se resorbise, ochiul părea înlăcrimat. Vântul împingea lacrimile spre coada ochiului, unde se prefăceau în fărâme albe, îngheţate. „Omul” acela a fit de sigur pe el, atât de priceput şi de întreprinzător în pădure, arăta cu totul altfel aici; nu că ar fi inspirat milă, dar părea pierdut, cumplit de singuratic, străin tuturor, nimănui trebuincios.

— Ce tot fumezi atâta? Parcă n-ai mai fumat de-un veac! a zis Elea încreţindu-şi fruntea, neştiind ce să facă, ce să-i spună, şi privind la ramura galbenă a zadei. În aerul plumburiu, în zăpada moartă, în lumina cenuşie a zilei, plutea nu se ştie încotro, ca o aripă colorată, plină, de soare şi atât de vie, o ramură. Toamna, creanga nu apucase să cadă, îngheţase lipindu-se de copac şi rămăsese aşa bătută de vânt şi de aceea arăta de parcă era vie – ea şi fumul ce ieşea din coş erau singurele lucruri vii.

— E timpul să plesi! a spus Akim Elei, atingându-i mâneca cu degetele şi salutând piloţii şi un grup de pasageri ce treceau pe lângă ei. În acelaşi timp, nu era hotărât cum să procedeze – s-o îmbrăţişeze sau să-i dea mâna? Să-i dea mâna, parcă nu se făcea: doar nu erau străini. Pe neaşteptate, adresându-i-se cu dumneavoastră”, a rostit, răscolind zăpada cu pâslarul: Iertasi-mă, dacă cumva...

— Ce tot spui! Cum se poate! a spus Elea mângâindu-i cu mănuşa reverul scurtei şi mâna îi zăbovi, de parcă l-ar fi încurajat să fie mai îndrăzneţ.

— M-am esprimat uneori... lipsă de cultură, de bună seamă... o ţinea pe-a lui Akim. Să mă scuzasi pentru purtarea mea nepoliticoasă.

Înainte de a pleca, i-a strecurat în mănuşă un ghemuleţ. Era o hârtie de cinci ruble, boţită şi pătrunsă de transpiraţia mâinii. Elea a vrut să refuze, spunându-i că mama o va întâmpina la Krasnoiarsk. Mama avea bani, îmbrăcăminte caldă, avea tot ce trebuia; dar nu se putea hotărî să refuze banii pe care Akim îi procurase de la cineva pentru ca, la Krasnoiarsk, să nu ia autobuzul, ci un taxi şi să nu o tragă curentul. Acum, trebuia să fie foarte prudentă...

— Of, Akim, Akim! Gerul o sugruma, îi tăia răsuflarea. Of, Akima, Akima! Din avion i se făceau semne cu mâna, dar Elea nu era în stare să se clintească din loc. Şi ea voia să-şi exprime regretul, să-şi ceară iertare, dar nu ştia cum s-o facă, ce cuvinte să-i spună. De s-ar termina mai repede totul! Aştepta răbdătoare, aştepta ca Akim să plece primul – îi era ruşine să fie prima care pleacă – să n-o mai chinuiască cu politeţea lui stângace, în spatele căreia se puteau ghici cuvintele ce nu fuseseră spuse şi care o speriau. Of. Doamne, Dumnezeule! Simţind că nu va mai putea rezista, că-i va cădea la piept plângând, ca fetele de modă veche, Elea gemea: De ce oare suntem atât de singuratici, bătrâni!... Iar buzele, încreţite de boală, arse de vânt şi cojite, repetau într-una: Of, Akima! Akima!...

Dintr-o dată s-a simţit străpunsă de privirea lui vinovată şi în acelaşi timp încordată, s-a auzit vorbind şi acoperindu-şi faţa cu mănuşa arsă ce mirosea a fum, a luat-o la fugă spre avion. Şi, poate din cauza hârtiei de cinci ruble făcută ghem, sau a găurilor din mănuşă, îi amorţiseră degetele de la mâna dreaptă, aşa încât, în timp ce fugea, nu-ţi puteai da seama dacă tuşea sau plângea în mănuşă. A urcat, clătinându-se, scara avionului, spunând mereu „Of, Akima! Akima!...”; în avion, îşi întoarse faţa spre spătar şi, după ce tuşi, îi mai trecu şi îşi reluă respiraţia normală; auzi motoarele duduind şi avionul – făcând salturi ca o pasăre cu fundul lăsat în jos – se depărta de căsuţa de pe aeroport, ieşind dintre mormanele de zăpadă spre pista de decolare.

Şi-a lipit obrazul de geamul alb şi mat, a suflat în el şi l-a frecat cu mănuşa. Îl căuta, stăruitor, cu ochii pe Akim, fiind sigură că el stă singuratic, pe frig şi pe vânt, în mijlocul câmpului acoperit de zăpadă, simţindu-se cuprinsă de milă faţă de el şi de ea însăşi, dar nici în câmp, nici pe pista bătătorită plină de mucuri de ţigară, nu mai era nimeni. De îndată ce avionul plecase, personalul aeroportului şi oamenii ce mai erau acolo se grăbiseră să intre la adăpost, la căldură.

Ceva parcă a lovit-o neplăcut pe Elea. A mai căutat cu privirea pe câmp, s-a mai uitat la căsuţa din aeroport, şi-a mai oprit ochii asupra luciului galben al ramurii de zadă. „E bine, aşa trebuia!” s-a gândit cu un tremur uşor pe buze.

Între timp, avionul s-a oprit pentru a-şi lua avânt cu un vuiet puternic, tremurând de încordare sau de spaimă în faţa spaţiului pustiu, iar Elea a tresărit înfiorată: dinspre râu, trecând printr-o vale plină de tranşee, de săpături pentru fundaţii, se grăbea spre noua aşezare pătată peste tot cu gropi pentru stâlpi, un om ce se apăra de vânt cu gulerul scurtei de culoare galben murdară: „Akim...! a rostit Elea cuprinsă de un dor nelămurit şi cald, lipindu-şi mai tare obrazul de geamul rece şi scuturându-şi lacrimile din gene: – Akima-aaa...”

Zăpada de pe drumuri era curăţată cu buldozerele, fornăind pe margini dâmburi bălţate, iar omul ba dispărea în dosul lor, ba apărea pentru o clipă. Amurgul care cuprinsese taigaua şi munţii şi care se lăsase demult, poate în toamnă, poate acum un secol, înghiţea silueta singuratică, în scurtă: şi încă înainte ca avionul să-şi fi luat zborul pe cerul coborât, cel ce-şi ascundea faţa în guler şi se ghemuia sub bătaia vântului – un om sau o nălucă venind în întâmpinarea sa – se topise în lumina tulbure a amurgului.

Viscolul ce continua încă din noaptea trecută şi care în aceste locuri bântuia fără întrerupere, după ce răvăşise toată zăpada, mai scotea la iveală câte ceva de prin nămeţi, mai ridica în aer un pumn, două de mărgele albe şi întindea pieziş fire albe peste pista de decolare, peste vale,

peste drum; le întindea, le răsucea, le torcea pe fusul ascuţit al iernii. Zăpadă, pustietate, vânt, viscol oricât ai trăi aici, niciodată nu te poţi obişnui cu ele. Doar gândul la primăvară, la vară, îi încălzeşte pe oameni, şi cu cât vremea rea ţine mai mult, cu cât gerurile şi vântul sunt mai cumplite, cu atât timpul frumos, soarele şi căldura sunt aşteptate cu mai mult nesaţ.

Nu-mi găsesc răspuns

Nicicând
Nimic nu poţi întoarce înapoi
Cum nu poţi şterge petele din soare,
Şi calea-ntoarsă ce-ţi aduce oare?
Ce-a fost, rămâne doar un gând!
Acesta e al vieţii simplu joc
Ca moartea neînduplecată,
Poţi reveni oricând pe-acelaşi loc,
Dar înapoi nu vei ajunge
Niciodată....

Nikolai Novikov

De fiecare dată când plec din Krasnoiarsk şi avionul, după ce trepidează puţin cu botul îndreptat spre înălţimi şi se enervează ajungând în stare de furie, scoate un ne-chezat de armăsar sălbatic şi se smulge de pe colina Pokrovskaia, îmi revăd, din nou, locurile natale. Soarta a binevoit să-mi facă încă un dar: zburând peste coridorul de stânci al Eniseiului, avionul trece câteodată deasupra satului meu şi, nu ştiu de ce, de fiecare dată am sentimentul că-mi văd satul pentru ultima oară şi că-mi iau rămas bun de la el pentru totdeauna.

Dar până la apariţia luciului de oglindă al fluviului, a şirului de buşteni dintre Ust-Mana şi Bazaiha, precum

creionaşe lipite de trupul de oţel al apei, până apare satul meu natal, urmăresc cu privirea oraşul care se lărgeşte, se măreşte, devenind tot mai zgomotos, mai plin de fum şi mai înstrăinat.

Oricât ar părea de curios, primele mele amintiri limpezi despre acest oraş sunt legate de peşte! Acolo unde acum se află piaţa din centrul oraşului, care seara este iluminată de felinare cochete, pe vremuri era târgul zgomotos cu scârţâit de sănii îngheţate şi căruţe ferecate, împrejmuit cu un gard de lemn vopsit cu var, şi orice căruţă care atingea acel gard dovedea că împrejur pământurile erau negre.

Târgurile de prin partea locului erau pline de oameni şi bogate în produse. Lumea venea la târg ca la o sărbătoare. Viaţa era ieftină aici încă din vechime. Voi reproduce câteva extrase din cartea lui Piotr Simon Pallas, care deţinea următoarele titluri: „Doctor în medicină, profesor de istorie naturală, membru al Academiei imperiale de ştiinţe din Sankt-Petersburg şi al Societăţii economice libere, al Academiei imperiale din Roma, al Societăţii Regale Engleze şi al Societăţii de ştiinţe naturale din Berlin...”

Profesorul Pallas a vizitat în anul 1772 oraşul Krasnoiarsk şi după ce mai constată că „aproape nu există un alt loc în care aerul să fie în permanentă mişcare, ca aici”, eruditul savant trece la descrierea economică a guberniei: „În jurul Krasnoiarskului, cu cât recolta este mai mare, cu atât viaţa este mai ieftină şi eu sunt absolut convins că, deşi în acest imperiu îndestulat al Rusiei nu există niciun judeţ în care să te plângi de scumpete, nicăieri în acest stat roadele pământului nu sunt atât de ieftine ca aici... Despre o recoltă slabă, deosebită de obişnuitele secerişuri bune, aici nu se cunoaşte niciun caz... Locuitorii din Krasnoiarsk mai dobândesc venituri mari şi de pe insulele ce se află pe Enisei, mai ales pe lângă Abakansk şi mai sus, unde creşte mult hamei sălbatic, pe care mulţi îl culeg acolo toamna şi îl aduc cu plutele în oraş, vânzând de la cincizeci de copeici până la o rublă măsura de patru puduri. (Un pud de făină de secară costa în acea vreme două copeici, unul de făină de grâu – patru copeici şi jumătate). Cel mai adesea, au un

venit mai mare dacă îl duc (hameiul) la Eniseisk, Irkutsk şi prin alte părţi, pe Tunguska, unde hameiul nu creşte. Bogăţia de hamei şi ieftinătatea pâinii înlesnesc locuitorilor din Krasnoiarsk să aibă întotdeauna bere şi să fie veseli.”

„Să fii vesel!” – această dorinţă întărindu-se pe parcurs, a răzbit prin veacuri. Târgul vuia, târgul petrecea, tarabele devenind neîncăpătoare. Vânzările se făceau din căruţă; pe mal – din şlepuri şi din bărci, peştele se vindea cu butoaiele, cu pudul, proaspăt şi sărat, zvântat şi afumat, îngheţat şi uscat, sturioni şi peşte alb, peşte din „sus” şi din „jos”; mare şi mic – după gustul şi după cererea fiecăruia.

Dar eu eram uluit nu de târg, nu de bogăţia lui sau de mulţimea oamenilor, ci de stânca roşcată ce se afla în magazinul de peşte, şi sub care înota cegă vie, luminată slabă, din jos. Peşte ce înoată în casă! Asta depăşea imaginaţia unui copil de la ţară! Acest magazin există şi acum tot acolo, pe bulevardul Păcii. Înainte era mai mic, mai întunecos decât cel de azi, îmbrăcat aproape în întregime în teracotă, cu instalaţii frigorifice modeme, cu vitrine frumos aranjate, fără miros permanent de peşte.

Nici nu-mi vine a crede că e acelaşi magazin în care înota maiestuos peştele viu, şi siberianul grăbit, privind cega, arăta hotărât cu degetul: „Asta!” Un bărbat cu şorţ de piele, cu o ţigară lungă în gură, îi răspundea îndată: „Asta să fie”, prindea cega cu un minciog şi o punea pe cântar. Peştele, protestând, lovea cu coada în talger, omul cu şorţul căuta să-l ţină. Cumpărătorul, nemulţumit, intervenea! „Ei! nu plătesc pentru degete!” – „Atunci cântăreşte-l singur!” răspundea vânzătorul şi-şi lua mâna de pe peşte. Cega sărea pe tejgheaua metalică, apoi cădea jos unde continua să se zbată. Vânzătorul, supărat, stătea pe ladă picior peste picior. Ceilalţi cumpărători începeau să murmure, cel în cauză bătea în retragere: „Un cuvânt nu poţi spune! Nu e supărare...” – „Dar de ce? Ştii cât peşte de ăsta am văzut? Am fost pe Hatanga, pe Heta, în apele Mării Kara...” – „Se ştie doar că la tejghea nu stă un ticălos!” – „Dar printre ei se mai nimeresc şi pungaşi” – „D-apoi unde nu-s pungaşi?”

Cu greu mă scotea bunica din magazinul de peşte, ca din

basme. A reuşit să mă ademenească doar promiţându-mi îngheţată – o sferă compusă din două părţi: dedesubt din fragi, deasupra, ca un evantai, îngheţată albă; era dulce, aromată, răcoarea te pătrundea în întregime, de la limbă şi până la măruntaie. Unei asemenea bunătăţi nu i-ar fi putut rezista nici copiii alintaţi de azi, ce să mai spui de zdrenţăroşii de la ţară?! Eu am mâncat îngheţată când eram copil doar de câteva ori, când veneam în vizită la unchiul Kolcea-cel-mare.

În primăvara anului treizeci, unchiul Kolcea-cel-mare şi-a construit o plută, a încărcat-o cu lucrurile din casă, a pus-o pe soţia sa, Talea, femeie grozav de energică, la vâslele din faţă, el însuşi s-a aşezat la cârmă şi au plecat din sat. S-au stabilit în oraş dincolo de râul Kacea, pe strada Lassalle, unde pe acea vreme îşi construia casă cine voia şi cum voia. A circulat şi un cântec compus în acei ani: „Când la Kacea mă duc – plâng de jale; când de-acolo mă-ntorc, râd voios!...”

Totul se schimba în-jur, păşea înainte năvalnic, doar unchiul Kolcea-cel-mare nu mai făcea un pas nicăieri şi nu se mai schimba. Cum trăise în gospodăria lui patriarhală de la ţară, aşa a continuat şi acolo: un cal, o vacă, porcul, găinile, câinele, căruţele, beciurile, gardurile, chiar şi poarta se încuia noaptea cu un zăvor şi în casă era un ivăr de lemn la uşă. Unchiul Kolcea purta rubaşcă, pantaloni bufanţi cu nasturi, nu folosea niciun cuvânt orăşenesc, iar cu vârsta a devenit mai trist – la chip şi-n glas – şi s-a făcut tare descurcăreţ, Mătuşa Talea şi-a petrecut viaţa la târg, vânzând produse din gospodăria lor. Soţii au dus o viaţă ciudată: îşi vindeau produsele, trăgeau cu dinţii de fiecare copeică, îşi ascundeau banii unul de altul, iar apoi făceau câte un chef de pomină şi cu tărăboi şi-şi cheltuiau toţi banii strânşi.

Mătuşa Talea era socotită, în cartierul de lângă Kacea, un fel de procuror. Ea îi cunoştea pe toţi şi toţi o cunoşteau pe ea. Şi deseori se întâmpla ca – dacă i se furau cuiva bani sau lucruri de preţ din căruţă – precupeţii să-l sfătuiască să se adreseze Onikăi – aşa îi spunea mătuşii Talea fina ei cea

mai dragă şi aşa o strigau şi oamenii de la târg.

Venea vreo femeie dinspre Krasnîi Iar, cu care se mărginea strada Lassalle, şi ţipa c-a fost furată. Mătuşa Talea îşi punea capul la contribuţie: „Da-da-da! Stai, nu mai ţipa, mai taci! Câţi bani au fost? Patru sute? De unde ai luat atâta bănet? Ai vândut vaca? Straşnici băieţi! Te-au filat, căscate! Unde erau banii? În buzunarul de la piept? În ce erau puşi? În basma? I-ai prins c-un bold? Păi ăsta e Tolea Priscemihin! El e, porcul de câine! Dacă erau prinşi cu ac nici Ciujovski, nici Tigar, nici Hudouhii nu ar fi fost în stare să ţi-i ia. Nu, nu, fată, nu puteau! E Tolka, Tolka! Are mâini de aur! Deschide pe loc orice lacăt sau maşinărie, ca să nu mai vorbim de buzunare! E specialist! Of, ce mai specialist e! Stai puţin, fato! Când a venit «Mareea» din nord?” – „Alaltăieri.” – „Înseamnă că nu am greşit. Mă uit, văd un flăcău cunoscut că umblă prin piaţă. Bună ziua, Tolka, îi spun. Şi mă gândesc: «O fi Tolka sau n-o fi Tolka?» El mai avea un an de închisoare. A lucrat într-o mină umedă. I-au adunat la socoteală. Şi iacătă-l, a venit, nu s-a prăpădit! Ah, fir-ai tu să fii de secătură, duşman al poporului!...”

Şi se ducea mătuşa Talea la adresa cunoscută. „Tolea e-acasă?” Săraca maică-sa îşi sufla nasul în şorţ. „Da un’ să fie, păcatele mele? Doarme în magazie.” – „A venit beat?” – „Criţă. Cu un costum nou şi cu cizme de box. Iar le-apucaşi de-ale tale, îi zic. Da el, ce crezi, mi-o-ntoarce cu sudalme, da’ ce sudalme!...”

Mătuşa Talea urca scara ce se legăna spre şura de fân şi trăgea de uşă: „Tolea, n-auzi, Tolea? Scoală? Mergi să te dregi!” – „Ce vrei, mătuşă Onika?” – „Ai luat ieri patru sute?” – „Şi ce dacă?” – „Păi să iei tu de la ai tăi, păcătosule! Aia-i Agafia Zavaruhina din Bazaiha, cumnata nepotului Gheşka Elovskii...” – „Peste tot numai neamuri! În curând n-o să ai pe cine ciupi!...” – „Păi, nu mai ciupi! Găseşte-ţi o muncă cinstită! De nu, apoi du-te la piaţa Zlobinskaia sau undeva mai departe!” – „Crezi că am timp de plimbări? Sufletul tânjeşte, vrea o viaţă clocotitoare!”

— „Cât băurăţi din ei?” – „Parcă am avut timp să-i număr!” – „Dă-i încoa. Îi număr eu.”

Se aşezau alături pe scară – „procurorul” de pe Kacea şi ciupitorul şmecher şi bătăuş, adormit şi îmbufnat. Desculţ şi boţit, se scărpina că se înţepase în fân şi privea spre dealul Pokrovskaia, spre o capelă ce plutea singuratecă în înălţimi. Faţa lui mototolită nu exprima nici sentimente de vină, nici de remuşcare.

„Vai, câini ce sunteţi! spunea mătuşa Talea, lovindu-şi fusta cu palmele. Ăsta zic şi eu chef! Şaptezeci de ruble aţi tocat şi nu v-au rămas în gât! Aşa e când nu-s ai tăi! Îi arunci în vânt! „ – „Ce-i de făcut acum?” – „Ce-i de făcut? Na, ţine încă treizeci, să fie o socoteală rotundă, să ai cu ce te drege; şi altădată, gândeşte-te cu acesta, de la cine să iei! zicea mătuşa Talea, dându-i uşor cu pumnul la «moacă». Acum o să dau de la mine...”

Şi pleca mătuşa Talea la Agafia ce era rudă cu rudele nu se ştie cui, ca s-o liniştească. Agafia se ploconea în faţa ei până la pământ, iar „procurorul” îi făcea morală: „Altă dată cască gura mai tare!...”

Încă înainte de război, târgul din centrul oraşului a fost mutat lângă colină, chiar pe malul Kacei, şi viaţa mătuşii a devenit mult mai uşoară. Ea era în piaţă de dimineaţă şi până seara, luptând cu dârzenie pentru fiecare copeică, unchiul Kolcea făcea rost de furaje, îngrijea vitele, ducea evasul şi berea cu căruţa de la fabrica de bere la punctele de desfacere din oraş, iar în schimb primea de la fabrică borhot şi alte deşeuri pentru animale. Vânzătoarele, care-l cunoşteau, „îl cinsteau” în aşa măsură în „punctele” lor, încât spre seară se lăsa în voia calului care-l aducea până sub colină, acasă.

Mai bine de zece ani au trecut de când unchiul Kolcea odihneşte în cimitirul din Pokrovskaia, iar mătuşa Talea tot îi mai duce dorul. Târându-şi picioarele umflate, urcă dealul, pune fărâmituri de pâine şi un ou pe mormânt, toarnă pe jos cvas, înghite şi ea ceva şi spune: „Uite că am mâncat împreună, Kolenka”.

A murit vechiul târg cu năravurile lui, dar continuă să trăiască bătrâna Kacea şi „Nahalovka”[19] de dincolo de ea.

[19] Toponim derivat de la rusescul *nahal* – neobrăzat, obraznic.

Acum doi ani m-am rătăcit în împrejurimile Kacei şi am întâlnit o femeie care se văita cu voce tare, căutând nu ştiu ce oficiu. Şi nu numai că nu-l găsea, dur pierduse chiar şi speranţa că va reuşi să iasă din ulicioarele şi labirinturile de-acolo, dintre cocioabele şi magherniţele acelea hâite.

Împreună cu femeia, am pornit-o printre gardurile înalte, pe o cărare bătătorită, care ne-a duş într-o grădină de zarzavat, apoi am ieşit într-o curte, unde o bătrână gătea caşă pe o sobiţă, iar, alături se juca un copil şi cotcodăceau nişte găini. După ce am sărit peste balustrada adusă de undeva din centrul oraşului, folosită aici drept gard şi care încă îşi păstra dungile roşii şi galbene, ne-am dat seama, că suntem prin apropierea străzii Brianskaia – aşa se numeşte acum fosta stradă Lassalle – şi ne-am trezit într-o fundătură. Femeia era gata să se înfurie, când, în gard, am descoperit o scândură ruptă. Am dat scândura la o parte şi am intrat într-o ogradă în mijlocul căreia dormea liniştit un flăcău în cămaşă de nailon, pe care îl mirosea şi-l lingea un dulău mare. Când ne-a văzut, câinele a rămas înmărmurit la început, neputând să-şi creadă ochilor că noi, ca propriile noastre picioare, am venii să mai împrăştiem plictiseala vieţii sale. Şi, fără să mârâie, ci scoţând doar un scheunat languros, a tras după sine inelul de pe sârma întinsă, zbârlindu-şi în mers părul de pe spinare, arătându-şi colţii galbeni, pentru ca să ne dea de înţeles nouă şi altora că nu degeaba a fost pus în această funcţie.

Întimpinându-mă, mătuşa Talea a început să se agite, dar mai mult cu mâinile şi cu limba, deoarece picioarele i se mişcau anevoie. Totuşi, a dat pe gât în cinstea oaspetelui un păhărel de vodcă cât o jumătate de stacană şi a sărutat fundul păhărelului cu aceeaşi vioiciune ca în tinereţe în semn de „ăştia suntem noi”.

În curtea ei nu mai erau nici vite, nici animale, nici măcar un câine. Curtea era năpădită de iarbă şi de mesteceni mici. Unchiul Kolea adusese, odată cu fânul, seminţe de mesteacăn. Zăcuseră în pământul călcat de vite şi totuşi încolţiseră şi începuseră să crească viguroşi! Nouă mesteceni – unul mai frumos decât altul. Copacii crescuţi

prin însămânţare naturală sunt mai rezistenţi decât cei sădiţi. „Sufletul lui Kolenka s-a întrupat într-un mesteacăn alb!” spunea mătuşa Talea cu lacrimi în ochi.

În acel moment mi-au venit în minte câteva versuri ale unui poet puţin cunoscut, Alexei Prasolov, a cărui viaţă s-a încheiat în mod tragic şi care a fost preţuit şi editat de Tvardovski: „Nici timpul şi nici spaţiul nu au vreo importanţă! Creaţia şi munca fiind al tău destin. Rămâi mereu tu însuţi, fidel menirii tale.”

...Memoria mea s-a rotit mult deasupra oraşului, pe când zborul n-a durat decât câteva minute. Era cât pe ce să nu observ gara, şi nu atât gara, cât cabina de centralizare. S-ar părea că e cam nelalocul ei, că stă fără rost în mijlocul liniilor de cale ferată ce se încrucişează sclipind. Dar această construcţie, cabina, a fost cândva foarte necesară, foarte utilă – era inima gării. În această cabină pulsa sângele viu al curentului electric, se transvazau recipientele, trepidau, scoţând sunete muzicale, coardele cablurilor, clipeau pe panouri becurile, când de culoare roşie întunecată, sinistră, când cu un ochi verde de balaur, când cu unul alb, lipsit de viaţă, când cu o culoare violetă obişnuita, bine cunoscută nouă, viitorilor muncitori de la mişcare. Semnalele clipeau, dispozitivele mari şi mici vuiau, ţăcăneau, piuiau, macazurile se schimbau cu zgomot, cablurile şi sârmuliţele – ca şi cum nu erau dirijate de nimeni – se mişcau ca nişte şerpi mici, cenuşii, într-un permanent du-te-vino. Şi dispecerul comanda în difuzor când vesel, glumeţ, când răspicat, cu intonaţii metalice, de comandă în glas, iar uneori, parcă fără niciun motiv, exploda, punându-şi cascheta cu cozorocul la spate: „Ei, cel de la şaisprezece? Ei, şaisprezece! Ai s-o păţeşti cu mine! Imediat bagi o mie doi la linia a noua! Iar de pe a noua – drept pedeapsă pentru tine! – să scoţi garnitura descărcată! N-ai cărbune? Trebuie să încarci cărbunii? După mine, garnitura descărcată poţi s-o duci la deal chiar cu o pereche de cai bălţaţi! O scoţi şi gata! Destul, destul! şi îşi punea cascheta la loc.

Mi-a rămas la suflet viaţa asta încordată a unei staţii de

marfă din timpul războiului...

„Cine merge la combinatul de morărit, vulturilor?” spunea dispecerul, legănându-se pe tălpi înainte şi înapoi, în faţa practicanţilor de la şcoala uzinală, care moţăiau sprijiniţi cu spatele de bateriile calde, ce fâsâiau. Dispecerul avea o mutră de parcă ar fi ascuns la spate o franzelă cu unt. Noi săream cu toţii în poziţie de drepţi. Zâmbeam fericiţi, fiindcă plecarea la combinatul de morărit era un dar, şi încă ce dar! Acolo, la macaz, cât timp se descărcau vagoanele şi se scoteau de pe linie vagoanele descărcate sau vagoanele „Pullman” cu făină, sigilate, noi ne înfruptam din grâu său din turtele ce se coceau fără întrerupere pe soba de fier din ghereta acarului, făcute din făina risipită prin vagoane.

În trecere, câte un elev mai abil îşi punea grăunţe în buzunarele tunicii, găurite dinadins, ştiind că la plecare muncitorii de gardă îl vor percheziţiona, îi vor scutura toată îmbrăcămintea şi de necaz îl vor mai şi atinge. Dar şi cei din gardă erau oameni. Şi ei aveau băieţi care învăţau vreo meserie pe undeva sau care luptau şi, ca şi cum li s-ar fi făcui lehamite de noi – dar de fapt, sperând că binele cu bine se răsplăteşte şi că s-or găsi oameni buni care să le dea câte ceva de mâncare băieţilor lor, vor scuipa, vor trage o înjurătură, le vor mai da una după ceafă drept învăţătură şi „nu vor observa” grăunţele ascunse după cusături în tunică, în buzunarele, de la piept sau în vreo pungă cusută lângă şliţ. Seara coceam boabele de grâu pe capacele fierbinţi de la soba căminului, le ronţăiam cu voioşie, îi imitam pe cei din gardă, gândindu-ne ce grozav i-am păcălit şi cum îi vom mai păcăli data viitoare.

Acum, combinatul de morărit este chiar sub avion. Cuburile cenuşii, ţevile s-au înfipt în colină, iar în curte se agită o locomotivă de manevră şi încă una cu coş! Acum nu mai sunt locomotive de manevră, iar asta care a supravieţuit, scoate fum, mai fluieră, de parcă ar scoate nişte baloane de săpun: două lunguieţe şi unul rotund. Ce înseamnă asta? Unul lung – înainte, două lungi – înapoi, două scurte – încetineşte, mergi mai încet. Sau poate

invers: unul lung – înapoi, două lungi – înainte? Am uitat semnalizările. Viaţa trece, iar simbolurile pălesc. Nu mai sunt nici barăcile şcolii noastre uzinale. Au fost construite în grabă, cu pereţi de pământ. Au putrezit. Nu erau frumoase, şi au fost dărâmate. În locul lor au construit barăci moderne cu mai multe nivele, complet cenuşii.

Dar cât timp mă uitam la combinatul de morărit şi îmi aminteam de şcoala uzinală, era cât pe ce să pierd valea Gremeacii în care înainte curgea un pârâu – a fost şi nu mai este!

A intrat sub aripa avionului, a apărut pentru o clipă creasta muntelui cu casele din Akademgorod ce străluceau prin aspectul lor inedit, părând totuşi golaşe şi neplăcut de străine în aceste locuri. În faţă, se vedea platoul unei insule, ca o balegă verde de vacă picată în mijlocul râului, dar privirea aproape că nu se opreşte la această insulă, ochii se grăbesc spre locul la vederea căruia inima mi se strânge.

Şalunvei – pilonul Salunin, ciupit de explozii ca o bucată de zahăr cenuşie purtată multă vreme în buzunar – aici se află ultimul refugiu al mamei mele.

Se spune că sufletul omului rămâne viu şi nemuritor cât timp în lumea pe care a părăsit-o mai este o fiinţă care nu îl uită şi-l iubeşte. Când eu nu voi mai fi, sufletul mamei se va linişti, va scăpa de chinuri în sfârşit, deoarece ea nu se chinuieşte undeva acolo, în ceruri, ci se chinuie în mine, pentru că eu sunt continuarea ei, trupul şi spiritul ei, gândul ei neterminat, cântecul, râsul, lacrimile şi bucuria ei, neduse la bun sfârşit.

Zburăm la mare altitudine şi nu cu privirea, ci cu ochii minţii simt o moviliţă nu departe de gurile Slizniovkăi Mari, acoperită c-o iarbă deasă şi măruntă. Muntele Lîsaia, sclipitor ca şi înainte, se scurge spre Slizniovka Mică.

Deasupra Slizniovkăi Mari, pe coamă şi la poalele colinelor, peste tot, sunt arbori arşi. Mă apropii de capătul vieţii şi n-am fost pe curmătura Slizniovkăi. Nici bunica, nici bunicul meu, nici consătenii mei nu au fost acolo. Ciupercile şi fructele de pădure au crescut şi în vale totdeauna. Nu au

tăiat pădurea ce creştea printre stânci. Natura însăşi a hotărât ca pinii galbeni, de un portocaliu aprins, cu tulpinile zvelte, să se înalţe semeţi spre cerul albastru. Dar, tranzistorişti antrenaţi în sălile de sport, cu ochi inexpresivi, au urcat pe stânci, s-au distrat, s-au veselit şi, pentru ca petrecerea să fie cât mai plină de senzaţii, au dat foc pădurii.

În vâlceaua răvăşită de şenilele tractoarelor, lângă Slizniovka Mică, acum un an încă mai erau doi plopi plăpânzi, tot ce mai rămăsese din liziera Kasianovski. Aici era unica grădină din aceste locuri: puieţii fuseseră aduşi din pădure de un om ciudat – Lapunin. Numai cei doi plopi fuseseră aduşi din alte regiuni. Tractorişti beţi i-au doborât cu tractoarele şi i-au aruncat în râu, aşa... doar pentru că n-aveau ce face şi nici nu s-au uitat în urma lor, nu au văzut, nu au auzit cum trosneau înainte de moarte, cum îşi ridicau crengile rupte aceşti copaci blajini, veniţi de prin alte meleaguri, copaci care ofereau adăpost păsărilor şi copiilor, ţineau umbră grădinii, dădeau răcoare casei şi frumuseţe râului.

Iată şi satul meu natal. Dar înainte ca avionul să fi închis vederea din faţă şi din jos, m-am întors spre dreapta, căutând cu privirea firul pieziş al râului Karaulnaia, ce pătrunde în urechea acului ascuţit al golfului, unde se află căsuţa lucrătorului de la balize, în care astăzi locuiesc temporar orăşeni. Ei cultivă, în loc de cartofi, pătrunjel, mărar, rădăcină de revent, muşeţel turcesc, gladiole.

La sfârşitul anilor cincizeci, moartea l-a răpit pe fratele meu Mişa şi pe credincioasa lui soţie, Polina. Copiii lor s-au pomenit fără mamă şi fără tată aproape în acelaşi timp şi familia a rămas pe umerii puternici ai lui Piotr, fiul lui Mişa, care îşi terminase stagiul militar. Pe luciul apei se mişcă o gânganie cenuşie cu o încărcătură albă, lăsând în urma sa o dâră dublă. O şalupă sau, poate, o barcă cu prora acoperită şi cu ferestruici înguste, ale cărei pârâituri se aud pe întregul Enisei, transportă din zori şi până seara târziu oamenii într-un du-te-vino continuu. Această maşină este condusă de un bărbat pistruiat, îndemânatic, ce seamănă

cu Polina. „Petka! Mânca-ţi-ai păduchele! – îl ceartă ţăranii din Ovseanka – la noi nici găinile nu se mai ouă din pricina pârâitoarei tale!” – „La voi nici femeile nu mai fac copii; tot barca mea e de vină?!”

Umbra ce zboară înaintea avionului alunecă peste acoperişurile vechi, din lemn şi peste cele noi, din ardezie. Satul Ovseanka a crescut. Au apărut două aşezări noi pe costişe. Constructorii hidrocentralei au lăsat drept amintire satului o fabrică mare de prelucrare a lemnului la care puteau lucra oameni din trei sate.

Întinzându-se de-a lungul fluviului, satul s-a revărsat peste corzile luminoase ale căilor ferate, peste firul de păianjen al şoselei, a năpădit cu casele sale ca nişte ciuperci prima costişă şi s-a oprit nehotărât în faţa colinei abrupte a muntelui Ciornîi. Malul fluviului, mărginit de un gard aproape neîntrerupt, pare tivit la o maşină de cusut. Motocicletele, motoretele şi maşinile par de sus nişte musculiţe. Am căutat cu privirea vechea casă a bunicii, în care locuieşte acum mătuşa Apronea, dar cum ai putea să o distingi de la o aşa înălţime? Casa e mică, acoperişul nou, curtea a fost îngustată, iar grădina de zarzavat e despărţită de pădure prin drumuri publice şi înghesuită din celelalte părţi de gospodării noi. Iată: în pătratul încadrat de un gard, albeşte o basma de femeie. I-am arătat vecinului meu de scaun, cu degetul în jos, spunându-i că e Leolka, mătuşa mea Apronea care pliveşte ridichile. Nu ştiu de ce, vecinul n-a râs de gluma mea, doar a dat din cap cu tristeţe.

Am găsit cu privirea micul pătrat al cimitirului de lângă pârâul Fokinskaia. Acest pârâu, prietenul viu şi nelipsit al scurtei noastre copilării ce s-a dus ca o vijelie, loc pentru joacă şi distracţii, nu mai curge acum, în timpul verii, apa lui fiind pompată pentru irigarea grădinilor de zarzavat. La amiază, albia râului poate fi recunoscută numai după o brazdă murdară şi după pietricelele palide, spălate de apă. Noaptea, râul mai prinde din pădure puţină apă, care, furişându-se ca un şipot viu, se prelinge încet de-a curmezişul satului, spre Enisei. Nici cimitirul „nu lucrează”: e năpădit de lobodă şi de urzici, morţii fiind îngropaţi acum

la Ust-Mana.

Mana! Am căutat cu ochii pieptenele roşcat al pilonului din Mana. Nu mai este! Constructorii hidrocentralei l-au dat jos. Frumosul râu pare zbârlit de plutele ce-l străbat ca nişte sloiuri de gheaţă. Peste Mana s-a construit un pod. Când la gurile râului s-a forat pământul pentru aşezarea pilonilor, la o adâncime de optsprezece metri s-a dat peste lemn. Copacii inundaţi şi acoperiţi de pământ – în majoritate, zadă – aproape că nici nu putrezesc în apă. Cine ştie, poate că urmaşii noştri ne vor fi recunoscători pentru rezervele de material lemnos făcute pentru ei în felul acesta ciudat?

Adio, Mana! şi iartă-ne! Am chinuit nu numai natura, ne-am chinuit şi pe noi înşine, şi nu totdeauna din nepricepere, mai mult de nevoie...

Avionul s-a clătinat, înclinându-se spre aripa dreaptă, A trecut rapid prin faţa ochilor ardezia dezgolită din Mana, a apărut sclipitor râul Minjul, se apropiau trecătorile munţilor, încremenite, de culoarea malahitului, la poalele cărora s-a construit în trepte un oraş frumos. Din clipă în clipă, trebuie să apară barajul hidrocentralei, dar eu nu mă uit înainte, ci îmi sucesc gâtul ca să mai arunc încă o privare asupra satului meu natal şi a Ust-Manei, care au rămas în urma avionului; dar afară, albastrul cerului devenise dens, iar norii de sub burta avionului au început să sclipească precum exploziile. Virând spre dreapta, mai sus, avionul gonea, lăsând pe partea aripii stângi, în albastrul cerului, păduri şi lunci, Eniseiul natal, ale cărui maluri apar de aici, de la înălţimi ameţitoare, ca în antichitate: neumblate, virgine, cufundate într-o tăcere sumbră. Aidoma unei seceri, Mana taie, ici şi colo, taigaua. Totul e atât de liniştit şi de maiestuos! Dar de ce oare sufletul e cuprins de-o tristeţe apăsătoare şi de-o nelinişte amară?

Cu o zi înainte de plecare, consătenii m-au convins pe mine şi pe prietenul meu să vizităm râul Biriusa şi hidrocentrala. Am văzut hidrocentrala ultima oară când era încă în construcţie, năpădită de un furnicar de oameni, iar acum am fost impresionat de lipsa lor, şi m-am gândit că

întreprinderile viitorului vor fi şi mai pustii. Omul deprins cu munca zgomotoasă, în brigadă, este uluit, îl cuprinde sentimentul micimii, nimicniciei sale. Pentru prima dată, acest sentiment de gâză l-am simţit în sala sincrofazatronului şi din nou, acum, la hidrocentrală.

În drum spre Biriusa, dincolo de baraj, stătea trist, înconjurat de apele pline de alge mucegăite, un vapor vechi, foarte vechi, ce nu mai scotea fum şi cu greu mi-am dat seama că acesta era bătrânul „Spartak”, transformat în navă de pază. Am avut în viaţă multe întâlniri triste şi aş afirma că aceasta n-a fost doar o întâlnire tristă ci a însemnat clipa de încheiere a socotelilor cu mine însumi, acea linie pe care o tragi la apusul vieţii, pe care o presimţi, dar reuşeşti să o îndepărtezi, să nu te gândeşti la ea, şi iată că vine şi această recunoaştere amară şi inevitabilă pe care ţi-o faci ţie însuţi: „Da-a, îmbătrânim!...”

Pe lacul de acumulare nu am plutit, ci am zburat pe un semiglisor.

Prin părţile noastre râul Biriusa avea în trecut o faimă proastă. Se spunea că pe acest râu sunt o puzderie de spiriduşi, duhuri ale pădurii şi ale apelor pe care le vedeai sau doar le bănuiai, ceea ce i-a făcut pe mulţi să renunţe la vânat şi la pescuit prin aceste locuri. În general însă, se ştia că râul este foarte bogat şi frumos. Ceea ce am văzut pe Biriusa, chiar când era inundată, acoperită de mucegai, nu poate fi descris, îţi tăia respiraţia această splendoare unică, cu adevărat vrăjită.

Pe Biriusa se află o stâncă deosebită. La vreo zece verste de gurile Biriuşei, ea stă în apă, masivă, semănând cu o carte întredeschisă, atinsă de rugină şi măcinată de timp. Pe o parte a stâncii, pe acea parte a cărei pagină e deschisă spre mal, un artist din vechime sau, poate, natura a sculptat o faţă de om – cu un nas mare, cu doi ochi, cu o gura strâmbă şi încleştată: când treci pe aproape, faţa pare plângăreaţă, când te-ai depărtat, îţi zâmbeşte, îţi face cu ochiul, ca şi cum ţi-ar spune: trăim, fraţilor, creăm!...

— Iat-o!

Am tresărit şi m-am dezmeticit. Călătorii din avion s-au

lipit de ferăstruici şi priveau fără să-şi ia ochii de la hidrocentrala ce se depărta. Îşi admirau propria lor operă.

S-a schimbat Siberia mea natală. Totul curge, totul se schimbă – spune înţelepciunea din bătrâni. Aşa a fost. Aşa este. Aşa va fi.

Orice lucru are vremea sa şi toate au un soroc pe acest pământ:

Pentru a te naşte şi pentru a muri;
Pentru a sădi şi pentru a smulge ce-ai sădit;
Pentru a ucide şi pentru a vindeca;
Pentru a dărâma şi pentru a clădi;
Pentru a plânge şi pentru a râde;
Pentru a te căina şi pentru a dănţui;
Pentru a arunca pietrele şi pentru a le strânge;
Pentru a îmbrăţişa şi pentru a fugi de-mbrăţişări
Pentru a căuta şi pentru a pierde;
Pentru a păstra şi pentru a cheltui;
Pentru a rupe şi pentru a coase;
Pentru a tăcea şi pentru a vorbi;
Pentru a iubi şi pentru a urî;
Pentru război şi pentru pace.

Şi atunci, ce mai caut eu? De ce mă chinui? De ce? Pentru ce? Nu-mi găsesc răspuns.

1972– 1975